

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΤΟΜΟΣ Ζ΄.

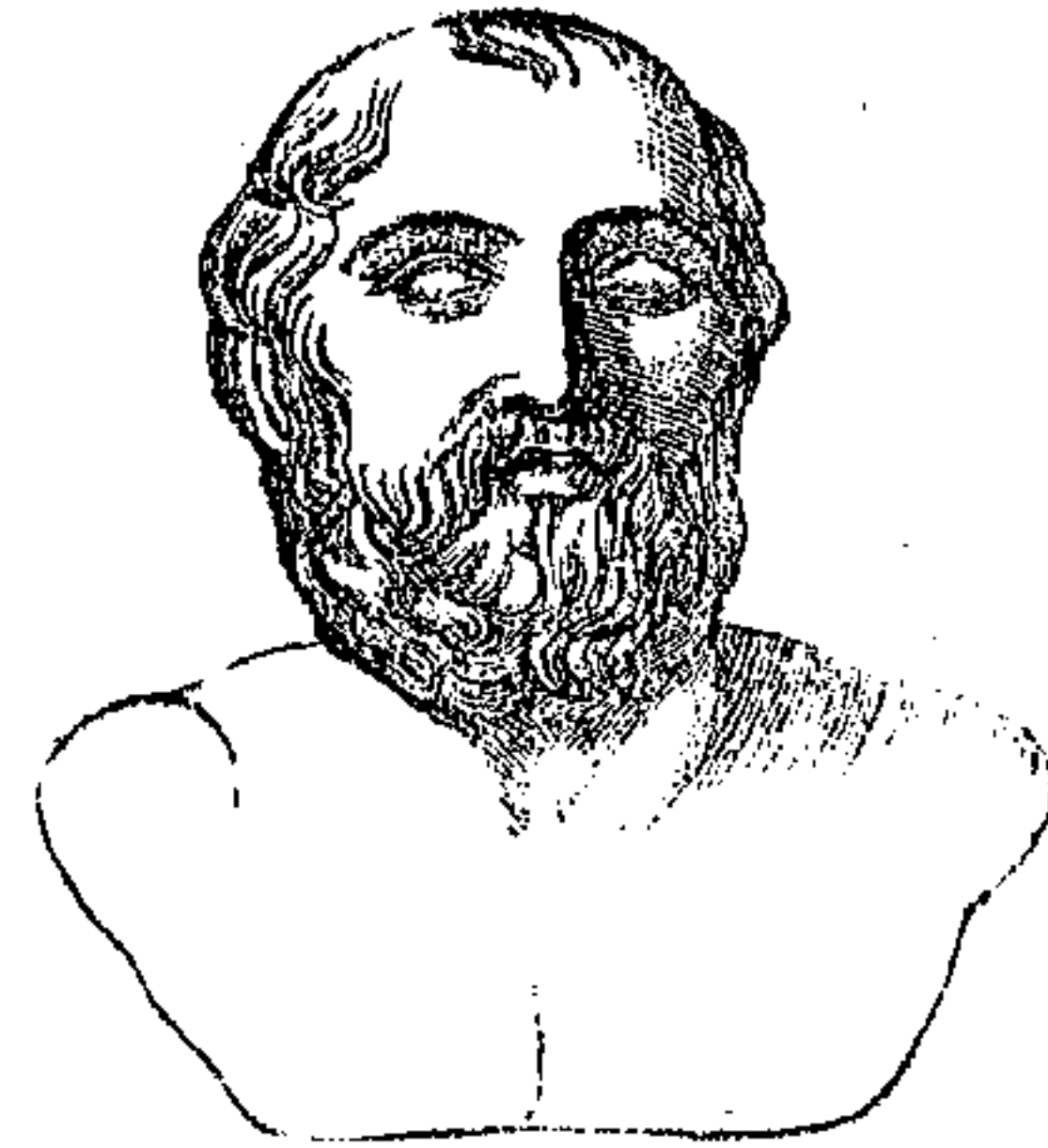
Ὅτι ἐστὶ περὶ τοῦ τοῦ ἱστορίας ἀθροῦς
δοκίμαστο ἢ περὶ παιδείας καὶ αὐτοῦ καὶ
ἐν αὐτοῦ ἀναίμα. (Πλάτ. Πλάτων).



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΟΣ

—
1884



ΠΛΑΤΩΝ

ΕΤΟΣ Ζ΄.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ ΚΑΙ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ.

ΤΕΥΧ. Α΄ ΚΑΙ Β΄.

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

ΠΕΡΙ ΛΟΚΡΩΝ ΤΩΝ ΟΠΟΥΝΤΙΩΝ.

Ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῷ Διδασκ. Συλλόγῳ τῇ 28 Νοεμβρίου 1883

ΥΠΟ Ν. Α. ΧΑΛΚΙΟΠΟΥΛΟΥ.

(Συνέχ. ὄρα εἰς τευχ. Θ΄. καὶ Ι΄. Τόμ. Γ΄).

Ἡ τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν ἱστορία, καθάπερ πάσης ἑλληνικῆς χώρας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ σύμπαντος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἔχει ἐν ἀρχῇ τὸ μυθώδες αὐτῆς μέρος. Διότι ὑπάρχουσιν ἔθνη, τῶν ὁποίων τὴν ἀρχέγονον κατάστασιν δὲν δυνάμεθα ἐξ αὐτῶν τούτων νὰ μάθωμεν, ἀλλ' ἐκ τῆς φιλολογίας ἐτέρου πεπολιτισμένου λαοῦ, ἐπιμιγέντος αὐτοῖς εἴτε φιλικῶς εἴτε ἐχθρικῶς.

(ΤΟΜ. Ζ΄.)

Τοιαυτά εἰσι τὸ Γερμανικόν, τὸ Γαλλικόν, τὸ Ἀγγλικόν ἔθνος κλπ. ὧν τὴν πρώτην τῶν κατοίκων κατάστασιν μανθάνομεν παρὰ συγγραφέων Ῥωμαίων. Ὑπάρχουσι δὲ ἕτερα, ὧν τὴν ἱστορίαν οὐδαμῶθεν ἀλλοθεν ἢ ἐξ αὐτῶν καὶ μόνων ἔστιν ἀρούσασθαι. Ἡ δὲ ἱστορία τῶν τοιούτων ἔθνων μυθώδης ἐν ἀρχῇ ἐστὶν καὶ μόνον σὺν τῷ χρόνῳ ἀποβαίνει ἀληθῆς, κατὰ τὴν ἀκριβῆ τῆς λέξεως ἔννοιαν, ὅταν σύγχρονος γένηται τοῖς ἱστορουμένοις γεγονόσιν. Τοιαύτη τοίνυν ἐστὶν ἡ τῶν Λοκρῶν ἱστορία. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ μυθῶδες μέρος πάσης ἱστορίας δὲν εἶναι παντάπασιν ἐστερημένον ἀληθείας, διὰ τοῦτο οὐδὲ ταύτης οὐδαμῶς δυνάμεθα νὰ παρελθώμεν αὐτὸ ἐν σιγῇ. Ὡς δὲ ὑπὸ τοῦ ἀμυδροῦ τῶν παραδόσεων φωτὸς ὁδηγούμενοι εἰσέδουμεν εἰς τὸ σκότος τῶν ἀρχαιοτάτων αὐτῆς χρόνων, ἐξετάσαντες τὰ περὶ τῆς εἰς μοίρας διαιρέσεως τῶν Λοκρῶν, τὰ περὶ γένους καὶ ἐπωνυμίας αὐτῶν, οὕτω καὶ νῦν ποιῶντες τὰ πολεμικὰ αὐτῶν ἔργα ἐπισκοποῦμεν καὶ τὰ τῶν ἡρώων αὐτῶν κλέα, ἃ ὁ ἀθάνατος ποιητῆς ἔψαλλεν, ἀναμέλλομεν, ἕως οὔ εἰς τὸ λαμπρὸν τῆς καθαρᾶς ἱστορίας φῶς εἰσελθόντες, τὴν ἀγλὴν τῶν μύθων χαίρειν ἐάσωμεν. Οὕτω δὲ βαίνοντες ἐξετάσομεν ἐφεξῆς καὶ τὰ τῆς τῶν Λοκρῶν πολιτείας, τοὺς νόμους αὐτῶν καὶ τὰ ἔθιμα· οὐ γὰρ εὔρηται πολλάκις τοσοῦτον ἐν τοῖς γεγονόσιν ἢ ἀλήθεια, ὅσον ἐν τούτοις.

Ἀρόνοι μυθικοί.

Τῆς ἐνδόξου τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν καταγωγῆς λαμπρῶς καταδειχθείσης διὰ τῆς στενοτάτης αὐτῶν συγγενείας πρὸς τὸν Δευκαλίωνα καὶ τὴν Πύρραν, πρὸς τὸν Ἕλληνα, τὸν Λοκρὸν καὶ τὸν Ὀπούντην, ὀνόματα ἐνδοξότατα καὶ ἐπιστημότατα οὐ μόνον ἐν τῇ τῶν Λοκρῶν ἱστορίᾳ, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης, φέρ' ἴδωμεν καὶ τὰ ἀρήια αὐτῶν ἔργα. Τὸ ψευδῶς τῷ Ἡσιόδῳ ἀποδιδόμενον ποίημα, ἀσπίς Ἡρακλέους, παρίστησιν ἡμῖν τοὺς Ὀπουντίους Λοκροὺς ἀρηιφίλους, ὑπὸ τὸν Ἀμφιτρύωνα στρατευομένους καὶ πρὸς τοὺς Ταρτίους καὶ Τηλεβόας μαχομένους, ἐν στίχ. 23:

Τῷ δ' ἄμ' ἰέμενοι πολέμοιο τε φιλόπιδός τε,
Βοιωτοὶ πλήξιπποι, ὑπὲρ σακέων πνεύοντες,
Λοκροὶ τ' ἀγγέμαχοι καὶ Φωκέες μεγάλθυμοι,
Ἔσποντ'.

Ὁ δ' Ἀπολλόδωρος, μνημονεύει αὐτῶν μεθ' Ἡρακλέους στρατευομένων ἐπὶ τὸν βασιλέα τῆς Οἰχαλίας Εὐρυτον, ὃν σὺν τοῖς παισὶ φονεύουσι καὶ τὴν πόλιν αἰροῦσιν, 2, 77: Ἀφικόμενος δὲ (Ἡρακλῆς) εἰς Τραχίνα στρατεῖαν ἐπ' Οἰχαλίαν συνήθροισεν, Εὐρυτον τιμωρήσασθαι θέλων· συμμαχοῦντων δ' αὐτῷ Ἀρκάδων καὶ Μηλιέων τῶν ἐκ Τραχίνος καὶ Λοκρῶν τῶν Ἐπικνημιδίων, κτείνας Εὐρυτον αἰρεῖ τὴν πόλιν.» Ἐξ ἀμφοτέρων τῶν στρατειῶν τούτων κατάδηλον γίνεταί πρῶτον μὲν ὁ μετὰ τοῦ Ἡρακλέους γένους στενοτάτος σύνδεσμος τῶν Λοκρῶν τῶν Ὀπουντίων ἢ Ἐπικνημιδίων, οἱ καὶ ὡς ἥρωα ἐτίμων αὐτὸν, ὃ ὁ φίλος Μενόϊτιος καὶ ἑρὰ τὰ νόμιμα ἴδρυσεν κατὰ Διοδ. 4, 39, 1: Μετὰ δὲ τούτους Μενόϊτιος ὁ Ἄκτορος υἱός, φίλος ὢν Ἡρακλεῖ, κάπρον καὶ ταῦρον καὶ κρυὸν θύσας ὡς ἥρωϊ, κατέδειξε κατ' ἐνιαυτὸν ἐν Ὀπούντι θύειν καὶ τιμᾶν ὡς ἥρωα τὸν Ἡρακλέα»· δεῦτερον δὲ τὸ φιλοπόλεμον αὐτῶν, ὅπερ δι' ὄλων τῶν περιόδων τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας ἀκμαῖον καὶ ζωηρὸν ἐνέμεινε αὐτοῖς, ἕως οὔ κοινῇ τῆς Ἑλλάδος μοῖρα ἐπῆλθεν ὁ σιδηραῦς τῆς Ῥώμης ζυγὸς καὶ ἡ τῶν Λοκρῶν τῶν Ὀπουντίων ἱστορία συνεχωνεύθη τῇ καθόλου ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ἧς τὴν τύχην συνεμερίσθη καθ' ὅλας τὰς μετὰ ταῦτα δυστυχεῖς τῇ Ἑλλάδι περιόδους μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῶν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῆς τουρκομάχου Ἑλλάδος ἀγώνων, ὅτε νέους Λιάντας καὶ Πατρόκλους, πατέρα καὶ υἱὸν, τὸν Ἀνδραυτζον καὶ τὸν Ὀδυσσεᾶ προμάχους ἥρωας τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας καὶ παλιγγενεσίας ἡ Λοκρὶς, ἡ μικρὰ ἐκείνη καὶ στενὴ ταινία γῆς, ἡ παρὰ τὸν Ὀπούντιον κόλπον ἐκτεινομένη, ἀνέδειξεν.

Μεταβῶμεν ἤδη εἰς τὸν πανελλήνιον ἐκείνον στόλον, ὃν κατὰ Θουκυδίδην⁽¹⁾ ὁ Ἀγαμέμνων τῶν τότε δυνάμει προὔχων καὶ οὐ τοσαύ-

(1) Θουκυδ. 1, 90.

τον τοῖς Τινάρεω ὄρκοις κατειλημμένους τοὺς Ἑλένης μνηστῆρας ἄγων ἤγειρε κατὰ τῆς Τροίας. Μνηστῆρες δὲ τῆς Ἑλένης ἦσαν οἱ Ἐπιφανεῖς τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνων καὶ οἱ ἐνδοξότεροι ἦρωες. Ἐν τούτοις κατελέγοντο καὶ οἱ τῆς Ὀπούντος Λίας ὁ τοῦ Ὀϊλέως καὶ Πάτροκλος ὁ Μενoitίου⁽¹⁾, οἱ καὶ Ἴλιον ἦλθον τίσασθαι κατ' Ὀμηρον Ἑλένης ἑρωήματα τε στοναχάς τε καὶ κατὰ πρηγές βαλέειν Πριάμοιο μέλαθρον αἰθαλόεν, πρῆσαι δὲ πυρὸς δηϊόιο θύρετρα. Ἐκ τῆς στρατείας ταύτης, ἣν κατὰ Θουκυδίδην⁽²⁾ θαλάσση ἤδη πλείω χρώμενοι οἱ Ἕλληνες ξυνεξῆλθον, καταφαίνεται ἡ δύναμις ἐκάστης τῶν ἀρχαιοτάτων ἑλληνικῶν πολιτειῶν. Ἐν τῷ νεῶν καταλόγῳ Ἰλ. Β. μνημονεύεται τὸ πλῆθος τῶν νεῶν, ἃς ἐκάστη αὐτῶν ἐχορήγησεν εἰς τὸν μέγαν ἐκεῖνον ἐθνικὸν ἀγῶνα. Ἐκεῖθεν μανθάνομεν, ὅτι τῶν Ὀπουντίων ἢ Ἐπικνημιδίων Λοκρῶν⁽³⁾ ἡγεμόνευεν Ὀϊλῆος ταχὺς Λίας.

Οἱ Κῦνον τ' ἐνέμοντο, Ὀπόεντα, Καλλιάρων τε,
Βῆσσαν τε, Σκάρφην τε, καὶ Λύγειας ἐρατεινάς,
Τάρφην τε Θρόνιον τε Βραγγίου ἀμφὶ ῥέεθρα·
Τῷ δ' ἄμα τεσσαράκοντα μέλαινα νῆες ἔποντο
Λοκρῶν, οἳ ναῖαυσι πέρην ἱερῆς Εὐβοίας.

Ἐκεῖθεν τὰς πόλεις, ὅσας γε Ὀμηρος οἶδεν, ἐκεῖθεν τὸν ἀριθμὸν τῶν πλοίων, ἃς ἢ μικρὰ Λοκρὶς ἔπεμψεν. Εἰκάζειν δὲ χρῆ, ἵνα κατὰ Θουκυδίδην εἶπω, καὶ ταύτη τῇ στρατείᾳ οἷα ἦν τὰ πρὸ αὐτῆς. Χώρα δέκα περίπου μιλίων μήκους καὶ ἐνὸς καὶ ἡμίσεος πλάτους, πέμπουσα στόλον ἐκ τεσσαράκοντα νεῶν, φερουσῶν τεσσαρᾶς περίπου χιλιάδας πολεμιστῶν κατὰ μέσον ὄρον, ὡς λέγει ὁ Θουκυδ. 1. 10 4: πεποίηκε γὰρ χιλίων καὶ διακοσίων νεῶν τὰς

(1) Ἀπολλοδ. 3. 8, 2.

(2) Θουκυδ. 1. 3, 5.

(3) Ὁ σχολιαστὴς τῆς Ἰλιάδος λέγει: Λοκρῶν νῦν μέμνηται τῶν Ἐπικνημιδίων. . . Στράβων δὲ καὶ ταῦτά φησιν περὶ Λοκρῶν. Ἐσπερίων Λοκρῶν Ὀμηρος οὐ μέμνηται.

μὲν Βοιωτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἀνδρῶν, τὰς δὲ Φιλοκτῆτου πενήκοντα, δηλῶν ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὰς μεγίστας καὶ ἐλαχίστας,» ἀριδῆλως φαίνεται ἐν εὐδαιμονίᾳ διατελοῦσα διαρκεῖ· διότι ἀναλόγως τῆς τοπικῆς αὐτῆς ἐκτάσεως πρὸς τὰς μεγίστας τῶν τότε πολιτειῶν παραβαλλομένη, ὑπερτέρα φαίνεται κατὰ τὰς δυνάμεις, ἃς ἐν τῷ ἀγῶνι ἐκείνῳ παρέσχεν. Ἡ δὲ τοιαύτη εὐδαιμονία ἀποδεικνύει ἡσυχον καὶ εἰρηνικὸν βίον, ἐξ οὗ δῆλον, ὅτι οἱ Ὀπουντίοι Λοκροὶ λίαν πρωίμως τὸ ἀπὸ ληστείας ζῆν ἐγκαταλιπόντες ἐπὶ τὰ ἔργα ἀνθρώπων ἡμέρων καὶ πεπολιτισμένων ἐτράπησαν, ὡς δῆλον καὶ ἐκ τοῦ Θουκυδίδου 1. 5, 3: Καὶ μέχρι τοῦδε πολλὰ τῆς Ἑλλάδος τῷ παλαιῷ τρόπῳ νέμεται περὶ τε Λοκροὺς τοὺς Ὀζόλας καὶ Αἰτωλοὺς καὶ Ἀκαρνανὰς καὶ τὴν ταύτη ἡπειρον.» ἐνθα καίτοι μνημονεύσας τῶν ὁμοφύλων αὐτῶν Ὀζολῶν, οὐδαμῶς ἐμνημόνευσε τούτων, ὅπερ πάντως θὰ ἐποίει, εἴπερ καὶ οὗτοι ὡσπερ κακεῖνοι τὸν βίον σιδηροφοροῦντες ἀπὸ ληστείας ἐποιούντο.

Παρὰ τὸν Αἴαντα ἔπλει εἰς Ἴλιον ὁ ἑτεροθαλῆς αὐτοῦ ἀδελφὸς Μέδων⁽¹⁾, ὃς μετὰ τὸ δεινὸν καὶ ἀνίατον τοῦ Φιλοκτῆτου ὑπὸ ὀλοόφρονος ὕδρου ἔλκος καὶ τὴν ἐγκατάλειψεν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ, διεδέξατο τὴν ἀρχηγίαν αὐτῶν, οὗς καὶ εἰς Τροίαν ὠδήγησεν⁽²⁾. Μετὰ τούτους ἕτερος ἦρως Λοκρὸς, ὁ Πάτροκλος ὁ Μενoitίου, ὁ ἐπιστήθιος καὶ ἀχώριστος τοῦ Ἀχιλλέως φίλος, ἦλθεν εἰς Ἴλιον. Οὗτος, ὡσπερ προεῖρηται, πρὸς τὸν Πηλέα φυγῶν, τῷ Ἀχιλεῖ συνῆν καὶ ὑπὸ χεῖρωνος ἐπαιδεύθη. Μέλλων δ' ὁ Ἀχιλλεὺς νὰ στρατεύσῃ ἐπ' Ἴλιον, ἰκετεύει τὸν Μενoitιον νὰ ἐπιτρέψῃ τῷ υἱῷ νὰ συνεχοστρατεύσῃ αὐτῷ ὑποσχόμενος εἰς Ὀπούντα ἀπάξειν τὸν περικλυτὸν υἱὸν, Ἴλιον ἐκπέρσαντα, λαχόντα τε ληίδος αἴσαν.⁽³⁾ Ἄλλ' οὔτε ὁ Πάτροκλος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρικὴν ἐστίαν, οὔτε ὁ Λίας εἰς τὴν ἡγεμονικὸν τοῦ οἴκου, οὔτε ὁ Μέδων· διότι οὗτος μὲν φονεύεται ὑπὸ τοῦ Αἰγείου,⁽⁴⁾ ὁ δὲ Λίας, ὡσπερ προ-

(1) Ἰλ. Ο. 333—44. (2) Ἰλ. Β. 721—727.

(3) Ἰλ. Σ. 325.

(4) Ἰλ. Ο. 332.

εἶρηται, ἐν Γύρῃσι πέτρῃσι μεγάλῃσι¹ ὑπὸ Ποσειδῶνος ἐπελάσθη· ὁ δὲ Πάτροκλος, ὁ ἄριστος τῶν Ἀχαιῶν ἀναιρεῖται ὑπὸ τοῦ Ἑκτορος. Ὅποιον ὁμοίως ἔλαβον μέρος ἐν τῷ ἀγῶνι καὶ ὅποιον διεδραμάτισαν πρόσωπον ὅτε Αἴας καὶ ὁ Πάτροκλος μαρτυρεῖ ὁ Ὅμηρος. Ἐν τῷ Ν καὶ Ε καὶ Ρ τῆς Ἰλιάδος ὁ Αἴας ὁ τοῦ Οἰλέως παρίσταται συναγωνιζόμενος τῷ Αἴαντι τοῦ Τελαμῶνος καὶ προμαχῶν ἤρωος. Οὕτως ὁ Ποσειδῶν, νικωμένους ἐλεῶν τοὺς Ἕλληνας, ὁμοιοῦται Κάλχαντι καὶ ἀμφοτέρους τοὺς Αἴαντας παρορμᾷ εἰς μάχην· ὁ δὲ τοῦ Οἰλέως ταχύς Αἴας πρόσθεν γνοὺς τὸν θεὸν παροτρύνει τὸν Τελαμῶνιον υἱὸν, νὰ σπεύσωσι ἀμφότεροι πολεμίζειν ἢ δὲ μάχεσθαι κατὰ τοῦ Ἑκτορος, ὅτε ἀκούει παρ' αὐτοῦ τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐκεῖνο, ὅτι καὶ μόνος ἐπιθυμεῖ νὰ μάχηται πρὸς τὸν Πριαμίδην Ἑκτορα. Ἐν τῷ Ε ὁ λοκρὸς Αἴας ἀριστεύει μεταξύ ὄλων τῶν Ἀργείων σίγ. 440—50.

Ἀργεῖοι δ' ὡς οὖν ἴδον Ἑκτορα νόσφι κίοντα
 μάλλον ἐπὶ Τρώεσσι θέρον, μνήσαντο δὲ χάριτες.
 Ἐνθα πολὺ πρῶτιστος Οἰλῆος ταχύς Αἴας
 Σάτυριον οὕτασε, δουρὶ μετ' ἄλγεος Ὀξυόεντι,
 Ἥνοπίδην

Ἐν τῷ Π. 555 ὁ Πάτροκλος ἀναλαβὼν τὴν πανοπλίαν τοῦ Ἀχιλλέως καὶ Σαρπηδόνα τοῦ Διὸς φονεύσας ἀμφοτέρους τοὺς Αἴαντας⁴ πρῶτους ἐπαμύνειν ἐπικαλεῖται, δεινῆς συναφθείσης μάχης περὶ τὸν νεκρὸν μεταξύ Τρώων καὶ Ἀχαιῶν, καθ' ἣν καὶ ἀναιρεῖται ὑφ' Ἑκτορος.⁽⁵⁾ Ἀλλὰ τότε κρατερὰ συνάπτεται μάχη περὶ τοῦ σώματος τοῦ Πατρόκλου. Ὁ Ἑκτωρ ἐνδύεται τὴν πανοπλίαν τοῦ Ἀχιλλέως καὶ ἀνθίσταται τοῖς Ἕλλησιν· οἱ δὲ Αἴαντες προμαχοῦσι καὶ ἀπείργουσι τοὺς πολεμίους ὥσπερ Ὅμηρος ἐν τῷ Σ. τῆς Ἰλιάδος εἶρηκεν. Ἐκ πάντων τῶν προειρημένων συνάγεται,

(1) Ὀδ. Δ. 500. (2) Ἰλ. Ν. 45. (3) Ἰλ. Ν. 66—80.

(4) Ἰλ. Π. 555. (5) Αὐτ. 822.

ὅτι ὁ Αἴας ὁ Λοκρὸς καίτοι μείων οὔτε τόσος γε ὅσος Τελαμῶνιος Αἴας, ὁ πρὸς διάκρισιν μέγας καλούμενος, ἀλλὰ πολὺ μείων καὶ ὀλίγος⁽¹⁾ κατὰ τὸ σῶμα, ἐν τοῖς ἔργοις ὁμοίως οὔτε ὀλίγος οὔτε σμικρὸς δεικνύται, ἀλλὰ μάλιστα μέγας· διότι καὶ προμαχῶν τῶν Ἀχαιῶν φαίνεται καὶ ἀριστεύων, λαμπρὰν παρὰ πᾶσι κεκτημένος ὑπόληψιν ὡς εἰς τῶν ἡρώων, ἐφ' οἷς ἐσεμνύοντο οἱ Ἕλληνες καὶ εἰς οὓς τὰς ἐλπίδας ἐστήριζον, ὡς δῆλον ἐκ τῆς προσφωνήσεως τοῦ Πατρόκλου πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς Αἴαντας ἐν Ἰλ. Π. 156.

Αἴαντε, νῦν σφῶν ἀμύνεσθαι φίλον ἔστω,
 οἰαί περ πάρος ἦτε μετ' ἀνδράσιν ἢ καὶ ἀρείους.

Καὶ τοιαῦτα μὲν περὶ τοῦ Αἴαντος. Περὶ δὲ τοῦ Πατρόκλου προείρηται ὅτι φίλος τοῦ Ἀχιλλέως γενόμενος καὶ τὴν φιλίαν ἄρρηκτον διαφυλάξας, συνεστράτευσεν αὐτῷ ἐπ' Ἴλιον. Ἐνταῦθα συγκινητικωτάτη εἶναι ἡ θέσις αὐτοῦ, βλέποντος ἔνθεν μὲν τοὺς Ἕλληνας διωκομένους μέχρι τῶν νεῶν καὶ ἀνηλεῶς φονευομένους ὑπὸ τῶν Τρώων, παρὰ τὴν ἡρωϊκὴν δὲ τοῦ Αἴαντος ἀμυναν, φονεύοντος πάντας τοὺς σὺν πυρὶ κηλεῖω κοίλης ἐπὶ νηυσὶ φερομένους Τρώας, τὰ πλοῖα κινδυνεύοντα νὰ καταστραφῶσι μαλερωῦ πυρὶ, ἔνθεν δὲ τὸ σκληρὸν καὶ ἄκαμπτον τοῦ Ἀχιλλέως, προτιμῶντος ὡς λέγει ὁ ἴδιος ἐν Ἰλ. Σ. 104—110, νὰ μένη παρὰ νηυσὶν ἐτώσιον ἄχος ἀρούρης, τοῖος εἶναι οὔτις Ἀχαιῶν χαλκοχιτόνων, ἔνεκα τοῦ χόλου, ὅστ' ἐφέηκε πολύφρονά περ χαλεπήναι· ὅστε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο ἀνδρῶν ἐν στήθεσιν ἀέξεται, ἤυτε καπνός. Δύο τότε τὰ ὑψιστα αἰσθήματα συγκρούονται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τὸ τῆς φιλίας τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα, ἀμφοτέρα εἰς τὸν ὑπατον βαθμὸν ἀνεπτυγμένα· ἀλλὰ τὸ ἄχος τῶν Ἀχαιῶν τὸν συγκινεῖ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε παρίσταται τῷ Ἀχιλλεὶ δάκρυα θερμὰ χέων καὶ ἰκετεύει αὐτὸν σώζειν τοὺς Ἀχαιοὺς. Καὶ

(1) Αὐτόθι Β. 528—30. (2) Αὐτόθι Ο. 742.

πρώτον μὲν αἰτεῖ συγγνώμην διὰ τὸ θαψιλὲς δάκρυον λέγων Ἴλ. Π. 21—23.

ὦ Ἀχιλλεῦ, Πηλέος υἱέ, μέγα φέρτατ' Ἀχαιῶν,
μὴ νεμέσα· τοῖον γὰρ ἄχος βεβήηκεν Ἀχαιοῦς.
Οἱ μὲν γὰρ δὴ πάντες, ὅσοι πάρος ἦσαν ἄριστοι,
ἐν νηυσὶν κέαται βεβλημένοι οὐτάμεναί τε.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν διήγησιν τῶν συμφορῶν τῶν φιλοτάτων Ἀχαιῶν τρυχύνεται καὶ θυμὸν ἀναλαβῶν, ἀντονειδίζει τῷ Ἀχιλλεῦ τὸν χόλον, ὀνειδίσαντι αὐτῷ δακρύνοντι ἢ ὕτε κούρη νηπίη,⁽²⁾ οὐκέτι δάκρυα χέων, ἀλλὰ βαρυστενάχων, διὰ τῶν ἐξῆς Ἴλ. Π. 29: Σὺ δ' ἀμήχανος ἔπλευ Ἀχιλλεῦ! καὶ ἐπάγει μετ' εὐδιαθέτου εὐχῆς — μὴ ἐμὲ γοῦν οὗτός γε λάβοι χόλος, ὃν σὺ φυλάσσεις. Καίτοι δὲ ὑπερηψοὶ τὸν Ἀχιλλεῦ τὴν πᾶσαν σωτηρίαν τῶν Ἑλλήνων αὐτῷ ἀνατιθέμενος καὶ κηρύττων ὅτι οὐδὲν ὠφέλησαν τοὺς Ἀχαιοὺς οἱ ἄλλοι ἄριστῆες, ἀλλὰ τετρωμένοι κείνται, δὲν λείπει ὁμῶς ἐλέγχων τὴν σκληροκαρδίαν αὐτοῦ λέγων ἐν Ἴλ. Π, 33:

Νηλεΐει οὐκ ἄρα σοί γε πατὴρ ἦν ἱππότα Πηλεὺς,
οὐδέ τιέτις μήτηρ· γλαυκὴ δέ σε τίκατε Θέλασσα,
πέτραι τ' ἠλίβατοι· ὅτι τοι νόος ἐστὶν ἀπηνής.

Ἔλεος δὲ κεντήσας καὶ ἐρεθίσας τὴν φιλοτιμίαν αὐτοῦ, ζητεῖ τὰ ὄπλα αὐτοῦ καὶ τοὺς Μυρμιδόνας, ἵνα πολεμῶν αὐτὸς σώσῃ τοὺς Δαναοὺς. Προεΐρηται δὲ, ὅτι ὁ Ἀχιλλεὺς ἐπέτρεψεν αὐτῷ ἀναλαβεῖν τὴν πανοπλίαν καὶ τοὺς Μυρμιδόνας καὶ ἐξάγειν ἐπὶ τὸν πόλεμον, ἐν ᾧ τρεῖς μὲν ἠνάγκασε τοὺς Τρώας διὰ τρομερᾶς σφαγῆς νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὰ τεῖχη· ἀλλ' ὅτε δὴ τὸ τέταρτον ἐπέσσυτο δαίμονι Ἴσος, τότε ὁ φοῖβος Ἀπόλλων ἔστη ἐπὶ πύργου εὐδμήτου τούτῳ μὲν ὀλοᾷ φρονέων, Τρώεσσι δ' ἀρήγων. Καὶ ἐνῷ τοῦτον μὲν δεινὰ ὁμοκλήσας, προσέταξε νὰ ἀποσυρθῆ, εἰπὼν, ὅτι

(1) Ἴλ. Π. 7. (2) Ἴλ. Π. 700.

δὲν πέπρωται νὰ κυριευθῆ ἡ πόλις τῶν Τρώων οὐδ' ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀχιλλεῦς, πολλῷ αὐτοῦ ἀμείνωνος, παροτρύνει τοῦναντίον τὸν Ἴκτορα εἰς μάχην. Ἀλλὰ καὶ πάλιν τρεῖς ὁ Πάτροκλος, θεῷ ἀτάλαντος Ἄρηι, ὤρμησε κατὰ τῶν Τρώων, τρεῖς δ' ἐννέα φῶτας ἔπεφνεν. Ἀλλ' ὅτε δὴ πάλιν τὸ τέταρτον ἐπῆλθε δαίμονι Ἴσος, ἐφάνη ἡ τοῦ βίου τελευτή! διότι ὁ Ἀπόλλων ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν μάχην, πλήττει αὐτὸν τῇ χειρὶ κατὰ μετὰφρενον καὶ τοὺς εὐρέας ὤμους. Στροφοδινοῦνται τότε οἱ ὀφθαλμοὶ του, μένει ἐνεὸς, ἀφοπλίζεται ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ οὕτω πρόχειρος εἰς φόνον τῷ βουλομένῳ ἔστηκεν. Καὶ πληγόνεται μὲν ὑπὸ τοῦ Εὐφόρβου, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχων, ἀρπάζει ἐκ τῶν ἐταίρων δόρυ καὶ τρέπει αὐτὸν εἰς φυγὴν. Ἀλλ' ὅτε πλέον θεοῦ πληγῆ καὶ δουρὶ δαμασθεὶς, ἀπεσύρετο εἰς τοὺς ἐταίρους, ὁ Ἴκτωρ ἰδὼν αὐτὸν ὀξεί χαλκῷ βεβλημένον, οὕτωςε δουρὶ νεῖατον ἐς κενοῶνα· διὰ πρὸ δὲ χαλκὸν ἔλασσε, δούπησε δὲ πεσῶν, μέγα δ' ἤκαχε λαῶν Ἀχαιῶν.⁽¹⁾

Ἡλίκον δ' ἐγένετο τὸ ἐκ τοῦ θανάτου αὐτοῦ πένθος τοῖς Ἀχαιοῖς, δῆλον ἐκ τῆς τοῦ Μενελάου ὀμιλίας πρὸς τὸν Ἀντίλοχον, ᾧ ἐντέλλεται, νὰ φέρῃ τὴν λυγρὰν ἀγγελίαν τῷ Ἀχιλλεῦ Ἴλ. Ρ. 683—93:

Ἰὼ δ' ἄγε δεῦρο, Διοτρεφές, ὄφρα πύθηαι
λυγρῆς ἀγγελίης, ἢ μὴν ὠφελλε γενέσθαι.
Ἦδη μὲν σὲ καὶ αὐτὸν οἶομαι εἰσορόωντα
γινώσκειν, ὅτι πῆμα θεὸς Δαναοῖσι κολύνδει,
νίκη δὲ Τρώων· πέφαται δ' ὄριστος Ἀχαιῶν
Πάτροκλος, μεγάλη δὲ ποθὴ Δαναοῖσι τέτακται.

Ἐνταῦθα βλέπομεν ἅμα, ὅτι καὶ ὁ ἄριστος τῶν Ἀχαιῶν καλεῖται. Καὶ ἀληθῶς, ἀφοῦ μόνος τοσοῦτο ἠγαπήθη ὑπὸ Ἀχιλλεῦς, αὐτὸς τὸ πᾶν εἰς σωτηρίαν τῶν Ἑλλήνων ἐπραγματεύσατο, αὐτὸς φιλοπόνως τοῦ Νέστορος ἀνέσχετο, τὸν Εὐρύπυλον πληγωθέντα φιλοστόργως ἰάσατο, αὐτὸς ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ἐδάκρυσε, τὸν Ἀχιλλεῦ σκληρῶς

(1) Ἴλ. Π. 819—22.

διακείμενον ἔπειτε καὶ τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τῶν Ἀχαιοῶν ἔθετο, πῶς νὰ μὴν ἦναι ἄξιος τῆς λαμπρᾶς ταύτης ἐπωνυμίας; Καὶ εἰ μὲν λυγρὰ ἦν ἡ ἀγγελία πᾶσι τοῖς Ἀχαιοῖς, οἷα ἄρα γε ἦν τῷ Ἀχιλλεῖ; δὲ ἐπιγνοὺς τὸν θάνατον τοῦ αὐτοῦ ἐταίρου, ἠϋχετο νὰ ἀπέθνησκεν ἀμέσως, μὴ ἐπαμύνας αὐτῷ κτεινομένῳ· «ἀμφοτέρησι δὲ χερσὶν ἐλὼν κόνιν αἰθολόεσσαν, χεύατο κακὴν κεφαλῆς, χαρίεν δ' ἤσχυνε πρόσωπον· νεκταρίῳ χιτῶνι μέλαιν' ἀμφίζανε τέφρη, αὐτὸς δ' ἐν κονίῃσι μέγας μεγαλωστί ταυσοθεὶς κείτο, φίλησι δὲ χερσὶ κόμην ἤσχυνε δαίζων» Ἰλ. Σ, 22—27. Οἱ Ἀχαιοὶ ἀγωνίζονται νὰ λάβωσι τὸ σῶμα τοῦ Πατρόκλου, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἀνδροφόνου Ἔκτορος διώκονται καὶ φεύγοντες νῆας τε καὶ Ἑλλησποντον ἴκοντο· οὐδὲ θὰ ἐλάμβανον τὸν νεκρὸν, εἰ μὴ ἐπεφάνετο ὁ Ἀχιλλεὺς, ὅτε οἱ Ἀχαιοὶ ἀσπασίως Πατρόκλον ἐκ βελέων ἐρύσαντες κάτθεσαν ἐν λεχέεσσι. Ἐπὶ τοῦ νεκροῦ ὀρκίζεται ὁ Ἀχιλλεὺς, ὅτι δὲν θὰ θάψῃ αὐτὸν μετὰ τῶν νενομισμένων τιμῶν, πρὶν ἢ λάβῃ τὰ τεύχεα καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἔκτορος καὶ σφάξῃ πρὸ τῆς πυρᾶς δώδεκα ἀγλαὰ Τρώων τέκνα. Τοῦτο πράττει, ὡς γνωστόν. Θέτιδος κομισάσης αὐτῷ τὰ ὄπλα παρ' Ἡφαίστου, ὀπλίζεται καὶ στρατιάν ἐξάγει ἐπὶ τὸν πόλεμον. Διὸς δ' ἐπιτρέψαντος κατέρχονται οἱ θεοὶ πάντες βοηθήσοντες οἱ μὲν τοῖς Ἑλλησιν, οἱ δὲ τοῖς Τρώσιν. Ὁ Ἔκτωρ ἀνθίσταται μὲν Ἀχιλλεῖ, ἀλλὰ τέλος διώκεται καὶ φεύγων σώζεται ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, οἱ δ' ἄλλοι Τρῶες φεύγουσι διωκόμενοι πρὸς τὴν πόλιν, ἐνθα εἰσῆλθον σωθέντες ὑπὸ Ἀπόλλωνος, Ἀγήνορι ὁμοιωθέντος καὶ Ἀχιλλεῖα ἐξαπατήσαντος. Ἀλλὰ τῶν λοιπῶν Τρώων εἰς τὸ Ἴλιον ὑποχωρησάντων, μόνος ὁ Ἔκτωρ μένει ἔξω. Παρακαλούντων δὲ τῶν γονέων εἰσελθεῖν, ἀπαρνεῖται. Ἰπεναντίον δ' ἐλθὼν Ἀχιλλεῖος, τρεῖς διώκεται περὶ τὰ τεῖχη. Ζεὺς δὲ ταλαντεύει τὰς μοίρας ἀμφοτέρων. Καὶ αἱ μὲν τοῦ Ἔκτορος ἐπὶ γῆς χωροῦσιν, αἱ δὲ τοῦ Ἀχιλλεῖος ἄνω φέρονται. Οὕτω Ζεὺς κελεύει Ἀπόλλωνα ἀποχωρεῖν τῆς μάχης. Καὶ ὁ μὲν ἀποχωρεῖ, ἡ δὲ Ἀθηναῖα Δηϊφόβῳ τῷ Πριάμῳ παιδί ὁμοιωθεῖσα παρορμᾷ Ἔκτορα Ἀχιλλεῖ ἀντιτάξασθαι· ὁ δὲ πεισθεὶς ἀνθίσταται καὶ ἀναιρεῖται, δεθείς τε ἀπὸ τοῦ ἔργου τοῦ

Ἀχιλλεῖος σύρεται εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων. Τότε δὴ ἐπῆλθεν ἡ φυγὴ τοῦ Πατρόκλου πρὸς τὸν Ἀχιλλεῖα καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ τὸν θάψῃ ὅ,τι τάχιστα, ἵνα μὴ περιπλανᾷται ματαίως ἀν' εὐρυπυλῆς Ἄιδος δῶ, ἀλλὰ νὰ περάσῃ τὰς πύλας αὐτοῦ, μακρὰν τῶν ὀπίσθων εἴργον αὐτὸν αἱ ψυχαὶ τῶν νεκρῶν, εἰδωλα καμώντων.⁽¹⁾ Τότε ὁ Ἀχιλλεὺς μεταδίδωσιν αὐτῷ τῶν νενομισμένων, ἐκπληρῶν τὸν ὄρκον, ὃν εἶχεν ὁμόσει, λέγων Ἰλ. ψ, 20:

Χαῖρε μοι, ὦ Πατρόκλε, καὶ εἰν' Ἄϊδαο δομοισί!
πάντα γὰρ ἤδη τοι τελείω, τὰ πάροιθεν ὑπέστην·
δώδεκα μὲν Τρώων μεγαθύμων υἱέας ἐσθλοὺς,
τοὺς ἄμα σοι πάντα πῦρ ἐσθίει. Ἔκτορα δ' οὔτι
δώσω Πριαμίδην πυρὶ δαπτέμεν, ἀλλὰ κύνεσσι.

Σφάξας δὲ τὰ δώδεκα ἀγλαὰ τῶν Τρώων τέκνα, πολλὰ δ' ἱρία μῆλα καὶ εἰλίποδας ἔλικας βοῦς καὶ ἄλλα θύματα ἐμβαλὼν τῇ πυρᾷ, πίσυρας ἐριαύχηνας ἵππους, καὶ δύο κύνας, ἔπειτα ἀγῶνα τίθησι μεγαλοπρεπέστατον, ἐν ᾧ οἱ τῶν Ἀχαιοῶν ἀριστῆες ἠγωνίσαντο. Καὶ ὀρόμῳ μὲν Ὀδησσεύς, ἵπποις δὲ Διομήδης, ἄλλοι δ' ἄλλως νικῶσι καὶ οὕτω τελευτᾷ ὁ ἀγῶν.

Συμπληροῦντες δὲ τὰ περὶ τῆς δυνάμεως τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν, μνημονεύομεν ἐν συντόμῳ καὶ τῶν ἀποικιῶν αὐτῶν, τεκμήριον οὐ σμικρὸν τοῦ αὔξοντος πληθυσμοῦ καὶ δὴ καὶ τῆς εὐημερίας καὶ εὐδαιμονίας τῶν κατοίκων. Οὕτω δὲ πλὴν τῶν προμνημονευθεισῶν ἀποικιῶν τῶν Ὀζολῶν καὶ τῶν Ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν, μνημονευτέον καὶ τὴν ἐν Ἰλιδί· διότι, ὅτε ὁ Στράβων περιηγεῖτο τὴν Ἑλλάδα, Ὀπούντιοι κατῴκουν τὴν Ἰλιδα. Συνδυάζοντες δὲ τὴν προμνημονευθεῖσαν ἀρπαγὴν τῆς νεωτέρας Πρωτογενείας καὶ τὴν τοῦ Στράβωνος μαρτυρίαν ταύτην⁽²⁾ εὐρίσκομεν τὴν ἐν Ἰλιδί ἀποικίαν τῶν Ὀπουντίων ἀρχαιοτάτην. Πρὸς δὲ καὶ τὰς κατὰ τὴν μικρὰν Ἀσίαν ἐκπεμφθεῖσας μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν ἀπὸ τοῦ

(1) Ἰλ. 71. (2) Στράβ. 9, 125.

Φρικίου Όρους τῆς Λοκρίδος. Τοιαυταί εἰσιν αἱ Φρικωνίδες κληθεῖσαι πόλεις Λάρισσα ἢ Δύρησσα καὶ ἡ Κύμη, ἧτις μεταξὺ τῶν δώδεκα ἡπειρωτικῶν Αἰολικῶν πόλεων εἶχε τὰ πρεσβεῖα καὶ κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας ἐθεωρεῖτο ὡς πρωτεύουσα καὶ κέντρον τῆς Αἰολικῆς δημοσπονδίας, τελουμένων ἐν τῷ αὐτόθι ἱερῷ ἰδρύματι τῶν κοινῶν αὐτῆς συνόδων καὶ τῶν θρησκευτικῶν πανηγύρεων.⁽¹⁾ Καὶ ἄλλη δὲ πόλις Αἰολικὴ ἐν μικρᾷ Ἀσίᾳ αἱ Κάναι, ἀντικρὺ τῆς Λέσβου, ἀποικία τῶν ἐκ Κύνου τῆς Λοκρίδος ἀποικισάντων λέγεται.⁽²⁾ Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ νῆσος Κέως ἀρχαίῳθεν φαίνεται ἀποίκους Ὀπουντίους δεχθεῖσα, ὡς ἐστὶν εἰκάσαι ἐκ τῆς πρὸς τοὺς Ὀπουντίους μέχρι τῶν Περσικῶν πολέμων διατηρηθείσης σχέσεως.⁽³⁾

(1) Στραβ. 13, 21.

(2) Στραβ. 13, 616. (3) Ἡροδ. 8, 1.

ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Ἐκθεσις συνταχθεῖσα κατ' ἐντολὴν τοῦ κ. Ν. Α. Μαυροκορδάτου, ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημ. Ἐκπαιδεύσεως.

ΥΠΟ Α. Κ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΥ

(Καθηγητὸς τοῦ Πανεπιστημίου).

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

Ἡ παρούσα διατριβὴ συντάχθη κατὰ τὸ 1880 τῇ ἐντολῇ τοῦ κ. Ν. Μαυροκορδάτου, τότε ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, δημοσιεύεται δὲ νῦν ἀναλλοίωτος τῇ ἀδείᾳ τοῦ ἀξιοτίμου κ. Δ. Βουλπιώτου, ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημ. ἐκπαιδεύσεως, πρὸ πάντων ὅπως καὶ παρ' ἡμῖν γνωσθῇ τὸ ἐν Αὐστρίᾳ κρατοῦν σύστημα τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως καὶ προκύψῃ ἴσως ὠφέλειά τις ἐκ τοῦ παραλληλισμοῦ τοῦ συστήματος τούτου πρὸς τὸ παρ' ἡμῖν ἰσχύον.

Ἐν οὐδενὶ πεδίῳ τοῦ δημοσίου βίου τῆς Αὐστρίας ἐξεδηλώθη κατὰ τὰς τελευταίας τρεῖς δεκαετηρίδας πρόοδος καὶ ἀνάπτυξις τοσοῦτον σταθερὰ καὶ ζωηρὰ ὅση ἐν τῷ κλάδῳ τῆς ἐκπαιδεύσεως.

Διὰ τῶν νέων διοργανισμῶν τῶν γυμνασίων, τῆς συστάσεως βιοτεχνικῶν σχολείων (Real-Schulen) καὶ τῆς διαρρυθμίσεως τοῦ κανονισμοῦ τῶν πανεπιστημίων, τὸ ὑπουργεῖον Thun ἴδρυσεν κατὰ τὸ ἔτος 1849 νέαν ἐποχὴν, ἧτις ἔκτοτε δὲν ἔπαυσε νὰ ἐξασκῇ τὴν εὐεργετικὴν αὐτῆς ἐπιρροὴν ἐπὶ πασῶν τῶν τάξεων τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Αὐστρίας.

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν μέσθην ἐκπαίδευσιν ἐδόθη τοιοῦτοτρόπως ὤθησις εἰς τὸν ἀναδιοργανισμὸν αὐτῆς, ἠκολούθησαν δὲ τὸ παράδειγμα τοῦτο πάντα σχεδὸν τὰ κράτη τῆς Γερμανίας· ἔκτοτε δὲν ἐπαύσαντο τὰ διαδεχόμενα ἀλλήλα ὑπουργεῖα νὰ ἐπιφέρωσι σπουδαίας βελτιώσεις εἰς πάντας τοὺς κλάδους τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ὑπ' ὅψιν λαμβάνοντα ἐκάστοτε τὰς ἀνάγκας καὶ τὰς προόδους τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἐύρισκόμενοι καὶ ἡμεῖς ἐν Ἑλλάδι εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ διαρρυθμίσωμεν καὶ ἀναμορφώσωμεν τὰ πεπαλαιωμένα ἐν τῇ ἐκπαίδευσιν καὶ ἐπομένως κακῶς ἔχοντα, ὡς μὴ συνάδοντα πλέον ἐνεκα τῆς στασιμότητος αὐτῶν πρὸς τὰς γιγαντιαίας προόδους, ἃς ἐποιήσαντο τὰ ἐκπαιδευτικὰ συστήματα τῶν λοιπῶν ἐθνῶν, ἀπαντῶμεν πλειοτέρας δυσκολίας ἢ οἱ ἀναμορφωταὶ τῆς παιδείας ἀλλαχοῦ. Οὐ μόνον ὀφείλομεν νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸν ἰδιόζοντα χαρακτήρα τοῦ Ἑλληνος καὶ τὴν ἰδιαιτέραν ὄλως προσοχὴν, ἣν ἀπαιτεῖ ἡ καλλιέργεια τῆς κλασικῆς ἡμῶν γλώσσης καὶ φιλολογίας, ἀλλ' ἔχομεν νὰ παλαιώσωμεν καὶ κατὰ τῶν ἀποτελεσμάτων κακῶν ἕξεων, ἐρριζωμένων ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ· βεβαίως αἱ ἀένναοι ἀντικαταστάσεις καὶ διαδοχαὶ τῶν ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως ὑπουργῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἐνίοτε ἔλειπε πᾶσα ἐπιστημονικὴ εἰδικότης, ἐστὶν ὅτε δὲ καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιθυμία αὐτῶν, νὰ εἰσαγάγωσι κατὰ τὸ αὐτοῖς δοκοῦν βελτιώσεις, δὲν συνετέλεσαν μέχρι τοῦδε ὅπως καὶ οἱ ὄντως δυνάμενοι ἐκ τῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως διευθυνόντων ἐκρίζωσιν τὰ ἐπισωρευθέντα κατὰ τὸ παρελθὸν κακῶς κείμενα.

Ἐνῶς λ. χ. οἱ νεώτεροι ἀναμορφωταὶ τῆς παιδείας ἐν Γαλλίᾳ, ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Αὐστρίᾳ, εὖρον προϋπάρχουσαν τὴν πρὸς ἐν τι ὑψηλὸν ιδεῶδες ἄγουσαν τάσιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν κανονισμῶν, ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ ἀρχίσωμεν ἐκ τοῦ σημείου, ἐνθα ἐκεῖνοι πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν εὕρισκοντο· διότι μεταξὺ τῶν ἄλλων τὰ ἡμέτερα γυμνάσια ἔχουσιν ἔτι ὅπως ἡ βαυαρικὴ ἀντιβασιλεία πρὸ ἡμισσεως αἰῶνος διέπλεσεν αὐτὰ, οὐχ ἤττον δὲ καὶ ὁ κανονισμὸς τοῦ ἀνωτάτου ἐκπαιδευτηρίου ἔκτοτε οὐδόλως προσηρμόσθη πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν σημερινῶν ἐκπαιδευτικῶν συστημάτων, ὅπερ ἐνδελεχῶς ἀκολουθεῖ τὴν ἀκατάσχετον πρόοδον τῆς ἐκπολιτιζομένης ἀνωρωπότητος.

Ἄφ' ἐτέρου ὁμοῦς εὕρισκόμεθα εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν, ὠφελοῦμενοι ἐκ τῆς πείρας τῶν μᾶλλον προοδουσάντων ἔθνων, νὰ λαμβάνωμεν τὰ παρ' αὐτοῖς ἰσχύοντα συστήματα ὡς πρότυπα ἢ τοι ὑποδείγματα διὰ τὴν τῶν ἡμετέρων ἀναμόρφωσιν.

Οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν θέλει ἀρνηθῆ, ὅτι αἱ τοιαῦται ἀναμορφώσεις, ἵνα ὡς ἰσχυροὶ ὀφείλουσι νὰ γίνωνται βαθμηδὸν καὶ συνεχῶς· ἐπειδὴ ὁμοῦς ἐνταῦθα θὰ ἦτο ἀναχρονισμὸς ἐν ἐπιγνώσει τελούμενος, ἐὰν καὶ τῶρα ἀκόμη, καίτοι συναισθανόμενοι τὴν κατεπεΐγουσαν ἀνάγκην τοῦ ἀναδιοργανισμοῦ, ἠθέλομεν ἀκολουθήσει τὸν ἄλλως σωτήριον γνῶμονα τῆς βαθμιαίας ἐφαρμογῆς τῶν εἰσακτέων βελτιώσεων, ὀφείλομεν νὰ λάβωμεν γενναίαν ἀπόφασιν, ὅπως δι' ἐνὸς ἄλματος φθάσωμεν εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ὤφειλε σήμερον νὰ ἴηται ἡ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἐκπαίδευσις· τὸ δὲ ἄλμα τοῦτο ὀφείλει νὰ ἐπιχειρήσῃ ὁ ἐπιθυμῶν νὰ εὐεργετήσῃ τὴν πατρίδα αὐτοῦ ὑπουργός, ἀναλαμβάνων τὰς συνεπείας καὶ περιφρονῶν τὰς μυρίας κατακραυγὰς, αἵτινες οὐδέποτε θέλουσι λείπει ἐκ μέρους τῶν ἀντιφρονούντων, τῶν ραθύμων, ἀμαθῶν καὶ ἀντιπροοδευτικῶν, ἐτοιμῶν νὰ παραταχθῶσι κατὰ παντὸς ἔργου ἡρωικοῦ, ἀνατρέποντος αὐτούς.

Ἄλλὰ καὶ μετ' αὐτὴν τὴν γενναίαν ἀπόφασιν δὲν πρέπει νὰ λανθάνῃ ἡμᾶς, ὅτι ἡ ἐκτέλεσις αὐτῆς ἐγκλείει πολλοὺς ἔτι κινδύνους, οὓς ἐκ τῶν προτέρων ἀτενίζοντες καὶ τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν ἔχοντες, ν' ἀφήσωμεν κατὰ μέρος ἕξεις παλαιὰς καὶ προλήψεις, εὐ-

κόλως θέλομεν κατανικήσει. Τοιοῦτός τις εἶναι ὁ προκύπτων ἐκ τῆς συνηθείας ἡμῶν, νὰ θέλωμεν νὰ φανῶμεν ἔτι ἀνώτεροι τῶν ἄλλων καὶ νὰ ἐπιφέρωμεν δῆθεν βελτιώσεις τῶν βελτιώσεων ἐκείνων· εἶναι δυστυχῶς χαρακτηριστικὸν νόσημα τῶν παρ' ἡμῖν νομοθετῶν, νὰ ἐπιδείκνυνται κατὰ πάντα εἰδικοί καὶ ἀνώτεροι τῶν πραγματικῆν ἱκανότητα ἐκ τῆς πείρας κτησαμένων. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ἐντείνωμεν τοῖς μέλλουσι νὰ ἀναλάβωσι τὴν ἀναμόρφωσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως νὰ ὦσιν ἐντελῶς κάτοχοι τῶν ἀλλαχοῦ ἰσχυρόντων συστημάτων καὶ ν' ἀπέχωσι τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἐπιφέρωσι τὰς λεγομένας βελτιώσεις. Ἔτερος δὲ κίνδυνος θέλει προκύψει ἐκ τῆς ἀναθέσεως τῆς θεραπείας τῶν κακῶς κειμένων εἰς ἐπιτροπὰς πολυμελεῖς· καθὼς μία ἐστὶν ἡ ἀλήθεια, εἶναι δὲ αὕτη ἡ ἀνάγκη τῆς εἰσαγωγῆς παρ' ἡμῖν τοῦ ἀρίστου τῶν διοργανισμῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως, θέλει εἶσθαι ἀδύνατος ἡ ἐφαρμογὴ μέσου τινὸς ὄρου ἐκ διαφόρων ἀληθειῶν, ὅσας ἀναντιρρήτως ἐκ τοιούτων ἐπιτροπῶν θέλει ἀπορρεύσει. Ἐκαστον τῶν μελῶν αὐτῶν θέλει ὑποστηρίξει ἰδίαν γνώμην· ὁ ἐν Γαλλίᾳ ἐκπαιδευθεὶς θέλει προτείνει σύστημα γαλλίζον, ὁ ἐν Γερμανίᾳ γερμανίζον καὶ ἄλλοι ἄλλο, διὰ δὲ τῆς χαρακτηριζούσης ἡμᾶς, ὅταν μάλιστα δὲν κεκτήμεθα πολλὰς καὶ σαφεῖς γνώσεις ἢ πολλὰς ιδέας, ἰσχυρογνωμοσύνης ἐν τῇ ὑποστηρίξει τῆς μιᾶς ταύτης γνώσεως ἢ ιδέας, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιτευχθῇ τι τέλειον ἐκ τοῦ μέσου ὄρου τῶν γνωμῶν πολυμελῶν ἐπιτροπῶν. Ὅπερ δὲ τὸ χεῖριστον, θὰ εὐρεθῶσι πολλοὶ, οἵτινες θὰ ἐπιμείνωσιν εἰς τὴν παρεισαγωγὴν καὶ ἰδίων γνωμῶν, αἵτινες ἀδύνατον εἶναι νὰ ὦσι κρείττονες τῶν ἀλλαχοῦ ἰσχυουσῶν, ἐφαρμοσθεῖσῶν καὶ εὐδοκιμησασῶν· καὶ ἰδοῦ, ὅτι ὁ ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν ἀναμορφωτῶν ἀπειλούμενος κίνδυνος δὲν πρέπει νὰ περιφρονηθῇ.

Ἡ θέλομεν προτείνει ἀντιγραφὴν ἀπλήν ἰσχύοντός τινος ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος ἔθνους τινὸς μεγάλου καὶ πεπολιτισμένου, ἀνευ τῆς ἐλαχίστης ἀλλοιώσεως αὐτοῦ, ἐὰν τοῦτο ἦτο δυνατόν. Οἱ μέχρι τοῦδε τὰ τῆς παιδείας διέποντες εὐτυχῶς ἱκανὸν χρόνον ἀφησαν νὰ παρέλθῃ, ἀφ' ὅτου ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ εἰσῆχθησαν νέοι διοργανισμοί· ἔκτοτε δὲ οἱ ἔχοντες ὀφθαλμοὺς ἠδυνήθησαν νὰ

ἴδωσι, ποιοὶ ἐξ αὐτῶν ἠὺδοκίμησαν, ὥστε νὰ δύνανται καὶ παρ' ἡμῶν νὰ εἰσαχθῶσι. Βεβαίως ἕμεις δὲν ἀρνούμεθα, ὅτι ἡ ἐκ τῶν πραγμάτων ἡμῶν πείρα θέλει ἐπιβάλλει μεταρρυθμίσεις τινὰς τῶν παρ' ἄλλοις ἔθνεσιν ἀνεπιδέκτων διορθώσεως δοκούντων. Ἄλλ' ἴδου καὶ ἕτερος κίνδυνος δυνάμενος νὰ καταστρέψῃ τὸ ὅλον ἔργον: ὁ παρ' ἡμῶν τοσαύτην τῶν ἡμετέρων ἀναγκῶν καὶ τῆς ἐν ἡμῶν ἀσκόμεθα καταστάσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως πείραν ἔχων, ὅπως κληθῆναι εἰς τὸ δύσκολον ἔργον τοῦ ἀναμορφωτοῦ, ἀφοῦ ὁμολογουμένως εἰσὶ τόσῳ ὀλίγοι οἱ τοῦ βίου αὐτῶν ἔργον ἐκλέξαντες τὴν παιδαγωγίαν καὶ τὴν μέθοδον τῆς τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐκπαιδεύσεως;

Εὐτυχῆς λογίζομαι ὅτι ἔλαβον παρὰ τοῦ πεφωτισμένου καὶ ἀκριβῶς τὰ τῆς παιδείας ἡμῶν γινώσκοντος ἐπὶ τῆς Ἐκπαιδεύσεως ὑπουργοῦ κ. Ν. Μαυροκορδάτου, ὁ ὁποῖος ἐπίσης πρεσβεύει ὅτι τὸ μέχρι μαρasmus καὶ σαπρότης νοσοῦν δένδρον τῆς παρ' ἡμῶν ἐκπαιδεύσεως, μόνον διὰ τῆς ἐκ τῶν ριζῶν ἀρχομένης καὶ εἴτα εἰς τὸν κορμὸν καὶ τὴν κορυφὴν προβαίνουσης θεραπείας δύναται εἰσέτι νὰ ἰαθῆ, καὶ ὅστις παραδέχεται τὰς ἀνωτέρω σκέψεις, τὴν ἐντολὴν νὰ ἐκθέσω αὐτῷ τὴν ἐπὶ τῶν πρακτικῶν γνώμην μου, πρὸ πάντων δὲ νὰ ὑποδείξω τί ὡς πρὸς τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν συμβαίνει ἀλλαχρὸς καὶ πῶς ἠδυνάμεθα νὰ μεταφέρωμεν εἰς ἡμᾶς τοὺς μᾶλλον εὐδοκίμησαντας τῶν θεσμῶν ἐκείνων. Ἡ ἀποπειραθεῖσα ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων καὶ ἐπιτευχθεῖσα μεταρρυθμίσεις τῆς μεθόδου ἐν τῇ κατωτάτῃ ἐκπαιδεύσει, μοὶ παρέχει τὴν ἐλπίδα, ὅτι διὰ τῆς πρωτοβουλίας τοῦ προέδρου αὐτοῦ, κυρίου Μαυροκορδάτου, ὡς ὑπουργοῦ θέλει ἐπιτευχθῆ ἡ ποθουμένη τῶν βελτιώσεων εἰσαγωγή καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς τῆς ἐκπαιδεύσεως κλάδους. Ὅσοῦτον κατάκειται νῦν ἡ ἡμετέρα μέση, ἀνωτέρα καὶ ἀνωτάτη ἐκπαίδευσις, τοσοῦτον ἐτύφλωτον οἱ μέχρι τοῦδε ὀλιγοροῦντες περὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτῆς, ὥστε καὶ μόνον ἡ παρ' αὐτοῦ ἐν τῇ μέσῳ ριφθεῖσα ἰδέα, ὅτι πρέπει τάχιστα νὰ ἐπέλθῃ ριζικὴ ἀναμόρφωσις, εἶναι ἀξία τῆς ἐθνικῆς ἐγνωμοσύνης.

Μεταξὺ πάντων τῶν διοργανισμῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως, οὓς

ἔτυχεν εἴτε νὰ διεξέλθω εἴτε ἐμπράκτως νὰ ἴδω λειτουργοῦντας, παρατήρησα, ὅτι οἱ ἐν Αὐστρίᾳ νῦν ἰσχύοντες καὶ ἰδίως οἱ τῆς μέσης καὶ ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως εἰσὶν οἱ καταλληλότεροι καὶ μᾶλλον πρὸς τὰς ἡμετέρας ἀνάγκας συνάδοντες. Ἀπὸ τῆς πρώτης μου ἡλικίας φοιτήσας ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὰ κατώτερα ἐκπαιδευτήρια τῆς Βιέννης, εἰς τὸ γυμνάσιον, τὸ τότε ἰδρυθὲν πρότυπον βιοτεχνικὸν σχολεῖον, τὸ πολυτεχνεῖον καὶ τὸ πανεπιστήμιον τῆς αὐτῆς πόλεως καὶ συμπληρώσας εἴτα τὰς σπουδὰς μου εἰς τὸ πολυτεχνεῖον τῆς Καρλσρούης καὶ τὰ πανεπιστήμια τοῦ Βερολίνου, τῆς Βυρτσβούργης, τῆς Βιάννης καὶ τῶν Παρισίων, ἐπισκεφθεὶς δὲ ἔκτοτε ὡς κἀθηγητὴς κατ' ἐπανάληψιν τὰ ἐκπαιδευτήρια τῆς Ἡυρώπης, ἐν ἔτει δὲ 1877 ἐντολῇ τοῦ ὑπουργοῦ τὰ τε χημεῖα τῶν εὐρωπαϊκῶν πανεπιστημίων καὶ τὰ ἐκπαιδευτήρια τῆς μέσης καὶ τῆς κατωτάτης ἐκπαιδεύσεως, ἐπέισθην, καθ' ἃ καὶ ἐν ταῖς τότε σταλαῖσιν ἐκθέσει μου ἀναφέρω, ὅτι καὶ ἐὰν δὲν δυνάμεθα ἴσως καθ' ὅλα νὰ παραδεχθῶμεν πάντας τοὺς αὐστριακοὺς κανονισμοὺς, οὐχ ἤττον ἕμεις ἠθέλομεν εἶσθαι εὐτυχεῖς καὶ βεβαίως ἀπηλλαγμένοι τῆς φοροποιᾶς καὶ ἐπονειδῆστοῦ ἡμιμαθείας, τῶν ἐκ τῶν ἡμετέρων γυμνασίων ἀπολυομένων, ἐὰν παραδεχόμεθα τὸν διοργανισμὸν τῆς ἐν Αὐστρίᾳ ἰσχυοῦσης μέσης ἐκπαιδεύσεως καὶ ὅτι τέλος τὸ ἡμέτερον πανεπιστήμιον, ὅπερ ἰδρυθὴ μὲν καθ' ὑπόδειγμα γερμανικόν, συνεπληρώθη δὲ προσλαβὼν πλείστας διατάξεις ἐκ κανονισμῶν γαλλικῶν πανεπιστημίων, τότε μόνον θέλει ἀποφέρει ἀληθεῖς καρποὺς, ὅπότεν εἰσαχθῶσιν ἐν αὐτῷ οἱ ἐν τοῖς αὐστριακοῖς καὶ γερμανικοῖς πανεπιστημίοις ἰσχύοντες νεώτεροι θεσμοί.

Ἐν τῷ παρόντι λοιπὸν ἔργῳ ἐκτίθημι μεθοδικῶς μελέτην περὶ τῶν διαφόρων κανονισμῶν τῆς κατωτάτης, τῆς μέσης καὶ τῆς ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως ἐν Αὐστρίᾳ καὶ συνάγω ἕκ τινων ἐξ αὐτῶν προτάσεις περὶ τῶν παρ' ἡμῶν εἰσακτέων. Ἐὰν δὲ μακρηγορήσω, εἰμὶ συγγνωστὸς, διότι ἐπιθύμουν ν' ἀνταποκριθῶ ὅσον δυνατόν πληρέστερον εἰς τὴν φιλόφροναν καὶ τιμωσαν με πρόκλησάν με τοῦ κυρίου ὑπουργοῦ.

Εἰ μὴ τι ἄλλο, ἐλπίζω νὰ συντελέσω διὰ τοῦ ἔργου τούτου εἰς τὴν κατὰ τι διαφώτισιν τῶν τε διδασκόντων καὶ τῶν μελλόντων ν' ἀναλάβωσι ποτε τὴν ἀναμόρφωσιν τοῦ παρ' ἡμῖν ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

Ἐπαγωγή τῶν διαφόρων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων τῆς Αὐστρίας εἰς τὰ διάφορα ὑπουργεῖα.

1) Ἐπιχειρηματικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαίδευσης. Εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὑπουργείου τούτου ὑπάγονται τὰ λαϊκὰ λεγόμενα σχολεῖα (Volksschulen), τὰ τρία εἶδη τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς μέσης ἐκπαίδευσης, οἷα εἰσὶ τὰ γυμνάσια, τὰ βιοτεχνικὰ σχολεῖα (Real-Schulen) καὶ τὰ βιοτεχνικὰ γυμνάσια (Real-Gymnasien), τὰ πανεπιστήμια, τὰ θεολογικὰ διδασκαλεῖα, τὰ χειρουργικὰ σχολεῖα, τὰ μαιευτήρια, τὰ πολυτεχνεῖα, τὰ εἰδικὰ σχολεῖα τῶν βαναύσων τεχνῶν, τὰ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας, τὰ σχολεῖα μέχρι τῶν ἀκαδημιῶν τῶν ὠραίων τεχνῶν καὶ τῆς μουσικῆς, τὰ διδασκαλεῖα πρὸς μόρφωσιν δημοδιδασκάλων, τὰ εἰδικὰ σχολεῖα τῶν κορασίων καὶ τὰ παρθεναγωγεῖα, τὰ τῶν κωφῶν, κωφαλάλων, τυφλῶν, βαττολόγων καὶ τῶν φρενοβλαβῶν.

2) Ἐπιχειρηματικῶν τῆς γεωργίας· τὰ εἰδικὰ σχολεῖα τῆς γεωργίας καὶ τῆς δασονομίας.

3) Ἐπιχειρηματικῶν τοῦ ἐμπορίου· τὰ εἰδικὰ σχολεῖα τηλεγραφευτῶν.

4) Ἐπιχειρηματικῶν οἰκονομικῶν· τὰ εἰδικὰ σχολεῖα τῶν μεταλλευτῶν καὶ αἱ ἀκαδημίαι τῶν μεταλλειολόγων.

5) Ἐπιχειρηματικῶν στρατιωτικῶν καὶ τῶν ναυτικῶν· ἡ ἰατροχειρουργικὴ ἀκαδημία τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωσήφ, τὰ ἐκπαιδευτήρια τῶν κτηνιατρῶν, τὰ εἰδικὰ σχολεῖα πρὸς μόρφωσιν ἀξιωματικῶν ὄλων τῶν ὄπλων καὶ τοῦ ναυτικοῦ.

6) Ἐπιχειρηματικῶν ἐξωτερικῶν· ἡ ἐν Βιέννῃ ἀκαδημία τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν.

ΜΕΡΟΣ Β΄.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΩΝ.

I. Κατωτέρα ἐκπαίδευσις.

Ἡ κατωτέρα ἐκπαίδευσις δὲν παρέχεται μὲν ἐν Αὐστρίᾳ δωρεάν, ἀλλ' οἱ ὄροι, ὑφ' οὓς γίνονται δεκτοὶ εἰς τὰ ὑπαγόμενα εἰς αὐτὴν ἐκπαιδευτήρια οἱ παῖδες, εἰσὶ τόσῳ ἐλαφροὶ, ὥστε δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς δωρεάν παρεχομένη ἢ ἐν αὐτοῖς διδασκαλία. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἡ φοίτησις εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα εἶναι ὑποχρεωτικὴ καὶ οὐδεὶς ἀπὸ τοῦ τέκνου τῆς πλουσιωτέρας ἢ ἀριστοκρατικῆς οἰκογενείας μέχρι τῶν παιδῶν τοῦ πένητος δύναται νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς ὑποχρέωσιν τοῦ φοιτᾶν εἰς αὐτά· ἐννοεῖται δὲ, ὅτι ἐπιτρέπεται καὶ ἡ κατ' οἶκον ἐκπαίδευσις τῶν μᾶλλον εὐκαταστάτων ἢ καὶ ἡ εἰς ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια φοίτησις αὐτῶν, ὅτε ὅμως πάντως ἀπαιτεῖται ἢ διὰ τῆς ἐνιαυσίου ἐξετάσεως ἐν τοῖς δημ. σχολείοις καὶ ὑπὸ τῶν ἐν αὐτοῖς εἰδικῶν ἐξεταστικῶν ἐπιτροπῶν ἐξέλεξις τῆς προόδου αὐτῶν. Δὲν δυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν ὡς δίδακτρα τὴν γινομένην κατὰ τὴν ἐγγραφὴν τῶν μαθητῶν ἀπότισιν τῶν δικαιωμάτων ἐγγραφῆς, διότι δι' αὐτῶν δὲν πληρώνονται οἱ διδάσκαλοι, ἀλλὰ σχηματίζεται κεφάλαιον εἰς ἀπότισιν μέρους τῶν ἐξόδων, δι' ὧν συντηροῦνται τὰ σχολεῖα ταῦτα· πάντα δὲ τὰ λοιπὰ, οἷον ἡ συντήρησις τοῦ καταστήματος, ὅπερ συνήθως εἶναι οἰκοδόμημα ἀξιοπρεπὲς καὶ δὴ μεγαλοπρεπὲς, ἀνήκον εἴτε εἰς τὸ δημόσιον εἴτε εἰς τὸν δῆμον, ἢ μισθοδοσίᾳ τῶν διδασκάλων, ὁ καταρτισμὸς συλλογῶν βοηθητικῶν τῆς διδασκαλίας καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀναγράφονται εἰς τοὺς προϋπολογισμοὺς τῶν οἰκείων δήμων, ἐπαρχιῶν ἢ νομῶν, ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ δημοσίου· τῶν δικαιωμάτων τούτων δὲν ἐξαίρονται οὔτε οἱ ἰδιοδίδακτοι καὶ οἱ εἰς ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια ἐκπαιδευόμενοι, διότι παρουσιαζόμενοι εἰς τὰς ἐτησίους ἐξετάσεις, ὀφείλουσι νὰ προσαγάγωσιν ἀπόδειξιν τῆς καταβολῆς τῶν δικαιωμάτων ἐγγραφῆς.

Ἐρειδόμενος ἐπὶ τῆς πείρας καὶ τῶν ἀναγκῶν τῶν πληθυσμῶν ὁ νομοθέτης ὤφειλε νὰ προνοήσῃ περὶ ἐκπαιδευτηρίων ἐν τοῖς ὁποίοις χορηγεῖται εἰς τὰ νήπια ἢ πρώτη ἐκείνη διδασκαλία, ἢ βασιζομένη ἐπὶ τῆς ἀναγνώσεως, τῆς γραφῆς, τῆς ἀριθμῆσεως καὶ τῆς δι' εἰκόνων καὶ ἀπλῶν πειραμάτων εὐκόλως ἀντιλαμβανομένης πραγματογνωσίας, ἣτις προαπαιτεῖται ὡς πρώτη βαθμὶς τῆς περαιτέρω διδασκαλίας. Ἐγκατελήφθη πρὸ πολλοῦ ἢ δι' ἀποσθηθίσεως κανόνων καὶ δι' ἀπαγγελίας δυσλήπτων κατὰ τὴν νεαρὰν ταύτην ἡλικίαν ὀρισμῶν ἐπιζητούμενη προπαρασκευῆ, ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἐπεστήθη ἢ προσοχὴ εἰς τὴν διάπλασιν τοῦ νοῦς, τῆς χρήσεως τῆς ἀναμνήσεως καὶ τῆς ἰκανότητος τοῦ ἀπαγγέλλειν καὶ μεταδιδόναι τὰ ἀντιληφθέντα· ὠρμήθησαν δὲ εἰς τοῦτο τὰ διάφορα τῶν νηπίων ἐκπαιδευτικὰ συστήματα, ἐν οἷς διαπρέπει τὸ Φροβελιανόν, ἐκ τῆς σκέψεως, ὅτι ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς πείρας καὶ τῆς διὰ τῶν αἰσθήσεων ἀντιλήψεως πολὺ εὐκολώτερον διδάσκεται, καὶ ὠδηγήθησαν εἰς τοῦτο ὑπὸ τῆς εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας ἐφαρμοζομένης μεθόδου τῆς πειραματικῆς διδασκαλίας. Πλὴν τῶν εἰς ἀπόκτησιν μηχανικῆς οὕτως εἰπεῖν ἐπιδεξιότητος εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν ἀσκήσεων, μορφοῦται τοιουτοτρόπως ὁ νοῦς τοῦ παιδὸς ἐπὶ τὸ μεθοδικώτερον, διότι ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτοῦ βημάτων διδάσκεται νὰ συστηματοποιῇ τὰς γνώσεις αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ κατώτατα ταῦτα ἐκπαιδευτήρια, περιλαμβάνοντα τὴν διδασκαλίαν τῶν νηπιαγωγείων καὶ τῶν πρώτων τάξεων τῶν παρ' ἡμῖν ἀλληλοδιδασκτικῶν, δημοτικῶν ἢ προπαιδευτικῶν σχολείων, μορφοῦσι τοὺς παῖδας ἀρκούντως, ἵνα εἰσέλθωσιν εἰς τὰ παρακατιὸν μνημονευόμενα ἀνώτερα σχολεῖα, χωρὶς ὅμως νὰ παρέχουσιν αὐτοῖς εἰσέτι τοσαύτην ὕλην ἐκπαιδεύσεως, ὥστε νὰ δύνανται ἀπαλλακτόμενα τῆς περαιτέρω ἐξακολούθησεως τῆς ἐν σχολείοις ἐκπαιδεύσεως αὐτῶν, νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τι πρακτικώτερον τοῦ βίου στάδιον.

Ἄπειροι πληθυσμοὶ ἰδίως τῶν πτωχοτέρων ἐπαρχιῶν, οἰκογένειαι ἐργατικαὶ, ὧν αἱ ἀνάγκαι ἀπαιτοῦσι καὶ τὴν αὐτῶν τῶν παίδων χρησιμοποίησιν ἐν τοῖς ἐπαγγέλμασιν αὐτῶν, δὲν ἐπιτρέπουν δὲ τὴν τελειότεραν καὶ δαπανηροτέραν αὐτῶν ἐκπαίδευσιν,

ἀναγκάζονται πρὸς διατήρησίν τῶν νὰ τοποθετῶσι τοὺς παῖδας αὐτῶν ὡς ὑπηρέτας ἢ ὡς μαθητευομένους βαναύσου τινὸς τέχνης· καὶ τοῦτο οὐ μόνον εἰς τὰ μικρὰ χωρία συμβαίνει, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς μεγαλοπόλεις. Καὶ τούτους λοιπὸν, καθὼς καὶ τοὺς βουλομένους νὰ ἐκπαιδευθῶσι τελειότερον, ὁ νομοθέτης δὲν καταλείπει ἄνευ τῆς ἀπαιτουμένης καὶ ἰδιαζούσης διδασκαλίας. Ὀφείλει λοιπὸν, εἰπομεν, νὰ προνοήσῃ, ὅπως ἡ νηπιακὴ διδασκαλία ἢ τοιαύτη, ὥστε νὰ παρασκευάζῃ τοὺς παῖδας εἴτε εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τῶν σπουδῶν τῶν, εἴτε εἰς τὴν ταχεῖαν εἴσοδον εἰς τὸν πρακτικὸν βίον. Πάντες ὅμως οὗτοι ὀφείλουσιν ὑποχρεωτικῶς νὰ διέλθωσι διὰ τῶν λαϊκῶν σχολείων (Volks-schulen)· ταῦτα δὲ διαίρουσιν εἰς κοινὰ καὶ εἰς κύρια σχολεῖα (Trivial oder Hauptschulen).

Ἐὰν μὲν κοινὰ σχολεῖα συνίστανται ἐκ τριῶν μόνον τάξεων, ἐν αἷς διδάσκονται ἡ κατῆχησις, ἡ ἱερὰ ἱστορία μετὰ τῆς καινῆς Διαθήκης, ἀνάγνωσις, καλλιγραφία καὶ ὀρθογραφία, ἀριθμητικὴ, γραμματικὴ, ἔκθεσις ἰδεῶν καὶ ἀρχαὶ ἰχνογραφίας. Ἐὰν δὲ κύρια σχολεῖα, ἅτινα ὑπάρχουσιν ἰδίως εἰς τὰς κωμοπόλεις καὶ τὰς πόλεις, περιέχουσιν καὶ ἕτεραν, τὴν τετάρτην τάξιν, ἐν ἣ διδάσκονται ἱερὰ, ἀριθμητικὴ συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἀναλογιῶν, καλλιγραφία, γραμματικὴ, γραφὴ καὶ ὑπαγόρευσις, ἔκθεσις ἰδεῶν, ἰχνογραφία, γραμμικὴ ἰχνογραφία τῆς χρήσεως τοῦ διαβήτου, ἀρχαὶ γεωμετρίας, στερεομετρίας, μηχανικῆς, φυσικῆς ἱστορίας, φυσικῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς.

Ἐκ τῆς τρίτης τάξεως τῶν λαϊκῶν σχολείων δύναται μὲν ὁ μαθητευόμενος νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματός του, ὅτε κέκτηται ἤδη τὰς εἰς ἕκαστον μέλος τῆς κοινωνίας ἀπαραίτητους κοινοτέρας γνώσεις, ὁ δὲ ἐπιθυμῶν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τι ὑψιστέρον ἐπάγγελμα καὶ νὰ ἐφοδιασθῇ ἐπὶ τούτῳ ἢ χάριν τῆς εἰς εἰδικὸν τῆς τέχνης του σχολεῖον παραδοχῆς μὲ ἐνδεικτικὸν ἀποφοιτήσεως, ὀφείλει νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ τὰ μαθήματα τῆς τετάρτης τάξεως, ἅτινα ἔνεκα τῆς πληθύσεως αὐτῶν καὶ, διότι ὁ μέλλων νὰ ἀποπερατώσῃ πλέον δι' αὐτῶν τὰς σπουδὰς του δὲν θὰ φοιτήσῃ περαιτέρω εἰς ἀνώτερον ἐκπαιδευτήριον, συνήθως διανέμονται εἰς

δύο ἐνικύσια τμήματα. Ἐκ τῆς τετάρτης λοιπὸν ταύτης τάξεως εἰσέρχονται καὶ οἱ μέλλοντες νὰ ἐκπαιδευθῶσιν εἰδικώτερον εἰς τι εἰδικὸν τῆς τέχνης αὐτῶν σχολεῖον· προκειμένου ὅμως νὰ ἐξακολουθήσῃ ὁ μαθητῆς τῶν λαϊκῶν σχολείων τὰς τακτικὰς ἑαυτοῦ σπουδὰς εἰς τὰ σχολεῖα τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, δὲν ὑποχρεοῦται νὰ φοιτήσῃ καὶ εἰς τὴν τετάρτην τάξιν, ἀλλὰ δύναται ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς τρίτης τάξεως νὰ μεταβῆ εἰς τὸ πρῶτον τμήμα τοῦ βιοτεχνικοῦ σχολείου ἢ τοῦ γυμνασίου, τῶν ὁποίων τὰ τέσσαρα πρῶτα ἔτη ἀποτελοῦσι κυρίως τὴν μέσην καλουμένην ἐκπαίδευσιν.

Οἱ εἰς τὸ πρῶτον τοῦτο τμήμα τῶν βιοτεχνικῶν σχολείων, καθὼς καὶ εἰς τὸ τῶν γυμνασίων, ἄτινα ἐπονομάζονται καὶ κατώτερα (Unter - Realschulen, Untergymnasien), φοιτῶντες μαθηταὶ δύνανται μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐν αὐτοῖς σπουδῶν νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὸν πρακτικὸν βίον ὡς μαθητευόμενοι ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν καταστημάτων, ἰδιωτικοὶ ὑπάλληλοι, βιοτεχνῆται κτλ. Οὐχ ἥττον ὅμως ἀπαιτεῖται κατὰ τοὺς νεωτάτους κανονισμοὺς ἢ περαιτέρω φοίτησις καὶ τούτων εἰς συμπληρωματικὰ καλούμενα σχολεῖα, ἐνῶ οἱ μέλλοντες νὰ ἐξακολουθήσωσι τὰς σπουδὰς αὐτῶν ἱεραρχικῶς, μεταβαίνουσιν εἰς τὰ ἀμέσως ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια (Ober-Realschulen, Obergymnasium).

1. Τὰ κοινὰ σχολεῖα φέρουσιν ἐν Αὐστρίᾳ πολλὰ ὀνόματα εἴτε ὡς ἐκ τοῦ βαθμοῦ αὐτῶν, εἴτε ὡς ἐκ τῆς ἐξαρτήσεως ἀπὸ ἄλλων ἀνωτέρων σχολείων ἢ ἀρχῶν, εἴτε ὡς ἐκ τῆς ἰδιωτικῆς ἢ δημοτικῆς ἢ ἐνοριακῆς ἡμισυντηρήσεως, εἴτε τέλος ὡς ἐκ τοῦ φύλου τῶν μαθητῶν. Διαρκεῖ ἡ διδασκαλία τῶν ἐν τοῖς κοινοῖς σχολείοις μαθημάτων ἐπὶ τρία ἔτη ἢ τοὶ τρεῖς τάξεις, καὶ ἐκτελεῖται εἴτε ἐντὸς ἐνὸς μόνου δωματίου καὶ ὑπὸ ἐνὸς πρωτοβαθμίου διδασκάλου, ὅτε ὅμως ἡ διδασκαλία ἐκάστης τάξεως δὲν διαρκεῖ ὀλόκληρον ἡμέραν, εἴτε ἐντὸς τριῶν χωριστῶν δωματίων, ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν, καὶ ὑπὸ τριῶν διδασκάλων. Ἐκτὸς δὲ τῶν ἀνωτέρω μνημονευομένων ὑποχρεωτικῶν μαθημάτων εἰσῆχθησαν νῦν, διδασκόμενα ἐν εἴδει ἀφηγήσεως ἢ διὰ τῆς χρήσεως καταλλή-

λων ἀναγνωσματῶν, ἢ γεωγραφία καὶ ἀρχαὶ τῆς γενικῆς ἱστορίας καὶ φυσικῆς· τὸ αὐτὸ δὲ ἰσχύει καὶ περὶ τῶν γεωπονικῶν γνῶσεων, τῆς καλλιεργείας τῶν ὀπωροφόρων δένδρων καὶ τῆς ἀμπελοργίας, προσλαμβάνεται δὲ συνήθως καὶ τις βοήθός, ὅστις ἐκτὸς τῆς διδασκαλίας τῆς φωνητικῆς μουσικῆς καὶ τῆς γυμναστικῆς ὀφείλει νὰ ἐξασκῆ τοὺς μαθητὰς εἰς τινὰς πρακτικὰς κηπευτικὰς ἢ ἀγροτικὰς ἐργασίας ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ τηρουμένῳ κηπαρίῳ τοῦ σχολείου.

Ὡς ἀνωτέρω ἐρρέθη ἡ φοίτησις εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα εἶναι ὑποχρεωτικὴ δι' ἅπαν τὸ χωρίον ἢ τὸν δῆμον, ἐν ᾧ τὸ σχολεῖον ὑπάρχει· δὲν ἐπιτρέπεται δὲ τοῖς γονεῦσι νὰ παρεμποδίζωσι τὴν φοίτησιν τῶν τέκνων αὐτῶν, οὐδὲ νὰ ἀποστέλλωσιν αὐτὰ εἰς ἕτερα ἰσόβαθμα σχολεῖα εὐρισκόμενα ἐκτὸς τοῦ δήμου ἢ τῆς περιφερείας δι' ἣν τὰ σχολεῖα ταῦτα ὠρίσθησαν, πάντως ὅμως ἀπαιτεῖται ἡ ἔναρξις τῆς φοιτήσεως ἀπὸ τοῦ ἔκτου ἢ ἑβδόμου ἔτους. Τόσῳ οἱ γονεῖς, ὅσοι καὶ οἱ διδάσκαλοι ὅσοι τυχόν ἤθελον παραβῆ τὰς διατάξεις ταύτας, τιμωροῦνται διὰ προστίμου καὶ πειθαρχικῶς. Ἐπιτρέπεται ὅμως ἀφ' ἑτέρου ἢ ἀποστολῇ τῶν παιδῶν εἰς ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια ἢ ἢ δι' ἀνεγνωρισμένων διδασκάλων κατ' οἶκον ἐκπαιδεύσεις αὐτῶν, ὅτε ὅμως ἀπαιτεῖται ἡ ἔγκαιρος εἰδοποίησις τοῦ προϊσταμένου τοῦ τῆς οικείας περιφερείας σχολείου. Ἡ ἐγγραφή εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ὁ προβιβασμὸς εἰς ἀνωτέραν τάξιν γίνονται δις τοῦ ἔτους, ἐν ἀρχῇ Σεπτεμβρίου καὶ ἐν ἀρχῇ Μαρτίου. Τὰ δίδακτρα πληρώνονται εἴτε κατὰ μῆνα, εἴτε καθ' ἑξαμηνίαν καὶ συμποσοῦνται διὰ μὲν τὴν πρώτην τάξιν εἰς φιορίνια 1,20 (δρ. 3) κατ' ἔτος, αὐξάνουσι δὲ κατ' ἀναλογίαν, χωρὶς νὰ δύνανται τὰ τοῦ τρίτου ἔτους νὰ ὑπερβῶσι τὸ ποσὸν τῶν 2,40 φιορινίων (δρ. 6). Ἐξαιροῦνται τῶν διδάκτρων κατόπιν αἰτήσεως τῶν γονέων καὶ γνωμοδοτήσεως τῶν ἐκ τῶν προϊσταμένων τῶν σχολείων τούτων καὶ τῆς τοπικῆς ἀρχῆς συνισταμένων ἐπιτροπῶν τὰ πρό τῆς εἰς τὴν ὑποχρεωτικὴν φοίτησιν ἀπαιτουμένης νομίμου ἡλικίας εἰσελθόντα εἰς σχολεῖον ἀνωτέρας κατηγορίας παιδία, τὰ ἕνεκα σωματικῆς ἢ διανοητικῆς βλάβης ἢ ἕνεκα μεγάλης ἀποστάσεως τῆς οἰκίας αὐτῶν,

κακοκαιρίας καὶ ἀσθενείας, μὴ δυνάμενα ἄνευ κινδύνου τῆς ὑγείας αὐτῶν νὰ προσέλθωσι τέκνα πτωχῶν γονέων καὶ οἰκογενειῶν χωρικῶν, ὧν ἤδη φοιτῶσι ταυτοχρόνως εἰς τὸ αὐτὸ σχολεῖον τρία τέκνα.

Ἡ διάρκεια τῆς ἐτησίας διδασκαλίας λογίζεται ἐνδεκάμηνος, ἄρχεται δὲ τὴν 1 Σεπτεμβρίου, ὅτε καὶ εἰς τὰ ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια καὶ γυμνάσια ἄρχεται συνήθως, καὶ λήγει περὶ τὴν 25 Ἰουλίου.

Αἱ ἐξετάσεις τῶν κοινῶν σχολείων γίνονται καθ' ἑξάμηνον, ἐπισημῶς δὲ εἰς τὸ τέλος τοῦ σχολαστικοῦ ἔτους. Μεθ' ἑκάστην ἐξετάσιν δίδονται τοῖς μαθηταῖς ἔλεγχος ἐπιτυχίας, εἰς δὲ τὸ τέλος τῆς τριετίας καὶ ἀποδεικτικὸν ἀποφοιτήσεως μνημονεῦον καὶ τὴν ὀλικὴν ἐπιτυχίαν· βαθμολογεῖται δὲ ἡ μὲν τακτικὴ φοίτησις διὰ τῶν χαρακτηριστικῶν λίαν ἐπιμελής, ἐπιμελής, ἀσταθής καὶ σπαυρία, ἡ δὲ ἠθικὴ διαγωγή διὰ τῶν χαρακτηριστικῶν λίαν καλή, καλή, μετρία καὶ κακή, ἡ δὲ ἐπιτυχία τῶν διαφόρων μαθημάτων διὰ τῶν χαρακτηριστικῶν λίαν καλῶς, καλῶς, μετρίως, κακῶς. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρων βαθμῶν τὸ ἐνδεικτικὸν ὀφείλει νὰ μνημονεύη καὶ βαθμὸν προόδου, χρησιμεύοντα διὰ τὴν εἰς τὰ ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια προαγωγὴν τοῦ μαθητοῦ καὶ λαμβανόμενον ἐκ τοῦ μέσου ὄρου τῶν βαθμῶν τῆς φοιτήσεως, τῆς διαγωγῆς καὶ τῆς ἐπιτυχίας ἐν τοῖς μαθήμασιν· εἰσὶ δὲ οἱ βαθμοὶ οὗτοι τῆς προόδου οἱ ἐπόμενοι τέσσαρες, ἐπαρκέστατα, ἐπαρκῶς, σχεδὸν ἐπαρκῶς καὶ ἀνεπαρκῶς· μόνον οἱ δύο πρῶτοι δικαιούσιν εἰς τὴν εἰς ἀνωτέραν τάξιν ἢ ἀνώτερον ἐκπαιδευτήριον μετάβασιν τοῦ μαθητοῦ.

Διὰ δὲ τοὺς παῖδας τῶν χειρωνακτικῶν, ὧν προσρισμός ἐστὶν ἡ κατάταξις εἰς τοὺς μαθητευομένους ἢ ἐργάτας βιομηχανικοῦ τινος καταστήματος ἢ ἐργοστασίου, ὁ νόμος ὀρίζει τρία ἔτη φοιτήσεως καὶ μάλιστα ἀπαιτεῖ ἀποδεδειγμένην ἐπιμέλειαν ἐν ταῖς τάξεσι τοῦ νηπιακοῦ καὶ τοῦ κοινοῦ σχολείου ἀπὸ τοῦ ἔκτου μέχρι τῆς ἄρ-

χῆς τοῦ ἐνάτου ἔτους· τῆς ἡλικίας· τότε δὲ μόνον ἐπιτρέπεται αὐτοῖς ἢ εἰς τὸ βιομηχανικὸν ἐργοστάσιον κατάταξις, ἀλλὰ καὶ τότε πάλιν ὀφείλουσι νὰ φοιτήσωσιν εἰς τὰ λεγόμενα ἐσπερινὰ σχολεῖα ἢ, ἂν τοῦτο ἦναι ἀδύνατον, εἰς τὰ τῆς Κυριακῆς σχολεῖα, ἐνθα διδάσκονται εἴτε δύο ὥρας καθ' ἑκάστην ἐπὶ πέντε ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος ὑπὸ διδασκάλου, εἰς αὐτὴν πρόσθετον μισθοδοσίαν ὑποχρεοῦται ὁ τοῦ βιομηχανικοῦ ἐργοστασίου ἰδιοκτήτης, εἴτε μόνον κατὰ τὰς μ. μ. ὥρας τῆς Κυριακῆς· ἡ διδασκαλία αὕτη διαρκεῖ καὶ πέραν τοῦ δωδεκάτου ἔτους τῶν μαθητευομένων, μέχρις ὅτου κριθῶσιν ὑπὸ τε τοῦ διδασκάλου καὶ τοῦ προϊσταμένου τῶν σχολείων τῆς κοινότητος ἄξιοι νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ ἀμέσως ἀνώτερα, ἐπαναληπτικὰ καλούμενα σχολεῖα.

Σκοπὸς τῶν σχολείων τούτων εἶναι ἡ περαιτέρα ἐκπαίδευσις τῆς νεολαίας τῆς ἐργατικῆς τάξεως, ἥτις διήνυσε τὰς ὡς εἴρηται τάξεις τῶν κοινῶν σχολείων· ἐν αὐτοῖς ἐπαναλαμβάνονται τὰ μαθήματα ἐκείνων, οἷον χριστιανικὴ ἠθικὴ, ἀνάγνωσις, γραφὴ, ἀριθμητικὴ, διδασκαλία κατάλληλος τῶν τεχνῶν ἢ τῶν κυριωτέρων ἀρχῶν τῆς γεωργίας, ὅπως οὐ μόνον στερεωθῶσιν αἱ πρὸ τῆς πρακτικῆς ἐνασχολήσεως αὐτῶν ἀποκτηθεῖσαι γνώσεις, ἀλλὰ καὶ ὅπως νῦν ἐν ὠριμωτέρᾳ ἡλικίᾳ συνοικειωθῶσι μᾶλλον μετὰ τῶν ἀναγκῶν τοῦ πρακτικοῦ βίου.

Ἡ διδασκαλία ἐν τοῖς σχολείοις τούτοις εἶναι τριετής, φοιτῶσι δὲ συνήθως οἱ μαθητευόμενοι μέχρι τοῦ συμπληρωμένου 15 ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτῶν· διακροῦνται εἰς τάξεις ἀναλόγως τῆς παρουσίας ἑνὸς ἢ πλειοτέρων διδασκάλων καὶ χωρίζονται ἐν αὐταῖς οἱ ἄρρενες ἀπὸ τῶν θηλέων. Ἡ φοίτησις εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα εἶναι ὑποχρεωτικὴ, τιμωροῦνται δὲ διὰ προστίμου 2—3 φιορινίων καὶ ἐν περιπτώσει ἀνεχεῖας διὰ φυλακίσεως ἐπὶ μίαν ἡμέραν οἱ γονεῖς ἢ κηδεμόνες καὶ οἱ ἐπαγγελματίαι, παρ' οἷς ὑπηρετοῦσιν οἱ μαθητευόμενοι, ἐὰν παρακωλύσωσιν αὐτοὺς ἢ ἐπιτρέψωσιν αὐτοῖς νὰ ἀπουσιάζωσιν.

Ἡ διδασκαλία εἰς τὰ ἐπαναληπτικὰ σχολεῖα παρέχεται δωρεάν· καὶ συνήθως μὲν οἱ ἀποφοιτῶντες δὲν υποβάλλονται εἰς ἐξετάσεις,

ἐν ἀνάγκῃ δὲ ὑποβάλλονται ἰδίως οἱ ἄρρενες εἰς τοιαύτας, ἐὰν ἀπαιτῆται νὰ προσαχθῇ ἀποδεικτικὸν ἐπιτυχίας πρὸς ἀπόκτησιν θέσεώς τινος κτλ.

2. Τὰ δὲ κύρια σχολεῖα ἔχουσιν ὅπως καὶ τὰ κοινὰ τὸν προσωρισμὸν νὰ προπαρασκευάζωσι τὴν νεολαίαν πρὸς τὴν εἰς τὰ γυμνάσια καὶ τὰ τεχνικὰ σχολεῖα εἰσοδόν. Διακρίνονται δὲ τῶν προηγουμένων οὐ μόνον ὡς τελειότερα αὐτῶν καὶ ὑπὸ τελειότερου προσωπικοῦ ἰθυνόμενα, ἀλλὰ καὶ ὡς εὐρισκόμενα συνήθως εἰς μεγαλύτερας πόλεις. Διακρίνονται ἐνταῦθα πρῶτυπα κύρια σχολεῖα (Musterschulen), τὰ ὁποῖα εἰσὶ συνδεδυασμένα συνήθως μετὰ διδασκαλείων ἤτοι ἐκπαιδευτηρίων τῶν μελλοδιδασκάλων, καὶ κανονικὰ λεγόμενα κύρια σχολεῖα (Normal-Schulen), τὰ ὁποῖα συνιστῶνται ἐν ταῖς πρωτευούσαις τῶν νομῶν.

Τὸ προσωπικὸν τῶν σχολείων τούτων συνίσταται κατ' ἐλάχιστον ὅρον ἐκ τεσσάρων διδασκάλων καὶ ἐνὸς κατηχητοῦ ἤτοι διδασκάλου τῶν ἱερῶν μαθημάτων. Εἰς μὲν τὰ κανονικὰ σχολεῖα διορίζεται καὶ τις διευθυντῆς ἐκτὸς τῶν διδασκάλων τούτων, εἰς πάντα δὲ τὰ λοιπὰ ἐκλέγεται οὗτος ἐκ τῶν διδασκάλων. Ὁ διευθυντῆς ὀφείλει νὰ ἦναι διδάκτωρ ἢ τοῦλάχιστον προλύτης πανεπιστημίου τινός, οἱ λοιποὶ δὲ διδάσκαλοι δύνανται νὰ ᾖσι καὶ δημοδιδάσκαλοι πτυχιούχοι διδασκαλείου τινός.

Ἐκαστὸν κύριον σχολεῖον διαιρεῖται εἰς τέσσαρας τάξεις, ἐν αἷς διανέμονται ὡς ἔπεται τὰ διδασκόμενα μαθήματα.

Πρώτη τάξις· ἱερὰ (δύο ὥραι καθ' ἑβδομάδα), ἀνάγνωσις μετ' ἐφαρμογῶν ἐν τῇ πραγματογνωσίᾳ (12), γραφὴ λέξεων καὶ μικρῶν φράσεων (4), ἀρχαὶ ἀριθμητικῆς, ἀριθμησις, νομίσματα, μέτρα καὶ σταθμὰ (4), φωνητικὴ μουσικὴ (2 1/2).

Δευτέρα τάξις· ἱερὰ (4), ἀνάγνωσις, ἀποστηθίσματα, κατάληψις τοῦ ἀναγνωσθέντος, ἀφήγησις αὐτοῦ (10), γραφὴ, καλλιγραφία καὶ καθ' ὑπαγόρευσιν (4), ἀριθμητικὴ, αἱ τέσσαρες πράξεις προφορικῶς καὶ ἐγγράφως (4), φωνητικὴ μουσικὴ (2 1/2), φυσικὴ ἱστορία ἐν εἰδει διηγημάτων (3).

Τρίτη τάξις· ἱερὰ, ἱερὰ ἱστορία, παλαιὰ διαθήκη (4), ἀνάγνωσις, τελειοποίησις ἐν αὐτῇ, ἐρμηνεία λέξεων καὶ ἐννοιῶν, γραμματικὴ, ὀρθογραφία καὶ ἀρχαὶ ἐκθέσεως ἰδεῶν (10), γραφὴ, καλλιγραφία λατινικῶν στοιχείων (4), ἀριθμητικὴ, ἐφαρμογὴ τῶν τεσσάρων πράξεων, συμμιγεῖς ἀριθμοὶ, κοινὰ κλάσματα (5), φωνητικὴ μουσικὴ (2 1/2), φυσικὴ ἱστορία ὡς ἀνωτέρω (3), γυμναστικὴ (3), ἰχνογραφία (3).

Τετάρτη τάξις· ἱερὰ, ἱερὰ ἱστορία, καινὴ διαθήκη, ἐξήγησις εὐαγγελίων (5), γραμματικὴ, τεχνολογία, ἐτυμολογία καὶ σύνταξις (6), σύνταξις ἐκθέσεων, ἐπιστολῶν καὶ ἐμπορικῶν ἐγγράφων (3), γραφὴ (4), ἀριθμητικὴ, συμμιγεῖς ἀριθμοὶ, κοινὰ καὶ δεκαδικὰ κλάσματα, ἀπλάτ καὶ σύνθετοι ἀναλογίαι (5), φωνητικὴ μουσικὴ (2 1/2), διηγήματα ἐκ τῆς φυσικῆς καὶ χημείας (3), ἰχνογραφία (4), γυμναστικὴ (3).

Ἐν πάσαις ταῖς τάξεσι γίνεται χρῆσις τῶν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου ἐγκεκριμένων ἀναγνωσματῶν καὶ διδακτικῶν τῆς γερμανικῆς γλώσσης βιβλίων, ἀπὸ δὲ τῆς δευτέρας μέχρι τῆς τετάρτης τάξεως εἰσάγεται καὶ ἡ διδασκαλία τῆς δευτέρας ἐθνικῆς γλώσσης, ἐὰν τοιαύτη ὑπάρχῃ πλὴν τῆς γερμανικῆς εἰς τὰ διάφορα τῆς Αὐστρίας κράτη· ἐν δὲ τῇ τρίτῃ καὶ τετάρτῃ τάξει δύναται νὰ γείνη ἔναρξις τῆς διδασκαλίας τῆς γαλλικῆς γλώσσης. Αἱ ἀπαραίτητοι γνώσεις ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς πατρίδος καὶ τῆς περιγραφῆς τῶν κυριωτέρων τεχνῶν ἤτοι τεχνογνωσίας παρεντίθενται διὰ καταλλήλων ἀναγνωσμάτων, δύνανται ὁμοίως καὶ κατ' ἰδιαιτέρας προσθέτους ὥρας νὰ διδάσκωνται.

Ἡ φοίτησις εἰς τὰ κύρια σχολεῖα, ὅπου ταῦτα ἀντικαθιστῶσι τὰ κοινὰ σχολεῖα, εἶναι, καθὼς καὶ ἡ εἰς ἐκεῖνα, ὑποχρεωτικὴ, ἡ δὲ ἐγγραφὴ τῶν μαθητῶν καὶ ὁ προβιβασμὸς αὐτῶν ἐπιτρέπεται μόνον ἐν ἀρχῇ ἐκάστου ἔτους. Τὰ δίδακτρα τῶν κυρίων σχολείων εἰσὶ κατὰ τι ἀνώτερα τῶν κοινῶν· πρώτη καὶ δευτέρα τάξις 0,17—0,27 τοῦ φιορινίου (43—67 λεπτὰ δραχμῆς) κατὰ μῆνα, τρίτη τάξις 0,21—0,34 (53—83 λ.), τετάρτη τάξις 0,25—0,42 (62—105 λ.) κατὰ μῆνα. Αἱ περὶ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῶν δίδακτρων αἰτήσεις δικάζονται ὑπὸ ἐπιτροπῆς συνισταμένης ἐκ τινος

διοικητικοῦ ὑπαλλήλου τῆς πόλεως, τοῦ ἀνωτάτου κληρικοῦ αὐ-
τῆς, ἑνὸς μέλους τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, τοῦ διευθυντοῦ τοῦ
σχολείου καὶ τοῦ τὴν πτωχοκομίαν ἐπιτετραμμένου τῆς σχετικῆς
πόλεως.

Περὶ τὸ τέλος τῆς πρώτης ἑξαμηνίας τελοῦνται ἐν ἐκάστη τάξει
αἱ πρώται ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν, περὶ δὲ τὸ τέλος τῆς δευτέρας αἱ
δημόσιαι ἐπίσημοι ἐξετάσεις· βαθμολογοῦνται δὲ οἱ μαθηταὶ οὐχὶ ὑπὸ
τοῦ προϊσταμένου τῆς σχετικῆς τάξεως διδασκάλου, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ
σπουδαστικοῦ συμβουλίου τοῦ σχολείου καὶ τῆ ἐγκρίσει τοῦ διευ-
θυντοῦ. Ἐπιτρέπονται ἐπαναληπτικαὶ καὶ συμπληρωματικαὶ ἐξε-
τάσεις, ἀλλὰ μόνον ὅσῳ οἱ ἐξεταζόμενοι ἤθελον λάβει τὸν, ὡς
ἀνωτέρω ἐρρήθη, τρίτον βαθμὸν προόδου σχεδὸν ἐπαρκῶς· οἱ δὲ
τυχόντες τοῦ βαθμοῦ ἀνεπαρκῶς ὑποχρεοῦνται εἰς ἐπανάληψιν τῆς
τάξεως, ἐν ταῖς ἐξετάσεσι τῆς ὁποίας ἀπέτυχον.

Ἀρχοῦνται τὰ μαθήματα τῶν κυρίων σχολείων τὴν 1 Σεπτεμ-
βρίου καὶ λήγουσι τὰ μὲν τῶν τριῶν πρώτων τάξεων τὴν 2ῃ Ἰου-
λίου, τὰ δὲ τῆς τετάρτης τὴν 1ῃ Ἰουλίου.

Καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν κυρίων σχολείων, ὅσοι πρόκειται νὰ ἀποφοι-
τήσωσι μεταβαίνοντες εἰς τι πρακτικὸν στάδιον ἢ τινὰ ὑπηρεσίαν,
ὀφείλουσι νὰ καταταχθῶσι κατόπιν εἰς τὰ ἐπαναληπτικὰ σχολεῖα
(δρ. σ. 27) διακρινόμενα συνήθως μόνον διὰ τῆς ἐπωνυμίας αὐτῶν ἀπὸ
τῶν ἐπαγγελματικῶν σχολείων. Ἐν αὐτοῖς δὲ διδάσκονται ἱερὰ, ἀνά-
γνωσις, γραφή, ἀριθμητικὴ, ἰχνογραφία, ἐκθέσεις ἰδεῶν καὶ ἀρχαὶ
διπλογραφίας. Ἡ διάρκεια τῆς σειρᾶς τῶν μαθημάτων τῶν scho-
λείων τούτων εἶναι ἐπίσης τριετής, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον καὶ τρίτον
ἔτος προστίθενται ἡ γεωγραφία, ἡ φυσικὴ ἱστορία καὶ ἡ φυσικὴ,
τὸ τρίτον δ' ἔτος δίδεται μείζων ἔκτασις εἰς τὴν ὀρθογραφίαν, τὴν
ἰχνογραφίαν καὶ τινὰ ξένην γλῶσσαν.

3. Ἄστικὰ σχολεῖα (Buergerschulen) καλοῦνται τὰ εἰς τινὰς
πόλεις κατώτερα βιοτεχνικὰ σχολεῖα μὴ αὐθόπουκα (unselbst-
staendige Unterrealschulen) ἐπινομαζόμενα, ὑπὸ τοῦ δήμου

ἢ ἰδιωτῶν ἢ τοῦ δημοσίου χάριν τῶν εἰδικῶν ἀναγκῶν τοῦ πλη-
θυσμοῦ ἰδρυόμενα, ὧν σκοπὸς ἐστὶν ἡ αὐτοτελὴς ἐκπαίδευσις τῆς
εἰς τὰ κατώτερα ἄστικα ἢ ἀγροτικά ἐπαγγέλματα ἐπιδιδομένης
νεολαίας ἐπαρχίας τινός.

Τὰ ἄστικὰ σχολεῖα συνδέονται πάντοτε μετὰ τινος κυρίου scho-
λείου καὶ ἔχουσι τὸν αὐτὸν κοινὸν διευθυντὴν καὶ κατηχητὴν.
Καὶ ἐὰν μὲν τὸ σχολεῖον συνίσταται ἐκ δύο τάξεων, συμπληροῦνται
τὸ προσωπικὸν αὐτοῦ διὰ δύο ἐτέρων διδασκάλων, ἐὰν δὲ ἐκ
τριῶν τάξεων διὰ πέντε διδασκάλων, οἵτινες, ὡς οἱ τῶν κοινῶν
σχολείων, ὀφείλουσι νὰ ἔχωσι δίπλωμα διδασκαλείου, ἀποτελοῦσι
δὲ μετὰ τοῦ προσωπικοῦ τῶν τεσσάρων τάξεων τοῦ αἰκείου κυ-
ρίου σχολείου τὸ σπουδαστικὸν συμβούλιον ἀμφοτέρων τῶν ἐκ-
παιδευτηρίων.

Τὰ ἄστικὰ σχολεῖα περιέχουσιν εἴτε δύο εἴτε τρεῖς, σπανιώ-
τερον δὲ μίαν μόνην τάξιν, ἐπιτρέπεται ὁμῶς ἀναλόγως τῶν ἀναγ-
κῶν τοῦ τόπου νὰ προστεθῶσι καὶ ἄλλαι δύο τάξεις σκοποῦσαι τὴν
εἰδικωτέραν γεωργικὴν ἢ τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν.

Πρώτη τάξις· ἱερὰ (2), γερμανικὴ καὶ δευτέρα τις ἐθνικὴ γλῶσ-
σα (8), γεωγραφία (3), ἱστορία (2), ἀριθμητικὴ (4), γεωμετρία
καὶ γεωμετρικὴ ἰχνογραφία (8), φυσικὴ ἱστορία (3), καλλιγρα-
φία (2).

Δευτέρα τάξις· ἱερὰ (2), γλῶσσαι (8), γεωγραφία (4), ἱστορία
(3), ἀριθμητικὴ (4), γεωμετρία (4), γεωμετρικὴ ἰχνογραφία (4),
φυσικὴ ἱστορία (3), φυσικὴ (3), ἰχνογραφία ἐλευθέρα (6), καλλι-
γραφία (2).

Τρίτη τάξις· ἱερὰ (2), γλῶσσαι (7), γεωγραφία (4), ἱστορία (4),
ἀριθμητικὴ (4), οἰκοδομικὴ (3), φυσικὴ (4), γημεῖα (4), ἰχνογρα-
φία (6), καλλιγραφία (3).

Γυμναστικὴ εἰς πάσας τὰς τάξεις ὑποχρεωτικὴ, γαλλικὴ γλῶσσα
προαιρετικὴ.

Ἡ ἐκλογή τῶν διδακτικῶν βιβλίων κανονίζεται ὑπὸ τοῦ σπου-
δαστικοῦ συμβουλίου.

Οὐδεὶς γίνεται δεκτὸς εἰς τι ἄστικὸν σχολεῖον, εἰ μὴ ἀποπε-

ρατώση τουλάχιστον με τὸν τρίτον βαθμὸν προόδου τὰς τέσσαρας τάξεις τοῦ κυρίου σχολείου.

Κατὰ τὴν ἐγγραφὴν οἱ μαθηταὶ ἀποτίουσι δικαίωμα φιορινίων 2,10 (δραχμαὶ 5,25), δι' ὧν πλουτίζονται αἱ διδακτικαὶ συλλογαί, τὰ δὲ διδάκτρα εἰσὶ τὰ τῶν κυρίων σχολείων ἠύξημένα κατὰ τὸ ἥμισυ· τὰ τῶν ἐξετάσεων, τῆς διαρκείας τοῦ σχολαστικοῦ ἔτους καὶ τῶν διακοπῶν ἔχουσιν ὡς εἰς τὰ κύρια σχολεῖα.

(ἔπεται συνέχεια).

Ἡ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΑ ΕΝ Τῆ ΠΡΑΞΕΙ.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ.

(Ἀπόσπασμα Ε΄.)

1881, Δεκεμβρ. 23. — Πολλάκις ἐσκέφθην, διὰ τί ἄρα γε ἔρχονται οἱ παῖδες εἰς τὸ σχολεῖον; Κοινῶς λέγομεν· «διὰ νὰ μάθουν γράμματα.» Ἀλλὰ τοῦτο δὲν μοι φαίνεται τελικὸς σκοπὸς σπουδαῖος οὐδὲ πολλοῦ λόγου ἄξιος, καὶ τοῦτο, οὐ μόνον ὅταν βλέπω ὅτι γράμματα δὲ δὲν μανθάνουν, ἀλλὰ καὶ ὅταν λαμβάνω ὑπ' ὄψιν μου ἢ φαντάζομαι σχολεῖα, ἐν οἷς τῶ ὄντι οἱ παῖδες μανθάνουσι γράμματα. Γράμματα λέγοντες βεβαίως ἐννοοῦμεν γνώσεις· ἀλλὰ λοιπὸν διὰ ν' ἀποκτήσωσι ποσὸν τι γνώσεων, φοιτῶσιν οἱ παῖδες εἰς τὸ σχολεῖον; Βεβαίως οὐχί. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει προορισμὸν τινὰ νὰ ἐκπληρώσῃ ἐπὶ τῆς γῆς· ὁ δὲ προορισμὸς οὗτος ὀρίζεται ὑπὸ τῶν σωματικῶν καὶ πνευματικῶν δυνάμεων, δι' ὧν ὁ Θεὸς ἐπροίκισεν αὐτόν. Προορισμὸς δὲ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἀρετή· ἀρετὴ δὲ οὐδὲν ἄλλα εἶναι ἢ τελειότης. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος, ἐνῶ εἶναι πεπροικισμένος διὰ μεγίστης δεκτικότητος, οὐχ ἦττον γεννᾶται τῶν πλείστων ζώων ἀτελέστερος καὶ ἐνδεέστερος εἰς τὴν θεραπείαν τῶν τε σωματικῶν καὶ

(α) Ἴδὲ συνέχ. ἐν τούτῳ Θ' καὶ Γ' σελ. 447.

τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ ἀναγκῶν. Ὁ ἄνθρωπος λοιπὸν ἔχει ἀνάγκην ἀγωγῆς. Ἡ δὲ ἀγωγή κατὰ ταῦτα εἶναι μία ἐπενέργεια σκόπιμος τῶν ἐνηλίκων ἐπὶ τῶν ἀνηλίκων, ἵνα δι' αὐτῆς καταστῶσιν οἱ παῖδες ἱκανοὶ νὰ ἐκπληρώσωσι τὸν προορισμὸν των, νὰ καταστῶσι τέλειοι ἄνθρωποι. Ἡ ἀγωγή αὕτη κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη διεξάγεται ὑπὸ τῶν γονέων, ὀδηγουμένων ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας, καὶ ἔχει κυρίως χαρακτῆρα σωματικῆς θεραπείας· ἀλλ' ὅμως καὶ οἱ ἀδαέστατοι τῶν γονέων ἐπιτυχῶς ἐν μέρει διεξάγουσι καὶ τὴν ἄλλην ἀγωγὴν τὴν πνευματικὴν, ὀδηγὸν ἔχοντες τὴν φύσιν καὶ τὴν πείραν, ὁ δὲ παῖς ἐν τῇ πατρικῇ ἐστία οὐ μόνον πλείστας γνώσεις ἀποκτᾷ, οὐ μόνον γίνεται κάτοχος τῆς μητρικῆς γλώσσης εὐχερέστατα καὶ ἐν χρόνῳ σχετικῶς βραχυτάτῳ, ἀλλὰ καὶ μετὰ πρακτικὰ τινὰ ἀξιώματα ἐξοικειοῦται, καὶ ἔξει οὐκ ὀλίγας ἀποκτᾷ καὶ σχεδὸν ἦθος τι σχεδιογραφεῖται, ἵνα οὕτως εἶπω, ἐν αὐτῷ. Εἶναι ὅμως ἀληθὲς ὅτι τὸ ἔτι ἀόριστον καὶ μεγάλων μεταβολῶν ἐπιδεκτικὸν τοῦτο ἦθος εἶναι ἀποτέλεσμα ἰδίως μιμήσεως· διότι μιμητικώτατον ζῶον ὁ ἄνθρωπος. Ἐκ τοιούτων σκέψεων ὀρμώμενος καταλήγω εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ σχολεῖον εἶναι συνέχεια τοῦ πατρικοῦ οἴκου, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὀφείλει νὰ ἐξακολουθῇ καὶ νὰ συμπληροῖ τὸ ἔργον τῆς ἀγωγῆς, τὸ ἐν τῷ οἴκῳ ἤδη ἀρξάμενον. Ἡ δὲ διδασκαλία εἶναι καὶ πρέπει νὰ ἦναι τὸ π ο ς ἀ γ ω γ ῆ ς, ὁ δὲ διδάσκαλος, ἀναπληρῶν καὶ συμπληρῶν τοὺς φυσικοὺς γονεῖς ὀφείλει νὰ ἦναι πρῶτιστα πάντων παιδαγωγός. Πύρισκω λοιπὸν ὅτι φέρω μεγίστην εὐθύνην· διότι τὸ ἔργον μου δὲν εἶναι μόνον νὰ διδάσκω διαδοχικῶς τὰ διάφορα τοῦ προγράμματος μαθήματα, ἀλλὰ κυρίως νὰ παιδαγωγῶ. Τί δὲ πρέπει νὰ ἐννοῶ, ὅταν λέγω παιδαγωγῶ; Τί ἄλλο ἢ ὅτι πρέπει νὰ δώσω μορφήν τινὰ ὀρισμένην εἰς τὰς ψυχὰς τῶν παιδῶν, ὥστε καὶ νὰ θέλωσι καὶ νὰ δύνανται νὰ γείνωσι καλοὶ κάγαθοι, ἦτοι ἄνθρωποι ἐνάρετοι· ὥστε ὅλη ἡ ἐνέργειά μου πρέπει ν' ἀποτείνηται εἰς τὴν βούλησιν τῶν παιδῶν. Ἀλλὰ ἡ βούλησις εἶναι τι αὐτοτελὲς καὶ ἀνεξάρτητον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ; ὄχι· αὕτη ἐντελῶς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς γνώσεως, ἢ καλλίον ἐκ τῶν

συναισθημάτων, τὰ ὅποια ἡ γνώσις τῶν πραγμάτων διεγείρει ἐν ἡμῖν. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν ἡ γνώσις ἐλλείπει, ἢ εἶναι ἀτελής, ὁ δὲ παῖς κινεῖται εἰς πράξεις ὑπὸ ὁρμῶν τυφλῶν, ὀφείλω κατὰ τὴν πρώτην ταύτην ἡλικίαν νὰ ἐπιδρῶ ἀμέσως εἰς τὴν βούλησιν τῶν παιδίων, νὰ π ρ ο σ τ ἄ σ σ ω δηλ. αὐτὸν νὰ πράττῃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐγὼ θέλω (πᾶν δὲ ὅ,τι ἐγὼ θέλω εἶναι ἀγαθόν), καὶ ν' ἀπαγορεύω εἰς αὐτὸν νὰ μὴ πράττῃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐγὼ δὲν θέλω, (πᾶν δὲ ὅ,τι ἐγὼ δὲν θέλω εἶναι κακόν). Συγχρόνως ὁμοίως πρέπει νὰ φωτίζω αὐτὸν, νὰ πληθύνω τὴν ἀληθῆ γνώσιν ἐν αὐτῷ. Τοῦτον δὲ τὸν σκοπὸν ἔχει ἡ διδασκαλία μου. Ἄρα ὁ διδάσκαλος κυρίως παιδαγωγεῖ, ἀνατρέφει, ἀλλ' ἡ παιδαγωγία του ἐκτελεῖται διττῶς, ἀμέσως διὰ τῆς παιδονομίας καὶ ἐμμέσως διὰ τῆς διδασκαλίας. Οὕτως εὐρίσκω ὅτι ἡ διδασκαλία μου εἶναι ὄχι σκοπός, ἀλλὰ τὸ ἕτερον τῶν μέσων τῆς ἀγωγῆς, καὶ μόνον τότε ἔχει ἀξίαν, ὅταν παιδαγωγῆ, ὅταν μορφῶν τὴν ψυχὴν, ὅταν κινή τὸν παῖδα εἰς τὸ νὰ πράττῃ συμφώνως μὲ ἐκεῖνο, ὅπερ γινώσκει ὅτι εἶναι ἀγαθόν.

Δεκεμβρίου 31.—Ἡ τάξις πρέπει ἐν τῇ ἀγωγῇ νὰ λάβῃ τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐπιδιωκομένης μορφώσεως. Δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι αὕτη εἶναι ἡ βᾶσις, ἐφ' ἧς ὁ παιδαγωγὸς δύναται ἀσφαλῶς καὶ εὐχερέστερον νὰ ἐποικοδομήσῃ τὰς ἄλλας ἀρετάς. Δὲν εἶναι ἡ τάξις ἡ βᾶσις τῆς ἀρμονίας τοῦ Παντός; Διὰ τοῦτο προσεπάθησα δι' ὅλης τῆς παιδαγωγικῆς μου ἐνεργείας νὰ ἐγκαταστήσω τὸ κράτος αὐτῆς ἐν τῷ σχολείῳ μου καὶ βαθέως νὰ ἐγχαράξω αὐτὴν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν μου ὡς ἔξιν. Τάξις καὶ ἀκρίβεια εἰς τὴν φοίτησιν, τάξις κατὰ τὴν πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς διδασκαλίας ὥραν, τάξις κατὰ τὴν εἰσοδὸν εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ τὴν ἔξοδον, τάξις κατὰ τὴν προσευχὴν καὶ τὴν διδασκαλίαν, τάξις εἰς τὸν τρόπον τοῦ κάθησθαι καὶ ἐγείρεσθαι, τάξις εἰς τὰ πετράδια, τάξις εἰς τὰς παιδιὰς, εἰς πάντα τάξις. Ὅλη ἡ στρατιωτικὴ πειθαρχία εἶναι κυρίως τάξις αὐστηρά. Ἐκαστος δὲ δύναται νὰ παρατηρήσῃ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς εἰς ἀνθρώπους πολλάκις ὄλως ἀγροίκους καὶ ἀξέστους. Οὕτως ἐκτιμήσασι τὴν δύναμιν τῆς

τάξεως, ἔδωκα μεγίστην εἰς αὐτὴν προσοχὴν. Δύο δὲ μέσα μετεχειρίσθην, ὅπως εἰσαγάγω αὐτὴν εἰς τὸ ἦθος τῶν μαθητῶν μου, τὴν προσταγὴν δηλονότι, ἦτοι τὴν ἀμεσον καὶ ἐν συγκεκριμέναις περιστάσεσιν ἐπιβολὴν αὐτῆς, καὶ τὴν διδασκαλίαν, ἦτοι τὰ ἐκ τῆς διδασκαλίας πορίσματα. Καὶ ὁμοίως ἀποτελέσματα δὲν ἱκανοποίησαν τὰς προσπάθειάς μου. Ἐσκέφθην λοιπὸν ὅτι κατὰ ἐλλείπει, καὶ ἐζήτησα ν' ἀνακαλύψω τὸ ἐλλείπον τοῦτο. Ἦν ὄντι ἔλειπεν ὁ οὐσιωδέστατος παράγων, τὸ παράδειγμα, καὶ ἔλειπεν οὐ μόνον ἐκ τοῦ οἴκου ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ σχολείου. . . . Τὴν τάξιν, τὴν ὁποίαν μετὰ τόσου ζήλου προσεπάθουν νὰ ἐφαρμόσω εἰς τοὺς παῖδας, τὴν τάξιν αὐτὴν ἐγὼ αὐτὸς, ὁ διδάσκαλος τῶν παιδίων, δὲν ἐφήρμοζον! Ἐξήτασα τὸ γραφεῖόν μου, καὶ εὔρον αὐτὸ ἐν ἀταξίᾳ! Πολλάκις ἠρχόμην εἰς τὸ σχολεῖον οὐχὶ τὴν τεταγμένην ὥραν. Τὸ πέλόν μου καὶ τὴν ράβδον καὶ τὰ βιβλία μου ἄλλοτε ἀλλαχοῦ ἀπέθετον. Δίς συνέλαβον ἐμαυτὸν ἐπ' αὐτοφώρῳ πύοντα εἰς τὸ δάπεδον! Ἐγὼ αὐτὸς λοιπὸν κατέστρεφον τὸ ἰδίόν μου ἔργον. Ἐκτοτε δὲ ἀπεφάσισα νὰ προσέχω ἐμαυτῷ, καὶ διὰ πᾶσαν ἀταξίαν νὰ ἐρωτῶ μὴ αὐτὸς ἐγὼ πταίω.— Πῶς τὴν ἀμεσον λοιπὸν ἀγωγὴν παντός ἄλλου δραστικώτερον μέσον καὶ ἰσχυρότερον εἶναι τὸ παράδειγμα ἐν γένει καὶ ἰδίᾳ τὸ τοῦ παιδαγωγοῦ. Ἀπορῶ δὲ πῶς τόσον χρόνον μὲ διέφευγεν ὁ σοφὸς τοῦ κερκίνου καὶ τῶν τέκνων του μυθος. Θέλετε νὰ ἀνακαλύψητε τὴν αἰτίαν τῶν ἐλαττωμάτων, τῶν ἀταξιῶν, τῶν κακιῶν τῶν παιδίων; ἐξελέγξατε τὸ ἦθος τῶν γονέων καὶ τοῦ διδασκάλου. Μορφώσατε λοιπὸν διδασκάλους, ἵνα μορφώσητε τὴν νεότητα. Μορφώνει δὲ διδασκάλους δὲν σημαίνει ἐφοδιάζειν αὐτοὺς μὲ πῆραν τινὰ πλήρη διαφόρων γνώσεων. Δυστυχῶς ὁμοίως τοιοῦτο μορφωτήριον ἐν Ἑλλάδι δὲν συνέστη εἰσέτι.

ἔχων ὑπ' ὄψιν μου ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ σχολείου εἶναι ἡ μόρφωσις ἠθους ὑγιούς καὶ προσέχων, ὅσον οἶόν τε, ἐμαυτῷ, εὐρίσκω ὅτι τὴν μόρφωσιν ταύτην διευκολύνομεν, ἐάν εἰς τοὺς παῖδας ἐμφυτεύσωμεν ἕξεις τινὰς ἀγαθὰς. Δὲν εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι ἕξις; Ἄλλ' ἡ ἕξις εἶναι ἀποτέλεσμα ἐπαναλήψεως τῆς

αὐτῆς πράξεως. Κατέστρωσα λοιπὸν νόμους τινάς, καὶ τούτους ἐπιβάλλων ἐκάστοτε ζητῶ τὴν πρακτικὴν αὐτῶν ἐφαρμογὴν. Οὐδέποτε δὲ μεταβαίνω εἰς τὴν δημοσίευσιν οὕτως εἰπεῖν νέου νόμου παιδαγωγικοῦ, πρὶν ἰδῶ ὅτι ὁ ἤδη ἐπιβληθεὶς τηρεῖται καὶ ἐφαρμόζεται ὑπὸ τῶν παιδῶν. Λέγω π. χ. «ὄλοι πρέπει νὰ ἔχετε ἀλεξίρρυπον εἰς τὰ βιβλία σας.» Ἐξετάζω δὲ καθ' ἐκάστην, ἂν τὸ δοθὲν παράγγελμα ἐκτελεῖται· καὶ τότε μόνον δίδω ἄλλο πρόσταγμα συγκεκριμένον, π. χ. «πᾶν ὅ τι εὐρίσκετε εἰς τὸ σχολεῖον νὰ τὸ φέρετε πρὸς ἐμέ,» ὅταν βεβαιωθῶ ὅτι τὸ πρῶτον ἐκτελεῖται πλέον, καὶ πάλιν ὅμως δὲν λησμονῶ νὰ ἐπιτηρῶ τὴν ἐφαρμογὴν ἐκείνου. Οὕτω δὲ οἱ μαθηταὶ μου ἀπέκτησαν ἤδη ἱκανὰς ἀγαθὰς ἕξεις. Τοιούτους δὲ νόμους, οὓς κατὰ μικρὸν καὶ βαθμηδὸν ἐπιβάλλω, ἔχω τοὺς ἕξις, τὸν τῆς καθαριότητος, τῆς τάξεως, τῆς ἀκριθείας, τῆς φιλοπονίας, τῆς αὐτενεργείας, τῆς εὐσεβείας, τῆς ἀγάπης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς φιλανθρωπίας.

ΒΛ. ΣΚΟΡΔΕΛΗΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΙΓΝΙΔΙΩΝ ΔΙΑ ΜΙΚΡΑΣ ΣΦΑΙΡΑΣ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ

ΥΠΟ ΤΟΥ Δ^ο H. MARQUARDT

καθηγητοῦ ἐν τῷ Γυμνασίῳ τῆς Γουστρόβιας.

Ἐπειδὴ πολλὴ ὑπάρχει ἤδη σπουδὴ καὶ δικαίως περὶ τὴν ἀρχαίαν γυμναστικὴν, δὲν θὰ ἦναι ἀπὸ σκοποῦ νὰ ἐκτεθῇ ἐν τῷ περιοδικῷ τούτῳ ἡ λίαν ἐνδιαφέρουσα σφαιροπαιξίς, κατ' ἐξοχὴν δὲ ἡ πρὸς μάχην ὁμοία κατ' ὀμάδας παιδιᾶ, ἣτις παρά τε τοῖς Ἕλλησι καὶ Ῥωμαίοις ἦτο τὰ μάλιστα προσφιλεῖς καὶ ἕνεκα τούτου ἀπετέλει σπουδαῖον τῆς ἀρχαίας γυμναστικῆς μέρος. Ἡ γνῶσις ἡμῶν περὶ τοιούτων παιδιῶν ἐρείδεται ἐπὶ ὀλίγων, ἔκτοτε δὲ ἀμφιβόλων εἰδήσεων καὶ ἐπ' εὐκαιρίᾳ μαρτυριῶν μεταγενεστέρων συγγραφέων, καὶ ἕνεκα τούτου καὶ μαρτυρίαι τῶν νεωτέρων ἐγγειριδίων,

εἶνε τόσον ἀτελεῖς, καὶ μάλιστα συχνάκις τόσον ἀντιφατικαί, ὥστε εἶνε δύσκολον νὰ λάβῃ τις σαφῆ ἰδέαν τῶν παιδιῶν τούτων. Οὐχὶ μικρὸν πρὸς ὀρθὴν κρίσιν ἰδίως τῶν μνημονευθεισῶν σφαιρομαχιῶν συμβάλλεται τὸ μικρὸν, πολὺ ὀλίγον ἐκτιμηθὲν ἔργον τοῦ Γαλανοῦ, ἐνῶ κατ' ἐξοχὴν ὁ συγγραφεὺς συνιστᾷ τὴν παιδιᾶν ταύτην. Κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ συγγραμμάτιου τούτου «De Sphaeristica apud Graecos et Romanos» Berl. 1860) ἐν τῷ θερινῷ προγράμματι τοῦ ἐν Γουστρόβερῳ σχολείου τοῦ ἔτους 1879 ἔσχον εὐκαιρίαν ἐκ τῶν λοιπῶν σημειώσεων καὶ τῶν μαρτυριῶν ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ νὰ σχηματίσω κατὰ νοῦν εἰκόνα τινὰ τῆς παιδιᾶς ταύτης, καὶ ἐν παραρτήματι τοῦ προγράμματος ἐκείνου προσεπάθησα νὰ ἐξεικονίσω ὑπὸ τὸν τίτλον «de Sphaeromachiis veterum disputatio.»—Ἐπειδὴ δὲ δυσπρόσιτον εἶνε τὸ πρόγραμμα ἐκεῖνο, συγκεφαλαιῶ τὰ ἐκεῖ ἐξαγόμενα μετ' ὀλίγων μεταβολῶν, ἃ ἠρύσθη ἐκ τῆς πρὸ ὀλίγου γνωσθείσης μοι διατριβῆς τοῦ κ. Eitner «de Sphaeristica apud Graecos et Romanos.»

Ὄνόματά τινα σφαιριστικῆς γινώσκομεν ἐκ τῶν τοῦ Εὐσταθίου ὑπομνημάτων εἰς Ὀδύσειαν καὶ ἐκ τοῦ ὀνομαστικοῦ τοῦ Πολυδεύκου πέντε 1. Οὐρανία, 2. Ἀπόρραξις, 3. Ἐπισκυρος ἢ Ἐφηβική, 4. Φαινίνδα ἢ Φενίδα, 5. Ἀρπακτόν, ἐξ ὧν αἱ δύο πρῶται ἀναμφιβόλως ἐπαίζοντο ὑπὸ δύο τὸ πολὺ ἀντιπάλων, αἱ δὲ τελευταῖαι τρεῖς ὑπὸ πολλῶν. Ἐτέρα διαφορά τῶν παιγνιδίων τούτων ἔγκειται ἐν τῇ διαφόρῳ μορφῇ τῆς παρὰ τοῖς καθ' ἕναστον ἐν χρήσει σφαίρας, ἥς κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ χειροῦργου Ἀντύλου⁽¹⁾ ὑπῆρχον ἕξ εἶδη, τρεῖς μικρότεραι καὶ τρεῖς μεγάλαι, σημειούμεναι διὰ τῶν ἐκφράσεων: 1. σφόδρα μικρά, 2. ὀλίγον τοῦδε μετῆσον σφαιρίον, 3. σφαιρίον μετῆσον τοῦδε, 4. μεγάλη ἢ⁽²⁾

(1) Œuvres d'Orivaso ed. Bussemah et Daremberg Vol. 1. σελ. 528.

(2) Οὕτως ἀναγνωστέον ἀντὶ ἡ δὲ μεγάλη, ἡ δὲ μέση, ὅπερ καίτις εἰς ἀντίφασιν πρὸς τὰς διαφόρους μορφάς. Περὶ καὶ Ὀριβ. 1. σ. 664. σημ.

μέση, β. εὐμεγέθης ἢ ὑπερμεγέθης, β. κενή σφαῖρα ἢ σκύλακος. Ὡς σπουδαιότατον παράγγελμα κατὰ τὴν χρῆσιν τῶν σφαιρῶν τούτων ὁ Ἀντύλλος λέγει, ὅτι κατὰ τὴν παιδιὰν διὰ τῶν τριῶν μικρῶν σφαιρῶν αἱ χεῖρες δὲν πρέπει νὰ ὑπερέχῃσι τῶν ὤμων, ἐνῶ ἐν δυσκολωτέρᾳ βολῇ καὶ λήψει τῶν μεγάλων σφαιρῶν, αἵτινες ἐν μέρει δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ρίπτονται ἢ ἀπωθοῦνται, οἱ βραχίονες πρέπει νὰ ὑψοῦνται πολὺ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν. Ἐπίσης σπουδαία ἡμῖν εἶναι ἡ παρατήρησις τοῦ αὐτοῦ, ὅτι μεθ' ἐκάστης τῶν ἐξ μορφῶν τῶν σφαιρῶν πάντοτε μόνον ἐν ἀσκήσεως εἶδος ἦν συνδεδεμένον. Ἄλλ' ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῶν ὅ του Ἀντύλλου κατηγοριῶν αἱ γνώμαι τῶν πεπαιδευμένων εἶνε πολὺ διάφοροι.

Καὶ κατὰ πρῶτον πρὸς διασάφησιν τοῦ ζητήματος τούτου παραβλητέαι αἱ ἡμῖν παραδοθεῖσαι περιγραφαὶ (ὧν τρεῖς μόνον ὑπάρχουσιν, τῆς οὐρανίας, ἀπορράξεως καὶ ἐπισκύρου), πρὸς τὸν χαρακτηρισμὸν, ὃν ὁ Ἀντύλλος παρέχει περὶ τῶν καθ' ἕναστος εἰδῶν τῆς ἀσκήσεως.

1. Ἡ οὐρανία ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὕτως κληθεῖσα, ἐπειδὴ ἡ σφαῖρα μέχρι «νεφῶν» ἐβάλλετο, εἶνε βεβαίως ἡ ἀρχαιοτάτη περιγραφομένη καὶ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου (Ὀδ. 8, 370) οὕτως:

Ἀλκίνοος δ' Ἄλιον καὶ Λαοδάμαντα κέλευσεν
μονᾶξ ὀρχήσασθαι, ἐπεὶ σφισιν οὕτως ἔριζεν.

Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν σφαῖραν καλὴν μετὰ χερσὶν ἔλοντο,
πορφυρέην, τὴν σφιν Πόλυβος ποίησε δαίφρων,
τὴν ἕτερος ρίπτασκε ποτὲ νέφεα σκιδέντα.

Ἰδνωθεὶς ὀπίσω. Ὁ δ' ἀπὸ χθονὸς ὑψὸς ἀερεὶς
ρήιδίως μεθέλεσκε, πάρος ποσὶν οὐδας ἰκέσθαι
αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ σφαῖρην ἀν' ἰθὺν πειρήσαντο,
ὠρχείσθην δὴ ἔπειτα ποτὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ
ταρφέ' ἀμειβομένω.

Χαρακτηρίζεται δὲ ἡ παιδιὰ αὕτη ὡς ἐπομένως:

1) Ἡ παιδιὰ ἄρχεται δι' ὀρχηστικῶν κινήσεων καὶ ἐπίσης λήγει· ἐκεῖ λοιπὸν μᾶλλον ὀρχησις, ἢ σφαιροπαιχία.

2) Ἡ σφαῖρα ρίπτεται εὐθὺς πρὸς τὰ ἄνω, καὶ μάλιστα, ἐνῶ ὁ ρίπτων πολὺ πρὸς τὰ ὀπίσω ἀνακλίνεται, ὅπως καλλίτερον δυνηθῆναι ἀναλάβῃ.

3) Ἡ σφαῖρα λαμβάνεται ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου, πηδῶντος πρὸς τὰ ἄνω, καὶ μάλιστα πρὶν διὰ τῶν ποδῶν πατήσῃ πάλιν ἐπὶ τῆς γῆς.

Ζητεῖται τῶρα, ἂν, ὡς τοῦτο συνήθως συμβαίνει, ἡ παιδιὰ αὕτη δύναται νὰ θεωρηθῆ ἢ παριστώσα τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀντύλλου περιγραφομένην, διὰ τῆς μικροτάτης τῶν τριῶν σφαιρῶν. Αἱ λέξεις τούτου κριτικῶς δὲν εἶνε ὅλως βεβαιωμέναι, οὔτε ἡ ἔννοια ὅλως σαφής.⁽¹⁾

Περὶ ὀρχηστικῶν κινήσεων οὐδένα ὑπαινιγμὸν δίδωσιν ὁ Ἀντύλλος, καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ παραγγελιομένη κράτησις τῶν χειρῶν οὐδαμῶς ἀρμόζειν εἰς τοιαύτην πρὸς τὰ ὕψη βολὴν, ὡς ὁ Ὀμηρὸς αὐτὴν περιγράφει. Μᾶλλον ἡ οὐρανία δύναται νὰ παραβληθῆ πρὸς τὴν περιγραφὴν ἐκείνην, ἣν ὁ Ἀντύλλος παρέχει⁽²⁾ περὶ τῆς ἀσκήσεως διὰ τῆς μεγάλης ἢ μέσης σφαίρας, καθ' ἣν ὁ ρίπτων καὶ ἐν τῷ βάλλειν καὶ ἐν τῷ ἀναδέχεσθαι ἀπὸ τοῦ ἐδάφους πηδᾷ πρὸς τὰ ἄνω καὶ τὸν βραχίονα ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν ὑψοῖ. Ἐπειτα ἀμφοτέρω τῆς ἀσκήσεως τὰ εἶδη εἶνε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τόσον διάφορα, — ὁ Ἀντύλλος λόγον ποιεῖται περὶ τῆς μεταγενεστέρως Ἑλληνο-ῤωμαϊκῆς γυμναστικῆς, — ὥστε καὶ ἐνεκα τούτου ταυτότης ἀμφοτέρων μόλις δύναται νὰ νοηθῆ. Ἄλλ' ἀφοῦ ὁ Ἀντύλλος ὁμιλεῖ περὶ ἐνὸς ἐκάστου εἶδους ἀσκήσεως μεθ' ἐκάστου σχήματος σφαίρας, νοητέον μᾶλλον ἐνταῦθα γενικὸν παιδιᾶς εἶδος, ὅπερ οἱ

(1) Ἀὐτ. σ. 528 «Γυμνάζονται δὲ αὐτῇ, συγερεινάντων μάλιστα τὰ στόματα τῶν συσφαιριστῶν τὰς τε χεῖρας ταῖς χερσὶ συσφαιρίζουσας ἐγγυτάτω καταστησάντων» καὶ Γαλιην. Ἐὶ δ' εὐτονον, τὸ ἐν ταῖς ἀντιλήψεσι καὶ βολαῖς καὶ λαβαῖς οὐ μὴν ταχύγε.

(2) Ἀὐτ. σ. 530. ἐν δὲ τούτῳ (χεῖρες) τῆς κεφαλῆς ὑψηλότεραι. — Ἐνίοτε καὶ ἐπὶ ἄκρων βαίνουσι τῶν ποδῶν, ὑψῶσαι τὴν χεῖρα πειρώμενοι· ἄλλοτε δὲ καὶ ἐξάλλονται τῆς σφαίρας ὑπερπετοῦς φερομένης.

Ῥωμαῖοι ἐσήμαινον διὰ τῆς ἐκφράσεως *cladatum ludere*, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον ἡ δευτέρα παιδιὰ ἢ καλουμένη ἀπόρραξις, ἀκριβῶς ἀρμόζει εἰς τὴν τοῦ Ἀντύλλου περιγραφὴν περὶ τῆς ἀσκήσεως μετὰ τοῦ κατὰ τι μείζονος σχήματος τῆς μικρᾶς σφαίρας, εἶδους παιδιᾶς, ὅπερ οἱ Ῥωμαῖοι ἐκάλουν «*expulsim ludere*.»

II. Ἀπόρραξις — *Expulsim ludere* ἐρμηνεύεται «*a frequent pulsu*» ὅ ἐστι ἐκ τῆς συνεχοῦς ἀναπάλλσεως τῆς σφαίρας ὁ Πολυδεύκης καὶ Βύσταθιος συμφωνοῦντες λέγουσιν: «ἔδει τὴν σφαῖραν πρὸς τοῦδαφος εὐτόνως ῥήξαντα, ὑποδεξάμενον τὸ πῆδημα τῆς σφαίρας· τῇ χειρὶ πάλιν ἀντιπέμψαι, καὶ τὸ πλῆθος τῶν πηδημάτων ἠριθμεῖτο. — Δύναται τις δὲ τὴν παιδιὰν ταύτην ἢ μόνος νὰ παίξῃ καὶ ἐν συναγωνισμῷ πρὸς ἓνα ἢ πολλοὺς ἄλλους, ἢ μὲ δύο, ὧν ὁ εἷς ῥίπτει πρὸς τὸν ἕτερον τὴν σφαῖραν καθ' ὑποδειγμένον τρόπον. Τοῦ ἀριθμεῖν τὰς ῥιπτομένας σφαίρας ἐφρόντιζεν, ὡς φαίνεται, τρίτος τις, ὧν οἱ Ῥωμαῖοι καλοῦσι *pilierepus*. Περὶ δὲ τῆς οὐχὶ εὐχαρίστου ταύτης ἐργασίας τούτου ὁ φιλόσοφος Σενέκας παραπονῆται. Ἡ πρὸς τὴν παιδιὰν ταύτην ὅ ἐστι τὴν ἐκ πλαγίου βολὴν εἰς τὸ ἔδαφος ἀπαιτουμένη στάσις τῶν χειρῶν εἶνε ἀκριβῶς ἐκείνη, ἣν ὁ Ἀντύλλος περιγράφει διὰ τὴν ἀσκήσιν μετὰ τῆς δευτέρας τῶν μικρῶν σφαιρῶν,⁽¹⁾ ἔνθα δηλον ὅτι οἱ παῖκται τοὺς πῆχεις ἀντικρυ ἀλλήλων ἐκράτουν, χωρὶς νὰ κύψωσιν οὔτε πρὸς ἀλλήλους νὰ προσκλίνωσιν.

(ἔπεται συνέχεια).

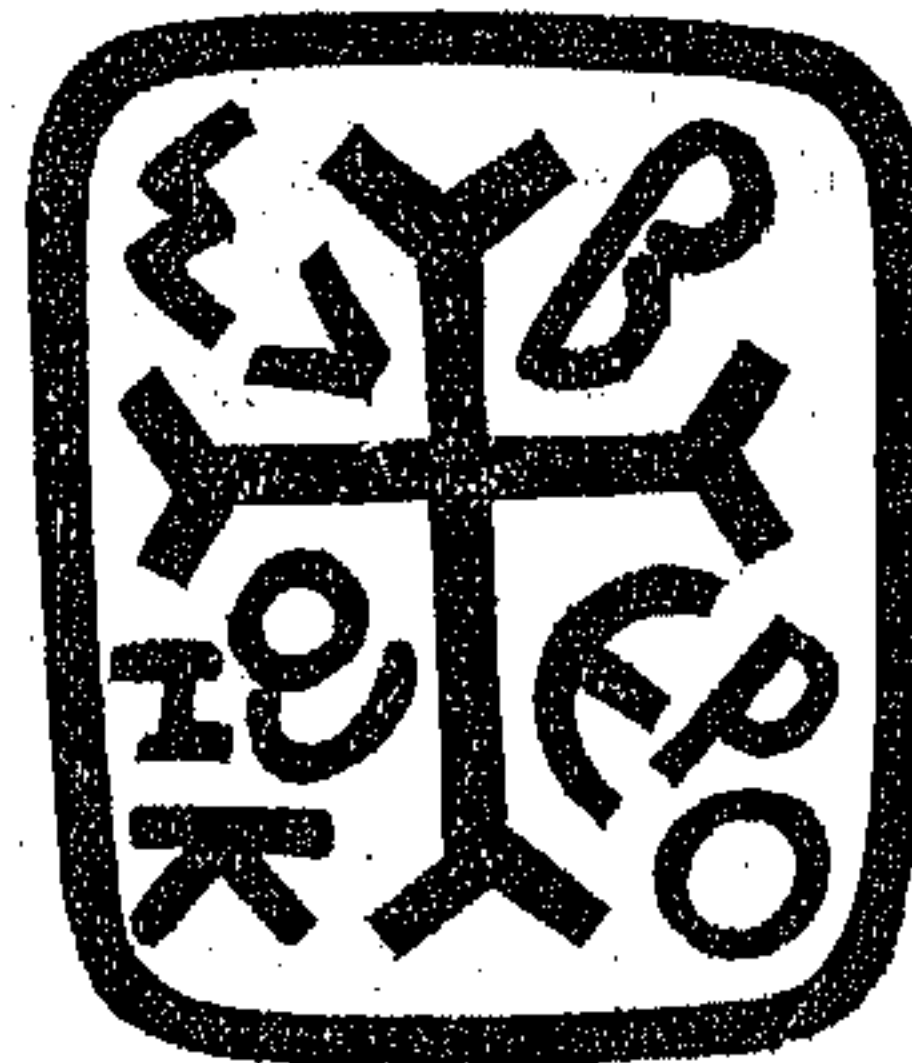
ΕΜΜ. ΓΑΛΑΝΗΣ.

(1) «ἢ γρῶνται τοὺς μὲν πῆχεις τοῖς πῆχεσι τῶν γυμναζομένων ἐπιβάλλοντες οὔτε, τοῖς σώμασιν ἐγχρηματόμενοι τοῖς ἀλλήλων, οὔτε προσνεύοντες, ποικίλως δὲ καὶ κινούμενοι καὶ μεταβαίνοντες διὰ τοὺς μετασφαιρισμούς.»

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΣΦΡΑΓΙΣ(;) ΕΞ ΑΙΓΙΟΥ.

Ὁ κ. Κ. Νίδλερ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 379 φύλλῳ τοῦ περιοδικοῦ «Ἐστίας» ἐξέδωκεν ἀποτύπωμα χριστιανικῆς τινος ἐξ ὀπτιῆς γῆς γῆς σφραγίδος(;) εὐρεθείσης ἐν Αἰγίῳ τῷ 1869 καὶ ἐχούσης ἐπιγραφὴν, περὶ τῆς ἀναγνώσεως τῆς ὁποίας ὁδηγίαις μόνον τινὰς δίδωσιν ἀναμένων ταύτην παρὰ τῶν περὶ τὴν ἐπιγραμματολογίαν ἀσχολουμένων. Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην πρῶτος ἀνέγνω ὁ φίλτατός μοι κ. Λαμπάκης καὶ ἐξέδωκεν ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς ἐταιρίας τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ γ' τεύχ. τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου ἐ. ἔ. σελ. 508 κ. ἐ. μεθ' ἱκανῶν καὶ καλῶν παρατηρήσεων. Ἄλλ' ἐπειδὴ νομίζομεν ὅτι πλημμελῶς ἔχει ἢ τοῦ φίλτατου ἀνάγνωσις, διὰ τοῦτο προτεινομεν ἕτεραν.

Ἴνα δὲ τις κρίνῃ περὶ τοῦ ὀρθοῦ ἢ μὴ τῆς ἡμετέρας ἀναγνώσεως παρατιθέμεθα τὸ ἀποτύπωμα τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος σφραγίδος τῶδε:



Ὁ κ. Λαμπάκης περὶ ταύτης κῦτολεξεί λέγει τάδε:

«Ἡμεῖς εἰς τὰ γράμματα τῆς σφραγίδος ταύτης τὴν σειράν »ταύτην ἐδώκαμεν

ΣΥΒΕΡΟΥΟΙΚ

»τὸ ἐν σφραγίδι ὡς Η φαινόμενον οὐχὶ Η, ἀλλὰ Ι λαβόντες, πα-
 »ρατεταμένας τὰς κεραίαις ἔχον, ἐπομένως ἀνέγνωμεν ΣΥΒΕΡΟΥ
 »ΟΙΚ[ΟΣ] Συβέρου οἶκος. Τὴν γνώμην μου ταύτην μετ' ἰχνο-
 »γραφήματος ἐθεώρησα καλὸν ὅπως ἀνακοινώσω τῷ ἐν Λειψία
 »φίλῳ κ. V. Schultze, ἰδρυτῇ τοῦ ἐκεῖσε χριστιανικοῦ μουσείου
 »καὶ ἐγκρίτω συγγραφεὶ σπουδαίων ἔργων τῆς χριστιανικῆς ἀρ-
 »χαιολογίας, ὡς καὶ τῷ ἐν Βερολίῳ σοφῷ τῆς χριστιανικῆς ἀρ-
 »χαιολογίας καθηγητῇ κ. Piper. Ἀμφότεροι ὁμῶς οὐδεμίαν ἔν-
 »νοιαν ἐκ τῆς σφραγίδος ταύτης ἠδυνήθησαν νὰ ἐξαγάγωσιν· ὁ
 »μὲν κύριος Schultze ἔδωκε τοιαύτην σειράν εἰς τὰ γράμματα
 »ΣΥΒΕΡΟΚΗCO ἀφίνων εἰς ἐμὲ τὴν ἔννοιαν τούτου· ὁ δὲ κ.
 »Piper φρονεῖ ὅτι ἴσως πρέπει ν' ἀναγνώσωμεν ΒΕΡΟCΟV
 »(Βηρετσόν), τὰ δὲ στοιχεῖα

Ξ Ι Π

»ὕπολαμβάνει ὅτι ἀποτελοῦσι καθ' ἑαυτὰ ἰδίαν ἔννοιαν, τὸ στοιχεῖον

Ι

»ἐκλαμβάνον ὡς Η, τὸ δὲ

Ξ

»ὡς ὄρθιον Μ.

»Ἐπὶ τέλους μοι γράσει ὅτι οὐδεμίαν δύναται νὰ δώσῃ ὠρι-

»σμένην τοῦ πράγματος ἐξήγησιν, φρονεῖ δ' ὅτι τὸ ἀρχαιολόγημα
 »τοῦτο πιθανῶς ἦν σφραγὶς χριστιανοῦ τινος τεχνουργοῦ. Ἡμεῖς
 »φρονοῦμεν ὅτι εἰς τὰ γράμματα ταῦτα δυσκόλως ἐτέραν σειράν
 »δυνάμεθα νὰ δώσωμεν, ἀφ' ἧν ἀπ' ἀρχῆς ἐδώκαμεν. Ἡ δίφθογγος

ΟΥ

»[ου] ἐν τῇ λέξει ΣΥΒΕΡΟΥ ἐχώρισθη, τὸ μὲν Ο δεξιᾷ, τὸ δὲ
 »Υ ἀριστερᾷ, προσεθέσαμεν δὲ μόνον τὴν κατάληξιν ΟΣ ἐν τῇ
 »τελευταίᾳ λέξει ΟΙΚ[ΟΣ] ἧς τὸ Κ ἐστὶ κεκλιμένον.»

Κατ' ἐμὴν γνώμην καὶ κί τρεῖς αὗται ἀναγνώσεις εἶνε ὅλως
 πλημμελεῖς, ἅτε οὐδεμίαν ἔννοιαν παρέχουσαι· ἡ μόνη δὲ ὀρθὴ
 ἀνάγνωσις εἰς τε τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν ὁμαλήν καὶ φυσικὴν σειράν
 τῶν γραμμάτων εἶνε ἡ ἑξῆς·

ΣΥ ΒΙΟΥ ΕΡΚΟ (S)

τυτέστι Σύ [ὁ σταυρὸς δηλ.] βίου ἔρκος [εἶ].

Κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν λοιπὸν ταύτην ἔχομεν ἀσφαλῆ ἔννοιαν,
 περὶ ἧς, νομίζω, δὲν εἶνε ἀνάγκη μηδὲν νὰ προσθέσω, ἅτε λίαν
 εὐλήπτου καὶ σαφοῦς οὔσης. Ἐκ τῆς ἐννοίας ταύτης γίνεται δη-
 λον ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος μικρὰ ὀπτή πλίνθος δὲν εἶνε σφραγίς,
 ἀλλὰ φυλακτήριον, ὡς μαρτυρεῖ καὶ τὸ τρῆμα, ὅπερ ὀπισθεν ἐπὶ
 ἐξοχῆς τινος πρὸς τὸ ἄνω μέρος τούτου φέρει⁽¹⁾ καὶ ὅπερ εἰκότως
 ἐχρησίμευε πρὸς ἀνάρτησιν ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ. Εἶνε δὲ γνωστὸν, ὡς
 καὶ ὁ κ. Λαμπάκης λέγει,⁽²⁾ ὅτι οἱ χριστιανοὶ ἔφερον τοιαῦτα
 ἐξ ὀπτῆς γῆς, λίθου, ξύλου κτλ. φυλακτήρια.

¹ Ἀθηνῶσι.

Η. Ν. ΠΡΕΒΙΩΤΗΣ

(1) Ὁρ. «Ἔστ.» σελ. 222.—(2) Ὁρ. Δελτ. σελ. 544.

Δύο ανέκδοτα επιγράμματα ποιηθέντα

ΥΠΟ Γ. Δ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.

Εἰς εἰκόνα Χαριλάου Τρικούπη.

ὦ ξένη, Χαρίλεως ὁ Τρικούπης ἐστὶν ἐν ἀθρεῖς,
ἔργων τε πρῆκτῆρ ἠδ' ἐπέων ῥητῆρ,
γνώμων δεινὸς ἐόντων ἐσσομένων τ' εἰκαστῆς,
Ἑλλάδι χάρμα γαίῃ ἠδὲ τοκεῦσιν ἐοῖς.

Εἰς δωρηθεῖσαν τῇ ἐν Χάλκῃ Ἑλληνικῇ Ἑμπορικῇ Σχολῇ εἰκόνα
μαθητῶν ἀποφοιτησάντων.

Λῆς, ὦ ξένη, μάθειν τίνες εἰμὲς τῶς προσλεύσεις;
νοσοῖ ἀποπτάμενοι τᾶσδε φίλας καλιᾶς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑ.

PERGAMON UND SEINE KUNST

REDE ZUM GEBURTSTAG

SEINER MAJESTÄT DES KÖNIGS

Im

NAMEN DER EBERHARD-KARLS-UNIVERSITÄT

Gehalten von dem zeitigen

Rector

Ludwig Schwabe

Ἡ πραγματεία αὕτη ὑπὸ τοῦ σοφοῦ πρυτάνεως τοῦ ἐν Τυβίγγῃ Πανεπιστημίου συγγραφείσα συνιστάται πολὺ τοῖς περὶ τὴν φιλο-
λογίαν καὶ ἀρχαιολογίαν ἀσχολουμένοις. Ὁ συγγραφεὺς περιγρά-
φων τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Περγᾶμου καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτῆς ἀφη-
γούμενος, ἐξετάζει εἶτα τὴν τέχνην καὶ τὰ διάφορα καλλιτεχνικὰ
ἔργα αὐτῆς, ἅτινα αἱ τελευταῖαι ἀρχαιολογικαὶ ἔρευναι εἰς φῶς
ἤγαγον.

GRUNDZÜGE

zu

Einer Geschichte der Classischen philologie

VON

Dr. CARL HIRZEL

Gymnasial director und professor an der

Universität Tübingen.

Μικρὰ πραγματεία συντομώτατα, ἀλλὰ σαφέστατα ἐξιστοροῦ-
σα τὰ διάφορα στάδια τῆς κλασικῆς φιλολογίας μέχρι τοῦδε.
Καίτοι δὲ ἡ σπουδὴ τῶν κλασικῶν γλωσσῶν περιωρίσθη εἰς μι-
κρὸν κύκλον καὶ ἐξακολουθεῖ καταπολεμουμένη ὑπὸ τῶν φυσικῶν
ἐπιστημῶν, οὐχ ἦττον ὁ συγγραφεὺς θεωρεῖ ἐξηφαλισμένην τὴν
θέσιν τῆς φιλολογίας ὡς ἐπιστήμης, ἥτις οὐδέποτε παύσεται ἐν
ἴσῃ μοίρᾳ τιθεμένη ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις, Ἰατρικῇ, νομικῇ,
Θεολογίᾳ κλπ.

GESCHICHTE

der

Griechischen Lyrik

Nach den Quellen dargestellt

VON

Dr. HANS FLACH

Professor an der Universität Tübingen.

Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ κατὰ πρῶτον ἀναπτύσσεται ἡ ἱστορία τῆς
Λυρικῆς ποιήσεως τῶν Ἑλλήνων, καὶ πάντα ὅσα ἐπέδρασαν εἰς
τὴν γέννησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς. Μεγάλῃ ἀκρίβειᾳ ἐτηρήθη περὶ
τὰς χρονολογίας, ἥτις πρῶτον ἤδη ὠρίσθησαν ἀκριβῶς τῇ συνερ-
γασίᾳ τοῦ Δρ. Gutschmidt. Ὁ πρῶτος τόμος περιλαμβάνει τὴν

προϊστορικήν ἐποχὴν τῆς λυρικήσ ποιήσεως ὅ ἐστι τὸ δημοτικὸν ἄσμα, τὸ τῶν Θρακῶν, καὶ γίνεταί λόγος περὶ Τερπάνδρου, Ἀρχιλόχου καὶ τῆς ἀρχαιοτέρας ἐλεγείας, ὁ δὲ δεύτερος τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐλεγείας ἀπὸ τοῦ Σόλωνος, τὸ Ἐπίγραμμα, τὴν Λιολικήν λυρικήν, τοὺς Ἰαμβογράφους καὶ τὴν χορικήν ποίησιν. Τὸ ἔργον εἶναι λίαν σπουδαῖον καὶ ἀξιοσύστατον, ἀπαραίτητον δὲ πᾶσι τοῖς περὶ τὴν φιλολογοίαν ἀσχολουμένοις.

Das
GRIECHISCHE THEATER
Ein
Populär - wissenschaftlicher Vortrag
von
PROF. DR. FLACH.

Τὸ βιβλίον τοῦτο τοῦ καθηγητοῦ κ. Flach μετὰ δύο λιθογραφικῶν πινάκων κεκοσμημένον πραγματεύεται μετὰ πολλῆς λεπτομερείας τὸ θέατρον τῶν ἀρχαίων μετὰ μικρᾶς μὲν, ἀλλὰ διδακτικωτάτης εἰσαγωγῆς.

Πάντα τὰ ἀνωτέρω βιβλία ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ φιλοκάλου βιβλιοπώλου κ. Φραγγίσκου Φούες ἐν Τυβίγγῃ (Franz Fues-Tübingen).

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ.

ΠΡΟΒΛΗΜΑ Δ'. (α)

Κολλυβιστῆς τις συντάξας τὴν ἀπογραφὴν τῆς περιουσίας του καὶ ἐρωτηθεὶς παρά τινος πόσον κεφάλαιον εἶχεν, δόποταν ἤρχισε τὸ ἐμπόριόν του, ἀπεκρίθη ὡς ἀκολούθως:

«Ὡς μόνην περιουσίαν ἔχω σήμερον τὸ ἑξαπλάσιον τῆς ὅλης ζημίας μου, ἢ δὲ ποσότης τῶν Ὀθωμαν. πενταλίρων (ἅτινα ἐν τῷ ἐμπορίῳ μου ἀπώλεσα), πολλαπλασιαζομένη ἐπὶ τὸ $1/12$ τοῦ εἰς χεῖράς μου εὕρισκομένου ἤδη ὑπολοίπου τῶν πενταλίρων ἀποφέρει τὸ ζητούμενον.»

Ἐρώτ. Πόσον ἦτο τὸ ἀρχικὸν κεφάλαιον εἰς δραχμάς, ἐάν υποτεθῆ, ὅτι τὸ μὲν πεντάλιρον ἰσοδυναμεῖ μὲ 25 μετζίτια, τὸ δὲ μετζίτιον μὲ $2/200$ τοῦ $1/20$ μυριάδος φράγκων, καὶ τὸ φράγκον μὲ $2/40$ τοῦ εἰκοσαφράγκου, οὗ τινος τὸ $1/32$ ἀποτελεῖ λεπ. 70;

Σημ. Τῷ λύτῃ δωρηθήσεται ἀντίτυπον τοῦ συγγράμματος «Ὁ Συνοδικὸς τόμος ἢ περὶ ἀληθείας.»

N. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ.

(α) Λύσις τοῦ Γ'. προβλήματος.

Ὁ ἔμπορος ἐκέρδησεν ἐν ὅλῳ πεντάφραγκα	3,840
Ἐξ αὐτῶν διέθεσεν εἰς ἀγορὰν διαφόρων πραγμάτων πεντάφ.	3,360
Ὁ εἰς ἐκ τῶν μαθητῶν ἔλαβε 17 εἰκοσαφράγκα ἢ »	68
Ὁ ἕτερος » » » 37 » » »	132
Καὶ οἱ γονεῖς τοῦ ἐμπόρου » 70 » » »	280
	<u>3,840</u>

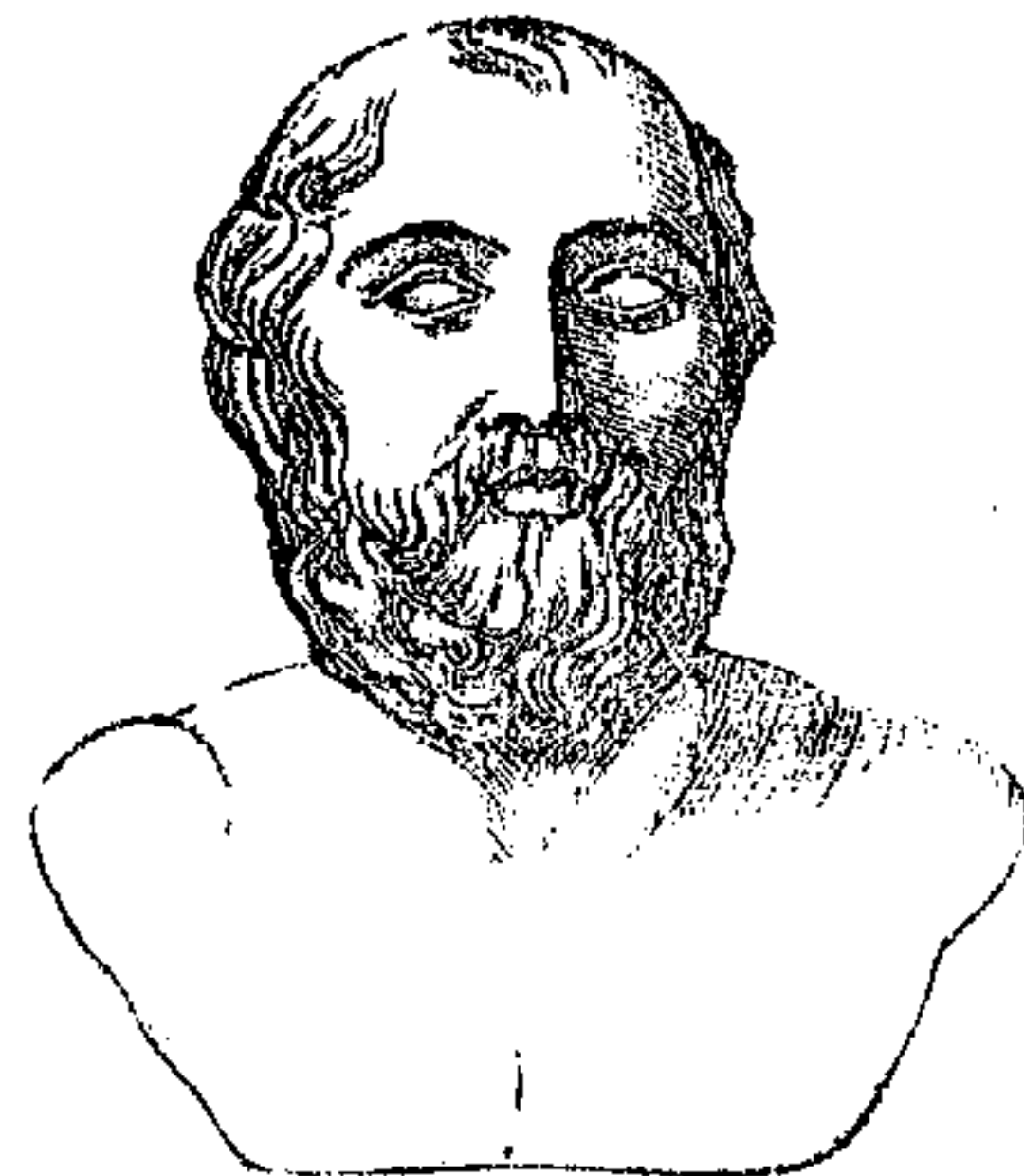
Ἐπιτυχῆ ἀριθμητικὴν λύσιν τοῦ βηθέντος Γ'. προβλήματος ἀπέστειλε πρώτη ἢ κ. Ἀγγαίκα Δ. Σχορτσανίτου, μαθήτρια τοῦ Ἀρσακείου, ἀλγεβρικήν δὲ ἀπέστειλε δεύτερος ὁ κ. Ἀρ. Πολυχρονίδης (Φιλιππουπολίτης), μαθητῆς τῆς Ριζαρείου ἐκκλ. Σχολῆς.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τοῦ Διδασκαλικοῦ συλλόγου συνελθὸν τῇ 6 Σεπτεμβρίου 1884 εἰς συνεδρίαν δὲν ἐδέχθη τὴν ἐγγει-
ρισθεῖσαν αὐτῷ παραίτησιν τοῦ κ. Ν. Χαλκιοπούλου ἀπὸ συμβού-
λου καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸν ἐγγράφως νὰ μὴ ἐπιμένῃ εἰς τὴν πα-
ραίτησίν του· διότι ἄλλως καὶ ἄλλα μέλη τοῦ συμβουλίου προ-
τίθενται νὰ παραιτηθῶσι. Μὴ ἐπιμείναντος τοῦ κ. Ν. Χαλκιο-
πούλου, ἐγένοντο τῇ 8 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς αἱ ἀρχαιρεσίαι τοῦ συμ-
βουλίου καὶ ἐξελέγησαν·

Ν. Χαλκίόπουλος	Πρόεδρος
Λ. Σπαθᾶκης	} Ἀντιπρόεδροι
Γ. Ἀργυριάδης	
Γ. Δέρβος	γενικὸς Γραμματεὺς
Χ. Μαντζᾶκος	Γαμίας
Λ. Χαροκόπος	Ἐπιμελητὴς τῆς βιβλιοθήκης.

Μετὰ τὸν εἰρημένον καταρτισμὸν συνελθὸν τὸ συμβούλιον τῇ
11 8βρίου ἔπαυσε τὸν τέως εἰδικὸν γραμματέα τοῦ συλλόγου
Γ. Θεοδωρόπουλον καὶ ἀντικατέστησεν αὐτὸν διὰ τοῦ Δ. Κον-
δύλη πρώην καθηγητοῦ.



ΠΛΑΤΩΝ

ΕΤΟΣ Ζ΄.	ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ ΚΑΙ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ.	ΤΕΥΧ. Γ΄ ΚΑΙ Δ΄.
----------	---------------------------	------------------

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

ΠΕΡΙ ΔΟΚΡΩΝ ΤΩΝ ΟΠΟΥΝΤΙΩΝ.

Ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῷ Διδασκ. Συλλόγῳ τῇ 28 Νοεμβρίου 1883

ΥΙΟ Ν. Α. ΧΑΛΚΙΟΠΟΥΛΟΥ.

(Συνέχ. ἔρχ. εἰς τευχ. Α΄ καὶ Β΄, Τόμ. Ζ΄).

Ἱστορικοὶ χρόνοι.

Ἀπὸ τῆς πέμπτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος τὸ ἱστορικὸν φῶς ἀρ-
χεται ἐπιχεόμενον καὶ διαλύον τὸ σκότος τῶν μυθικῶν χρόνων.
Ἐκ τούτου δυνάμεθα νὰ μάθωμεν ἀσφαλῆ τινα περὶ τῆς τῶν Λο-
κρῶν ἱστορίας. Ἄλλ' εἰς ὅποιαν διετέλουν κατάστασιν ἀμέσως πρὸ
τούτου τοῦ χρόνου ἢ ὅποιαν πολιτικὴν ἐπιρροὴν ἤσκουν παρὰ ταῖς
(ΤΟΜ. Ζ΄.)

λοιπαῖς τῆς μέσης καὶ βορείου Ἑλλάδος πόλεσιν, ἢ τίνι τρόπῳ μετέσχον τοῦ πρὸς Ἐρετριεῖς πολέμου τῶν Χαλκιδέων, ὃν ὁ Θουκυδίδης καλεῖ μετὰ τὸν Τρωϊκὸν μέγιστον ἐν 1, 15, 3 λεγῶν: μάλιστα δὲ εἰς τὸν πάλαι ποτὲ γενόμενον πόλεμον Χαλκιδέων καὶ Ἐρετριῶν καὶ τὸ ἄλλο Ἑλληνικὸν εἰς συμμαχίαν ἐκατέρων διέστη» περὶ τούτου οὐδὲν γινώσκομεν. Ἀδῆλον δὲ καὶ ὁποῖαν πολιτικὴν ἐτήρησαν ἐπὶ τῆς τυραννίας τοῦ Πεισιστράτου καὶ τῶν Πεισιστρατιδῶν.

Τὸ πρῶτον βλέπομεν αὐτοὺς παρ' Ἡροδότῳ ἐπὶ τῆς Ξέρξου ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατείας τὸ μὲν πρῶτον δόντας σημεῖον ὑποταγῆς, εἶτα δὲ συμμετασχόντας τοῖς Ἕλλησι τοῦ κατὰ τῶν Περσῶν πολέμου. Γνωστὸν γὰρ ἐκ τοῦ Ἡροδότου (1) ὅτι οἱ δόντες τοῖς τοῦ Ξέρξου κήρυξιν σημεῖον ὑποταγῆς γῆν καὶ ὕδωρ εἶνε οἱ δε: Θεσσαλοί, Δόλοπες, Ἐπιήνες, Περραιβοί, Μάγνητες, Ἀχαιοὶ οἱ Φθιῆται καὶ Θηβαῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Βοιωτοὶ πληρὴν Θεσπιέων τε καὶ Πλαταιέων καὶ οἱ Λοκροὶ οἱ Ὀπούντιοι. Ἀγγελθέντος ἕμως, ὅτι ὁ Λεωνίδας κατέλαβε τὰς Θερμοπύλας, ἀναθαρρήσαντες πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἠνώθησαν αὐθις τοῖς Ἕλλησι, πέμψαντες βοήθειαν τῷ βασιλεῖ τῆς Σπάρτης, ἐν οἷς καὶ οἱ Λοκροὶ καθ' Ἡρόδοτον(2) μὲν πανσρατιῇ βοηθήσαντες, κατὰ δὲ τὸν Διόδωρον χίλιοι. Παραθέτομεν τὸ χωρίον 11, 4, 6: Ὁ μὲν οὖν Λεωνίδας μετὰ τετρακισχιλίων προῆγεν ἐπὶ τὰς Θερμοπύλας· Λοκροὶ δὲ οἱ πλησίον τῶν παρόδων οἰκοῦντες ἐδεδώκεσαν μὲν γῆν καὶ ὕδωρ τοῖς Πέρσαις, κατεπηγγελμένοι δ' ἦσαν προκαταλήψεσθαι τὰς παρόδους· ὡς δ' ἐπύθοντο τὸν Λεωνίδα κτείναν εἰς Θερμοπύλας, μετενόησαν καὶ μετέθεντο πρὸς τοὺς Ἕλληνας· ἦγον δ' εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ Λοκροὶ χίλιοι καὶ Μηλιέων τοσοῦτοι καὶ Φωκέων οὐ πολὺ λειπόμενοι τῶν χιλίων, ὁμοίως δὲ καὶ Θηβαίων ἀπὸ τῆς ἐτέρας μερίδος ὡς τετρακόσιοι· διεφέροντο γὰρ οἱ τὰς Θήβας οἰκοῦντες πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς πρὸς τοὺς Πέρσας συμμαχίας.» ἑξακισχιλιοὶ δὲ κατὰ Παισανίαν 10, 20, 2: Λοκροὺς δὲ τοὺς ὑπὸ

(1) 7, 132. (2) Ἡροδ. 7, 203.

τῷ ἔρει τῆ Κνήμιδι Ἡρόδοτος μὲν οὐχ ὑπήγαγεν εἰς ἀριθμὸν, ἀλλ' ἀφικέσθαι σφᾶς ἀπὸ πασῶν ἔφη τῶν πόλεων· τεκμήρασθαι δὲ ἀριθμὸν καὶ τούτων ἔστιν ἐγγύτατα τοῦ ἀληθοῦς..... Τὸ οὖν μάχιμον Λοκρῶν τὸ ἐς Θερμοπύλας ἐλλὸν οὐκ ἂν ὑπὲρ γε ἑξακισχιλίου ἀριθμοῖοι τις.» Ὅτι δὲ γενναίως ἠγωνίσαντο καὶ πολλοὶ ἠρωικῶς πεσόντες ἐκάλυψαν τὸ πεδίου τῆς μάχης, δηλοῖ τὸ ἐπιγράμμα τὸ ἐπὶ τῆ πρώτῃ τῶν πέντε στηλῶν τῶν περὶ Θερμοπύλας ἐπιγεγραμμένον πρὸς τῷ πολυανδρίῳ Στραβ. 9, 425:

Τοὺς δε ποθεῖ φθιμένους ὑπὲρ Ἑλλάδος ἀντία
Μήδων.

Μητρόπολις Λοκρῶν εὐθυνόμων Ὀπόεις.

Ἐνῷ δὲ κατὰ ξηρὰν οἱ Ἕλληνες ἠγωνίζοντο ἐν Θερμοπύλαις κατὰ τῶν Περσῶν ἵνα κωλύσωσιν αὐτοῖς τὴν τῶν Θερμῶν πυλῶν διάβασιν ἀντικρὺ κατὰ θάλασσαν παρὰ τὸ Ἀρτεμισίον ἠγωνίζετο ὁ Ἑλληνικὸς στόλος, ἵνα κωλύσῃ τὴν διὰ τοῦ Εὐρίπου διάβασιν τοῦ Περσικοῦ στόλου. Ὡσπερ δ' ἐν Θερμοπύλαις οἱ τε Ὀπούντιοι καὶ Ἐπικνημιδιοὶ συνετάχθησαν τοῖς προμάχοις τῆς Ἑλλάδος, οὕτω καὶ τοῦ κατὰ θάλασσαν ἀγῶνος ἐπτὰ ναυσὶ μετέσχον, Ἡροδ. 8, 1: Λοκροὶ δὲ σφι οἱ Ὀπούντιοι ἐπεβώθειον πεντηκοντέρους ἔχοντες ἐπτὰ. Καί τοι δὲ οἱ Ἕλληνες εὐτυχέστεροι ὑπῆρξαν ἐν τῷ κατὰ θάλατταν ἢ ἐν τῷ κατὰ ξηρὰν ἀγῶνι, δὲν ἠδυνήθησαν ὁμοῦς ἕως τέλους νὰ φυλάξωσι τὸ στενὸν τοῦ Ἀρτεμισίου, μαθόντες τὸ ἐν Θερμοπύλαις τέλος τῶν περὶ τὸν Λεωνίδα. Οὕτω δὲ πᾶσα ἡ τῶν Λοκρῶν χώρα ἐκ τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης πληρωθεῖσα βαρβάρων ὑπέκυψεν εἰς τὸν περσικὸν ζυγόν, (1) βαστάσασα αὐτὸν μέχρι

(1) Θουκυδ. 8, 18 :

Ἐπὶ τοῖς δε συμμαχίαν ἐποίησαντο πρὸς βασιλέα
καὶ Ἐισσαφέρην Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι· ὀπόσσην χώραν
καὶ πόλεις βασιλεὺς ἔχει καὶ οἱ πατέρες οἱ βασιλέως εἶχον, βασιλέως
ἔστω· ἀλλὰ ποῖαι ἦσαν αἱ πόλεις καὶ χώραι; ὅρ. Θουκ. 8, 43: Μάλισα
δὲ ὁ Λέχης ἐσκόπει τὰ ποιούμενα, καὶ τὰς σπονδὰς αὐδετέρως, οὔτε τὰς

της ἐν Πλαταιαῖς μάχης, ἐν ἣ συνετρίβη μὲν ἡ τῶν Περσῶν δύναμις, ἐβεβαιώθη δὲ ἡ ἐλευθερία τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ δὲ τὸν μεταξὺ τούτων τῶν πολέμων καὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ χρόνον ἡ ἰσορροπία τῶν Λοκρῶν εἶνε σκοτεινὴ. Ἐν δὲ τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ βλέπομεν αὐτοὺς συντεταγμένους τοῖς Λακεδαιμονίοις, καὶ παρέχοντας αὐτοῖς ἵππικόν.⁽¹⁾ Ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ μεγίστου τῶν πρὸ αὐτοῦ πολέμων τούτου, οἱ Λοκροὶ ἠκολούθουν τὴν πολιτικὴν τῆς Σπάρτης· διότι, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι δευτέρα καὶ ἐξηκοστῇ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν ἐν Τανάγρα ἦτταν αὐτῶν τῷ 436 ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων,⁽²⁾ ἐστράτευσαν ἐς Βοιωτοὺς Μυρωνίδου στρατηγοῦντος καὶ μάχῃ ἐν Οἰνοφύτοις τοὺς Βοιωτοὺς ἐνίκησαν, τῆς τε γῶρας ἐκράτησαν τῆς Βοιωτίας καὶ Φωκίδος καὶ Ταναγραίων τὸ τεῖχος περιεῖλον καὶ Λοκρῶν τῶν Ὀπουντίων ἑκατὸν ἀνδρας ὁμήρους τοὺς πλουσιωτάτους ἔλαβον.⁽³⁾ Οὕτω δὲ οἱ Ἀθηναῖοι κύριοι τῆς γῶρας τῶν ἠττηθέντων ἔλαβον τοὺς Λοκροὺς συμμάχους, ἀποσπᾶσαντες αὐτοὺς τῆς Πελοποννησιακῆς συμμαχίας· ὡς δῆλον ἐκ τοῦ Θουκυδίδου λέγοντος,⁽⁴⁾ ὅτι μετὰ τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι παραλαβόντες τοὺς Βοιωτοὺς καὶ τοὺς Φωκεῖς, συμμάχους ὄντας, ἐστράτευσαν κατὰ τῶν Φαρσάλων τῆς Θεσσαλίας, ἵνα ἀποκαταστήσωσι τὸν ἐξορισθέντα Ὀρέστην τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως τῶν Θεσσαλῶν Ἐγχερατίδου εἰς τὸν θρόνον τῶν Φερσάλων. Καὶ δὲν μνημονεύει μὲν τῶν Λοκρῶν, ἀλλὰ οὐδεμίᾳ ἀμφιβολίᾳ, ὅτι καὶ οὗτοι ἐν τῇ αὐτῇ μοίρᾳ διατελοῦντες τοῖς Βοιωτοῖς καὶ τοῖς Φωκεῦσιν ἀδύνατον ἦν νὰ μὴ συστρατεύσωσιν ὑπὲρ τοῦ Ὀρέστου. Φαίνεται ὁμοίως, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἤρξαντο ἰδρύειν ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν τῶν ἐν Οἰνοφύτοις ἠττηθέντων δημοκρατίας, ἐξορίζοντες τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς ἀρι-
Χαλκιδέως, οὔτε τὰς Θηριμένους ἔφη καλῶς ξυγκείσθαι, ἀλλὰ δεινὸν εἶναι εἰ γῶρας ὕψους βασιλεὺς καὶ οἱ πρόγονοι ἤρξαν πρότερον, ταύτης καὶ νῦν ἀξιώσει κρατεῖν. Ἐνεῖναι γὰρ καὶ νήσους ἀπάσας πάλιν δουλεύειν καὶ Θεσσαλίαν καὶ Λοκροὺς καὶ τὰ μέχρι Βοιωτῶν.

(1) Θουκ. 2, 9, 2. (2) Θουκ. 1, 108, 5.

(3) Θουκ. 1, 105. (4) Θουκ. 1, 111.

στοκρατικῆς μερίδος. Ἀλλ' ἡ κατάστασις αὕτη μικρὸν διήρκεσε· διότι δέκα ἔτη μετὰ τὴν ἐν Οἰνοφύτοις νίκην, ἐπειδὴ οἱ Βοιωτοὶ φυγάδες⁽¹⁾ κατεῖχον τὸν Ὀρχομενὸν καὶ τὴν Χαιρώνειαν καὶ ἄλλας τινὰς πόλεις τῆς Βοιωτίας, οἱ Ἀθηναῖοι, στρατηγοῦντος Τολμίδου τοῦ Τολμαίου, ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν πολεμίων ἐκείνων πόλεων καὶ κυριεύσαντες τὴν Χαιρώνειαν, ἀπεχώρουν ἀφήσαντες φρουράν. Πορευομένοις ὁμοίως αὐτοῖς πρὸς τὴν Κορώνειαν ἐπιτίθενται οἱ ἐκ τῆς Ὀρχομενοῦ Βοιωτοὶ φυγάδες καὶ οἱ μετ' αὐτῶν Λοκροὶ καὶ οἱ Εὐβοεῖς φυγάδες καὶ ὅσοι ἦσαν τῆς αὐτῆς γνώμης, καὶ νικήσαντες τοὺς Ἀθηναίους μέρος μὲν ἀπέκτεινον, μέρος δ' ἔλαβον ζῶντας· ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἐξεκένωσαν τὴν Βοιωτίαν συνθηκολογήσαντες ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ τοῖς ἀποδοθῶσιν οἱ αἰχμάλωτοι· καὶ οἱ φεύγοντες Βοιωτῶν κατελθόντων καὶ οἱ ἄλλοι πάντες αὐτόνομοι πάλιν ἐγένοντο. Οὕτω δὲ τὸ κράτος τῶν Ἀθηναίων κατέπεσεν ἐν ταῖς τρισὶ ταύταις γῶραις μετὰ τὸ δυστύχημα τῆς Κορωνείας, ἐνθα κατὰ Διόδωρον τὸν Σικελιώτην⁽²⁾ καὶ αὐτὸς ὁ Τολμίδης ἀνηρέθη μαχόμενος. Τὸ δ' ἀτύχημα τοῦτο τῶν Ἀθηναίων παρηκολούθησεν ἕτερον πολλῷ δεινότερον διὰ τὰς Ἀθήνας, ἡ ἀποστασία τῆς Εὐβοίας καὶ τῶν Μεγάρων, καὶ ἡ εἰσβολὴ τῶν Πελοποννησίων εἰς τὴν Ἀττικὴν ὑπὸ τὸν Πλειστοάνακτα τὸν Πausανίου· μόνη δὲ ἡ πολιτικὴ σύνεσις τοῦ Περικλέους ἔσωσε τὰ τῶν Ἀθηναίων διὰ τῆς δωροδοκίας τοῦ Πλειστοάνακτος,⁽³⁾ ἀπαγαγόντος ἐκ τῆς Ἀττικῆς τοὺς Πελοποννησίους, καὶ διὰ τῆς ἐφεξῆς ὑποταγῆς τῆς Εὐβοίας, ὅτε συνωμολογήθησαν μὲν αἱ τριακονταετεῖς σπονδαὶ μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων, ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ ἰδρύσωσι τὴν ἐπὶ τῶν χωρῶν τῆς μέσης Ἑλλάδος κυριαρχίαν αὐτῶν. Οὕτω δὲ ἡ Βοιωτία, ἡ Φωκίς καὶ ἡ Λοκρὶς ἀποσπαθεῖσαι τῆς τῶν Ἀθηναίων συμμαχίας εἰσήγαγον αὐθις τὸ ἀριστοκρατικὸν πολίτευμα, καταλύσασαι τὰς δημοκρατίας. Ὅποσον ὁμοίως πρόσωπον διεδραμάτισαν οἱ Ὀπούντιοι Λοκροὶ μετὰ δέκα

(2) Θουκ. 1, 113. (2) 12, 6.

(3) Πλουτ. Περικλ. 22.

καὶ τέσσαρα ἔτη ἐν τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ, οὐ βράδιον εὐρεῖν· πάντως ὅμως σμικρὰν ἔσχον ῥοπήν ἐν τῷ μεγίστῳ ἐκείνῳ ἀγῶνι τῶν δύο μεγίστων τῆς Ἑλλάδος πόλεων· οὐχ ἦρτον, καθάπερ προεῖρηται ἡμῖν ἀνωτέρω, ἐγένοντο σύμμαχοι τῶν Λακεδαιμονίων παρέχοντες ἵππεις, προελόμενοι τὴν συμμαχίαν ταύτην εἴτε διὰ τὸ ἀριστοκρατικῶς πολιτεύεσθαι, εἴτε φόβῳ, ἀναμιμνησκόμενοι τῆς προτέρας τῶν Ἀθηναίων κυριαρχίας.

Ἐν τούτοις σὺν τοῖς ἐν Ναυπάκτῳ Μεσηνίοις καὶ πάντες οἱ Ὀζόλαι (1) Λοκροὶ προσετέθησαν τοῖς Ἀθηναίοις, πλὴν τῶν Ἀμφισέων. (2) Οὕτω δὲ ὁ ἀδελφικὸς τῶν Λοκρῶν σύνδεσμος διερράγη, οἱ δὲ ἄποικοι ἦσαν τὰ ὅλα κατὰ τῆς Μητροπόλεως.

Ἄλλ' ἡ Ὀπουντία Λοκρὶς ἐκτεθειμένη κατὰ θάλασσαν εἰς τὰς προσβολὰς τῶν Ἀθηναίων ἐπόμενον ἦν νὰ ὑποσῆ σπουδαίως τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου. Ἐὖν πρῶτον λοιπὸν τοῦ πολέμου ἔτος οἱ Ἀθηναῖοι ἐξέπεμψαν τριάκοντα πλοῖα περὶ τὴν Λοκρίδα ὑπὸ τὸν Κλεόπομπον τὸν Κλεινίου, ὃς ἀποβάσεις ποιησάμενος καὶ τῆς παραθαλασσίας μέρη τινὰ ἐδῆωσε καὶ τὸ Θρόνιον ἐκυρίευσε καὶ ὀμήρους ἔλαβε καὶ εἰς τὴν Ἀλόππην ἐνίκησε τοὺς εἰς βοήθειαν δραμόντας Λοκρούς. (3) Περὶ δὲ τὸ φθινόπωρον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐτειγίσθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἡ νῆσος Ἀταλάντη (4) φρούριον, ἐρήμη πρότερον οὔσα, τοῦ μὴ ληστὰς ἐκπλέοντας ἐξ Ὀπούντος καὶ τῆς ἄλλης Λοκρίδος κακουργεῖν τὴν Εὐβοίαν. Τοῖς δ' ἐκ τοῦ πολέμου δεινοῖς προσετέθησαν καὶ τὰ ἐκ τῶν γενομένων σεισμῶν τὸ ἔκτον τοῦ πολέμου ἔτος 426, ὅτε ἐπὶ κλυσις ἐγένετο εἰς τὴν νῆσον Ἀταλάντην, ἣτις καὶ μέρος τοῦ φρουρίου τῶν Ἀθηναίων παρέσυρε καὶ ἐκ τῶν δύο ἐπὶ τῆς παραλίας ἀνειλκυσμένων πλοίων συνέτριψε (5) τὸ ἕτερον, κατὰ δὲ Δημήτριον τὸν Καλλατιανὸν ἡ νῆσος ἐσχίσθη εἰς δύο, (6) πόλεις δὲ ἄρδην κατεστράφησαν, οἷον τὸ Θρόνιον καὶ ἡ Σκάρφεια, καὶ γίλιοι ἄνθρωποι ἐτάφησαν ὑπὸ τὰ ἐρείπια αὐτῆς, ἣτις

(1) Θουκ. 3, 97, 3. (2) Διόδ. 12, 42, 4.

(3) Θουκ. 2, 26. (4) Θουκ. 2, 32.

(5) Θουκ. 3, 89, 3. (6) Στράβ. 1, 60--61.

ὅμως ἀνακτισθεῖσα ἀμέσως ὑπῆρχε μέχρι τῶν χρόνων τῶν Καίσαρων.

Τῷ αὐτῷ δ' ἔτει Νικίας ὁ Νικηράτου, στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων ἐξήκοντα ναυσὶ περὶ τὴν Λοκρίδα πλέων τὴν Ὀπουντίαν ληΐζεται τὰ πράγματα αὐτῆς. Ἄλλ' ἐν ἔτει 424 οἱ Ὀπούντιοι Λοκροὶ ἐν τῇ ἐν Δηλίῳ μάχῃ μεγάλην ἐπήνεγκον τοῖς Ἀθηναίοις φθορὰν διὰ τοῦ ἱππικοῦ αὐτῶν, ἀφικόμενοι καθ' ἣν στιγμὴν οἱ Θηβαῖοι εἶχον τρέφει αὐτοὺς εἰς φυγὴν. Μετὰ δὲ τὴν Νικίειον εἰρήνην βλέπομεν αὐθις τοὺς Ὀπουντίους Λοκροὺς προσκληθέντας ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων βοηθεῖν αὐτοῖς εἰς τὴν ἐν Μαντινείᾳ μάχῃ τῷ 418. Καὶ δὲν ἠδυνήθησαν μὲν μετασχεῖν τῆς μάχης, ἅτε κωλυθέντες διελθεῖν τὴν πολεμίαν, ἔσπευσαν ὅμως εἰς βοήθειαν μετὰ τῶν Βοιωτῶν καὶ Φωκέων.

Ἐκ δὲ τούτου τοῦ χρόνου ἕως τέλους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οὐδεμίαν αὐτῶν γίνεται μνεία, ὡς δρώντων ἐν τῷ πολέμῳ, εἰ καὶ βεβαίως ἀδύνατον ἦν αὐτοῖς ἀποσχεῖν πρὸ τοῦ τέλους αὐτοῦ, ἀφοῦ οἱ πολλῶ ἰσχυρότεροι γείτονες αὐτῶν Θηβαῖοι δὲν ἀπέστησαν ἢ βραδύτερον τῆς τῶν Λακεδαιμονίων συμμαχίας. Αἴτιον δὲ τούτου φαίνεται μοι τὸ μὲν ἡ μικρὰν πλὴν τῆς Ἑλλάδος καὶ κατὰ θάλασσαν μᾶλλον διεξαγωγὴ τοῦ πολέμου μετὰ τὴν εἰς Σικελίαν ἐκστρατείαν τῶν Ἀθηναίων, ἐνθα οὐδόλως ἠδύναντο οἱ Ὀπούντιοι Λοκροὶ νὰ μετάσχῃσι σπουδαίως τοῦ ἀγῶνος, ὡς οὐ ναυτικοὶ ὄντες, καὶ μόνον, καθάπερ προεῖρηται, ὡς ἵππεις ὑπερητήσαντες τῇ Πελοποννησιακῇ συμμαχίᾳ.

(ἔπεται συνέχεια).

ΕΝ ΑΙΣΙΜΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΒΛΕΦ. ΤΡΙΑΝΤ. ΚΟΥΣΗ

ΠΕΡΙ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΙΑΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ

(Ἴδε συνέχ. εἰς σελ. 324 τεύχ. Ζ' καὶ Η', Τόμ. Γ').

Καὶ ἐμοὶ μὲν περὶ τῆς ἡμετέρας διαλέκτου οὕτω δοκεῖ, τεκμαιρομένῳ ἐκ τε τῆς ἐν. γεν. ἀνθρωπίνῃ καὶ τῆς πληθ. ἀν-

θρωπίων, εἰ δὲ τις ἄλλως βούλεται λέγειν, πλατεία λόγων κέλευθος· ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ δημῳδαὶ ἀνθρώποι, ἀγγέλοι, διαβόλοι, ἐμπόροι· ταῦτα γὰρ τοῖς Δωρικοῖς ἔοικέ πως, τύπου εἰς ἰον, καθάπερ παρ' ἡμῖν, ἐν αὐτοῖς οὐχ ὑποφαινομένου (ἀνθρωπος, ἀνθρώπου, ἀνθρωπον, ἀνθρωπε, ἀνθρώποι, ἀνθρώπων, ἀνθρώπους)· εἰ μὴ εἴποι τις ὅτι καὶ ταῦτα λείψανα διαφορᾶς ἐστὶ, τῶν ἀμούσων ποιητῶν τοῦ σκοτίου μέσου αἰῶνος γεννήματα διὰ τὸν ρυθμὸν, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες ἐν τῇ εἰσαγωγῇ· οὐκ ἀπίθανα δ' ἔρεϊ καὶ μάλα ῥαδίως πείσει κάμῃ, ἀφορῶντα πρὸς τὸ τρίων ἀντὶ τριῶν, χρονῶν ἀντὶ χρόνων, ἐδώσες ἀντὶ ἔδωσες καὶ αὐτὸ τὸ ἀνθρώποι «καὶ τὰ πολλὰ ἀνομήματα τὰ κάμνουν οἱ ἀνθρώποι» τοῦ Μανόλη Σκλάβου «ἢ συμφορὰ τῆς Κρήτης, ἐν ἧς γέγονεν»· μὴ διαλάβῃ δ' ἡμᾶς καὶ τὸ τοῦ Πτωχοπροδρόμου ὀλίγον ἀντὶ ὀλίγον. Ἐπανιέντες νῦν ἐπὶ τὰ ἡμέτερα ταῦτά φαμεν καὶ περὶ τῶν ἐν Τριπόλει καὶ Κερατοῦντι διασωθέντων ἀκραιφνεστέρων τύπων. Ἐὰ ἐπιθετὰ γε μὴν σχηματίζεται ὀμολώτερον καὶ κανονικώτερον, ἀσημένιοι, ἀσημένιον, ἀσημένιους· ἀσυλλόγιστοι, ἀσυλλόγιστων, ἀσυλλόγιστους. Πολλὰ δ' ὀνόματα δισύλλαβα ἐν τῷ πληθ. οὐδέτερα εἰς ἰον ἐγένετο (δρόμος, τὰ δρόμια, λόγος, τὰ λόγια, φόβος, τὰ φόβια)· καὶ πολλὰ δ' ὀνόματα ἐξ ἀπασῶν τῶν κλίσεων εἰς οὐδέτερα μετέπεσεν ὑποκοριστικὰ εἰς ἰον, ἢ συγκοπῇ τοῦ ο εἰς ἰν, ἢ καὶ ἄνευ καταλήξεως ἀποβαλόντα τὸ ἰον. Καθόλου δ' εἰπεῖν λίαν ἐπιρρεπῆς φαίνεται ἡ γλῶσσα πρὸς τὴν χρῆσιν τοῦ ὑποκοριστικοῦ τούτου τύπου, ὅς καὶ τὰ πλεῖστα θηλυκὰ τῆς κλίσεως ταύτης ἐξηφάνισε (δένδρων τε καὶ καρπῶν καὶ ἄλλα ὀνόματα) εἰς οὐδέτερα μεταποιήσας· οἶον κεραμίδ' (ἢ κέραμος), ἀμπέλ' ραβδίν, κτλ. Ἦν κατάχρησιν τοῦ ὑποκοριστικοῦ τύπου ὁ μὲν Mullach (Gr. d. gr. Vls. σ. 157) ἀνευρίσκει παρὰ τῷ Ἐπικτήτῳ «Den Ursprung des Missbrauchs dieser diminutive kann man finden in der Anwendung derselben bei Epiktet. Diss. III, 10, 16, wo ἐλάδιον für ein wenig oel, οἰνάριον für ein wenig Wein, u. s. w. genommen wird.» Ὁ δὲ Κοραῆς (Πλουτ. III, 59.) ἐν τοῖς κωμικοῖς. «Ἦ κατά-

χρήσις τῶν ὑποκοριστικῶν εἰς τοὺς παλαιούς κωμικούς ἐγέννησεν εἰς τοὺς ἐξῆς χρόνους τοῦ παρακμάζοντος Ἑλληνισμοῦ τὴν χρῆσιν τῶν ὑποκοριστικῶν ἀντὶ τῶν πρωτοτύπων. Ἄφ' οὗ μίαν φωνὴν ἢ γλῶσσαν διὰ τὴν συγνήν μεταχείρισιν τοῦ παιδίον, ψωμίον, βώδιον κτλ. ἀντὶ τοῦ παῖς, ψωμός, βοῦς ἔχασε τὰ ἀληθῆ της ὑποκοριστικᾶ, ἐπενόησεν ἄλλα νέα εἰς ἀκίον, παιδάκιον, ψωμάκιον, βωδάκιον.» Ἡ αἰτ. τοῦ πληθ. συνήθως λήγει εἰς ους, ἀλλ' ἐν πολλοῖς ὀνόμασι συγκόπτεται τὸ ου, ὡς ἀκριβῶς πάνυ καθορᾶ τις ἐν τοῖς προτεθείσι παραδείγμασι.

Σημ. β'.) Θηλυκὰ εἰς ους ἐστὶ τὸ νεόνυφος καὶ δρόσος ἐκ τῶν ὀνομάτων· ἐκ δὲ τῶν διγενῶν ἐπιθέτων πλεῖστα ὄσα, ἃ καὶ ἐν τοῖς παρατεθείσι παραδείγμασι τῷ σημείῳ † δεδήλωται. Τῶν ἐπιθέτων ἐν τῷ οὐδετέρῳ ἢ πλήρης κατάληξις οὐ διασέσωσται παρ' ἡμῖν, ἐν δὲ τῇ δημῳδαὶ ἀποβάλλεται τὸ ν' (καλὸ παιδί). Τῶν δὲ εἰς ἰον ὑποκοριστικῶν παρ' ἡμῖν μὲν ἀποβάλλεται μόνον τὸ ο ἐν τοῖς προξυτόνοις (παιδίν-παιδίον), ἐν δὲ τοῖς προπροξυτόνοις ἢ ὅλη κατάληξις ἰον (ἀμπέλ'-ἀμπέλιον) παρὰ δὲ Κερασοῦντιοῖς καὶ Τριπολίταις ἄπανθ' ἀπλῶς εἰς ἰν λήγει (παιδίν, ἀμπέλιν)· οὕτω καὶ παρὰ Κυπρίοις· (σχοινίν, κρασίν, σκυλίν, μάτιν)· ἰδὲ Mullach Gr. d. gr. Vls σ. 143 καὶ τοῦ αὐτοῦ Δημ. Ζῆν. σ. 54 καὶ ἐξ. ἐν λ. παλληκάρι. - Ἐν τῇ δημῳδαὶ εἰς ἰ' παιδί, ἀμπέλι. (α)

2. Συνηρημένα.

Τούτων οὐχ εὖρον ἀλλ' ἢ τὸ νοῦς, γεν. νοῦ, αἰτ. νοῦν· εἰ μὴ τις ἐντάσθαι καταλέξει βούλοιο καὶ τὸ ζῶν (ζῶον), πλ. ζᾶ (ζῶα), παράδειγμα ἔχων ἐκ τῆς ἀρχαίας τὸ σῶς, σῶν, σᾶ (διάφορον ὄλως, ἐκ τοῦ σάος). Τὸν τύπον ζᾶ ἀνευρίσκομεν καὶ παρὰ Δουκαγγίῳ ἐν τινὶ στίχῳ (σ. 939) «λαφόπούλα καὶ ἄλλα ζᾶ ἐκεῖσαν μαζωμένα» (Κορ. Ἄτ. τ. 4. σ. 152)· παρὰ δὲ Σομυέρα καὶ τὸ ἐν. ζῶν.

(α) Ἀλλὰ τὰ προπροξυτόνα λήγει εἰς ν', ἐπιφερομένης τῆς ὀντωνν-μίας ἀπ' τ' οὐράδην ἀπ' τὸ γένν ἀπ' καὶ ἔμουν καὶ ἔσουν.

καὶ ἐν Ἐρωτοκρ. (σ. 17, στ. 18) « καὶ κάθε ζῶ νὰ κοιμηθῆ τόπο » νὰ βρῆ γυρεύει » (σ. 42, στ. 31) « καὶ ἄν τὸ ζῶ γυρίζεις » (σ. 43, στ. 14) « βρίσκονται πάντα κ' εἰς τὰ ζῶ. » - Τὰ εἰς εὖς ἀρχαῖα μετουσιαστικά ἐξήλειπται, ἐνὸς δὲ μόνου μέμνηται τοῦ χρύσεος εἰς χρυσὸς μεταπεποιημένου· χρυσὸς ἄνθρωπος, χρυσέσσα γυναῖκα, χρυσὸν παιδίον· (ιδὲ κη'. 1 ὑποσ. 9)· ἀντὶ δὲ τῆς καταλήξεως χρῶνται τῇ ἐνίως ἐκ τῆς ἀρχαίας ἰνός παραφθορεῖσσι· σιδερένιος, μολυβένιος, χαλκωματένιος, μαλαματένιος, ἀσημένιος· ταῦτὸ πέπονθε καὶ τὰ εἰς οὖς ἀξήθητικὰ ἀριθμητικὰ, ὧν δύο περιεσώθη εἰς ὄς μεταπεσόντα, διπλὸς, διπλέσσα, διπλόν, τριπλὸς, τριπλέσσα, τριπλόν· ἐν δὲ πέπλασται τρίδιπλος, τρίδιπλεσσα, τρίδιπλον. Ἄλλὰ καὶ παρ' ἀρχαίοις εὔρηται τούτων παραδείγματα, διπλὰ (Ἄνθ. 10, 101), τριπλὰ (Μοῖρ. σ. 369)· ιδὲ Butlin. ausföhrl. sprachl. 2. σ. 397. δορυξός, κατὰ δὲ Κοραῆ (Ἰσοκρ. σ. 278) καὶ χρυσοχός (ιδ. Lob. path. pr. σ. 203). Τούτοις προσθετέον καὶ τὰ κύρια ὀνόματα Ἀργίνος, Ἀλφίνος, Καλλίνος, Λασίνος, Πασίνος κτλ. ἀντὶ Ἀργίνοος κτλ. ἔτι Πείριθος, Ἄλκιθος, Οἰδίπος (ιδ. Curt st. 6. σ. 105 καὶ ἐξ.). Τῶν δὲ Ἀττικῶν λεγομένων ὀνομάτων (λεῶς, νεῶς) παρ' ἡμῖν τε καὶ ἐν τῇ δημῳδίᾳ οὐδὲ μνησθῆναι δεῖ.

κς.) Τρίτη κλίσις.

Ἡ πλουσιωτάτη καὶ ποικιλωτάτη αὕτη κλίσις ἀπέβη παρ' ἡμῖν ἀπλουστάτη καὶ πενιχροτάτη, μεταπεσόντων τῶν ὀνομάτων αὐτῆς τῶν μὲν εἰς τὴν α', τῶν δὲ εἰς τὴν β'. κλίσιν· καὶ ἐν τοῖς ἐλαχίστοις δὲ διασωθεῖσι παραδείγμασιν οὐ διεφυλάχθησαν πάντες οἱ τύποι καθαροὶ καὶ ἀμιγεῖς. Παραδείγματα ἐκ αὐτῆς εἰς τὴν α'. μεταπεσόντα, βασιλέας, ἱερέας, σέβρα, φλόγα, ἐλπίδα κτλ. κατὰ τοιοῦτον ἴσως μεταπλασμὸν ἐσχημάτισται καὶ τὰ Ἀλεξανδρεωτικὰ αἴγαν, ἀκρίδαν, ἀνθρακάν κτλ., ἐν οἷς ὁ Sturz εὐφωνικὸν νομίζει τὸ ληκτικὸν ν (l. dial. Maced. σ. 127)· εἰς δὲ τὴν β'. πιπέρ', καννίβ' κτλ., ὧν πλεῖστα ἐν τε τῇ α' καὶ τῇ β'. κλίσει σημειῶνται· συμμιγεῖς δὲ τύποι μέλ', γεν. μελί', πλ. μέλτα· γεί-

λος (τό)· πληθ. γείλε_α ἢ ἄρθότ. γείλι_α, ὡς ἐξ ὀνομ. γείλιον, καθάπερ καὶ ἡ γεν. τοῦ ἐν. χειλί', καὶ ἡ τοῦ πλ. χειλίων κατὰ τὴν β'. ἐξήλειπται ἄρθρον τὰ εἰς εἰς-ε_ν_τ_ο_ς. Λείψανα τούτων εἰς τὴν α'. μεταπεσόντα κλίσιν Τραπεζοῦντα, Κερασοῦντα, Δι_φ_οῦντα (Δαρνοῦς, ὁ λιμὴν τῆς Τραπεζοῦντος· Ἄνην. περιήγ. Εὐξ. Πόντου 36)· αἱ εἰς α_ς_α_ν_τ_ο_ς, εἰς-ἐ_ν_τ_ο_ς, ὀ_ς_ὀ_ν_τ_ο_ς, ὀ_ν_τ_ο_ς, ὠ_ν_ο_ν_τ_ο_ς, ὦ_ς_ὀ_τ_ο_ς μετοχαί· μόνον λείψανον τὸ εἰς ὄνομα μεταβληθὲν ἄρχοντα (πλούσιος) κατὰ τὴν α'. κλίσιν· ὁ δὲ πλ. ἀρχοντάδες καὶ ἄρχοντες καὶ ἀρχόντ' γεν. ἀρχονταδίων καὶ ἀρχοντίων· αἱτ. ἀρχόντς (ἐν Τριπόλει καὶ Κερασοῦντι ἀρχόντοι, ἀρχόντους). Τῶν εἰς ς_τ_ο_ς ὑπελείφθη τὸ (ὀ) καὶ (τό) γέλως, αἱτ. γέλων, πλ. τὰ γέλτα· σημειωτέα ἡ φράσις « γέλως ἐγένε_μ_ο_υ_ν » « γέλως ξένω γένωμαι τῷδε » (Σοφ. Οἰδ. Κολ. 902). « γέλως ἐποίησε μας » = « γέλωτα ἐμὲ θήσεσθε » (Ἡρόδ. 3, 29 καὶ 38 καὶ 7, 209) καὶ « γέλωτα ποιείσθαι » (Λογγ. 4, 35) καὶ « γέλωτα ἀποδείξαι » (Πλάτ. Θεαίτ. σ. 166. Α.)· ἔτι ἡ νεότης (νεότης)· πλ. τὰ νεότας ἐξ ὀνομ. νεότη, ἐν τῇ δημ. νε_ό_τ_η· ἡ ἀγιότε ἀγιότης) κατὰ τὴν α', ὡτὴν (οὖς) κατὰ τὴν β', ἡ μικρότε (μικρὰ ἡλικία), πλ. τὰ μικρότας κατὰ τὴν α'. φῶς, τὰ λοιπὰ κατὰ τὴν β'. γεν. φωσί', πλ. τὰ φῶ_σ_ια γεν. φωσίων ὡς ἐξ ὀνομ. φῶ_σ_ιον· ἡ γεν. Φωτός καὶ Φώτων λέγεται ἐπὶ τῆς ἐορτῆς τῶν Θεοφανείων· καὶ τὸ σύνθετον ἀστροφῶς = ἀστροφεγγία (παρὰ Σομαυέ_ρ_α) καὶ ἐν τῇ δημ. ἀστροφεγγι_ά, τὸ ἐπίθ. ἀστροφεγγῆς ὑπάρχει ἐν Ὀρφ. ὕμν. 2, 3, 4, 5· τὸ δὲ ἀστερόφωτον (sternhelln Nacht ἐν τοῖς Γακτ. Λέοντος τοῦ αὐτοκρ. (σ. 250).—Χάρη, αἱτ. χάρην· πλ. χάρις ἢ χάρης καὶ χάριτας· τῶν εἰς ὠ_ν_ο_ν_τ_ο_ς τὸ γέροντας καὶ γέρος (ιδὲ κς.) 1 ἐν τέλει. Τῶν εἰς υ_ς_υ_ο_ς ἅπαντὰ κατὰ τὴν β'. ἀστάχ' (στάχυς), ὄφρυδ' (ὄφρυς), βοτρυδ' (βότρυς), δρύδ' (δρύς)· τῶν εἰς α_ς_α_δ_ο_ς ὑπολέλειπται τὸ ἐβδομάδα, γεν. ἐβδομάδας καὶ μετὰ ἀριθμητικῶν ἐνὸς ἐβδομαδοῦ, κανενὸς ἐβδομαδοῦ), αἱτ. ἐβδομάδαν κατὰ τὴν α'. κλίσιν· πλ. τὰ ἐβδομάδες, γεν. ἐβδομαδῶν, ἡ ὑπομιμνήσκει τὰ ἀρχαῖα χιλιαδῶν, μυριαδῶν, αἱτ. τὰ ἐβδομάδας· Τετράδ' (ἡ) Mittwoch. γεν. τετράδς, αἱτ. τε-

τρὰδ. οὔτω καὶ πέφτ' (Πέμπτη Donnerstag)· ζουρκάδ' (ζορκάς καὶ δορκάς) κατὰ τὴν β'. Ἰῶν εἰς ις-ιδος ἐλπίδα, πλ. ἐλπίδες, αἰτ. ἐλπίδας· τῶν εἰς ις-ιος καννάβ' (κάνναβις) κατὰ τὴν β'. πλ. τὰ καννάβια· τῶν εἰς ι-ιτος μέλ', πλ. μέλτα· τῶν εἰς-ειδος κλειδὶν (κλείς) κατὰ τὴν β'. τῶν εἰς εἰς-ενος χτέν' (κτεῖς) κατὰ τὴν β'. εἶνας (εἶς) ἰδ. 4)· τῶν εἰς ις-ιθος ὄρνιθ' (ὄρνις, ἀλεκτορίς) ἐν χωρ. κατὰ τὴν β'. τῶν εἰς ους-οδος ποδάρ' (ποῦς) κατὰ τὴν β'. ὄχταπόδαρον (ὄκτάπους), τετράποδος (τετράπους) καὶ τεσσεράποδος κατὰ τὴν β'. τῶν εἰς ης-εος ἐλάχιστα ὑπελείφθη καὶ ταῦτα κατὰ τὴν α'. εὐλαβῆς, αἰτ. εὐλαβῆν, πλ. εὐλαβῆδες· μονογενῆς, ἐμπαθῆς (ὁ πάσχων)· τὸ δὲ συγγενός, γεν. συγγενοῦ, αἰτ. συγγενόν, πλ. ὄν. συγγενοί, γεν. συγγενῶν, αἰτ. συγγενοῦς κατὰ τὴν β'. τὰ οὐδέτερα ες-εος ἄρδην ἀπώλετο· τῶν εἰς υς-έως ὑπελείφθη τὸ πῆχε (πῆχυς) κατὰ τὴν α'. ἐμσός (ἤμισυς) κατὰ τὴν β'. τῶν εἰς εὐς-έως, τὸ βασιλέας, ἱερέας κατὰ τὴν α'. ὁ πλ. ἱερεῖς, ἕων, εἰς κατὰ τὴν γ'. τὸ βασιλέας κατὰ τὴν α'. κατὰ τὸ ἱερέας σχηματίζεται καὶ τὸ ἀρχιερέας· τῶν εἰς ι-εως τὸ πιπέρ' (πέπερι), γεν. πιπερί, πλ. ὄν. πιπέρικ, γεν. πιπερίων κατὰ τὴν β'. Ἰῶν εἰς ξ (κός, γος, χος) τὸ γυναικα (γυνή) ἰδὲ τὰ εἰς ατῆς πρώτης κλίσεως· νύχτα (νύξ), γεν. νύχτας καὶ νυχτός, αἰτ. νύχταν· πλ. τὰ νύχτας, γεν. τοῦ νυχτίων· αὐλάκ' (αὐλαξ) κατὰ τὴν β'. βέγας καὶ βέγα (βήξ), κατὰ τὴν α'. ὁμοίως τρίχα (θριξ), γέρακας (ιέραξ), μερμηῆκα (μύρμηξ), ὁ δὲ πλ. κατὰ τὴν γ'. ὄν. μερμηῆκες καὶ μερμηῆκας· γεν. μερμηηκίων· νύχ' (ὄνυξ) κατὰ τὴν β'. ὀρτύκα (ὄρτυξ), περδίκα (πέρδιξ) κατὰ τὴν α'. ὁ δὲ πλ. κατὰ τὴν γ'. ὄν. ὀρτύκας, περδίκας, ὀρτυκίων· ῥωγὴν καὶ ῥωὴν (ῥώξ) κατὰ τὴν β'. Προσθετέον τούτοις καὶ τὸ γάλαν, γεν. γαλατί', πλ. ὄν. γάλτα, γεν. τοῦ γαλατίων· ὁμοίως τύπος εὔρηται καὶ παρὰ Κυπρίους· «καὶ χαλαστῆ τὸ γάλαν της» (Κυπρ. Σακελλ. σ. 122. στ. 13).—Ἰῶν εἰς ων-ονος καὶ ωνος ἀγκῶνα (ἀγκῶν) κατὰ τὴν α'. πλ. ἀγκῶνας· κατὰ τὴν γ'. ἀηδόν' (ἀηδὼν) κατὰ τὴν β'. καλλίων, αἰτ. καλλίον· οὐδέτ. καλλίον· πλέιον (πλέον), ἀλών' οὐδέτερ· (ἄλως) κατὰ τὴν β'. Χειμώνας, γεν. χει-

μώνας, αἰτ. χειμώναν κατὰ τὴν α'. ὁ πλ. κατὰ τὴν γ'. ὄν. τὰ χειμώνας, τοῦ χειμωνίων· σημειωτέα ἢ φράσις «χειμώνας καιρός» ἀντὶ χειμῶνος καιρός· «χειμώναν καιρόν» ἀντὶ χειμῶνος καιρόν· πρβλ. Πλάτ. νόμ. IV, 709 C. «καιρῶ... χειμῶνος.» Λέγεται δὲ μετὰ μείζονος ἐμφάσεως ἢ τὸ ἀπλοῦν «χειμώναν,» ὡς περ, οἶμαι, καὶ τὸ παρὰ Πλάτωνι·—Γείτονας, γεν. γείτονα καὶ γειτόν' κατὰ τὴν α'. πλ. γείτονες, γειτόν' καὶ γειτονάδες, γεν. γειτονίων καὶ γειτοναδίων· αἰτ. γειτόνς καὶ γειτονάδες· εἰκόνα (εἰκὼν) κατὰ τὴν α', πλ. τὰ εἰκόνας, γεν. τῶν εἰκονίων· κλωνάρ' (κλών), κωδών' (κώδων) ῥωθών' (ῥώθων), βλωχών' (βλήχων) κατὰ τὴν β'. τῶν εἰς ην-ηνος τὸ μῆνας· ἰδὲ 4.) Ἄπαντα ταῦτα κατὰ μεταπλασμὸν ἐσχημάτισται, ὡς περ καὶ τὰ ἐπόμενα ἐκ τῶν εἰς ρληγόντων, κοσμοκράτορας (ὁ κρατῶν, ἄρχων τοῦ κόσμου), στομοκράτορας (ὁ κρατῶν τῶν στομάτων, δυνάμενος σιγᾶν ποιεῖν) κατὰ τὴν α'. κλ., ὁ δὲ πλ. κοσμοκράτορες, κοσμοκρατορίων, κοσμοκράτορας· ἀμφοτέρα συνημμένα ἐν τῇ φράσει «κοσμοκράτορας κή_αν γίνεσαι, στομοκράτορας κί γίνεσαι» = οὐ δυνατόν τὴν τῶν ἀνθρώπων γλωσσαλγίαν κωλύειν. — Χέρ' = χεῖρ, κατὰ τὴν β'. καὶ τὸ σύνθετον ἄχερος (ἄχειρ)· τὸ δὲ μακροχέρς (μακρόχειρ, κλέπτῆς), τζακοχέρς (ὁ τεθλασμένην τὴν χεῖρα ἔχων καὶ ὁ δύσκολος περὶ τὴν ἔκτισιν τῶν χρεῶν) κατὰ τὴν α'. κλίσειν ἀέρας (ἀήρ) κατὰ τὴν α'. κλίσειν θαγατέρα (θαγάτηρ) ἰδὲ τὰ εἰς ατῆς α'. κλ. — ἄντρας (ἀνήρ) ἰδὲ τὰ εἰς ας τῆς α'. κλ. Ἰῶν εἰς ψ (π ο ς-β ο ς) τὸ κωνώπ' (κώνωψ) κατὰ τὴν β'. (φλέψ) κατὰ τὴν α'. πλ. τὰ φλέβας, γεν. τοῦ φλεβίων κατὰ τὴν γ'. Ἰά γε μὴν εἰς ας-αντος, ις-ενος, υς-υδος, υς-θος, ις-ιος, ὡ ἢ ὡς-οος, ην-ενος θύελλαι ἀνηρείψαντο. Ἰὰ εἰς ις-εως, ὧν οὐκ ὀλίγα περιεσώθη, εἰς τὰς ἄλλας μετέπεσε κλίσεις· δύναμη (δύναμις), ὀφείδ' (ὄφεις) κατὰ τὴν β'. κλ. γνώσ(η) (γνώσις), πλ. τὰ γνώσια· πίστη, δέησις, μετάδοσις καὶ μετάληψις (ἢ κοινωνία τῶν ἀχράντων μυστηρίων, καὶ αἱ τέσσαρες αὗται λέξεις διεφυλάχθησαν διὰ τῆς ἐκκλησίας· ὁμοίως καὶ τὸ ἀγαλλίασις ἐν τῇ φράσει «χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις» καὶ «χαρὰ καὶ ἀγαλλία»· ἐλευτέρωσις (ἐλευθέρωσις) ἐπὶ

των ὠδινουσῶν, κρίση (κρίσις), πλ. τὰ κρίσας· υπέληψη, λούσ(η) (λούσις), μάθηση, ἀνοιξη (ἔαρ), ὄρεξη, ὄψη, πόρεψη (ἀπόπατος), πλάσ(η), πλύσ(η), κατάρτησις, περίστυσις, φύλαξις, τάξις, σταύρωσις καὶ γέννησις (ἐκ τῆς ἐκκλησίας).

Πληρέστερά πως καὶ πλείοτερα διεσώθη ἐκ τῶν εἰς ος-ο υς, ὀς-έ ος, οὐδ. ὕν, καὶ τῶν εἰς μα-ματος, ἃ παρ' ἡμῶν λήγει εἰς μ η ν, ἐν δὲ τῇ δημῳδαί ὀρθότερον εἰς μα, ἃ καὶ δὴ ἐπισκοποῦμεν μετὰ τῶν εὐαριθμητῶν εἰς ας.

1) ος-ο υς· ἄθος (ἄνθος), πλ. ἄθιζα· βᾶθος, βᾶρος, γένος, ἔθνος, πλ. τὰ ἔθνη· εἶδος (πράγμα), πληθ. εἶδοτα καὶ εἶδατα· ὑπὸ Βυζαντιῶν εἶδη ἐκαλεῖτο κατὰ Κοραῆν ('Ατ. τ. 4, σ. 112. ἐν λ. εἶδος) καὶ τὰ ἀρώματα· παρ' ἡμῶν δηλοῖ γενικώτερον πρᾶγμα (ἱμάτια, στρώματα καὶ τὰ τοιαῦτα· ἔρκος (ἐκ τοῦ ἔλκος) = πύον, πλ. ἔρκατα· μέτρος ἀντὶ μέτρον· καὶ ἐν τῇ δημ. καὶ ἐν Ἑρωτοκρίτῳ «καὶ σὺ ἦντα μέτρος ἔκαμες ἔς ἐτοῦτα ποῦ μου λέγεις» (σ. 11, στ. 15)· καὶ νῦν ἔτι χρῶνται τῇ λέξει ἐν Κρήτῃ σημαίνουσα φρόνησιν, πρόνοιαν, ὡσπερ καὶ παρ' ἡμῶν ἐν τῇ πληθουντ. μέτρια· «ἔχω τὰ μέτρια μ'» = προνοῶ. Χτύπος (τὸ = τῷ ἀρχαίῳ κτύπος (ὁ), ἐπὶ θυρῶν καὶ πληγῶν· ἄλλως χτύπεμαν· ἔλεος, πλ. ἐλέη, ἐν τῇ φράσει «τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ» (ἐκ τῆς ἐκκλησίας «πλούσια τὰ ἐλέη σου»)· θέρρος, θέρρος, κρύος καὶ κρύον (ὁ)· μάθος, καὶ παρ' ἀρχαίοις «τὸν πάθος μάθον θέντα» (Δίσχ. Ἄγαμ. 185)· καὶ παρ' ἡμῶν παροιμιωδῶς «πάθος μάθος» = τῷ Ἡροδοτείῳ (1, 207) «τὰ δέ μοι παθήματα μαθήματα γέγονε», μέρος, πάθος, πλ. πάθια, πέλαγος, ἀρσενικόν καὶ οὐδέτερον· γεν. πελάγου (ὡς ἐπίρρημα = ἐν πελάγει)· μεταφορ. μέγα πλῆθος, ἄβυσσος· «πέλαγος λόγιον» = ἄπειροι λόγοι· καὶ παρ' ἀρχαίοις «εἰς τὸ πέλαγος τῶν λόγων» (Πλάτ. Πρωτ. σ. 338. Α.) πλάτος, πλ. πλάτια· μακρός (μῆκος), πλ. μακρία· ὄρος, στέβος (στέγος), γεν. στεβί', πλ. στέβοτα, γεν. στεβοτίων καὶ στεβίων, τέλος, ὕφος (ὕψη), χάος, χρέιος (χρέος) πλ. τὰ χρέια καὶ χρέια· χεῖλος, γεν. χεῖλι', πλ. ὄν. χεῖλια, γεν. χειλίων.⁽¹⁾

(1) Οὐκ ὀρθῶς ἐμνηστεύθη δόξαι καὶ τὸ χεῖλιον, ἔθιζα, πλάτιζα, μακρίζα

2) Ἰς - έ ος, οὐδέτ. ὕν. Βαθός, γεν. βαθί', αἰτ. βαθύν, πλ. βαθοί, γεν. βαθίων· οὐδ. βαθύν, πλ. βαθέα· βαρύς, αἰτ. βαρύν, πλ. βαροί, γεν. βαρίων, αἰτ. βαρῆδες, οὐδ. βαρύν, πλ. βαρέα, γλυκύς, γεν. γλυκί', αἰτ. γλυκύν, πλ. γλυκοί, γεν. γλυκίων, αἰτ. γλυκοῦς ἐξ ὀνομαστικῆς γλυκός ἐν τῇ δημῳδαί γλώσσῃ συνήθως· οὐδ. γλυκύν, πλ. γλυκέα· παχύς, αἰτ. παχύν· πλ. παχοί, αἰτ. παχῆδες, οὐδ. παχύν, πλ. παχέα· πλατύς καὶ μακρύς, πλ. πλατῆδες καὶ μακρῆδες· οὐδ. πλατύν, μακρύν, πλ. πλατέα, μακρέα.

3) μα - ματος, παρ' ἡμῶν μαν. Οὕτω καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἔληγε ταῦτα εἰς μαν ἐν τῷ IB'. ἤδη ἑκατονταετηρίδι παρὰ γὰρ τῷ Πτωχοπροδρόμῳ εὐρηται πάπλωμαν, σείσμαν, κάθισμαν, πλάτυσμαν κτλ. Πτωχοπρ. βιβλ. Α'. στ. 364, 368 καὶ Β'. 44, 47. (Κορ. Ἄτ. τ. Α'. σ. 13 καὶ 16). Αἷμαν, γεν. αἱματί', πλ. αἵματα, γεν. αἱματίων· ἀγκάλιασμαν (ἀγκαλίζεσθαι)· νόημα, ἀλειμμαν (στέαρ), ἀλλαγμαν, μηνάλλαγμαν (τὸ τέλος τοῦ μηνός, ἢ ἔνη καὶ νέα), ἀντραγάθημαν, μάλαμαν (ὁ χρυσός), ἀρτυσμαν, πορπάτεμαν (περιπάτημα, βᾶδισμα), βρόντεμαν (βρόντημα Δίσχ. Πρ. 993), γέλασμαν (γέλασμα), γέννεμαν (γέννημα), ⁽¹⁾ γλύμμαν (τὸ γεγλυμμένον τοῦ σάπωνος τεμάχιον, γλύμ-

κτλ. τῷ Βοιωτικῷ προσάψειεν ἂν τις ἰδιώματι, καθ' ὃ ἐν ἐπιγραφαῖς εὐρηται πρὸς τῷ χρίος, κλίσις, Ἰέτιος (χρέος, κλέος, ἔτεος) καὶ γεν. τοῦ πλ. Ἰετίων (ἔτέων), Κύην. Gr. § 123, β'), ἀλλ' ἔστι καὶ ταῦτα κατὰ τὰ τῆς α'. κλίσεως παραδείγματα δεσποταδίων κτλ. κδ') 1 σημ. β') καὶ τὰ τῆς β'. ἀνθρωπίων κτλ. κε') 1 σημ. α'). ἡ γλώσσα δηλαδὴ ἐξολισθήσασα ἐν τῇ διαφθορᾷ εἰς τὴν διὰ τῆς ὑποκοριστικῆς καταλήξεως ι ο ν ἐξομοίωσιν ἀπάντων, ὡς τοῦτο πλείον' ὅσα τῶν προτεθέντων παραδειγμάτων τρανότητι δηλοῖ, μετήνεγκεν ὡς ἐπὶ ἄλλα, οὕτω καὶ ἐπὶ ταῦτα τὸν τερατώδη τοῦτον σχηματισμόν· οὕτω χειλίων ὡς ἐξ. χειλίων· τούτου δ' ἔνεκεν προειλόμην καὶ τὴν ὄν. μάλλον διὰ τοῦ ι χειλία ἢ διὰ ε χεῖλα γράψαι· ἢ πόθεν γὰρ ἄλλοθεν τὸ τῆς γεν. τοῦ ἐν. ι, χεῖλι', ὡσπερ καὶ τοῦ ἀνθρωπί', εἰ μὴ ἐκ τοῦ τύπου χειλίων, ἀνθρώπιον, ὡς καὶ ἐν τῇ γεν. χειλίων καὶ τῷ χεῖλια φαίνεται;

(1) = ἄνθρωπος ἐπὶ κκαοῦ = πονηρόν, μοχθηρόν ἀνθρώπιον· οὕτω κα

μα παρ' ἀρχαίοις τὸ γεγλυμμένον, Εὐπολ. παρὰ Πολυδ. 7, 179), γράμμαν, δῶμαν ἐν τοῖς χωρ. (ἢ ἐκ χώματος στέγη τῶν οἰκιῶν, παρ' ἀρχαίοις σημαίνει οἰκίαν καὶ δωμάτιον). Θάμαν καὶ θαυμαν σημειωτέα ἢ φράσις «θάμαν ἀνέλπιστον», ἐνθα τὸ θάμαν ἐπιτείνει τὴν τοῦ ἀνελπίστου ἔννοιαν· ἕμοιον καὶ τὸ παρὰ Σοφοκλεῖ «θαυμ' ἀνέλπιστον» (Τραχιν. 673). Θέαμαν, τρίμμαν (ἔδεσμά τι), θυμιάμαν (θρύμμαν, ἄρτου μικρὰ τεμάχια ἐν ἐδέσματι ῥιπτόμενα· ἐκ τούτου ὑποχωριστικὸν θρουμούλλ' (θρυμούλλιον) = ψυχίον, ἐξ οὗ ῥῆμα θρουμουλλίζω. Χάρτωμαν, σανίδες λεπτόταται πρὸς τὴν τῶν οἰκιῶν ἐπιστέγασιν· παρ' ἀρχαίοις πέταυρα καὶ πέτευρα «σανιδίον λεπτὸν καὶ τεταμένον, ὃ καὶ εἰς τοὺς ὀρόφους πολλοὶ ἀντὶ κεραμίων χρῶνται» (σχολ. Θεοκρ. XIII, 13)· ἐν τοῖς χωρίοις ὑπάρχουσι καὶ παρ' ἡμῖν αἱ οἰκίαι ἀνευ κεραμίων μόνοις τοῖς πεταύροις ἐπεστεγασμένοι· ἀλλ' ἐν ταῖς πόλεσιν ἐπὶ τῶν πεταύρων ἐπιτίθεται καὶ κεράμια· «πέτευρον πᾶν τὸ μακρὸν καὶ ὑπόπλατυ καὶ μετέωρον ξύλον» (Φώτιος). Πλάσμαν (παιδίον εὐειδέστατον)· ἀραχνούδιασμαν (ἀράχνη καὶ διάσμα) = τὸ τῆς ἀράχνης ὕφασμα, ἀράχνη καὶ ἀράχιον, Λατ. aranearum, aranea texita· ἰδὲ καὶ κδ'. 2.) 6'.) ἐν λ. ἀράχνα. Κατασῆματα· ἀχρηστος ὁ ἐνικός· (σημεῖα χαρακτηριστικὰ)· χτύπεμαν = πληγή, κτύπημα «κτύπημα χειρῶν ἐπιτίθεσθαι κάρα» (Εὐρ. Ἀνδρ. 1212), ἰδίωμαν = συνήθεια· «τὸ καθ' ἑαυτοῦ ἰδίωμα τηρεῖν» (Πολύβ. 2, 59, 2) = scire eigenthümliche gewonheit (Passow λέξ.), κάπνισμαν, ἀποκάπνισμαν, κελάϊδημαν (κελάδημα), κέντεμαν (κέντημα), κένωμαν (ἢ μετ' ἀγγίσις τῶν ἐδεσμάτων), καθάρισμαν, κλημαν, κνήσμαν (κνήσμα), κοίμισμαν, ἀποκοίμισμαν, παρακοίμισμαν, κήμαν (καῦμα), κρήμαν, κύμαν, μάθεμαν, μέθυσμαν, μελίτωμαν ἐφίδρω-

παρ' ἀρχαίοις ἡ λέξις «φύσις», «αἱ τοιαῦται φύσεις» (Ἰσοκρ. 4, 113. σ. 64—20, 11. σ. 397. Αἰσχ. λόγ. 1. σ. 191· οὕτω καὶ παρὰ Γερμανοῖς ἢ Λατ. λέξ. creatur = δημιούργημα, γέννημα, φύσις (πονηρά), elende geschöpfe· παρ' Αἰσχίνῃ φέρεται ἡ λέξις μετὰ ἐπιθέτων «βδελυρὰ καὶ ἀνόσιος φύσις» (λόγ. 1, 95. σ. 13)· μετριώτερόν τι δηλοῦ ἢ ἡμετέρῃ λέξις σπέρμαν.

σις), μνήμαν, νεύμαν, λῶμαν = ἰμάτιον· παρ' ἀρχαίοις ἡ λέξις ἐσθῆμαινε τὴν παρυφήν τῆς ἐσθῆτος· ἀλλὰ τὸ ὑποκ. λωμάτιον (Ἀνθολ. 11, 214) σημαίνει ἔνδυμα στρατιωτικὸν κατὰ Salmas· (ἰδὲ λέξ. Passow)· νῆμαν, χρυσόνημαν (χρυσόνημα), ὄνεμαν (ὄνομα), ὄρκωμαν (ὄρκωμα) Αἰσχ. Εὐμ. 486), ὄρφάνεμαν (ὄρφάνευμα, Εὐρ. Ἐκάβ. 546), παιδεμαν, ἐν τῇ φράσει «παιδὶν παιδεμαν» = ταλαιπωροῦσιν οἱ ἔχοντες τέκνα· πεῖσμαν, ποίημαν ἐν τῇ φράσει «τ' ἐσὸν ποίημαν ἐν' ἄτο» = τὸν ποίημα (ἔργον) ἐστὶ τοῦτο, σὺ τοῦτο πεποίηκας· «μελιγλώρους... καὶ τοῦνομα οἶετινὸς ἄλλου ποίημα εἶναι ἢ» (Πλάτ. Πολ. V, 474. E)· πρᾶμαν (πρᾶγμα), φτύσμαν (πτύσμα, πῶμαν (πῶμα) ἐν τῇ φράσει «ἐκυλίεν τὸ πῶμαν κ' ἠῦρεν τὸ τζουκάλ'» = τζουκάλ' Τουρκ. πήλινον ἀγγεῖον) = ὅμοιος εὔρε τὸν ὅμοιον· ῥάμμαν, σκέπασμαν, σπέρμαν (σπέρμα = γέννημα, ἄνθρωπος, γένεθλον) «γένεθλον σπέρμα τ' Ἀργεῖον τὸ σόν» Αἰσχ. Ἰκ. 290.), «κοινὸν σπέρμ' ἀπὸ Κυλλιάννακτος (Πινδ. Ὀλ. E, 82), «τίνος εἰ σπέρματος πατρόςθεν;» (Σοφ. Οἰδ. K. 214), παρ' ἡμῖν μετ' ἐπιπλήξεως ἢ εἰρωνείας· στόμαν, στρῶμαν, σκίσμαν, χάραγμα, χύμαν (τὰ ἀσβέστω συμπεφυρμένα λιθάρια, ἃ ἐν τοῖς κενοῖς τῶν τοίχων χέουσι μεταξὺ τῶν μεγάλων λίθων πρὸς σύναψιν καὶ συγκόλλησιν αὐτῶν)· χῶμαν, ψέμαν (ψεῦμα). Τύπος ὅμοιος τῷ ἡμετέρῳ εἰς μαν εὐρηται καὶ ἐν τῷ πονηματίῳ «de Florio et Platziatflora» ἐκδομένῳ ὑπὸ Mullach ἐν Conject. Byzant. libr. 2. Berolini MDCCLII σελ. 30 στ. 65. «τὴν θεωρίαν καὶ τὸ ἀκέραιον φρόνημάν τῆς» καὶ ἐν στ. 99. «ἄλλον δὲ πάλιν ἐρώτημαν σὲ ἔχω ἐρωτήσειν» καὶ στ. 26 «ἐπάνοημαν ἐνάντιον πλήρες ζημίας γέμον» καὶ στ. 1520 «στέμμαν'» ἰδὲ καὶ Κοραῆ Ἀτ. τ. 1. σ. 42. καὶ Mullach Gr. d. gr. Vls. σ. 163.

4) ἄντρας, μῆνας, ἰδὲ ας τῆς πρώτης κλίσεως· κρέας, γεν. κρεατί', πλ. κρέατα, γεν. κρεατίων· ἄλας, ὡς τὸ κρέας· μοναδικὸν τὸ στέας ἐν Ὀφει = πτέαρ· εἷνας καὶ ἕνας, γεν. εἰνός καὶ ἐνός, αἰτ. ἕναν· οὐδ. ἕναν· ἐν τῇ δημῳδαί καὶ παρὰ Βυζαντίοις (Lob. path. el. II. σ. 224) ἕνα. Οὕτω καὶ τὸ κανεῖνας καὶ κανέννας = οὐδεὶς.

κζ'. Ἰδιόκλητα.

Ἐἰ καὶ παρ' ἡμῖν ἄπανθ' ὡς εἶπειν ἰδιόκλητ' ἀπέβη, καταλέγο-
μέν γε μὴν ἐνταῦθα τὰ καὶ παρὰ τοῖς γραμματικοῖς οὕτως ἀπο-
καλούμενα εἰς ἄς, ἦς, οὖς, ὄς, ὠς, ὧν παρ' ἡμῖν διεσώθη
τάδε·

ἄς· ψωμᾶς (ἄρτοποιός), ψωμᾶς, ψωμᾶν· πλ. ψωμάδες, ψωμά-
δίων, ψωμάδες· ἀλευρᾶς, λαχανᾶς, κοσκινᾶς (ὁ πωλῶν ἀλευρα,
λάχανα, κόσκινα), γαϊδιουρᾶς (ὄνηλάτης), ἀλογᾶς (ἰππηλάτης, ἰπ-
πηγέτης), φαγᾶς (Κρητ. παρὰ Φρυγίῳ σ. 433. ἰδὲ Lob. Phryg.
σ. 434), Σατανᾶς, παπᾶς (ιερεὺς), κοκκυρηλᾶς, κολογκυθᾶς (ὁ
πωλῶν κοκκύμηλα, κολοκύνθας), Λουκᾶς, Κοσμᾶς· χτενᾶς (κτε-
νοπώλης)· φασουλᾶς (ὁ πωλῶν φασηόλους, ἢ φασιόλους)· κρομυ-
δᾶς (κρομμυσοπώλης), ἀγγουρᾶς (ὁ πωλῶν σικύας)· σευτελᾶς (ὁ
πωλῶν τεύτλα), κτλ. θηλυκὰ ψωμάβα, λαχανάβα, ἀλευράβα,
φαγοῦ, Λουκάβα, Κοσμάβα (ἢ γυνὴ τοῦ Λουκᾶ, Κοσμᾶ), ποπα-
δία (ἢ τοῦ ἱερέως γυνή), κοκυμελάβα, κολοκυνθάβα, χτενάβα, φα-
σουλάβα, κρομυδάβα, ἀγγουράβα, σευτελάβα κτλ.

Σημ. Λαχανᾶς εὐρῆται καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ (ἐκκλησιαστ. συγγρα-
φεῖς) καὶ μετὰ τῶν τύπων λαχανεὺς (Πρόκλος, λαχανίτης καὶ λα-
χανήτης (Πολυδ. 7, 196; λεξ. Passow ἐν λ.) σημαίνον οὐ τὸν
πωλοῦντα, ἀλλὰ τὸν κηπεύοντα λάχανα· ἡμάρτημένως οὖν Bu-
ζάντιος ἐν τῷ λεξικῷ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης τὸ λαχα-
νεὺς (τὸ λαχανᾶς οὐχ εὐρῆται ἐν αὐτῷ) ἐρμηνεύει «ὁ πωλῶν ἢ
καλλιεργῶν λάχανα.» Ὁ Lob. ἐν path. gr. σ. 506 παρατίθεται
καὶ τὸ ὄστρακᾶς καὶ πινακῆς ἢ πινακιδᾶς· καὶ ἐν Beck. anecd. τ.
3. 1186 «ὑποκοριστικὰ δὲ οἶον «ὄστρακᾶς, ὄστρακᾶ, πινακιδᾶς,
πινακιδᾶ, λαχανᾶς, λαχανᾶ.»

ἦς· σιμιτζῆς, τερτζῆς, παπουτζῆς, παστουρματζῆς, χαβιαρ-
τζῆς, ἐν τῇ δημῳδαί χαβιαρᾶς (Τουρκικὰ ὀνόματα ἐπαγγελμάτων),
Μωῦσῆς, γανῆς ἐν χωρίοις=ἐλευθέριος· ἢ λέξις συγγενῆς τῇ Αἰ-
σχυλείῳ (Ἰκέτ. 1020) γανᾶεντες ἢ γανᾶοντες (ρ. γᾶν, γαῦρος,
γέγηθα γάνυμαι, γάνος=λαμπρότης; ἀλλ' ἢ λέξις πάντως παρέ-

μεινεῖν ἐκ τοῦ Λατινικοῦ ganeo=ἄσματος, συγγενοῦς καὶ τούτου
Ἑλληνικῷ γάνος (ἰδὲ Latein.—deutsch. Handwörterbuch Ge-
orges, Leipzig 1843 ἐν λ. ganea).

οὖ· ἀλεποῦ (ἀλώπηξ), φαγοῦ, χοντροκοιλοῦ, μυξοῦ, χοντρο-
μαγουλοῦ, πορδοῦ, σκατοῦ, γεζοῦ, χοντρομυτοῦ κτλ. θηλυκὰ
ἄπαντα αὐξήτικα σκωπτικῶς. Τοιοῦτός που ὁ τύπος καὶ τῶν ἐπὶ
ἐπιγραφῶν Σμυρναϊκῶν αἰτιατικῶν Ἀρτεμοῦν, Μητροῦν, Δημοῦν,
περὶ ὧν ἐπιθι C. St. 5. σ. 274. καὶ Curt. Erläuterungen σ.
154 καὶ ἐξῆς), ἐξ ὀνομαστικῶν Ἀρτεμῶ, Μητρῶ, Δημῶ. Πολλὴ
τοῦ εἰς οὖ. τύπου ἐν τῇ δημῳδαί ἢ χρῆσις.

κη'. Ἐπίθετα.

Καὶ τούτων πλεῖστ' ἀπόλωλε· διαιρήσομεν δὲ τὰ ὑπολειμ-
μένα εἰς τριγενῆ, διγενῆ καὶ μονογενῆ.

1) Τριγενῆ ἐστὶ τὰ εἰς οὖς ἀπλᾶ καὶ τὰ εἰς οὖς, ὧν παραθή-
σομαι παραδείγματα·

οὖς μαῦρος, μαύρεσσα, μαῦρον (μέλας)· καλός, καλέσσα, καλόν.
ξερός, ξερέσσα, ξερόν. χρυσός, χρυσέσα, χρυσόν (χρυσοῦς) (1)
ἀγαθός, ἀγαθέσσα, ἀγαθόν (εὐθήτης). ἀργός, ἀργέσσα, ἀργόν.
ζωγρός, ζωγρέσσα, ζωγρόν (=ὕγρον· μὴ ἐκ τοῦ δίυγρος;
ἰδ. Μέρ. Β'. ἐν λ. ξερός).

Οὕτω καὶ τὸ λαφρός (ἐλαφρός), ἐφτώχος (φτωχός), στρογγυ-
λός, ἀληθινός, στενός, στιβαρός (βαρὺς, δυσχερής), μεσαίγιος,
στερεός, ἀραίγιος, παλαίγιος, δίκαιος, ἄγριος, ὁμοίος, πανουργός

(1) Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ χρυσός μὲν οὐχ ὑπάρχει ἀντὶ χρυσοῦς· ἀλλὰ συγ-
κριτικὸν ἐξ αὐτοῦ· οἶον, χρυσοτέρα (Σαπφῶ παρὰ Δημ. π. ἐρμην. κεφ.
127)· χρυσοτέρα Κύπριδος» (Ἀνθολ. app. 210, 1)· ἰδὲ καὶ κε'. 12.
καὶ Kühn. gr. § 154, 4. Ἄλλ' εὐρῆται κυανός ἀντὶ κυανοῦς (Λοῦκ.
καταπλ. 25) καὶ πορφυρός ἀντὶ πορφυροῦς (ἰδὲ Lob. Path. cl. I.
σ. 251).

(καὶ διγενές)· σκιρρός (σκιρρός=σκληρός, πηκτός, ἐπὶ τυροῦ, βουτύρου, ἄρτου καὶ τῶν τοιούτων)· ἡ λέξις ἐν τοῖς χωρίοις ἐστὶ συνήθης· πολλὰ παρετέθη καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ κλίσει. Τελευταῖον ἐπι-συνάπτομεν καὶ τὰς εἰς ο ς μετοχὰς τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου, τὰς μόνας σχεδὸν περισωθείσας ἐκ τῶν σχηματισμῶν τῶν μετοχῶν· (ἰδ. λς'. ἐν λ. πετῶ)· παχυμένος, παχυμένσα, παχυμένον· βουτεμένος (δεδουκώς), βουτεμένσα, βουτεμένον.

υ ς· ἀψύς, ἀψέσσα, ἀψύν (σφοδρός, ταχύς, δριμύς)· βαρύς, βαρέσσα, βαρύν· βαθύς, βαθέσσα, βαθύν· γλυκύς, γλυκέσσα, γλυκύν· παχύς, παχέσσα, παχύν· πλατύς, πλατέσσα, πλατύν· μακρύς, μακρέσσα, μακρύν.

Σημ. Ἡ κατάληξις τοῦ θηλυκοῦ ἔσσα παρέφθαρται πάντως ἐκ τῆς ἀρχαίας ἴσσα (ἐνιαχοῦ καὶ υσσα καὶ ῥσσα)· οἶον, βασίλισσα, λίβυσσα (λίβυς), πρόφρασσα (πρόφρων), φυλάκισσα (φύλαξ), Μακεδόνισσα, ἠρώσσα ('Ανθ. θ, 225), βαλάνισσα ('Ανθ. θ, 82), ἰέρισσα, κούρισσα (Μ. Ἐτυμ. σ. 528, 4), καὶ παρὰ Δουκαγγίῳ ἡ λέξις=καλλωπίστρια, κομμώτρια, παρ' ἀρχαίοις κουρίς (Κορ. Ἄτ. τ. θ. σ. 130)· πανδόκισσα (Στέφ. Βυζ.), Καβάλισσα (Καβαλεύς), Γήλισσα (Γηλός), κτητόρισσα (Νικ. Γρηγ. ἱστ. VII, 4. 109. Α.), μαγείρισσα «τὰς θυγατέρας ὑμῶν λήψεται εἰς μυρεφούς καὶ εἰς μαγειρίσσας» (Α'. Βασιλειῶν, ἡ. 13), παρ' ἀρχαίοις μαγείραινα «αὐτίκ' οὐδεὶς οὔτε μαγείραιναν εἶδε πώποτε, οὐ μὴν οὐδ' ἰχθυοπώλαιναν» (Φερεκρ. κωμ. παρ' Ἀθην. XIII σ. 612)· ἀρχόντισσα (Φραντζῆ χρον. βιβλ. δ'. κεφ. α.) «ὅς καὶ ἄλλας πολλὰς τῶν ἀρχοντισσῶν ἠγόρασε.» γειτόνισσα (Κορ. Ἄτ. τ. 1. σ. 174.) ἰδὲ Lob. path. pr. σ. 40 καὶ Matth. Gr. § 125, 5. Ὁμοίως καὶ ἡ τῆς παθητικῆς μετοχῆς ἴσα, ἥς τὸ ι καὶ σ ἐξεκρούσθη, τὸ δ' ἕτερον σ μετὰ τοῦ ν προφέρεται ὡς τσ. Ἴν' Ἐριπόλει καὶ Κερασούντι ἐκφωνεῖται πληρέστερον παχυμένισσα, χτυπεμένισσα, κτλ.

2. Διγενῆ ἐστὶ τὰ εἰς ος σύνθετα καὶ τινὰ τῶν ἀπλῶν καὶ ἕτερ' ἄπτα, ἃ παρατεθήσεται αὐτίκα· χέρος, χέρη' (χίρος, χήρα), ἔτοι-

μος, βέβαιος, ἐλεύτερος, ἀνεγροίκιστος (ἀνόητος), ἀγρονόετος = βραδύς τὸν νοῦν (ἐκ τοῦ ἀργός=βραδύς, μεταθέσει ἀγρός, καὶ νοητός), ἀνημέρετος (ἀνήμερος), πολύλογος, ἡσυχος (καὶ τριγενές)· ἔξηχος, ὁ παῖς ὁ μὴ ἄγων ἡσυχίαν· ἡ λέξις εὔρηται καὶ παρὰ Δουκαγγίῳ ἐρμηνευομένη stultus, amens· καὶ ἐν τῷ Μ. Ἐτυμολογικῷ, ἐνθα ἀντιτίθεται τῷ φρόνιμος (σ. 696, 39)· «πυκνὰ τὰ συνεχῆ καὶ συνετά· ἡ γὰρ φρόνιμος διάνοια πεπυκνωμένη ἐστίν, ὡσπερ ἡ ἔξηχος ἠραιωμένη» ἰδὲ Γρηγ. Κορ. d. dial. σ. 211. τὸ δὲ ῥῆμα ἐξηχεῖν (ἀνόητον εἶναι) κεῖται παρὰ Πολέμωνι (Φυσιογν. 1, 22). Τραπεζουνταῖος, Τραπεζουνταῖισσα (Τραπεζοῦντα, Τραπεζουνταῖος καὶ διὰ εὐφωνίαν Τραπεζουνταῖος κατὰ τὸ παλαῖος, ἀραῖος κτλ. ἰδὲ λά.) 1, σημ. γ'. ὑποσ. (10)· οὕτω καὶ Κερασουνταῖος, Κερασουνταῖισσα· τὰ δὲ οὐδέτερα Τραπεζουνταῖικον, Κερασσουνταῖικον, Τριπολίτες, Τριπολίτσα, Πολῖτες, Σουρμενῖτες, Σουρμενίτσα, Ἀρμένς, Ἀρμένσα, Τοῦρκος, Τοῦρκσα, Ῥωμαῖος, Ῥωμαῖισσα, Φράγκος, Φράγκσα· χωρέτες, χωρέτσα· Κρωμέτες (Κρωμνίτης· Κρώμνη, χωρίου ὄνομα (Κρωμέτσα, κτλ. μικροπόδαρος (μικρόπους), μακρόχερος (μακρόχειρ), μακροπρόσωπος, μαυροπρόσωπος (ὁ καταισχυνοθεὶς, κηλιδοθεὶς ἔργῳ τινὶ αἰσχυρῷ ἢ μεμπτῷ), οὗ ἀντίθετον ἀσπροπρόσωπος, πλατυμάγουλος (ὁ πλατείας ἔχων παρειάς· ὁ Βυζάντιος παράγει τὴν λέξιν ἐκ τοῦ μάλα, ἀλλ' ἐμοὶ πιθανωτέρα δοκεῖ ἢ ἐκ τοῦ Λατιν. maxilla, ἢ παρῆκται ἐκ τῆς ῥίζ. μάγ-μάκ-μάσσω· ἐξ αὐτῆς δὲ καὶ τὸ Λατ. mala· ἰδὲ Curt. grundz. σ. 325)· πλατυπρόσωπος, πλατύχειλος, πλατυμύτσ (πλατύς-μύτη, πλατύρριν), πατσομύτσ (ὁ πεπιεσμένην τὴν ῥίνα ἔχων, σιμός), θηλ. πλατυμύταινα, πατσομύταινα, χοντροκοιλῆς (γάστρων), θηλ. χοντροκοιλοῦ· χοντροκέφαλος, σκωπτικῶς=βραδύνους, ὀκνέας (ὀκνηρός), θηλ. ὀκνοῦ καὶ ὀκνεαρία· σκληπέας, θηλ. σκληποῦ (ψωραλέος), μαλέας, θηλ. μαλεοῦ (λεπρός), τζεπρέας καὶ λεπρέας (λεπρός πρὸς περιφρόνησιν), θηλ. τζεπροῦ καὶ λεπροῦ, μακαρίτες, μακαρίτσα, ἄρχοντας, ἄρχοντσα, γείτονας, γειτόνσα· συγγενός, συγγένεσσα· (καὶ ὡς τριγενές)· ὁ τύπος συγγενός εὐρίσκεται καὶ ἐν τῇ τοῦ Βυζαντίου

γλώσση ἐν τῇ Β'. ἑκατοντ. «κ' οἱ συγγενεῖς τοὺς συγγενοὺς καὶ πῶς τοὺς ἀπαρνοῦνται» (Στέφ. Σαχλ.) «μὲ τοὺς συγγενοὺς σου» (Πτωχοπρ. βιβλ. Β'. στ. 502. Κορ. Ἄτ. τ. 1. σ. 306). Ἄνέντροπος=Ἄναίσχυντος, ἀναιδῆς, ἐν τῇ δημ. ἀδιάντροπος.

3) Μονογενῆ, εὐλαβῆς (καὶ ὡς διγενὲς, Θηλ. εὐλαβοῦσσα). μονογενῆς, ἐμπαθῆς (καὶ ὡς διγενῆ ἐμπαθοῦσα. μονογενέσσα, καὶ οὐδετ. μονογενῆν), πλάνος, μάγος, ἀκαμάτρια=ὄκνηρά, ἐξ ἀνυπάρκτου ἀρσενικοῦ ἀκαμάτης (ἀ στερ. καὶ κάμνω=ἐργάζομαι).

κθ'. Βαθμοὶ τῶν ἐπιθέτων.

Πολλὰ ἀπέβαλεν ἡ γλῶσσα ἐν τοῖς ἀπολύτοις ἐπιθέτοις· ἀλλ' ἐν τοῖς συγκριτικοῖς καὶ ὑπερθετικοῖς τὰ πάντα ὡς εἰπεῖν ἀπόλετο, ἐλαχίστων καὶ εὐτελεστάτων ἐκ τῆς πανωλεθρίας διασωθέντων· Καλλίων, οὐδετ. καλλίον, καὶ καλλιώτερος. Μειζότερος, καὶ ἐν τῇ καινῇ Διαθήκῃ (ἐπιστ. Ἰωάνν. Γ'. γ'. 4.)· καθώτερος (κατώτερος)=ταπεινότερος, εὐτελέστερος, χείρων· τρανίτερος=μείζων, ἀντὶ τρανότερος. Χιούρ (=χείρον) καὶ χειρότερος. Καλώτατος, ἀγαθώτατος.

Σημ. α'. Τὸ Καλλιώτερος βούλονται τινες τῶν παρ' ἡμῖν καλλιότερος γράφειν, τοῦ ἔοντος μακροῦ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς· ἀλλὰ παρὰ Δωριεῦσι καὶ ἐπικοῖς ποιηταῖς ἦν βραχύ· (ιδὲ Kühn. gr. § 122 Anm. 9)· πρὸς δὲ εὐρηται καὶ ἡ λέξις παρὰ μεταγενεστέροις (ιδὲ λεξ. Passow. ἐν λέξ. καλός καὶ Lob. Phryn. σ. 136) δι' ὧ, οἱ καὶ ἐτέρω ἐχρήσαντο τύπῳ καλώτερος, οὗ παρ' ἡμῖν τε καὶ ἐν τῇ δημῳδαί τὸ ὑπερθετικὸν καλώτατος· ὡς ὀρθότερον καλλιώτερος γράφεσθαι· ἐκ τούτου δὲ συγκοπῇ ἐγένετο τὸ ἐν τῇ δημῳδαί καλλιτέρος, ὅπερ κακῶς γράφεται καλήτερε ὑπὸ Schmidt ἐν C. St. σ. 365· καὶ ὑπὸ Κοραῆ τοῦτό τε καὶ τὰ ἐκ τούτου παραγόμενα καλητερεύω, καλλιτερίζω ἀντὶ καλλιτέρος, καλλιτερεύω, καλλιτερίζω (Ἄτ. τ. 4. σ. 211).

Σημ. β'. Τὰ ἐλλείποντα συγκριτικὰ ἀναπληροῖ ἡ γλῶσσα διὰ περιφράσεως διὰ τοῦ ἀκόμαν, ἐν τῇ δημῳδαί ἀκόμη (ἐκ τοῦ ἀκ-

μήν)=ἔτι, μᾶλλον· ἀκόμαν ἄσκεμος, ἀκόμαν καλλίων· καὶ ἐπιτατικώτερον μετὰ τοῦ κῆ_ἄλλο· κῆ_ἄλλο καλλίων, κῆ_ἄλλο ἄσκεμον, κῆ_ἄλλο χοντρος, κῆ_ἄλλο μακρέσσα· τὰ δ' ὑπερθετικά μετὰ τοῦ ἔλων· ἔλων καλλίων=κάλλιστος· ἔλων ἔμορφος=κάλλιστος· ἔλων ἀγαθός=ἠλιθιώτατος· καὶ ξίκαλα (ἐκ-καλά)=κάλλιστα· ἐπιτατικώτερον κατὰ παρήγησιν «καλά καὶ ξίκαλα» καὶ «ἄδικα τῶν ἀδίκων» κατὰ τὰ Ἀττικά «τὰ καλά τῶν καλῶν,» «τὰ κακά τῶν κακῶν» (Lob. path. el. I. σ. 183).

λ'.) Ἀριθμητικά.

Ἀπόλυτα. Ἐνας καὶ εἷνας, οὐδέτερον ἕναν. ὁ τύπος οὗτος τοῦ οὐδετέρου εὐρηται καὶ ἐν ἀσματίῳ «Ἀλεξίου Κομνηνοῦ ποίημα παραινετικόν» [Fragm. Oarm. gr. σ. 20, στ. 485]· «ἔστὸ ἕναν σου προτέρημα πρόσθεσ καὶ ἄλλον ἕναν» καὶ ἐν Κορητ. ἄσμ. [σ. 2. στ. 30] «ἕναν κεράκι ἀφτούμενον.» Δύο καὶ δοῖσι [ἢ δύοι] καὶ δοῖ [ἢ δύο]· τρί', οὐδέτερον τρία· τεσσάρ', οὐδ. τέσσερα· πέντε, ἕξ, ἑπτὰ, ὀχτώ, ἑννέα, δέκα, ἑντεκα, δώδεκα, δεκατρί' καὶ δεκατρί_οι, οὐδ. δεκατρία· δεκατεσσάρ', οὐδ. δεκατέσσερα· δεκαπέντε, δεκαἕξ, δεκαεπτὰ, δεκαοχτώ, δεκαεννέα [ἐν τοῖς χωρίοις δεκαεπτὰ, δεκαοχτώ, δεκαεννέα], εἴκοσ', εἰκοσιέναν, εἰκοσιδύο, εἰκοστρία, εἰκοστέσσαρα, εἰκοσπέντε, εἰκοσιἕξ, εἰκοσιεπτὰ, εἰκοσιοχτώ, εἰκοσιέννέα [ἐν τ. χωρίοις εἰκοσιοχτώ, εἰκοσιέννέα], τριάντα [ἐν τ. χωρ. τριάντα, ἐν Τραπεζοῦντι ἐν συνθέσει τριαντάφυλλον, ἐν τῇ δημ. τριαντάφυλλον=ρόδον, Τριαντάφυλλον, κύρ. ὄν., ἐν τῇ δημ. Τριαντάφυλλος]· τριανταέναν κτλ. σεράντα, πενήντα, ἑξήντα, ἑβδομηντα, ὀγδῶντα, ἐννενηντα, ἑκατόν· διακόσ', οὐδέτ. διακόσια, τριακόσ', τετρακόσια, πεντακόσ', πεντακόσια, ἑξακόσια, ἑπτακόσια, ὀχτακόσια, ἑνεακόσια [ἐν τοῖς χωρ. δύο ἑκατόν, τρί' ἑκατόν, τέσσερ' ἑκατόν, πέντ' ἑκατόν κτλ.]· χίλ', οὐδ. χίλια· δύο χιλιάδες, τρία χιλιάδες, τέσσερα χιλιάδες, ἐν_α_κόσια ἑνενήντα ἑννέα χιλιάδες, τὰ δὲ περαιτέρω ἄβατος ὀϊμος. Σκυθῶν ἐρημία.

(ἀκολουθεῖ).

ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΥΠΟ Α. Κ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΥ

(Συνέχ. ἴδε εἰς προηγ. τεύχ. Α' καὶ Β'.)

4. Ἐκπαίδευσις τῶν κορασίων. — α'. Κατωτέρα. Ἰὼς τινα μὲν τῶν κοινῶν λαϊκῶν σχολείων φοιτῶσι τὰ κοράσια μετὰ τῶν ἀρρένων εἰς τὸ αὐτὸ σχολεῖον καὶ διδάσκονται ταυτοχρόνως ἐν ταῖς αὐταῖς τάξεσι, τασσόμενα ἐπὶ τῶν πρώτων θρανίων. Πανταχοῦ ὅμως καταργεῖται νῦν τὸ σύστημα τοῦτο καὶ ἰδρύονται ἰδιαίτερα κοινὰ σχολεῖα τῶν κορασίων· κύρια δὲ σχολεῖα ὑφίστανται μόνον διὰ τὰ ἀρρένα. Συνήθως μὲν διευθύνονται τὰ σχολεῖα ταῦτα ὑπὸ κληρικῶν ἢ καλογραφῶν, ἐσχάτως ὅμως καὶ μάλιστα μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν νέων νόμων περὶ ἐκπαιδεύσεως τῆς 26. Μαΐου 1868 τὸ προσωπικὸν ἐν τοιοῦτοις σχολείοις εἶναι ἐντελῶς ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς ἐπιτηρήσεως τῆς ἐκκλησίας καὶ συνίσταται ἀναμῖξ ἐκ διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν.

Ἡ διαίρεσις αὐτῶν εἶναι ἢ τῶν λαϊκῶν σχολείων καὶ συνίστανται κατ' ἀκολουθίαν ἐκ τριῶν τάξεων· εἰς μεγαλειτέρας δὲ πόλεις καὶ δι' ἀνωτέρας τῆς κοινωνίας τάξεις ὑπάρχουσι τὰ καὶ *Töchterschulen* λεγόμενα κύρια σχολεῖα τῶν θηλέων, συνιστάμενα ἐκ τεσσάρων τάξεων καὶ παρέχοντα εὐρυτέραν διδασκαλίαν.

Ἐκτός τῶν μαθημάτων τῶν λαϊκῶν σχολείων παρέχεται ἐνταῦθα ἢ διδασκαλία ξένων γλωσσῶν ἀπὸ τῶν πρώτων τάξεων, τῆς γυμναστικῆς καὶ τῶν ἐργοχείρων ἐπὶ τοῦλάχιστον 12 ὥρας καθ' ἑβδομάδα. Ἡ φοίτησις εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα ὡσαύτως εἶναι ὑποχρεωτικὴ διὰ κοράσια 6—7 ἐτῶν, ἰσχύουσι δὲ αἱ διατάξεις τῶν λαϊκῶν σχολείων ὡς πρὸς τὰς ἐξετάσεις, τὰ ἐνδεικτικά, τὰ δίδακτρα, τὴν διάρκειαν τοῦ σχολικοῦ ἔτους καὶ τὰς διακοπὰς.

β'. Ἀνωτέρα ἐκπαίδευσις τῶν θηλέων. Ἐπὶ τούτῳ εὐρύνεται ἢ διδασκαλία τῶν τεσσάρων τάξεων κατὰ ἐν ἢ δύο ἔτη, καθ' ἃ διδά-

σκονται ὑπὸ εἰδικῶν διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν τὰ ἱερά, αἱ γλῶσσαι (ἢ γερμανικὴ, ἢ δευτέρα ἐθνικὴ καὶ ἢ γαλλικὴ), γεωγραφία, ἱστορία, φυσικὴ ἱστορία, φυσικὴ μετ' ἀρχῶν χημείας, ἀριθμητικὴ, ἔγνογραφία (10 ὥραι), καλλιγραφία καὶ ἐργόχειρα.

5. Ἰδιωτικὴ διδασκαλία ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων τοῦ λαϊκοῦ σχολείου. Ἐπιτρέπεται τοῖς γονεῦσι καὶ κηδεμόσι νὰ παρέχωσι τοῖς παισὶν ἀμφοτέρων τῶν φύλων οἰκιακὴν διδασκαλίαν ὑπὸ διδασκάλων παρ' αὐτῶν ἐκλεγομένων ἢ νὰ ἀποστέλλωσιν αὐτοὺς εἰς ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια, ὅτε ὅμως ὀφείλουσι νὰ γνωστοποιῶσι τοῦτο εἰς τὴν τοῦ σχετικοῦ σχολείου προϊσταμένην ἀρχὴν καὶ νὰ προσαγάγωσι τοὺς μαθητευομένους εἰς τὰς ἐτησίας ἐξετάσεις, δι' ἃς θέλουσι καταβάλλει δικαίωμα φοιτητικῶν 2,10 (δρ. 5,30).

Ἰδιοδιδάκτοι μαθηταί, ἐπιθυμοῦντες νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ γυμνάσιον ἢ τὸ κατώτερον βιοτεχνικὸν σχολεῖον, ὀφείλουσιν ἀναγκάως νὰ προσαγάγωσιν ἐνδεικτικὸν ἐξετάσεως τῆς ἀνωτάτης τάξεως τοῦ κυρίου σχολείου, ὅπερ δύνανται νὰ ἀποκτήσωσι μόνον, ἀφοῦ ἐπιτυχῶς ὑποστῶσι τὰς ἐξετάσεις πασῶν τῶν τάξεων τοῦ σχολείου τούτου. Δύνανται δὲ νὰ ἐξετασθῶσιν εἴτε ἰδιαιτέρως ὑπὸ τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς, εἴτε συγχρόνως μετὰ τῶν δημοσίων μαθητῶν. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν ἀστικῶν σχολείων. Αἱ δὲ ἐξετάσεις τῶν ἰδιοδιδάκτων μαθητῶν εἰς τὰ κύρια καὶ τὰ ἀστικά σχολεῖα τελοῦνται μόνον περὶ τὸ τέλος τῶν ἑξαμηνιῶν τῶν δημοσίων σχολείων, ἀπαιτεῖται δὲ νὰ παρουσιάσωσιν οἱ ἰδιοδιδάκτοι μαθηταὶ τρεῖς ἑβδομάδας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν σχετικῶν δημοσίων ἐξετάσεων ἔγγραφον δῆλωσιν ὅτι ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐξετασθῶσιν εἰς τὰ μαθήματα ὀρισμένης τινὸς τάξεως, ἐν ἣ ἀναφέρεται τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον αὐτῶν, τὸ ὄνομα, ἐπώνυμον καὶ ἐπάγγελμα τῶν γονέων ἢ κηδεμόνων αὐτῶν, ὁ τόπος τῆς γεννήσεως καὶ κατοικίας, ἢ ἡλικία καὶ ὁ διδάσκαλος ἢ οἱ διδάσκαλοι ὑπὸ τῶν ὁποίων ἐδιδάχθησαν. Ὅρίζεται δὲ αὐτοῖς ἢ ἡμέρα τῆς ἐξετάσεως ὑπὸ τοῦ δι-

ευθυντοῦ τοῦ σχολείου· ἐν περιπτώσει δὲ ἀποτυχίας ἐν τινι ἐξετάσει τῶν ἰδιοδιδάκτων μαθητῶν, δύνανται νὰ υποβληθῶσιν εἰς ἐπαναληπτικὴν ἐξέτασιν μόνον μετὰ παρέλευσιν διμήνου τοῦλάχιστον διαλείμματος. Δι' ἐκάστην ἐξέτασιν ἰδιοδιδάκτων μαθητῶν ἐνώπιον κυρίου ἢ ἀστικοῦ σχολείου πληρώνεται δικαίωμα φιορ. 4, 20 (δρ. 10, 50).

II. Μείση ἐκπαίδευσις.

Ἀνάγονται ἐνταῦθα τὰ γυμνάσια (Gymnasien), τὰ βιοτεχνικὰ σχολεῖα (Realschulen) καὶ τὰ βιοτεχνικὰ γυμνάσια (Realgymnasien), ἀποτελοῦντα τὴν μεταξὺ τῆς κατωτέρας καὶ τῆς ἀνωτέρας ἐν πολυτεχνείοις καὶ πανεπιστημίοις παρεχομένης ἐκπαίδευσως μετάβασιν.

A'. ΓΥΜΝΑΣΙΑ.

1. Σκοπὸς τῶν γυμνασίων εἶναι ἡ ἀπόκτησις γενικωτέρας τινὸς καὶ ἀνωτέρας μορφώσεως διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀρχαίων κλασικῶν γλωσσῶν καὶ τῆς φιλολογίας αὐτῶν, ἅμα δὲ καὶ ἡ προπαρασκευὴ πρὸς τὴν πανεπιστημιακὴν παιδείαν.

2. Εἶδη γυμνασίων.

Ἐπάρχουσι πλήρη γυμνάσια καὶ κατώτερα γυμνάσια· καὶ ταῦτα μὲν συνίστανται ἐκ τεσσάρων τάξεων, τὰ δὲ πλήρη ἐξ ὀκτῶ καὶ περιλαμβάνουσι τότε κατώτερον γυμνάσιον καὶ τὸ ἀνώτερον. Περὶ δὲ τῶν βιοτεχνικῶν γυμνασίων θέλομεν διαλάβει μετὰ τὴν περιγραφὴν τῶν βιοτεχνικῶν σχολείων.

Τὸ κατώτερον γυμνάσιον (Untergymnasium) παρασκευάζει τοὺς μαθητὰς διὰ τὸ ἀνώτερον γυμνάσιον (Obergymnasium), ἔχει ὅμως οὐχ ἥττον τὴν ἐντολὴν νὰ παράσχη ἐν τι αὐτοτελὲς σύνολον γενικωτέρας παιδείας, ἐπιθυμητὸν ἐν πλείσταις περιπτώσεσι τοῦ βίου καὶ ἐπαρκοῦν εἰς αὐτὰς.

Δευτέρα διαίρεσις τῶν γυμνασίων εἶναι ἡ εἰς δημόσια καὶ ἰδιωτικά, ὧν τὰ μὲν ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ἐφοδιάζωσι τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μὲ ἐνδεικτικὰ δημόσιον κῦρος ἔχοντα, τὰ δὲ ἀποστέλλουσιν αὐτοὺς ἵνα ἀποκτήσωσι τοιοῦτον ἐνδεικτικόν, ἐξεταζόμενοι εἰς τὰ δημόσια γυμνάσια. Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχει ἐν Αὐστρίᾳ τρίτη κατηγορία γυμνασίων, τὰ λεγόμενα τοῦ Κράτους ἢτοι Staatsgymnasien, ἅτινα, ὡς καὶ τὰ δημοσυντήρητα ἢ ἐπαρχειοσυντήρητα, ὑπάγονται ὡσαύτως εἰς τὰ δημόσια, διακρίνονται ὅμως αὐτῶν ὡς ἐκ τῆς πληρεστέρας ἐν αὐτοῖς διδασκαλίας καὶ ὡς ἐκ τῆς ἀνωτέρας μισθοδοσίας τῶν διδασκάλων. Οὕτω π. χ. οἱ διδάσκαλοι τῶν γυμνασίων α'. τάξεως ἀπολαμβάνουσιν ἐτησίου μισθοῦ 1050—1260 φιορινίων, ἢτοι 2625—3150 δρ., οἱ τῶν γυμνασίων β'. τάξεως 840—945 φιορ. ἢτοι 2100—2362 δρ., οἱ δὲ τῶν τῆς γ'. τάξεως 745—840 φιορ. ἢτοι 1862—2100 δρ. Αὐξάνεται δὲ ὁ ἐτήσιος μισθὸς τῶν διδασκάλων τῶν γυμνασίων καὶ τῶν τριῶν τάξεων ἀνὰ πᾶσαν δεκαετίαν κατὰ φιορ. 105, ἢτοι δρ. 263. Ἐκτὸς δὲ τῶν ἐπισήμων τούτων ἢ ὀνομαστικῶν μισθῶν, οἱ καθηγηταὶ λαμβάνουσι προσθέτους ἔτι ἀποδοχὰς λόγῳ ὑπερτιμῆσεως τῶν ἐδωδύμων καὶ ἐνοικίων, αἵτινες ἐν Βιέννῃ ἀνέρχονται εἰς 120 % εἰς μικροτέρας δὲ πόλεις εἰς 35—60 % τοῦ ἀρχικοῦ μισθοῦ· ὁ δὲ γυμνασιάρχης συνήθως λαμβάνει κατοικίαν ἐν τῷ καταστήματι τοῦ γυμνασίου ἢ ἀνάλογον ἀποζημίωσιν δι' ἐνοίκιον, φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν.

3. Προσωπικόν. Ἐν ἐκάστῳ πλήρει γυμνασίῳ ὑπάρχουσιν ἔνδεκα διδάσκαλοι τῶν λαϊκῶν μαθημάτων καὶ εἰς, ἐνίοτε δὲ καὶ δύο τῶν ἱερῶν· ἐν ἐκάστῳ δὲ κατωτέρῳ γυμνασίῳ διδάσκουσιν ἔξ διδασκάλων, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ τῶν ἱερῶν. Εἰς τῶν διδασκάλων τούτων διορίζεται ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου διευθυντῆς τοῦ γυμνασίου (γυμνασιάρχης), ἐρειδόμενος ἐπὶ τοῦ διδασκαλικοῦ συμβουλίου, ὅπερ ἔχει ἐντολὴν συμβουλευτικὴν. Ἐκαστὸς τῶν γυμνασιακῶν διδασκάλων ὀφείλει νὰ ἦναι εἰδικὸς καὶ δὲν δύναται ἐκ περιτροπῆς νὰ διδάσκη καὶ ἕτερα μαθήματα, διότι διὰ τοῦ

διορισμοῦ αὐτοῦ καλεῖται μόνον εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀντικειμένου, ὅπερ εἰδικῶς ἔχει καλλιεργῆσαι· ὡσαύτως δὲ δὲν περιορίζεται ἢ ἐνέργεια αὐτοῦ εἰς μίαν μόνον τάξιν, ἀφ' ἑτέρου ὅμως διορίζεται δι' ἐκάστην τάξιν εἰς ἓκ τῶν διδασκάλων (συνήθως ὁ τὰς πλειοτέρας ὥρας ἐν αὐτῇ διδάσκων) ὡς κοσμήτωρ ἢ προϊστάμενος τῆς τάξεως ταύτης, ὅστις ἀποτελεῖ τὴν πειθαρχικὴν καὶ εκπαιδευτικὴν ἀρχὴν τῆς ἀνατεθείσης αὐτῷ τάξεως. Αὐτῷ ἀπόκειται ἢ ἐπιμελητεία τῆς συμπράξει τῶν ἐν τῇ τάξει ταύτῃ διδασκόντων ἑτέρων διδασκάλων, ἢ φροντίς τῆς ὁμοειδοῦς διανομῆς τῶν ἐργασιῶν τῶν μαθητῶν, ὅπως οὔτε ὑπὲρ τὸ δέον πλεονάζωσιν αὐταί, οὔτε ὅμως ὡσιν ἐλάσσονες τῶν δυνάμεων αὐτῶν, καὶ τέλος ἐξασκεῖ καὶ τὴν πειθαρχικὴν διοίκησιν τῆς τάξεως. Ἐκαστος νεοδιορισθεὶς διδάσκαλος γυμνασίου τιτλοφορεῖται διδάσκαλος, ἀφοῦ δὲ διδάξῃ τρία ἢ τετράρα ἔτη καὶ λάβῃ παρὰ τοῦ ὑπουργείου τότε τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ, ἀπονέμεται αὐτῷ ὁ τίτλος τοῦ καθηγητοῦ.

4. Πρόγραμμα καὶ διανομὴ τῶν μαθημάτων.—*Α'*. τάξις. Ἰερά· διδασκαλία πίστεως (2 ὥρας καθ' ἑβδομάδα), λατινικαὶ κλίσεις (8), γερμανικὴ γλῶσσα (4), δευτέρα ἐθνικὴ γλῶσσα (2, μάθημα ὑποχρεωτικόν), τοπικὴ γεωγραφία τῆς ἑλλης γῆς, γενικὴ πολιτικὴ γεωγραφία (3), ἀριθμητικὴ· αἱ τέσσαρες πράξεις, κλάσματα, δεκαδικοὶ (4), γεωμετρία· γραμμαί, γωνίαι, παράλληλοι, τρίγωνα, παραλληλόγραμμα (2), ζωολογία· θηλαστικά, θωρακοφόρα, ἔντομα (3).

Β'. τάξις. Ἰερά· ἐξήγησις τῶν πράξεων τῆς λειτουργίας (2), λατινικὰ· γραμματικὴ, ῥήματα (8), γερμανικὴ γλῶσσα (4), παλαιὰ ἱστορία μέχρι τοῦ 476 μ. Χ. μετὰ προηγουμένην γεωγραφικὴν περιγραφὴν ἐκάστου ἱστορουμένου ἔθνους (3), ἀριθμητικὴ· ἀναλογίαι, μέθοδος τῶν τριῶν, μετρολογία (3), γεωμετρία· ἐπιπεδομετρία τριγώνων καὶ πολυγώνων, μετατροπὴ καὶ διαίρεσις σχημάτων (3), ζωολογία· πτηνὰ, ἀμφίβια, ἰχθῦς (3), βοτανικὴ (2).

Γ'. τάξις. Ἰερά· παλαιὰ ἰερά ἱστορία (2), λατινικὰ· τεχνολογία καὶ σύνταξις, Κορνήλιος Νέπωσ (8), ἑλληνικὰ (5) ἐπὶ τῇ αἰτήσει

τῶν γονέων τῶν μαθητῶν, τῶν μὴ ἐπιθυμούντων νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ ἀνώτερον γυμνάσιον, ἀπαλλάσσονται οὔτοι τῆς διδασκαλίας τῆς ἑλλ. γλώσσης), γερμανικὴ γλῶσσα (4), μέση καὶ κατωτέρα γενικὴ ἱστορία (3), ἀριθμητικὴ· αἱ τέσσαρες πράξεις δι' ἀλγεβρικῶν ἀριθμῶν, ἐξαγωγή ῥίζης, σειραὶ ἀριθμητικαὶ (3), γεωμετρία· κύκλοι (2), ὀρυκτολογία (3), βοτανικὴ (1), φυσικὴ· γενικαὶ ιδιότητες τῶν σωμάτων, καταστάσεις αὐτῶν, ἀπλᾶ σώματα καὶ περὶ θερμότητος (3).

Δ'. τάξις. Ἰερά· καινὴ διαθήκη (2), λατινικὰ· σύνταξις, Ἰουλίου Καίσαρος de bello Gallico, μετρικὴ (6), ἑλληνικὰ· ῥήματα εἰς μι, ἀνώμαλα, σύνταξις (4), γερμανικὴ γλῶσσα (3), τέλος τῆς νεωτέρας ἱστορίας (3), περιληπτικὴ ἐπανάληψις τῆς γεωγραφίας (1), δημώδης ἱστορία τῆς Αὐστρίας (3), ἀριθμητικὴ· σύνθετοι ἀναλογίαι, μέθοδος ἀλύσεως, ἀλγεβρα, ἐξισώσεις πρωτοβάθμιοι (2), γεωμετρία· στερεομετρία (2), φυσικὴ· ἰσορροπία καὶ κίνησις, ἀκουστικὴ, ὀπτικὴ, μαγνητισμὸς, ἠλεκτρισμὸς (3), ἀστρονομία καὶ φυσικὴ γεωγραφία (1).

Ε'. τάξις. Ἰερά· περὶ Θεοῦ καὶ πλάσεως (2), λατινικὰ· γραμματικὴ, ἐκθέσεις ἰδεῶν, Λίβιος, μεταμορφώσεις Ὀβιδίου (6), ἑλληνικὰ· γραμματικαὶ ἀσκήσεις, Ξενοφῶν, Ὀμήρου Ἰλιάς (5), γερμανικὴ γλῶσσα, ἀνάγνωσις ἔργων ἐξόχων ποιητῶν (3), ἀρχαία ἱστορία μέχρι τῆς κατακτῆσεως τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων (3), ἀλγεβρα (2), ἐπιπεδομετρία (2), ὀρυκτολογία καὶ γεωλογία (2), βοτανικὴ παλαιοντολογία καὶ γεωγραφικὴ διανομὴ τῶν φυτῶν (2).

ΣΤ'. τάξις. Ἰερά· ἱστορία τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας (2), λατινικὰ· τεχνολογία, Ἰουγούρθας τοῦ Σαλλουστίου, Κικέρωνος α'. λόγος κατὰ Κατιλίνα, Ἰουλίου Καίσαρος de bello civile, Βιργιλίου Ἐκλογαὶ καὶ τινα ἐκ τῶν Γεωργικῶν, ἀρχὴ τῆς Αἰνείαδος (6), ἑλληνικὰ· τεχνολογία, Ὀμήρου Ἰλιάς, Ἡρόδοτος (5), γερμανικὴ γλῶσσα, ἱστορία γερμανικῆς φιλολογίας (3), Ῥωμαϊκὴ ἱστορία μέχρι τῆς μεταναστεύσεως τῶν λαῶν καὶ μέση ἱστορία μέχρι Γρηγορίου τοῦ VII (3), ἀλγεβρα (2), στερεομετρία καὶ τριγωνομετρία (2), ζωολογία, παλαιοντολογία καὶ γεωγραφικὴ διανομὴ τῶν ζώων (2).

Ζ'. τάξις. Χριστιανικὴ ἠθικὴ (2), λατινικὰ· γραμματικὴ καὶ

συνθετικαὶ ἀσκήσεις, ἔξοχοι λόγοι Κικέρωνος, συνέχεια τῆς Λινειάδος (3), ἑλληνικά· γραμματικὴ καὶ συνθετικαὶ ἐξασκήσεις, Δημοσθένους Ὀλυνθιακοὶ, Σοφοκλῆς, τινὰ ἐκ τῆς Ὀδυσσεύας (4), γερμανικὴ γλῶσσα, ἱστορία τῆς γερμανικῆς φιλολογίας (3), μέση ἱστορία μέχρι τέλους τοῦ Μεσαίωνα καὶ νεώτερα μέχρι τέλους τοῦ 17^{ου} αἰῶνος (3), ἀλγεβρα (2), ἐφαρμογὴ τῆς ἀλγέβρας ἐπὶ τὴν γεωμετρίαν, ἀρχαὶ ἐπιπέδου ἀναλυτικῆς γεωμετρίας, κωνικαὶ τομαὶ (2), φυσικὴ (3), φιλοσοφικὴ προπαιδευτικὴ καὶ λογικὴ (2).

Η'. τάξις. Χριστιανικὴ φιλοσοφία καὶ ἱστορία τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας (2), λατινικά· ἀσκήσεις ἐπὶ τοῦ συντακτικοῦ, Germania ἢ Agricola τοῦ Τακίτου, Ὀράτιος (3), ἑλληνικά· θεματογραφία, Πλάτων, Σοφοκλῆς (3), γερμανικὴ γλῶσσα, ποίησις καὶ ἀναλυτικὴ αἰσθητικὴ (4), τέλος τῆς νεωτέρας ἱστορίας (3), στατιστικὴ τῆς αὐστριακῆς μοναρχίας (3), ἐπανάληψις τῆς ὅλης μαθηματικῆς διδασκαλίας, λύσις προβλημάτων (1), χημεία (3), φιλοσοφικὴ προπαιδευτικὴ, ἐμπειρικὴ ψυχολογία (2).

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω διδάσκονται εἰς πάντα τὰ γυμνάσια ὡς μαθήματα προαιρετικὰ, νεώτεροι γλῶσσαι, καλλιγραφία, φωνητικὴ μουσικὴ, γυμναστικὴ, ἰχνογραφία καὶ στενογραφία. Πάντα δὲ τὰ μαθήματα διδάσκονται κατ' ἐγχειρίδια διδακτικὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ διδασκαλικοῦ συμβουλίου ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου ἐγκεκριμένων.

5. Καταβολὴ δικαιωμάτων καὶ διδάκτρων.—Δι' ἐκάστην πρώτην ἐγγραφὴν εἰς τι δημόσιον γυμνάσιον, γινομένην εἰς οἵανδήποτε τάξιν, πληρώνεται δικαίωμα φοιτητικῶν 2, 10 (δρ. 5, 30) ὑπὲρ τοῦ πλουτισμοῦ τῶν συλλογῶν τοῦ καταστήματος· ἀπαλλάσσονται δὲ τούτων μόνον οἱ ἀπὸ τῆς πληρωμῆς τῶν διδάκτρων ἀπηλλαγμένοι. Κατὰ πᾶσαν ἐγγραφὴν ἀπαιτεῖται προσέτι εἰσφορά τις ὑπὲρ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ γυμνασίου.

Τὰ δὲ δίδακτρα εἰς μὲν τὰ πλήρη γυμνάσια ἀνέρχονται εἰς φοιτητικὰ 9, 45 (δρ. 23, 60) καὶ ἑξαμηνίαν, εἰς δὲ τὰ κατώτερα γυμνάσια, ἐν τοῖς ὁποίοις δὲν ὑπάρχουσι συμπληρωμένα αἱ ὀκτώ

γυμνασιακὰ τάξεις, τὰ ἑξαμηνιαῖα δίδακτρα εἰς φοιτητικὰ 6, 30 (δραχμαὶ 15, 75). Ἀπαλλάσσονται δὲ τῶν διδάκτρων οἱ ἡλικιώτεροι καὶ ἐπιμελέστεροι τῶν μαθητῶν, οἱ λαβόντες α') κατὰ τὴν προηγουμένην ἐξέτασιν ἐνδεικτικὸν τοῦ πρώτου βαθμοῦ προόδου καὶ β') πιστοποιητικὸν παρὰ τῆς ἀρμοδίας διοικητικῆς ἀρχῆς, ὅτι οἱ συντηροῦντες αὐτοὺς εἰς πράγματι πένητες. Ἐπὶ τούτῳ προσάγονται εἰς τὴν προϊσταμένην τοῦ γυμνασίου ἐπιτόπιον πολιτικὴν ἀρχὴν αἰτήσεις τῶν μαθητῶν ἢ τῶν γονέων αὐτῶν ἢ κηδεμόνων, ἐμφαίνουσαι τὸν τε βαθμὸν προόδου τοῦ προηγουμένου σχολικοῦ ἔτους καὶ τὴν πραγματικὴν κατάστασιν τῆς περιουσίας αὐτῶν καὶ περιέχουσαι ἀκριβῆ δῆλωσιν τῶν κτημάτων, τῆς κινήτης ἢ παθητικῆς περιουσίας, τοῦ ἐπαγγέλματος, τῆς μισθοδοσίας καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τέκνων· δηλώσεις ἐλλειπτεῖς ἢ πρὸ ἔτους πιστοποιηθεῖσαι δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν, ἢ δὲ ἀπόφασις τῆς, ὡς εἴρηται, διοικητικῆς ἀρχῆς εἶναι ἀνέκκλητος καὶ μόνον τὸ ὑπουργεῖον δύναται νὰ διατάξῃ ἀναθεώρησιν αὐτῆς· ἰσχύει δὲ ἡ ἀπαλλαγὴ αὕτη ἐξακολουθουσῶν τῶν αἰτιῶν, αἵτινες προκάλεσαν αὐτὴν, καὶ ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς φοιτήσεως εἰς τὸ γυμνάσιον καὶ ἐὰν ἔτι οἱ μαθηταὶ ἀναγκασθῶσιν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς ἕτερον γυμνάσιον ἕνεκα τῆς μεταβάσεως τῶν οικογενειῶν αὐτῶν εἰς ἑτέραν πόλιν.

Ἡ δὲ ἀπώλεια τῆς ἀπαλλαγῆς ταύτης ἐπέρχεται α') ὅταν βελτιωθῇ ἡ κατάστασις τῆς περιουσίας τοῦ μαθητοῦ, β') ὅταν οὗτος παύσῃ νὰ δεικνύῃ τὴν ἀρίστην διαγωγὴν ἢ ἐὰν ἐπὶ δύο ἑξαμηνίας δὲν λάβῃ ἐνδεικτικὸν ἀνώτερον τοῦ τρίτου βαθμοῦ προόδου καὶ γ') ὅταν ἀποβληθῇ ἀπὸ τοῦ γυμνασίου ἢ ἀναγκασθῇ νὰ ἐπαναλάβῃ ἕνεκα ἀποτυχίας τῶν ἐξετάσεων μίαν τινὰ τάξιν.

6. Ὅροι ἐγγραφῆς.—Εἰς τὰ δημόσια γυμνάσια γίνονται δεκτοὶ μόνον μαθηταὶ διανύσαντες τὸ ἕννατον ἔτος τῆς ἡλικίας, προσάγοντες νόμιμον πιστοποίησιν γεννήσεως καὶ βαπτίσεως καὶ αὐτοπροσώπως μετὰ τῶν γονέων ἢ κηδεμόνων ἐνώπιον τοῦ διευθυντοῦ τοῦ γυμνασίου ἐμφανιζόμενοι. Οἱ μὲν μέλλοντες νὰ ἐγγραφῶσιν ὡς μαθηταὶ τῆς πρώτης τάξεως, δεφίλουσι νὰ προσαγάγω-

σιν ἐνδεικτικὸν προόδου πρώτου, δευτέρου ἢ καὶ τρίτου βαθμοῦ τῆς τετάρτης τάξεως τῶν κυρίων σχολείων, ἐξαρτᾶται ὁμῶς πάντως ἢ παραδοχῇ αὐτῶν ἐκ τῆς ἐπιτυχίας αὐτῶν κατὰ τὴν προκαταρκτικὴν εἰσιτήριον ἐξέτασιν, γενομένην ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ διευθυντοῦ καὶ τῶν διδασκάλων τῆς πρώτης τάξεως τοῦ γυμνασίου ἐκ τῶν ἱερῶν, τῆς γραμματικῆς, τῆς ὀρθογραφίας καὶ τεχνολογίας, τῆς λατινικῆς καλλιγραφίας καὶ τῆς εὐχεροῦς γρήσεως τῶν τεσσάρων πράξεων τῆς ἀριθμητικῆς ἐπὶ ὀλοκλήρων, κλασματικῶν καὶ συμμιγῶν ἀριθμῶν καὶ τῶν ἀπλῶν ἀναλογιῶν.

Προκειμένου δὲ νὰ εἰσαχθῇ μαθητῆς τις εἰς ἀνωτέραν τάξιν, ἰσχύουσιν οἱ ἐπόμενοι κανόνες· ὁ ἐξ ἄλλου δημοσίου γυμνασίου ἐρχόμενος θέλει προσαγάγει τὸ ἐνδεικτικὸν τῆς ἐξετάσεως ἐν τῇ προηγουμένῃ τάξει τοῦ γυμνασίου ἐκείνου, ὅτε δύναται ὁ προσερχόμενος ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐνδεικτικοῦ τούτου νὰ καταταχθῇ εἰς τὴν ἀμέσως ἀνωτέραν τάξιν· ἐν περιπτώσει δὲ ἀμφιβολίας τινος ὑποβάλλεται εἰς εἰσιτήριον ἐξέτασιν, κατόπιν τῆς ὁποίας δύναται ν' ἀνακαταταχθῇ εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν ἢ καὶ εἰς κατωτέραν, οὐδέποτε ὁμῶς εἰς ἀνωτέραν τῆς ἐπομένης εἰς τὴν διανυθεῖσαν ἐν τῷ πρώτῳ γυμνασίῳ.

Ἐὰν τις πρὸ τῆς λήξεως τῆς ἑξαμηνίας ἀπέλθῃ ἐκ τινος γυμνασίου δὲν δύναται νὰ καταταχθῇ ἐν ἑτέρῳ γυμνασίῳ εἰς ἄλλην ἑξαμηνίαν ἢ τάξιν ἢ εἰς ἐκείνην, ἧς τὰ μαθήματα διέκοψε· δύναται ὁμῶς μετὰ προηγουμένην ἐξέτασιν νὰ καταταχθῇ εἰς τὴν ἀμέσως ἐπομένην ἑξαμηνίαν ἢ τάξιν.

Ἐὰν δὲ τέλος μαθητῆς τις δημοσίου γυμνασίου διακόψας ἐπὶ πλεόν τοῦ ἔτους τὰ μαθήματα αὐτοῦ, ζητήσῃ ν' ἀνακαταταχθῇ, ὀφείλει, μετὰ τὴν νόμιμον πιστοποίησιν τῆς διαμονῆς καὶ ἐνασχολήσεως αὐτοῦ κατὰ τὸν χρόνον τούτον, ἐν ἧ ἰδίως ν' ἀναφέρηται, ὅτι ὡς ἐκ τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ διαγωγῆς δὲν ἐπῆλθε κώλυμά τι εἰς τὴν ἐκ νέου ἐγγραφὴν, νὰ ὑποστῇ εἰσιτήριον ἐξέτασιν, κατόπιν τῆς ὁποίας δὲν δύναται νὰ προβιβασθῇ εἰς τάξιν ἀνωτέραν ἐκείνης, εἰς ἣν ἤθελεν εἰσελθεῖ πρὸ τῆς διακοπῆς τῶν μαθημάτων αὐτοῦ.

Αἱ ἐγγραφαὶ γίνονται ἐν ἀρχῇ τοῦ σχολικοῦ ἔτους, αἱ δὲ εἰσιτήριοι ἐξετάσεις πρὸ τῆς ἐνάρξεως αὐτοῦ. Ἡ μετάβασις ἐξ ἑνὸς γυμνασίου εἰς ἕτερον περὶ τὸ τέλος τῆς πρώτης ἑξαμηνίας ἀνευσπουδαίου λόγου δὲν ἐπιτρέπεται. Μαθηταὶ ἰδιοδίδακτοι δύνανται νὰ ἐξετασθῶσι μετὰ τῶν δημοσίων μαθητῶν, ὑποβαλλόμενοι εἰς τὰς αὐτὰς ὡς ἐκεῖνοι διατυπώσεις. Συνήθως ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἐκάστης τάξεως δὲν δύναται νὰ ὑπερβαίῃ τοὺς 50, ἐξαιρέσεις δὲ ἐπιτρέπονται μόνον ἐὰν οἱ ζητοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι κατοικοῦσι μακρὰν τῆς ἑδρας ἑτέρου γυμνασίου καὶ ἐὰν ἀποδειχθῇ, ὅτι ἀπέκτησαν κατὰ τὰς προηγουμένας αὐτῶν ἐξετάσεις τοῦλάχιστον τὸν πρῶτον ἢ τὸν δεύτερον βαθμὸν προόδου. Οἱ μαθηταὶ, ὧν οἱ γονεῖς κατοικοῦσιν εἰς ἄλλην πόλιν ἢ χωρίον, θέλουσι προσαγάγει ἐπιστολὴν αὐτῶν πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ γυμνασίου ὀρίζουσιν τὸν ἀντιπρόσωπον αὐτῶν καὶ ἐπίτροπον τοῦ μαθητοῦ, παρ' οὗ οὗτος θέλει κατοικήσει· μόνον δὲ οἱ γονεῖς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὁ μαθητῆς δύνανται νὰ ὀρίσωσιν ἕτερον πρόσωπον ἀντὶ τοῦ πρώτου· ἔξαστι δὲ τῷ διευθυντῇ μετ' ἀπόφασιν τοῦ διδασκαλικοῦ συμβουλίου νὰ ἀπαιτήσῃ παρὰ τῶν γονέων τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ ἐπιτρόπου, ὅποταν πεισθῇ, ὅτι ἡ οἰκιακὴ ἐπιτήρησις τοῦ μαθητοῦ δὲν ἐξασκεῖται ἐπαρκῶς ἢ εἶναι ἐπιβλαβὴς εἰς αὐτόν· θέλει δὲ ἀποβάλλει αὐτόν τοῦ γυμνασίου ἐπὶ τῇ δυστροπίᾳ τῶν γονέων. Ἀπαγορεύεται ἡ ἐγγραφὴ μαθητοῦ, ὃς ἐπεβλήθη ἢ ποινὴ τῆς ἀποβολῆς.

Ἰδιαιτέραν κατηγορίαν μαθητῶν ἀποτελοῦσι οἱ ἔκτακτοι μαθηταὶ, οἵτινες φοιτῶσιν ὅπως ἀκροῶνται τινῶν μόνον τῶν ὑποχρεωτικῶν μαθημάτων. Ἡ ἐγγραφὴ αὐτῶν, γινομένη κατ' ἐξαιρέσιν μόνον, ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς γνωμοδοτήσεως τοῦ διδασκαλικοῦ συμβουλίου καὶ γίνεται κατόπιν εἰσιτηρίου ἐξετάσεως.

7. Ποινὰ ἐφαρμοζόμεναι ἐν γυμνασίοις εἶναι α.) ἐπίπληξις ὑπὸ τοῦ εἰδικοῦ καθηγητοῦ, β.) ἐπίπληξις ὑπὸ τοῦ κοσμήτορος, γ.) ἐπίπληξις ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ, δ.) κράτησις τοῦ μαθητοῦ μετὰ τὸ τέλος τῶν μαθημάτων, ε.) ὑποβιβασμὸς εἰς ταπεινοτέραν θέσιν ἐν τοῖς θρανίοις (τῶν μαθητῶν ὄντων συνήθως κατατεταγμένων κατὰ τοὺς ἀριθμοὺς τῶν βαθμῶν προόδου), ς.) κράτησις κατ' οἰ-

κον, ζ') φυλάκισις ἐν τῷ γυμνασίῳ, η') ἀποβολή. Ἐκάστη τῶν ποινῶν τούτων ἀνακοινοῦται τοῖς γονεῦσιν ἢ ἐπιτρόποις, οἷς δὲν ἀποκλείεται τὸ δικαίωμα ἐκκλήσεως πρὸς τὸν διευθυντὴν ἢ τὴν προϊσταμένην ἀρχήν· ἀλλ' ἢ ἐκτέλεσις τῆς ποινῆς δὲν παρεμποδίζεται ὑπὸ τῆς ἐπιδόσεως τῆς ἐκκλήσεως ταύτης.

Ἡ ποινή τῆς ἀποβολῆς ἔχει ὡς συνέπειαν τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ μαθητοῦ εἴτε ἐξ ἑνός, εἴτε ἐξ ἀπάντων τῶν γυμνασίων τῆς Αὐστρίας, εἴτε τέλος καὶ ἐκ πάντων τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων αὐτῆς.

α'.) Ἡ ποινή τῆς ἀποβολῆς ἀπὸ τοῦ γυμνασίου, ἐν ᾧ ἐκπαιδεύεται ὁ μαθητής, ἐπιβάλλεται: αα'.) μετὰ συνεχῆ ὀκταήμερον ἀδικαιολόγητον ἀπουσίαν ἀπὸ τοῦ γυμνασίου· ββ'.) μετὰ τὴν τρις ἐπιβληθεῖσαν ποινήν τῆς φυλακίσεως εἰς τὸ κρατητήριον τοῦ γυμνασίου· γγ'.) ἐν αἷς περιπτώσεσιν ἢ περαιτέρω διαμονὴ τοῦ μαθητοῦ ἐν τῷ γυμνασίῳ, δι' οἴουσδήποτε λόγους κατέστη ἀδύνατος, χωρὶς οἱ αὐτοὶ λόγοι νὰ ὑπάρχωσι διὰ τὴν εἰς ἕτερον γυμνάσιον ἐγγραφήν αὐτοῦ· δδ'.) εἰάν οἱ γονεῖς δὲν ὑπακούσωσιν εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ διευθυντοῦ νὰ ἀντικαταστήσωσι τὸν ἐπίτροπον τοῦ μαθητοῦ, καὶ εε'.) εἰάν ἐπὶ δύο ἑξαμηνίας κατὰ συνέχειαν λάβῃ τὸν τρίτον βαθμὸν προόδου.

β'.) Ἀποβάλλονται δὲ ἐκ πάντων τῶν γυμνασίων τοῦ κράτους: αα'.) οἱ ἀπορριφθέντες (λαβόντες δηλ. τέταρτον βαθμὸν προόδου) κατὰ τὰς ἐξετάσεις τάξεώς τινος, ἣν διήγυσαν κατ' ἐπανάληψιν. Οὐδεὶς μαθητής δύναται νὰ ἐπαναλάβῃ ἐκ τρίτου τὴν αὐτὴν τάξιν· ββ'.) οἱ ὑποπεσόντες εἰς παράβασιν κατὰ τῆς ἠθικῆς, μηδεμίαν παρέχουσιν ἐλπίδα, ὅτι θέλει ἐπιτύχει ἢ ἠθικὴ αὐτῶν ἐξευγένισις διὰ τῆς ἐν τῷ γυμνασίῳ διαμονῆς.

γγ'.) Ἀποκλείονται ἐκ πάντων τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς Αὐστρίας: αα'.) οἱ ἐπιδείξαντες διαγωγὴν καὶ φρόνημα ἀναντιρρήτως ἀνήθικον, φθοροποιὸν εἰς πᾶν ἐκπαιδευτήριον καὶ ββ'.) οἱ ὑποπεσόντες εἰς τι ἀτιμωτικὸν ἔγκλημα ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ νόμου προβλεπόμενον.

Ἡ μὲν ἀποβολὴ ἀπὸ τοῦ γυμνασίου κατὰ τὸ ἄρθρον α'. ἀποφα-

σίζεται ὑπὸ τοῦ νομάρχου τῆς χώρας, ἐνθα τὸ γυμνάσιον, ἢ δὲ ἐκ πάντων τῶν γυμνασίων καὶ λοιπῶν ἐκπαιδευτηρίων ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς ἐκπαιδεύσεως.

8. Ἐξετάσεις καὶ βαθμολογία. α'.) Εἰς τὸ τέλος τῆς α'. ἑξαμηνίας δὲν τελοῦνται ἰδίαί τῶν διαφόρων τάξεων ἐξετάσεις, τὰ δὲ εἰς τὸ τέλος τῆς πρώτης ἑξαμηνίας διδόμενα ἐνδεικτικὰ, λαμβάνονται ἐκ τῆς κρίσεως τῶν διδασκάλων, ἣν κατὰ τὴν ἑξαμηνίαν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτῶν ἐσχημάτισαν.

β'.) Εἰς τὸ τέλος τῆς δευτέρας ἑξαμηνίας ἀποφαίνονται οἱ καθηγηταί, ἂν μαθητῆς τις ἦναι ἱκανὸς νὰ προβιβασθῇ ἢ ἂν πρέπη νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν αὐτὴν τάξιν ἢ ἂν πρέπη νὰ συστηθῇ αὐτῷ ἢ ἐγκατάληψις τοῦ γυμνασίου καὶ ἢ ἐκλογὴ ἄλλου ἐπαγγέλματος· ἢ ἀπόφανσις αὕτη ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς πεποιθήσεως, ἣν οἱ διδάσκαλοι ἐσχημάτισαν κατ' ὅλον τὸ ἔτος περὶ τῶν μαθητῶν, ἐπιτρέπεται δὲ τοῖς μαθηταῖς νὰ ζητήσωσιν ἐν ἀνάγκῃ ἐπαναληπτικὴν ἐξέτασιν. Ἐκτὸς τῆς περιπτώσεως ταύτης ὑποβάλλονται ἅπαντες οἱ μαθηταί εἰς γραπτὰς καὶ προφορικὰς ἐπὶ προβιβασμῶ ἐξετάσεις· καὶ αἱ μὲν γραπτὰς περιλαμβάνουσιν ἐκθέσεις ἐν τῇ γερμανικῇ ἢ τῇ δευτέρᾳ ἑθνικῇ γλώσσῃ, ἐν τῇ λατινικῇ καὶ τῇ ἑλληνικῇ, τοῖς μαθηματικοῖς καὶ τῇ ἱστορίᾳ. Ἐπὶ τούτῳ ὑπαγορεύονται τὰ θέματα ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, λύονται ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἐντὸς τῆς τάξεως αὐτῶν, διορθοῦνται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ διδασκάλου καὶ ὑποβάλλονται εἰς τὸν διδάσκαλον τοῦ αὐτοῦ μαθήματος τῆς ἀνωτέρας ἐπομένης τάξεως, ἀμφότεροι δὲ γνωμοδοτοῦσι περὶ τῆς ἀξίας τοῦ γραπτοῦ θέματος. Αἱ δὲ προφορικαὶ ἐξετάσεις περιλαμβάνουσι πάντα τὰ μαθήματα καὶ τελοῦνται ἐν ἐκάστῃ τάξει παρόντος τοῦ διευθυντοῦ καὶ τῶν διδασκάλων τοῦ σχετικοῦ μαθήματος τῆς τε τάξεως ταύτης καὶ τῆς ἀμέσως ἀνωτέρας.

Αἱ ἰδιωτικὸν ὅλως χαρακτηρὰ ἔχουσαι καὶ ἐπὶ προβιβασμῶ γινόμεναι ἐξετάσεις αὗται δὲν γίνονται δημοσίᾳ, οὔτε ἐπιτρέπεται ἢ παρουσία ξένου τινός.

Ἡ δὲ βαθμολογία ἐν τῷ ἐνδεικτικῷ ἐκάστης ἑξαμηνίας ἀφορᾷ: α'.) τὰ ἦθη· β'.) τὴν ἐπιμέλειαν· γ'.) τὸν ἀποκτηθέντα βαθμὸν ἐλάστου

μαθήματος δ'.) τὸν γενικὸν βαθμὸν προόδου, καὶ ε'.) τὸν αὐξοῦντα ἀριθμὸν τοῦ μαθητοῦ, καταρτιζόμενον ἐκ τῆς ἀριθμητικῆς ἀξίας τῶν βαθμῶν τῶν διαφόρων μαθημάτων. Οἱ βαθμοὶ, οὓς θέλουσιν ἐφαρμόζει οἱ διδάσκαλοι κατὰ τὴν βαθμολογίαν ταύτην, εἰσὶν οἱ ἐξῆς κατὰ σειράν κατιοῦσαν : α'.) ἤθη : παραδειγματικὰ, ἀξιέπαινα, κατάλληλα, ἤττον κατάλληλα, ἀκατάλληλα· β'.) ἐπιμέλεια : διαρκῆς, ἱκανοποιούσα, ἱκανῆ, ἀνώμαλος, μικρά· γ'.) βαθμοὶ τῶν μαθημάτων : ἀριστα, ἐξαιρέτως, ἀξιεπαίνως, ἱκανῶς, ἐπαρκῶς, ἀνεπαρκῶς, οὐδόλως ἐπαρκῶς· δ'.) ὁ δὲ γενικὸς βαθμὸς προόδου διαιρεῖται εἰς τέσσαρας κατηγορίας : ὁ μὲν πρῶτος βαθμὸς δίδεται ὅποτεν ἐν τῷ ἐνδεικτικῷ οὐδεὶς εἰδικὸς βαθμὸς μαθήματος ὑπάρχη κατώτερος τοῦ ἱκανῶς καὶ τοῦλάχιστον εἰς ἀνώτερος τοῦ ἀξιεπαίνως, προσέτι δὲ ἐὰν ἕκαστον ἐπαρκῶς ἐξουδετεροῦται ὑπὸ τινος ἀριστα ἢ ἐξαιρέτως, ὑπολειφθῆ δὲ βαθμὸς ἀνώτερος τοῦ ἱκανῶς· διὰ δὲ τὸν δεύτερον βαθμὸν προόδου οἱ εἰδικοὶ βαθμοὶ ἱκανῶς καὶ ἐπαρκῶς ἀποτελοῦσι τὴν βᾶσιν· ὁ τρίτος βαθμὸς προόδου δίδεται, ἐὰν ἐν τῷ ἐνδεικτικῷ περιέχεται ἔστω καὶ ἐν μόνον ἀνεπαρκῶς· ὁ δὲ τέταρτος, εἴτε ἐνεκα δύο ἀνεπαρκῶς, εἴτε ὅταν πρὸς ἐν ἀνεπαρκῶς εἰς τι μάθημα προστεθῆ ἐν ὅλως ἀνεπαρκῶς εἰς ἕτερον μάθημα. Ὁ πρῶτος βαθμὸς λοιπὸν ἀπονέμεται τοῖς ἀριστεύουσιν, ὁ δεύτερος τοῖς ἀρκοῦσαν ὠριμότητα πρὸς προβιβασμὸν ἀποκτήσασιν, ὁ τρίτος ὑποχρεοῖ τοὺς λαβόντας αὐτὸν νὰ ἐπαναλάβωσι τὴν αὐτὴν τάξιν, οἵτινες χωρὶς νὰ ἀποκτήσωσι τὴν ἀναγκαίαν ὠριμότητα πρὸς προβιβασμὸν, παρέχουσιν ὁμῶς ἐλπίδας, ὅτι διὰ πλείονος ἐπιμελείας θέλουσι κατορθώσαι νὰ προβιβασθῶσιν, ὁ τέταρτος τέλος βαθμὸς ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἀπαγόρευσιν τῆς περαιτέρω ἐξακολουθήσεως τῆς γυμνασιακῆς ἐκπαιδεύσεως· ἐπὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς προόδου οἱ βαθμοὶ τῆς διαγωγῆς δὲν ἔχουσιν ἐπιρροήν· δὲν παρέχεται ὁμῶς ὁ πρῶτος βαθμὸς εἰς τινα, ἄλλως ἄξιον αὐτοῦ, ἐὰν εἰς τὰ ἤθη λάβῃ τὸν βαθμὸν ἤττον κατάλληλα.

Ἐκαστος τῶν βαθμῶν τούτων, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν τῆς διαγωγῆς, ἀντιστοιχεῖ πρὸς ἀριθμοὺς, οἵτινες ἀθροιζόμενοι μεταβάλλονται εἰς γενικὸν τινα μέσον ὄρον, καθ' ὃν κατατάσσονται οἱ

μαθηταὶ ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν αὐτῶν. εἶναι δὲ τοῦτο κληροδότημα παλαιότερων συστημάτων, νὰ ἀπαγγέλληται τοῖς μαθηταῖς, τίς αὐτῶν ἐγένετο πρῶτος, τίς ὑστατος, ἀλλ' ἐγένετο παραδεκτὸν ἐπὶ τοῦ παρόντος, διότι ἀπεδείχθη, ὅτι εἶναι ἀριστον μέσον εἰς παρότρυνσιν τῆς φιλοτιμίας καὶ ἐπιμελείας τῶν μαθητῶν.

Μετὰ πᾶσαν ἐξέτασιν, τόσῳ περὶ τὸ τέλος τῆς πρώτης βῶσιν καὶ μετὰ τὴν δευτέραν ἐξαμηνίαν, ἐκδίδονται ἐνδεικτικὰ, ἐμφαίνοντα ἅπαντας τοὺς ἀνωτέρω βαθμοὺς καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν συμπεράσματα, ὑπογράφονται δὲ ταῦτα ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ καὶ τοῦ κοσμητοῦ τῆς τάξεως· ἐὰν δὲ ἀπέλθῃ ὁ μαθητὴς ἐκ τοῦ γυμνασίου, ἐγγράφεται εἰς τὴν οἰκίαν στήλην τοῦ ἐντύπου φύλλου τοῦ ἐνδεικτικοῦ ἰσοχείρωσ ὑπὸ πάντων τῶν διδασκάλων, οἵτινες καὶ ὑπογράφονται, ὁ ὑπ' αὐτῶν δοθεὶς βαθμὸς.

9. Ἐπαναληπτικαὶ ἐξετάσεις ἐπιτρέπονται τότε μόνον, ὅποτεν μαθητὴς τις ἐν ἐνὶ μαθηματι ἐδείχθη ἀσθενέστερος καὶ ἐκρίθη ἀναγκαῖα ἢ ἐπανάληψις τῆς ἐξετάσεως τοῦ μαθήματος τούτου, ἵνα ἐπιτραπῆ αὐτῷ ἢ εἰς ἀνωτέραν τάξιν μετάβασις· γίνεται δὲ αὕτη ἐξ ἐβδομάδας μετὰ τὴν λήξιν τῆς σχετικῆς ἐξαμηνίας, καθ' ἣν ἀπεφασίσθη ἢ ἐπαναληπτικὴ ἐξέτασις. Ἐὰν δὲ καὶ πάλιν ἀποτύχη ὀφείλει νὰ ὑποστῆ νέαν ἐπαναληπτικὴν ἐξέτασιν μετὰ τῆς διακοπᾶς καὶ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς πρώτης ἐξαμηνίας· κατὰ δὲ τὸ διάστημα τοῦτο δὲν δύναται νὰ λάβῃ εἰμὴ προσωρινὸν ἐνδεικτικόν, ἐν ᾧ γίνεται μνεῖα τῆς ἀνάγκης τῆς ἐπαναληπτικῆς ἐξετάσεως.

Ἀπαγορεύονται αἱ ἐπαναληπτικαὶ ἐξετάσεις πρὸς βελτίωσιν τοῦ ἀπαξ ληφθέντος βαθμοῦ προόδου.

10. Συμπληρωματικαὶ ἤτοι δευτεραὶ ἐξετάσεις καθίστανται ἀναγκαῖαι, ὅποτεν μαθητὴς τις ἀπουσιάσῃ ἐκ τῆς ἐπὶ προβιβασμῶ γινόμενης ἀνεπισήμου ἐξετάσεως κατὰ τὴν λήξιν τῆς β'. ἐξαμηνίας (οὐχὶ τῆς δημοσίας), ὅτε ἀποφαίνεται τὸ διδασκαλικὸν συμβούλιον, ἐὰν ὀφείλῃ νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν τάξιν ἢ νὰ ὑποβληθῇ κατόπιν εἰς ἐξέτασιν· αἱ τοιαῦται δὲ ἐξετάσεις συνήθως τελοῦνται πρὸ τῆς ἐνάρξεως

τοῦ ἐπομένου σχολικοῦ ἔτους, εἰάν δὲ ἀσθενείας ἕνεκεν μαθη-
τῆς τις μόνον μετὰ τὴν ἑναρξίν τῆς νέας ἑξαμηνίας ἐμφανισθῆ,
τότε, μόνον εἰάν τὸ παρελθὸν τοῦ μαθητοῦ τούτου δικαιοῦ εἰς κα-
λὰς περὶ τῆς προόδου αὐτοῦ ἐλπίδας, ἐπιτρέπεται αὐτῷ ἐκτάκτως
ἢ συμπληρωματικὴ ἐξέτασις.

11. Ἐνδεικτικὰ ἀποφοιτήσεως δίδονται ἐπὶ τῇ αἰτήσει τῶν γο-
νέων ἢ κηδεμόνων, ὅταν μαθητῆς τις ἀναγκασθῆ νὰ ἀπέλθῃ πρὸ
τῆς λήξεως ἑξαμηνίας τινός· τὰ τοιαῦτα δὲν ἐμφαίνουσι βαθμὸν
προόδου, ἀλλὰ μόνον τὰς κρίσεις τῶν διαφόρων ὀνομαστῶν διδασκά-
λων μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ μαθητοῦ, ἀναφέρε-
ται δὲ ῥητῶς ἐν αὐτοῖς ἢ ἡμέρα τῆς ἀποχωρήσεως. Ἐννοεῖται δὲ,
ὅτι οἱ μετὰ τὴν λήξιν ἑξαμηνίας τινός ἀποχωροῦντες δύνανται νὰ
μεταχειρισθῶσιν ὡς ἐνδεικτικὸν ἀποφοιτήσεως τὸ τακτικὸν αὐτῶν
ἐνδεικτικόν· ἐξυπακούεται ὅμως, ὅτι ὁ ἀποχωρῶν ἐκ τινος γυμνασίου
ὀφείλει ἐξ ἀβροφροσύνης καὶ προσωπικῶς τοῦτο νὰ γνωστοποιήσῃ
τῷ διευθυντῇ καὶ τοῖς διδασκάλοις αὐτοῦ. Καὶ οἱ ἀποβληθέντες
ἐκ τοῦ γυμνασίου μαθηταὶ λαμβάνουσιν ἀποφοιτητήριον, ἐνῶ συγ-
χρόνως σημειοῦνται οἱ λόγοι τῆς ἀποβολῆς αὐτῶν. Ἦν ὅμως
μαθητῆς τις, φοβούμενος τὴν ἐκτέλεσιν ἐπιδικασθείσης αὐτῷ ποι-
νῆς, ἀποχωρήσῃ αὐτογνωμόνως ἐκ τοῦ γυμνασίου, δὲν δύναται
πλέον νὰ λάβῃ ἀποφοιτητήριον.

12. Δημόσιαι ἐξετάσεις δὲν εἰσὶν ὑποχρεωτικαὶ καὶ τελοῦνται
μόνον εἰς τινὰ γυμνάσια, ἐνθα διατηρήθη τὸ σύστημα τῆς ἀπονουμῆς
βραβείων ἢ ἐνθα ἐπιθυμεῖ ἢ πολιτικὴ ἀρχὴ τὴν τοιαύτην τελετὴν
χάριν πολιτικῶν λόγων. Αἱ τοιαῦται ἐξετάσεις διαρκοῦσι τὸ πολὺ
μίαν ἡμέραν δι' ἐκάστην τάξιν.

13. Ἀπολυτήριον ἐξετάσεις ἤτοι ἐξετάσεις ὠριμότητος (Mati-
ritaetspruefungen) τελοῦνται κατὰ τὸ τέλος τῆς δευτέρας ἑξα-
μηνίας τῆς ὀγδόης τάξεως, ἀντὶ τῶν ἐπὶ προβιβασμῷ ἐξετά-
σεων τῶν λοιπῶν τάξεων καὶ σκοποῦσι τὴν ἐπαλήθευσιν τῆς ὠ-

ριμότητος τοῦ μαθητοῦ, ὅπως φοιτῆ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Μόνον
εἰς τὰ δημόσια γυμνάσια τελοῦνται τοιαῦται ἐξετάσεις. Οἱ ἐπιθυ-
μοῦντες νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὰς ἀπολυτηρίους ἐξετάσεις δηλοῦσι
τοῦτο δύο μῆνας πρὸ τῆς λήξεως τῆς ἑξαμηνίας πρὸς τὸν κοσμή-
τορα, ἐπισυνάπτοντες τῇ ἀναφορᾷ αὐτῶν ἔγγραφον αἰτήσεων τῶν
γονέων ἢ ἐπιτρόπων, ἐν ᾗ καὶ οὗτοι ἐκφράζονται ὅτι ἐπιθυμοῦσι
νὰ ὑποβληθῆ ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἐν λόγῳ ἐξέτασιν. Τὸ διδα-
σκαλικὸν συμβούλιον, ᾧ ἀπόκειται ἢ ἐκδίδασκίς τῶν αἰτήσεων τού-
των, δύναται νὰ συμβουλεύσῃ τινὰ ν' ἀποστῆ τῆς ἐξετάσεως ταύ-
της, οὐδέποτε ὅμως ἐπιτρέπεται αὐτῷ νὰ μὴ παραδεχθῆ μαθη-
τὴν τινά.

Αἱ ἀπολυτήριαι ἐξετάσεις εἰσὶ γραπταὶ καὶ προφορικαί· αἱ μὲν
γραπταὶ περατοῦνται ἕνα μῆνα πρὸ τῆς λήξεως τῆς δευτέρας
ἑξαμηνίας, αἱ δὲ προφορικαὶ 1ῆ ἡμέρας μετὰ τὴν λήξιν αὐτῆς.
Ὅρίζεται δὲ καὶ δευτέρα προθεσμία διὰ τοὺς δι' ἰσχυροῦς λόγους
μὴ ἐγκαίρως ἐμφανισθέντας, τοῦτο ὅμως κατόπιν νέας αἰτήσεως
καὶ ἐγκρίσεως ὑπὸ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν γυμνασίων τοῦ σχετικοῦ
νομοῦ ἢ κράτους· ὁ αὐτὸς ἐπιθεωρητῆς ὑπαγορεύει τὰ θέματα
τῆς γραπτῆς ἐξετάσεως τῇ προηγουμένη γνωμοδοτήσει τῶν οἰ-
κείων διδασκάλων καὶ ἐπιθεωρεῖ τὰς γραπτὰς λύσεις τῶν ἐξεταζο-
μένων, ἀφοῦ αὐταὶ διορθωθῶσι καὶ βαθμολογηθῶσιν ὑπὸ τῶν δι-
δασκάλων. Συνίσταται δὲ ἡ γραπτὴ ἐξέτασις α'.) εἰς τὴν ἐπεξερ-
γασίαν θέματος τινος ἤτοι ἐκθέσεως ἰδεῶν ἐν τῇ γερμανικῇ γλώσσῃ,
ἐφ' ᾧ χορηγεῖται τῷ ἐξεταζομένῳ πεντάωρον διάστημα· β'.) εἰς
τινα μετάφρασιν ἐκ τοῦ λατινικοῦ (2 ὥρ.) ἢ εἰς τὸ λατινικὸν (2 ὥρ.),
γ'.) εἰς τινὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ (3 ὥρ.), δ'.) εἰς μαθη-
ματικὴν τινὰ ἐργασίαν (4 ὥρ.) καὶ ε'.) εἰς τὴν σύνταξιν διατρι-
βῆς τινος ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐθνικῇ γλώσσῃ ἢ ἐτέρᾳ τινὶ νεωτέρᾳ. Δὲν
ἐπιτρέπεται ἡ χρῆσις ἄλλων βοηθημάτων ἢ βιβλίων ἢ σημειώσεων,
εἰμὴ μόνον τῶν σχετικῶν λεξικῶν καὶ τῶν λογαριθμικῶν πινάκων.
Αἱ γραπταὶ ἐξετάσεις γίνονται ἐν κλειστῷ δωματίῳ τῇ ἐπιτηρήσει
τῶν διδασκάλων τῆς ἀνωτάτης τάξεως ἐναλλασσομένων· καὶ ἡ
ἐλαχίστη ἀπόπειρα ὁλοῦ ἐκ μέρους τοῦ ἐξεταζομένου ἐπιφέρει τὴν

ἐκ νέου ἐξέτασιν αὐτοῦ εἰς νέα ζητήματα, ἐν περιπτώσει δὲ ὑποτροπῆς ἀποκλείεται τῆς ἐξετάσεως μέχρις ἐτέρας ἐποχῆς ἐξετάσεων, σημειοῦται δὲ ἐν τῷ ἀπολυτηρίῳ ἢ πράξις αὐτοῦ.

Αἱ δὲ προφορικαὶ ἐξετάσεις γίνονται ὑπὸ τὴν προσωπικὴν ἐπιτήρησιν τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν γυμνασίων ἢ τοῦ ἀντιπροσώπου αὐτοῦ, ὅστις καὶ ὀρίζει τὴν ἡμέραν αὐτῆς, τὴν σειρὰν τῶν ἐξετασθησομένων μαθημάτων καὶ τὴν διάρκειαν τῆς ἐξετάσεως ἐκάστου μαθήματος· τὸν δὲ ἀριθμὸν τῶν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐξετασθησομένων μαθητῶν ὀρίζει τὸ διδασκαλικὸν συμβούλιον τοῦ γυμνασίου. Ἐξετάσται εἰσὶν οἱ σχετικοὶ διδάσκαλοι τῆς ἀνωτάτης τάξεως, ἀλλὰ δικαιοῦται ὁ ἐπιθεωρητῆς ἢ ὁ ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ νὰ ἀπευθύνῃ, ἄς ἂν θέλῃ ἐρωτήσεις. Ἰκτὸς τῶν διδασκάλων τοῦ γυμνασίου μόνον εἰς τὸ δημοτικὸν συμβούλιον τοῦ τόπου καὶ τοὺς ἀνωτέρους ἐκπαιδευτικοὺς πολιτικοὺς ὑπαλλήλους καὶ εἰς τοὺς γονεῖς ἢ ἐπιτρόπους τῶν ἐξεταζομένων ἐπιτρέπεται ἢ εἴσοδος εἰς τὰς ἐξετάσεις ταύτας.

Τὰ ἀντικείμενα τῆς προφορικῆς ἐξετάσεως εἰσὶν· ἱερὰ, γερμανικὴ γλῶσσα, δευτέρα ἐθνικὴ γλῶσσα (προκίρτικὴ), λατινικά, ἑλληνικά, μαθηματικά, ἱστορία, γεωγραφία καὶ φυσικὴ· ἢ δὲ φυσικὴ ἱστορία, ἢ χημεία καὶ ἢ φιλοσοφικὴ προπαιδευτικὴ δὲν ἀποτελοῦσιν ἀντικείμενα τῶν ἐξετάσεων.

Εἶναι καθῆκον τῶν ἐξεταστῶν νὰ ἀπευθύνωσιν ἐρωτήσεις, ἐξ ὧν θέλει προκύβῃ ἢ πνευματικὴ ἀνάπτυξις καὶ στερεὰ βάσις τῆς ἐκ τῆς ὅλης διδασκαλίας προσκτηθείσης ὑπὸ τοῦ ἐξεταζομένου ἐπιστημονικῆς παιδείας· δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ ἀπαιτῶσι λεπτομερείας οὐδὲν μέτρον ἀσφαλείας πρὸς ἐκτίμησιν τῆς πνευματικῆς ἰκανότητος τοῦ ἐξεταζομένου παρεχούσας· οὐδόλως δὲ πρέπει νὰ νομίζωσιν οἱ μαθηταί, ὅτι, ὅπως ὑποστῶσι καλῶς τὰς ἀπολυτηρίους ἐξετάσεις, ὀφείλουσι κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας τῆς τελευταίας ἐξαμηνίας νὰ ἀπροσθηρίζωσι μηχανικῶς τὰ μέχρι τοῦδε διδασκόμενα· ὡς πρὸς δὲ τὰς γραπτὰς ἐξετάσεις θέλει ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐκ τῆς ἐκθέσεως τῶν ἰδεῶν διαλάμπει ἢ γενικὴ παιδείσις τοῦ μαθητοῦ καὶ δηλοῦται ὅτι ἀντιλαμβάνεται, σκέπτεται καὶ ἐκφράζεται ὀρθῶς, ὅτι κατατάττει σαφῶς τὰς ιδέας αὐτοῦ καὶ εὐχερῶς γρά-

ται τῇ γλώσσῃ· ὅθεν θέλει ληφθῆ θέμα διὰ τὴν ἐκ τοῦ μαθήματος τῆς γερμανικῆς γλώσσης γραπτὴν ἐξέτασιν καίμενον ἐντὸς τῆς περιφερείας τῆς γυμνασιακῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ κύκλου τῶν ἰδεῶν τοῦ μαθητοῦ, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ ἐγένετο προηγουμένως παρομοία ἐργασία ἐπὶ παρομοίου θέματος κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν μαθημάτων. Τὰ αὐτὰ ἰσχύουσι καὶ διὰ τὸ θέμα τῆς τε λατινικῆς καὶ ἑλληνικῆς μεταφράσεως, ὅπερ ὀφείλει νὰ ἦναι ἐκ τῶν μὴ διδασκόμενων εἰσέτι· τὰ δὲ μαθηματικὰ τέλος θέματα θέλουσιν ἐκλεχθῆ εἰς τρόπον, ὥστε νὰ μὴ ὦσιν ἐπανάληψις προηγουμένων παρομοίων θεμάτων, ἀλλὰ νὰ ἐμφαίνωσι τὴν ἀσφαλῆ συνοικείωσιν τοῦ μαθητοῦ μετὰ τῆς ἐπιστήμης ταύτης.

Καθ' ὅλου δὲ συνοφίζονται ἐν τοῖς ἐξῆς αἱ ἀπαιτήσεις τῶν ἐξεταστῶν ὡς πρὸς τε τὴν ἐξέτασιν καὶ τὴν βαθμολογίαν τῶν ἀπολυτηρίων ἐξετάσεων· α'.) γερμανικὴ γλῶσσα, ἱστορικὴ περίληψις τῆς φιλολογίας καὶ συνοικείωσις μετὰ τῶν ἐξεχόντων ἔργων αὐτῆς δι' ἰδίας ἀναγνώσεως· β'.) δευτέρα ἐθνικὴ γλῶσσα, τελειότης τῆς ἐγγράφου καὶ προφορικῆς ἐκφράσεως καὶ γνῶσις τῆς σχετικῆς φιλολογίας· γ'.) λατινικὴ γλῶσσα, ἐντελής γνῶσις τῶν διδασκόμενων συγγραφέων Καίσαρος, Λιβίου, Κικέρωνος, Τακίτου, Βιργιλίου, Ὀρατίου κατὰ τε τύπον καὶ περιεχόμενον, ἐλευθέρως ἐξήγησις, ἐτυμολογία, τεχνολογία καὶ σύνταξις χωρίου τινὸς ἀγνώστου, ἀπρόσκοπτος ἀνάγνωσις καὶ γνῶσις τῶν μέτρων τῆς λυρικῆς τοῦ Ὀρατίου ποιήσεως· δ'.) ἑλληνικὴ γλῶσσα, γνῶσις τοῦ περιεχομένου καὶ τοῦ ὕφους τοῦ Δημοσθένους, Προδότου, Ὀμήρου, Πλάτωνος καὶ Σοφοκλέους, ἀνάγνωσις καὶ ἐξήγησις ἀγνώστων χωρίων τῶν συγγραφέων τούτων, τεχνολογία, σύνταξις κτλ.· ε'.) ἱστορία καὶ γεωγραφία, ἐντελής γνῶσις τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων μέχρις Ἀλεξάνδρου καὶ Αὐγούστου, περίληψις ἐκ τῆς μέσης καὶ νεωτέρας ἱστορίας, λεπτομερέστερον δὲ τῆς νεωτέρας ἱστορίας τῆς αὐστριακῆς μοναρχίας· προσέτι δὲ τὰ κυριώτερα ἐκ τῆς μαθηματικῆς, φυσικῆς καὶ πολιτικῆς γεωγραφίας· ς'.) μαθηματικὴ· ἐν τῇ ἐπιπεδομετρίᾳ καὶ τριγωνομετρίᾳ ὁ ἐξεταζόμενος πρέπει νὰ ἦναι τοσοῦτον ἐξησκημένος, ὥστε νὰ λύῃ μετὰ σύντο-

μον σκέψιν προβλήματα ἢ ἀποδείξεις θεωρημάτων δοθέντων αὐτῶ, πρέπει νὰ λύη εὐχερῶς πρωτοβαθμίους ἐξισώσεις μὲ πλειοτέρας ἀγνώστους καὶ δευτεροβαθμίους μὲ μίαν τοιαύτην, νὰ υπολογίζη εὐχερῶς διὰ λογαρίθμων καὶ νὰ γνωρίζη τοὺς ἀλγεβρικοὺς κανόνας· ζ'.) φυσική, εὐχερῆς ἐξήγησις τῶν κυριωτέρων φυσικῶν φαινομένων ἐξ ὄλων τῶν κλάδων τῆς φυσικῆς· η'.) χημεία, γνώσις τῶν ιδιοτήτων τῶν ἀμετάλλων καὶ μετάλλων καὶ τῶν ἐφαρμογῶν αὐτῶν.

Μετὰ τὸ πέρασ ἐκάστης ἡμέρας ἐξετάσεων συνέρχονται εἰς συνδιάσκεψιν πάντες οἱ διδάσκαλοι τῆς ὑγδότης καὶ ὁ τῶν μαθηματικῶν τῆς ἐβδόμης τάξεως ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν γυμνασίων ἢ τοῦ ἀντιπροσώπου αὐτοῦ καὶ ἀποφαίνονται περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐξετάσεως διὰ πλειονοψηφίας, ἔχει δὲ ἐν ἰσοψηφίᾳ ὁ ἐπιθεωρητὴς τὴν νικῶσαν.

Ἐν τῷ ἐνδεικτικῷ τῆς ἀπολυτηρίου ἐξετάσεως, ἦτοι τῷ ἀπολυτηρίῳ, ἐμφαίνεται ἐκτὸς τῆς ἠθικῆς διαγωγῆς τοῦ ἐξεταζομένου καὶ ἡ κρίσις περὶ τῆς ἐπιτυχίας αὐτοῦ εἰς τὰ διάφορα ἀντικείμενα, καθὼς καὶ ἂν ἱκανοποιῇ ἐν συνόλῳ τὰς νομίμους ἀξιώσεις, ὅπερ γίνεται διὰ τῶν χαρακτηριστικῶν, ἱκανοποιεῖ ἄριστα, ἱκανοποιεῖ καὶ δὲν ἱκανοποιεῖ τέλος δὲ ἡ δήλωσις, ὅτι ἐκρίθη ὄριμος διὰ τὴν εἰς τὸ πανεπιστήμιον φοίτησιν ἢ οὐ, τοῦθ' ὅπερ γίνεται διὰ τῶν χαρακτηριστικῶν ὄριμος καὶ οὐχ ὄριμος.

Ἐννοεῖται, ὅτι εἰς τὰς ἀπολυτηρίου ἐξετάσεις ὑποβάλλονται μόνον οἱ προδιβασίμοι τῆς ὑγδότης τάξεως, ὡς ἀνωτέρω ἐρρέθη· ἐὰν ὅμως κατὰ τὰς ἀποτυχίας τις καὶ δὲν κριθῇ ὄριμος, τότε ἐν τισὶ περιπτώσεσιν οὐχὶ ἐντελοῦς ἀποτυχίας ἐπιτρέπεται τοῖς ἐξεταζομένοις ἀντὶ τῆς ἀνακατατάξεως εἰς τὴν ὑγδότην τάξιν τοῦ γυμνασίου ἢ ἐπανάληψις τῶν ἀπολυτηρίων ἐξετάσεων, ἣτις ἐπίσης γίνεται ἐγγράφως καὶ προφορικῇ· τρίτη δὲ τις ἀπολυτήριος ἐξέτασις εἶναι ὅλως ἀπράκτος. Μιθῆται λαβόντες δεύτερον βαθμὸν προόδου κατὰ τὴν ἐπὶ προδιβασμῷ ἐξέτασιν τῆς ὑγδότης τάξεως δύνανται, ὑφιστάμενης δεδικαιολογημένης ἀνάγκης, νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς ἀπολυτήριον ἐξέτασιν ὑστέραν καὶ κατ' ἄλλην ἢ τὴν κανονικὴν προθε-

σμίαν· οἱ δὲ τὸν τρίτον βαθμὸν προόδου ἀποκτήσαντες, μόνον ἀφοῦ ἐπαναλάβωσι τὴν ὑγδότην τάξιν γίνονται δεκτοὶ εἰς τὰς ἀπολυτηρίου ἐξετάσεις.

Διὰ τὰς ἀπολυτηρίου ἐξετάσεις εἰσπράττεται δικαίωμα φιορ. 2, 10 (δρ. 5, 25).

Ἡ διάρκεια τοῦ σχολικοῦ ἔτους ἐν τοῖς γυμνασίοις εἶναι δεκάμηνος ἦτοι ἀπὸ τῆς 1. Ὀκτωβρίου μέχρι τῆς 31. Ἰουλίου ἢ ἀπὸ τῆς 1. Νοεμβρίου μέχρι τῆς 31. Αὐγούστου· ἐκάστη δὲ ἐξαμηνία περιλαμβάνει πέντε μῆνας.

14. Περὶ ἰδιοδιδάκτων μαθητῶν. Ἡ κατ' οἶκον διδασκαλία τῶν γυμνασιακῶν μαθημάτων δύναται κατὰ δύο τρόπους νὰ ἐκτελεσθῇ, οἶον, εἴτε διὰ τῆς ἐγγραφῆς τῶν ἰδιοδιδάκτων εἰς τὴν δημόσιον γυμνάσιον, εἴτε καὶ ἄνευ αὐτῆς.

α'.) Ἐγγεγραμμένοι ἰδιοδιδάκτοι μαθηταί. Οἱ τοιοῦτοι ὀφείλουσιν ἀκολουθῶσιν αὐστηρῶς τὴν πορείαν τῆς διδασκαλίας τῶν γυμνασίων, χωρὶς νὰ ἐπισκέπτονται αὐτὰ, ὀφείλουσιν ὅμως νὰ παρευρίσκωνται εἰς πᾶσαν ἐξαμηνιαίαν ἐξέτασιν· δὲν δύνανται νὰ ὑπερπηδῆσωσι τὰς τινὰ δι' ἐξετάσεως, εἰμὴ ἐὰν μεταβῶσιν εἰς τοὺς μὴ ἐγγεγραμμένους ἰδιοδιδάκτους. Ὑποβάλλονται δὲ εἰς τὰς ἀπολυτηρίου ἐξετάσεις μόνον μετὰ παρέλευσιν τοῦ χρόνου, ὃν ἤθελον διανύσει ὡς δημόσιοι μαθηταί μέχρι τῆς ὑγδότης τάξεως τοῦ γυμνασίου τούτου.

Ὀφείλουσι δὲ καταβάλλει οἱ ἐγγεγραμμένοι ἰδιοδιδάκτοι α'.) δικαίωμα πρώτης ἐγγραφῆς φιορ. 2, 10 (δρ. 5, 25)· β'.) ἐν ἀρχῇ ἐκάστης ἐξαμηνίας τὸ σύνολον τῶν διδασκτρων· γ'.) δι' ἐκάστην ἐξαμηνιαίαν ἐξέτασιν δικαίωμα φιορ. 12 (δρ. 30). Προκείμενου νὰ προσέλθωσιν εἰς τὰς ἐξετάσεις ὀφείλουσιν νὰ προσαγάγωσιν ἐνδεικτικὸν διδασκάλου τῶν ἱερῶν, εἴτε καθολικοῦ, εἴτε ὀρθοδόξου, εἴτε ἰσραηλίτου ἱερέως, νὰ προσέρχωνται συνοδευμένοι ὑπὸ προσώπων ἱκανῶν νὰ παράσχωσιν ἐγγύησιν εἰς τὸ διδασκαλικὸν συμβούλιον περὶ τῆς ταυτότητος τοῦ ἐξεταζομένου, εἰς ἣν ὀφείλει τοῦτο σπουδαίως νὰ προσέχη. Αἱ ἐξετάσεις γίνονται ὡσαύτως ἐγγραφοὶ καὶ προφορικαί, ἀναφέρεται δὲ ῥητῶς ἐν τοῖς ἐξαμηνιαίοις ἐνδει-

κτικοίς. ὅτι εἰσὶν ἰδιοδίδακτοι. Εἰσὶ δὲ ταῦτα ἕμοια πρὸς τὰ τῶν δημοσίων μαθητῶν, δὲν συμπληροῦνται δὲ οἱ βαθμοί, οἵτινες μόνον κατόπιν προσωπικῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν δημοσίαν διδασκαλίαν δύνανται νὰ ληφθῶσιν· ὡς πρὸς δὲ τὰς ἀπολυτηρίου ἐξετάσεις ἰσχύουσιν ὅπως καὶ διὰ τοὺς δημοσίους μαθητάς. Ἐπιτρέπεται τοῖς ἐγγεγραμμένοις ἰδιοδιδάκτοις νὰ εἰσέλθωσιν ἐν ἀρχῇ ἐκάστης ἑξαμηνίας ὡς δημόσιοι μαθηταὶ ἄνευ τινος διατυπώσεως.

β.) Μὴ ἐγγεγραμμένοι ἰδιοδίδακτοι μαθηταί. Μαθηταὶ ἰδιοδιδάκτοι μὴ ἐγγεγραμμένοι εἰς τι δημόσιον γυμνάσιον δὲν εἰσὶν ὑποχρεωμένοι νὰ ἀκολουθῶσι τὴν σειράν τῶν μαθημάτων τοῦ προγράμματος αὐτοῦ. Δὲν ἐπιτρέπεται αὐτοῖς ἢ ἄμεσος εἰς τοὺς ἐγγεγραμμένους ἰδιοδιδάκτους μετάβασις, ἀφ' ἑτέρου ὅμως δύνανται κατόπιν εἰσιτηρίων ἐξετάσεων νὰ εἰσέλθωσιν ὡς δημόσιοι μαθηταὶ εἰς τὰ γυμνάσια, ὀριζομένης αὐτοῖς τῆς τάξεως, εἰς ἣν θέλουσιν εἰσέλθαι ἀναλόγως τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐξετάσεων. Μετὰ δὲ τὰς ἐξετάσεις ταύτας δύνανται νὰ εἰσέλθωσιν ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν χορείαν τῶν ἐγγεγραμμένων ἰδιοδιδάκτων. Ἀπαιτεῖται παρὰ τοῦ βουλομένου νὰ ὑποστῇ εἴτε ἐξετάσεις οἰασδῆποτε τάξεως, εἴτε ἀπολυτηρίου ἐξετάσεις νὰ προσαγάγῃ ὡσαύτως ἐνδεικτικὸν ἱερῶν, ἐκδιδόμενον ὑπὸ ἀνεγνωρισμένου ἱερέως καθολικῆς, ὀρθοδόξου, διαμαρτυρουμένης ἢ ἐβραϊκῆς Ὀρησκείας.

Οἱ τοιοῦτοι μαθηταὶ δύνανται νὰ προσέλθωσι καὶ εἰς ἀπολυτηρίου ἐξετάσεις, ὀφείλουσιν ὅμως νὰ ἔχωσι διανύσει τὸ 18 ἔτος τῆς ἡλικίας· ὁ αὐτὸς περιορισμὸς ἰσχύει καὶ περὶ μαθητῶν, οἵτινες ὄντες πρὶν δημόσιοι μαθηταί, ἐγένοντο ὅπωςδῆποτε ἰδιοδιδάκτοι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἢ τὴν τελευταίαν μόνον τάξιν. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἰσχύει ἢ διάταξις τῆς προσαγωγῆς ἀποχώσεως ἀποδείξεως περὶ τῆς χρήσεως τοῦ πρὸ τῆς ἐξετάσεως παρελθόντος χρόνου· ἐφαρμόζονται ἐπίσης τὰ ἀνωτέρω διὰ μαθητάς ἰδιοσυντηρήτων καὶ μὴ δημοσίων γυμνασίων.

Ἐκαστος ἰδιοδιδάκτος μαθητῆς μὴ ἐγγεγραμμένος ὀφείλει νὰ καταβάλῃ διὰ τὰς εἰσιτηρίου ἐξετάσεις εἰς τι δημόσιον γυμνάσιον δικαίωμα φοιτητῶν 12 (δραγ. 30) καὶ ἴσον ποσὸν ὡς δικαίωμα

διὰ τὰς ἀπολυτηρίου ἐξετάσεις, ἀπαλλάσσεται δὲ τῶν διδάκτρων τῶν προηγουμένων τάξεων.

Ὅφείλουσι λοιπὸν οἱ ἰδιοδιδάκτοι δεκαοκταέται μαθηταί, οἱ βουλόμενοι νὰ ὑποστῶσιν ἀπολυτήριον ἐξέτασιν, νὰ ζητήσωσι τοῦτο τρεῖς μῆνας πρὸ τῆς λήξεως τοῦ σχολικοῦ ἔτους δι' ἀνοφορᾶς αὐτῶν πρὸς τὴν διοικητικὴν ἀρχήν· θέλουσιν ἀναφέρει ὄνομα, ἐπώνυμον, ἡλικίαν, Ὀρησκείαν, κατοικίαν, ὄνομα καὶ ἐπάγγελμα τῶν γονέων ἢ ἐπιτρόπων, πάντα τὰ ἐνδεικτικὰ προηγουμένων ἐξετάσεων καὶ δικαιολογήσει ὡς πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν αὐτῶν τὸν μέχρι τοῦδε χρόνον. Τοιαῦτα ἀπολυτήρια ἐξετάσεις γινόμεναι ἄνευ τῆς διαταγῆς τῆς προϊσταμένης διοικητικῆς ἀρχῆς ἤθελον θεωρεῖσθαι ἀνίσχυροι καὶ μὴ γινόμεναι. Ἡ ἀρχὴ αὕτη δύναται, πληροφορηθεῖσα, ὅτι ὁ αἰτῶν ὑπέπεσεν εἰς τι ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ νόμου προβλεπόμενον σφάλμα, ὅτι στερεῖται τῆς διανοητικῆς ἰκανότητος ἢ καὶ τῆς προαπαιτουμένης παιδείας, ν' ἀπορρίψῃ τὴν αἴτησιν ταύτην, μάλιστα δὲ, ὅταν πληροφορηθῇ, ὅτι διὰ δόλου ἢ ψευδοῦς δηλώσεως ἠθέλησε νὰ ἀποκτήσῃ τὰ δικαιώματα τοῦ ὑποψηφίου τῶν ἀπολυτηρίων ἐξετάσεων.

Αἱ ἐξετάσεις τῶν μὴ ἐγγεγραμμένων ἰδιοδιδάκτων γίνονται αὐστηρότερον τῶν λοιπῶν μαθητῶν καὶ περιλαμβάνουσιν ἐν αὐταῖς ὡς ὑποχρεωτικὰ ἀντικείμενα τὴν φυσικὴν ἱστορίαν καὶ τὴν φιλοσοφικὴν προπαιδευτικὴν. Τὸ δὲ ἐνδεικτικὸν τῶν ὡς εἴρηται ἀπολυτηρίων ἐξετάσεων ἐκδίδεται ὡς καὶ τὸ τῶν δημοσίων μαθητῶν.

γ.) Μετάβασις ἀπὸ τῶν δημοσίων μαθητῶν εἰς τοὺς ἰδιοδιδάκτους. Δημόσιοι μαθηταὶ δύνανται ἐν παντὶ χρόνῳ νὰ μεταβῶσιν εἰς τοὺς ἐγγεγραμμένους ἢ μὴ ἐγγεγραμμένους ἰδιοδιδάκτους, ὑποβάλλονται ὅμως εἰς τὰς αὐτάς, ὡς οἱ λοιποὶ ἰδιοδιδάκτοι μαθηταὶ διατυπώσεις προκειμένου περὶ ἐξετάσεων.

Β'. ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ.

1. Σκοπός. Σκοποῦσι τὰ βιοτεχνικὰ σχολεῖα τὴν παροχὴν γενικῆς παιδείας ἄνευ τῆς χρήσεως τῶν ἀρχαίων κλασικῶν γλωσσῶν, εἴτε συμπληροῦντα βαθμὸν τινα ἐπικρατοῦς ἐκπαιδεύσεως διὰ τοὺς ἐξ αὐτῶν εἰς τὸν πρακτικὸν βίον εἰσερχομένους, εἴτε προπαρασκευάζοντα τοὺς εἰς τὰ πολυτεχνεῖα μεταβαίνοντας.

2. Εἶδη. Ὑπάρχουσι πλήρη βιοτεχνικὰ σχολεῖα περιέχοντα ἕξ, καὶ κατώτερα συνιστάμενα μόνον ἐκ τριῶν τάξεων· ἕκαστον δὲ πλήρες βιοτεχνικὸν σχολεῖον περιλαμβάνει τότε κατώτερον καὶ τὸ ἀνώτερον.

α') Τὸ κατώτερον βιοτεχνικὸν σχολεῖον παρέχει αὐτοτελῆ, ὡς εἴρηται, παιδευσιν διὰ τοὺς κύκλους τῶν τὰς κοινὰς ἀστικὰς ἢ ἀγροτικὰς τέχνας μετερχομένων· ἐν αὐτῷ διδάσκονται τὰ διάφορα ἀντικείμενα διὰ μεθόδου δημώδους, προσαρτῶνται δὲ εἰς τινὰς πόλεις, τότε δὲ ἰδίως τῇ δαπάνῃ τῶν σχετικῶν δήμων, καὶ ἕτεραι τάξεις συμπληρωματικαί, ἐπιδιώκουσαι τὴν τοῦ ἐμπορίου ἢ τῶν τεχνῶν διδασκαλίαν. Δὲν ἀποτελεῖ δὲ πάντοτε τὸ κατώτερον βιοτεχνικὸν σχολεῖον μέρος πλήρους βιοτεχνικοῦ σχολείου, ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἀθυπόστατα, διακρινόμενα τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων μὴ ἀθυποστάτων κατωτέρων βιοτεχνικῶν σχολείων ἤτοι ἀστικῶν σχολείων, διότι, ἐνῶ ταῦτα δὲν εἰσὶν εἰμὴ εὐρύτερα κύρια σχολεῖα, διοικούμενα ὑπὸ τῶν αὐτῶν ὡς ἐκεῖνα διευθυντῶν καὶ ἔχοντα τὸ αὐτὸ διδασκαλικὸν συμβούλιον, συνίστανται δὲ ἐκ δύο μόνον ἢ τὸ πολὺ τριῶν τάξεων, δὲν ἔχουσι πλειοτέρους τῶν πέντε διδασκάλων, καὶ ἂν ἐκ τριῶν τάξεων συνίστανται, ἀνηκόντων εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν δημοδιδασκάλων καὶ μὴ φερόντων τὸν τίτλον τῶν καθηγητῶν, δὲν ἀπαιτεῖται δὲ παρ' αὐτῶν εἰμὴ ἀπορριπτηρίον γυμνασίου ἢ τοιοῦτον ἐκ τῆς πέμπτης τάξεως τοῦ πλήρους βιοτεχνικοῦ σχολείου, — τούναντίον τὰ ἀθυπόστατα κατώτερα βιοτεχνικὰ σχολεῖα ἔχουσι ἴδιον διευθυντὴν, ἴδιον διδασκαλικὸν συμβούλιον καὶ ὑπάγονται ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν σχετικὴν διοικητικὴν ἀρχήν· οἱ δὲ διδάσκαλοι, τοῦλάχιστον ἕξ τὸν ἀριθμὸν, ἔχουσι τὸν βαθμὸν τῶν γυμνασιακῶν διδασκάλων,

δικαιοῦνται μετὰ τριῶν ἐτῶν ἐπιτυχῆ διδασκαλίαν τοῦ τίτλου τοῦ καθηγητοῦ, ἀπαιτεῖται νὰ ἔχωσιν ἀπολυτήριον τοῦ γυμνασίου ἢ τοῦ πλήρους βιοτεχνικοῦ σχολείου, ἔτι δὲ καὶ ἀπόδειξιν τριετοῦς ἀκροάσεως τῶν μαθημάτων τοῦ πανεπιστημίου ἢ τοῦ πολυτεχνείου, τέλος δὲ ὑποβάλλονται καὶ εἰς ἰδιαιτέρας ἐξετάσεις πρὸ τοῦ διορισμοῦ αὐτῶν. Ἐνεκα δὲ τῶν διαφορῶν τούτων δὲν δύναται μαθητῆς τῶν ἀστικῶν σχολείων νὰ εἰσέλθῃ εἰς ἀντιστοιχοῦσαν τάξιν τοῦ ἄλλως ὁμοιοβαθμίου ἀθυποστάτου βιοτεχνικοῦ ἄνευ προηγουμένης εἰσιτηρίου δοκιμασίας.

β') Τὸ δὲ ἀνώτερον βιοτεχνικὸν σχολεῖον συνεχίζει τὴν ἐν τῷ κατωτέρῳ ἀρξάμενην διδασκαλίαν διὰ μεθόδου ἐπιστημονικωτέρας ἀποπερατοῦ τὸ μέτρον τῆς γενικῆς κανονικῆς παιδείας, ἣν δύναται τις νὰ ἀποκτήσῃ ἐν τῷ βιοτεχνικῷ σχολείῳ καὶ εἶναι τὸ εἰδικὸν προπαρασκευαστικὸν σχολεῖον διὰ τὰς πολυτεχνικὰς σπουδὰς. Καὶ ἐνταῦθα ἰσχύει ὡς πρὸς τὴν διαίρεσιν εἰς δημόσια καὶ ἰδιωτικά τὸ περὶ γυμνασίων λεχθέν.

Οἱ διδάσκαλοι τῶν βιοτεχνικῶν σχολείων μισθοδοτοῦνται κατ' ἀναλογίαν διὰ φιορινίων 840—1260 ἤτοι δρ. 2100—3150, αὐξάνονται δὲ οἱ μισθοὶ κατὰ πᾶσαν δεκαετίαν ἀνά φιορ. 210 ἤτοι δρ. 530 κατ' ἔτος. Αἱ λόγῳ ὑπερτιμῆσεως τῶν ἐπιτηδείων πρόσθετοι ἀποδοχαὶ εἰσὶν αἱ τῶν καθηγητῶν τῶν γυμνασίων.

3. Ἡ διεύθυνσις τῶν βιοτεχνικῶν σχολείων διέπεται ὑπὸ τῶν αὐτῶν διατάξεων ὡς καὶ ἡ τῶν γυμνασίων. Ἐν ἑκάστῳ δὲ πλήρει βιοτεχνικῷ δι' ἀμφοτέρων τὰς ὑποδιαίρέσεις αὐτοῦ εἰς μόνον ὑπάρχει διευθυντής.

4. Πρόγραμμα μαθημάτων. Ἐκ τῶν κατωτέρω ἀναγραφόμενων ἕξ τάξεων αἱ τρεῖς πρῶται ἀποτελοῦσι τὸ κατώτερον, αἱ δὲ τρεῖς τελευταῖαι τὸ ἀνώτερον βιοτεχνικὸν σχολεῖον.

Α'. τάξις. Ἰερὰ μετὰ διηγημάτων ἐκ τῆς ἀγίας γραφῆς (2 ὥρας καὶ) ἑβδομάδα· γερμανικὴ γλῶσσα, ἀνάγνωσις, ἐξήγησις τοῦ ἀναγνωσθέντος, ἀνάμνησις καὶ ἀποστήθισις, ἀπαγγελία, μέρη λόγου,

γραφται ἑξασκήσεις κατόπιν διηγημάτων ἢ περιγραφῶν (6). δευτέρα ἔθνη γλῶσσα, ἧτις εἶναι προαιρετικὴ ἢ ἀντ' αὐτῆς γαλλικὴ, ἀγγλικὴ ἢ ἰταλικὴ (2). γεωγραφία, ἥπειροι καὶ διαίρεσεις αὐτῶν, ἀστρονομία ὅσον ἀναγκαιοὶ εἰς τὴν μαθηματικὴν γεωγραφίαν, ἱστορικαὶ ἀναμνήσεις, ὅπου παρουσιασθῆ κατὰ τὸ μάθημα τῆς γεωγραφίας ἢ εὐκαιρία (4). ἀριθμητικὴ, αἱ τέσσαρες πράξεις διὰ συγκεκριμένων καὶ ἀφηρημένων ἀριθμῶν, παραβολὴ τῶν διαφόρων νομισμάτων, μέτρων καὶ βαρῶν, διαιρετότης τῶν ἀριθμῶν, κλάσματα κοινὰ καὶ δεκαδικὰ (4). ἐπιπεδομετρία (3). ἰχνογραφία, στοιχεῖα τῆς ἰχνογραφίσεως γεωμετρικῶν σχημάτων ἀνευ χρήσεως τοῦ διαβήτου, ἰδίως δι' ἀντιγραφῆς προτύπων (8), ζωολογία (3 ἐν τῇ πρώτῃ ἑξαμηνίᾳ), βοτανικὴ (3 ἐν τῇ δευτέρᾳ ἑξαμηνίᾳ), καλλιγραφία (2).

Β'. τάξις. Συνέχεια τῶν ἱερῶν μετὰ διηγημάτων ἐκ τῆς ἱερᾶς γραφῆς (2), γερμανικὴ γλῶσσα, ἀνάγνωσις μετ' ἀσκήσεων, ῥήματα, ἔτυμολογία, γραπταὶ ἀσκήσεις περὶ τοῦ ἀναγνωσθέντος, ὅπερ θέλει λαμβάνεσθαι ἐκ θεμάτων τῆς ἱστορίας ἢ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν (7), δευτέρα ἔθνη ἢ ξένα γλῶσσαι (2), γεωγραφία τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης, ἰδίως Αὐστρίας, διηγήματα ἐκ τῆς αὐστριακῆς ἱστορίας (4), ἀριθμητικὴ, δυνάμεις, ἐξαγωγή ῥίζης, τετραγωνικῆς καὶ κυβικῆς, ἀναλογίαι, μέθοδος τῶν τριῶν, μέθοδος τοῦ τόκου, τοῦ ἐπιτοκίου, τῆς ὑφαιρέσεως, διαιρετότης κτλ. (4), συνέχεια τῆς ἐπιπεδομετρίας μετὰ παραδειγμάτων ἐκ τῆς πρακτικῆς γεωμετρίας καὶ καταμετρικῆς, κωνικαὶ τομαί, στερεομετρία (3), ὀρυκτολογία (2), φυσικὴ, γενικαὶ ιδιότητες κατὰστασις τῶν σωμάτων, ὑδροστατικὴ, ἀεροστατικὴ καὶ ἀρχαὶ περὶ θερμότητος, περὶ ἀτμῶν καὶ μετεωρολογίας (4), ἰχνογραφία, ἀντιγραφὴ ἀντικειμένων στρογγύλων, γυφίνων προπλασμάτων, κοσμημάτων, χειρῶν, ποδῶν κτλ., ἀντιγραφὴ γεωμετρικῶν σωμάτων τῇ χρήσει τοῦ διαβήτου, ὁμοῦ (6), καλλιγραφία (2).

Γ'. τάξις. Λειτουργικὴ (2), γερμανικὴ γλῶσσα, ἀνάγνωσις μετ' ἀσκήσεων, ἐπιστολογραφία ἐμπορικὴ (6), δευτέρα ἔθνη ἢ ξένα γλῶσσαι (2), γεωγραφία τῶν λοιπῶν εὐρωπαϊκῶν καὶ τῶν διὰ τὸ

ἐμπόριον σπουδαιοτέρων ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης κειμένων χωρῶν μετὰ τεμαχίων ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν χωρῶν τούτων (4), ἀριθμητικὴ, ἀσκήσεις, πρακτικοὶ ὑπολογισμοὶ εὐρυτέρων διαστάσεων, μετατροπὴ νομισμάτων καὶ ὑπολογισμοὶ συναλλαγμάτων, ἐξήγησις τούτων καὶ τῶν ἀπλουστέρων ἐμπορικῶν βιβλίων (4), οἰκοδομικὴ (3), φυσικὴ, ἀτμομηχαναί, ἀκουστικὴ, ὀπτικὴ, μαγνητισμὸς καὶ ἠλεκτρισμὸς μετ' ἐξηγήσεως τῶν σχετικῶν φυσικῶν φαινομένων (4), χημεία, διεξαγωγὴ τῶν κυριωτέρων μερῶν ἐξ ὀλοκλήρου τῆς χημείας, ἐφαρμοζομένης ἐπὶ τῶν διαφόρων τεχνῶν (6), ἰχνογραφία, κεφαλαί, κοσμήματα, πρότυπα, τοποθεσίαι καὶ ὑποδείγματα καὶ γύφισα προπλάσματα (6), καλλιγραφία (2).

Δ'. τάξις. Ἱερὰ περὶ πίστεως (2), γερμανικὴ γλῶσσα, ἀνάγνωσις ἐξεχουστῶν περικοπῶν τῶν κυριωτέρων ποιητῶν καὶ πεζῶν, τρόποι παραστάσεως, τὰ κυριώτερα ἐκ τῆς μυθολογίας, γραπταὶ ἀσκήσεις ἐπὶ τῶν ἀναγνωσθέντων ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἢ καὶ ἐξ ἰδίης πείρας (6), δευτέρα ἔθνη ἢ ξένα γλῶσσαι (2), γεωγραφία τῆς μεσημβρινῆς Εὐρώπης, Ἀσίας, καὶ Ἀφρικῆς (4), μαθηματικά, ἀλγεβρα μέχρι τῶν δευτεροβαθμίων ἐξισώσεων, γεωμετρία μέχρι τῆς τριγωνομετρίας (8), περιγραφικὴ γεωμετρία καὶ γεωμετρικὴ ἰχνογραφία (3), γενικὴ εἰσαγωγὴ εἰς τὴν φυσικὴν ἱστορίαν, ζωολογία, ἀνατομία τῶν ζώων καὶ γεωγραφικὴ αὐτῶν διανομὴ (2), τεχνικὴ χημεία: μέρος Α'. ἀμέταλλα (5), πρακτικαὶ ἀσκήσεις ἐν τῷ χημείῳ (4, ἦγουν ὅτις τῆς ἐβδομάδος ἀνὰ 2 ὥρας μετὰ τὸ τελευταῖον ἑσπερινὸν μάθημα), ἰχνογραφία ἀντιγραφὴ κεφαλῶν καὶ ἀγαλμάτων ἐκ προτύπων ἢ γυφίνων προπλασμάτων, ἀντιγραφὴ ἀρχαίων βυζαντινῶν, ῥωμαϊκῶν, γοθικῶν ἢ ἐκ τῆς περιόδου τῆς ἀναγεννήσεως (Renaissance) κοσμημάτων, λύσεις κοσμηματολογικῶν θεμάτων (6), καλλιγραφία (1).

Ε'. τάξις. Χριστιανικὴ ἠθικὴ (2), γερμανικὴ γλῶσσα, ἀνάγνωσις, τρόποι ποιητικῶν παραστάσεων, μετρικὴ, ἐποποιία μεσαιωνικῶν, ἠρωικῶν ἢ μυθιστορικῶν παραδόσεων, γραπταὶ ἀσκήσεις καὶ συνθέσεις ἰδεῶν καὶ θεμάτων ἐκ τῶν φυσικῶν μαθημάτων, περιλήψεις, ἐπιστολαί, (1), δευτέρα ἔθνη ἢ ξένα γλῶσσαι (1), γεωγρα-

φία τῆς μέσης καὶ βορείας Εὐρώπης, τῆς Ἀμερικῆς καὶ Αὐστραλίας (3), ἱστορία ἀπὸ τοῦ 800 μ. Χ. μέχρι τῆς Β'. τῶν Παρισίων εἰρήνης, σύντομος περίληψις τῶν μετὰ ταῦτα γεγονότων (2), μαθηματικά, λύσεις ἀνωτέρων ἐξισώσεων, σειραὶ, ἀρχαὶ διαφορικοῦ ὑπολογισμοῦ· ἐπίπεδος καὶ σφαιρικὴ τριγωνομετρία, ἀναλυτικὴ γεωμετρία ἐπίπεδος (6), περιγραφικὴ γεωμετρία καὶ γεωμετρικὴ ἰχνογραφία (4), γενικὴ βοτανικὴ, δηλ. μέρη καὶ ὄργανισμός τῶν φυτῶν· εἰδικὴ βοτανικὴ, γεωγραφικὴ διανομὴ τῶν φυτῶν καὶ πρὸ πάντων τῶν αὐστριακῶν (3), φυσικὴ μετὰ μαθηματικῶν ἀποδείξεων, γενικαὶ ιδιότητες τῶν σωμάτων, στοιχεῖα καὶ δυνάμεις, στερεὰ, ὑγρὰ καὶ ἀέρια, ἀκουστικὴ (5), τεχνικὴ χημεία: μέρος Β'. μέταλλα (6), πρακτικαὶ ἀσκήσεις ἐν τῷ χημείῳ (4, δις τῆς ἐβδομάδος ἀνὰ 2 ὥρας μετὰ τὸ τελευταῖον ἑσπερινὸν μάθημα), ἰχνογραφία, ἀντιγραφή κεφαλῶν, ἀνθρώπων, ζώων καὶ γυφίνων προπλασμάτων καὶ ἐκ διαφόρων θέσεων, ἀντιγραφή φυτῶν, σύνθεσις αὐτοσχέδιος θεμάτων τῆς κοσμηματογραφίας, γραφὴ τοποθεσιῶν (6).

ΣΤ'. τάξις. Ἑκκλησιαστικὴ ἱστορία (2), γερμανικὴ γλῶσσα, περίληψις τῆς ἱστορίας τῆς γερμανικῆς καὶ κλασικῆς φιλολογίας, ἀνάγνωσις δραμάτων ἢ ἐπῶν, ἐπιστολαὶ, ἐκθέσεις (7), δευτέρα ἑθνικὴ ἢ ξένη γλῶσσα (1), εἰδικὴ γεωγραφία τῆς Αὐστρίας ὡς πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς τέχνας, στατιστικὴ τῆς Αὐστρίας ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς λοιπὰς χώρας (4), εἰδικὴ ἱστορία τῆς Αὐστριακῆς μοναρχίας (2), ἀνώτερα μαθηματικά, ὀλοκληρωτικὸς ὑπολογισμὸς, ἐπίπεδος καὶ τρισδιάστατος ἀναλυτικὴ γεωμετρία (6), περιγραφικὴ γεωμετρία καὶ γεωμετρικὴ ἰχνογραφία μετ' ἀσκήσεων ἐπὶ τῶν σκιῶν, τομῶν λίθων καὶ μηχανῶν, ἀντιγραφή σχεδίων μηχανῶν δι' ὑδροχρωμάτων (5), ὄρυκτολογία, χημικὴ σύνθεσις τῶν ὄρυκτῶν, γεωγνώσις (2), φυσικὴ, ὀπτικὴ, μαγνητισμὸς, ἠλεκτρισμὸς, περὶ θερμότητος καὶ μετεωρολογία (5), τεχνικὴ χημεία: μέρος Γ' ὄργανικὴ χημεία (4), πρακτικαὶ ἀσκήσεις (4, δις τῆς ἐβδομάδος ἀνὰ δύο ὥρας μετὰ τὸ τελευταῖον ἑσπερινὸν μάθημα), ἰχνογραφία, ἐκτέλεσις μεγαλειτέρων συνθέσεων καὶ συνδυασμῶν ζωϊκῶν καὶ φυτικῶν ἀντικειμένων, χωρῶν, ἀρχιτεκτονικῶν

κοσμημάτων, ἀντιγραφή γυμνῶν, ζωγραφικὴ δι' ὑδροχρωμάτων καὶ ἐλαιοχρωμάτων, τελειοποίησις ἐν τῇ ἰχνογραφίᾳ (8).

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω διδάσκονται ἡ πλαστικὴ, ἡ στενογραφία, αἱ πρακτικαὶ ἀσκήσεις ἐν τῇ ζωολογίᾳ, βοτανικὴ καὶ ὄρυκτολογία καθ' ὥρας προαιρετικῶς.

Βιοτεχνικὰ σχολεῖα διατηρούμενα ὑπὸ νομῶν, δήμων ἢ ἐπαρχιῶν ἢ τέλος ὑπὸ ἰδιωτῶν καὶ ἐταιριῶν, ὀφείλουσι χωρὶς νὰ περιορίζωνται ἀκριβῶς εἰς τὸ ἐντασθα ἐκτιθέμενον πρόγραμμα, νὰ ἔχωσιν ἐπίσης πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν γενικὸν σκοπὸν καὶ τὸν βαθμὸν τῆς προόδου, ὃν πρέπει νὰ παρέχωσι τὰ σχολεῖα ταῦτα. Τὸ διδασκαλικὸν συμβούλιον ἐκλέγει τὰ διδακτικὰ βιβλία ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου ἐγκεκριμένων.

(ἔπεται συνέχεια).

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΧΕΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΡΑΞΙΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΜΟΙΒΑΙΑΣ ΑΥΤΩΝ ΕΠΗΡΑΣΕΩΣ.

Ἀναλαμβάνων σήμερον τὰς κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν τοῦτο ἔτος παραδόσεις μου, πρὶν ἢ εἰσέλθω εἰς τὴν συνέχειαν τῆς διδασκαλίας τοῦ παρελθόντος ἔτους, δὲν νομίζω ὅτι εἶνε ἀνεῦ σκοποῦ καὶ ἐνδιαφέροντος νὰ ἐπιληφθῶ παρεμπιπτόντως τῆς ἐξετάσεως γενικωτέρου τινὸς ἀντικειμένου, ἀμέσως σχετιζομένου μετὰ τῆς ἐπιστήμης, ἧς ἡ ἔρευνα πρόκειται ἀντικείμενον τοῦ ἡμετέρου μαθήματος. Ἡ μελέτη καὶ ἡ ἐξέτασις τῶν γενικωτέρων ἀρχῶν, ἐφ' ὧν ἀπορρέει πᾶσα ἐπιστήμη, αἵτινες κατ' ἀνάγκην ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῶν λεπτομερειῶν αὐτῆς, καὶ αἵτινες πρέπει ἀείποτε νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψει ἐν πάσῃ τοῦ βίου σχέσει, ἐν πάσῃ τοῦ πνεύματος ἀνεξίξει, εἶνε κυρίως ὁ χαρακτήρ τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ τῆς ἀνατροφῆς τοῦ τε ἀτόμου καὶ τῆς κοινωνίας. Μόνος ὁ ἐξετάζων τὰ περὶ ἑαυτὸν φαινόμενα εἰκῆ καὶ κατὰ τύχην, ὅπως βλέπει αὐτὰ καθ' ἑκάστην, ἀνεῦ ἄλλης περιεργείας, ἢ τῆς τυφλῆς καὶ ἀνεξετάστου ἀποδοχῆς τῶν δεδομένων, δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην ν' ἀναζητήσῃ τὴν ἀρχὴν αὐτῶν, ἐπὶ τῇ βεβαιότητι ὅτι θέλει κατανοήσῃ αὐτὰ κρεῖττον, ἀνατρέγων εἰς τὰ αἴτια, εὐχαριστεῖται

δὲ μόνον εἰς τὰ γεγονότα καὶ τὰ δεδομένα. Ἄλλ' ἡ ἀποστολὴ τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι τοσοῦτον ταπεινὴ καὶ χαμαιζήλος. Ἐν αὐτῇ τῇ πρωϊμωτάτῃ αὐτοῦ ἀναπτύξει, ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ πτήσει, εἰ καὶ περιοριζόμενος ἔτι ὑπὸ τῆς σκοτεινῆς ἀγλύος τοῦ περικυκλουμένου αὐτὸν ἀγνώστου, αἰσθάνεται ἀκατάσχετον τὴν μυστικὴν ἐκείνην δύναμιν τῆς περιεργείας κατὰ πρῶτον, τῆς δίψης τῆς γνώσεως, ἣτις ἀκολούθως, διὰ τῆς προϊούσης ἀναπτύξεως, θέλει μεταβληθῆ εἰς τὴν ὑπέροχον δύναμιν τῆς ἐρεύνης καὶ τῆς σκέψεως. Μόνον διὰ τῆς τοιαύτης ἐργασίας καὶ λειτουργίας τὸ πνεῦμα δύναται νὰ ἐκδηλώσῃ προσηκόντως καὶ ἐρρωμένως τὴν δύναμιν αὐτοῦ, νὰ εἰσδύσῃ ἀπανταχοῦ, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς λύσεως τῶν ἐκάστοτε ἀναφουμένων προβλημάτων τοῦ βίου, τῆς γνώσεως. Φύσει τοῦ εἰδέναι ὁρέγεται ἄνθρωπος, εἶπεν ὁ κατ' ἐξοχὴν χρησιμοδότης τοῦ ἀρχαίου κόσμου Ἀριστοτέλης. Ἄλλὰ τὸ εἰδέναι τοῦτο δὲν βασιίζεται μόνον ἐπὶ τῶν θετικῶν δεδομένων τῆς πείρας, τῆς πράξεως, τῶν ἀμέσως προσπιπτόντων εἰς τοὺς φυσικοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τοῦ μᾶλλον ἰδιώτου παρατηρητοῦ· ἀπὸ τῶν τοιούτων ἐγνωσμένων τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἀνέρχεται εἰς τὰ αἷτια, τὰ προκαλέσαντα τὰς γενικὰς ἀρχάς, ἐρμηνεύον πᾶν φαινόμενον ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων, τῶν αἰτίων καὶ τῶν αἰτιατῶν, ἐν τούτῳ δ' ἔγκειται ἡ δύναμις αὐτοῦ, δι' ἧς διασπᾷ τὰ ὅρια τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου, ὑπερβαίνει κολοσσιαῖα προσκόμματα, τέως ἀνυπερέβλητα θεωρούμενα, καὶ δημιουργεῖ τὴν ἐπιστήμην, τὴν ἱερὰν ταύτην δύναμιν τῆς ἀνθρωπότητος, ἣτις λαμβάνουσα αὐτὴν ἀπὸ τοῦ λίκνου τῆς ἀγνοίας, ἀναβιβάζει διὰ τοῦ χρόνου εἰς τὰς ὑψίστας, τὰς τέως ἀνεφίκτους κορυφὰς τῆς γνώσεως, εἰς τὴν θεωρίαν, δι' ἧς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἀποκαλύπτεται κατὰ πρῶτον ἀληθῶς εἰς ἑαυτὸ, λυθὸν τὰ ἐκάστοτε ἀναφουόμενα προβλήματα ἐν τῷ φυσικῷ καὶ τῷ ἠθικῷ κόσμῳ, οὕτω δὲ καθιστάμενον κάτοχον, ἐν μέρει εἰ μὴ ἐν ὅλῳ, τῶν ἀποκρύφων τῆς δημιουργίας.

Πολλοὶ πολλάκις ἐδόθησαν ὀρισμοὶ περὶ τοῦ ἀνθρώπου· ἀλλ' ὁ ἐπιτυχέστερος, ἂν δὲν ἀπατώμαι, εἶνε ὁ τοῦ θεωρητικοῦ, τοῦ ἀρε-

σκομένου εἰς τὰς θεωρίας. Ἄπαντα τὰ ὄντα, ἔμψυχα καὶ ἄψυχα, τοῦ φυσικοῦ τούτου κόσμου, ἀπὸ τῆς ταπεινοτάτης αὐτῶν βαθμίδος μέχρι τῆς ὑπάτης ἐξελίξεως, ἔχουσιν ἰδίαν φύσιν καὶ χαρακτῆρα· αἱ τελευταῖαι τοῦ ἐνστικτοῦ ἐκδηλώσεις, αἱ ἀφανέσταται τοῦ βίου ὑποστάσεις χαρακτηρίζουσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον τὴν διάφορον τῆς ζωικῆς φύσεως κλίμακα. Τὸ φυτὸν, τὸ ζῶον ἔχουσιν εἰδικήν τινα ἀτομικότητα, ἂν μοι εἶνε ἐπιτετραμμένη ἡ λέξις, λαλοῦντι περὶ ὄντων, ἐστερημένων πλήρους συνειδήσεως — ἣτις χαρακτηρίζει αὐτὰ, ὀρίζουσα τὴν δεδομένην αὐτῶν λειτουργίαν καὶ ἐνέργειαν. Αὕτη ἐκδηλοῦται αὐτομάτως, διὰ τῆς ἐπενεργείας ὑπερτάτων ἀρχικῶν νόμων, ὧν οὐδεμίαν ἔχουσι ταῦτα συνείδησιν. Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος διαφέρει πάντων τούτων, ἔχων ἰδίαν, αὐτόνομον συνείδησιν, δὲν ἀποδέχεται τυφλῶς τὸ δεδομένον ἀνευ ἐρεύνης, ἀνευ ἐξετάσεως, ἄγεται δὲ πρὸς πᾶσαν πράξιν ὑπὸ τῆς ἰδίας συνειδήσεως. Ἐνῷ τὸ εὐφρέστατον τῶν ζώων πράττει κατὰ συνήθειαν, κατ' ἐνστικτον, ἀδιαφοροῦν καὶ περὶ τῶν αἰτίων καὶ περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων, ὁ ἄνθρωπος ἐρευνᾷ, μηδὲν ἀποδεχόμενος ἀνευ ἐξετάσεως, ρίπτεται εἰς τὴν θεωρίαν, δι' ἧς προσπαθεῖ νὰ εἰσδύσῃ βαρύτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον εἰς τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων, εἰς τὴν φύσιν τῶν κατ' ἐκάστην φαινομένων. Καὶ πάλιν ἐνῷ ὁ μὴ χρώμενος τῇ θεωρίᾳ, ὁ μὴ κατανοῶν τὴν δύναμιν αὐτῆς καὶ τὴν ἀποστολὴν, ἀποδέχεται τὰ περὶ ἑαυτὸν συμβαίοντα ἀνευ ἐξετάσεως, ὡς ἄνωθεν δεδομένα, ὡς κατ' ἀνάγκην τελούμενα, ὑποτάσσει ἑαυτὸν εἰς τοὺς νόμους ἀναποδράστου ἀνάγκης, κατ' ἀκολουθίαν στερεῖται τελείας τῶν ὄντων ἐπιγνώσεως, ἀτομικότητος καὶ ἐλευθερίας, ὁ δὲ διὰ τῆς θεωρίας διαβίων καὶ ἐργαζόμενος, ὁ ἐξ ἀπόπτου ἐξετάζων τὰ πράγματα, ὁ ἀναζητῶν τοὺς νόμους αὐτῶν καὶ τὴν σημασίαν, τὰ αἷτια καὶ τὰ ἀποτελέσματα, κατανοεῖ τὸν κόσμον κατὰ πρῶτον, ἑαυτὸν ἀκολούθως, ἐν τῇ συνειδήσει δὲ ταύτῃ τοῦ τε ἐξ ὑποκειμένου καὶ τοῦ ἐξ ἀντικειμένου κόσμου καθίσταται ἀληθῶς τέλειος μικρόκοσμος, ἰκανὸς νὰ κατανοήσῃ τὸν κόσμον, νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰ μυστήρια αὐτοῦ, νὰ ἐξαν-

ὀρωπίση αὐτὸν, ἀνώτερος εἰ δυνατόν αὐτοῦ ἐπὶ τέλους καθι-
στάμενος.

Ἄλλὰ τί εἶνε θεωρία; τίς ἡ ἀληθὴς αὐτῆς ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἀν-
θρώπου σημασία, ποία ἡ δύναμις αὐτῆς καὶ τίνα τὰ μέσα, δι'
ἧν ἐνεργεῖ ἐν τῇ ἀκαταπαύστῳ αὐτῆς ἐργασίᾳ; Αὕτη καλεῖται
οὕτω, διότι δι' αὐτῆς θεᾶται ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἐκ τῶν
ἄνω, ἐξ ἀπόπτου ἐρευνῶν τὰ αἰτία, τὴν φύσιν καὶ τὰ ἀποτελέ-
σματα τῶν ὄντων. Ἡ θεωρία εἶνε ἀναπόσπαστος ἀπὸ πάσης ἐρ-
γασίας τοῦ πνεύματος. Ὅ,τι δὲν προσπίπτει ἀμέσως εἰς τοὺς φυ-
σικοὺς ἡμῶν ὀφθαλμοὺς, ὅ,τι ἔχει τὸν λόγον αὐτοῦ καὶ τὴν αἰ-
τίαν, ὅ,τι δὲν λύεται ὑπὸ τῆς κοινῆς πείρας καὶ τῆς πράξεως, ἐρμη-
νεύεται διὰ τῆς θεωρίας, ἀνωτέρας ἐργασίας τοῦ πνεύματος, μὴ εὐ-
χαριστουμένου εἰς τὸ δεδομένον, ἀναζητοῦντος δὲ διὰ τινος τρόπου
καὶ ἐργασίας, μεθόδου, τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῶν ὄντων, πᾶν
ὅ,τι δὲν δύναται ἀμέσως νὰ ἐπιλύσῃ καὶ νὰ κατανοήσῃ. Ἡ θεω-
ρία τοῦ κόσμου, τοῦ οὐρανοῦ, τῆς γῆς, καὶ κατ' ἀκολουθίαν πά-
σης ἡμῶν γνώσεως, εἶνε ἀνωτέρα τις ἐρευνα τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ
τέλους πάντων τούτων, ἅτινα δὲν δυνάμεθα διὰ τῆς πείρας
μόνον νὰ κατανοήσωμεν καὶ νὰ ἐρμηνεύσωμεν. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν
ταύτην ἡ θεωρία εἶνε ἔμφυτος εἰς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, γεν-
νᾶται μετ' αὐτοῦ, παρακαλουθεῖ δ' αὐτὸ κατὰ πᾶσαν τοῦ ιστορι-
κοῦ βίου τοῦ ἀνέλιξιν. Ἦνῃ ὁ ἀποδεχόμενος ἄνευ δισταγμοῦ τὰ
πρόχειρα δεδομένα τῆς πείρας, ἀδιαφορεῖ νὰ κατανοήσῃ τὴν ἀρ-
χὴν αὐτῶν καὶ τὰ ἀποτελέσματα, οὕτω δὲ κατ' ἐλάχιστον δια-
φέρει τοῦ μὴ σκεπτομένου ζώου, ὁ προσπαθῶν νὰ διατυπώσῃ
θεωρίαν τινὰ ἐπὶ παντὸς φαινομένου, ἄρχεται λαμβάνων συνειδήσιν
τινα αὐτοῦ, ἂν δὲν κατορθοῖ νὰ διατυπώσῃ πλήρη αὐτοῦ λύσιν.
Ἡ πράξις, ἡ πείρα, ἐν τοῖς στενοῖς αὐτῶν ὁρίοις, ἀντιλαμβάνον-
ται τῶν λεπτομερειῶν μόνον, ἐνῷ τὸ ἄνω τὸν ἡ θεωρία συλλαμ-
βάνει πλήρη τὸν σύνδεσμον τῶν πραγμάτων, τὴν οὐσίαν αὐτῶν,
τὰ αἰτία καὶ τὰ ἀποτελέσματα. Ὁ ἰδιώτης παρατηρεῖ ἐννεὸς καὶ
μετ' ἐκπλήξεως τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν τῶν ἀστρῶν, τὴν
ποικίλην αὐτῶν κίνησιν, τὰς ἐκ ταύτης μεταβολὰς καὶ ἀλλοιώσεις,

γινώσκει περίπου κατὰ ποίχιν ὥραν τελεῖται ἡ ἀνατολή, ἢ ἐπέρ-
χεται ἡ δύσις, ἀλλὰ δὲν γινώσκει νὰ δώσῃ τὸν προσήκοντα λόγον,
τὴν ἐρμηνείαν πάντων τούτων· αὕτη ἔσται συνήθης ὀρησκειτικόν
τι δέος, δεισιδαιμονία, πίστις εἰς ὑπερφυσικὰς δυνάμεις, καταβάλλ-
λουσα αὐτὸν ἐπὶ τέλους καὶ ἀποκτηνοῦσα. Τούναντίον ὁ ἀστρο-
νόμος, ὁ βαθύτερον εἰσδύσας εἰς τὴν μελέτην τῶν νόμων, τῶν
διεπόντων τὸ σύστημα τῶν οὐρανίων σωμάτων, γινώσκει αὐτοὺς
κατὰ βάθος, εἶνε δὲ παρεσκευασμένος ἐκάστοτε νὰ παράσχῃ τὴν
προσῆκουσαν ἐξήγησιν παντὸς ἐν τοῖς οὐρανοῖς φαινομένου, τα-
κτικοῦ ἢ ἐκτάκτου, τὸ ὅποιον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ αὐτοῦ φρίττει ἀνα-
πολῶν ὁ μηδέποτε εἰσδύσας εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ οὐρανοῦ. Ὁ
ἄγνωστος ἐκεῖνος ἀστρολόγος τῆς Χαλδαίας, ὁ πρῶτος ἐγκύψας
εἰς τὴν παρατήρησιν τῶν φαινομένων τοῦ οὐρανοῦ, γινώσκει ἴσως
ἐκ παραδόσεως τὴν κανονικὴν πορείαν φαινομένων τινῶν, ἀλλ'
ἀγνοεῖ νὰ δώσῃ τὸν λόγον αὐτῶν, καθὸ ἐξ ἐμπειρικῆς μόνον ἀπό-
ψεως, κατὰ πράξιν, παρακολουθήσας τὴν ποικίλην φύσιν τῶν
φαινομένων τούτων, μηδέποτε δὲ εἰσδύσας εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν
νόμων, τῶν διεπόντων τὴν ποικίλην αὐτῶν κίνησιν καὶ λειτουρ-
γίαν· ἀλλ' ὁ μετὰ συνειδήσεως ἐξετάζων τὰ φαινόμενα, ὁ ἀγρυ-
πνήσας ἐν τῇ μελέτῃ αὐτῶν, ὁ παρατηρήσας αὐτὰ ἀπὸ τινος ἀνω-
τέρας περιωπῆς, οὗτος μόνος θέλει δυνηθῆ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰ ἀπό-
κρυφα ταῦτα τῆς φύσεως, νὰ ἐξηγήσῃ τοὺς νόμους αὐτῶν, τὴν
ἀρχὴν καὶ τὴν ἐνέργειαν. Ἐντεῦθεν ἐνῷ μένει δικαίως ἄγνωστος ἐν
τῇ μνήμῃ τῶν ἀνθρώπων, ἀδιάφορος διὰ τὰς ἐπερχομένας γενεάς,
ὁ νυκτιπόρος ἐρημίτης, ὁ ἐμπειρικὸς παρατηρητῆς τῶν ὀρέων τῆς
Χαλδαίας, καταλείπει φωτεινότερα ἔχνη διαβάσεως ὁ θεωρητικὸς
ἐρευνητῆς τοῦ οὐρανοῦ, ὁ διατυπώσας νέαν αὐτοῦ ἄποψιν καὶ
θεωρίαν—εἰς Ἡτολεμαῖος, εἰς Γαλιλαῖος, εἰς Κοπέρνικος. Κατὰ
τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν καὶ μέθοδον ὁ φυσιολόγος, ὁ λογικὸς, ὁ μα-
θηματικὸς, ὁ ιστορικὸς, ὁ πολιτικὸς, δημιουργοῦσιν ἰδίαν ἕκαστος
θεωρίαν, καὶ ὅ,τι προηγουμένως ἐγένετο ἀποδεκτὸν ἄνευ ἐρεύνης,
ἄνευ ἀναλύσεως καὶ σκέψεως, ἤδη ἐρμηνεύεται ὡς ὑφιστάμενον τὴν
ἐπίδρασιν καθολικῶν νόμων, καὶ ἀποκαλύπτεται διὰ τῆς μεθόδου

ταύτης ἢ ἀλήθεια, καὶ δημιουργεῖται ἢ ἐπιστήμη, φωτεινὴ λαμπὰς, προωρισμένη νὰ φωτίσῃ τοὺς ἐν σκοτίᾳ καὶ σκιᾷ περιπλανωμένους ἀνὰ τὰς ἀτραπούς καὶ τὰς ἀνωφερίας τοῦ βίου. Οὕτως ἐξέρχεται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς περιορισμένης σφαίρας τῆς γνώσεως εἰς τινὰ ἀνωτέραν τοῦ βίου κατὰστασιν, οὐχὶ ἀνεξετάστως ἀποδεχόμενος τὰ ἐκάστοτε πρὸ αὐτοῦ συμβαινόντα, ἀλλ' ἀναζητῶν τὸν λόγον αὐτῶν καὶ τὴν αἰτίαν, ἐντεῦθεν δὲ οὐ μόνον ἀποκαλύπτει τὴν ἄλυσιν τῆς δημιουργίας, τὰς ποικίλας σχέσεις μεταξὺ αἰτίων καὶ αἰτιατῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ συνειδήσει ταύτῃ τῆς ἰδίας ἀποστολῆς καὶ προσωπικότητος λαμβάνει ἕμμεσον μέρος εἰς τὴν δημιουργίαν, γινώσκων τοὺς νόμους αὐτῆς, ἀναλύων αὐτοὺς, ἐντεῦθεν δὲ δυνάμενος νὰ συμπαρακολουθῇ καὶ νὰ συμβαδίξῃ τῇ ἀρχικῇ αἰτίᾳ τῆς φύσεως καὶ δημιουργίας τῶν ὄντων.

Ὁ Ἄγγλος ἱστορικὸς Μακώλαιϋ, ἀναπτύσσων τὰς συνεπείας τῆς διὰ τοῦ ἡμοεινοῦς αὐτῷ Βάκωνος ἐγκαινισθείσης φιλοσοφικῆς κινήσεως τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος, καὶ παραβάλλων τὴν κατὰστασιν ἕκτοτε τοῦ πνεύματος τῆς ἀνθρωπότητος πρὸς τὸ παρελθόν, ἐπάγεται τὰ ἐπόμενα: « Ἀὕτη ἡ φιλοσοφία ἐμήκυνε τὸν βίον· αὕτη ἠλάττωσε τὴν ὀδύνην· κατώρθωσε νὰ ἐκλίπωσιν αἱ νόσοι· ἠΐξῃσε τὴν γονιμότητα τοῦ ἐδάφους· παρέσχε νέα μέσα ἀσφαλείας εἰς τὸν θαλασσοπόρον· ἐπρομήθευσε νέα ὄπλα εἰς τὸν μαχητὴν· ἐπὶ μεγάλων ποταμῶν καὶ ἐπὶ δυσχερεστάτων παρόδων ἐθεμελίωσε γεφύρας σχήματος ἀγνώστου εἰς τοὺς πτεράρας ἡμῶν· κατεβίβασεν ἀκινδύνως τὸν κεραυνὸν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ· ἐκόσμησε τὴν νύκτα διὰ τῆς λαμπηδόνης τῆς ἡμέρας· ἐξέτεινε τὰς διαστάσεις τῆς ἀνθρωπίνης ὁράσεως· ἐπολλαπλασίασε τὴν δύναμιν τῶν ἀνθρωπίνων μυῶνων· ἐπετάχυνε τὰς κινήσεις· ἐξεμηδένισε τὰς ἀποστάσεις· διηκούλυνε τὰς σχέσεις, τὴν συγκοινωνίαν, τὰς χρήσιμους ὑπηρεσίας, τὴν διεξαγωγὴν τῶν υποθέσεων· αὕτη ἐπέτρεψεν εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ καταβῇ εἰς τὰ βάθη τῶν θαλασσῶν, νὰ ὑψωθῇ εἰς τὸν αἰθέρα, νὰ εἰσδύσῃ ἀκινδύνως ἐντὸς τῶν κινδυνωδестаίων πτυχῶν τῆς γῆς, νὰ διέλθῃ τὰς ἠπείρους ἐπὶ ὄχλημάτων, διασχίζόντων τὸν ἀέρα ἄνευ ἵππων, καὶ τὸν ὠκεανὸν διὰ πλοίων,

διανυόντων δέκα μίλια τὴν ὥραν ἐναντίον τοῦ ἀνέμου.» (1) Τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα, δι' ὧν ὁ ἄνθρωπος διετύπωσε τὴν δημιουργικὴν τοῦ δύναμιν ἐπὶ τοῦ πλανήτου τούτου, ὀφείλει εἰς αὐτὸ τὸ πνεῦμα, εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ, δι' ἧς ἀνίχνευσε τοὺς νόμους τῆς φύσεως, καὶ ἀπεκάλυψε τὸν τρόπον τῆς χρησιμοποίησεως αὐτῶν, εἰς τὴν θεωρίαν. Ἡ ἀποδοχὴ τοῦ ὑφισταμένου ἄνευ ἐλέγχου, ἄνευ ἀντιρρήσεως, ἐθίζει τὸ πνεῦμα εἰς τὴν δουλικὴν ὑποτέλειαν ἀπέναντι πάντων τῶν συμβαινόντων, τυχαίων ἢ προωρισμένων, κρατεῖ αὐτὸ ἀδρανές, ἐξησθενημένον, μὴ τολμῶν νὰ ζητήσῃ τὸν λόγον τοῦ τελευταίου γεγονότος, τὸ ὅποιον θεωρεῖ μυστήριον ἀνεξήγητον, νομίζει δὲ τὴν ἐρευναν ἀποστασίαν κατὰ τῶν νόμων τῆς θεότητος, αἵρεσιν, ἀξίαν πάσης ποινῆς καὶ καταδίκης. Ὁ,τι ἔλεγεν ὁ Καρτέσιος, κηρύττων τὸν πόλεμον κατὰ τῆς παραδόσεως, τῆς λατρευομένης ὑπὸ τῆς κοινῆς πράξεως τῶν ἀνθρώπων, de omnibus dubitandum, περὶ πάντων ἀμφιβάλλειν, τοῦτο εἶνε ἡ ἀποστολὴ τῆς ἐπιστήμης, τῆς θεωρίας, διότι ἄνευ αὐτῆς ἡ ἀνθρωπότης, περιοριζομένη ἐν τῷ στενῷ κύκλῳ τῆς παραδόσεως καὶ τῆς πείρας, οὐδὲν δύναται προσηκόντως νὰ κατανοήσῃ. Ἄνευ τῆς θεωρίας ἢ ἐπιστήμης, ἐστερημένη ἐρευνητικοῦ πνεύματος, περιορίζει τὴν δύναμιν τῆς νοητικῆς ἐργασίας. (2) Οὕτω τὴν συνειθίζει νὰ μὴ ἐκτιμᾷ, ἢ ὅ,τι φαίνεται ἀπορρέον μόνον ἀπὸ τῆς πείρας καὶ τοῦ κανόνος, κατχστρέφει δὲ πᾶσαν ἔννοιαν τοῦ ιδεώδους. Ἡ θεωρία, ἢ τάσις πρὸς τὸ ἐπίστασθαι περὶ τῶν ὄντων, ἐξάγει τὸ πνεῦμα ἀπὸ τοῦ στενοῦ κύκλου τῆς καθ' ἐκάστην πράξεως, ἀναπετάννυσι δὲ τὰς πτέρυγας αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀθάνατον ἐκεῖνον κόσμον τῶν ιδεῶν, αἵτινες νοοῦνται μόνον, ἀλλὰ δὲν ὄρωνται, ἀλλ' ὡς ὁ ἄνθρωπος καταβιβάζει ἐν τῷ πεδίῳ τῆς πραγματικότητος, καθιστῶν αὐτὰς γονίμους καὶ καρποφόρους. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος δυσχερῶς φέρῃ τὴν εὐθύνην καὶ τὰς συνεπείας τῆς ἐρέυνης, ζητεῖ τὸ μυστήριον τοῦ βίου τοῦ ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, μὴ τολμῶν νὰ

(1) Macaulay, Essays.

(2) Ch. Letourneau ἐν Revue Scientifique 1871.

προβῆ περαιτέρω· ὅταν δὲν ζητῆ τὸν λόγον τῶν περὶ αὐτὸν τε-
λουμένων, ἀλλ' ἀποδέχεται αὐτὰ μετὰ ὀρησκειτικοῦ δέους, κατ'
οὐδὲν διαφέρει τοῦ φυτοῦ ἢ τοῦ ζώου, ἔνστικτα μόνον ἔχων, ἐν
μοίρᾳ αὐτομάτου διάγων, ἥμισθα δὲ θερμαινόμενος ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ
πυρὸς τῆς ἐρεῦνης τοῦ ἀγνώστου, τῶν αἰωνίων ἐκείνων νόμων,
ὧν ἡ ἀποκάλυψις εἶνε ἢ κατ' ἐξοχὴν μοῖρα καὶ δρᾶσις αὐτοῦ ἐν
τῷ βίῳ. Ἰούναντιον ἐν τούτοις, ἐρευνῶν, σκεπτόμενος, ἀμφιβάλλων,
ἐπιφωνεῖ διὰ τῆς μαγικῆς δυνάμεως τοῦ πνεύματος τὸ μυ-
στηριώδες ἐκεῖνο λόγιον:—"Ἀνοιξὸν Σησάμη· καὶ ἀνοίγονται θᾶτ-
τον ἢ βράδιον αἰ πύλαι τοῦ ναοῦ τῆς γνώσεως, ἵν' ἀποκαλυφθῶσι
τὰ μυστήρια τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ κόσμου. Διὰ τῆς θεω-
ρίας ὁ ἄνθρωπος συνδυάζει καὶ συμβιβάζει τὸ ἀγνωστον μετὰ τοῦ
γνωστοῦ, τὸ ἀπόλυτον μετὰ τοῦ σχετικοῦ, τὸ ἄπειρον μετὰ τοῦ
πεπερασμένου· διασπᾷ τὰ ὅρια τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου, οὕτω
δὲ δημιουργεῖ διὰ μυρίων συνθέσεων καὶ συνδυασμῶν, ἐν ὑπερόχω
καλλιτεχνικῇ ἐνότῃτι, πᾶν ὅ,τι ἠδυνάτει τέως νὰ συνδυάσῃ διὰ
τῶν αἰσθήσεων, διὰ τῆς πείρας καὶ τῆς πράξεως. Πρὸς κατάληψιν
πλήρη τῶν ἐν τῷ κόσμῳ φαινομένων δὲν ἀρκεῖ ἡ ἀπλή παρατή-
ρησις μόνον, ἥτις ἀσθενεστάτην παρέχει συμβολὴν εἰς τὸ μέγα ἐρ-
γαστήριον τῆς γνώσεως, ἔνθα τὸ πνεῦμα ἀναλύει, χωνεύει, συν-
θέτει, συνδυάζει πᾶν ὅ,τι πρὸ τῶν αἰσθήσεων πρόσκειται, ἵνα ἐξα-
γάγῃ τὸν τέλειον τύπον τοῦ ἐγνωσμένου. Ὁ ἄνθρωπος ἐχρήσατο
τῇ θεωρίᾳ, ἀφ' ὅτου ἤρξατο σκεπτόμενος καὶ δρῶν ὡς δημιουργ-
γικός παράγων τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ καλοῦ. Ἡ ἐκπλη-
ξις ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἠσθάνθη, ἄμα τῇ πρώτῃ εἰς ἑαυτὸν ἀποκα-
καλύψει, εἶνε ἡ ἀφετηρία τῆς πτήσεως αὐτοῦ πρὸς ἀναζήτησιν
τοῦ ἀγνώστου, ἡ ἀρχὴ τῆς θεωρίας, ἥτις ἀπὸ τῆς πίστεως κατὰ
πρῶτον καὶ τῆς ὀρησκειτικῆς ἐμπνεύσεως ἀρχομένη, ἀπὸ τῆς
τυφλῆς ἀφοσιώσεως εἰς μίαν δύνάμιν καὶ τὴν δι' αὐτῆς ἐρμηνείαν
τῶν ὄντων, θέλει καταλήξει, καὶ ὅσον χειραφετεῖται, αὐτόνομον
καθιστάμενον τὸ πνεῦμα, εἰς τὸν τολμηρότατον σκεπτισμὸν, εἰς τὴν
ἀνάλυσιν, καὶ δι' αὐτῆς πάλιν εἰς τὴν σύνθεσιν. Τοιαύτη εἶνε ἡ
πορεία, ἣν ἀκολουθεῖ ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτοῦ σταδιοδρομίᾳ τὸ ἀν-

θρώπινον πνεῦμα, διερχόμενον δι' ὄλων τῶν βαθμίδων τῆς γνώ-
σεως, ἀπὸ τῆς ἀποδοχῆς τὸ πρῶτον καὶ τῆς πίστεως μέχρι τῆς ἀμ-
φιβολίας καὶ τῆς ἀναλύσεως, δι' ὧν ἀπάντων θέλει δημιουργηθῆ
ἡ σύνθεσις τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ἀγαθοῦ. Ἄνευ τῆς προϋπάρξεως
τῶν ἀναγκαίων τούτων σταδίων ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς γνώσεως,
ὁ ἄνθρωπος οὐδὲν δύναται νὰ κατανοήσῃ, νὰ σκεφθῆ, νὰ δημιουρ-
γήσῃ. Ἡ δ' ἐντεθεὶν ἀπορρέουσα ἐπιστήμη εἶνε ἄμεσος συνέπεια
τῆς τελεσθείσης ἐργασίας καὶ ἅπαντα τὸν μακρὸν χρόνον τῆς
πνευματικῆς ἀναβάσεως τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς ἀνωτέρας σφαίρας
τῆς γνώσεως. Ἄνευ αὐτῆς τὰ πάντα φαίνονται ζόφος καὶ σκο-
τία· ἄνευ αὐτῆς, ὁ ἄνθρωπος φυτοβιοῖ, λειτουργοῦσι μόνον αἰ
αἰσθήσεις αὐτοῦ, χωρὶς νὰ ἐνεργῶσι, βλέπει, χωρὶς νὰ ἀντιλαμ-
βάνηται· καὶ δὲν αἰσθάνεται, καὶ δὲν κατανοεῖ τὴν μεγάλην ἐκεί-
νην ἀποκάλυψιν, τὴν ἐξερχομένην ἀπὸ παντός ἐν τῇ φύσει ζωικοῦ
ὄντος, ἥτις εἶνε προσιτὴ μόνον εἰς τοὺς ἀοράτους ὀφθαλμοὺς τοῦ
πνεύματος.

Ἡ ἐπιστήμη ἀναπτύσσεται πρωτίστως διὰ τῆς θεωρίας· ἀπ'
αὐτῆς λαμβάνει τὴν δημιουργικὴν ἐκείνην δύνάμιν, δι' ἧς εἰσδύει
πανταχοῦ, τὰ πάντα ἐρευνῶσα, περὶ πάντων μελετῶσα, ἀπὸ τοῦ
ὑπερτάτου ὄντος μέχρι τῆς τελευταίας λεπτομερείας τοῦ τε φυ-
σικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ κόσμου. Ἡ ἐπιστήμη εἶνε δύνάμις, παρέ-
χουσα εἰς τὸν ἄνθρωπον τὰς πτέρυγας τῆς ἀνατάσεως πρὸς τὸν
ἔξω τῶν αἰσθήσεων κόσμον, ἐν ᾧ διατελεῖ καθειργμένος ὁ κύπτων
ὑπὸ τὰ φαινόμενα τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς πείρας. Πᾶν ὅ,τι ὑφί-
σταται ἀνώτερον τοῦ συνήθους, ὅ,τι συντελεῖ εἰς τὴν ἐξωράσιν
τοῦ ἥθους, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος, εἰς τὴν διαδήλωσιν
τοῦ φρονήματος, εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν εὐημερίαν τῆς ἀνθρω-
πότητος, μόνον διὰ τῆς ἐπιστήμης τελείως ἐπιτυγχάνεται. Εἰς
αὐτὴν ἀνήκει κατ' ἐξοχὴν ὁ κόσμος, διότι μόνη τὸν κατανοεῖ, τὸν
μεταμορφώνει, τὸν ἀνασυνθέτει. Ἀπὸ περιωπῆς ἐπισκοποῦσα τὸ
παρελθόν, τὸ παρὸν, τὸ μέλλον, δύναται νὰ προβῆ μέχρι τοῦ ση-
μείου τῆς ἀποκαλύψεως, ἥτις ὅσον τολμηρὰ, ὅσον ἀκατάληπτος
καὶ ἂν ὑποτεθῆ κατὰ πρῶτον, θέλει τελεσθῆ ὁ ἄττον ἢ βράδιον.

Αἱ μεγάλαι κτήσεις τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀνθρωπότητος παρίστανται κατὰ πρῶτον ὡς τολμηρὰ, μεταφυσικὰ ὄνειρα κεφαλῆς ἐξημιμένης, φαντασιοκοπούσης· πρέπει δὲ νὰ παρέλθῃ χρόνος, νὰ τελεσθῇ ἐργασία, νὰ ἐκδηλωθῇ ζωηρὰ πᾶλη, ὅπως ἡ νέα ἰδέα καταστῇ κτήμα τῶν ὀλίγων κατὰ πρῶτον, εἶτα τῶν πολλῶν, τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ νὰ πραγματώσῃ τὴν προωρισμένην αὐτῇ ἀποστολήν. Μόνος ὁ ἀγρυπνήσας, ὁ ταλαιπωρηθεὶς πρὸς ἀνάβασιν εἰς ἀνάγνους κορυφάς, θὰ ἔχῃ τὴν εὐτυχίαν νὰ ἴδῃ πρῶτος τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον, ὅστις φωτίζει τὰς κορυφάς, πρὶν ἢ καταρρίψῃ τὸ φῶς αὐτοῦ, τὴν θερμότητα καὶ τὴν ζωὴν ἐπὶ τῆς πεδιάδος, ἀπόπως καθιστάμενος ὁρατὸς καὶ ἐπαισθητὸς παρὰ τῶν πολλῶν, ἐνῶ τοσαύτης ἐγένετο πρόξενος ταλαιπωρίας εἰς τὸν ἀγρυπνήσαντα, ταχύτερον δὲ σπεύσαντα πρὸς θαυμασμόν καὶ θέαν.

Ἄπο τῆς ἀπόψεως ταύτης ἐξεταζομένη ἡ θεωρία, καταφαίνεται ὡς ἡ ὑψίστη τῶν δημιουργικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου, δι' ἧς οὗτος ἐπιλαμβάνεται τῶν ἀντικειμένων, ἀναλύων αὐτὰ ὑπὸ πάσας τὰς σχέσεις, ἐρευνῶν κατὰ τε τὴν ἀρχὴν καὶ τὰ ἀποτελέσματα, οὕτω δὲ καθιστάμενος κύριος ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀληθείας. Καὶ ἐν τούτοις, τὸ ἀπόλυτον τοῦτο τῆς θεωρίας κράτος ἐν τῇ ἐργασίᾳ τοῦ πνεύματος, ἐξ ὑποκειμένου μόνον ἐξετάζοντος καὶ μελετῶντος περὶ τῶν ὄντων, δύναται νὰ ἔχῃ ἐπὶ τέλους ἐπισφαλεῖς συνεπείας, τῆς ἐρεύνης καθισταμένης μονομεροῦς, ἄρα ἀτελοῦς καὶ ἡμισείας. Ἡ ἀποκλειστικὴ ἀποδοχὴ τῶν συμπερασμάτων τῆς θεωρίας δύναται νὰ καταστῇ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αὐθαίρετός τις λύσις ἀπάντων τῶν φαινομένων κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις καὶ τὴν ἐξ ὑποκειμένου ἀνατροφὴν τοῦ πνεύματος. Ἐὰν ἡ ὑποταγὴ εἰς τὰ δεδομένα τῆς πράξεως, ὅπως ἴσως ταῦτα τυχαίως πολλάκις ἐκδηλοῦνται, ἀνευ ἀνωτέρας ἐρεύνης, παραδίδει τὸ πνεῦμα ὑποτελὲς εἰς τὴν παράδοσιν, εἰς τὴν πείραν, ἐξασθενίζει αὐτὸ καὶ καθίστησι λιπόθυμον· κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν, ἀπὸ τῆς ἀντιθέτου ἀπόψεως, ἡ ἀξίωσις τοῦ πνεύματος, ὅπως διὰ

τῶν ἐρευνῶν καὶ τῶν λύσεων τῆς θεωρίας ἐπιλύονται πάντα τὰ τοῦ κόσμου τούτου, διὰ τῆς ἰδίας μόνον δυνάμεως καὶ ἐρεύνης, δύναται νὰ ἐπενέγκῃ ἀντίθετα, μονομερῆ ἐπίσης καὶ ἀνακριβῆ συμπεράσματα. Ἡ ἐργασία αὐτοῦ ἐκδηλοῦται κατὰ τόπον μόνον καὶ χρόνον, ἂν δὲ δὲν λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὸ παρελθόν, θέλει ἀστοχῆσαι ἐξ ἅπαντος ἐν πάσῃ αὐτοῦ ἐρεύνη καὶ εἰκασία. Οὕτως ὁ ἀνθρώπος, ἐμπιστευόμενος μονομερῶς εἰς τὴν θεωρίαν, οὐδὲν διαρκὲς καὶ γενναῖον θέλει δυνηθῆ νὰ κατανοήσῃ καὶ νὰ δημιουργήσῃ. Τὸ ἀνθρώπινον ἐγὼ, ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτοῦ ἐργασίᾳ, εἶνε σύνθετός τις κόσμος ἐκ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος, τοῦ πρώτου ἐκπροσωπούμενου ἐν πάσῃ τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ διὰ τῆς πείρας, ἣν κέκληται ἐκάστοτε ἡ ἐπιστήμη τῆς πρωτοβουλίας τῆς θεωρίας νὰ ἐρμηνεύσῃ, νὰ πραγματώσῃ, νὰ χρησιμοποιήσῃ. Ἐν τῷ πνευματικῷ βίῳ, τῷ διὰ τῆς ἱστορικῆς ἀνεξίξεως τοῦ ἀνθρώπου διαιωνιζομένῳ, τὰ δεδομένα τοῦ παρελθόντος μεταβιβάζονται ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ἀσυνειδήτως καθιστάμενα περιουσία τοῦ πνεύματος· ὀφείλει δὲ τοῦτο νὰ λάβῃ αὐτὰ ὑπ' ὄψιν πρὸς ἀποφυγὴν μονομεροῦς ἐκτιμήσεως, ἐπομένως καὶ ἀναλόγων συμπερασμάτων καὶ ἀποτελεσμάτων.

Ὁ συνδυασμὸς οὗτος, ἡ ἀρμονία τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως, εἶνε τὸ ἄκρον ἄωτον, ἡ ὑπερτάτη δύναμις τοῦ πνεύματος. Ὅσον καὶ ἂν ἦνε τοῦτο ἔξοχον, οἶονεὶ θεόπνευστον, εἶνε μηδὲν, ἀνάξιον ἐνώπιον τῆς ἐργασίας τοῦ παρελθόντος, ἥτις ἔχει τὸν λόγον αὐτῆς ἐν πάσῃ ἐφαρμογῇ, ἐν πάσῃ ὑποστάσει τοῦ ἠθικοῦ καὶ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου. Ἡ πείρα εἶνε ἡ γνῶσις τῶν καθ' ἕκαστα, τῶν λεπτομερειῶν, ἐνῶ ἡ ἐπιστήμη βασίζεται ἐπὶ τῆς γνῶσεως τοῦ συνόλου. Ἐντεῦθεν οἱ εἰς τὴν θεωρίαν ἀφιερωμένοι εἶνε σοφώτεροι τῶν ἐμπειρικῶν ἀνδρῶν, διότι οὗτοι γινώσκουσι τὰ αἷτια, τῶν ἄλλων ἀγνοούντων αὐτὰ, θεωρεῖται δὲ σοφὸς παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἕκαστος ἀναλόγως τῶν ὑπ' αὐτοῦ γινωσκομένων. Ἡ δὲ ἐπιστήμη, ὁ ἀναγκαιότατος οὗτος μεσάζων μεταξὺ τῆς πείρας καὶ τῆς θεωρίας, εἶνε ἡ γνῶσις τοῦ συνόλου, ἀνευ δὲ τῆς γνῶσεως τοῦ συνόλου τούτου δὲν ὑπάρχει ἐπιστήμη. Ἐνῶ

διὰ τῆς ἀπλῆς μόνον θεωρίας ὁ ἄνθρωπος, ἀφιέμενος εἰς τὰς δυνάμεις του, τείνων πρὸς τὸ σύνολον τῶν πραγμάτων, πρὸς τινα καθολικὴν ἀρχήν, ἣν ζητεῖ ἀπολύτως νὰ πραγματώσῃ καὶ κατὰ τὰς λεπτομερείας, αὐθαιρέτως ζητῶν νὰ συνδυάσῃ τὰ ἀσυνδύαστα, ἀστοχεῖ τοῦ σκοποῦ του, οὕτω κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν διὰ τῆς πράξεως γινώσκονται μὲν αἱ λεπτομέρειαι, ἀλλὰ τὸ σύνολον αὐτῶν, ὁ σύνδεσμος, μένει ἀκατάληπτον καὶ ἀπὸ τοῦ ἰδιώτου καὶ ἀπὸ τοῦ ἐπιστήμονος, ὅστις ἀδυνατεῖ νὰ κατανοήσῃ τελέως, ἐν τῇ πλήρει αὐτῶν ἐνότητι καὶ ἀρμονίᾳ, τὰ ἐκάστοτε ἀναπαριστάμενα φαινόμενα τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ κόσμου, ἅτινα μονομερῶς ἐξεταζόμενα, ἀπὸ τοῦ συνόλου μόνον ἢ ἀπὸ τῶν λεπτομερειῶν, οὐδέποτε θέλουσιν ἐρμηνευθῆ καὶ κατανοηθῆ προσηκόντως, οὕτω δὲ ἡ γνῶσις ἀτελῶς θέλει συλληφθῆ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ πνευματικῇ αὐτοῦ ἐργασίᾳ.

Δὲν λέγω ὅτι ἡ ἀρμονία αὕτη δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ ἐκάστοτε διὰ τινος ἀπλῆς μόνον μεθόδου, ἄνευ τῆς συγκυρίας πολλῶν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν περιστάσεων. Καθὼς ὑπάρχουσιν ἄτομα, συνθετικὸν ἢ ἀναλυτικὸν ἔχοντα τὸ πνεῦμα, ἀποκλίνοντα πρὸς τὰς θεωρίας, ἢ φύσει πρακτικὰ, ταπεινὰ ἢ κίθέρια, οὕτως ὑπάρχουσιν ἐπίσης λαοί, ἀποκλίνοντες πρὸς τὴν θεωρίαν ἢ πρὸς τὴν πράξιν, οὕτως ὑπάρχουσιν ἀνάλογοι ἰσορικοί περίοδοι τῆς ἀνθρωπότητος. Ἦν ἐμπειρικῶς πολλάκις αἰῶνι προνομιοῦχος θεωρητικὸς ἀνὴρ ἔρχεται εἰς ρῆξιν πρὸς τοὺς συγχρόνους του· ἐκεῖ ὅπου πάντες οἱ περὶ αὐτὸν οὐδὲν παρατηροῦσι πέρα τοῦ καλεστώτος καὶ τοῦ δεδομένου, ἐκεῖνος παραδίδοται εἰς ὀπτασίας μεγαλοπρεποῦς ἐνότητος τοῦ παρελθόντος, τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος, διὰ τῆς ὑποκειμενικῆς δὲ ταύτης συνθέσεως ἀποκαλύπτει νέον κόσμον εἰς τοὺς συγχρόνους του, κόσμον, θάττον ἢ βράδιον καταστησόμενον κτῆμα καὶ ἐντρύφημα τῶν περὶ αὐτὸν ἀνθρώπων. Ἡ παράδοσις τῆς πολυθείας διαδιβρώσκει τὰς ζωτικὰς δυνάμεις τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος, ἀλλ' ἐκεῖ ὅπου οἱ ἰδιῶται οὐδὲν ἐνορῶσι πέρα τῶν αἰσθητικῶν δυνάμεων τῆς φύσεως, ἀποκαλύπτει ἐν ταῖς θεωρίαις αὐτοῦ, ἐν ταῖς συνδυασμοῖς τοῦ συνόλου μετὰ τῶν λεπτομερειῶν,

τῆς θεωρίας μετὰ τῆς πράξεως, τὸν Νοῦν ὁ Ἀναξαγόρας, τὴν ὑψίστην συνθετικὴν δύναμιν τοῦ κόσμου, ἣτις θέλει παράσχει διὰ τοῦ χρόνου καὶ τῶν ποικίλων αὐτῆς μεταμορφώσεων νέαν τροπὴν εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ ἐλληνικοῦ κόσμου. Οἱ Ἰουδαῖοι λατρεύουσι τὸ γράμμα τοῦ νόμου, τὰς λεπτομερείας, τὰ δεδομένα, ἀλλ' ἔρχεται ὁ προφήτης ἐκεῖνος, ὅστις θὰ συνδιαλλάξῃ τοὺς νεκροὺς τύπους μετὰ τῆς ζωτικῆς οὐσίας καὶ δημιουργικότητος τοῦ πνεύματος. Ὅταν ὁ Καθολικισμὸς τοῦ μέσου αἰῶνος δὲν ἐπιτρέπη τὴν συζήτησιν τῶν παραδεδομένων, ἢ ἐπιστήμη, ἢ φιλοσοφία, ἢ θεωρία συντρίβουσι τὸ προαιώνιον αὐτοῦ κράτος, ἀνεγείρουσαι ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τὸ οἰκοδόμημα τοῦ λόγου καὶ τῆς σκέψεως. Οὕτω διατυποῦται ἐκάστοτε νέος πολιτισμὸς, ἀνωτέρα ἀποψις τοῦ βίου, ἐν ἣ πρωταγωνιστεῖ ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς θεωρίας, ἀκολουθούσης καὶ συλλειτουργούσης μετ' αὐτῆς τῆς πράξεως καὶ τῆς πείρας.

Ὁ συνδυασμὸς οὗτος ἀμφοτέρων τῶν δυνάμεων ἀποτελεῖ τὴν πλήρη συνειδήσιν τοῦ πνεύματος, τὴν ἀκατάβλητον δύναμιν τῆς ἀνθρωπότητος. Ὅπου ἡ θεωρία ἢ ἡ πράξις μονομερῶς πρωταγωνιστοῦσιν, ἐκεῖ ὁ πολιτισμὸς καὶ ἡ κοινωνικὴ εὐημερία ἀμυδρῶς ἐκφαίνονται καὶ πραγματοποιοῦνται. Ἐν τῇ θελκτικῇ χώρᾳ τοῦ Πενταποτάμου, ἐπὶ τῶν ὀρέων τοῦ Ἰράν, ὁ ἐνθους Ἰνδός, ὁ Πέρσης πυρολάτρης ἐκπληκτοὶ πρὸ τοῦ μεγαλείου τῶν περὶ αὐτοὺς θαυμασίων φαινομένων, παραδίδονται εἰς τὴν μυστικὴν ἐνόρασιν τοῦ ἀγνώστου, ἣτις ἀπορροφᾷ καὶ ἐξατμίζει πᾶσαν αὐτῶν τὴν ζωτικὴν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν. Ἐπιδίδονται οὗτοι εἰς τὰς πολυμηροτάτας θεωρίας, εἰς τὰς ὑψίστας τῶν ἐμπνεύσεων, δημιουργοῦσι κόσμους ὀλοκλήρους θρησκευτικῶν συστημάτων· ἀλλὰ ταῦτα πάντα εἶνε μεταφυσικὰ, ἀφηρημένα, χιμαιρικὰ, ὁμοιάζουσι πρὸς μεγαλοπρεπῆ πυραμίδα, ἣς ἡ κορυφή ἐξικνεῖται μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ἣς ἡ βάσις ἐρείδεται ἐπὶ τῆς ἄμμου, καὶ ἣτις καταπίπτει, ἅμα τῇ πρώτῃ ἀντιθέτου ἀνέμου ἀντιπνοίᾳ. Λάβετε ὑπὸ ἐξέτασιν τὸν εὐγενέστατον καὶ νοητικώτατον τῶν λαῶν τῶν χωρῶν τούτων, τὸν Ἰνδικόν. Δεσπόζεται καθ' ὀλοκληρίαν ὑπὸ τῆς θεωρίας,

ζῆ ἐν τῇ θρησκείᾳ καὶ διὰ τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθηματος· ἡ ποίησις ἀποδιώκει πᾶσαν ἀρχὴν πραγματικότητος. Ὑπὸ τὴν θρησκευτικὴν ταύτην παμβασιλείαν πᾶσα αὐτοτελής ἠθικὴ δύναμις ἀποναρκοῦται καὶ μαραίνεται, ἀδρανῆς δὲ κοινωνικὸς βίος, ἐπακολουθῶν τῆς τοιαύτης καταστάσεως, δημιουργεῖται καὶ ἀναπτύσσεται· αἱ πρακτικαὶ καὶ ἐνεργητικαὶ δυνάμεις τῆς ψυχῆς ἀπομαραίνονται, ἀναπτύσσεται δὲ καὶ ἐξάιρεται κατ' ἀντίθετον λόγον ἡ φαντασία. Ἐντεῦθεν ἡ ὀλιγωρία ἐν τῇ Ἰνδικῇ φιλολογίᾳ πρὸς τὸν πεζὸν λόγον, τῶν ἀρίστων αὐτῆς συγγραφέων, τῶν τὰ μάλιστα ἀνταποκρινομένων πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἰδιοφυίαν, ἀφιερωθέντων ἰδίως εἰς τὴν ποίησιν. Ἄπαντα τὰ ἔργα τῶν Ἰνδῶν περὶ Γραμματικῆς, Νομοθεσίας, Ἱστορίας, Ἱατρικῆς, Μαθηματικῶν ἐπιστημῶν, Γεωγραφίας καὶ Φιλοσοφίας εἶνε συντεταγμένα ἐμμέτρως. Οὕτως ἡ ποίησις, ἡ φαντασία, ἡ πέρα τοῦ δέοντος θεωρία διέπυσι τὰς σχέσεις τοῦ ἄλλως εὐφυοῦς τούτου λαοῦ, ἀπολλυμένου ἐντὸς τοῦ κόσμου ἐπὶ βλάβῃ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς πραγματικότητος, ἀλλ' ἐπὶ τελείᾳ αὐτοῦ ἐξατμίσει καὶ καταπτώσει.⁽¹⁾

Ἀπὸ τοῦ ἄκρως θεωρητικοῦ τούτου λαοῦ πρὸς τὸν ἄκρως πρακτικὸν ἐλαχίστη ἡ διαφορὰ κατὰ τὰς συνεπείας. Ἐάν ὁ Ἰνδὸς ἐκπροσωπῇ τὸν ὑψιστον βαθμὸν τοῦ θεωρητικοῦ βίου, εἰς τὸν ἀντίθετον διατελεῖ πόλον ὁ Σίνης. Ὁ πολίτης τοῦ Οὐρανίου κράτους εἶνε ὁ ἐμπειρικώτατος τῶν ἀνθρώπων. Ἐὸ θρησκευτικὸν αἰσθημα, ἡ ἀρχέγονος αὕτη τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῶν λαῶν ἐκδήλωσις, οὐδεμίαν ἐξασκεῖ ἐπὶ τοῦ κατ' ἐξοχὴν θετικοῦ καὶ ὑλιστικοῦ τούτου λαοῦ ἐπίδρασιν· τὸ σύμφωνον δὲ μόνον πρὸς τὴν στενὴν λογικὴν τῶν πραγμάτων εἶνε τὸ ὀδηγοῦν πᾶσαν τῶν Σινῶν προᾶξιν· ὁ τύπος εἶνε τὸ πᾶν, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου πᾶσα ἄλλη ἀρχὴ καὶ ἰδέα ὑποχωρεῖ· πᾶσα ἔξαρσις τοῦ πνεύματος ὀλιγωρεῖται, θεραπεύεται δὲ μόνον τὸ ὠφέλιμον, τὸ ἐξοικονομοῦν τὰς ἀνάγκας τοῦ κατ' ἡμέραν βίου· ἐντεῦθεν σχετικὴ τις πρόοδος ἐν τῇ μακροτάτῃ σινικῇ ἱστορίᾳ θετικῶν τινῶν γνώσεων καὶ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῶν, ἡ ἀνάπτυ-

(1) Ἐκτενέστερον παρὰ Buele History of Civilization in England.

ξις τῆς γεωργίας καὶ εἰδῶν τινῶν βιομηχανίας, αἱ ἀνακαλύψεις τῆς πυρίτιδος καὶ τῆς τυπογραφίας. Ἀλλ' ἐν τῷ συνόλω, ἐν ταῖς ἐπιστήμαις, ταῖς τέχναις, τῷ κοινωνικῷ καὶ τῷ πολιτικῷ βίῳ, οὐδεμίαν ἐποίησατο τὸ σινικὸν ἔθνος ὑπέροχον ἔξαρσιν πρὸς τὰ ἄνω, πρὸς τὰ ὑπέρτερα τοῦ θετικοῦ βίου. Ἡ θεωρία, ἡ κλιμαξ αὕτη τοῦ Ἰακῶβ, ἡ ἀναβιβάζουσα τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ πεπερασμένου κόσμου εἰς τὸν αἰθέρα τῆς πολμηροτάτης δημιουργίας, ἐλλείπουσα ἀπὸ τοῦ Σίνου, καταβιβάζει αὐτὸν ἀντιθέτως εἰς τὴν ταπεινὴν βαθμίδα τῶν ἐντυπώσεων καὶ τῆς ἐργασίας τῶν αἰσθησεων καὶ τοῦ θετικοῦ βίου.

Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀντιθέσεων κεῖται ἡ ἀλήθεια, ἡ δὲ σύνθεσις ἀμφοτέρων ἀποτελεῖ τὴν προνομιοῦχον δημιουργικὴν δύναμιν τοῦ πνεύματος ἐν τε τῷ ἀτομικῷ καὶ τῷ κοινωνικῷ βίῳ. Ἐν τῇ δὲ σύνθεσιν ταύτῃ ἀποκαλύπτει κατὰ πρῶτον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὸ ἐλληνικὸν πνεῦμα, ἐν τινι μεταίχμιῳ ἱστάμενον μεταξὺ θεωρίας καὶ πράξεως, οὕτω δὲ παραγαγὼν τὸν ἀνώτερον ἐκεῖνον διανοητικὸν βίον τῆς ἀρχαιότητος. Ὅτι ὁ Προμηθεὺς λέγει περὶ ἑαυτοῦ, ὡς πατὴρ τεχνῶν, τοῦτο προσήκει κατ' ἐξοχὴν τῇ Ἑλλάδι. Αὕτη πρώτη ἀπεκάλυψε πάντα τὰ «ἐνεργε χθονὸς κεκρυμμέν' ἀνθρώποισιν ὠφελήματα» διὰ τῆς συνθέσεως δὲ τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως ἀπετέλεσε τὴν ἀρμονίαν ἐν τῷ βίῳ, τὸν κόσμον, κατὰ τὴν ὑπερτάτην ἐννοίαν τῆς δωρικῆς συλλήψεως. Ἡ ἔμπνευσις μετὰ τῆς θεωρίας ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς δράσεως ἐπιφαίνεται κατ' ὅλας τοῦ ποικίλου καὶ μεγαλοπράγμονος αὐτῆς βίου τὰς σχέσεις, ἐν τῷ συνθέτῳ δὲ τούτῳ κράματι τῆς ἰδέας καὶ τῆς πραγματικότητος ἐδημιουργήθη ὁ ἐθνικὸς τῶν Ἑλλήνων κόσμος, πρότυπον καὶ ὑπόδειγμα τοῖς μεταγενεστέροις. Ἐν τῇ εὐγενεστάτῃ τῶν πολιτειῶν, ἐνθα κατ' ἐξοχὴν ἀνεπτύχθη εὐρὺ στάδιον δράσεως καὶ ἐνεργείας, λαμπρὸς κοινωνικὸς καὶ πολιτικὸς βίος, ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ τέχνη, ἡ θεωρία, κατ' ὅλας αὐτῆς τὰς σχέσεις, τελειτὸν ὑψιστον τῶν ὀριζήσεων αὐτῆς. Ὑπὸ εὐγενὲς καὶ ἀνθρώπινον κατ' ἐξοχὴν πολιτεύμα πᾶσα ἐπιστημονικὴ καὶ τεχνικὴ ἀσκησις δὲν εἶνε ἀντικείμενα νωγελοῦς καὶ θεωρητικῆς μελέτης τοῦ ἀναχω-

ρητηρίου τοῦ σοφοῦ ἢ τοῦ ἀδιαφόρου πρὸς τὸν κοινωνικὸν βίον, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο, ἢ ἐπασχόλησις τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρός, ἢ τρυφή τοῦ στρατηγοῦ, καὶ κατ' εὐρυτέραν ἔννοιαν παντὸς ἐλευθέρου πολίτου. Οἱ Πυθαγόρειοι καὶ ὁ Σωκράτης, ὁ Περικλῆς καὶ ὁ Θουκυδίδης, ὁ Ξενοφῶν καὶ ὁ Δημοσθένης συνδυάζουσι ἐν ἀρμονίᾳ τὸ ἰδεῶδες μετὰ τῆς πραγματικότητος, τὴν θεωρίαν μετὰ τῆς πράξεως. Καὶ τοῦτο δὲν εἶνε ἔκτακτός τις μόνον συγκυρία ἐν τῇ ἱστορικῇ ἐμφανίσει τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος. Καθ' ὅλας τὰς πεπολιτισμένας περιόδους τοῦ βίου τῆς ἀνθρωπότητος οἱ ὑποφῆται τῆς θεωρίας δὲν ὑστεροῦσι τῶν ἀνδρῶν τῆς πράξεως. Καὶ φέρω παράδειγμα πρόχειρον τὸ ἔθνος ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὑπὲρ πᾶν ἄλλο κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐπραγματώσατο τὴν ἐνότητά ταύτην, τὸ ὁποῖον πρωτοστατεῖ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἱστορίᾳ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν λόγων καὶ τῶν ἔργων· τὸ φιλοσοφοῦν ἀνευ μαλακίας, τὸ συνδυάζον ἐν ἀπαραμίλλῳ δεινότητι τὴν ἐπιστήμην τοῦ πνεύματος μετὰ τῆς κατ' ἐξοχὴν πρακτικῆς ἐπιστήμης, τῆς πολιτικῆς. Ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῆς νέας ἐπιστήμης, τοῦ Βερουλαμίου Βάκωνος, μέχρι τοῦ τελευταίου τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τοῦ ἀγγλικοῦ ἔθνους, τοῦ Γλάδστοντος, ἡ ἐπιστημονικὴ θεωρία δὲν ἀπελείφθη συνεργαζομένη μετὰ τῆς πολιτικῆς πράξεως ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ προσώπῳ. Ἐκ δὲ τῆς συναντήσεως ταύτης ἀποτελεῖται ὁ ἀληθῶς ἐναρμόνιος ἐκεῖνος βίος, ὅστις δὲν εἶνε μόνον τυχαῖος χαρακτηρ ἐνὸς ἀτόμου, ἀλλ' αὐτὴ ἡ φύσις τοῦ λαοῦ, παρ' οὗ ὁ ὑπέροχος πολιτικὸς ἀνὴρ λαμβάνει ἰδίως τὴν ἔμπνευσιν καὶ τὴν ἀφετηρίαν τῆς τε ἀτομικῆς καὶ τῆς ἐθνικῆς ἐργασίας.

Ἡ θεωρία ἀναπτύσσει ἐν τῇ πρώτῃ στιγμῇ τῆς ἱστορίας τὸ πνεῦμα καὶ τῶν ἀτόμων, καὶ τῶν λαῶν, καὶ τῶν ἱστορικῶν περιόδων τῆς ἀνθρωπότητος, εἰ καὶ τὰ ἀδύνατα πολλάκις ἐπιζητοῦσα καὶ διώκουσα. Πολλάκις ἐπίσης ἀλήθειά τις ἀπεκαλύφθη εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος διὰ τινος ψευδοῦς ἀρχῆς, ἀλλὰ πάντοτε διὰ τῆς ἐπιμόνου ἐρεῦνης. Οἱ ἀλχημισταὶ τοῦ μέσου αἰῶνος ἠσχολοῦντο νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν, ὠχροί, κεκυφότες ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ σπουδαστηρίου, ἀλλ' ἀδάμαστοι ἐν τῇ πεποιθήσει περὶ τὴν

εὔρεσιν τῆς φιλοσοφικῆς λίθου. Ματαιὰ ζήτησις τοῦ ποθουμένου· παρέρχονται οἱ αἰῶνες· καὶ ἡ μυστικὴ ἀκτίς τῆς νέας ἀληθείας δὲν ἀνατέλλει. Ἀλλ' ἐκ τῶν ἀγρυπνιῶν ἐκείνων θὰ ἐξέλθῃ ἡμέραν τινά, ἐν ἀπόσῃ αὐτῆς τῇ πανοπλίᾳ, ἡ ἀληθῆς ἐπιστήμη, ποικίλη, πολυδαίδαλος, προωρισμένη νὰ μεταμορφώσῃ τὴν νέαν κοινωνίαν, νέους θεοὺς ἀντὶ τῶν ζητουμένων ἀνακαλύπτουσα καὶ ἐγκαθιστώσα. Ἀπὸ τῆς σφαίρας τῆς ἀρηρημένης θεωρίας ἡ ἐπιστήμη κατέρχεται ἐπὶ τοῦ σταδίου τῆς πραγματικότητος, λαμβάνει ἐπίκουρον τὴν πράξιν, τὰ δεδομένα τοῦ παρελθόντος, ἐν ταύτῃ δὲ περιβολῇ ἀκμαία καὶ πλήρης ζωῆς ἀποκαλύπτει εἰς τὴν ἀνθρωπότητα νέας ἀληθείας, ἃς ὑπῆρξεν ἀδύνατον ἐπὶ αἰῶνας εἰς τὴν θεωρίαν καὶ εἰς τὴν πράξιν μεμονωμένας νὰ εὔρωσιν, ὑπὸ τὸν ἀμοιβαῖον ἀγῶνα τοῦ ἐξ ὑποκειμένου καὶ τοῦ ἐξ ἀντικειμένου κόσμου, ἐξουδετεροῦντος ἢ ἀπομαραίνοντος τὰς δυνάμεις τοῦ πνεύματος. Ἡ πράξις ἀποκομίζει εἰς τὴν θεωρίαν τὰ ἐφόδια, τὴν συγκομιδὴν τοῦ παρελθόντος· ἡ δὲ θεωρία λαμβάνει μεθ' ἑαυτῆς τὸ ἀκατασκέυαστον τοῦτο μέταλλον καὶ δημιουργεῖ περιφανῆ, ζῶσαν καὶ διανοουμένην τὴν Γαλάτειαν τῆς ἐπιστήμης. Σύννοιδε τότε ἑαυτὴν ἡ ἀνθρωπότης, ἀλλ' ἅμα σύννοιδε καὶ τὴν ἀποσολὴν αὐτῆς, τὴν μέθοδον, ἣν ὀφείλει νὰ διαχαράξῃ πρὸς λύσιν τῶν ἐπιπροσθούτων ἐν τῷ μέλλοντι ποικίλων προβλημάτων.

Ἡ θεωρία, καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ μυστικισμοῦ βίνουσα, δὲν εἶνε πάντοτε ἀναξία προσοχῆς καὶ ἀναγνωρίσεως· οὐχὶ ἅπαξ δημιουργικὴ τις ἰδέα, μεγάλας παρὰσχουσα τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῇ ἀνθρωπότητι ὑπηρεσίας, ἀπεκαλύφθη ἐκ τινος προσωπικῆς ἐμπνεύσεως μᾶλλον, ἢ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς τῆς ἐμπειρικῆς μεθόδου· οὐχὶ ἅπαξ δυσχερέστατόν τι πρόβλημα ἐλύθη ἀνευ προηγουμένης ἐμπειρικῆς ἐργασίας, ἀμέσως, οἶονεἰ ἐξ ἐμπνεύσεως καὶ ἐπιστημονικῆς ἀποκαλύψεως. Ἀπὸ τῶν πνευματικῶν ἡρώων τῆς Ἰνδικῆς, ἀπὸ τοῦ Πυθαγόρου καὶ τοῦ Πλωτίνου, μέχρι τῶν μυστικῶν τοῦ μέσου αἰῶνος καὶ τῆς νεωτέρας Γερμανίας, ἡ υπερβατικὴ θεωρία δὲν ἔμεινεν ἀνευ ἐπιδράσεως, στεῖρα παντὸς ἀποτελέσματος ἐν τῇ ἀνεπίξει τῶν καθολικῶν ἐκείνων ἰδεῶν, τῶν χρησιμευσουσῶν ὡς πα-

ρήγορα καὶ ὀδηγητικὰ φῶτα ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἐργασίᾳ. (1) Ἐκ δὲ τῆς ἱστορίας τῶν ἐμπειρικῶν ἐπιστημῶν γινώσκουμεν, ὅτι πλέον ἢ ἅπαξ μεγάλη ἀνακάλυψις. ἤτις κατ' ἀνάγκην ἔπρεπε νὰ διατυπωθῇ διὰ τῆς ἐπαγωγικῆς μεθόδου, κατήλθεν αἰφνης εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἐρευνητοῦ ἐν μορφῇ ἐμπνεύσεως μᾶλλον, οἷον εἰ ἀποκαλύψεως, ἢ κατόπιν ἐμπειρικῆς ἐργασίας, τῆς κατ' ἐξοχὴν κρατούσης ἐν ταῖς θετικαῖς ἐπιστήμαις, καὶ ἄνευ τῆς ὁποίας αὐταὶ οὐδεμίαν δύνανται νὰ κατορθώσωσιν ἐπιτυχῆ πρὸς τὰ πρόσω ἀνάπτυξιν. Οὕτως ὁ Νεύτων ἀνακαλύπτει τὸν νόμον τῆς βαρύτητος τῶν σωμάτων, αὐτοσχεδίως, ἐξ ἐμπνεύσεως μᾶλλον ἢ ἐξ ἐπαγωγικῆς ἐργασίας τῆς ἐπιστήμης του, ἀφορμὴν λαμβάνων ἀπὸ τῆς πολυθρυλήτου πτώσεως τοῦ μήλου. Ἴν τιμι παρὰ τὴν Βενετιαν νεκροταφείῳ ὁ ποιητὴς Γκαίτης, βλέπων πρὸ αὐτοῦ χαμαὶ κατακείμενον κρανίον, ἐσκέφθη στιγμιαίως, ἄνευ προηγηθείσης ἐπὶ τούτῳ ἐπαγωγικῆς ἐργασίας, ὅτι τὸ κρανίον σχηματίζεται ἐκ σπονδύλων. Μεγάλῃ ἀνακάλυψις, ἦν μάτην ἐπεζήτησαν ἐπὶ αἰῶνας ἐργαζόμενοι οἱ ἐμπειρικοὶ τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης, ἀλλ' ἤτις ἐγένετο ἐν τῷ ἅμα ἀποδεκτῇ, καὶ ἀκουσίως, ὑπὸ τῶν συγχρόνων φυσιολόγων. (2) Ὁ ποιητὴς, ὁ ὑποφῆτης τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ λόγου, ἀπεκάλυψεν ἐν τῇ μέθῃ τῆς ἐμπνεύσεως ἀλήθειαν, ἣτις κατ' οὐδένα ἄλλον τρόπον ἠδύνατο νὰ ἀποδειχθῇ, κατὰ τὰ κοινῇ δεδομένα, ἢ διὰ τῆς ἐμπειρικῆς μόνον μεθόδου καὶ ἐργασίας τῆς ἐπιστήμης. Διότι ἀληθῶς ἡ θεωρία εἶνε κεκτημένη πείρα, ἀφομοιωθεῖσα ἀπὸ αἰῶνων ἐν τῷ πνεύματι, ἐν στιγμῇ δὲ τολμηρᾶς ἐξεγέρσεως αὐτοῦ ἐκπέμπουσα ἀκτῖνας, αἵτινες, εἰ καὶ φέρουσι τὸν τύπον τῆς ἐκ τοῦ προτέρου ἀπόψεως, ἐνέχουσιν οὐχ ἥττον ἐν τῷ ἐσωτάτῳ αὐτῶν τὸν καρπὸν μακρᾶς ἐργασίας καὶ ἀσυνειδήτως ἐξελλισσομένης πείρας τῆς ἀνθρωπότητος.

Ὅταν ὁ θεωρητικὸς, περιφρονῶν τὸν πρακτικόν, τὸν ἐμπειρικόν, ὡς περιορισμένον ἔχοντα πνευματικὸν ὄριζοντα, ὡς μηδὲν δυνάμενον ν' ἀντιληφθῇ πέρα τοῦ στενοῦ κύκλου τῶν αἰσθήσεων καὶ τῶν δεδομένων τῆς πείρας, ὡς ἐξάγοντα αἰείποτε ψευδῆ καὶ πεπλανημένα συμπεράσματα περὶ πάντων τῶν πραγμάτων, ὡς μηδὲν ἔχοντα μέτρον, κατὰ τὸ ὅποιον ἀντιλαμβάνεται τῶν ὄντων, ἔχει δίκαιον. Ἀλλ' ἔχει δίκαιον ἐπίσης καὶ ὁ ἐμπειρικὸς, ὁ μὴ τιμῶν τὸν ἐναθρονόμενον ἐπὶ τῇ ἀποκλειστικῇ ἀληθείᾳ καὶ τῇ σπουδαιότητι τῶν θεωριῶν του, ὅς ἀποκαλεῖ οὗτος εἰδωλα παραπαίον-

(1) Hartmann, Philosophie des Unbewussten. Das Unbewusste in der Mystik. (2) Buekle, Essays.—Lewes, Goethe's Leben.

τος ἐγκεφάλου, χιμαιρικὰ φαντάσματα ἀνυπάρκτου κόσμου, ὁ μὴ ἀποδεχόμενος τὰ συμπεράσματα τοῦ θεωρητικοῦ, μεμφόμενος δ' αὐτοῦ, ὡς ἔχοντος ὠρισμένον τι μόνον μέτρον, τὸ τῆς θεωρίας του, καλὸ ἀξιοῖ νὰ κρίνῃ περὶ πάντων τῶν φαινομένων. Ἡ θεωρία τοῦ τοιοῦτου ἀνδρός, ὅσον οὗτος καὶ ἂν ἦνε πεπροικισμένος ὑπὸ ἐξόχων δώρων τῆς φύσεως, εἶνε ψευδῆς, μεροληπτικῆ, ἀστοχοῦσα τοῦ σκοποῦ, ὃν ἐπιδιώκει· δίκην Προκρούστου ζητεῖ διὰ τῆς βίας καὶ τῆς παραμορφώσεως νὰ ὑπαγάγῃ πάντα τὰ δεδομένα εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀρχὴν, εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν κανόνα. Ἐνῶ οὗτος βλέπει πρὸς τὸν οὐρανόν, κλονεῖται ἡ γῆ ὑπὸ τοὺς πόδας του, ἵνα καταπέση εἰς θρύμματα τὸ κατασκευάσμα τῆς θεωρητικῆς σκέψεώς του. Ἐνθυμεῖσθε τί ἔλεγεν ὁ ἄνευ ἀξιώσεων ὑποτακτικὸς τοῦ μυστικοῦ ἐκείνου σοφοῦ Φαύστου: «Α! ἐὰν περιορίζηται τις τοιοῦτοτρόπως ἐν τῷ μουσεῖῳ του, καὶ βλέπει τὸν κόσμον ἐορτάσιμόν τινα ἡμέραν, μόλις διὰ τηλεσκοπίου, μακρόθεν μόνον, πῶς θέλει δυνηθῆ νὰ διευθύνῃ αὐτὸν διὰ τῆς πειθοῦς;» Ἐγούσι δίκαιον ἀμφοτέρω· ἀλλ' οὐδεὶς δικαιούται μείζον τοῦ ἄλλου νὰ μεγαλοφρονῇ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ὡς γινώσκων τὴν ἀλήθειαν καὶ κατέχων τὴν κλειδὸν τῆς πραγματικότητος. Ἡ μία ἀρχὴ ἀναιρεῖ τὴν ἑτέραν· τὸναντίον δὲ ὁ συνδυασμὸς ἀμφοτέρων ἀποτελεῖ τὴν ὑψίστην δύναμιν τῆς ἀνθρωπίνης ἐργασίας.

Αἱ δύο αὗται τάσεις κρατοῦσιν ἑκπαλαί ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἐρεῦνῃ τῶν ὄντων, ἢ ἐκ τῶν ὑστέρων καὶ ἢ ἐκ τοῦ προτέρου, ἢ ἱστορικῆ καὶ ἢ φιλοσοφικῆ: ἢ μὲν πρώτη, λαμβάνουσα πρωτίστως ὑπ' ὄψει τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐρεῦνης τῆς ἐν τῇ διὰ τοῦ χρόνου ἀνελίσσει αὐτοῦ, ἐν τῷ γίνεσθαι, ἢ δὲ δευτέρα, ἀναζητοῦσα κατ' ἐξοχὴν αὐτὸ ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ αἰωνίου λόγου, ὑπέρτερον τόπου καὶ χρόνου, οὐδαμῶς ὑφιστάμενον τὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν καὶ τὴν σφραγίδα. Ἀμφοτέρω ἰσχυρίζονται, ὅτι κατέγούσι τὴν ἀλήθειαν, διὰ τῆς ἰδίας ἐκάστη μεθόδου. Οὐχ ἥττον μᾶλλον ἐλευθέρω καὶ μᾶλλον ἀνεξάρτητος παρατήρησις δεικνύει, ὅτι ἢ μὲν ἀπόλυτος φιλοσοφικὴ μέθοδος καθίσταται ὀνειροπόλος, χιμαιρικῆ, μὴ λαμβάνουσα ὑπ' ὄψει τὰς ἀνάγκας καὶ τὰ

γεγονότα τῆς ἱστορικῆς ἀνεπίξεως, ἀλλ' ἐξίσου καὶ ἡ ἱστορία στερεῖται ζωῆς καὶ κινήσεως, ἀρνούμενη ἢ μὴ ἀναγνωρίζουσα τὴν σημασίαν τοῦ δι' αὐτῆς ἀποκαλυπτομένου καὶ πραγματοποιημένου διὰ τοῦ χρόνου ἀπολύτου λόγου. Οὕτως ἡ ἀμοιβαία ἀποκλειστικότης καθίσταται ὀλεθρία καὶ ἐπικίνδυνος δι' ἀμφοτέρους τὰς μεθόδους· τούτου ἕνεκα ὅ τε φιλοσοφοὶ καὶ ὁ ἱστορικὸς ὀφείλουσιν ἐν ἀμοιβαίᾳ ἐνεργείᾳ καὶ συνεργασίᾳ νὰ συμβαδίζωσιν ἐκαστοτε, συμμαχοῦντες καὶ ἀλληλοβοηθούμενοι ἐν τῷ μεγάλῳ σταδίῳ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας.

Ἡ θεωρία πρέπει νὰ συνδυάζεται μετὰ τῆς πράξεως ἐν ἀπάσαις ταῖς σχέσεσι τοῦ βίου, καὶ ἅπαντα τὰ στάδια τῆς κοινωνίας. Εἶνε λίαν τολμηρὸς, καταφρονῶν τὰ γεγονότα καὶ τὰ δεδομένα, μὴ λαμβάνων ὑπ' ὄψει τὴν πείραν καὶ τὰς παραδόσεις τοῦ παρελθόντος, ὁ θέλων νὰ δημιουργήσῃ αὐτοσχεδίως, ἐξ ὑποκειμένου, τὸν νέον κόσμον τῆς ἱστορίας. Ὁ Πλάτων, αὐτὸς ὁ θεωρητικώτατος ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων, διδάσκει ὅτι πᾶν τὸ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ πραττόμενον εἶνε ἀπλή ἀνάμνησις, ἐπανάληψις τῶν ἐν ἄλλῳ κόσμῳ γενομένων, ὧν ἀναμνησθῆσκει ἡ ψυχὴ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ὁ θεωρητικὸς δὲν δύναται νὰ μὴ λάβῃ ὑπ' ὄψει τὴν πείραν τοῦ παρελθόντος, τοῦ ἄλλου τούτου κόσμου, τὸν ὁποῖον κέκληται νὰ συνεχίσῃ, πραγματῶν τελειότερον. Ἡ ἱστορία ἔχει τὰ ἀναμφισβήτητα αὐτῆς δίκαια ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος, διότι πᾶσα νέα αὐτῆς περίοδος ἀναπαρίστησι τὴν προηγούμενην, ὅπως τὸ τέκνον ἀναπαρίστησι τὸν πατέρα, ὑφίσταται δὲ μετὰ αὐτῶν κατ' ἀνάγκην ἀλληλουχία, ἀνευ τῆς ὁποίας δὲν δύναται νὰ κατανοηθῇ ὁ ἀνθρώπος ἐν τῇ παραστάσει αὐτοῦ διὰ τῆς ἱστορίας—ἐν τῇ ὀρησκείᾳ, ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ἐν τῇ κοινωνίᾳ.

Ἡ θεωρία εἶνε ἡ ἀπόκρυφος δύναμις, πρὸ τῆς ὁποίας καταπίπτουσιν τὰ προσκόμματα τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς ἀμαθείας· ἀλλὰ δὲν δικαιούται ὁ θεωρητικὸς ν' ἀποτυφλωθῇ πρὸ τῶν προσκομμάτων τούτων,

ἐπὶ ποιῆσιν ματαιώσεως τῶν σχεδίων τῆς, μὴ πραγματώσεως τῶν δυνάμεων τῆς. Ποσάκις ἐμέμφθησαν τὴν ἐπιστήμην ἐπὶ φανατισμῷ, ἐπὶ ἀποτυφλώσει, ἐπὶ μεροληψίᾳ πρὸ τῆς πραγματικότητος! Ποσάκις δὲν ἀκούομεν περὶ τινος πράγματος: Εἶνε ἀληθὲς κατὰ θεωρίαν, ἀλλὰ σφαλερὸν ἢ ἀνωφελὲς κατὰ πράξιν! Καὶ ἐν τούτοις, ἡ θεωρία, ἡ ἐπιστήμη, ἀν' ἀληθῶς ὡσι τοιαῦτα, δὲν δύναται ἢ νὰ ἐκπροσωπῶσι τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν πραγματικότητα. Ἡ θεωρία ἄρα, ἵνα ἢ ἀληθῶς τοιαύτη, θετικὴ, ἐπιστημονικὴ, ὀφείλει νὰ βασίζεται ἐπὶ τῆς πράξεως, νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψει τὸ θετικὸν καὶ τὸ δεδομένον· ὑπὸ τοιαύτην δ' ἔννοιαν μόνον ἐκπληροῦ τὸν προορισμὸν τῆς, ἀληθῶς καθισταμένη ἀφετηρία καὶ βάσις πάσης γνώσεως καὶ ἐπιστήμης.

Ἡ ἀνάγκη αὕτη τοῦ συνδυασμοῦ ἀμφοτέρων τούτων τῶν ἀντιθέτων τάσεων παρατηρεῖται μὲν πανταχοῦ, ἀλλὰ καταδεικνύεται ἐν τῷ κατ' ἐξοχὴν πραγματικῷ βίῳ τῆς ἀνθρωπότητος, ἐν τῇ πολιτικῇ κοινωνίᾳ. Ὅπως θέλει καταλήξῃ εἰς ψευδῆ συμπεράσματα ὁ θεωρητικὸς ἐκεῖνος, ὅστις ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ αὐτοῦ ἐργασίᾳ οὐδαμῶς ἤθελε μελετήσῃ καὶ ἐκτιμήσῃ τὰ ἐξαγόμενα τῆς πείρας, κατὰ μείζονα λόγον ἤθελεν ἀπατηθῆ καὶ ἀποτύχει ὁ θεωρητικὸς τῆς κοινωνίας καὶ τῆς πολιτείας μεταρρυθμιστῆς, ὅστις αὐθαιρέτως ἤθελεν ἀποπειραθῆ νὰ δημιουργήσῃ τὸ κοινωνικὸν ἢ πολιτικὸν αὐτοῦ κατασκευάσμα. Μόνη θεία δύναμις, ἐπέκεινα βαίνουσα τῶν ὀρίων καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, δύναται ἐν τρισὶν ἡμέραις νὰ καταλύσῃ τὸν νόον καὶ νὰ τὸν ἀνοικοδομήσῃ. Ἀλλ' ἐν τῷ κόσμῳ τῆς ἱστορίας, ἐν ᾗ ἀποκαλύπτεται καὶ πραγματοποιεῖται μόνη ἡ ἀνθρωπίνη ἰσχὺς καὶ ἐνέργεια, συλλήβδην, διὰ γενεῶν συνεχιζομένη, οὐδεμίαν δύναμις δύναται νὰ ἦνε τοσοῦτον ἰσχυρὰ καὶ εὐρεῖα, ἵνα ἐπιβάλλῃ τὸν προσωπικὸν αὐτῆς τύπον ἐπὶ τῆς ποικίλης ἰδιοφυίας τῶν ἀτόμων. Πάντοτε ὑπῆρξαν ἀτυχεῖς ἐν ταῖς ἐπιχειρήσεσιν αὐτῶν οἱ θεωρητικοὶ τοῦ λόγου ἢ τοῦ ξίφους, οἱ ὀρησκευτικοί, κοινωνικοί, ἢ πολιτικοὶ μεταρρυθμισταί, ὅταν ἐζήτησαν νὰ ἐπιβάλλωσι τὴν ἀτομικότητα αὐτῶν, τὴν θεωρίαν, χωρὶς νὰ μελετήσωσι τὰ δεδομένα τῆς συνειδήσεως τοῦ λαοῦ

αὐτῶν, τὰ πορίσματα τῆς πράξεως, ἀντιμαχομένης πρὸς τὴν θεωρίαν. Ὁ θρησκευτικὸς μεταρρυθμιστὴς πρέπει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει, νὰ μελετήσῃ τὴν φύσιν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, τὸ παρελθόν, τὰ διδάγματα τῆς ἱστορίας του, κατ' αὐτὰ δὲ νὰ νομοθετήσῃ τὸν θρησκευτικὸν αὐτοῦ δεκάλογον. Ὁ ἠθικολόγος, ὁ κοινωνικὸς μεταρρυθμιστὴς δὲν δύνανται, οὐδ' ὀφείλουσι ν' ἀποστῶσι τῆς ἰδιοφυίας τοῦ ἔθνους, εἰς ὃ ἀνήκουσι. Δύνανται ἀληθῶς θρησκευτικὴ τὴν ἀρχή, ἠθικὴ ἢ κοινωνικὴ ἰδέα, νὰ ἦνε ἀληθὴς κατὰ θεωρίαν, ἀλλ' ἐν τῇ ἐφαρμογῇ ἄστοχος καὶ ψευδής, τοῦ λαοῦ μὴ ὄντος παρεσκευασμένου ἔτι νὰ ἀποδεχθῇ τὴν διδασκομένην αὐτῷ νέαν ἀλήθειαν. Οὐδέποτε δύναται ἡ κοινωνία νὰ καταστῇ τεχνητὸν θερμοκήπιον, προωρισμένον νὰ ζωογονήσῃ ἐπὶ τινὰ χρόνον ὅ,τι εἶνε ἀνάξιον νὰ διεκδικήσῃ ἀληθῆ ζωὴν καὶ ὑπόστασιν. Ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ σταδίου σφοδροὶ πνέουσιν ἄνεμοι, ρίπτει τὰς καυστικὰς ἀκτῖνάς του φλογερὸς ἥλιος, πρέπει δὲ νὰ ὑπάρχῃ πρόσφορος, ἀκμαῖος σωματικὸς ὀργανισμὸς, ἵνα δυνηθῇ ν' ἀντιστῇ κατὰ τῶν δυσκρασιῶν τῆς ἀτμοσφαιρας, ὀργανισμὸς παρεσκευασμένος διὰ προηγηθείσης μακρᾶς ἐργασίας καὶ πάλης.

Οἱ μεταρρυθμισταὶ τῶν πολιτειῶν, ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων, οἱ οἰκοδόμοι αὐτοσχεδίων κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν ἔργων, πεποιθότες μόνον εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀτομικότητα, τὴν θεωρίαν, ἤκιστα δὲ ἐκτιμῶντες τὰς ἀνάγκας καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ καιροῦ των, διὰ χιμαιρικῶν κατασκευασμάτων, φερόντων τὸν τύπον ὑποκειμενικῆς μᾶλλον ἀντιλήψεως καὶ συνθέσεως, ἢ ἀντικειμενικῆς ἀληθείας, οὐχὶ ἅπαξ, πάλαι τε καὶ νῦν, ἀπεπειράθησαν μετ' ἐπιμονῆς νὰ προκαλέσωσι τὴν δημιουργίαν νέου κόσμου, κοινωνικοῦ καὶ πολιτικοῦ, κατὰ τινὰ δεδομένον τύπον, ὅστις ὅσον καὶ ἂν ἐκαλλιτεχνήθῃ λαμπρὸς καὶ θαυμάσιος, ἤκιστα δύναται νὰ συμφωνήσῃ ἐν τούτοις πρὸς τὰς ἀνάγκας τῶν πραγμάτων καὶ πρὸς τὰ ἱστορικὰ δεδομένα. Ἡ θεωρία ἔρχεται τότε κατ' ἀνάγκην εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὴν πράξιν. Ἐὐ ἀληθὲς εἶνε τοιοῦτον, ἐφαρμοζόμενον ἐν τῷ βίῳ οὐχὶ ἀπολύτως, ἀλλὰ καθ' ὅσον δύναται νὰ λάβῃ τὴν προσήκουσαν ὑπόστασιν· αὕτη δ' ἐξαρτᾶται κατ' ἐξουσίαν ἀπὸ τῆς ἱστορικῆς ἀλη-

θείας, ἀπὸ τῆς κοινωνικῆς πραγματικότητος, ἐχούσης τὸν ἱστορικὸν αὐτῆς ἐκάστοτε λόγον, ἤκιστα ἄρα δυναμένης νὰ μεταμορφωθῇ ἀπολύτως ἐκ τοῦ προτέρου, χωρὶς νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει αἱ σύγχρονοι περιστάσεις καὶ ἀνάγκαι. Ἀπὸ τοῦ Ἀθηναίου Πλάτωνος, παραστήσαντος περίβλεπτον καλλιτεχνικὸν τύπον πολιτικῆς κοινωνίας ὑπὸ τὸν κόρον τῆς δημοκρατικῆς ἀκολασίας τοῦ καιροῦ ἐκείνου, μέχρι τῶν νεωτάτων μεταρρυθμιστῶν, ζητούντων τὴν κατάπαυσιν τῶν ἀναποφεύκτως ὑφισταμένων κοινωνικῶν δεινῶν, ἐχόντων τὸν λόγον αὐτῶν ἐν τῇ φύσει καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἐν ἐκάστη στενοχωρίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος προτείνονται ἀνεφάρμοστα πολιτικὰ ἰδεώδη, ἔχοντα τὴν ἀξίωσιν ἀσφαλοῦς πανακειίας. Ἡρωες ἐπίσης τοῦ ξίφους ζητοῦσι προσωπικὸν τινὰ αὐτῶν πόθον καὶ φιλοδοξίαν, τὴν θεωρίαν των, νὰ ἐπιβάλωσι διὰ τῆς βίας ἐπὶ λαῶν ἢ ἱστορικῶν περιόδων, μὴ ἱκανῶς πρὸς τοῦτο παρεσκευασμένων. Ἀλλ' ἅπαντα τὰ τοιαῦτα ἰδεώδη καὶ βεβιασμένα κατασκευάσματα ἀποδείκνυνται παραχρῆμα, ἐκ τῶν ὑσέρων, ἔωλα καὶ φροῦδα, μηδεμίαν ἔχοντα πραγματικὴν ὑπόστασιν, ἀνησυχοῦντα δὲ μόνον ἐπὶ τινὰ χρόνον τὰ πνεύματα, ἢ ταρασσόντα τὴν κανονικὴν κίνησιν καὶ ἐνέργειαν τῆς ἱστορίας. Ἢὰν ἡ πείρα μόνη οὐδὲν ἀφ' ἑαυτῆς δύναται γενναῖον νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ δημιουργήσῃ, τῆς θεωρίας τὰ ἔργα εἶνε ἄστοχα καὶ βραχυβία ἐπίσης, ὅταν δὲν ἀπορρέωσιν ἀπὸ τῆς ἱστορικῆς ἀνάγκης, ἀπὸ τῆς πραγματικότητος, ἐξωτερικῶς μόνον ὄντα λαμπρὰ, ἀλλ' ἐσωτερικῶς ἀσθενῆ καὶ καχεκτικά. Οὕτως ἀναπτύσσεται ἡ ἱστορία. Ἀποστολὴ ἄρα αὐτῆς δὲν εἶνε ἡ ἀπολύτως ἐπιδίωξις χιμαιρικοῦ τινος φαντάσματος, εἰδώλου πολλάκις κεφαλῆς πυρεσσοῦσης ὑπὸ ματαίων καὶ δυσπραγματοποιήτων πόθων, ἀλλ' ἡ κατὰ τὸ ἐνὸν πραγμάτωσις τῆς ἰδέας ἐκείνης, ἥτις ἔχουσα ἤδη ἱστορικὴν ὀριμότητα, σύμφωνος πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὰς ἀνάγκας τῶν καιρῶν, δύναται νὰ λειτουργήσῃ ἀπροσκόπτως, ἄνευ σφοδρῶν ἀντιδράσεων καὶ κινδύνων, ἐκτελοῦσα οὕτω τὴν προωρισμένην αὐτῇ ἀποστολήν καὶ δράσιν ἐν τῇ κοινωνικῇ τῶν ἀνθρώπων σταδιοδρομίᾳ.

(1) συνδυασμὸς, ἡ ἐνότης, ἡ ἀρμονία αὐτῆς τῆς ἱστορίας, τοῦ

ἐξ ὑποκειμένου καὶ τοῦ κατ' ἀντικείμενον κόσμου, τοιαύτη εἶνε ἡ ἀποστολή τῆς ἐπιστήμης, ἀλλ' ἅμα καὶ ὁ πρῶτιστος τῶν παραγόντων ἐν τῷ πολιτισμῷ τῆς ἀνθρωπότητος. Προσεπάθησα, κύριοι, ν' ἀναπτύξω ὑμῶν ἐκ τοῦ προχείρου, διὰ βραχέων, περὶ τίνα ἀσχολεῖται ἡ ἐπιστήμη, καὶ τίνα τὰ στοιχεῖα τὰ ἀποτελοῦντα τὴν πραγματικὴν βάσιν αὐτῆς, ὡς τῆς ἀφετηρίας πάσης ἀληθείας. Ἡ θεωρία κατὰ πρῶτον, ἡ ἰδέα, ἀνωτέρα παντὸς πεπερασμένου, στρέφουσα τὴν πτῆσιν αὐτῆς πρὸς τὰς αἰθερίας χώρας τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ καλοῦ, ἢ πράξις ἀκολούθως, ἡ ἱστορία, ἐκ τῶν πράξεων τῆς ὁποίας τὸ πνεῦμα φωτίζεται ἐν τῇ παγκοσμίῳ αὐτοῦ ἐργασίᾳ. Ἔχετε ὑπ' ὄψει τὴν ἱστορίαν, μελετᾶτε νυχθημερόν τὰ δεδομένα αὐτῆς, εἰσέρχεσθε μετὰ σεβασμοῦ εἰς τὸ θυσιαστήριον τοῦ παρελθόντος· ἐν αὐτῷ εἶνε ἐναποτεταμειυμένη ἱερά, προσφιλέης ἢ ἐργασία τῶν πατέρων σας, πάσης φυλῆς καὶ ἔθνους, ἢ κληροδοσία τῶν παρωχημένων γενεῶν, ἣτις δὲν δύναται νὰ διαγραφῇ ἀπὸ τῆς μνήμης καὶ τῆς λατρείας τῆς ἀνθρωπότητος ὡς μάταιον, συγκεχυμένον ἱστορικὸν ὄνειρον, καθὼς διαγράφεται ἀπὸ λευκώματος ἢ σημειώσεως τῆς προτεραίας, ἀξία τῆς λήθης καὶ τῆς ἀδιαφορίας. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἐν τοῖς ἀρχαίοις τοῦ παρελθόντος, θέλετε εὑρεῖ πολλὰ διδάγματα, σοφὰς ὑποθήκας, αἵτινες θέλουσι σὰς φωτίσει ἐν πάσῃ ὑμῶν πνευματικῇ ἀπορίᾳ καὶ ἀγνοίᾳ, ἐν παντὶ ἠθικῷ δισταγμῷ, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ δημιουργικῇ σκέψει. Μὲ τὴν πανοπλίαν ταύτην τῆς γνώσεως ἐξέλθετε εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐργασίας καὶ τῆς πραγματικότητος ὑπὸ τὴν φωτεινὴν ἀποκάλυψιν τῆς θεωρίας καὶ τῆς ἰδέας, ἣτις τότε μόνον καθίσταται ἀληθῶς ἔμπνευσις καὶ δημιουργία, δι' ἣς δύναται νὰ λυθῶσιν ἀσφαλῶς καὶ προσηκόντως πάντα τὰ προβλήματα καὶ πᾶσαι αἱ ἀπορίαι. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὁ ἐλληνικὸς κόσμος εἶνε ἡ περιφανῆς πραγμάτωσις τῆς ἀρμονίας ταύτης, ἀπὸ τῆς σκέψεως τῶν Ἰώνων φιλοσόφων μέχρι τοῦ μεγάλου κλειδοκράτορος τῆς ἐλληνικῆς ἐπιστήμης Ἀριστοτέλους. Ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἡ αὐτὴ ἐνόητος πραγματοποιεῖται παρὰ πᾶσι τοῖς ἀληθῶς πεπολιτισμένοις λαοῖς, ὑπὸ τὴν ἰσχὺν δὲ τῆς ἐνόητος ταύτης τελοῦνται αἱ μεγάλαι κατακτήσεις τοῦ πνεύματος. Ἢὰν ἡ ἱστορία, ἢ πράξις, τὸ σχετικῶς δυνατὸν διδάσκουσιν ὑμᾶς, ἀλλὰ κρατοῦσι δεσμίους ἐν ὠρισμένῳ χρόνῳ, ἢ θεωρία, ἣτις εἶνε ἡ ἀποκάλυψις τῆς ἰδέας, θέλει τανύσει τὰς πτέρυγας τοῦ ὑμετέρου πνεύματος διὰ τῶν διδαγμάτων τοῦ παρελθόντος. Δὲν συνηγορῶ pro domo sua, δὲν λαλῶ

ἐνώπιον ὑμῶν ἐκ φιλαυτίας, στοργῆς πρὸς τὴν ἐπιστήμην, ἣς ἐτάχθη ἐνταῦθα ἐρμηνευτής. Ἐν τῷ στενῷ κύκλῳ τῆς πράξεως καὶ τῆς πείρας ἡ θεωρία ἔσται ἡ δύναμις ἐκείνη, ἣτις θέλει σὰς ἐξαγάγει ἀπὸ τοῦ πεπερασμένου, τοῦ ταπεινοῦ, ἐν' ἀναπτύξῃ τοὺς νέους ὀρίζοντας, ν' ἀποκαθάρῃ τὸν νοῦν ὑμῶν, νὰ ἐξεγείρῃ τὸ φρόνημα καὶ τὸ σθένος. Ἡ πρὸς τὰς κορυφὰς αὐτῆς ἀνοδος ἔσται ἀνάπτης, δυσχερῆς· ἀλλ' ἐκεῖθεν θέλετε ἀτενίσει μακρόθεν τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς γνώσεως καὶ κάτω—τὸ μέγα στάδιον τῆς ἐργασίας. Εἶνε εὐρύς ὁ κόσμος τῆς πραγματικότητος, ἀλλ' εἶνε εὐρύτεροι οἱ ὀρίζοντες τοῦ πνεύματος. Καὶ ἂν σήμερον παρουσιάζηται τι πρόσκομμα νὰ σταματήσῃ τὴν κατακτητικὴν αὐτοῦ πορείαν, θέλει καταπέσει αὐρίον τὸ πρόσκομμα τοῦτο διὰ τῆς ἐπιμονῆς καὶ τῆς ἐργασίας· ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν διὰ τῆς ἰδέας. Αὕτη εἶνε ἡ δύναμις τῶν λαῶν καὶ τῶν ἀτόμων. Ἰπερτέρα τόπου καὶ χρόνου, ἀλλοτρία πρὸς τὰ συμφέροντα καὶ τὰς ἀπόψεις τῆς ἡμέρας, εὐγενῆς, μεγαλουργός, ὑπερήφανος, θέλει ἀποκαλύψει τὴν ἀλήθειαν, καταρρίπτουσα τὰ εἰδωλα τοῦ παρελθόντος, ὑπὸ νέα δὲ ἐκάστοτε ἰδεώδη κατακτῶσα ἐν ἔτι βῆμα πρὸς τὰ πρόσω, πρὸς τὴν πρόοδον καὶ τὴν τελειότητα. Εἶνε ἱερά ἐν τῷ βίῳ παντὸς λαοῦ ἡ στιγμή ἐκείνη, καθ' ἣν τὸ βῆμα τοῦτο τελεῖται. Δὲν ὑπάρχει ἰσχυροτέρα δύναμις, παρέχουσα ὠθησιν πρὸς τὴν κίνησιν ταύτην, ἢ ἡ δύναμις τῆς ἐπιστήμης. Αὕτη συνδυάζει τὸ ἐνεστῶς μετὰ τοῦ παρελθόντος, τὴν σύγχρονον ἰσχὺν τοῦ πνεύματος μετὰ τῆς πραγματικότητος τῆς ἱστορίας. Ὑπὸ τοὺς οἰωνοὺς αὐτῆς, κύριοι, ἄς προβῶμεν καὶ πάλιν εἰς τὸ ἡμέτερον ἔργον. Αἱ γενεαὶ παρέργονται, οἱ ἄνθρωποι ἐκλείπουσιν, οἱ αἰῶνες διαδέχονται ἀλλήλους. Ἀλλ' ἐπὶ τῶν τραγικῶν τούτων ἐρειπίων τοῦ θανάτου μόνη ἐπισώζεται ἡ ἐπιστήμη, φωτεινός, παρήγορος φάρος ζωῆς, ἀναμιμνήσκων εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος τὴν ἀθανασίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιβαλλομένην ἀποστολὴν πρὸς τὴν ἐκάστοτε λύσιν τοῦ ἀλύτου προβλήματός του—τὴν ἐν ἀρμονίᾳ πραγμάτωσιν τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως καθ' ἀπάσας τὰς σχέσεις τοῦ βίου ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΙΓΝΙΔΙΩΝ ΔΙΑ ΜΙΚΡΑΣ ΣΦΑΙΡΑΣ
ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ.

(Συνέχ. ἴδε εἰς προηγ. τεύχ. Α' καὶ Β'.)

1. Ἐπίσκυρος ἢ ἐφηβική. 2. Φαινίνδα. 3. Ἀρπαστόν, ἅτινα ὑπό τινων ὡς τὰ αὐτά, ὑπ' ἄλλων ὡς διάφοροι παιδία θεωροῦνται. Θὰ προσπαθῆσω, πάλιν ὑπὸ τοῦ Ἀντύλλου χειραγωγούμενος νὰ φθάσω εἰς ὠρισμένον τι ἀποτέλεσμα.

Οὗτος λέγει: Διὰ τοῦ τρίτου μεγίστου εἴδους τῆς μικρᾶς σφαίρας ἔπαιζον ἐξ ἀποστήματος διαστῶτες. Ἐπειτα λέγει: Τούτου δὲ τὸ μὲν στάδιον (στατικὸν καὶ στάσιμον) ἐστὶ, τὸ δὲ δρομικόν, ἐξ οὗ μέχρι τοῦδε ἐσφαλμένως ἐνόουν περὶ τῶν δύο μερίδων ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ παιγνίου, ὧν ἡ μὲν ἦτο ἰσταμένη ἢ δὲ τρέχουσα. Ἡ ἔννοια δ' αὕτη ἀντιφάσκει πρὸς τὴν σημασίαν τῆς λέξεως δρομικόν. καὶ ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ καὶ ἰδίως ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς ἀσκήσεως διὰ τῆς κενῆς σφαίρας λέγεται ὅτι αὕτη ἐγένετο παραπλησίως τῷ δρομικῷ ἢ μετάφρασις λοιπὸν τῶν δύο φράσεων εἶνε αὕτη: Τούτου τὸ μὲν εἶνε (στάδιον) στάσιμος παιδία, τὸ δὲ δρομική, καὶ ὁ γάλλος μεταφραστὴς λέγει: ce jeu est de deux espèces, selon qu'on le fait on restant en place ou en courant. Πρὸς ταῦτα παραβλητέα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκου, Εὐσταθίου, Ἀθηναίου κλπ., περὶ τούτου λεγόμενα.

Διεξοδικώτατα ἐκ τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων παιγνιδίων περιγράφεται τὸ πρῶτον, ὁ Ἐπίσκυρος ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκου: «Καὶ ἡ μὲν ἐπίσκυρος καὶ ἐφηβική καὶ ἐπίκοινος ἐπίκλην ἔχει, παίζεται δὲ κατὰ πλῆθος διαστάντων ἴσων πρὸς ἴσους, εἶτα μέσην γραμμὴν λατύπη ἐλκυσάντων, ἣν σκυρον καλοῦσιν, ἐφ' ἣν καταθέντες τὴν σφαῖραν, ἐτέρας δύο γραμμὰς κατόπιν ἐκατέρας τῶν τάξεων καταγράφαντες, ὑπὲρ τοὺς ἐτέρους οἱ προανελόμενοι ῥίπτουσιν, οἷς ἔργον ἦν ἐπιδράξασθαι τε τῆς σφαίρας φερομένης καὶ ἀντιβάλλειν, ἕως ἂν οἱ ἕτεροι τοὺς ἐτέρους ὑπὲρ τὴν κατόπιν γραμμὴν ἀπώσωνται».

Ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης τοῦ Πολυδεύκου ἤτις βεβαιοῦται καὶ ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου, ἔπεται ὡς ἰδιάζον τῷ ἐπισκύρῳ τὸ ἐπόμενον: 1) ὁ τόπος τῆς παιδιᾶς περικλείεται διὰ σταθερῶν ὀρίων ἐκ τοῦ ὀπισθεν τῶν μερίδων, αἵτινες οὕτως εἰπεῖν πρέπει νὰ κορυφοῦσιν διὰ τῆς βολῆς τῆς σφαίρας. 2) ἡ σφαῖρα βάλλεται ὑπὸ τοῦ ἐν τῇ θέσει τοῦ σταθερῶς ἰσταμένου παίκτητος. 3) ἡ σφαῖρα ἐν τῇ παιδιᾷ ταύτῃ δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ληφθῆ, ἄλλως, ἐπειδὴ ὁ Πολυδεύκης μόνον τὴν λέξιν ἀντιβάλλειν μεταχειρίζεται (πρὸς τὰ ὀπίσω βάλλειν) δύναται κατὰ πάντα τρόπον, καὶ διὰ τῶν ποδῶν νὰ ἀπωσθῆ πρὸς τὸν ἀντίπαλον.

Βλέπομεν ὅτι ἐν τῇ παιδιᾷ ταύτῃ πρὸ παντὸς ἐφρόντιζον ὥστε νὰ λάβωσιν τὴν σφαῖραν εἰ δυνατόν ἐγγὺς τοῦ Σκυροῦ, διότι μόνον ἐντεῦθεν ἦτο δυνατόν, νὰ βάλωσιν τὴν σφαῖραν ὑπὲρ τὴν ἐγθρικὴν γραμμὴν. Ἀλλ' ἐντεῦθεν ἔπεται ὁ κανὼν, ὅτι ἐκεῖ ἀκριβῶς, ἐνθα ὑπολαμβάνεται, πᾶσα ἡ γραμμὴ ἔπρεπε νὰ ἴσταται, ὅπως ἐντεῦθεν ῥιφθῆ ἢ σφαῖρα πρὸς τὰ ὀπίσω. Κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν γίνεταί καταληπτὴ ἡ σημασία τῆς λέξεως στάδιον, ἢ ἐπίσκυρος εἶνε ἢ στάσιμος παιδία ἐπειδὴ ἐν αὐτῇ ὁ παίζων ἀπὸ στερεᾶς θέσεως ῥίπτει ἰστάμενος τὴν σφαῖραν.

Ἄν ἡ ἐκδογὴ αὕτη εἶνε ὀρθή, ἐξάγεται ὡς ἀναγκαία ἀντίθεσις πρὸς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πολυδεύκου, ὅτι ἐν τῷ σταδίῳ οἱ παίζοντες ἰστάμενοι ἐῤῥίπτον τὴν σφαῖραν, ἐν τῷ δρομικῷ ὅτι ἐνταῦθα ἢ σφαῖρα δρόμῳ καὶ μεθ' ὀρμῆς τινος ἐῤῥίπτετο. Καὶ τοῦτο ἐπιβεβαιοῦται διὰ τινος τοῦ medicurrens (παρὰ Σιδων. Ἀπολλινάρη) ὅστις φανερὰ πάλιν εἶνε τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ τοῦ Γαληνοῦ ¹⁾ ὁ μεταξὺ ἀκαλούμενος παίκτης, καὶ διὰ τῆς σημειώσεως τοῦ Εὐσταθίου «ὅτι κατὰ μαρτυρίαν τοῦ Ἀθηναίου καὶ ἡ φαινίνδα καὶ τὸ ἀρπαστόν, ἄφρουν καὶ φυγὴν εἶχεν.» Ἄφρουν δηλοῖ ὅτι δὲν εἶνε μόνον, ὡς ἐξελήφθη, τὸ ῥίπτειν τὴν σφαῖραν, ἀλλὰ

¹⁾ Οὕτω καὶ Μ. Ἐτυμ. Ἐν λ. φενίς ἐνθα λέγεται «ἔστι τὴν φενίνδα ἐπὶ τῆς ἀφρέσεως τῶν σφαιριζόντων».

π. γ. παρὰ Παισανία ¹⁾ τὴν θέσιν, ἐξ ἧς ὠρμῶντο οἱ τρέχοντες ἵπποι, καὶ αὐτὸς ὁ δρόμος τῶν ἵππων ὡς καὶ ἡ ῥιπή τῶν βελῶν. ²⁾ Κατὰ ταῦτα, καίτοι οὐδεμίαν ὠρισμένην ἀπόδειξιν τῆς σημασίας τῶν λέξεων δύναμαι νὰ παράσχω, δὲν θὰ ἦτο πολυμηρὸν, νὰ μεταφράσω τὰς λέξεις τοῦ Πολυδεύκουσ ἀφ ε σ ι ν καὶ φ υ γ ῆ ν διὰ τοῦ ῥιπή καὶ φυγή. Ἐὸ φεύγειν τοῦτο, ὅπερ εἶνε ἡ ταχεῖα ὀπισθοδρομήσις τοῦ medicurrens μετὰ τὴν βολὴν τῆς σφαίρας ἐπὶ τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ θέσεως, ἔπεται πρὸς τούτοις ἐκ τῆς ἐν δύο χωρίοις μνημονευομένης τελείας ἐπιστροφῆς τούτου μεταξύ τῶν λίθων τοῦ σκύρου· δῆλον ὅτι πρῶτον ἐκ τῆς ἄνω μνημονευθείσης περιγραφῆς παρὰ Σιδωνίῳ Ἀπολληναίῳ, καθ' ἣν Φιλιματίος τις παρὰ τὴν θέλησίν του ἐμπλακεῖς εἰς τὴν παιδίαν, ἀνέλαβε τὴν θέσιν τοῦ medicurrens καὶ ἐνταῦθα ἐπειδὴ ἐν τῇ στροφῇ (per-catastropham) δὲν προσέσχε, καὶ δὲν διεπέρασε τὴν σειρὰν τῶν λίθων, ὡς ὄφειλε, ὀλισθήσας κατέπεσεν· δεύτερον ἀπαντᾷ ἐν τοῖς διαφόροις προστάγμασι καὶ παραγγέλμασιν ἐν τῷ ἀποσπάσματι τοῦ Ἀντιφάνου παρ' Ἀθηναίῳ.

Ἐξω, μακρὰν, παρ' αὐτὸν, ὑπὲρ αὐτοῦ, κάτω ἄνω, βραχεῖαν ἀπόδος, ἐγκατέστρεφε (στρέφου ὀπίσω), ὡς τελευταία ἢ προστακτικὴ ἐγκατέστρεφε, ἣν ἐγὼ ἐν σχέσει πρὸς τὴν καταστροφὴν παρὰ Σιδωνίῳ θέλομεν ὑπὸ τὴν σημασίαν τοῦ ἐπίστρεφον. Μετὰ τὰ κατὰ ταῦτα γνωρίσματα ἀμφοτέρων τῶν παικτῶν, τῆς Φενίνδης καὶ Ἀρπαστοῦ, πρόκειται ἤδη νὰ ἐρωτήσωμεν πῶς αἱ δύο αὗται παιδιαὶ διαφέρουσιν ἀλλήλων. Καὶ τὸ ὄνομα, φαινίνδα, ἢ φενίνδα, ἢ φενακίνδα (κατὰ συγκοπὴν) ἐκ τοῦ φενακίζω, ἢ κατὰ τὸν Igitur ἐκ τοῦ φαίω σημαίνει παιδίαν ἀπατηλὴν ἢ φανεράν παιδίαν, ἀρπαστὸν ἐκ τοῦ ἀρπάζω, ἀρπαστὴ παιδιά.

Πρὸς ἀμφοτέρας τὰς ὑποδείξεις συμφωνοῦσιν ἀκριβῶς αἱ ὀλίγαι εἰδήσεις παρ' ἅπασιν τοῖς συγγραφεῦσι περὶ τῆς παιδιᾶς ταύτης.

Κάλλιστα ἀπαντᾷ ἢ φαινίνδα ὀριζομένη ἐν σχολίῳ τινι ἐν Cod.

¹⁾ VI, 20, 7.

²⁾ Πλουτ. Μαρκ. XV.

Paris 451 (ἀπὸ τοῦ ἔτους 914) εἰς Κλημ. τὸν Ἀλεξανδρ. Παιδαγ. 111, 10, 50, παρὲ Κlotz τομ. IV, σ. 138. « παιδιὰ ἢ φενίνδα τοιαύτη· σφαῖραν κρατῶν τις τῶν παιζόντων παιδῶν εἶτα ἐτέρῳ προδεικνύει ταύτην, ἐτέρῳ αὐτὴν ἀπέπεμπεν, ὀνόμασται δὲ ἀπὸ τοῦ φενακίζειν, ὅ ἐστιν ἀπατᾶν καὶ γὰρ ἠπάτα ὁ ἕτερος μὲν δείξας ἐτέρῳ δὲ ἐπιδοῦς.» Πρὸς τὴν περιγραφὴν ταύτην συμφωνοῦσιν ὁ Πολυδεύκης καὶ Εὐστάθιος. (ἔπεται συνέχεια).

EM. ΓΑΛΑΝΗΣ.

Ἀρθροὶσις.

Ὁ κ. Cobet ἐν τεύχει τῆς «Μνημοσύνης» τετάρτῳ καὶ τελευταίῳ τοῦ ἔτους τούτου παρέχεται διορθώματά τινα εἰς τὸν Γαληνόν, ἐν οἷς καὶ τόδε :

Tom. IX, pag. 907 : τῶν μηνῶν ὁ μὲν ἕτερος ὁ κυλλός ὑπ' αὐτῶν ὀνομαζόμενος ἐννέα καὶ εἴκοσιν ἡμερῶν ἐστίν, ὁ δ' ἕτερος ὁ πλήρης τριάκοντα. Turpissimo errore scribitur κυλλός pro κοῖλος.

Νομίζομεν ὅτι δὲν εἶναι ἀναγκαῖα ἡ διόρθωσις τοῦ κυλλός εἰς κοῖλος, ἀλλ' ὀρθῶς ἔχει ἡ γραφὴ τοῦ κειμένου, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς φράσεως « ὑπ' αὐτῶν ὀνομαζόμενος », ἣτις ὑποδεικνύει ἐπωνυμίαν τοῦ μηνὸς ἄλλην ἢ τὴν κοινήν. Ἐπειτα καὶ σήμερον ἔτι λέγομεν τὸν Φεβρουάριον Κοῦτσοφλέβαρον, ἐπειδὴ ἔχει 28 μόνον ἡμέρας καὶ εἶναι οὕτως εἰπεῖν ἀνάπηρος, ἦτοι κουτσός (=κυλλός), καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐλλιπής ὡς πρὸς τοὺς ἄλλους μῆνας τοὺς ἔχοντας 30 ἢ 31 ἡμέρας. Ὅτι δὲ ἡ λέξις κυλλός, ὡς καὶ ἡ παρ' ἡμῶν νῦν κουτσός, μετέπεσεν εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ἐλλιπῆς, καταφαίνεται καὶ ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ προκειμένου χωρίου, ἐνθα ὁ ἕτερος μὴν ὁ ἄρτιος ὁ ἔχων τριάκοντα ἡμέρας καλεῖται π λ ῆ ρ η ς.

Ἀθήνησι τῇ 15 Νοεμβρίου 1884.

A. H. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ.

POESTION.

ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ ΠΟΙΗΤΡΙΑΙ

συμβολὴ πρὸς τὴν φιλολογίαν τῶν γυναικῶν
μεταφρασθεῖσαι

ΥΠΟ ΕΜ. ΓΑΛΑΝΗ.

Τυπῆται δρυγ. 3.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ.

ΠΡΟΒΛΗΜΑ Ε'. (α)

Θέλων τις νὰ ἐμβάσῃ εἰς ἀνταποκριτὴν τοῦ 5,070 Ἀγγλ. λίρας, ζητεῖ νὰ πληροφορηθῇ α'.) μὲ πόσα φιορίνια ἀντιστοιχοῦσιν αὗται, ὅποτεν 26 λίραι ἰσοδυναμοῦσι μὲ 120 δίστηλα, 20 δὲ δίστηλα μὲ 108 φράγκα καὶ 520 φράγκα μὲ 200 φιορίνια καὶ β'.) ὅποσῃν προμήθειαν θὰ λάβῃ οὗτος ἐπὶ τοῦ εὐρεθησομένου ποσοῦ, λογιζομένην πρὸς φιορίνια 2 καὶ 3/4 ἐπὶ τοῖς 0/100;

γ'.

Νὰ διαιρεθῇ τετράγωνόν τι εἰς 25 ἕτερα μικρὰ τετράγωνα, εἶτα νὰ σημειωθῶσιν ἐντὸς αὐτῶν οἱ ἀριθμοὶ 5, 6, 7, 8 καὶ 9, ἵνα ἐκ τῆς καθέτου, ὀριζοντείας καὶ διαγωνίου προσθέσεως αὐτῶν εὐρεθῇ δωδεκάκις ὡς ἄθροισμα ὁ ἀριθμὸς 55.

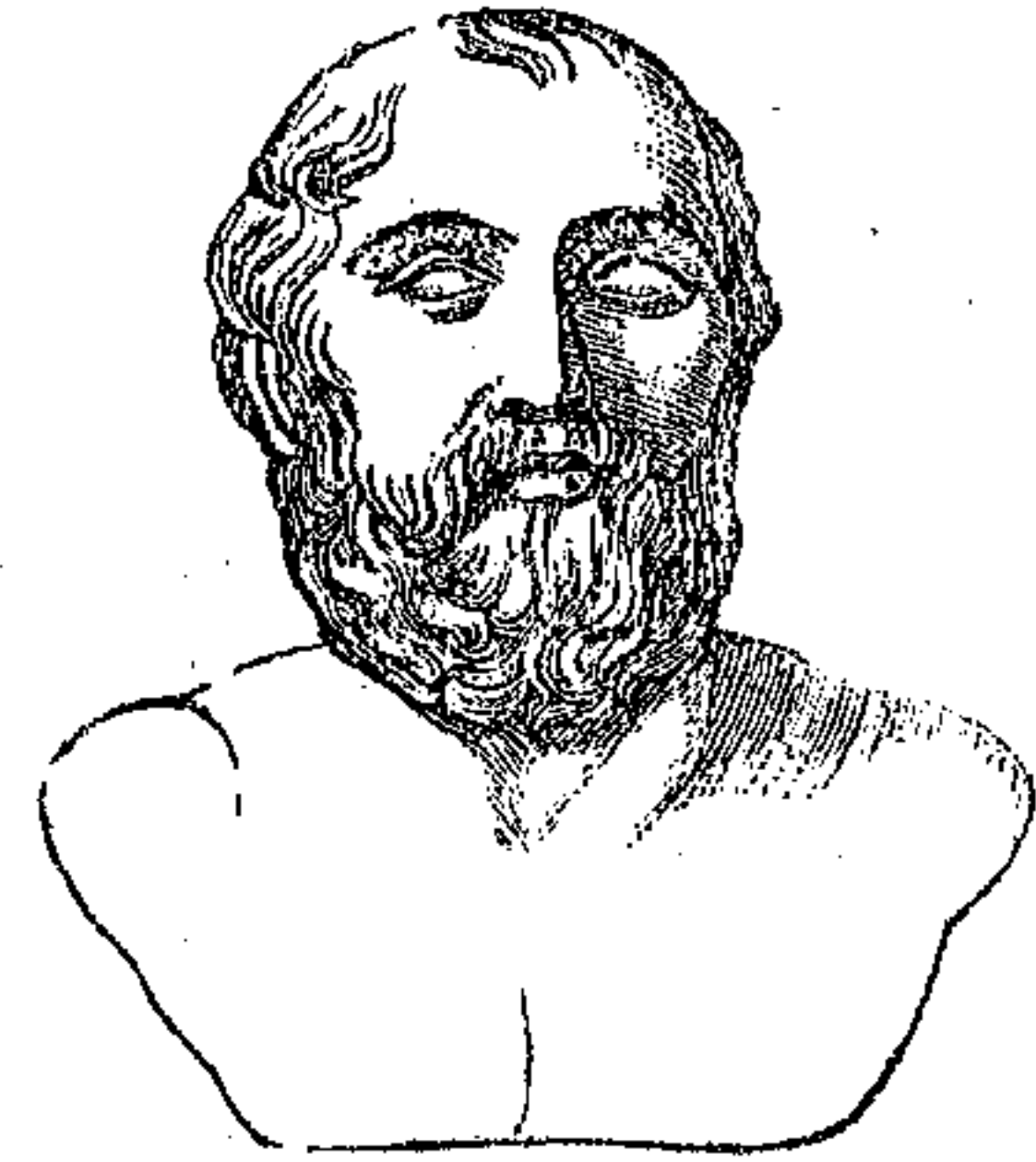
Ν. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ.

Σημ. Τῷ α'. λύτη δοθήσεται ἀντίτυπον τῆς «Παιδαγωγικῆς διαιτητικῆς» ὑπὸ Γ. Μανούσου, ὡς καὶ ἕτερον ἢ «Κωνσταντινούπολις» ὑπὸ Γ. Κυφιώτου.

Λέσκι τοῦ Δ'. προβλήματος.

Τὸ ἀρχικὸν κεφάλαιον τοῦ κολλυβιστοῦ ἦτο 64 πεντάλιρα, ἥτοι δραχ. 8,960 (1/12 τῶν 48 = 4 X 16 = 64) τῷ ἀπέμειναν (3 X 16) πεντάλ. 48 καὶ ἀπώλεσε πεντάλ. 16.

Τὸ 1 πεντάλιρον ἰσοδυναμεῖ μὲ 25 μετζίτια, τὸ δὲ μετζίτιον μὲ 5 φράγκα καὶ τὸ φράγγον μὲ λεπ. 112.



ΠΛΑΤΩΝ

ΕΤΟΣ Ζ'.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ ΚΑΙ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ.

ΤΕΥΧ Ε'. ΚΑΙ Γ'.

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

ΠΕΡΙ ΛΟΚΡΩΝ ΤΩΝ ΟΠΙΟΥΝΤΙΩΝ.

Ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῷ Διδασκ. Συλλόγῳ τῇ 28 Νοεμβρίου 1883

ΥΙΟ Ν. Α. ΚΑΛΚΙΟΠΟΥΛΟΥ.

(Συνέχ. ὅρα εἰς τευχ. 1' καὶ Δ'. Τόμ. Ζ').

Καταλυθέντος δὲ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου διὰ τῆς ἐν Αἰγὸς τελείας τῶν Ἀθηναίων ἥττης, οἱ σύμμαχοι τῶν Λακεδαιμονίων εἶχον τὴν ἀξίωσιν νὰ συμμετάσχωσιν αὐτοῖς τῶν ἐκ τοῦ πολέμου λαφύρων. Πρῶτοι δὲ καὶ μόνοι οἱ Θηβαῖοι, τῶν ἄλλων συμμάχων ἐπιήσυχαζόντων, τῆς τε δεκάτης ἀντεποιήσαντο τοῦ πολέμου καὶ περὶ χρημάτων ἠγανάκτησαν, ἃ Λύσανδρος εἰς Σπάρτην ἀπέστει-

(ΤΟΜ. Ζ')

λεν, ⁽¹⁾ ἀλλ' οὐδὲν ἔλαβον. Ταῦτό δ' ἔπαθον καὶ οἱ Κορίνθιοι καὶ πάντες οἱ ἄλλοι σύμμαχοι τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τὸ χείριστον πάντων ὅτι περιφρονηθέντες ὑπ' αὐτῶν ἐτέθησαν ἐν μοίρᾳ δούλων, ὡς ἔστιν ἰδεῖν παρὰ Ξενοφῶντι ἐν Β, Η, 12, ἐνθα, τοῦ λόγου ὄντος τοῖς Θηβαίοις περὶ Κορινθίων, φέρεται τάδε: « Ἐπεὶ δ' ἔπραξαν ἃ ἐβούλοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι, ποίας ἀρχῆς ἢ τιμῆς ἢ ποίων χρημάτων μεταδεδώκασιν αὐτοῖς; Ἀλλὰ τοὺς μὲν εἴλωτας ἀρμοστὰς ἀξιοῦσι καθιστάναι, τῶν δὲ συμμάχων ἐλευθέρων ὄντων, ἐπεὶ εὐτύχησαν, δεσπότῃ ἀναπεφρήνασιν· ἀλλὰ μὴν καὶ ὑμῶν οὐς ἀπέστησαν φανεροί εἰσιν ἐξηπατηκότες· ἀντὶ γὰρ ἐλευθερίας διπλῆν αὐτοῖς δουλείαν παρεσχέκασιν· ὑπὸ τε γὰρ ἀρμοστῶν τυραννοῦνται καὶ ὑπὸ δέκα ἀνδρῶν, οὓς Λύσανδρος κατέστησεν ἐν ἐκάστη πόλει. » Ἐκ τῆς τοιαύτης λοιπὸν τῶν Λακεδαιμονίων διαγωγῆς, οὐ μόνον οἱ Θηβαῖοι, οἱ Κορίνθιοι, οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ Ἀχαιοὶ δυσμενῶς διατεθέντες τοῖς Λακεδαιμονίοις οὐδέποτε ἐπαύσαντο μνησικακοῦντες, διότι ἐν μὲν τῷ πολέμῳ μάλα λιπαρούμενοι ὑπ' αὐτῶν, πάντων καὶ πόνων καὶ κινδύνων καὶ τῶν δαπανημάτων μετῆγον, ἅμα δ' εὐτυχησάντων, ἔτυχον τύχης, ἧς προεμνήσθημεν, ἀλλὰ καὶ οἱ μικρότεροι καὶ ἀσθενέστεροι σύμμαχοι, ἐν οἷς καὶ οἱ Λοκροὶ οἱ Ὀπούντιοι διὰ τὴν αὐτὴν τῆς Σπάρτης ὑπεροψίαν, ἰδιοτέλειαν καὶ ἀχαριστίαν ἐκηρύχθησαν ἐχθροὶ τῆς παλαιᾶς συμμάχου Σπάρτης καὶ τὸ κατ' αὐτῆς μίσος ἠϋξάνε καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτῆς ἐπολλαπλασιάζοντο. Τούτων δ' οὕτως ἔχόντων, οἱ Θηβαῖοι, οἵτινες πρῶτοι ἐτόλμησαν νὰ δειξῶσι τὴν πρὸς τὴν Σπάρτην δυσἀρέσκειάν των, πρῶτοι ἀπεφάσισαν καὶ ἐν τῷ φανερῷ νὰ διακόψωσι τὰς πρὸς αὐτὴν φιλικὰς καὶ συμμαχικὰς σχέσεις. Γινώσκοντες δὲ οἱ ἐν ταῖς Θήβαις προεστῶτες, ⁽²⁾ ὅτι εἰ μὴ τις ἄρξει πόλεμον, οὐκ ἐθελήσουσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι λυεῖν τὰς σπονδὰς πρὸς τοὺς συμμάχους, πείθουσι Λοκροὺς τοὺς Ὀπούντιους ἐμβαλλεῖν εἰς τὴν ἀμφισβητήσιμον αὐτοῖς καὶ τοῖς

(1) Πλουτ. Λυσ. 27. Ίουστίν. 5, 10. Ξεν. Ἑλλ. 3, 5, 5.

(2) Ξεν. 3, 5, 3.

Φωκεῦσι γῶραν, νομίζοντες, ὅτι τούτου γενομένου, οἱ Φωκεῖς θὰ ἐμβάλωσι καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν Λοκρίδα, καὶ οὕτως ἐξ ἀνάγκης ἐμελλον νὰ ἀναμυχθῶσιν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ οἱ Θηβαῖοι καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ἐντεῦθεν δ' ἄρχεται ὁ λεγόμενος Βοιωτικὸς καὶ Κορινθιακὸς πόλεμος, διαρραγείσης τῆς μεγάλης τῶν Σπαρτιατῶν συμμαχίας, νέας δὲ κατ' αὐτῆς σχηματισθείσης καὶ πολλὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις παρασχούσης πράγματα, ὧν ἕνεκα εἰς τὴν Ἀνταλκίδειον πρόσφυγον εἰρήνην.

Οἱ γὰρ Λακεδαιμόνιοι κατὰ Ξενοφῶντα Β, Η, 12 ἄσμενοι ἔλαβον πρόφασιν στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Θηβαίους, πάλαι ὀργιζόμενοι αὐτοῖς τῆς τε ἀντιλήψεως τῆς τοῦ Ἀπόλλωνος δεκάτης ἐν Δεκελείᾳ καὶ τοῦ ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ μὴ ἐθελῆσαι ἀκολουθήσαι· ἠτιῶντο δ' αὐτοὺς καὶ Κορινθίους πείσαι μὴ συστρατεύειν· ἀνεμίμνήσκοντο δὲ καὶ ὡς θύειν τ' ἐν Αὐλίδι τὸν Ἀγησίλαον οὐκ εἶων καὶ τὰ τεθειμένα ἱερά ὡς ἔρριψαν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ καὶ ὅτι οὐδ' εἰς τὴν Ἀσίαν Ἀγησιλάῳ συνεστράτευον. Ἐλογίζοντο δὲ καὶ καλὸν καιρὸν εἶναι τοῦ ἐξάγειν στρατιάν ἐπ' αὐτοὺς καὶ παῦσαι τῆς εἰς αὐτοὺς ὕβρεως· τὰ τε γὰρ ἐν τῇ Ἀσίᾳ καλῶς σφίσις ἔχειν, κρατοῦντος Ἀγησιλάου καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι οὐδένα ἄλλον πόλεμον ἐμποδῶν σφίσις εἶναι. » ⁽¹⁾ Οὕτω δὲ γινωσκούσης τῆς πόλεως τῶν Λακεδαιμονίων, οἱ ἔφοροι πέμπουσιν εἰς τὴν Φωκίδα τὸν Λύσανδρον, διατάξαντες αὐτὸν νὰ παραλάβῃ αὐτοὺς τε τοὺς Φωκέας καὶ τοὺς Οἰταίους καὶ Ἡρακλειώτας καὶ Μηλιέας καὶ Αἰνιᾶνας καὶ νὰ πορευθῇ εἰς Ἀλιάρτον, ἐνθα ἐμελλε νὰ παρευρεθῇ εἰς ῥητὴν ἡμέραν· καὶ ὁ Παισανίας ἔχων Λακεδαιμονίους τε καὶ τοὺς ἄλλους Πελοποννησίους. Μαθόντες δ' οἱ Θηβαῖοι τὴν ἐπικαιμένην εἰσβολὴν τῶν ἐχθρῶν εἰς τὴν γῶραν αὐτῶν, πέμπουσι πρέσβεις εἰς Ἀθήνας, πρὸς ἃς ἤδη πᾶσαι αἰδυσμενῶς πρὸς τὴν Σπάρτην διακείμεναι ἑλληνικὰ πολιτεῖα εἶχον στρέψει τὰ βλέμματα. Ἐπεὶ δὲ οἱ πρέσβεις κατηγόρησαν τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅτι ἀποσθ' ἀπὸ τῆς συνδρομῆς πάντων τῶν Ἑλλήνων συμμάχων καὶ τοῦ τὰ μέ-

(1) Ξεν. Ἑλλ. 3, 5, 4.

γιστὰ συμβαλομένου εἰς τὸ κρατῆσαι τοὺς Ἀθηναίους μεγάλου βασιλείως, ἐδείχθησαν μετὰ τὸ πέρασ τοῦ πολέμου πρὸς πάντας ἀγνώμονες καὶ ἀδικοί, οὐδὲν αὐτοῖς μεταδεδωκότες τῶν ἐκ τοῦ πολέμου ὠφελιμάτων, ἐρωτῶσι τοὺς Ἀθηναίους· «Πῶς οὖν οὐκ εἰκὸς, εἰάν ὑμεῖς αὐτὸ προστήτε τῶν οὕτω φανερώς ἀδικουμένων, νῦν ὑμᾶς πολὺ ἤδη μεγίστους τῶν πώποτε γενέσθαι; ὅτε μὲν γὰρ ἤρχεστε, τῶν κατὰ θάλατταν μόνον δήπου ἠγεῖσθε· νῦν δὲ πάντων καὶ ἡμῶν καὶ Πελοποννησίων καὶ ὧν πρόσθεν ἤρχεστε καὶ αὐτοῦ τοῦ βασιλείως τοῦ μεγίστην δύναμιν ἔχοντος ἠγεμόνες ἂν γένοισθε.⁽¹⁾ Γνωστὸν, ὅτι μετὰ τὴν ἀγόρευσιν τῶν πρέσβεων οἱ Ἀθηναῖοι ὑπεσχέθησαν τοῖς Θηβαίοις βοήθειαν. Ἄλλ' ὁ Λύσανδρος σπεύσας προσβάλλει τῷ τείχει τῶν Ἀλιαρτίων, οὔτε τοῖς Ἀθηναίοις δοὺς καιρὸν βοηθῆσαι αὐτοῖς, οὔτε τῷ Πausανίᾳ, ἔχοντι τὸ ἐκ Λακεδαιμόνος σπράτευμα; συμπράξει αὐτῷ, ὅτε ὁ Λύσανδρος προσβληθεὶς ὑπὸ τε τῶν ὀπλιτῶν καὶ τῶν ἱππέων Βοιωτῶν, ἀποθνήσκει ὑπὸ τῷ τείχει τῆς Ἀλιάρτου.⁽²⁾ Καὶ ἀφικνεῖται μὲν μετὰ μικρὸν ὁ Πausανίας, ἀλλ' ἐλθόντων σύναμα καὶ συμπαραταξάμενων τοῖς Βοιωτοῖς τῶν Ἀθηναίων, δὲν ἐτόλμησε νὰ λάβῃ διὰ μάχης τοὺς νεκροὺς, ἀλλ' ὑποσπόνδους, ἐφ' ὧτε ἀπιέναι ἐκ τῆς χώρας.⁽³⁾ Ἡ πρώτη αὕτη τῶν Σπαρτιατῶν ἦττα ἐνεθάρρυνε τοὺς κατ' αὐτῆς συμμάχους, οἵτινες αὐξηθέντες, προστεθέντων ἤδη αὐτοῖς τῶν Ἀργείων, Κορινθίων, Θεσσαλῶν, Ἀκαρνάνων, Λοκρῶν τῶν Ὀζολῶν καὶ Μηλιέων,⁽⁴⁾ συνεχέντρωσαν ἐν Κορίνθῳ, ἔνθα ἤδη μετετέθη ὁ πόλεμος, στρατὸν πολυάριθμον. Τὴν κατ' αὐτῆς συμμαχίαν ταύτην βλέπουσα ἡ Σπάρτη καὶ ἐπὶ μόνον τὸν Ἀγησίλαον ἐλπίζουσα, μεταπέμπεται αὐτὸν ἐκ τῆς Ἀσίας, προκρίνουσα ν' ἀποβάλλῃ ἐξωτερικῶς κτήσεις ἢ τὴν ἐν Ἑλλάδι ἡγεμονίαν. Ὑπακούσας ὁ Ἀγησίλαος εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος καὶ διελθὼν διὰ Θράκης, Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας, ἔνθα νικήσας τοὺς συμμά-

(1) Ξεν. 3, 5, 14. (2) Ξεν. Ἑλλ. 3, 5, 19.

(3) Ξεν. Ἑλλ. 3, 5, 24.

(4) » » 3, 2, 17.

χους τῶν Βοιωτῶν Θεσσαλοὺς ἔστησε τρόπαιον, καὶ ὑπερβάλλων τὰ Ἀχαϊκὰ τῆς Φθίας ὄρη, τὴν λοιπὴν πᾶσαν διὰ φιλίας ἐπορεύετο μέχρι πρὸς τὰ Βοιωτῶν ὄρια. Συναντήσας δὲ ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Κορωνείας παρατεταγμένους τοὺς ἐχθροὺς Βοιωτοὺς, Ἀθηναίους, Ἀργείους, Κορινθίους, Αἰνιᾶνας, Εὐβοεῖς, Λοκροὺς ἀμφοτέρους, οἵτινες διασπασθέντες ἐν τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ, καθάπερ προείρηται, ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ φαίνονται πάλιν ἠνωμένοι, καὶ συνάψας μάχην τῷ 394 νικᾷ μὲν ὁ Ἀγησίλαος πληγώνεται ὁμῶς καὶ πλεῖστον τοῦ στρατοῦ ἀποβάλλει.⁽¹⁾ Ἡ δὲ Σπάρτη, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες, τὸν μέγαν ὄρωσα κίνδυνον, οὐδεμίαν δ' ἀλλαγῆς ἐλπίδα σωτηρίας τῶν πραγμάτων ἔχουσα, προέβη εἰς τὴν συνομολόγησιν τῆς Ἀνταλκιδείου εἰρήνης, ἣν ἀπεδέξαντο μὲν πᾶσαι αἱ λοιπαὶ τῆς Ἑλλάδος πόλεις, ὁμόσασαι τὰ ἐν τῇ συνθήκῃ ἐμπεδώσειν, μόνοι δ' οἱ Θηβαῖοι οὐκ ὤμωσαν, ἀξιοῦντες ὑπὲρ πάντων Βοιωτῶν ὁμνύειν. Καὶ γνωστὸν μὲν ὅτι οἱ Θηβαῖοι, ἐμβαλόντος τοῦ Ἀγησίλαου, ἠναγκάσθησαν εἰς τὰς σπονδὰς εἰσελθεῖν, ἀφέντες τὰς Βοιωτίας πόλεις αὐτονόμους,⁽²⁾ οἱ δὲ Ὀπούντιοι Λοκροί, ὡς περ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ πόλεις, ἀπήλαυον τῆς διὰ τῆς εἰρήνης ταύτης αὐτονομίας, διακόψαντες, ὡς γ' εἶοικε, πᾶσαν μετὰ τῶν Θηβαίων πολιτικὴν σχέσιν. Ἄλλ' ἡ ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν κατάληψις τῆς Καδμείας, ἐταπείνωσε μὲν ἔτι μᾶλλον τὴν δύναμιν τῶν Θηβαίων, ἐξήγειρεν ὁμῶς τὰς πρὸς αὐτοὺς συμπαιθείας πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων πόλεων καὶ δὴ καὶ τῶν Λοκρῶν. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἡ Καδμεία τέλος ἐλευθεροῦται, οἱ φρουροὶ τῆς Σπάρτης μετὰ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν ἐλθοῦσαν τοῖς Βοιωτοῖς βοήθειαν ἀπέρχονται ὑπόσπονδοι, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, οἱ ὁμόσαντες⁽³⁾ αὐτονόμους εἰσὶν τὰς πόλεις, τὴν ἐν Θήβαις ἀκρόπολιν κατασχόντες ὑπ' αὐτῶν μόνων τῶν ἀδικηθέντων ἐκολάσθησαν, οὐδ' ὑφ' ἐνὸς τῶν πώποτε ἀνθρώπων κρατηθέντες, τοὺς τε τῶν πολιτῶν εἰσαγαγόντας εἰς τὴν ἀκρόπολιν αὐτοὺς καὶ

(1) Ξεν. Ἑλλ. 4, 3, 20. (2) Ξεν. Ἑλλ. 5, 1, 23.

(3) » » 5, 4, 1.

βουλήθέντας Λακεδαιμονίοις δουλεύειν τὴν πόλιν, ὥστε αὐτοὶ τυραννεῖν, τὴν τούτων ἀρχὴν ἑπτὰ μόνον τῶν φυγόντων ἤρκεσαν καταλῦσαι.» Μετὰ δὲ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην (370) ὅτε ἡ δύναμις τῶν Θηβαίων διὰ τοῦ Ἰπαμεινώνδου καὶ Πελοπίδου ἀπέβη ἡ πρώτη ἐν Ἑλλάδι, ἡ θέσις τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν ἤρξατο βεβαίως μεταβαλλομένη· διότι ἡ πρότερον μετ' αὐτῶν ἐκουσία συμμάχια, ἀναμφιβόλως κατέστη ἀνάγκης ἀποτέλεσμα· διότι οὐ μετὰ πολὺ βλέπομεν τοὺς τε Ὀπουντίους καὶ Ὀζόλας Λοκροὺς ἀκολουθοῦντας τοῖς Θηβαίοις μετὰ τῶν Φωκέων, ὑπηκόων γεγενημένων, τῶν Εὐβοέων, Ἀχαρνάνων, Ἡρακλεωτῶν καὶ Μηλιέων καὶ ὑπὸ τὸν Ἰπαμεινώνδαν καὶ Πελοπίδαν εἰσβάλλοντας ἐν Πελοποννήσῳ⁽¹⁾. Καὶ ἀδηλόν μὲν ὅποιαν πολιτικὴν θέσιν ἐτήρησαν μέχρι τέλους τοῦ πολέμου τούτου, δυνάμεθα ὁμῶς ἔκ τε τῶν προτέρων καὶ τῶν ὑστέρων κρίνοντες ν' ἀποφανθῶμεν, ὅτι ἐφ' ὅσον ἡ δύναμις τῶν γειτόνων Θηβαίων ἤκμαζεν, οὐκ ἦν αὐτοῖς ἄλλως ποιῆσαι ἢ ἐπεσθαι τοῖς ἰσχυροῖς αὐτῶν συμμάχοις καὶ γείτοσιν.

Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ ἱερῷ πολέμῳ, ὅτε οἱ Φωκεῖς, ὡς καλλιεργήσαντες μέρος γῆς τοῦ ἐν Δελφοῖς ἱεροῦ κατηγορηθέντες ὑπὸ τῶν Θηβαίων, κατεδικάσθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου, ἐπινευόντων τῶν τε Θεσσαλῶν καὶ Λοκρῶν, αἱ πόλεις τῆς Ἑλλάδος διέστησαν. Καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, Λακεδαιμόνιοι, Ἀχαιοὶ μετὰ τινῶν ἄλλων τῆς Πελοποννήσου πολιτειῶν ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τῶν Φωκέων, οἱ δὲ Θηβαῖοι, Θεσσαλοὶ, Λοκροὶ, Δωριεῖς, Αἰνιᾶνες, Φθιώται, Μάγνητες, Περραιβοὶ, Ἀθαμᾶνες καὶ Δόλοπες κατ' αὐτῶν. Ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ, οὐ μάρτυρα ἔχομεν μόνον τὸν Διόδωρον, μὴ διακρίνοντα τοὺς Λοκροὺς, μνεῖα γίνεται τὸ πρῶτον πάντως Λοκρῶν τῶν Ὀζολῶν, οἵτινες ἀμέσως μετέσχον τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος ὡς γείτονες τῶν Φωκέων καὶ τῶν Δελφῶν. Πρῶτοι δὲ μάλιστα αὐτοὶ ἔσπευσαν εἰς βοήθειαν τοῦ ἱεροῦ πάσῃ δυνάμει, ἀλλὰ προσβληθέντες ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Φωκέων Φιλομήλου, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Δις δὲ ἠττηθέντες ὑπὸ τῶν

(1) Ξεν. Ἑλλ. 6, 5, 23.

Φωκέων καὶ πᾶσαν ἀποβάλλοντες ἐλπίδα ἀντιστάσεως πρὸς αὐτοὺς, ἐπεκαλέσαντο τὴν βοήθειαν τῶν Θηβαίων, οἵτινες μετὰ τῶν Θεσσαλῶν καὶ λοιπῶν ἀμφικτυόνων ἐκήρυξαν πρὸς τοὺς Φωκεῖς τὸν πόλεμον, ὡς ἱεροσύλους. Καὶ ἐνόσω μὲν ὁ πόλεμος διεξήγετο μακρὰν τῆς χώρας τῶν Ὀπουντίων, οὗτοι διετέλουν ἐν ἡσυχίᾳ, καίπερ ἀναμφιβόλως ὑπὸ τῶν Θηβαίων ὑποκινούμενοι, ἀδύνατον ἦν γὰρ μένωσιν ἀπαθεῖς θεαταὶ τῶν γιγνομένων. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν Νεῶνι, τῇ μετὰ ταῦτα Τιθορέᾳ, μάχην, καθ' ἣν ὁ Φιλόμηλος ἠττηθεῖς κατὰ κράτος καὶ πληγωθεῖς, ἐρρίφθη κατὰ κρημνῶν, ἵνα μὴ πέσῃ αἰχμάλωτος, ὁ πόλεμος μετεφέρθη εἰς τοὺς Ὀπουντίους καὶ Ἐπικνημιδίους Λοκροὺς· διότι ὁ τὸν Φιλόμηλον διαδεγθεῖς Ὀνόμαρχος πάραυτα ἐπελθὼν κατὰ τῶν Ἀμφισσέων ἢ Ὀζολῶν Λοκρῶν καὶ κατατροπώσας αὐτοὺς, ἐπῆλθεν εἴτα κατὰ τῶν Δωριέων καὶ τῶν Ἐπικνημιδίων Λοκρῶν, ὧν τὴν πρωτεύουσαν Θρόνιον εἴλε καὶ τοὺς κατοίκους ἐξηνδραπόδισεν, ὡσπερ Διόδωρος ἐν 16, 33, 3 λέγει: «Καὶ τῶν Φωκέων τοὺς ἐναντιουμένους συλλαμβάνων (Ὀνόμαρχος) ἀνήρει καὶ τὰς οὐσίας ἐδήμειεν. Ἰς δὲ τὴν πολεμίαν ἐμβαλὼν Θρόνιον μὲν ἐκπολιορκήσας ἐξηνδραπόδισατο, Ἀμφισσεῖς δὲ καταπληξάμενος ἠνάγκασεν ὑποτάττεσθαι.» Καὶ ἐν 16, 38, 38: Φάβλλος δὲ στρατεύσας εἰς Λοκροὺς τοὺς ἐπονομαζομένους Ἐπικνημιδίους, τὰς μὲν ἄλλας πόλεις ἐχειρώσατο πάσας, μίαν δὲ τὴν ὀνομαζομένην Νάρυκα διὰ προδοσίας νυκτὸς παραλαβὼν πάλιν ἐξέπεσε καὶ τῶν στρατιωτῶν ἀπέβαλεν οὐκ ἐλάττους τῶν διακοσίων. Μετὰ δὲ ταῦτα στρατοπεδεύοντος αὐτοῦ περὶ τὰς ὀνομαζομένης Ἀθῆας, οἱ Βοιωτοὶ νυκτὸς ἐπιθέμενοι τοῖς Φωκεῦσιν ἀνείλον αὐτῶν οὐκ ὀλίγους. Ἐπαρθέντες δὲ τῷ προτερήματι παρήλθον εἰς τὴν τῶν Φωκέων χώραν καὶ πολλὴν αὐτῆς πορθήσαντες ἤθροισαν λαφύρων πλῆθος. Ἰσπανιόντων δ' αὐτῶν καὶ τῇ Ναρυκαίων πόλει πολιορκουμένη βοηθούντων, ἐπιφανεῖς Φάβλλος τούτοις μὲν ἐτρέψατο, τὴν δὲ πόλιν ἐλὼν κατὰ κράτος διήρπασε καὶ κατέστρεψεν.» Ἐκ τῶν χωρίων τούτων τοῦ Διοδώρου καθὼς καὶ ἐκ τοῦ 14, 82 τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως ἔχοντος: «Καταστρατοπεδεύοντος δ' αὐτοῦ (Ἰσμινίου τοῦ Βοιωτῶν

στρατηγού) εἰς Νάρυκα τῆς Λοκρίδος, ἐξ ἧς φασι τὸν Αἰάντα γεννηθῆναι, τὸ πλῆθος τῶν Φωκέων ἀπήντησε μετὰ τῶν ὅπλων, τὴν ἡγεμονίαν ἔχοντας Ἀλκισθέους τοῦ Λάκωνος,» καταμανθάνομεν δύο τινὰ πρῶτον μὲν, ὅτι οἱ Φωκεῖς προσέβαλον οὐ μόνον τοὺς Ἐπικνημιδίους, ἐξανδραποδίσαντες τὴν πρωτεύουσαν αὐτῶν πόλιν τὸ Θρόνιον, ἀλλὰ καὶ τοὺς Ὀπουντίους) διὰ προδοσίας ἐλόνηται τὴν πόλιν αὐτῶν Νάρυκα, ἧς πάλιν ἐξέπεσον· δεύτερον δὲ, ὅτι ἐπὶ Διοδώρου τὸ ὄνομα τῶν Ὀπουντίων διὰ τε τὸν Πελοποννησιακὸν καὶ τὸν Κορινθιακὸν πόλεμον πολλαχῶς κακωθείσης τῆς χώρας αὐτῶν, ἤρξατο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, ἀναλόγως τῆς φθινοῦσης αὐτῶν δυνάμεως, ἐξαφανιζόμενον καὶ ἀντικαθιστάμενον διὰ τοῦ τῶν Ἐπικνημιδίων, ὅτινες, ἅτε καὶ πλείονας ἔχοντες πόλεις, ἤρξαντο ὀφιαίτερον νὰ ἀναφραίνωνται πρῶτον μὲν ὡς διακεκριμένη μοῖρα, ἔπειτα δὲ καὶ ὡς ἐπώνυμοι πάντων τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος Λοκρῶν. Εἰς τοῦτο δ' ἄγει ἡμᾶς ἡ θέσις τοῦ Νάρυκος, ἣν εὐρίσκομεν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ἀνωτέρω χωρίου 16, 38, 38, εἰς τοὺς ἐπονομαζομένους Ἐπικνημιδίους, ἐνῶ μετὰ βεβαιότητος ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου ἐξάγεται, ὅτι ὁ ἐν λόγῳ Νάρυξ ἔκειτο πάντως ἐγγὺς τῆς Ὀπούντος ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐν τῷ λεκανοπεδίῳ αὐτῆς, μετὰ πολλῆς δὲ κατ' ἡμᾶς πιθανότητος ἐγγὺς τῆς σημερινῆς Ἀταλάντης, ὡς ἐν τῷ γεωγραφικῷ μέρει τῆς περὶ Ὀπουντίων πραγματείας ἡμῶν δείξωμεν· διότι τὸ «ἐπανιούτων δ' αὐτῶν (τῶν Θηβαίων) καὶ τῇ Ναρυκαίων πόλει πολιορκουμένη βοηθούτων» οὐδεμίαν καταλείπει ἀμφισβόλιαν, ὅτι ὁ Νάρυξ ἢ πατρίς τοῦ Αἰάντος, ἔκειτο πρὸς τὸ μέρος τῶν Βοιωτῶν ἤτοι εἰς τὸ ἀνατολικὸν τῆς Λοκρίδος καὶ οὐχὶ εἰς τὸ δυτικὸν αὐτῆς ἢ εἰς τοὺς Ἐπικνημιδίους, ὅπερ πιθανῶς μεταγενέστερον συνέβη, ἀπὸ τῆς ἀνακκινίσεως τῆς χώρας μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Φωκέων καταστροφὴν αὐτοῦ ἐν Ὀλ. 107, 1, ἡγουμένου τοῦ Φαύλου, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ προειρημένου χωρίου, μετατεθέντος τοῦ Νάρυκος εἰς τοὺς Ἐπικνημιδίους καὶ δὴ κατὰ πιθανώτατον λόγον εἰς τὸ ὁμόηχον Φαρύγαι. Ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς δὲ χρόνους ἔξεστιν ἡμῖν νὰ νοήσωμεν, ὅτι ἐκυριεύθησαν καὶ αἱ δυτικώτεραι τῶν Ὀπουντίων ἢ τῶν

τότε ἐπικρατούντων Ἐπικνημιδίων πόλεις Νίκαια καὶ Ἀλπωνός, διδάσκοντος τοῦ Αἰσχίνου ἐν τῷ περὶ Πρυσθ. 40), 132, 138,⁽¹⁾ ὅτι αἱ πόλεις αὗται ἦσαν καὶ τότε τῶν Φωκέων, ὅτε ὁ Φάλαικος παρέδωκεν αὐτάς τῳ Φιλίππῳ.²⁾ Τούτων οὕτως ἐχόντων, βεβαίον ἐστίν, ὅτι ὁ Φωκικὸς πόλεμος, ὁ τοσαῦτα γένη Ἑλλήνων συνταράξας, οὐδὲ τοὺς Ἰοίους Λοκροὺς ἀφῆκεν ἀτάραχους, ἀλλὰ τοῖς τε Ὀπουντίοις καὶ Ἐπικνημιδίοις μεγάλων συμφορῶν πρόξενος ἐγένετο καὶ πόλεις καὶ χώραν ἐστέρησεν αὐτούς, τῶν Φωκέων καταλαβόντων καὶ αὐτὸν τὸν ἐφ' ἑκάτερα τὴν Λοκρίδα σχίσαντα τότε, κατὰ Στράβωνα, Δαφνοῦντα.

Ἐκ τούτου δὲ μέχρι τῆς ἐν Χαιρωνεῖα μάχης (338) οὐδὲν γινώσκωμεν, περὶ τῆς πολιτικῆς αὐτῶν θέσεως, οὐδὲ ἂν μετέσχον τῆς μάχης ἐκείνης, ἐν ἣ ἀπώλετο ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος, διότι οὐδεμίαν αὐτῶν μνεία γίνεται ἐν τοῖς ἐν Χαιρωνεῖα ἀγωνισαμένοις ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας Ἑλλησιν, Ἀθηναίοις, Εὐβοεῦσιν, Ἀχαιοῖς, Κορινθίοις, Θηβαίοις, Μεγαρεῦσι, Λευκαδίοις, καὶ Κερκυραίοις, ὡς Δημοσθένης φησὶν ἐν τῷ Π. Στεφάνου λόγῳ 18, 237. Καὶ εἵναι μὲν λογικῶς ἀδύνατον νὰ ὑπολάβῃ τις, ὅτι ἡ χώρα ἐκείνη, ἥτις ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας ἐν πᾶσι τοῖς τε ἐξωτερικοῖς καὶ ἐμφυλίοις πολέμοις ἐπίσημον καὶ ἐνεργὸν μέρος ἔλαβεν, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ θεᾶται πόρρωθεν ἐξ ἀδιαφορίας τὸν ἀγῶνα, ἐξ οὗ ἤρτητο ἡ τύχη τῆς ὅλης Ἑλλάδος, καὶ ταῦτα ἐνῶ ἐκεῖνος προὔκειτο νὰ διακριθῇ ἐν τῇ μεθορίῳ αὐτῆς χώρα· ἀλλὰ αἱ ἀλλεπάλληλοι συμφοραὶ αἱ διὰ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ τέλος τοῦ καταστρεπτικωτάτου αὐτοῖς Φωκικοῦ, ἐξήμβλυαν ἐπὶ τοσοῦτον τὰς δυνάμεις καὶ

(1) Ἡ μὲν γὰρ Θεσσαλῶν καὶ Φιλίππου στρατεία πρόδηλος ἦν, οὐ πολλῶ δὲ χρόνῳ πρότερον πρὶν ἢ τὴν εἰρήνην γενέσθαι πρέσβεις πρὸς ὑμᾶς ἦλθον ἐκ Φωκέων, βοηθεῖν αὐτοῖς κελεύοντας, καὶ ἐπαγγελόμενοι παραδώσειν Ἀλπωνόν καὶ Θρόνιον καὶ Νίκαιαν, τὰ τῶν παρόδων τῶν εἰς Πύλας χωρία κύρια.

(2) Διοδ. 16, 19.

τὸ ἀξίωμα αὐτῶν, ὥστε οὐδεμία πλέον αὐτῶν μνεία ἐγένετο, ὡς θυνάμεως ἀξίας λόγου ἐν τοῖς ἐλληνικοῖς πράγμασιν, εἰ καὶ, τῶν Φωκέων κατασφραγέντων ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, εὐλόγως εἰκόσαιεν ἄν τις ὅτι, τοῦ διὰ τοῦ ὑπὸ τῶν Φωκέων σφετερισμοῦ τοῦ Δαφνοῦντος ἐπελθόντος διχασμοῦ τῶν Ἡοίων Λοκρῶν ἐκλιπόντος, ἢ προσέρα ἐνότης αὐτῶν ἔργῳ ἐπαυλοῦσα, ὥφειλε μείζονα ἰσχύϊν νὰ παρίσχηται αὐτοῖς καὶ μείζονα πολιτικὴν σημασίαν. Ἄλλ' ἡ πολιτικὴ τοῦ Μακεδόνα ἐπιρροή, νικήσαντος τῷ 346 κατὰ κράτος τοῦς Φωκεῖς, ὧν ἡ μετὰ ταῦτα τύχη οὐκ ἄγνωστος,⁽¹⁾ καὶ τὴν ἐν τῷ Ἀμφικτυονικῷ συνεδρίῳ ψῆφον τῶν Φωκέων καταλαβόντος, καὶ ἡγεμόνος τῶν Ἀμφικτυόνων γενομένου,⁽²⁾ συνεῖχεν ἐπὶ τοσοῦτον τοῦς γείτονας τῶν Φωκέων λαούς, ὡς γ' ἔοικεν, καὶ τοσοῦτον ἀπερρόφησεν ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ 346 καὶ 338 χρόνῳ, ὥστε ἠδῆν ἠθῆ νὰ μὴ ἐπιτρέψη αὐτοῖς, ὡσπερ καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις γείτοσι λαοῖς προσελθεῖν τοῖς ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγωνισαμένοις ἐν Χαιρωνείᾳ, καὶ ταῦτα τοῦ Πλουτάρχου,⁽³⁾ λέγοντος τὴν περὶ τῶν Θηβαίων δύναμιν ἐναγώνιον ἐχόντων καὶ μάλιστα τότε τῶν Ἑλλήνων εὐδοκιμοῦντων ἐν τοῖς ὅπλοις: «Ἐπηρμένης δὲ τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸ μέλλον καὶ συνισαμένων κατὰ ἔθνη καὶ πόλεις Εὐβοέων, Ἀχαιῶν, Κορινθίων, Μεγαρέων, Λευκαδίων, Κερκυραίων, ὁ μέγιστος ὑπελείπετο τῷ Δημοσθένει τῶν Ἀγώνων, Θηβαίους προσαγαγέσθαι τῇ συμμαχίᾳ.... ἦν δ' οὐ ῥάδιον ἐπὶ προσφάτοις εὐηργετήμασι τοῖς περὶ τὸν Φωκικὸν πόλεμον τετιθασευμένους ὑπὸ τοῦ Φιλίππου μεταστῆσαι τοῦς Θηβαίους, καὶ μάλιστα ταῖς διὰ τὴν γειτνίασιν

(1) Δημ. Π. Στεφ. 18, 39. ἐπιστ. Φιλίπ. «Βασιλεὺς Μακεδόνων. Φίλιππος Ἀθηναίων τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ χαίρειν. Ἴστε ἡμᾶς παρεληλυθότας εἶπω Πυλῶν καὶ τὰ κατὰ τὴν Φωκίδα ὑφ' ἐαυτοῦς πεποιημένους καὶ ὅσα μὲν ἐκουσίως προσετίθετο τῶν πολισμάτων, φρουρὰς εἰσαγρηγόρους, τὰ δὲ μὴ ὑπακούοντα κατὰ κράτος λαβόντες καὶ ἐξανδραποδισάμενοι κατασκάψαμεν.»

(2) Δημ. Π. Στεφ. 18, 143.

(3) Πλάτ. Δημοσθ. 17, 4.

ἀφίμαχίαις ἀναξάινομένων ἐκάστοτε τῶν πολεμικῶν πρὸς ἀλλήλας διαφόρων ταῖς πόλεσιν.»

Ἀπὸ δὲ τοῦ θανάτου τοῦ Φιλίππου (336) μέχρι τῆς ὑπὸ Φλαμίνου δοθείσης τοῖς Ἑλλησιν ἐλευθερίας (193) ἡ ἱστορία τῶν Ὀπουντίων περιορίζεται εἰς συνεχεῖς ἐχθρικὰς εἰς τὴν χώραν αὐτῶν εἰσβολὰς καὶ δηλώσεις: διότι ἀναπεπτάμενη αὕτη τοῖς τε ἐκ Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας καταβαίνουσι καὶ τοῖς ἐκ τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας ἐφορμῶσι, ἀδύνατον ἦν νὰ ἀποφύγη τὰ ἐκ τούτων δεινά. Καὶ πρῶτον μὲν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φιλίππου, ὁ μέγας αὐτοῦ υἱὸς Ἀλέξανδρος τοῦς Θηβαίους ἀφροστάναι πυθόμενος, ἤγε διὰ Πυλῶν τὴν δύναμιν καὶ διὰ τῆς χώρας τῶν Λοκρῶν πῶρευόμενος ἐπῆλθε κατὰ τῶν Θηβῶν. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου, οἱ Ἀθηναῖοι ἔστειλαν εἰς τὸν Λεωσθένη μέρος τοῦ Θησαυροῦ τοῦ Ἀρπάλου καὶ διαφόρους πανοπλίας, προσκαλέσαντες αὐτὸν νὰ ἐνεργῇ φανερῶς πρὸς τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας: οὗτος μεταβὰς εἰς Αἰτωλίαν καὶ δεκτὸς γενόμενος μετὰ χαρᾶς, ἐκάλεσε τοῦς Λοκροὺς νὰ λάβωσι τὰ ὅπλα ὑπὲρ τῆς αὐτονομίας. Ἐψηφισθέντος δ' ἐν Ἀθήναις τοῦ κατὰ τῶν Μακεδόνων πολέμου (321) καὶ πρέσβειῶν πεμφθεισῶν εἰς πάσας τὰς ἑλληνικὰς πολιτείας, ὅπως μετάσχῃ τοῦ ὑπὲρ αὐτονομίας ἀγῶνος, πᾶσαι μὲν αἱ ἄλλαι πολιτεῖαι καὶ ἡ καὶ οἱ Ὀπούντιοι Λοκροὶ συμμετέσχον αὐτοῦ, πλὴν τῶν Λακεδαιμονίων, Ἀρκάδων, Ἀχαιῶν, Κορινθίων καὶ τῶν Βοιωτῶν, οἵτινες τὴν περιοχὴν τῆς κατασκαφείσης πόλεως τῶν Θηβῶν παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου λαβόντες, τοσοῦτον ἐκ συμφέροντος ἦσαν ἀφωσιωμένοι τοῖς Μακεδόσιν, ὥστε καὶ εἰς Πλαταιὰς ἐτάχθησαν, ἐν κωλύσει τὴν εἰς Αἰτωλίαν πρόσοδον τῶν Ἀθηναϊκῶν δυνάμεων, ἐνθα ἔμελλον νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τοῦ Λεωσθένους, ὅστις ἀγων μοῖρὰν τινα τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ ἔσπευσε νὰ ἐνωθῇ τοῖς Ἀθηναίοις καὶ ἠνωμέναις ταῖς δυνάμεσιν ἐνίκησε τοῦς Βοιωτούς. Ἀλλὰ διὰ τῆς περὶ Κρανῶνα μάχης (322) ἐκρίθη ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος. Οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ κατανόησαντες τὸ ἀδύνατον τῆς κατὰ τῶν Μακεδόνων ἀντιστάσεως, ἔπεμψαν προτάσεις περὶ εἰρήνης πρὸς τὸν Ἀντίπατρον. Τούτου δ' ἀπαι-

τοῦντος, ἵνα ἐκάστη πολιτεία διαπραγματευθῆ ἰδιαιτέρως, οἱ Ἕλλη-
 ληνες ἐδίσταζον. Ἀλλὰ προσβαλὼν μετὰ τοῦ Κρατεροῦ καὶ ὑπο-
 τάξας τὰς Θεσσαλικὰς πόλεις ἠνάγκασεν αὐτὰς εἰς τοῦτο, τὸ δὲ
 παράδειγμα αὐτῶν ἐμιμήθησαν καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ Ἑλληνικαὶ
 πολιτεῖαι, ἐν αἷς καὶ ἡ τῶν Ὀπουντίων, πλὴν τῶν Ἀθηναίων καὶ
 Αἰτωλῶν, παρ' ὧν ἀπήτησε τελείαν ὑποταγὴν ὡς πρωταιτίων τῆς
 ἐπαναστάσεως.

Νῦν δ' ἐπὶ μακρὸν χρόνον κεχωρισμένοι τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων
 διατελέσαντες οἱ Αἰτωλοὶ ἐμφανίζονται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ,
 τὸ πρῶτον ὡς ἔθνος πολεμήσαντες κατὰ Ἀλεξάνδρου καὶ ὑπὲρ
 τῶν Θηβαίων.⁽¹⁾ Γνωστότεροι ὁμῶς γίνονται ἐν τῷ κατὰ τῶν εἰς
 τὴν Ἑλλάδα εἰσβαλόντων Γαλατῶν περὶ Θερμοπύλας πολέμῳ
 (279), διότι πλείστη τε ἐγένετο αὐτῶν ἡ στρατιὰ κατὰ Παισα-
 νίαν⁽²⁾ καὶ εἰς πᾶσαν μάχην ἰδίαν ἱκανή. Ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ
 ἠγωνίσαντο κατὰ τῶν ἀπὸ ὠκεανοῦ βαρβάρων Γαλατῶν καὶ οἱ
 Λοκροὶ οἱ Ἥοιοι, οἵτινες παραδόξως καλοῦνται ὑπὸ Παισανίου
 οὐχὶ ὡς συνήθως Ἐπικνημιδιοὶ ἢ Ὀπούντιοι, ἀλλ' οἱ ἐπὶ Ἀτα-
 λάντῃ τῇ νήσῳ, περὶ ἧς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται τὰ δέοντα.
 Ὅπόσον ὅμως καταπεπτωκότα ἦσαν τὰ τῶν Λοκρῶν τῶν Ὀπου-
 ντίων κατὰ τοὺς χρόνους τούτους δῆλον ἐκ τοῦ ἐλαχίστου ἀριθμοῦ
 τῶν ὀπλιτῶν, οὓς ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν Μηδείας ἤγεν ἐπὶ τοὺς Γαλά-
 τας, παραβαλλομένου πρὸς ἐκεῖνον, ἐν παρέταξαν εἰς αὐτὰς ταύτας
 τὰς Θερμοπύλας κατὰ τῶν Περσῶν. Ὁ Παισανίας, ἵνα δείξῃ,
 ὅτι πολυπληθέστεροι τῶν ἐπὶ τῶν Μῆδον ἦσαν οἱ ὕστερον ἐναν-
 τίων τῶν Γαλατῶν ὁμοίως εἰς Θερμοπύλας βοηθήσαντες Ἕλληνες
 ἀριθμῶν καὶ τούτοις λέγει, ὅτι ἐπὶ μὲν τοὺς Πέρσας τὸ μάχιμον
 τῶν Λοκρῶν τὸ εἰς Θερμοπύλας ἔλθόν οὐκ ἂν ὑπὲρ γε ἑξακισχι-
 λίους ἀριθμοῖη τις, ἐπὶ δὲ τοὺς Γαλάτας ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἐπτά-
 κόσιοι⁽³⁾ καὶ ἄνευ ἵππικοῦ, ἐνῶ ὁ ἀπὸ τῶν βαρβάρων φόβος μέγι-

⁽¹⁾ Ἀρριαν. 1, 10. ⁽²⁾ Παισαν. 10, 20, 2.

⁽³⁾ Παισαν. 10, 20, 2. Λοκροὺς δὲ τοὺς ἐπὶ Ἀταλάντῃ τῇ νήσῳ
 Μηδείας ἤγεν ἀριθμὸς δὲ αὐτῶν ἑπτακόσιοι καὶ ἵππικὸν σφῆλαι οὐ προσήν.

στος ἦν κατὰ Παισανίαν ⁽¹⁾ λέγοντα: « Τοῖς δὲ γε Ἕλλη-
 σιν ἐπεπτώκει μὲν ἐς ἅπαν τὰ φρονήματα, τὸ δὲ ἰσχυρὸν τοῦ
 δείματος προῆγεν ἐς ἀνάγκην τῇ Ἑλλάδι ἀμύνειν... ὡς οὖν ἀπο-
 λωλέναι δέον ἢ ἐπικρατεστέρους εἶναι, κατ' ἄνδρα τε ἰδία καὶ αἱ
 πόλεις διέκειντο ἐν κοινῷ.» Ἐὰ αἷτια τῆς τοιαύτης ἐξαντλήσεως
 τῶν δυνάμεων τῆς ἄλλοτε τόσῳ ἀκμαζούσης ταύτης γῶρας προε-
 δηλώθησαν καὶ οὐδὲν τὸ παράδοξον, ὅτι κατόπιν τοσοῦτων πολέ-
 μων καὶ ἐρημώσεων ἡ Λοκρὶς τόσους ὀλίγους ἄνδρας ἐπέμψε τοῖς
 συμμάχοις Αἰτωλοῖς, οἵτινες τοὺς ἠττηθέντας Γαλάτας μέχρι τοῦ
 Σπερχειοῦ καταδιώξαντες, πλείστους ἐφόνευσαν καὶ μέγα ἐκτῆ-
 σαντο ἀξίωμα ἐν τῇ βορείῳ Ἑλλάδι, βία προσαγαγόντες τὴν ἐν
 Τραχινίᾳ Ἡράκλειαν τῇ ἑαυτῶν συμμαχίᾳ, ἣν ἐπεξέτειναν καὶ
 ἐπὶ τὴν Θεσσαλίαν, ἐν ταῖς πόλεσιν, ἃς ἐκεῖ κατεῖχον, παρὰ δὲ
 τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν ἀφήρεσαν τὴν Ναύπακτον, καὶ παρὰ τῶν
 Ἀκαρνάνων τὴν Στράτον.

Ἄλλ' ἡ Αἰτωλικὴ ἑμοσπονδία, ἐλθοῦσα εἰς πόλεμον πρὸς τὴν
 Ἀχαικὴν, ἠνάγκασε ταύτην μὲν νὰ ἐπικαλεσθῆ τὴν τῶν Μακε-
 δόνων βοήθειαν, ἑαυτὴν δὲ δεινῶς καταβληθεῖσαν ὑπὸ Φιλίππου
 τοῦ πέμπτου, βασιλέως τῆς Μακεδονίας, τὴν βοήθειαν τῶν Ῥω-
 μαίων. Τοῦ δὲ πρὸς τὸν Φίλιππον τοῦτον πολέμου τῶν Αἰτωλῶν
 οἱ Ὀπούντιοι μετέσχον ὡς σύμμαχοι ὄντες αὐτῶν, ἀλλ' ἡ γῶρα
 αὐτῶν εὐπρόσβλητος κατὰ γῆν τε καὶ ἐκ θαλάσσης πολλὰς ὑπὸ
 τοῦ ἐχθροῦ ὑπέστη δηώσεις· διότι ὁ Φίλιππος διαπεραιωθείς ἐκ
 Θεσσαλίας εἰς Εὐβοίαν κἀκεῖθεν εἰς Κῶνον τὸν τῆς Ὀπούντος λι-
 μένα, ἤλασε διὰ τῆς Λοκρίδος κατευθυνθεὶς εἰς Κόρινθον.⁽²⁾
 Ἐπανακάμψας δὲ μετ' ὀλίγον καὶ ἐμβαλὼν εἰς τὴν χώραν τῶν
 Ἐπικνημιδίων Λοκρῶν, ἠπειλήσε τὸ Θράνιον.⁽³⁾ Ἐξηντλημένοι οἱ
 Αἰτωλοὶ ἐκ τοῦ πολέμου, ἀπεφάσισαν νὰ αἰτήσωσι βοήθειαν παρὰ
 τῶν Ῥωμαίων,⁽⁴⁾ οἵτινες, ἐλπίζοντες, ὅτι μεγάλα ἤθελον κάτορ-
 θῶσαι ὑποτεταγμένης ἤδη οὔσης αὐτοῖς τῆς Καπύης καὶ τῶν Συ-

⁽¹⁾ Παισαν. 10, 20, 1—2.

⁽²⁾ Πολύβ. 4, 67, 7. ⁽³⁾ Πολύβ. 9, 41, 11. ⁽⁴⁾ Λιβ. 26, 24.

ρακουσῶν, ἔγνωσαν νὰ τιμωρήσωνται τὸν Φίλιππον διὰ τὴν κατ' αὐτῶν μετὰ τοῦ Ἀννίβου συμμαχίαν. Οὕτω δὴ ἀποστέλλεται ὁ ἀνθύπατος Μ. Οὐαλέριος Λαιβίνος, ὅστις ἀπό τινος ἐστῆρει ἀπόρρητον ἀλληλογραφίαν πρὸς τοὺς ἀρχηγούς τῶν Αἰτωλῶν· καὶ ὤθησε μὲν τοὺς Αἰτωλοὺς εἰς πόλεμον κατὰ τοῦ Φιλίππου, ἀλλ' ἐπιστολαὶ ἐκ Ῥώμης ἀγγέλλουσαι τὴν ὡς Ὑπάτου ἐκλογὴν αὐτῷ, ἐκώλυσαν τὰς περαιτέρω ἐργασίας αὐτοῦ. Ἀναχωρήσας δὲ οὗτος ἐκ Κερκύρας εἰς Ῥώμην κατέλιπε μὲν δυνάμιν τινα τοῖς Αἰτωλοῖς, καὶ ὁ πόλεμος παρατείνεται μέχρι τοῦ 203, ἀλλ' ὁ Φίλιππος ἐπανειλημμένως νικά, ὁ δὲ σύμμαχος τῶν Ῥωμαίων Ἀττάλος, βασιλεὺς τῆς Περγάμου, ἐκυρίευσεν πόλεις τινὰς τοῦ Φιλίππου. Ἀλλ' ἀποτυχούσης τῆς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐπιχειρηθείσης κατοχῆς τῆς Εὐβοίας καὶ τῆς ἀντικρῆ ἡπείρου, ἡ ὑπεροχὴ τῶν Μακεδονικῶν ὅπλων ἔμεινεν ἀναμρισιδότητος. Ἀπησχολημένων δ' ὄντων τῶν Ῥωμαίων ὑπὸ τοὺς χρόνους τούτους περὶ τὰ Καρχηδονικά, καὶ μὴ δυναμένων νὰ βοηθήσωσιν ἐρρωμένως τοῖς Αἰτωλοῖς, ἐγένετο τῷ 203 εἰρήνη μετὰ τὸν Φίλιππον καὶ Αἰτωλῶν. Ἀλλ' ὁ μὲν πόλεμος ἐπαναλαμβάνεται, ὁ δὲ Σουλπίκιος Γάββας, διάδοχος τοῦ Λαιβίνου, πεμφθεὶς καταλαμβάνει διὰ τοῦ Ἀττάλου τὴν Ὀπούντα, (1) οὗσαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Φιλίππου, ἣτις διαρπάζεται ὑπὸ αὐτοῦ, λεία δοθεῖσα αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Σουλπίκιου, διότι πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἀλόουσης τῆς πόλεως τῶν Ὁρεῶν ὑπὸ τοῦ Ῥωμαικοῦ στρατοῦ καὶ διαρπασθείσης, οἱ τοῦ βασιλέως Ἀττάλου στρατιῶται οὐδόλως μετέσχον τῆς λείας. Ἐπιφανεὶς ὅμως ὁ Φίλιππος ἠνάγκασεν τὸν Ἀττάλον, ἀμέριμνον ὄντα καὶ χρήματα πραττόμενον, νὰ καταρύγη εἰς τὸν ἄρτι ἐκεῖ προσορμισθέντα Ῥωμαϊκὸν στόλον. Ἐπιτιμῆσας δὲ τοῖς Λοκροῖς ἐπὶ τῇ ἐκουσίᾳ σχεδὸν παραδόσει αὐτῶν τῷ Ἀττάλῳ καὶ τὰ περὶ τὴν Ὀπούντα διευθετήσας, ἀπῆλθεν εἰς Τορώνην. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ῥωμαῖοι οὐπω τοῦ πρὸς τὸν Ἀννίβην πολέμου ἀπηλλαγμένοι ἀσθε-

νῶς διεξῆγον τὸν πόλεμον, οἱ Αἰτωλοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ συμφωνήσωσι τῷ 204 πρὸς τὸν Φίλιππον εἰρήνην, ἣν ἐνέκριναν μὲν τότε οἱ Ῥωμαῖοι προθύμως, ἅτε ἐνησχολημένοι ἔτι περὶ τὰ Καρχηδονικά, ἐπεθύμει δὲ νὰ παραβιάσῃ ὁ μετ' ὀλίγον εἰς τὸ Δυρράχιον ἀποβιβάσθεις ἀνθύπατος Π. Σεμπρώνιος· ἀλλὰ διὰ τῆς μεσιτείας τῶν Ἡπειρωτῶν συνωμολογήθη ὡσαύτως εἰρήνη μετὰ τὸν Φίλιππον καὶ Ῥωμαίων. Ἀμα ὅμως νικήσαντες οἱ Ῥωμαῖοι τὸν Ἀννίβην, ἔστρεψαν τὰ βλέμματά των πρὸς τὸν Φίλιππον καὶ ἐπὶ διαφοροῖς προφάσεσιν ἐκήρυξαν κατ' αὐτοῦ τὸν πόλεμον. Ὁ Σουλπίκιος καὶ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Ὑπάτος Πόπλιος Οὐίλιος διετάχθησαν νὰ ἀρξῶνται τῶν ἐχθροπραξιῶν. Ἀλλὰ πρὶν ἢ φθάσῃ ὁ τελευταῖος νὰ ἐπιχειρήσῃ τι κατὰ τοῦ Φιλίππου, ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Ἰτίου Κοιντίου Φλαμινίου. Ἐπὶ τούτου ἡ γῶρα τῶν Ὀπουντιῶν δεινῶς ἔπαθεν ἐκ τοῦ πολέμου, ἂν καὶ ἡ Λοκρίς, καθάπερ ἡ Φωκίς, ἡ Εὐβοία καὶ ἄλλαι ἐλληνικαὶ πόλεις ἐκ τῆς μετὰ προθέσεως ἡμερότητος αὐτοῦ ἀπατηθεῖσαι, ἐδέχθησαν αὐτὸν ὡς σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν ἀπὸ τῆς Μακεδονικῆς κυριαρχίας· διότι καταλαβὼν τὴν Ἠλιάτειαν ὁ Φλαμινῖος, παρεγείμασε τὸν στρατὸν τοῦ ἐν Φωκίδι καὶ Λοκρίδι, ἐνθα στάσις ἠγέρθη μετὰ τῶν δύο μερίδων τῆς πόλεως Ὀπούντος, τῶν μὲν μετακαλεσαμένων τοὺς Αἰτωλοὺς, τῶν δὲ τοὺς Ῥωμαίους· ἡ μερὶς τῶν πλουσίων ἀποκλείσασα τοὺς Αἰτωλοὺς καὶ πέμψασα ἄγγελον πρὸς τὸν Ῥωμαῖον στρατηγόν, κατέσχε τὴν πόλιν μέχρι τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ, ὅστις ἀφικόμενος κατεπράυνε τὰς μερίδας καὶ τὴν στάσιν κατέστειλεν. (1) Οὐ μετὰ πολὺ δὲ ἐγγὺς τοῦ Θρονίου συναντῶσιν ἀλλήλοις ὅτε Φίλιππος καὶ ὁ Φλαμινῖος καὶ ἀνακωχᾶς ποιοῦνται κατὰ Πολύβιον (2) λέγοντα: Δοὺς γὰρ (Ἰίτος) ἀνοχᾶς διμήνους αὐτῷ τὴν μὲν πρεσβείαν τὴν εἰς Ῥώμην ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ συντελεῖν ἐπέταξεν, τὰς δὲ φρουρὰς ἐξάγειν παραγρημα τὰς ἐκ τῆς Φωκίδος καὶ Λοκρίδος ἐκώλυσε.» Ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς δὲ χρόνους οἱ Αἰτωλοὶ, οἱ Ἀγχιοί, οἱ

(1) Λόκ. 28, 7: Godem die ab Attalo regē Obuntiorum urbs capta diripiēbatur. Α. Κασσ. ἀποσπ. 57, 57.

(1) Λόκ. 32, 32. Ἡμερολόγιον τῆς ἐποχῆς τῆς ἀνακωχῆς τοῦ Φλαμινίου.

(2) Πολύβ. 17, 10, 1. Ἡμερολόγιον τῆς ἐποχῆς τῆς ἀνακωχῆς τοῦ Φλαμινίου.

Φθιώται καὶ ὁ Ἄτταλος πέμπουσι πρέσβεις εἰς Ῥώμην αἰτήσαν-
τας συγγνώμην ὑπὲρ τῶν Πελοποννησίων, Λοκρῶν, Βοιωτῶν καὶ
Φωκῶν ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὃς παρὰ Πολυβίου⁽¹⁾ εὔρηται ἔχων οὕτως:
Οὔτε γὰρ Πελοποννησίους ἀναπνεῦσαι δυνατόν ἐν Κορίνθῳ βασι-
λικῆς φρουρᾶς ἐγκαθημένης, οὔτε Λοκρούς καὶ Βοιωτοὺς καὶ
Φωκέας θαρρῆσαι Φιλίππου Χαλκίδα κατέχοντος καὶ τὴν ἄλλην
Εὐβοίαν.»

Καὶ ἔλαβε μὲν ὡς ἐρρήθη ὁ Φίλιππος τὴν ἀδειαν παρὰ τοῦ
Φλαμινίου νὰ στείλῃ πρέσβεις εἰς Ῥώμην, ἐπεισθὲν ὅμως, ὅτι
δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτύχῃ εἰρήνην παρὰ τῆς ἀγερώχου ἐκείνης
πολιτείας, ἣτις παρὰ τῶν πρέσβεων αὐτοῦ ἀπαιτήσασα τὴν παρά-
δοσιν τῶν τριῶν ὄχυρῶν καὶ ἐπικαίρων πόλεων, τῆς Χαλκίδος,
Κορίνθου καὶ Δημητριάδος καὶ ἀκούσασα, ὅτι ἐκεῖνοι δὲν εἶχον
πρὸς τοῦτο πληρεξουσιότητα, ἀπέπεμψεν αὐτοὺς ἀπράκτους. Βλέ-
πων δέ, ὅτι ὁ ἀγὼν προὔκειτο περὶ τῶν ὄλιων, καλεῖ πάσας αὐτοῦ
τὰς δυνάμεις καὶ οὕτως ὁ πόλεμος ἐξακολουθεῖ μέχρι οὗ τῷ 197
π. Χ. θραύεται ἐν Κυνὸς Κεφαλῆς ἡ δύναμις τῆς Μακεδονίας,
ἠττηθείσης τῆς μέχρι τοῦδε ἀητητήτου καὶ πάντοτε φοβερᾶς Μα-
κεδονικῆς φάλαγγος ἕνεκα τῆς ἀναρμόστου τοποθετήσεώς της,
ὑποκυψάσης εἰς τὴν ὀρμὴν τοῦ Αἰτωλικοῦ ἰππικοῦ καὶ εἰς
τὸ βάρος τῶν Ῥωμαϊκῶν λεγεώνων. Ὁ Φίλιππος σπεύδει νὰ
ζητήσῃ εἰρήνην παρὰ τοῦ Φλαμινίου, ἣν οὗτος τῷ παρεχώ-
ρησε προθύμως, συνευδοκούσης καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς συγκλήτου
διὰ τὸν ἀπὸ Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας φόβον, παροξυ-
νομένου εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Ῥώμης ὑπὸ τοῦ τότε πρὸς αὐτὸν
φυγάδος ὄντος Ἀννίβου τοῦ Λίβυος.⁽²⁾

Ἄμα δὲ καταλυθέντος τοῦ πρὸς Φίλιππον πολέμου, ὁ Φλαμι-
νῖνος ἔστρεψε τὴν προσοχὴν του εἰς τὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἠγγίζεν
ἡ πανήγυρις τῶν Ἰσθμίων, καὶ οἱ Ἕλληνες ἀνυπομόνως περιμέ-
νοντες νὰ ἀκούσωσι τὴν περὶ τῆς ἑαυτῶν τύχης ἀπόφασιν τῆς

(1) Ἀπ. 17, 11, 6.

(2) Πλουτ. Φλαμιν. 9.

Ῥωμαϊκῆς συγκλήτου, εἶχον συρρεύσει ἐν αὐτῇ πανταχόθεν. Μετ'
οὐ πολὺ προσελθὼν εἰς μέσον ὁ κήρυξ ἀνεῖπεν, ὅτι ἡ σύγκλητος ἡ
Ῥωμαϊκὴ καὶ Τίτος Κοίντιος Φλαμινῖνος, στρατηγὸς Ὑπάτος,
καταπολεμήσαντες βασιλέα Φίλιππον καὶ Μακεδόνας, ἀφίασι
ἐλευθέρους, ἀφρουρήτους, ἀφορολογήτους, νόμοις χρωμένους τοῖς
πατρίοις Κορινθίους, Φωκέας, Λοκρούς, Εὐβοεῖς, Ἀχαιοὺς τοὺς
Φθιώτας, Μάγνητας, Θεσσαλοὺς, Περραιβοὺς.⁽²⁾ Τῷ δὲ 196 π. Χ.
οἱ Λοκροὶ καὶ οἱ Φωκεῖς ἀπεδόθησαν αὖθις τῇ Αἰτωλικῇ ὁμοσπον-
δίᾳ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Λίβιου καὶ τοῦ Πολυβίου λέγοντος:⁽³⁾
«οἱ δ' ἐν τῷ συνεδρίῳ περὶ μὲν τούτων τῶν πόλεων ὑπερέθεντο
τοῖς Αἰτωλοῖς τὸ διαβούλιον πάλιν ἐπὶ τὴν σύγκλητον, τοὺς δὲ
Φωκέας καὶ Λοκρούς συνεχώρησαν αὐτοῖς ἔχειν, καθάπερ εἶχον
καὶ πρότερον ἐν τῇ πολιτείᾳ.»

Ἄλλ' ἡ εἰρήνη αὕτη μικρὸν διήρκεσε· διότι αἱ Αἰτωλοὶ νο-
μίζοντες ἑαυτοὺς ἠδικημένους ὡς μὴ ἀρκούντως βραβευθέντας ὑπὸ
τῶν Ῥωμαίων ἀνθ' ἧς παρέσχον αὐτοῖς βοήθειαν κατὰ τοῦ Φιλίπ-
που, προσεπάθησαν νὰ ἐρεθίσωσιν εἰς πόλεμον τὸν βασιλέα τῆς
Μακεδονίας καὶ τῆς Συρίας καὶ τὸν Τύραννον τῆς Σπάρτης Νά-
βιν, ὅστις βαρέως φέρων τὴν ταπεινώσιν του, μόνος ἐνέδωκεν
ἀμέσως εἰς τὴν προτροπὴν αὐτῶν. Ἄλλ' ἡ Σπάρτη ἠττηθεῖσα καὶ
ταπεινωθεῖσα προσελήφθη τῷ 188 π. Χ. εἰς τὴν Ἀχαικὴν συμ-
πολιτείαν. Οἱ Αἰτωλοὶ ἰδόντες ματαιωθείσας οὕτω τὰς περὶ ἐπε-
κτάσεως τῆς ἐπιρροῆς των ἐν Πελοποννήσῳ, πεποιθότες εἰς τὴν
βοήθειαν τοῦ Ἀντιόχου, ἐσπούδασαν νὰ αὐξήσωσι τὴν δύναμιν
των ἐν τῇ βορείᾳ Ἑλλάδι. Ἄλλ' ὁ Ἀντιόχος ἐλθὼν εἰς τὴν Ἑλ-
λάδα καὶ ἀδεξίως πολιτευθεὶς πρὸς τὸν Φίλιππον, νωθρῶς δὲ πα-
ρασχευασάμενος κατὰ τῶν Ῥωμαίων, ἠττήθη ἐν ἔτει 191 ἐν Θερ-
μοπύλαις ὑπὸ Ἀχιλίου Γλαβρίωνος. Οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν, ὅτι ὡς
περὶ ἡ Φωκίς καὶ ἡ Βοιωτία οὕτω καὶ ἡ Λοκρίς, ἐνθα διεξήχθη ὁ

(2) Πολύβ. 18, 46, 5. Πλουτ. Φλαμιν. 10.

(3) Λίβ. 33, 34. Phocenses, sicut anten fuerant, adjecta
decreti auctoritate, his contribuerunt. Πολύβ. 18, 47, 9.

ἀγῶν ὑπέστη τὰ ἐκ τοῦ πολέμου δεινά, καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων. Μᾶλλον δ' ἀγνωστα ἀποβαίνουσι τὰ τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν ἐφεξῆς μέχρι τοῦ Μετέλλου. Τὸ 152 δὴλον ὅτι π. X. Ἀνδρόνικός τις παρουσιασθεὶς ἐν Μακεδονίᾳ ὡς υἱὸς τοῦ τελευταίου βασιλέως τῆς Μακεδονίας Περσέως, καὶ ἀποκαλῶν ἑαυτὸν Φίλιππον, ἤγειρεν ἐν αὐτῇ τῷ 150 π. X. νέον κατὰ τῶν Ῥωμαίων πόλεμον. Ἀλλ' ἠττηθεὶς καὶ αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Μετέλλου, πέμπεται εἰς Ῥώμην τὸ 148 π. X. Περὶ τοὺς χρόνους τούτους βαρέως φέρουσα ἡ Ἀχαϊκὴ ὀμοσπονδία τὴν ἐπέμβασιν τῶν Ῥωμαίων εἰς τὴν μετὰ τῆς Σπάρτης καὶ αὐτῶν διαφορὰν καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς πρώτης ἀπόφασιν αὐτῶν τοῦ νὰ χωρισθῶσιν ἀπὸ τοῦ συστήματος τῶν Ἀχαιῶν, οὐ μόνον ἡ Λακεδαιμόνιον, ἀλλὰ καὶ ὅσαι ἄλλαι πόλεις ὑπέκειντο πρότερον εἰς τὴν Μακεδονικὴν κυριότητα, οἷον ἡ Κόρινθος, τὸ Ἄργος, ὁ Ἀρκαδικὸς Ὀρχομενὸς καὶ ἡ παρὰ τὴν Οἴτην τῆς Λοκρίδος Ἡράκλεια, ψηφίζει, ὑπὸ τῆς ἀβουλίας τοῦ τότε στρατηγοῦ Κριτολάου ἀγομένη, ἐν ἔτει 147 τὸν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους πόλεμον, συμμάχους προσλαβοῦσα τοὺς Χαλκιδαῖς καὶ τοὺς δυσηρεστημένους ἐπὶ τῇ διαγωγῇ τῶν Ῥωμαίων Βοιωτούς. Ἀλλ' ἀτυχῶς ἐν τῇ περὶ Σκάρφειαν τῆς Ὀπουντίας Λοκρίδος μάχῃ (146) οἱ Ἀχαιοὶ ἠττήθησαν κατὰ κράτος, καὶ ὁ Κριτόλαος αὐτὸς ἐγένετο ἀφαντος. (1) Ἡ δὲ Ἑλλάς, καταβληθεισῶν καὶ τῶν τελευταίων αὐτῆς δυνάμεων ἐν τῷ Ἰσθμῷ ὑπὸ τοῦ Μομμίου, ἐκηρύχθη Ῥωμαϊκὴ Ἐπαρχία ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἀχαΐα.» Οὕτω δὲ ἡ ἐλευθερία τῶν τε Λοκρῶν καὶ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, πρὸ πολλοῦ ἤδη κενὸν ὄνομα, ἔλαβε πέρας κατὰ τὸ ἔτος 146 π. X.

Μικρὸν κατὰ μικρὸν ἡ ἱστορία τῶν Λοκρῶν συγχωνεύεται τῇ καθόλου ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος. Οὐδόλως δ' ἀπίθανον, ὅτι καὶ ἐπὶ Σύλλα πολεμοῦντος (86 π. X.) καὶ νικήσαντος τοὺς στρατηγοὺς τοῦ Μιθριδάτου Ταξιλλῆν καὶ Ἀρχέλαον ἐν Χαιρωνείᾳ καὶ Ὀρχομενῷ, ἡ γῶρα τῶν Ὀπουντίων καὶ Ἐπικνημιδίων Λοκρῶν ὑπέστη

(1) Πλουτ. 7, 5, 13.

τὰς βλάβας τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ, καὶ ταῦτα τοῦ Πλουτάρχου βεβαιῶντος, (1) ὅτι δύο πρὶν Λοκρικὰς πόλεις, τότε δὲ Βοιωτικὰς, τὴν Λάρυμναν καὶ τὰς Ἀλαίας ἀνηρηκῶς ἐτύγγανε Σύλλας, ὅτε τὴν πρὸς Ὀρχομενῷ μάχην νενικηκῶς ἐδίωκε τοὺς πολεμίους. Ἔκ δὲ τοῦ κατωτέρω αὐτόθι χωρίου ἐξάγομεν, ὅτι οἱ κάτοικοι διεσκορπίσθησαν μὲν τότε, ἐπανῆλθον δὲ κατόπιν εἰς τὰς πόλεις ταύτας, διότι λέγει: «Ἀλαῖοι μὲν ἐκ τούτου λέγουσι θαρρήσαντες, αὐθις εἰς τὴν πόλιν συνελθεῖν.» Ὅτε δηλαδὴ ὁ Σύλλας ἐχρήτο ἐν Λιδηψῷ τοῖς θερμοῖς ὕδασι, περιπατοῦντι πρὸς τῇ θαλάσῃ, ἀλιεῖς τινες ἰχθῦς παγκάλους προσήνεγκαν αὐτῷ. Ἦσθεις δ' οὗτος τοῖς δώροις καὶ πυθόμενος, ὡς ἐξ Ἀλαίων εἶεν, «Ἔτι γὰρ ζῆ τις Ἀλαίων; ἔφη. Τῶν δ' ἀνθρώπων ὑπὸ δέους ἀφῶνων γενομένων, διαμειδιάσας, ἐκέλευσεν ἀπιέναι χαίροντας, ὡς οὐ μετὰ φούλων, οὐδ' ἀξίων ὀλιγορίας ἤκοντας παραιτητῶν.» Ἐν τούτοις παρὰ τοῖς συγρόνοις συγγραφεῦσιν οὐδεμία αὐτῶν μνεία γίνεται ἐν τῷ παρόντι πολέμῳ.

Ἀνακεφαλαιοῦντες τὰ εἰρημένα, παρατηροῦμεν, ὅτι ἀπὸ τῶν Τρωικῶν μέχρι τῶν Περσικῶν ἡ δύναμις καὶ ἡ πολιτικὴ ἰσχὺς ἔβαινε ἀξανομένη. Ἐπὶ δὲ τῶν Περσικῶν πρωταγωνιστοῦσιν οὗτοι ἐν ταῖς πολιτείαις τῆς βορείου Ἑλλάδος, οὐδὲ φαίνεται ἄλλη τις ἐν τῇ μέσῃ Ἑλλάδι, πλην τῆς τῶν Ἀθηναίων, δυναμένη ν' ἀντιπαραβλήθῃ πρὸς τῶν Ὀπουντίων τὴν πολιτείαν. Μετὰ δὲ τὰ Περσικὰ ἀξανομένης τῆς τε τῶν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων καὶ τῆς τῶν Θηβαίων τελευταῖον δυνάμεως, ἀποβάλλουσι κατὰ μικρὸν τὴν πλήρη ἑαυτῶν ἀνεξαρτησίαν καὶ αὐτενέργειαν, ἀναγκαζόμενοι νὰ παρέχωσιν ἄλλοις οὐκ εὐκαταφρόνητον βοήθειαν ἐν πᾶσι τοῖς κατὰ τὴν Ἑλλάδα γώραν λαβοῦσι δεινοῖς ἐμφυλίοις ἀγῶσιν, αὐτοὶ πάντοτε δευτεραγωνιστοῦντες. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης οἱ Λοκροὶ ἔστιν ὅτε ἀναφαίνονται ὡς σπουδαία τις πολιτεία διότι πλην τῆς ἐν Θερμοπύλαις κατὰ τῶν Γαλατῶν στρατείας καὶ τῆς ἐν τῷ Λαμιακῷ πο-

(1) Πλουτ. Συλλ. 26.

λέμφω καλουμένω τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Μακεδόνων, οὐδεμία ἄλλη αὐτῶν ἀναφέρεται. Καὶ ταῦτα, διότι ἡ χώρα αὐτῶν πρὸ τῶν Θερμῶν Πυλῶν κειμένη, ἦν τοῖς τε ἀναβαίνουσι καὶ καταβαίνουσιν ἐχθροῖς ἢ μόνη δίοδος καὶ κατὰ τὸ εἰκὸς ἐκτεθειμένη εἰς τὰς δηώσεις αὐτῶν, ἐξ ὧν παθοῦσα, ἀπέβαλε τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς ἀξίωμα. Σύμμαχοι δὲ τῶν Αἰωλῶν γενόμενοι ἐν τοῖς τελευταίοις χρόνοις τῆς Ἑλληνικῆς αὐτονομίας, καὶ τῆς τύχης αὐτῶν μετέσχον. Ἐν δὲ τῷ μακρῷ τῶν ἐμφυλίων πολέμων χρονικῷ διαστήματι τὰ ὄρια τῆς ἑαυτῶν χώρας πολλὰς ὑπέστησαν τὰς μεταβολὰς· διότι πρῶτον μὲν ἀφῆρέθη ὑπὸ τῶν Φωκέων μέρος τῆς χώρας, ὁ Δαφνοῦς, ὥστε ἡ χώρα ἐσχίζετο εἰς δύο, μέσου ὄντος αὐτοῦ, ἂν καὶ ἡ πολιτειακὴ ἐνότης δὲν ἐξέλιπεν· εἶτα δὲ ἀπεδόθη πάλιν αὐτοῖς. Ἐπὶ τέλους ἕμως ὑπέστησαν ἀκρωτηρίασιν, διότι τὸ ἥμισυ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους, ἡ Λάρυμνα, εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Κηφισοῦ, αἱ Ἀλαί, ἡ Κόρσεια προσετέθησαν τῇ Βοιωτικῇ συμπολιτείᾳ, συγκροτηθεῖσα μετὰ τὴν ὑπὸ Κασσάνδρου συνοίκισιν τῶν Θηβῶν. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Στράβωνος τῶν Ὀμηρικῶν πόλεων Καλλιάρου, Βήσσης καὶ Λυγείων καὶ ἡ θέσις αὐτῆ ἠγνοεῖτο· ἡ δὲ Τάρφη, ἐπὶ λόφου οὐ μακρὰν τοῦ Θρονίου κειμένη, ἐσώζετο, ὀνομαζομένη ἕμως Φαρύγαι. Ἡ Ὀποῦς, ὁ Κύνος, ἡ Ἀλόπη, τὸ Θρόνιον, ἡ Ἀλπωνός, ἡ Σκάρφεια, ἐσώζοντο ἐπίσης. Πρὸς δ' ἄλλαις πόλεσιν καὶ ὁ Δαφνοῦς ἔκειτο ἐν ἐρειπίοις. Τῆς Κνημιδος οὐδόλως μνημονεύει ὁ Στράβων, ὑπὸ Σκύλακος μνημονευομένης, οὐδὲ τῆς Περκοθαρίας καὶ τοῦ Μυσαγέου, πόλεων τῶν Ἐπικνημιδίων Λοκρῶν, γνωστῶν γενομένων ἐκ τῆς ἐν Οἰανθίᾳ (Γαλαξειδίῳ) εὐρεθείσης ἐπιγραφῆς καὶ ὑπὸ I. N. Οἰκονομίδου διαλευκανθείσης. Ἄλλ' ἔχοντες ὑπ' ὄψει ὅτι οἱ περιηγηταὶ καὶ γεωγράφοι δὲν εἰσέδυσαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας οὐ μόνον πάλαι, ἀλλὰ καὶ νῦν ἔτι, οὐδόλως ἀποροῦμεν, ὅτι ὁ Στράβων οὐδεμίαν αὐτῶν μνησίαν ἐποιήσατο, ἀφοῦ οὐδὲ οἱ νεώτεροι περιηγηταὶ οὐδένα λόγον ἐποιήσαντο περὶ τῶν νῦν χωρίων Κ α θ ἄ ρ α ι ς καὶ Π ι κ ρ α κ ί ο υ ἀντιστοιχούντων τοῦ μὲν κατὰ γράμμα, τοῦ δὲ κατ' ἔννοιαν ἴσως δ' ἐκατέρων καὶ κατὰ τὴν θέσιν πρὸς τὴν Περκοθα-

ρίαν καὶ τὸ Μυσαγέον, περὶ ὧν ἐροῦμεν τὰ εἰκότα ἐν τῇ περὶ τῆς χώρας τῶν Ὀπουντίων πραγματείᾳ. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ Λάρυμνα καὶ αἱ Ἀλαί, αἱ πρὶν μὲν τῇ Ὀπουντίᾳ χώρα, τότε δὲ τῇ τῶν Βοιωτῶν, ὡς εἴρηται, ἀνήκουσαι, ἐσώζοντο ἔτι.

Ληγούσης δὲ τῆς δευτέρας μ. X. ἑκατονταετηρίδος, ὅτε ὁ Παυσανίας περιηγεῖτο τὴν Ἑλλάδα, πολλαὶ πόλεις ἦσαν ἤδη κατεστραμμέναι· διότι παρ' αὐτῷ μνησία γίνεται μόνον τῆς Ὀποῦντος, τοῦ Κύνου, τῶν Ἀλῶν, τῆς Λαρύμνης καὶ τῆς Σκάρφειας, αἷς προστίθενται καὶ δύο νέαι τέως ἄγνωστοι πόλεις ἢ τῶν Κυρτώνων καὶ ἡ Κόρσεια ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἀνατολικῷ τῆς Λοκρικῆς γῆς τμήματι. Πᾶσα δ' ἡ χώρα ἦν σχεδὸν ἔρημος· διότι αἱ μὲν διασωθεῖσαι τῶν πόλεων εἰς χωρίδια μετεβλήθησαν, αἱ πλεῖσται δὲ τῶν τῆς ἠρωϊκῆς ἐποχῆς καὶ τῆς μετὰ ταῦτα ἀκμῆς τῆς χώρας ἢ ἐν ἐρειπίοις ἔκειντο ἢ μόνον ἐν τῇ μνήμῃ τῶν κατοίκων τὸ ἑαυτῶν ὄνομα διέσωζον. Μόνη δ' ἐξ ὄλων τῶν λοιπῶν τῆς χώρας πόλεων φαίνεται ἐπὶ Ῥωμαιοκρατίας ἡ ἀρχαία μητρόπολις, ἡ Ὀποῦς, καὶ αὐθις τὸ ἀξίωμα τῆς πρωτεύουσας σχοῦσα καὶ μείζονα ἢ πρὶν κτησαμένη ἀξίαν, ἀληθῆς μητρόπολις τῶν Ἠοίων Λοκρῶν γενομένη, περὶ ἣν συνεκεντροῦντο πᾶσαι αἱ τε τῶν Ὀπουντίων καὶ Ἐπικνημιδίων πόλεις, ὑπὸ ἐνὸς ἀρχόντος διοικούμεναι πολιτειακῶς, ἐδρεύοντος ἐν Ὀποῦντι καὶ ἔχοντος τὴν ἀνωτάτην ἀρχήν. Τὸ ὄνομα κοινὸν τῶν Ἠοίων Λοκρῶν ἐξέλιπε ἤδη καὶ ἀντικατέστη διὰ τοῦ «Ὀπούντιοι καὶ Λοκροὶ οἱ μετὰ Ὀπουντίων,» ὡς δεικνῶσι ψηφίσματα παρὰ τὴν Ἀταλάντην εὐρεθέντα.⁽¹⁾

(1) Ἄθην. I. σελ. 484.

ΒΡΑΧΕΑ ΤΙΝΑ

ΠΕΡΙ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ.

Α'.

Πίστις καὶ ἐπιστήμη εἶνε οἱ δύο παράγοντες τοῦ πνευματικοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου, ὅτε μὲν ἐν ἀρμονίᾳ, ὅτε δὲ ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἀλλήλους διατελοῦντες. Τόγε νῦν δὲν δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν, ὅτι ἐν τε τοῖς θρησκευτικοῖς καὶ ἐπιστημονικοῖς ζητήμασιν ὑπάρχει ἀμείλικτος πόλεμος, δύο ἐχθρικά καὶ ἀλληλα καταπολεμοῦντα στρατόπεδα· ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ Σύλλαβος τοῦ Πάπα ἀφορίζει πᾶν ἐπιστημονικὸν ἔργον, ἀντικείμενον ταῖς δεσποτικαῖς αὐτοῦ ἀρχαῖς· ἐνῶ δὲ ἡ Ἰησουϊτικὴ πονηρία ἢ τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου ἀποπειρωμένη νὰ παρακωλύσῃ συνεδύασθῃ μετὰ τῆς ἀπλότητος τοῦ κάτω ὄχλου ἐναντίον τοῦ λογικοῦ καὶ τῆς συνειδήσεως, βλέπομεν ἀφ' ἑτέρου τὸν Ἐκκλησιαστικὸν ἀγῶνα μετὰ πολιτικοῦ χρωματισμοῦ καταλαβόντα τὸν δημόσιον βίον ἐν Εὐρώπῃ· καὶ οἱ μὲν Ὑπεράλπειοι, οἵτινες κανονίζουσι τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν συνωδᾶ τοῖς δόγμασι τοῦ Παπικοῦ Συλλάβου, ἀγωνίζονται ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς θρησκείας ὑπὲρ τῆς καταπεσοῦσης κοσμικῆς ἐξουσίας τῆς Ῥωμαικῆς Ἱεραρχίας, ἡ δὲ Καθολικὴ Ἐκκλησία διὰ τῆς ἀξιωματέμου καταχρήσεως τῆς αὐθεντίας αὐτῆς ἀπώλεσε τελῶς τὸ πηδάλιον, καὶ μάλιστα μετὰ τὴν εἰς δόγμα ἀνακήρυξιν τοῦ Ἀλαθήτου· οὐ μόνον δὲ πάντα ἠθικὸν δεσμὸν ἀπέβαλε, εἰσαγαγοῦσα τὴν εἰδωλολατρείαν οὕτως εἰπεῖν διὰ τῆς θεοποιήσεως τοῦ προσώπου τοῦ Πάπα, ἀλλὰ καὶ συνετέλεσεν ἐκτὸς τοῦ σχίσματος τῶν Παλαιῶν Καθολικῶν τὸ μὲν εἰς τὴν ἐπικρατοῦσαν θρησκευτικὴν ἀδιαφορίαν, ψυχρότητα καὶ περιφρόνησιν τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, τὸ δὲ εἰς τὴν ἀρνητικὴν ἐνίσχυσιν τῶν κοινωιστικῶν ἰδεῶν, αἵτινες ἀπειλοῦσιν ἐν πολλαῖς μεγαλοπόλεσι τῆς Εὐρώπης πᾶσαν ἠθικὴν ἐκλυσιν καὶ ἐν γένει τὴν ἐντελεῖ τῆς κοινωίας ἀποσύνησιν. Ἀλλ' αἱ ἀφόρητοι ὅμως αὗται καὶ ἀπόπτυστοι καταχρήσεις τοῦ Παπισμοῦ, αἱ βαρεῖαι πέδαις δεσμεύσασαί

ποτε ἐπὶ ἑκατονταετηρίδας τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀνθρωπότητος, αἱ γεννήσασα τὸ μὲν τὴν ἀντίδρασιν καὶ ἀθείαν, τὸ δὲ τὸν κτηνώδη φανατισμὸν, οὐδὲν κοινὸν ἔχουσι πρὸς τὰς ὑγιεῖς ἀρχὰς τοῦ Εὐαγγελίου, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ ὕλισται ἀποδιοπομπεύουσι τὴν θρησκείαν μυκτηρίζοντες τὸ εὐγενέστερον τοῦ ἀνθρώπου θρησκευτικὸν αἶσθημα καὶ προφητεύοντες τὴν ἀποσύνησιν καὶ αὐτοκαταστροφὴν τῆς Ἐκκλησίας ὡς ὁ Strauss, Vogt, Hartman, Büchner, Haeckel καὶ λοιποί.

Ἀνέκαθεν οἱ νεωτερίζοντες ἐπιστήμονες δὲν ἠρέσκοντο διδάσκοντες ἐν εἰρήνῃ πρὸς τὸν Χριστιανισμὸν τὴν ἐπιστήμην αὐτῶν ὡς ἐσωτερικὴν ἐπίγνωσιν, ὡς ἀποτέλεσμα τῶν πεποιθήσεων τῶν μελετῶν καὶ τῆς πείρας αὐτῶν, οὐδὲ ἐπέτρεπον τοῖς ἄλλοις γὰ πρεσβεύωσι τὰ τῆς πίστεως δόγματα, ἐν ἧ εὕρισκον τὴν δέουσαν ἐν αὐτοῖς ἱκανοποίησιν, ἀλλ' ὑπερπηδῶντες τὰ διαγεγραμμένα αὐτοῖς ὅρια καὶ δογματίζοντες μᾶλλον ἢ ἐπιστημονικῶς μελετῶντες ἐσπούδαζον παντὶ σθένει νὰ κλονίσωσι τὰ θεμέλια πάσης θρησκευτικῆς πεποιθήσεως. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι πρῶτος ὁ Παπισμὸς ἔδωκε τὸ σύνθημα τοῦ ἀμειλίχτου πολέμου καταδικάζων πάντα ἐπιστήμονα ἀνακαλύψαντά τι ἀντιβαῖνον εἰς τὸ γράμμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ εἰς τοὺς σιδηροὺς θεσμοὺς τοῦ Παπισμοῦ· ἀφ' ὅτου ὅμως διὰ τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασεως ὁ Καθολικισμὸς ἠλευθερώθη τῶν παπικῶν δεσμῶν καὶ τῆς Βασιλῆς, ἤρξαντο οἱ ἐπιστήμονες ν' ἀνταποδίδωσι τῷ παπισμῷ καὶ τῷ χριστιανισμῷ ἐν γένει τὰ ἴσα. Ἡ ἀδικαιολόγητος λοιπὸν σύγχυσις τοῦ Παπισμοῦ μετὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπέφερε τὴν ῥῆξιν μετὰ τὴν πίστει καὶ ἐπιστήμῃ, ἐνεκα τούτου βλέπομεν τοὺς Ἐγκυκλοπαιδιστὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ τοὺς Ὑλιστὰς τοῦ παρόντος μετὰ φανατισμοῦ ἀμιλλωμένους, ὅπως σαρκάσωσι, κατειρωνευθῶσι καὶ ἐξουθενώσωσι τὴν Χριστ. θρησκείαν, νομίζοντες ὅτι διὰ τῆς πτώσεως ταύτης αἵρεται ὁ Παπισμὸς καὶ ἡ ἀφόρητος ἐν τῇ Δύσει Παπαδοκρατία. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Vogt, ὁ Haeckel, ὁ Hartman καὶ πάντες οἱ νεωτερίζοντες ἐπιστήμονες μᾶλλον τὴν ἐξουθενώσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἔχουσιν ὡς ἀφετηρίαν πασῶν τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτῶν μελετῶν,

ὑπερπηδῶντες τὰ ἐσκαμμένα, ἢ τὴν ἐπιστημονικὴν ἀλήθειαν δογματίζοντες παραλόγως, ἐν οἷς ἡ πέτρα οὐκ ἔξεστι χωρεῖν. εἶναι δὲ ἄπορον πῶς ἄνθρωποι εὐφρεῖς καὶ ἐπιστήμονες ἐκ προθέσεως πολλάκις παραγνωρίζοντες τὰς γενικὰς καὶ ἠθικὰς ἀρχὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ συγγέουσι ταύτας πρὸς τὰς καταχρήσεις τοῦ Παπισμοῦ, θέλοντες δὲ ταύτας νὰ ἀποσκορακίσωσιν οὐδόλως φεῖδονται τῶν ὅλων ὑγιῶν καὶ θείων διδαγμάτων τοῦ Εὐαγγελίου. Συμβαίνει δὲ τὸ αὐτὸ ὡσεὶ θέλων τις νὰ ῥαπίσῃ καὶ ἀποσκορακίσῃ τοὺς γόητας καὶ ἐπαγγελιομένους τὸν πρακτικὸν δὴθεν ἱατρὸν τσαρλατάνους, νὰ ἀποδιοπομπεύσῃ καὶ ἀπορρίψῃ καθόλου τὴν ἱατρικὴν ἐπιστήμην. Καὶ πράγματι τί κοινὸν μεταξὺ τῆς ὑψίστης ἀγάπης τοῦ Ἰησοῦ καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς ἀπέναντι τῶν ἀφορισμῶν, τῶν παντοίων καταδιώξεων τοῦ Ἱεροῦ Δικαστηρίου, τῶν διὰ πυρὸς θανατικῶν ποινῶν καὶ τῶν ἀπείρων καταστροφῶν, ἃς ἐπήνεγκεν ἐπὶ αἰῶνας ἡ Παπικὴ ἐξουσία; τί κοινὸν ὑπάρχει μεταξὺ τῆς ἀκροτάτης ταπεινώσεως τοῦ Σωτῆρος τοῦ καὶ τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν αὐτοῦ νίψαντες ἀπέναντι τοῦ δεσποτικοῦ ἐγωῖσμοῦ τοῦ ἀγιωτάτου Πατρὸς, ἀπέναντι τοῦ ποδοφιλήματος, εἰς ὃ ὑποχρεοῦνται καὶ οἱ ἀνώτεροι αὐτοῦ λειτουργοί; Τούτου λοιπὸν ἐνεκεν ἐπιβάλλεται ὑμῖν τὸ καθῆκον, ὅπως διακρίνωμεν εἰλικρινῶς καὶ εὐσυνειδότως τὰς θείας ἀρχὰς καὶ τὴν ὑψίστην ἠθικὴν τοῦ Εὐαγγελίου τῶν παντοίων καταχρήσεων τοῦ Παπισμοῦ, ἃς κατέκρινεν ἡ ἀνθρωπότης καὶ τὸ λογικὸν συνάμα καταδικάζει. Αἱ ἠθικαὶ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀρχαί, ὡς παρακατιόντες ἀποδείξομεν, οὔτε πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἀντιστρατεύονται οὐδ' εὐρίσκονται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ λογικόν, ὅπερ δὲν ἠδυνήθη νὰ εὕρῃ ἐτέρας ὑψηλότερας καὶ κρείττονας

B'.

Τὸ κάτοπτρον καὶ τὸ ἀπίνδαγμα τῶν ὑπερφυσικῶν ἐνυπάρχει ἐν τῇ ζώσῃ φύσει. Ἐνεκα τούτου καὶ ἡ ὀρησκειτικὴ ἀλήθεια δίκην πολυτίμου μετάλλου ἐκ τῶν βαθυτάτων μυχῶν τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας ἀπορρέει. Ἐκ τῶν ὑπερφυσικῶν δὲ προαισθημάτων, ἅτινα

γεννῶνται ἐκ τῆς φιλοσοφικῆς παρατηρήσεως τοῦ κόσμου καὶ ἐν οἷς τὸ θεῖον ἀπεικονίζεται ἐπέρχεται ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ γνῶσις ταύτης εἰς φῶς. Ὅτε ὁ μέγας καὶ βαθυνούστατος ἀστρονόμος Νεύτων ἀνεκάλυψε τοὺς νόμους τῆς βαρύτητος καὶ τῆς ἔλξεως, ἀνεφώνησεν, « εἶδον τὸν Θεὸν ἐν τοῖς ἔργοις καὶ τοῖς νόμοις τῆς φύσεως, οἵτινες ἀποκαλύπτουσι σοφίαν καὶ δύναμιν τῆς ὕλης ὑπερτέραν. » Τὰ αὐτὰ περίπου καὶ ὁ μέγας Κέπλερος ἔλεγε. Τὸ ἀληθινὸν δὲ τοῦτο φῶς τὸ ἐκ τῆς πίστεως πρὸς τὸν Θεὸν ἀφοσιώσεως ἐκπηγάζον, ἐνορῶμεν οὐχὶ ἐν τῷ φωτὶ τοῦ καταχρηστικῶς καλουμένου καθαροῦ λογικοῦ, τοῦ μὴ δυναμένου κατὰ τὸν Κάντιον νὰ ὑπερβῇ τὰ τῆς φύσεως ὅρια, οὔτε μόνον ἐν τῷ φωτὶ τῆς θεολογικῆς μαθήσεως καὶ διανοίας, ἀλλ' ἐν τῇ πίστει. Ἀποκτᾷ δ' αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ἐνστερνισθῇ τὰς ὑψηλὰς τοῦ Εὐαγγελίου ἀληθείας ἐλευθερωθῇ πῶς τῶν δεσμῶν τῆς ὕλης· τότε γίνεται ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος εὐδαίμων πράγματι, διότι ἡ πίστις ὡς οὐράνιον φῶς, ὡς φαινὸς σπινθὴρ διὰ τῶν ἀκτίνων αὐτοῦ διαθλαῖ ἀπροσκόπτως τὰ σκότῃ τῆς γῆς καὶ τὸν μετεωρίζει νοερῶς εἰς σφαῖραν ὑψηλοτέραν μακρὰν τῆς κοινωνικῆς τύρβης καὶ τῆς βιωτικῆς κακοδαιμονίας· τὸ δὲ ὀρησκειτικὸν αὐτοῦ αἶσθημα λαμβάνει ἐπίρρυσιν ὁσημέραι διὰ τῆς ἀσκήσεως γενόμενον ζωηρότερον οὐχὶ μόνον ἐξ ὑποκειμένου, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὰς ἐξ ἀντικειμένου ἀληθείας τῆς ὀρησκείας. Διὰ τῆς τῆς τοιαύτης δὲ τῶν γνώσεων τοῦ λογικοῦ ἐπεξεργασίας ἔρχεται εἰς βαθυτέραν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, ἢ δὲ ἐν ἑαυτῇ μυστηριῶδες τι ἄπειρον ἐμπερικλείουσα ψυχὴ συναισθάνεται τὸ πρῶτον σαφέστερον τὴν μετὰ τοῦ θεοῦ συγγένειαν καὶ ἀντιλαμβάνεται τῶν ὀρησκειτικῶν ἰδεῶν μετὰ θερμότητος καὶ μυχαιτάτου ζωτικοῦ ἐνδιαφέροντος. Καὶ ἐν τούτῳ ἰσχυροποιεῖται τὸ ὀρησκειτικὸν αἶσθημα καὶ ἐπενεργεῖ, ὥστε αἶσθημα καὶ γνῶσις διάνοια καὶ λόγος αἰτία καὶ ἀποτέλεσμα νὰ συνάδωσιν ἐναρμονίως πρὸς ὅ,τι τὴν καρδίαν καὶ τὴν ψυχὴν πληροῖ καὶ συγκινεῖ. Ὅσῳ δὲ ἀρμονικώτερον προσγίνεται ἡ ἐσωτερικὴ αὕτη διάπλασις καὶ ὅσῳ μᾶλλον ἐνδόμυχος εἶναι ἡ συμφωνία αὕτη μεταξὺ διανοίας καὶ αἰσθήσεως, μεταξὺ βουλήσεως καὶ νοῦ, τόσῳ τελειότερον ὁ

Ορησκευτικός βίος καὶ τόσω καθαρώτερον ἢ Ορησκευτικὴ πίστις ἀναπτύσσεται. Ἡ ζωτικὴ ὁμῶς ἀρχὴ τῆς πίστεως εἶναι καὶ μένει ἢ ἀγάπη, ἢ τὴν ιδέαν πρὸς πᾶν καλὸν καὶ εὐγενὲς καθαίρουσά τε καὶ διαθερμαίνουσα ἢ τὸ ἐσωτερικὸν αἰσθημα, τοῦ καθήκοντος ζωογονοῦσα, τὴν δὲ ἠθικὴν δύναμιν ὑπὲρ πάντα τὰ στενὰ ὅρια τοῦ ἐπιστητοῦ ὑψοῦσα καὶ εἰς ὑπερέτους καὶ ἀγίους σκοποὺς προάγουσα· ὅσω δὲ μᾶλλον ἡ πίστις διὰ τῆς ἀγάπης ζωογονεῖται, τοσούτω πλέον αὕτη διὰ τοῦ ἀμέσου αἰσθήματος καὶ τῆς ἰδίας πείρας τοῦ βίου ἔργεται εἰς ἐπίγνωσιν ἐπιστημονικὴν, ὥστε ὅ,τι ἡμεῖς ἐξ ἰδίας πείρας ἀντιλαμβάνομεθα καὶ ὅ,τι ἀμέσως αἰσθάνομεθα, τοῦτο καὶ ἐπιστάμεθα συγχρόνως. Ἡ ἐσωτερικὴ δὲ αὕτη βεβαιότης εἶναι τοσούτω πειστικὴ, ὥστε αἱ διαλεκτικαὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀποδείξεις τοῦ ἐναντίου καὶ αἱ τοῦ σκεπτισμοῦ προσβολαὶ καὶ τινῶν ἐπιστημόνων ἐνστάσεις δὲν δύνανται νὰ μᾶς ἀποπλανήσωσιν. Ἡ ζῶσα πίστις καίτοι προερχομένη καὶ ἐκ θείας συνάρσεως εἶναι συνάμα προσωπικὴ τοῦ ἀνθρώπου πράξις καὶ μάλιστα τὸ σπουδαιότατον ἔργον τῆς Ορησκευτικῆς αὐτοῦ ἐνεργείας συγχρόνως δὲ καὶ ἡ δημιουργικὴ ἀρχὴ νέας τινὸς ἀναπτύξεως τοῦ βίου· ὅσω λοιπὸν περισσώτερον ἡ δημιουργικὴ αὕτη ἀρχὴ πραγματοποιεῖται, ὅσω μᾶλλον ἡ καθαρὰ καὶ ζῶσα πίστις τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ συνδεδεμένης καὶ αὐτὸν ἀγαπώσης ψυχῆς γίνεται τὸ κέντρον τῆς συνειδήσεως διὰ τὸν πρὸς τὰ ὕψη σπεύδοντα νοῦν καὶ τὸ ἐμβριθὲς πνεῦμα, τόσω πλέον ἀποκαλύπτεται ἡ ἀμέσως βεβαιότης καὶ ἐπιστήμη, ἐξ ἰδίας πείρας προερχομένη· ὡς ἐκ τούτου δὲ ἡ πίστις παρίσταται ἐξηρητημένη οὐ μόνον ἐκ τῆς ἀτομικότητος ἐκάστου ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀντικειμένου. Ἡ πίστις δὲ αὕτη ὑπὸ ἰδίαν ἐννοίαν δύναται νὰ ὀνομασθῇ ἐπιστήμη, ἐφ' ὅσον κέκτηται τὴν πεποιθήσιν, ἥτοι τὴν βεβαιότητα περὶ τῆς ἐξ ἀντικειμένου ὑπάρξεως τοῦ περιεχομένου αὐτῆς, ὅπερ εἶναι καὶ ἀμέσως συνδεδεμένον μετὰ τῆς αὐτοσυνειδήσεως ἡμῶν. Τούτου ἕνεκεν ἴλιαν ἐμβριθῶς Κλήμη(*) ὁ Ἀλεξανδρείας ἀπεκάλεσε τὴν πίστιν σύνομον γνῶσιν, καὶ τὴν γνῶσιν πίστιν ἐπιστημονικὴν. Ἡ Ορησκευτικὴ λοιπὸν πίστις καίτοι διαρρήδην ἀντιτασσομένη ἐνίοτε τῇ ἐπιστήμῃ ἐμπνέει τὴν διαθέ-

θαίωσιν καὶ παρέχει ἡμῖν τὴν γνῶσιν ὅτι ζῆ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν. Εἶναι δὲ ἡ ζῶσα αὕτη πίστις, ἐπιστήμη τις, ὡς ἐνισχύουσα τὴν συνειδήσιν, ὅτι ἡ βεβαιότης καὶ ἀποδείξεις εἶναι καθαρῶς οὐ μόνον προσωπικὴ ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀντικειμένου. Ἡ πίστις λοιπὸν ὑπὸ στενὴν σημασίαν οὐδόλως διακρίνεται τῆς ἐπιστήμης ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῆς βεβαιότητος καὶ ἀποδείξεως, διότι ἡ ἀτομικὴ τοῦ πνεύματος πείρα καὶ ἡ ἐνδόμυχος αὐτοῦ θεωρία οὔτε τὴν μὲν οὔτε τὴν δὲ καθαρῶς διασαφηνίζει, ἀλλ' ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς τοῦ πιστεύοντος καταστάσεως καὶ τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ πεποιθήσεως. Οὐδόλως λοιπὸν εὐρίσκεται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν γνῶσιν καὶ τὴν ἐπιστήμην ἡ πίστις, ἥτις γεννᾶται μᾶλλον ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ἐσωτερικοῦ βίου καὶ τῆς αὐτοσυνειδήσεως ἐκάστου. Ἐὰν δὲ ὁ ὀρθολογισμὸς εὐρίσκει ἀπότομον ἀντίθεσιν μεταξύ πίστεως καὶ ἐπιστήμης, τοῦτο κατορθοῖ διὰ σοφισμάτων, ἅτινα θέον ν' ἀποκαλυφθῶσιν, ὅπως ἀποδειχθῇ πασιφανῶς ὅτι πᾶσα γνῶσις καὶ ἐπιστήμη ἐπὶ τῶν πλείστων ὑψηλῶν καὶ αἰνιγματωδῶν ζητημάτων τὴν πίστιν ὡς βάσιν καὶ προϋπόθεσιν ἔχει καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῇ Ἀπολογία τῶν Χριστιανικῶν ἀληθειῶν δὲν πρόκειται περὶ ἀγῶνος τινὸς τῆς ἐπιστήμης πρὸς τὴν πίστιν, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἀγῶνος τῆς Ορησκευτικῆς πίστεως πρὸς τὰς ἀθρήσκους ὑποθέσεις τινῶν ἐπιστημόνων, δηλ. τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης πρὸς τὴν ψευδῆ καὶ ἄθρησκον. Ὁ δὲ διχασμὸς τῆς πίστεως καὶ ἐπιστήμης ἐρείδεται ἐπὶ ψευδοῦς καὶ τῇ πείρᾳ ἀντικειμένης ψυχολογίας· διότι ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται κατὰ μὲν τὴν ὀρθὴν λεγομένην αὐτοῦ κρίσιν νὰ ἦναι ἄθεος, κατὰ δὲ τὴν καρδίαν συγχρόνως εὐσεβὴς χριστιανός. Διότι ὅσω βέβαιον εἶναι ἀφ' ἑνὸς ὅτι αἰσθημα καὶ νοῦς διάθεσις καὶ πνεῦμα θέον νὰ διακρίνωνται, τόσω ψευδὲς εἶναι ἀφ' ἑτέρου, ὅτι εὐρίσκονται ἀμφοτέρωτα εἰς ἀπότομον πρὸς ἀλληλα ἀντίθεσιν. Ὁ Ἐγγελοσ εἶχεν ἐν μέρει δίκαιον ἀπορρίψας τὸν διχασμὸν μεταξύ πίστεως καὶ γνῶσεως, Ορησκείας καὶ φιλοσοφίας καὶ ἀποφανθεὶς ὑπὲρ τῆς ἐνότητος ἀμφοτέρων, περιέπεσεν ὁμῶς εἰς γέροντα πλάνην ὑπαγαγὼν τὴν πίστιν ὑπὸ τὸ κρατος τῆς φιλοσοφίας, διότι τοιοῦτοτρόπως κατέστρεψε πᾶν ἔρεισμα τῆς πίστεως καὶ προητοίμασε ἔτι μᾶλλον τὴν

πρὸς τὴν ἀθείαν ὁδόν, παρεγνώρισε δὲ τὴν ἀληθῆ ἰδέαν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἴτε ἐκουσίως εἴτε ἀκουσίως δὲν δύναται ν' ἀπαλλαγῆ οὔτε τῆς πίστεως οὔτε τῆς γνώσεως καὶ ἔτι εἶναι ἠναγκασμένος ν' ἀποκτήσῃ γνώσεις, ὅπως πιστεύσῃ εὐσυνειδήτως καὶ νὰ πιστεύσῃ, ὅπως προσπορισθῇ γνώσεις τελειότερας καὶ μάλιστα ἀπέναντι τῆς Σχολαστικῆς ἐκείνης σοφίας, ἣτις πᾶσαν γνῶσιν ἐκ τῆς ἀμφιβολίας παράγει, τοῦθ' ὅπερ ἄγει εἰς αὐτοκτονίαν τοῦ πνεύματος. Τὸ ἀντίστροφον δὲ τῆς τοῦ Ἐγγέλου θεωρίας δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς μᾶλλον βέβαιον, ὅτι τὸ πλεῖστον τῶν γνώσεων ὑπὸ τῆς πίστεως ὀρίζεται.

Ὁ σκεπτισμὸς, ὃν οἱ πλείστοι τῶν ὑλιστῶν ἀσπάζονται, ἀρνεῖται πᾶσαν ἄμεσον βεβαιότητα, δύναται δὲ καὶ ν' ἀρνηθῆ καὶ πράγματι ἀρνεῖται καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἐγὼ εἰμὶ ἐγὼ σκέπτομαι, ἐπομένως καὶ τὴν διάνοιαν καὶ σκέψιν ἐνὸς ἐκάστου ὡς ζήτημα τίθησιν. Ἀλλὰ ἡ ἄπειρος αὕτη ἀμφιβολία καὶ τὸ ἐξ αὐτῆς παραγόμενον πόρισμα ἄγει αὐτὸν κατ' εὐθείαν εἰς αὐτόχρημα πνευματικὴν αὐτοκτονίαν· διότι ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ὀρμώμενος ὁ Σκεπτισμὸς οὐδεμίαν κέκτηται βεβαιότητα, καὶ ἐπομένως οὐδεμίαν δύναται ν' ἀποκτήσῃ μάθησιν ἢ γνῶσιν. Ἀλλὰ τότε καταπαύει αὐτομάτως πᾶσα ἀντίθεσις μεταξὺ πίστεως καὶ γνώσεως, πᾶσα δὲ περαιτέρω Κριτικὴ εἶναι περιττή. Ἐὰν δὲ παραδεχθῶμεν, ὅτι αἱ σκέψεις καὶ αἱ ιδέαι τῶν φιλοσοφούντων Σκεπτικῶν εἶναι ἀληθεῖς, γεννᾶται πάλιν κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτῶν τὸ ζήτημα ποῦ εἰδέεται ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ βεβαιότης αὐτῶν; ἐπὶ τῆς ἀναγκαιότητος τῆς ἡμετέρας διανοίας, ἢ ἀπαντήσωσιν, ἀλλὰ τίς ὑμῶν ν' ἀποδείξῃ δύναται τὴν ἀναγκαιότητα καὶ βεβαιότητα τῶν σκέψεών σας; αὐταὶ ἀφ' ἑαυτῶν αἱ σκέψεις ὑμῶν; ἀλλὰ τότε περιπίπτετε εἰς φαῦλον κύκλον, διότι προὑποτίθετε ὡς ἀληθές, τοῦθ' ὅπερ χρήζει ἀποδείξεως συνωδῶ ταῖς ἀρχαῖς ὑμῶν· ἐὰν δὲ ἐπιμένετε εἰς τὸ ὀρθολογιστικὸν ἡμῶν ἀξίωμα, ὅτι πᾶσα ἰδέα πρέπει ν' ἀποδειχθῆ ἐν τῷ νῷ ἡμῶν πρὶν γίνῃ πιστευτὴ, τότε οὐδὲν ἄλλο ὑπολείπεται ἢ ὁ Σκεπτισμὸς δηλ. ἡ αὐτοκτονία τῆς πνευματικῆς ἡμῶν δυνάμεως καὶ πάσης ὀρθῆς κρίσεως. Ἐὰν λοιπὸν πράγματι ἐπιθυμῆτε νὰ ἐξέλθητε τῆς οἰκτρᾶς ταύτης συνεπείας, ὀφείλετε νὰ ἐπανέλθητε εἰς τὴν ἄμεσον βεβαιότητα τοῦ γεγονότος, ὅτι ἐστὲ καὶ δύνασθε νὰ

διανοῆσθε. Ποῦ δ' εἰδέεται ἡ ἄμεσος αὕτη βεβαιότης, ἀφοῦ σεῖς οὐδέποτε δύνασθε ν' ἀποδείξητε τὴν πραγματικότητα τῆς διανοίας διὰ τῆς διανοίας σας; Ἐπὶ τῆς ἐνεργείας τῆς πίστεως. Διότι ἡ ἰδία ὑμῶν ἐνδόμυχος ὑπαρξίς λέγει ὑμῖν ὅτι ἐστὲ, ὅτι διανοεῖσθε ὅτι ὀνειρεύεσθε ἢ ἐγρηγορεῖτε, ὑμεῖς δὲ ὀρθῶς ποιοῦντες πιστεύετε καὶ νομίζετε τοῦτο ὡς ἄμεσον καὶ βέβαιον γεγονός οὐδεμιᾶς χρήζον ἀποδείξεως. Ἄπαντα λοιπὸν ἢ ἀπόδειξις ὑμῶν ἔχει ὡς προὑπόθεσιν τὴν πίστιν καὶ πεποίθησιν εἰς τὴν ὑπαρξίν καὶ τὴν λογικὴν ἀναγκαιότητα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Ἀφοῦ δὲ τὸ διανοεῖσθαι οὐδέποτε δύναται τὴν πραγματικότητα αὐτοῦ νὰ ἀποδείξῃ, ἀλλ' εἰδέεται ἀναγκαιῶς ἐπὶ τῆς ἀμέσου βεβαιότητος τῆς ὑπάρξεώς του, ἔπεται ἐκ τούτου ὅτι διὰ τοιούτων φιλοσοφικῶν ἀποδείξεων δὲν δύναται ν' ἀποδειχθῆ τι ἀντικειμενικὸν ὡς ἀληθές. Πᾶσα δὲ ἀπόδειξις οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἐπαναγωγὴ ἀληθείας τινὸς εἰς τὴν λογικὴν ἀναγκαιότητα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, οὐδὲν ἄλλο ἢ ὑποκειμενικὴ διαβεβαίωσις ὅτι εἶναι τι ἀληθές καὶ πραγματικόν.

Ἐκ πάντων δὲ τῶν εἰρημένων ἀριδῆλως καταδείκνυται, ὅτι ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον ἢ ἀρχικὸν αἴτιον καὶ ἡ ἀπιστία ἔχει κοινὸν μετὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀρχὴν τῆς γνώσεως δηλ. τὴν πίστιν εἰς τι δεδομένον εἰριδόμενον ἐπὶ τῆς ἀρχικῆς καὶ ἀμέσου μαρτυρίας τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Ὁ συνήθης ὑμῶν τοῦ διανοεῖσθαι τρόπος εἶναι ἡ ἔκφρασις, λέγει ὁ Πίλγραμ, ἀρχῆς τινος βασιζομένης ἐπὶ τῆς ἐν γένει φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἢ δὲ ἀπορρίψις τῆς ὀρησκευτικῆς πίστεως εἶναι ἄρνησις τῆς αὐτῆς ἤδη ἀρχῆς, ἣν πανταχοῦ ἐφαρμόζετε. Περιπίπτετε λοιπὸν ὡς ἐκ τούτου εἰς ἀντίφασιν οὐχὶ διότι δὲν ἐφαρμόζετε τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν, ἀλλὰ διότι ἐν τοῖς ὑψίστοις ὀρησκευτικοῖς ζητήμασι ἀπορρίπτετε τὴν αὐτὴν διαγνωστικὴν ἀρχὴν, ἣν ἄλλως ἀναγνωρίζετε ἐν τῇ πράξει καὶ πράγματι ἀκολουθεῖτε.»—Ὁ δὲ πολὺς Virchow ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀποφαίνεται, ὅτι γνῶσις καὶ πίστις εἶναι διακεχωρισμένα ἐδάφη, παραδεχόμενος δὲ ὅτι ἡ πίστις ἔχει ἐξ ἀντικειμένου πραγματικότητα ἀπαιτεῖ ἀποκλειστικῶς ἐνότητα τῆς

αὐτοσυνειδησίας. Ἐν τῇ ἀσαφείᾳ δὲ ταύτῃ τοῦ ὀρισμοῦ καταδείκνυται, ὅτι ἐν τι αἰσθημα ἐπικρατεῖ, ὅτι δηλ. ἡ πίστις εἶναι τι γενικὸν ὡς βάσιν ἔχον πᾶσαν γνῶσιν. Εἶναι δὲ πράγματι τὸ μέσον δι' οὗ τὸ διανοεῖσθαι δύναται νὰ προσπελάσῃ τῷ ἀντικειμενικῷ κόσμῳ, εἶναι τὸ μέσον μεταξύ τῶν παρατηρήσεων καὶ τῶν λογικῶν συμπερασμάτων· διότι ἐκάστη γνῶσις ὡς προϋπόθεσιν ἔχει τὴν πίστιν εἰς τε τὴν ἀθηνείαν τοῦ διδασκάλου καὶ τὴν ἀλήθειαν τῶν διδασκόμενων. Μήπως αὐτοὶ οἱ Ὑλισταὶ καὶ Ὀρθολογισταὶ οἱ καυχώμενοι, ὅτι ἀπορρίπτουσι πᾶσαν ἀθηνείαν δὲν πιστεύουσιν ἅπαντες τὴν ἀλήθειαν τοῦ Κοπερνικείου συστήματος καὶ ἄλλων ἐπιστημονικῶν πειραμάτων, ἅπερ οἱ πλεῖστοι οὐδόλως ἴσως ἔλαβον τὸν κόπον νὰ μελετήσωσιν, ἐρειδόμενοι ἐπὶ τῆς ἀθηνείας τῶν εἰδικῶν ἐπιστημόνων; Τὸ αὐτὸ δὲ συμβαίνει καὶ εἰς τὰ 9/10 τῶν ἐπιστημονικῶν ζητημάτων, διότι οἱ πλεῖστοι ἐρείδονται ἐπὶ τῆς ἀθηνείας τῶν ἄλλων. Ἐκ πάντων δὲ τούτων ἀριδῆλως καταδείκνυται ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀπότομος ἀντίθεσις μεταξύ πίστεως καὶ ἐπιστήμης, ἀλλὰ μόνον μεταξύ πίστεως καὶ ἀπιστίας. Ἡ δὲ φαινομένη ἀντίθεσις εἶναι ὅλως σοφιστικὴ καὶ ἀνυπόστατος, διότι ἡ πίστις εἶναι προϋπόθεσις καὶ τὸ ὄργανον πάσης γνώσεως, ἐν δὲ τοῖς ὑπερφυσικοῖς ἢ ἐπιστήμη οὐδὲν δύναται διὰ πειραματικῆς ὁδοῦ νὰ ἐξιχνιάσῃ, ἐπομένως τελευτᾷ ἐκεῖ ὅπου ἀρχεται ἡ θεολογία.

Ἡ Χριστιανικὴ δὲ πίστις ἐμπνέει τὴν πεποίθησιν, ὅτι αὕτη μετὰ τῆς ἐπιστήμης ἐν ἀρμονίᾳ εὐρίσκεται· ἐάν λοιπὸν κατανοήσωμεν ἐπακριβῶς τὴν σχέσιν μεταξύ πίστεως καὶ ἐπιστήμης ἐν τῇ καθαρᾷ αὐτῶν ἀντικειμενικῇ ἐννοίᾳ, ἀφικνούμεθα εἰς σημεῖον τι φιλοσοφικῆς ἐρεῦνης, ἐξ ἧς ὀφείλομεν ν' ἀναγνωρίσωμεν τὴν ἀφύκτον ἀνάγκην τοῦ νὰ συνδυάσωμεν τὴν οὐσίαν τῆς Χριστιανικῆς πίστεως μετὰ τῶν ἀσφαλῶν καὶ ἀληθινῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐπιστήμης.

Γ'.

Αἱ ἀρχαὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς ἐν ἀρχῇ εἶπομεν οὐδόλως εὐρίσκονται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ λογικόν, ὅπερ δὲν ἠδυνήθη νὰ εὕρῃ

μέχρι τοῦδε ὑψηλοτέρας καὶ ἠθικωτέρας. Ἀφοῦ δὲ αἱ ὀρησκευτικαὶ αὐτῆς ἰδέαι πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς τὰ ὑψίστα προϊόντα τὰ συνάδοντα τοῖς νόμοις τοῦ λογικοῦ, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ εὐρίσκωνται αὗται ἐν ἀντιφάσει πρὸς τὰς βαθυτάτας ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνας καὶ θεωρίας τοῦ αὐτοῦ λογικοῦ; Ἐπιβάλλεται δὲ ὡς ἐκ τούτου ἡμῖν τὸ καθῆκον πρὸς πλήρη τῆς ἀληθείας ἐρευναν καὶ ὀρθὴν αὐτῆς κατανόησιν ν' ἀνακαλύπτωμεν ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ τὰς φαινομένας ἀντιφάσεις. Ἡ καθαρὰ ἀλήθεια οὐδόλως πρέπει νὰ γίνηται μονοπώλιον τῶν ὀλίγων ἐκ φιλοσοφικῆς ἐρεῦνης καὶ ὑψηλοτέρας πνευματικῆς μορφώσεως διακεκριμένων ἀνδρῶν, οἵτινες δὲν πρέπει ν' ἀπαυδῶσιν εἰς τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς τοῦ διανοητικοῦ κόσμου ἀναρριχώμενοι, ἵνα καταπέμπωσιν ἐκεῖθεν τὰς ἀκτῖνας τῆς διανοίας αὐτῶν εἰς τὰ κατώτερα στρώματα καὶ καθιστῶσι τὰς ἐργασίας αὐτῶν κοινὸν τοῦ λαοῦ κτῆμα.

Ὅσα περισσότερον ἐν τῷ πνευματικῷ κόσμῳ ἐξαφανίζονται αἱ ἀντιφάσεις, τοσούτω μᾶλλον αὗται ἀπόλλυσι τὴν σημασίαν καὶ δύναμιν αὐτῶν· πολλὰ ἀντιφάσεις ἔχουσι μόνον σημασίαν ὡς πρὸς τὴν παροῦσαν ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιστήμης, μολοντί δὲ αἱ φυσικαὶ ἐπιστήμαι ἔλαβον ταχέαν ἐπίδοσιν, ἐξαιρέσει ὅμως μαθηματικῶν τινῶν ζητημάτων οὐ μόνον δὲν ἔφθασαν εἰς τελικὰ καὶ πραγματικὰ συμπεράσματα, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ De Bois Reymond εὐρίσκονται ἐν βαθυτάτῃ ἀγνοίᾳ ὡς πρὸς τὰ ὑπερφυσικά. Καίτοι δὲ ἡ κατανόησις θετικῶν τινῶν διδασκαλιῶν εὐρίσκεται ἐν ἀντιφάσει πρὸς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν ἱστορικὴν Κριτικὴν, οὐδόλως ὅμως εἶναι ἀποδεδειγμένον, ὅτι αἱ ἔτι ἐλλειπεῖς καὶ μονομερεῖς θεωρίαι δὲν δύνανται νὰ ἐξομαλύνωσι τὰς ἐν τισιν ἐπιστήμαις ἀπαντώσας ἀντιφάσεις. Βαθεῖα δὲ καὶ ἐμβριθῆ παρατήρησις ὑπερτέρα τῶν συνήθων ἐπιπολέων κρίσεων ἄγει ἡμᾶς εἰς ἀρμονίαν μετὰ τῶν ὑψίστων τῆς ἀποκαλύψεως διδασκαλιῶν. Διότι ἡ καθ' ἅπασαν τὴν φύσιν παρατηρουμένη σκοπιμότης ἐπανάγει ἡμᾶς εἰς ὑψίστην τινὰ ἀρχὴν τοῦ λογικοῦ, εἰς τὴν ἀπόδειξιν τῆς ὑπάρξεως μιᾶς ὑπερτέρας ἀρχῆς καὶ εἰς τὴν πεποίθησιν καὶ πίστιν ἐνὸς ἀρχικοῦ εὐσυνειδήτου καὶ ἐλευθέρου ὄντος. Ἀφοῦ λοιπὸν

πίστις καὶ ἐπιστήμη εἶναι ἐξ ἴσου δεδικαιολογημένοι ἀνάγκαι τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἐξηγεῖται ὡς ἐκ τούτου ὁ παρά τισιν ἐμβριθέσιν λογίοις εὐσυνείδητος πόθος πρὸς φιλοσοφικὸν καὶ θεολογικὸν τι σημεῖον, ὁπόθεν παρέχεται ἡ ἰδέα καὶ ἡ ἐλπίς τοῦ νὰ ἐξομαλυνθῶσιν αἱ προκείμεναι ἀντιθέσεις μετὰ μείζονος ἀποτελέσματος· ἀπαιτεῖται δὲ πρὸς τοῦτο μεγάλη ἐνέργεια καὶ μεγάλη δραστηριότης. Πράγματι οὐδὲν μέγα καὶ διαρκὲς ἀποκτᾶται ἄνευ ἐπιμονῆς, μελέτης καὶ συνεργασίας τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων δυνάμεων.

Καὶ ἀληθὲς μὲν, ὅτι ἡ ὑλιστικὴ περὶ κόσμου καὶ δημιουργίας θεωρία ἔτυγεν εὐχαρίστου τινος ἀποδοχῆς ἕνεκα τοῦ ὑλιστικοῦ πνεύματος τοῦ αἰῶνος, ἕνεκα δὲ τῆς ἐπιδόσεως τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἠνεώχθη μέγα χάσμα καὶ ἐκηρύχθη ὁ πόλεμος κατὰ πάσης θρησκείας καὶ δὴ τοῦ χριστιανισμοῦ· οὐχ ἥττον διμῶς δὲν ἔλειψαν καὶ πράγματι ἐπιστήμονες, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν οἱ πρωτεύοντες μετὰ τούτων ὡς ὁ Virchow καὶ ὁ Liebig καὶ ἕτεροι, οἵτινες ἀποτροπιάζοντες τὸν Ὑλισμὸν καὶ τὰς συνεπείας αὐτοῦ ἀπειράθησαν νὰ εὕρωσι μέσον συνδιαλλαγῆς ἀποδίδοντες τὰ τῆ Ἐκκλησίᾳ τῆ Ἐκκλησίᾳ καὶ τὰ τῆ ἐπιστήμῃ τῆ ἐπιστήμῃ. Οἱ ἄνδρες οὗτοι συνησθάνθησαν ὡς ἀληθεῖς ἐπιστήμονες, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιστήμης, ἥτις ἐν τοῖς Ὑπερφυσικοῖς ἐπὶ ὑποθέσεων μόνον ἐρείδεται ἐστερουμένων πάσης αὐθεντίας καὶ βεβαιότητος, ἀνεγνώρισαν δ' ἀφ' ἑτέρου τὴν ἱστορικὴν καὶ ἀνάμφισβήτητον δύναμιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅστις εἶναι τόσῳ μέγας καὶ ἰσχυρὸς, ὥστε οὐδεμία ἀνθρωπίνη δύναμις δύναται ν' ἀντικαταστήσῃ πολλῶν δὲ μᾶλλον νὰ καταστρέψῃ αὐτόν. Ὅσῳ δὲ καὶ ἂν καρποφορήσῃ ἡ ἀντιχριστιανικὴ αὕτη τάσις καὶ καταλάβῃ ἐν μέρει τὰ πνεύματα τῶν πολλῶν, οὐδέποτε θὰ δυνηθῇ ἕνεκα τῶν ἐκτάκτων ἀποτελεσμάτων, ἅτινα ὁ Χριστιανισμὸς ἐπήνεγκε τῇ ἀνθρωπότητι ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἠθικοποίησιν τῆς κοινωνίας νὰ ἐξουθενώσῃ τὴν χριστ. πίστιν. Καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ δ' ἐποχῇ ἡ χριστ. πίστις ἢ παρά τῶν πατέρων ἡμῶν κληρονομηθεῖσα τηλικαύτην ἐξασκεῖ ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ φρονήματος καὶ

τοῦ αἰσθηματος τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε καὶ αὐτῶν τῶν ἀντιφρονούντων καὶ ὑλιστῶν οὐκ ὀλίγοι ἐξέφρασαν εὐχὴν συνδιαλλαγῆς μετὰ τῆ ἐπιστήμης καὶ Ἐκκλησίας, τινὲς δὲ καὶ εἰς ἀπότομον ἀντίφασιν τοῦ συστήματός των ἤλλον· αὐτὸς π. χ. ὁ Δαρουίνος ὁ ἕνεκα τῶν τολμηρῶν αὐτοῦ ὑποθέσεων ἐκ βάρων κλονίσας τὸν χριστιανισμὸν ἦτο τοσοῦτον εὐσεβής, ὥστε οὐ μόνον εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐφοίτα, ἀλλ' ἐτέλει καὶ ὡς καλὸς χριστιανὸς ἅπαντα τὰ χριστιανικὰ αὐτοῦ καθήκοντα.

Ἄλλὰ πρὸς συνδιαλλαγὴν τῆς τε πίστεως καὶ ἐπιστήμης δὲν ἀρκεῖ ψυχρὰ τῆς ἀδιαφορίας· αἱ πλείσται δὲ τῶν προταθειῶν συνδιαλλαγῶν δὲν ἦσαν κατάλληλοι νὰ διαλλάξωσι τὰ διεστῶτα καὶ ἐπικρατήσωσιν. Εἰς μείζονα δὲ λαβύρινθον καὶ αὐταπάτην περιέπεσαν ἐκεῖνοι, οἵτινες διὰ φιλοσοφημάτων καὶ σοφισμάτων ἀποπειρῶνται νὰ καθάρωσι τὴν Χριστιανικὴν πίστιν παντὸς ὑπερφυσικοῦ δόγματος· διότι εἰς ἀφαιρέσωμεν τοῦ χριστιανισμοῦ τὸ οὐσιωδέστερον αὐτοῦ δόγμα, τὴν ὑπερφυσικὴν δηλ. αὐτοῦ καταγωγὴν, τότε τί ὑπολείπεται αὐτῷ, ὥστε νὰ μὴ ἐξομοιωθῇ τοῖς φιλοσοφικοῖς συστήμασιν τοῦ Καντίου ἢ Ἐγγέλου, ἢ ἄλλου τινός, ἅτινα ὅλως παροδικὰ καὶ καθ' ἑκάστην τροποποιούμενα ὅτε μὲν ἐπὶ τὰ βελτίω, πλειστάκις δὲ ἐπὶ τὰ χείρω, οὐδεμίαν αὐθεντίαν κέκτηνται, ὥστε νὰ γείνωσιν ἀσπαστὰ παρά τοῖς πολλοῖς; Ὁ Schwarz π. χ. προβλέπει τὸ μέλλον τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ μορφώσει θεωρητικοῦ τινος Θεϊσμοῦ συνδεδεμένου μετὰ ἱστορικοκριτικῆς ἐρεύνης τῆς Γραφῆς· ἐνῶ δ' ἀφ' ἑνὸς ἀποκρούει τὰς πανθειστικὰς καὶ ἀθέους πλάνας, ἀρνεῖται ἀφ' ἑτέρου τὸ ὑπερφυσικὸν ἐν τῷ Χριστ. ἀποχωρίζων τὸ γνήσιον περιεχόμενον τοῦ Χριστ. ὄλων τῶν ἐξωτερικῶν τελετουργιῶν, καὶ τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ ἱστορίαν ὄλων τῶν μυθολογικῶν, καθὼς λέγει, αὐτοῦ στοιχείων. Ἄλλὰ διὰ τῆς σαθρῆς ταύτης ἀποπείρας, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἡ λεγομένη αὕτη συνδιαλλαγή ἀποβαίνει μᾶλλον πρὸς εὐνοίαν τῆς νεωτερίζουσης ἐπιστήμης καὶ πρὸς βλάβην τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅστις ἀπογυμνούμενος παντὸς ὑπερφυσικοῦ μεταπίπτει εἰς φιλοσοφικὸν Θεϊσμὸν, εἶναι καὶ ὅλως ἀκατάλληλος νὰ συνδιαλλάξῃ τὰ διεστῶτα· διότι ἐρευνῶν-

τες τὸν Θεϊσμόν τοῦτον δυνάμεθα εὐλόγως νὰ ἐρωτήσωμεν ποῦ εἰσθάνεται καὶ πῶς δύναται ἡ θεωρία αὐτοῦ νὰ ἀποτελέσῃ αὐτοτελές σύστημα; διότι ἂν ἡ ἐρευνα τῆς τοιαύτης θεωρίας εἶναι ἐλευθερία, τότε τί τὸ παράδοξον νὰ μεταπέσῃ αὕτη εἰς τὸν Πανθεϊσμόν ἢ τὸν Ὑλισμόν; ἐὰν ὅμως ἡ ἐρευνα τῆς θεωρίας ταύτης ὀφείλῃ ν' ἀπορρέῃ ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς πίστεως πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ Πανθεϊσμοῦ καὶ τῆς Ἀθείας, τότε εὐρίσκεται τις εἰς τὴν ἀναπόδραστον ἀνάγκην νὰ καταμάθῃ καὶ ὀρίσῃ τὴν ἀρχὴν ταύτην· διότι μὴ ἀναγνωρίζων τὴν γνησίαν βᾶσιν, δηλ. τὸ ὑπερφυσικὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ ὀφείλῃ νὰ ἐξαγάγῃ ταύτην ἐκ τῆς ἱστορικῆς καὶ κριτικῆς ἐρεύνης αὐτοῦ, τοῦ ὅπερ λίαν ἐπικίνδυνον καὶ ἐπισηφιλές, ὡς ἄγον αὐθις εἰς αὐθαιρεσίαν καὶ ὑποκειμενικὰς ἀμφισβητήσεις· ἀφ' ἐτέρου δ' ἐγείρεται τὸ ζήτημα περὶ τῆς Κριτικῆς τῆς Γραφῆς, ἐκ ποίας ἀρχῆς δηλ. πρέπει αὕτη ν' ἀναχωρήσῃ (ἐπειδὴ δὲ πρόκειται περὶ τῆς ἀποδόλης τοῦ Ὑπερφυσικοῦ ἐν τῷ Χριστ. δὲν ἀρκοῦσι τὰ τῆς ἱστορικῆς καθόλου ἐπιστήμης ἰσχύοντα κριτήρια· διότι ἡ κριτικὴ πρέπει ν' ἀπορρέῃ τότε ἐξ ὠρισμένης τινὸς φιλοσοφικῆς θεωρίας. Ἔργον λοιπὸν τοῦ θεωρητικοῦ Θεϊσμοῦ εἶναι νὰ ἰδρύσῃ τὴν ἀρχὴν ταύτην, ἐφ' ἧς δέον νὰ ἐδράζεται ἡ Ἱστορικὴ Κριτικὴ τῆς Γραφῆς· ἐπειδὴ ὅμως ὁ Θεϊσμός οὗτος πρέπει ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ μορφωθῇ εὐρισκόμεθα πάλιν ἐν μεγίστῃ ἀμφισβολίᾳ καὶ ἀπορίᾳ· ἐὰν δὲ αὕτη ἡ τῆς Γραφῆς Κριτικὴ ὀφείλῃ νὰ ῥυθμισθῇ ἐλευθέρως κατὰ τὰς ἀρχὰς ἐκάστης Κριτικῆς ἀνευ σχέσεως πρὸς τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος Θεϊσμόν, τότε ποῦ δυνάμεθα πάλιν νὰ ἐρεισθῶμεν καὶ ποίαν ἐγγύησιν νὰ ἔχωμεν, ὅτι ἀμφότεροι θὰ φθάσωσιν εἰς τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα; Οὐδόλως λοιπὸν ἐκ τῆς θεωρίας ταύτης τοῦ Schwarz ἐξερχόμεθα τῶν ἀμφισβητήσεων καὶ τῶν ἀγώνων, ἡ δὲ μεταξὺ νεωτερίζουσης ἐπιστήμης καὶ Χριστιανισμοῦ συνδιαλλαγή, ὅπως ὑπ' αὐτοῦ ἐτέθη εἶναι ἀπλοῦν φαντασιοκόπημα· Δὲν δύνανται λοιπὸν πίστις καὶ ἐπιστήμη ἀνευ συγκρούσεως νὰ συμβασιώσωσι τέμνουσα ἑκατέρα ἰδίαν ὁδόν, ὡς διατείνεται ὁ γνωστός Strauss, ὅστις καίτοι ἀμείλικτος τοῦ Χριστ. ἐχθρὸς συμβουλεύει τοὺς τε ἐπιστήμονας καὶ θεολόγους νὰ διάγωσιν ἐν εἰρήνῃ πρὸς

ἀλλήλους μὴ παρενοχλοῦντες ὁ εἰς τὸν ἕτερον. « Ἄς ἀφήσῃ λέγει ὁ πιστὸς ὀρθόδοξος τὸν ἐπιστήμονα καὶ οὗτος ἐκεῖνον νὰ βαδίσῃ ἑκάτερος ἡσύχως τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὁδόν. Ἡμεῖς σὰς ἐπιτρέπομεν προσθέτει, νὰ πρεσβεύητε ὅποιανδήποτε θέλετε πίστιν, ἀφήσατε ὅμως καὶ σεῖς ἀνενόχλητον τὴν ἡμετέραν φιλοσοφίαν. Ἐὰν δὲ οἱ ἄγαν εὐσεβεῖς ἀπεπειρῶντο καὶ κατώρθουν ν' ἀφορίσωσιν ἡμᾶς τῆς Ἰσχυρίας, τοῦτο ἠθέλομεν θεωρήσει μέγιστον κέρδος. Καίτοι δ' ἐγένοντο ψευδεῖς μεσιτεῖαι καὶ συνδιαλλαγῆς ἀπόπειραι, μόνον ὁ ἀποχωρισμὸς τῶν ἀντιθέτων μερῶν δύναται νὰ φέρῃ ἀμφοτέρους πρὸς τὰ πρόσω. » Ἐν τοῖς λόγοις τούτοις πρέπει νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὴν ἐκφραζομένην παρρησίαν τοῦ ἀνδρός, ἀπέναντι τῶν θεολογικῶν ὑπεκφυγῶν, μεθ' ὧν τινες ζητοῦσι νὰ καλύψωσι τὸ ἀνοιχθὲν ἤδη ῥήγμα μεταξὺ Χριστιανισμοῦ καὶ νεωτερίζουσης ἐπιστήμης. Ὁ Strauss κατὰ τοῦτο ἔχει δίκαιον, ὅτι ἀπορρίπτει τὰς ψευδεῖς πρὸς διαλλαγὴν ἀποπείρας. Τὸ τεθὲν ὅμως ζήτημα ἀποκρούεται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι Χριστιανισμὸς καὶ ἐπιστήμη δὲν διάγουσιν ἐν εἰρήνῃ.

(ἔπεται συνέχεια)

ΣΗ ΣΥΓΓΡΑΜ.

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΠΑΙΔΑΣ.

Ἡ εἰσοδός μου εἰς τὸ Σχολεῖον.

Χθὲς εἰσῆλθον εἰς τὸ σχολεῖον. Ἠγέρθην ἐγκαίρως καὶ ἐνεδύθην ὑπὸ τῆς μητρός μου ἐπιμελέστερον τοῦ συνήθους. Ἄφου προεγευμάτισα, ὁ πατήρ μου με ὠδήγησεν εἰς τὸ σχολεῖον. Ἐν αὐτῷ εὖρον ἤδη πολλὰ παιδιά. Περὶ τὴν ὀγδόην ὥραν εἰσῆλθεν ὁ διδάσκαλος. Ὑπηγόρευσεν εἰς ἡμᾶς τὸ πρόγραμμα καὶ τὰ ὀνόματα τῶν βιβλίων, τῶν ὁποίων εἶχομεν ἀνάγκην, πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ τὸν κανονισμόν. Ἐπειτα ἀπελύθημεν. Ἐν τῷ οἴκῳ διηγήθην πάντα εἰς τοὺς γονεῖς μου.

Ἐπεξεργασία τοῦ προηγουμένου ἐν τῇ τάξει.

Διδάσκαλος. Ὡς πρῶτον θέμα πρέπει νὰ γράψητε διήγησίν τινα, καὶ μάλιστα νὰ διηγηθῆτέ τι περὶ ὑμῶν αὐτῶν. Τὸ θέμα εἶνε: «ἡ εἰσοδός μου ἐν τῷ σχολείῳ.» Θὰ γράψω τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἐπὶ τοῦ πίνακος, σεῖς δὲ σημειώσατε αὐτὴν εἰς τὸ τετράδιόν σας (γίνεται). Ὅταν σὰς διηγῶμαί τι, πρέπει πρῶτον νὰ δηλώσω, πότε τὸ συμβῆν ἐγένετο. Ὡς πρῶτον λοιπὸν τοῦ θέματος πρέπει νὰ γράψωμεν: Πότε τὸ συμβῆν ἐγένετο; (γίνεται ὁ διδάσκαλος γράφει τὴν ἐρώτησιν ταύτην καὶ ἐν γένει ἔλα τὰ κύρια σημεῖα μεγάλοις γράμμασιν ἐπὶ τοῦ πίνακος). Ἀποκρίθητε λοιπὸν εἰς τὴν ἐρώτησιν,

Μαθητής. Χθές.

Διδ. Ὁρθῶς ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα οὕτως νὰ γράψωμεν τὴν ἀπόκρισιν. Πῶς θὰ γράψῃς λοιπὸν ταύτην;

Μαθ. Εἰσῆλθον χθές εἰς τὸ σχολεῖον.

Διδ. Ἀλλὰ δὲν πρέπει εὐθὺς νὰ ἀρχίσωμεν διὰ τοῦ εἰσῆλθον ἀρχισον δι' ἄλλης λέξεως.

Μαθ. Χθές εἰσῆλθον εἰς τὸ σχολεῖον.

Διδ. Γράφον οὕτως τὴν πρότασιν. (γράφει). Εἰς διήγησίν τινα εἶναι ἀναγκαῖον νὰ παρατηρῶμεν τὴν ὀρθὴν σειρὰν τῶν ἐννοιῶν. Ὅ,τι κατὰ πρῶτον συμβαίνει, πρέπει καὶ νὰ λέγηται πρῶτον, τὸ δὲ, ὅ,τι τελευταῖον συνέβη, ἀποτελεῖ τὸ τέλος. Ἄν λοιπὸν πρέπει νὰ τηρηθῆ ἡ ὀρθὴ τῶν ἐννοιῶν σειρὰ, πρέπει νὰ ἐρωτήσω ἑμαυτόν: Τί συνέβη χθές πρὸ τῆς εἰσοδου μου εἰς τὸ σχολεῖον; Ἐπειτα: Τί συνέβη κατὰ τὴν εἰσοδόν μου; Καὶ τέλος: Τί συνέβη κατὰ τὸ τέλος; Ἄς γράψωμεν λοιπὸν τὴν φράσιν «σειρὰ ἐννοιῶν» (γίνεται) καὶ κατόπιν ἐκ τῶν τριῶν ἐρωτήσεων: Τί συνέβη πρὸ τῆς εἰσοδου; (γίνεται). Τώρα ἀποκρίθητε καὶ εἰπέτε κατὰ πρῶτον, πότε χθές ἠγέρθητε;

Μαθ. «ἠγέρθην περὶ τὴν 7 ὥραν.»

Διδ. Ἐκαστος ἄς γράψῃ τὴν ἀπόκρισιν (ὁ διδάσκαλος γράφει ἐπὶ τοῦ πίνακος). ἠγέρθην ἐγκαίρως.

Τὴν λέξιν «ἐγκαίρως» δὲν θὰ ἔγητε μεταχειρισθῆ σημαίνει: εἰς ἀρμόδιον καιρὸν, δηλαδὴ τόσον πρῶτῃ, ὥστε ἡδυνάμην νὰ προετοιμασθῶ κατ' ἔλα.

Τώρα ἄς προχωρήσωμεν: Μετὰ τὴν ἔγερσιν ἀκολουθεῖ τὸ ἐνδύεσθαι. Ἐγείνε τοῦτο κατὰ τὸν συνήθη τρόπον; ἢ συνέβη τι ἰδιαιτέρον;

Μαθ. Ἐνεδύθην τὰ καλλίτερα μου φορέματα.

Διδ. Ἡ μήτηρ σου ἐφρόντισε περισσότερον κατὰ τὴν ἐνδυσίν σου;

Μαθ. «Μάλιστα.»

Διδ. Ἦτο ἢ φροντίς μεγαλειτέρα ἢ μικροτέρα τοῦ συνήθους;

Μαθ. Μεγαλειτέρα.

Διδ. Πῶς δύνασαι λοιπὸν νὰ τὸ εἴπῃς;

Μαθ. Ἡ μήτηρ μου μὲ ἐνέδυσε μετὰ περισσοτέρας ἐπιμελείας παρ' ἄλλοτε.

Διδ. Αὐτὸ μετὰ περισσοτέρας ἐπιμελείας, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν καὶ «ἐπιμελέστερον.» Γράφον ὁ διδάσκαλος γράφει: Ὅστις μόνος του ἐνδύεται, δὲν πρέπει νὰ γράψῃ οὕτω τὴν πρότασιν, ἀλλὰ νὰ τὴν μεταβάλῃ κατὰ τι. Τίς ἔγραψεν αὐτὴν κατ' ἄλλον τρόπον; Ἄς τὴν ἀναγνώσῃ.

Μαθ. Ἐνεδύθην ἐπιμελέστερον τοῦ συνήθους.

Διδ. Τί συνέβη λοιπὸν, ἀφοῦ προσηυχῆθης καὶ προεγευμάτισας;

Μαθ. «Ἐπορεύθην εἰς τὸ σχολεῖον.»

Διδ. Μόνος;

Μαθ. «Μάλιστα» — «ἔχι.»

Διδ. Τίς σὲ ἔφερεν εἰς τὸ σχολεῖον;

Μαθ. «Ὁ πατήρ μου» — «ὁ ἀδελφός μου.»

Διδ. Πῶς λοιπὸν δυνάμεθα νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἐκθεσιν;

Μαθ. «Προσηυχῆθην, προεγευμάτισα καὶ ὠδηγήθην ὑπὸ τοῦ πατρός μου εἰς τὸ σχολεῖον.»

Διδ. Πρὸ ὀλίγου ἠρχίσασμεν πρότασιν διὰ τοῦ «ἐπορεύθην.» Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠγεῖ τόσῳ καλῶς, ἄς θέσωμεν κατὰ σειρὰν τοὺς

αυτοὺς χρόνους, ἄς προσπαθήσωμεν νὰ ἀρχίσωμεν τὴν πρότασιν διὰ τοῦ χρονικοῦ «ἀφοῦ» καὶ ἀνάγνωσον ταύτην.—Ὁ διδάσκαλος γράφει: «Ἀφοῦ προσηυχθήθην καὶ προεγευμάτισα, ὠδηγήθην ὑπὸ τοῦ πατρός μου εἰς τὸ σχολεῖον.» Εἰς ποίαν ἐρώτησιν ἀπεκρίθημεν ἤδη;

Μαθ. Εἰς τὴν ἐρώτησιν: Τί συνέβη πρὸ τῆς εἰσοδοῦ εἰς τὸ σχολεῖον;

Διδ. Ἴνα κρατήσωμεν τὴν ὀρθὴν σειρὰν, πρέπει νὰ προβῶμεν ἤδη εἰς τὴν δευτέραν ἐρώτησιν: Ποία ἦτο αὕτη;

Μαθ. «Τί συνέβη κατὰ τὴν εἰσοδὸν εἰς τὸ σχολεῖον;»

Διδ. Ἄλλ' ἄς ἐξακολουθήσωμεν περαιτέρω καὶ ἄς γράψωμεν: «Τί συνέβη ἐν τῷ σχολείῳ; (γίγνεται). Τὴν ἐρώτησιν ταύτην σημειοῦμεν διὰ τοῦ ἀριθμοῦ δύο καὶ πρὸ τῆς πρώτης ἐρωτήσεως γράφομεν τὸν ἀριθμὸν ἓν. Ἀφοῦ οἱ μαθηταὶ ἔγραψαν τοῦτο, γράφει τοῦτο καὶ ὁ διδάσκαλος.

Διδ. Ἦσο ὁ πρῶτος ἐν τῷ σχολείῳ; ἢ εὖρες ἤδη ἐκεῖ μαθητάς;

Μαθ. Εὖρον ἐκεῖ τινὰς—πολλοὺς—μαθητάς—ἤμην ὁ πρῶτος.

Διδ. Ἐκαστος ἄς ἀποκρίνηται εἰς τὴν ἐρώτησιν ἐγγράφως, ἀλλ' ἄς ἀποφεύγῃ νὰ ἀρχίζῃ διὰ τῆς λέξεως «ἐγώ.»

Ἀνάγνωθι!—Ἡ πρότασις ἢ θεωρεῖται ὡς ὀρθὴ ἢ διορθοῦνται τὰ λάθη.

Διδ. Ἄς γράψω τὴν πρότασιν καὶ εἰς τὸν πίνακα: «Ἐν αὐτῷ εὖρον ἤδη πολλοὺς παιδας.»

Διδ. Ἐμείνατε μόνος ἐν τῷ σχολείῳ;

Μαθ. «Οὐχί, ἦλθεν ὁ διδάσκαλος.»

Διδ. Πότε;

Μαθ. «Εὐθὺς μετὰ τὴν κροῦσιν τοῦ κώδωνος.»

Διδ. «Πῶς λοιπὸν θὰ γράψωμεν;»

Μαθ. «Εὐθὺς μετὰ τὴν κροῦσιν τοῦ κώδωνος εἰσῆλθεν ὁ διδάσκαλος.»

Διδ. Ἄς γράψωμεν τοῦτο! (γίγνεται).

Διδ. Τί ἔκαμεν ὁ διδάσκαλος;

Μαθ. «Ἐχαιρέτισεν ἡμᾶς.»

Διδ. Καὶ ἔπειτα;

Μαθ. «Ἐπειτα ὑπηγόρευσε τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων.»

Διδ. Καὶ ὕστερον;

Μαθ. «Ἵστερον εἶπεν εἰς ἡμᾶς, ποίων βιβλίων θὰ εἶχομεν ἀνάγκην.»

Διδ. Καὶ τέλος;

Μαθ. «Τελευταῖον ἀνέγνωσεν εἰς ἡμᾶς τὸν κανονισμόν τοῦ σχολείου.»

Διδ. Συγκεφαλαίωσον ὅ,τι ὁ διδάσκαλος ἔκαμεν.

Μαθ. «Ὁ διδάσκαλος ἐχαρέτισεν ἡμᾶς, ὑπηγόρευσε εἰς ἡμᾶς τὸ πρόγραμμα, εἶπεν ὅποια βιβλία θὰ χρειασθῶμεν, καὶ ἀνέγνωσεν εἰς ἡμᾶς τὸν κανονισμόν.»

Ὁ διδάσκαλος διατάσσει νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἀπόκρισιν ὁ ἀσθενέστερος τῶν μαθητῶν καὶ προσέχει, ὥστε ὁ ἀποκρινόμενος νὰ παρατηρῇ τὴν ὀρθὴν τῶν ἐννοιῶν σειρὰν.

Διδ. Ἄς γράψωμεν τοῦτο. Ὑπαγόρευσον εἰς ἡμᾶς τοῦτο!

Μαθητῆς τις ὑπαγορεύει, ὁ δὲ διδάσκαλος γράφει: Ἐχαιρέτισεν ἡμᾶς, ὑπηγόρευσε τὸ πρόγραμμα καὶ τὰ ὀνόματα τῶν βιβλίων, τῶν ὁποίων ἔχομεν ἀνάγκην καὶ ἀνέγνωσε τελευταῖον τὸν κανονισμόν.—Ἐπειδὴ ὁ μαθητῆς πιθανῶς ὑπηγόρευσε τοῦτο οὐχὶ ἀκριβῶς, ὁ διδάσκαλος αἰτιολογεῖ τὴν παραλλαγὴν του.

Διδ. Τί συνέβη λοιπὸν;

Μαθ. «Ἐπορεύθημεν εἰς τὸν οἶκον.»

Διδ. Τίς δύναται νὰ τὸ ἐκφράσῃ ἄλλως;

Μαθ. «Ἀπελύθημεν ὕστερον καὶ μετέβημεν εἰς τὸν οἶκον.»

Διδ. Γράψατε αὐτό! Ὁ διδάσκαλος γράφει: Ἐπειτα ἀπελύθημεν. Τώρα καὶ εἰς τὴν δευτέραν ἐρώτησιν ἔχομεν ἀποκριθῆ. Εἶνε λοιπὸν ἡ ἔκθεσις γεγεννημένη;

Μαθ. «Οὐχί, ὑπολείπεται ἀκόμη ἡ τρίτη ἐρώτησις.»

Διδ. Πῶς ἔχει αὕτη;

Μαθ. «Τί συνέβη μετὰ ταῦτα;»

Διδ. Ἄς γράψωμεν καὶ ταύτην καὶ ἄς σημειώσωμεν διὰ τοῦ τρία.—

Διδ. Τί ἔκαμες εἰς τὸν οἶκον;

Μαθ. «Διηγήθην πάντα εἰς τοὺς γονεῖς μου.»

Διδ. Ἄρχισον τὴν πρότασιν οὕτως: Ὅτε ἔφθασα εἰς τὸν οἶκον.

Μαθ. «Ὅτε ἔφθασα εἰς τὸν οἶκον, διηγήθην πάντα εἰς τοὺς γονεῖς μου.»

Διδ. Γράψετε αὐτό!—

Ἦδη θὰ παρασταθῇ ἡ Ἐκθεσις ἐπὶ τοῦ πίνακος κατὰ τὸ ἀκόλουθον σχῆμα:

(ἀκολουθεῖ).

E. ΓΑΛΑΝΗΣ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΙΓΝΙΔΙΩΝ ΔΙΑ ΜΙΚΡΑΣ ΣΦΑΙΡΑΣ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ.

(Συνέχ. ἴδε εἰς προηγ. τεύχ. Γ' καὶ Δ'.)

Ἄλλὰ δεύτερον χωρίον περὶ τῆς παιδιᾶς ταύτης εἶνε τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν ἀπόσπασμα τοῦ Ἀντιφάνους, ἔπερ ὁ Eitner παραδόξως συσχετίζει πρὸς τὸ Ἐπίσκυρος, πρὸς ὃ ὅμως οὐδὲν κοινόν. Τὸ χωρίον ἔχει: «σφαιραν λαβὼν τῇ μὲν διδοὺς ἔχαιρε, τὸν δ' ἔφευγ' ἄμα, τὸν δ' ἐξέκρουσε, τὸν δ' ἀνέστησε πάλιν κλαγκταῖσι φωναῖς.» Καὶ ἐνταῦθα φανερώς πᾶσα τοῦ παίζοντος ἡ τέχνη ἐσκόπει νὰ ἀπατήσῃ τὸν ἀντίπαλον ὡς πρὸς τὴν σκοπούμενην διέουσιν τῆς πρὸς βολὴν σφαίρας. (1)

Καὶ διατί τοῦτο; Μόνον διότι ὁ παίζων κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἤθελε νὰ κατορθώσῃ ὥστε νὰ μὴ ληφθῇ ἡ σφαῖρα. Ἄν δὲ τοῦτο συμβαίνοι, ἔπεται ἀναγκαίως ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ παιδιᾷ ἡ λήψις ἦτο

(1) Πρβ. Γαλ. «Εἰ μὴ τις ἀκριβῶς τὴν ῥοπὴν τῆς σφαίρας εἰς ὅτι φέροιτο, προαισθάνοιτο, διαμαρτάνειν τῆς λαβῆς ἀναγκαῖον ἐστὶν αὐτόν.»

τὸ κύριον, ὅτι ἐπομένως ἡ παιδιὰ θὰ ἦτο ἀπολωλυτά, ἂν μὴ ἐλαμβάνετο ἡ σφαῖρα, καὶ βεβαίως ἐκείνη τῇ μερίδι, εἰς ἧς τὸ ἔδαφος ἔκειτο.

Τοῦτο εἶνε τὸ δεύτερον καὶ σπουδαιότατον σημεῖον δι' οὗ διακρίνεται ἡ Φαινίνδα τῆς Ἐπισκύρου ἐν ἧ ὡς εἶδομεν οὐδαμῶς πρόκειται περὶ τῆς λήψεως τῆς σφαίρας. Τρίτον δὲ διὰ τοῦ τρέχειν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὴν μέλλουσαν νὰ τὴν λάβῃ μερίδα, (1) καθίστατο ζωνηρά ἡ παιδιὰ, καὶ τέλος οὐδαμοῦ γίγνεται μναία περὶ τῶν σταθερῶν τῆς ὀπισθοχωρήσεως ὀρίων, ἅτινα ἐνταῦθα οὐδένα εἶχον σκοπόν, ἐνῶ ἐν τῷ Ἐπισκύρω ἀκριβῶς πάντα περὶ ταῦτα ἐστρέφοντο. Διὰ τῆς ἐρμηνείας ταύτης πιστεύω ὅτι παρέσχον εἰκόνα τινὰ τῆς Φαινίνδας, ἧτις καὶ τοι δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ καθ' ὅλα ἀκριβῆς, οὐχ ἦττον ὅμως ἔχει πολλὴν τὴν πιθανότητα καὶ πρὸ παντός εἶνε δυνατὴ ἐκτελέσεως. Ἐλπίζω δὲ ὅτι ἀπέδειξα, ὅτι συγχώνευσιν ἀμφοτέρων τῶν παιδιῶν, ὡς πολλάκις συνέβη, εἶνε ἀδύνατος ἕνεκα τῆς μεγάλης διαφορᾶς ἀμφοτέρων. Μικρὰν παρατήρησιν φέρω καὶ εἰς τὴν γνώμην τοῦ Eitner καὶ Guhl καὶ Koner, ὅτι ἡ Φαινίνδα δὲν ἐπαίζετο διὰ τῆς μικρᾶς, ἀλλὰ διὰ τῆς μεγάλης κενῆς ἢ θυλάκου σφαίρας. Εἰς τὸν ἄλλως ἀπίθανον τοῦτον δισχυρισμὸν ἀντιτάσσονται τρεῖς ῥήται μαρτυρίαι ἀρχαίων συγγραφέων, ὡς ὁ Eitner, ἄνευ λόγου, μόνον ἐπειδὴ δὲν συμφωνοῦσι τῇ γνώμῃ του, παρίστησιν ὡς ἐσφαλμένας χωρὶς ὅμως καὶ νὰ τὰς ἀποδείξῃ. Πρῶτον δῆλον ὅτι ὁ Ἀθήναιος 1,25 καὶ Εὐστάθιος σ. 1601,51 ἐκλαμβάνουσι τὴν Φαινίνδαν τὴν αὐτὴν τῷ ἀρπαστῷ, ἔπερ καὶ αὐτὸς ὁ Eitner λέγει ὅτι ἐπαίζετο διὰ τῆς μικρᾶς σφαίρας· ὁ δὲ Ἀθήναιος μαρτυρεῖ ῥητῶς ὅτι ἀκριβῶς τὴν Φαινίνδα ταύτην, ἧτις καὶ ἀρπαστὸν ἔκαλεῖτο, πρὸ πασῶν μετὰ πλείστης εὐχαριστήσεως εἶδεν, ἧτις μαρτυρία ἀποκλείει ἐντόνως τὸ δυνατὸν ἀνταλλαγῆς ὀνόματος. Δεύτερον λέγει ὁ Πολυδεύκης Ὀνομαστ., IX, 105 βεβαίως περὶ Φαινίνδης:

(1) Πρβ. Γαλ. αὐτ. σ. 100, 20: Τὸ δ' ἐπὶ πλέον διαθέοντα καὶ ὠκέως ἐκ πολλοῦ διαστήματος ὀλιγάκις προσχρησθῆναι τῇ βολῇ τὰ κάτω μᾶλλον διαπνεῖ.

«Εικάζοιτο δ' αν ή διά τοῦ μικροῦ σφαιρίου, ἔκ τοῦ κρηλασιν ὠνόμασται» καί τρίτον ὁ Κλήμης ὁ Ἄλεξ. παιδαγ. 161, 10, 50 λέγει: «ἀνδρῶν δ' οἱ μὲν γυμνοὶ καὶ πάλης μετεχέτωσαν, οἱ δὲ καὶ σφαῖρῃ τῇ μικρᾷ παιζόντων τὴν Φαινίνδα παιδίαν ἐν ἡλίῳ μάλιστα.»

Ἄλλ' ἐρωτᾶται, πόθεν κατάγεται ἡ ὄλη ὑπόθεσις; Αὕτη βασιζέται ἐπὶ τῆς ἐπίσης κατ' εἰκασίαν ἐκφρασεύσεως εἰδήσεως τοῦ Πολυδεύκου, ὡς ἡ πρὸ ὀλίγου ἀναγραφεῖσα: «τάχα δ' ἂν καὶ τὴν ἐκ τῆς μαλακῆς σφαίρας παιδίαν οὕτω τις καλοίη,» ἐν ᾧ ἄνευ ἐτέρου ἡ μαλακὴ ἐκλαμβάνεται ὡς ἡ κενή. Ἄλλ' ὅμως, ὡς ὁ Marguard ἀποδεικνύει, (privatl. D. Röm. σ. 819) ἀμφοτέραι αἱ σφαῖραι εἶνε ὅλως διάφοροι, καὶ ἡ μαλακὴ εἶνε μετὰ πτερῶν πεπληρωμένη, ὥστε οὐχὶ κενή, — μᾶλλον ἡ ῥωμαϊκὴ paganica, καὶ πρὸς τούτοις μικροτέρα τῆς κενῆς. Αὕτη δὲ ἡ καὶ θύλακος καλουμένη, πολὺ μεγάλη, ὁμοία τῇ Follis τῶν Ῥωμαίων ἐκ δέρματος σφαῖρα, καίτοι οὐχὶ ἡ αὐτὴ, ὡς ὁ Ναζάριος πρότερον δισχυρίσθη. Τούτοις δὲ συμφωνεῖ καὶ ἡ γνώμη τοῦ Ἀντύλλου περὶ τῆς παιδιᾶς διὰ τῆς κενῆς ταύτης, ὅτι εἶνε δηλαδή: οὐ πάνυ εὐκόλον οὐδὲ εὐσχημον· διὸ παραιτήσεως ἄξιον, πρὸς τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως, εἰς ὃν ἡ Φαινίνδα ἦτο προσφιλεστάτη.

3. Περὶ τοῦ τρίτου παιγνιδίου τοῦ καλουμένου «Ἄρπαστόν» ὀλιγώτερα γινώσκωμεν. Οὐχ ἦτονον ἐλπίζω ἐκ τῶν ὀλίγων νὰ παραστήσω εἰκόνα τινὰ τῆς διεξαγωγῆς τούτου καὶ νὰ παράσχω γνώμην περὶ τῆς σχέσεως αὐτοῦ πρὸς τὴν Φαινίνδα. Ἐκ τοῦ Λουκιανοῦ⁽¹⁾ μαυθάνομεν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Σπαρτιᾶται ἔπαιζον τὴν παιδίαν ταύτην, βεβαίως δὲ τοῦτο καὶ ὁ σχολιαστὴς τοῦ Πλάτωνος (νομ. 6, 633b).⁽²⁾ Ἐκ τῶν εἰδήσεων παρὰ Μαρτιάλιῳ, Ἀθηναίῳ καὶ ἄλλων ἐξάγεται, ὅτι καὶ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἦτο ἐπίσης αὕτη

(1) Λουκ. Ἄναχ. 38.

(2) Παρὰ Krause Gymn. σ. 308 «ὥστε τὸν πρῶτον ἀρπάσαντα νικᾶν, καὶ καλῶς αὐτοῖς οὕτως ὁ ἀγών.»

ἀρεστή. Περὶ δὲ τοῦ τρόπου τῆς παιδιᾶς ὁ Γαληνὸς μόνος παρέχει ἡμῖν ὀλίγα τινὰ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ μνημονευθέντι συγγράμματι του (σ. 95, 23): ὅταν μὲν γὰρ συνιστάμενοι πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀποκωλύοντες ὑφαρπάσαι τὸν μεταξὺ διαπονώσι, μέγιστον καὶ σφοδρότατον καθίσταται (τὸ γυμνάσιον) κτλ. Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου μαυθάνομεν δύο τινὰ: 1. ὅτι εἶνε δύο μερίδες ἀντιπαρατεταγμένοι, αἵτινες προσεπάθουν νὰ ἐμποδίσωσι τὸν μεταξὺ, δηλ. τὸν ἐν τῇ Φαινίνδα γνωστὸν Medicurrons τοῦ νὰ ἀρπάσῃ τὴν ἐν τῷ ἐδάφει κειμένην σφαῖραν.

4. Διὰ τῶν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ χωρίῳ περιγραφόμενων ἀγώνων, οἱ τινες ἀνεπτύσσοντο ἐνταῦθα, ἡ ἀσκήσις καθίστατο ἐπιπονωτάτη καὶ σφοδροτάτη. Ἐπι προσωτέρω ὁδηγεῖ ἡμᾶς ἡ πρότερον μνημονευθεῖσα μαρτυρία τοῦ Εὐσταθίου, ὅτι καὶ τὸ Ἄρπαστόν ὡς ἡ Φαινίνδα εἶχεν ἀφῆσιν καὶ φυγὴν. Ἐπειτα συνιστᾷ ὁ Γαληνὸς ὡς καθόλου ἀναγκαῖον ἐν τῇ παιδιᾷ ταύτῃ νὰ ἀκολουθῇ τις ἀκριβῶς διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὴν φεύγουσαν σφαῖραν, διότι ἄλλως θὰ ἀπετύγγανεν ἡ λῆψις. Τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ ἤδη μνημονευθεὶς Σχολιαστὴς τοῦ Πλάτωνος, λέγων, ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔρριπτον οὕτως τὴν σφαῖραν, ὥστε ὁ λαβὼν πρῶτος ἦτο ὁ νικητῆς, ἐξ ἧς ἀμίλλης ἐξηγοῦνται καὶ οἱ ὑπὸ τοῦ Γαληνοῦ περιγραφόμενοι ἀγῶνες. Κατὰ ταῦτα καὶ ἐν τῷ Ἄρπαστῷ κύριον ἦτο ἡ λῆψις ἐξ αὐτοῦ εὐκόλως συνάγεται, ὅτι καὶ ἐνταῦθα ἐκείνη ἡ μερὶς ἀπώλλυε τὴν παιδίαν, ἧς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἔπαυε νὰ κινῆται ἡ σφαῖρα.

Πᾶσαι αὗται αἱ ιδιότητες εἶνε κοινὰ τῷ τε Ἄρπαστῷ καὶ τῇ Φαινίνδα, καὶ μένει μόνον ἡ διαφορὰ, ὅτι ἡ πρώτη παιδιὰ ἔνεκα τῶν μετ' αὐτῆς συνδεδεμένων ἀγώνων εἶχε σφοδρότερόν τινα χαρακτῆρα ἢ ἡ δευτέρα.

(ἀκολουθεῖ)

E. ΓΑΛΑΝΗΣ.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

Περὶ διδακτικῶν βιβλίων τοῦ ὑπουργείου τῆς Πρωσίας.

Βερολίνον 12 Ἰανουαρίου 1880.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Ἐν τῇ Ἐφημερίδι ὑπὲρ τῆς καθόλου ἐκπαιδεύσεως (ἔτος 1880 ἀριθ. 1) ἐδημοσιεύθη ὁ κατάλογος τῶν ἐν τοῖς ἀνωτέροις ἐκπαιδευτηρίοις (γυμνασίοις, πρακτικοῖς σχολείοις, καὶ ἀνωτέροις ἐιδικαῖς σχολαῖς) εἰσαχθέντων βιβλίων. Ἡ δημοσίευσίς τοῦ καταλόγου τούτου δὲν ὑπηρετεῖ μόνον τὸ στατιστικὸν καὶ φιλολογικὸν ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ δύναται νὰ ὠφελήσῃ ἐμμέσως καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτὴν, καθ' ὅσον προκειμένου νὰ εἰσαχθῇ βιβλίον τι διευκολύνει τὴν ἀποψιν τῶν ὑπαρχόντων ὁμοειδῶν διδακτικῶν βιβλίων καὶ θὰ διευθύνῃ τὴν ἐν εἰδικοῖς περιοδικοῖς ἡσκημένον κριτὴν ἐπὶ τὴν συγκριτικὴν κρίσιν τῶν ἤδη ἐν χρήσει ὑπαρχόντων βιβλίων.

Ἡ παραβολὴ τοῦ μνημονευθέντος ἐν τῶν πρωτοτύπων τῶν καθ' ἕκαστον ἐκπαιδευτηρίων συνταχθέντος καταλόγου βεβαιοῖ ὅτι εἰς πάντας σχεδὸν τῆς διδασκαλίας τοὺς κλάδους εἰσὶν ἐν χρήσει τινὰ βιβλία χωρὶς νὰ ληφθῇ ἢ συναίνεσις τοῦ Ὑπουργείου πρὸς τὴν πρώτην αὐτῶν εἰσαγωγὴν.

Δὲν δύναμαι νὰ παραδεχθῶ ὥστε νὰ παραβιάζωνται ἐν τισὶν περιπτώσεσι τὰ πρὸς τοῦτο καθεστῶτα καὶ αἱ πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τούτων διατάξεις. Ἡ πρωσικὴ ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως διοίκησις κατ' ἀρχὴν δὲν θέλει νὰ ὀρίσῃ αὐτὰ τὰ διὰ τὰ ἀνώτερα σχολεῖα ἀπαιτούμενα διδακτικὰ βιβλία ἢ ὠρισμένα τοιαῦτα βιβλία νὰ καταγράψῃ, ὅπως τηρήσῃ τὸ ἐνεργὸν ἐνδιαφέρον συμπάντων τῶν διδασκάλων ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῶν διδακτικῶν βιβλίων καὶ ἀποκρούσῃ τὸν κίνδυνον πραγματικῆς ἀδικίας παραδεχόμενον μονοπώλιον ὑπὲρ ὠρισμένων τινῶν διδακτικῶν βιβλίων.

Ἄλλ' ἐνῶ ἡ διοίκησις εἰς τὴν ἀληθῆ πρόοδον τῆς διδακτικῆς φιλολογίας ἀποβλέπουσα καθιστᾷ δυνατὴν τὴν εἰσαγωγὴν τοιού-

των βιβλίων εἰς τὰ ἀνώτερα σχολεῖα, ἔχει ὁμως συνάμα καὶ καθήκον νὰ ἀποτρέψῃ ἐν τισὶ πᾶσαν διατάραξιν καὶ διάσπασιν ἢ συνεπιφέρει ἢ εἰσαγωγὴ ἀμφιβόλων καινοτομιῶν εἰς τὰ μέχρι τοῦδε κείμενα. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὑπομιμνήσκω ὑμᾶς τὰς προτέρας διατάξεις.

Βιβλία κατὰ πρῶτον εἰσαγόμενα ἀνάγκη νὰ ἔχωσι τὴν ἔγκρισιν τοῦ ὑπουργοῦ τῆς ἐκπαιδεύσεως. Πρὸς εἰσαγωγὴν διδακτικοῦ βιβλίου μέχρι τοῦδε μὴ ἔντος ἐν χρήσει εἰς τι μόνον διδακτήριον εἴτε τοῦτο καθόλου δὲν εἶναι εἰσέτι εἰσηγμένον, εἴτε ἔχει ἤδη εἰσαχθῆ εἰς ἄλλα σχολεῖα, ὁ διευθυντὴς ὀφείλει νὰ ζητήσῃ τὴν ἔγκρισιν τοῦ ἐπαρχιακοῦ τῶν σχολείων συμβουλίου. Πρὸ τούτου δὲ ἀνάγκη νὰ συσκεφθῇ πρῶτον ὁ Διδασκαλικὸς σύλλογος ἢ οἱ εἰδικοὶ διδάσκαλοι, εἰς ὧν τὸ μάθημα ἀφορᾷ τὸ βιβλίον.

Πρέπει δὲ ἐν τῇ αἰτήσει νὰ λέγηται ὁ λόγος τῆς ἀποβολῆς τοῦ μέχρι τοῦδε ἐν χρήσει βιβλίου καὶ τὰ πλεονεκτήματα τοῦ εἰσαχθησομένου, ἢ τιμὴ ἀμφοτέρων, ὁ χρόνος καθ' ὃν εἰσῆχθη τὸ ἀποβληθῆσομένον καὶ τινὰ ἄλλα διδακτικὰ βιβλία περὶ τὸν αὐτὸν κλάδον τῆς διδασκαλίας ἐν ταῖς διαφόροις τάξεσι τοῦ σχολείου εἰσῆχθησαν.

Ἡ εἰσαγωγὴ νέων βιβλίων μόνον κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ σχολιακοῦ ἔτους δύναται νὰ γείνη.

Ἡ αἴτησις πρὸς ἔγκρισιν πρέπει νὰ γίνηται τρεῖς μῆνας πρὸ τῆς λήξεως τοῦ σχολιακοῦ ἔτους, ἀποστελλομένου καὶ ἀντιτύπου τοῦ εἰσαχθησομένου καὶ ἀποβληθῆσομένου βιβλίου εἰς τὸ ἐπαρχιακὸν σχολικὸν συμβούλιον, ὅπερ ὀφείλει νὰ συλλέξῃ καὶ τὰς πληροφορίας, ὅσαι ἀπαιτοῦνται πρὸς ἔγκρισιν ὑπ' ἐμοῦ. Πάσας δὲ ταύτας ἐν περιλήψει καὶ ἔκθεσιν εἰδικοῦ καθηγητοῦ περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀξίας τῆς διδακτικῆς σκοπιμότητος τοῦ πρὸς εἰσαγωγὴν βιβλίου ὀφείλει νὰ ἀποστείλῃ εἰς τὸ ὑπουργεῖον.

Ἄν βιβλίον τι ἐν πλείοσι τάξεσι εἶνε ἐν χρήσει, ἡ μεταβολὴ γίνηται μόνον ἐν τῇ κατωτάτῃ τάξει, ὥστε οἱ μαθηταὶ τῶν ἄλλων τάξεων νὰ μὴ ἦνε ἠναγκασμένοι νὰ μεταβάλωσι βιβλίον, οὐ χρῆσιν ἐποιήσαντο εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις.

Αἱ διατάξεις περὶ ὀρησκευτικῶν βιβλίων ἐν σχολείοις καθολικοῖς ἢ μικτοῖς παραλείπονται.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

Πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Δραγάτη καὶ Δαμπάκη γραφεῖντα
ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς ἑβδομάδος (ἀρ. 12 καὶ 13).

Ἐν προηγουμένῳ τεύχει τοῦ Πλάτωνος ⁽¹⁾ ἐπιγραφῆς τινος ἐπὶ μικρᾶς ὀπτῆς πλίνθου, ⁽²⁾ εὐρεθείσης ἐν Αἰγίῳ, εἶχομεν προτείνει διάφορον ἀνάγνωσιν τῶν ἕως τότε τριῶν προτάσεων, διότι ἐθεωρήσαμεν αὐτὰς πλημμελεῖς μετὰ βραχυτάτης ἅμα παρατηρήσεως ὅτι ἡ μικρὰ αὕτη ὀπτὴ πλίνθος εἶνε οὐχὶ σφραγίς, ὡς ὑπελήφθη, ἀλλὰ φυλακτήριον. Ἡ ἀνάγνωσις δ' ἕμως ἡμῶν ἐκείνη ἐφάνη τῷ κ. Δραγάτῃ, καθηγητῇ τοῦ ἐν Πειραιεὶ Γυμνασίου, πιθανὴ μὲν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐπαρκής, διὸ ἔγραψέ τινα ἐν τῷ Δελτίῳ τοῦ καλλίστου περιοδικοῦ ἑβδομάδος ἐλέγχων τὸ ἀνεπαρκές αὐτῆς καὶ προτείνων ἐτέραν ὀρθότεραν κατ' αὐτόν. Ἴδωμεν ἕμως κατὰ πόσον ἔχει δίκαιον.

Ἡ ἀνάγνωσις ἡμῶν ἐκείνη θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ κ. Δραγάτη ἀνεπαρκής διὰ τὰ ἑξῆς τέσσαρα: α'. διότι πάλιν ἄνευ σκοποῦ τινος διεσκορπισμένα τὰ γράμματα ἀναγινώσκονται: β'. ἀναγκάζεται νὰ δεχθῇ ἔρ κ ο ἀντὶ ἔ ρ κ ο ς ἐλλείψει τοῦ ς ὅπερ ἠδύνατο ν' ἀποτυπωθῇ ὑπάρχοντος ἰκανοῦ χώρου: γ'. ἀναγκάζεται νὰ κατέλθῃ εἰς συμπληρώσεις Σὺ [ὁ σταυρὸς δηλ.] βίου ἔρκος [εἶ]: δ'. πῶς ὁ σταυρὸς εἶνε ἔρκος βίου; τοῦτο ἰδίᾳ φαίνεται πως ἐξεζητημένον. Τὸ δὲ τελευταῖον πάντων ἄλλο τι ζητεῖ τις ἐπὶ σφραγίδος, διότι τοιοῦτον εἶνε τὸ κατασκευάσμα, ἢ τὴν προσφώνησιν ταύτην πρὸς τὸν Σταυρόν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἄρχεται ὑποδεικνύων τὸν τρόπον τῆς ἀναγνώσεως ὡς ἑξῆς: «Τὰ γράμματα δὲν εἶνε ἐρριμένα ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, παρατηρεῖται τάξις τις καὶ κανονικότης ἐν τῇ διατάξει αὐτῶν. Ἦτοι ἡ ἀρχὴ τῆς σειρᾶς αὐτῶν εἶνε τὸ ἐν ἀριστερᾷ ἄνω Σ' ἀπὸ τούτου γραμμῆ διαγωνίως τοῦ

(1) Ὁρ. Τόμ. Ζ. τεύχ. α'. καὶ β'. σελ. 41 κ. ἐ.

(2) Ὁρ. τὸ ἀποτύπωμα ταύτης κατωτέρ. σελ. 157.

» Σταυροῦ φερομένη ἄγει εἰς τὸ κάτω καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ Ε (ΣΕ):
» εἶτα ληπτέον κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν τὸ ἐν δεξιᾷ ἄνω Β ἀπὸ τοῦ
» ὀποίου διὰ γραμμῆς ὁμοίας τῇ πρώτῃ διαγωνίως τοῦ Σταυροῦ
» ἀγόμεθα εἰς τὴν δίφθογγον τὴν κάτω ἐν ἀριστερᾷ ΟΥ (ΒΟΥ, τὸ
» ὅλον τῶν συλλαβῶν τῶν ἀποτελουσῶν διὰ τῆς ἀναλύσεως τῶν
» γραμμάτων αὐτῶν τὰς τέσσαρας τοῦ Σταυροῦ ἀκτῖνας ΣΕΒΟΥ).
» Καὶ ταῦτα μὲν τὰ γράμματα οὕτως ἐν τάξει τινὶ κείνται, τὰ δὲ
» ἀπὸ τούτων οὐχὶ ἐν κανονικῇ σειρᾷ. Εἶνε δὲ ταῦτα τὸ Κ πρὸς
» τὰ ἀριστερὰ καὶ κάτω ἔπερ μετὰ τοῦ Υ' τῆς δίφθογγου ἀποτελεῖ
» τὴν συλλαβὴν ΚΥ', εἶτα τὸ ἐν δεξιᾷ καὶ κάτω Ρ μετὰ τοῦ ἐν
» ἀριστερᾷ καὶ κάτω Ι τὴν συλλαβὴν ΡΙ καὶ τὸ ἐν δεξιᾷ καὶ κάτω
» Ο μετὰ τοῦ ἐν τῇ ἀριστερᾷ ἄνω γωνίᾳ τοῦ σταυροῦ παρεμβλη-
» θέντος V τὴν συλλαβὴν ΟΝ: διότι Ν εἶνε τὸ ἐκεῖ ἀποτετυπωμέ-
» νον γράμμα οὐχὶ δὲ Υ' ὡς κακῶς ἐξελήφθη: διότι τὸ Υ' ἄλλως
» ἀποτυποῦται ὡς φαίνεται κατὰ τὴν ἀριστερὰν κάτω γωνίαν τοῦ
» Σταυροῦ, οὐδὲ εἶνε δυνατόν νὰ φέρωνται δύο τύποι τοῦ αὐτοῦ
» γράμματος, ὡς διὰ τῶν λοιπῶν ἀναγνώσεων γίνεται. Οὕτω δὲ
» ἐπετηδεύθη καὶ ὑπὸ τοῦ ἀποτυπώσαντος τὴν γριφώδη φαινομένην
» ἐπιγραφὴν, ὥστε ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τῆς φράσεως κατὰ τὴν
» αὐτὴν γωνίαν νὰ συμπίπτωσι διὰ τοῦ Σ ἐν ἀρχῇ καὶ τοῦ Ν ἐν
» τέλει. Ἡ δευτέρα λοιπὸν λέξις εἶνε ΚΥΡΙΟΝ, τὸ δὲ ὅλον ΣΕ-
» ΒΟΥ ΚΥΡΙΟΝ πληρέστατον, ῥῆσις δηλ. παραινετικὴ ἀρμόζουσα
» καὶ εἰς σφραγίδα, εἴαν ἐκληφθῇ σφραγίς τὸ κατασκευάσμα, καὶ
» εἰς φυλακτήριον εἴαν ὡς τοιοῦτο θεωρηθῇ: διότι δὲν δύναται τις
» ν' ἀποφανθῇ περὶ τούτου, εἴαν δηλ. εἶνε σφραγίς ἢ φυλακτήριον,
» ἂν μὴ ἴδῃ καὶ ἐξετάσῃ τοῦτο καὶ τὸ σχῆμα καὶ τὴν κατασκευὴν
» καὶ τὸ μέγεθος.

» Ἐὰν θέλῃ τις νὰ προσθέσῃ τι ἐπὶ τοῦ κατασκευάσματος τού-
» του δύναται νομίζω νὰ θεωρήσῃ τοῦτο ὡς σφραγίδα συμβολικὴν,
» ἐφ' ἧς διὰ τὸ συμβολικὸν τοῦτο οὕτω διετέθησαν τὰ γράμματα
» εἰς ἀποφυγὴν ἀπάτης ἰσως. Ἀλλὰ τοῦτο ἀπλῆ εἰκασία.»

Πᾶς τις, νομίζω, ἀπροκατάληπτος ἀναγνώστης βλέπει κάλλι-
στα ὅτι τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Δραγάτη λεγόμενα, ὅτι ὑφ' ἡμῶν ἄνευ

σκοποῦ τινος διεσκορπισμένα τὰ γράμματα ἀναγινώσκονται, εἶνε
λίαν τολμηρά, ἵνα μή τι ἄλλο εἴπωμεν. Τὴν δὲ τάξιν καὶ κανο-
νικότητα, ἣν ὁ κ. Δραγάτσης ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἀναγνώσει ἐνορᾷ, εἰ-
λικρινῶς ἀνομολογοῦμεν ὅτι δὲν ἠδυνήθημεν νὰ διακρίνωμεν,
καίπερ μετ' οὐ μικρᾶς προσοχῆς ἀκολουθήσαντες τὰς ὁδηγίας αὐ-
τοῦ. Αὐταὶ τὸναντίον εἰς λαβύρινθον ἄγουσιν, εἰς ὃν, ὡς καὶ αὐ-
τὸς ἀναγκάζεται ν' ἀνομολογήσῃ, ἄκων ἐπέπεσε. Περιπεσὼν δηλαδὴ
εἰς ἀμηχανίαν ἕνεκα τῆς μεγίστης ἀταξίας τῶν κατὰ τὴν ἀνάγνω-
σίν του γραμμάτων καὶ μὴ δυνάμενος ἄλλως νὰ ἐξέλθῃ ἐκ ταύτης
ἀναγκάζεται νὰ παραδεχθῇ τὰ ξιν τινὰ καὶ ἅμα μὴ κανο-
νικὴν σειράν, ἵνα διὰ τῆς ἀντιφατικῆς ταύτης ἐκφράσεως
κατορθώσῃ νὰ παραγάγῃ τὸ μὴ κατ' αὐτὸν ἐξεζητημένον καὶ τὸ εἰς
σφραγιδοῦ ἀρμόζον Σέβου Κύριον, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἀναγκάζεται νὰ
στοιχειοθετήσῃ. Περιττὸν ὅλως, νομίζομεν, νὰ εἴπωμέν
τι πλεόν περὶ τούτου, ἀφοῦ τὰ πράγματα αὐτὰ μονονουχί φωνὴν
ἀφιάσιν, ὅτι ἡ ἀνάγνωσις τοῦ κ. Δραγάτσης εἶνε ὅλως ἀστήρικτος,
δὲν νομίζομεν δ' ὅμως περιττὸν νὰ σημειώσωμεν καὶ ἐνταῦθα πα-
ροιμίαν τινὰ δημώδη, ἣτις ἐπῆλθεν ἡμῖν, ὅτε τὰ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ
γραφόμενα περὶ τῆς ἀτάκτου ἡμῶν ἀναγνώσεως ἀνεγινώσκομεν,
τὴν ἐξῆς· ἡ στραβὰ πα' ὁ γιάλος, ἡ στραβὰ ἀρμενίζω γώ, ἥς
τὸ τελευταῖον ἡμισυ προσφυῶς ἀρμόζει τῇ ἀναγνώσει τοῦ κ. Δ.

Ὁ δεῦτερος λόγος, ὁ ἀναγκάσας τὸν κ. Δραγάτση νὰ θεωρήσῃ
ἀνεπαρκῆ τὴν ἀνάγνωσιν ἡμῶν, εἶνε, λέγει, ὅτι ἀναγκαζόμεθα νὰ
δεχθῶμεν ἔρκο ἀντὶ ἔρκος ἐλλείψει τοῦ ς.

Τοιοῦτόν τι δὲν περιμένομεν ν' ἀκούσωμεν παρὰ τοῦ κ. Δραγάτσης,
πλοῦστον ἀρχαιολογικῶν καὶ ἐπιγραφικῶν γνώσεων οὐχὶ ἀτόπως ἀντι-
ποιουμένου, ἀφοῦ καὶ ὁ ἐλαχίστην εἶδησιν ἐπιγραφικῆς ἔχων γινώ-
σκει κάλλιστα ὅτι οὐδὲν συνηθέστερον ἐν ταῖς ἀρχαίαις ἐπιγραφαῖς
εἴτε ἐπὶ λίθων εἴτε ἐπὶ ἄλλης πολυτίμου ὕλης, ἐν τοῖς νομίσμασι
κ. τ. τ., ἢ ἐλλείψεις στοιχείων ἢ συλλαβῶν ἐκεῖ, ὅπου μάλιστα
ὑπάρχει χώρος πρὸς ἀποτύπωσιν ἢ ἐγγάραξιν τούτων, ἢ τὸναν-
τίον πλεονασμοί,⁽¹⁾ συνηθέστατον δ' ἐν ταῖς χριστιανικαῖς ἐπιγρα-

(1) Ὁρ. Roehl I. A. 20, 56 Ἀθνα ἀντὶ Ἀθάνη. 81 Ποτδὲν

φαῖς ταῖς γνωσταῖς μάλιστα ἐπὶ ταῖς πολλαπλαῖς καὶ ποικίλαις
συντμήσεσιν, ὧν στρατιῶν ὀλόκληρον δύναται τις νὰ ἴδῃ ἐν τῷ
Corp. Inscription. Graec. T. II. Fasc. II.⁽¹⁾

Ἄλλὰ πλὴν τῶν ἤδη εἰρημένων ἰκανωτάτων πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ
ὅτι ἡμεῖς οὐδαμῶς ἠμάρτομεν προσθέντες τὸ ς, ἢ παράλειψις
τούτου ἀπὸ τῆς περὶ ἥς ὁ λόγος λέξεως προήλθεν ἕνεκα ἐλλεί-
ψεως χώρου, ὅπερ πᾶς τις δύναται νὰ ἴδῃ· δύναται δὲ νὰ ἴδῃ καὶ
τοῦτο ὅτι ὁ τεχνίτης ἐπεδίωξε μετὰ μεγάλης ὄσον ἔνεστι προσοχῆς
τάξιν καὶ ἀλληλουχίαν προσπαθῶν, ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν τῶν
γραμμάτων καταφαίνεται, ν' ἀποφύγῃ τὴν σύγχυσιν καὶ ἀσάφειαν,
ἣτις μόνον ὑπάρχει ἐν τῷ ἐσφαλμένῳ τρόπῳ τῆς ἐξετάσεως τοῦ κ. Δ.
Οὕτως συγκεχυμένα τὰ γράμματα νομίζων δὲν παρετήρησεν ὅτι,
ἐὰν ὁ τεχνίτης ἤθελε νὰ ἐκτυπώσῃ τὸ ς, ἢ ἔπρεπε μετὰ τὸ τελευ-
ταῖον Ο ἢ κάτωθεν τοῦ Κ νὰ τοποθετήσῃ αὐτό, ἀλλὰ χώρου ἐκεῖ
μὴ ὑπάρχοντος, παρέλιπε τοῦτο, ὅπως θὰ ἠδύνατο νὰ παραλίπη
καὶ χώρου ὑπάρχοντος, ὡς τὰ ἀνωτέρω ἐν ὑποσημειώσει παρατε-
θέντα παραδείγματα ἀποδεικνύουσιν.

Τρίτος λόγος τοῦ ἀνεπαρκοῦς τῆς ἡμετέρας ἀναγνώσεως εἶνε,

ἀντὶ Ποτειδάν. 372, 19 Ἀντίμαχο ἀντὶ Ἀντίμαχος. 25 Ἀρίσταρχο
ἀντὶ Ἀρίσταρχος. 27 Ἀριστόδημο ἀντὶ Ἀριστόδημος. 73. Δημόκριτος
ἀντὶ Δημόκριτος. 95. Ἐπίκουρο ἀντὶ Ἐπίκουρος κ. ἄ. π. αὐτ. C. I. A.
II. 578 στ. 25 πρότερο ἀντὶ πρότερον. 616 στ. 16. Διονύσιο ἀντὶ
Διονύσιον. 1055 φυτεύοντα ἀντὶ φυτεύοντας κ. π. ἄ. C. I. G. Gemm.
7045 Ἀρποκράτ ἀντὶ Ἀρποκράτης. 7237 Πελαγι ἀντὶ Πελαγίου.
7252 Σελευκ ἀντὶ Σελεύκου. 7309. Εὐπλοῖ ἀντὶ Εὐπλοῖα κ.τ.λ. κ.τ.λ.
Manuel de Numismatique. ancienn. p. M. Hennin. Atlas.
Paris. 1872. II. 20, 5 Ἀμυντ ἀντὶ Ἀμύντα. II. 26, 2. Ἀμφικτιο
ἀντὶ Ἀμφικτιόνων. II. 27, 7. Ἀθην ἀντὶ Ἀθηναίων κ.τ.λ. Ὁ βουλό-
μενος πλείονα ἴδ. Descript. de Médailles Antiq. Gr. et Rom.
et cet. p. T. E. Mionnet καὶ περὶ τῶν νομισμ. τῶν Βυζαντ. αὐτοκρ.
ὄρ. Description. Général des Monn. Byzant. et cet. p. J.
Sabatier καὶ M. Henry Cohen. Paris 1862.

(1) Ὁρ. αὐτ. ἰδίᾳ 8618 καὶ 8695.

λέγει, ὅτι ἀναγκαζόμεθα νὰ κατέλωμεν εἰς συμπληρώσεις Σϛ [ὁ σταυρὸς δηλ.] βίου ἔρκος [εἰ].

Ἡ λέξις σταυρὸς παρελείφθη, διότι εὐκολώτατα ἐννοεῖται ἐκ τοῦ αὐτόθι ἐκτετυπωμένου σχήματος τοῦ σταυροῦ, ἣν προσεθέσαμεν ἐξηγοῦντες οὐχὶ συμπληροῦντες τὸν νοῦν τῆς ἐπιγραφῆς. Τοῦτο δὲ ποιήσαντες οὐδαμῶς ἠμάρτομεν, διότι εὐτυχῶς ὑπάρχει ἐπιγραφή ἐπὶ χαλκοῦ σταυροῦ,⁽¹⁾ ἐν ἣ ἡ λέξις σταυρὸς ἐλλείπει δι' ὃν καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ λόγον. Οὐδὲν δὲ λέγομεν περὶ τῆς παραλείψεως τοῦ εἰ, διότι οὐδ' αὐτὸς ὁ κ. Δ. ἐκ τοῦ συντακτικοῦ τὰς τοιαύτας παραλείψεις ἀγνοεῖ.

Τέταρτος λόγος δι' οὗ θεωρεῖται ἀνεπαρκῆς ἡ ἀνάγνωσις ἡμῶν εἶνε κατὰ τὸν κ. Δραγάτσην τὸ ἐξεζητημένον τῆς ἐννοίας τῆς ἐπιγραφῆς. Πῶς ὁ σταυρὸς, λέγει, εἶνε ἔρκος βίου; τοῦτο ἰδίᾳ φαίνεται πῶς ἐξεζητημένον.

Ἄλλ' ἂν τοῦτο, εἰς ὃ ἀποδίδεται ὑπὸ τοῦ κ. Δραγάτση καὶ ἰδιάζουσα σημασία, εἶνε ἐξεζητημένον, τότε τί δύναται νὰ λεχθῆ περὶ τῶν προσαγορεύσεων τοῦ σταυροῦ τείχος τῆς οἰκουμένης, ἀπόρθητον καὶ θείον, περιτείχισμα τῆς ἐκκλησίας, θεμέλιον τῆς ἐκκλησίας, ἰσχύς καὶ ὀχύρωμα ἀνθρώπων, ὁσίων περιχράκωμα, ἀδιάσειστον ἔρεισμα, σωζομένων σοφία καὶ στήριγμα, στηριγμὸς τῶν πιστῶν, βάσις τῆς εὐσεβείας, κακῶν πολλῶν ἀμυντήριον, λιμὴν σωτηρίας, τῆς σωτηρίας εὐτυχέστατος ὄρμος, χειμαζομένων λιμὴν, λιμὴν ποντοπόρων ἀχείμαστος, ἀρραγὲς φυλακτήριον, οἰκουμένης φύλαξ, νηπίων φύλαξ, πάντων τῶν πιστῶν φυλακτήρ, ἀπορούντων προστάτης, τῆς πολιτείας κραταιὰ προστασία, σκέπη κραταιά, οἰκουμένης ἀσφάλεια, παντὸς τοῦ κόσμου διάσωσμα, βροτῶν τὸ διάσωσμα, φωτὸς ἀκηράτου λυχνία, μάχαιρα ἢ ἐκκόπτουσα τὰ κέρατα τῶν δαιμόνων, δίστομος σπάθη τῶν πιστῶν, τῆς εἰρήνης ὄπλον, ὄπλον θεογάλκευτον, θυρεὸς τῆς πίστεως, σκόλοψ βαρβάρων, βαλβίς τῶν ὀδοιπορούντων, ζωῆς τράπεζα,

(1) "Or. Corp. Inscription. Gr. Tom. II. Fasc. II. 9075: Εἰς τοὺς ἐὼνας νικᾷ, ἐνθα ὁ πολὺς Kirchoff ὑποσημειῖ, nempe ὁ σταυρὸς.

ζωῆς ὀδοῦτον, κρατὴρ τοῦ νέκταρος ἔμπλειως, πιστῶν μυριάωνμον εὖχος καὶ τέλος μωρολόγων ἀλόγων ἀγνοια;

Πᾶσαι αὗται αἱ προσωυμῖαι τοῦ σταυροῦ δὲν ἀποδεικνύουσιν ἡλίου φαεινότερον, ὅτι ἡ ἡμετέρα ἀνάγνωσις ὀρθῶς ἔχει; ἢ μὴ καὶ αὗται αἱ πλήρεις βαθείας ἐννοίας προσωυμῖαι ἦνε ἐξεζητημέναι;

Πρὸς τοῖς ἄλλοις προστίθῃσιν ὡς τελευταῖον λόγον «τὸ δὲ τελευταῖον πάντων ἄλλο τι ζητεῖ τις ἐπὶ σφραγίδος, διότι τοιοῦτον »εἶνε τὸ κατασκευάσμα, ἢ τὴν προσφώνησιν ταύτην πρὸς τὸν »Σταυρόν.»

Ἄλλ' ἂν ἡ μικρὰ αὕτη ὀπτὴ πλίνθος ἦτο σφραγίς, ὡς ἐσφαλμένως ὑπολαμβάνει ὁ κ. Δραγάτσης, ἢ ἀνάγνωσις Σέβου Κύριον πάντως θὰ ἦτο ἄνευ σκοποῦ ἢ μᾶλλον γελοία, διότι τί κοινὸν μεταξὺ σφραγίδος καὶ Σέβου Κύριον; Τὸ Σέβου Κύριον ἄλλοθι ἀρμόζει ἢ ἐν σφραγίδι. Ἄλλ' οὐδὲ συμβολικὴ σφραγίς δύναται νὰ ἦνε, ὡς εἰκάζει ὁ κ. Δραγάτσης, πρῶτον διότι αἱ χριστιανικαὶ συμβολικαὶ σφραγίδες φέρουσι διάφορα σύμβολα, ὅσον ἰχθύν, ὄφιν, περιστέρων καλ., τοιοῦτον δὲ σύμβολον δὲν ὑπάρχει ἐπὶ τῆς μικρᾶς ταύτης ὀπτῆς πλίνθου, ἀλλὰ μόνον ἐν τοῖς λόγοις τοῦ κ. Δραγάτση. Ἐπειτα ἔλαθε τὸν κ. Δραγάτσην ὅτι διὰ γραμμάτων, ἀποτελούντων μάλιστα πλήρει ἐννοίαν, ἡ σφραγίς δὲν καθίσταται συμβολικὴ ἐννοίας τινός, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ φίλτατος κ. Λαμπάκης. Ὡσαύτως ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ κ. Λαμπάκης ὅτι ἂν ὁ κ. Δραγάτσης διὰ τῆς φράσεως εἰς ἀποφυγὴν ἀπάτης ἐννοεῖ ἀποφυγὴν παραποιήσεως τῆς σφραγίδος, δὲν εἶνε ὀρθόν, διότι ὁ θέλων νὰ παραποιήσῃ σφραγιδά τινά δὲν ἐξετάζει τί λέγει ἡ σφραγίς, θὰ παραποιήσῃ ταύτην ἀκριβῶς ὡς ἔχει τὸ πρότυπον, καὶ ἂς ἀγνοῆ τὸ περιεχόμενον. Παραποίησιν δὲ μεγαλειτέραν ἢ προκειμένη σφραγίς(;) δὲν δύναται νὰ λάβῃ ἢ ἀναγινωσκομένων τῶν γραμμάτων ὡς ἀναγινώσκει ὁ κ. Δραγάτσης, οὐ πάντα τὰ ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ ἀναγνώσεως καὶ κατὰ τῆς ἡμετέρας ἐξηλέγησαν, νομίζομεν, ἡκιστα ὀρθὰ καὶ ἀσφαλῆ.⁽¹⁾

(1) "Ορα προσίτι καὶ τὰ ἐν σελ. 185 λεγόμενα περὶ σφραγιδ.

«Ὅ,τι δὲ μάλιστα προσβάλλει τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ ἀναγνώστου εἶνε τὸ ἀξίωμα μεθ' οὗ ἀποφαίνεται ὅτι «οὐδὲ εἶνε δυνατὸν νὰ φέρωνται δύο τύποι τοῦ αὐτοῦ γράμματος.» Τί συνηθέστερον διττῆς γραφῆς τῶν γραμμάτων ἐν ἐπιγραφαῖς χριστιανικαῖς, οὐ μόνον ἐκτεταμέναις ἀλλὰ καὶ βραχυτάταις;⁽¹⁾

Πλὴν τοῦ κ. Δραγάτση τὴν ἡμετέραν ἀνάγνωσιν ἐλέγχει ἐπίσης ὡς μὴ ὀρθὴν καὶ ὁ φίλτατος κ. Λαμπάκης ὑπερασπίζων τὴν ὑπ' αὐτοῦ πρὸ ἱκανοῦ χρόνου ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρίας τῆς Ἑλλάδος;⁽²⁾ δημοσιευθεῖσαν μετὰ τινῶν ἄλλων παρατηρήσεων καὶ δὴ ὅτι ἡ μικρὰ αὕτη ὀπτὴ πλίνθος ἀνήκει εἰς τὴν τρίτην, ὡς λέγει, τάξιν τῶν χριστιανικῶν σφραγίδων, «δι' ὧν οἱ Χριστιανοὶ ἐσήμαινον ποσότητος πραγμάτων τινῶν ἢ ἢ ἐκ πηλοῦ ἢ ἐξ ἑτέρας εὐπλάστου ὕλης οικιακὰ σκεύη, κεράμους, ὑδρίας, ἀγγεῖα, ἢ τι ἕτερον· καὶ τοιαύτη πρὸς σκοπὸν ἠτοιούτων καὶ ἡ σφραγὶς τοῦ Χριστιανοῦ Συβέρου.» Ἐν δὲ τῷ Δελτίῳ τοῦ περιοδικοῦ⁽³⁾ Ἑβδομάδος ἀποφαίνεται πλέον ὠρισμένως ὅτι ἡ μικρὰ αὕτη ὀπτὴ πλίνθος εἶνε μικρὰ οικογενειακὴ σφραγὶς, ἀνήκουσα εἰς Χριστιανὸν τινα Συβέρον (ἀναγίνωσκ. Σύβερρον), δι' ἧς ἐπεσημαίνοντο οἱ ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκπεμπόμενοι ἄρτοι (Προσφοραί, Ἀγάπαι, Ἄρτοι, Μνημόσυνα, Ἐορταί, Ἐλεημοσύναι). Ἐπίσθη δέ, λέγει, ν' ἀποδεχθῆ τὴν μικρὰν ταύτην ὀπτὴν πλίνθον τοιαύτην σφραγιδα ἐκ τούτου ὅτι εἶδεν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ὅπου ἐπικρατεῖ εἰσέτι τὸ σύστημα(;) νὰ πέμπωσιν εἰς τὸν ἱερέα κατὰ Κυριακὴν οἱ ἐνοριῖται ἄρτους ἀντὶ ἄλλης ἀμοιβῆς, ἀμοίας σφραγίδας, φερούσας τὸ ὄνομα τοῦ οἴκου πρὸς γνῶσιν τοῦ ἱερέως πόθεν ὁ ἄρτος. Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὴν ἐκδοχὴν τῆς μικρᾶς ταύτης ὀπτῆς πλίνθου· περὶ δὲ τῆς προταθείσης δια-

(1) C. I. G. T. IV. Πίν. XII. 8728 ἐνθα U καὶ V καὶ ὁμ. 8752 Πίν. XII. 8804. ἐνθα Θ καὶ θ. ο καὶ ο. U καὶ V καὶ υ. A καὶ α. ρ καὶ P Π. XVII 9544 ε καὶ ε. A καὶ α. 6 καὶ B. 8691. OV καὶ OY καὶ 8 κτλ. κτλ. κτλ.

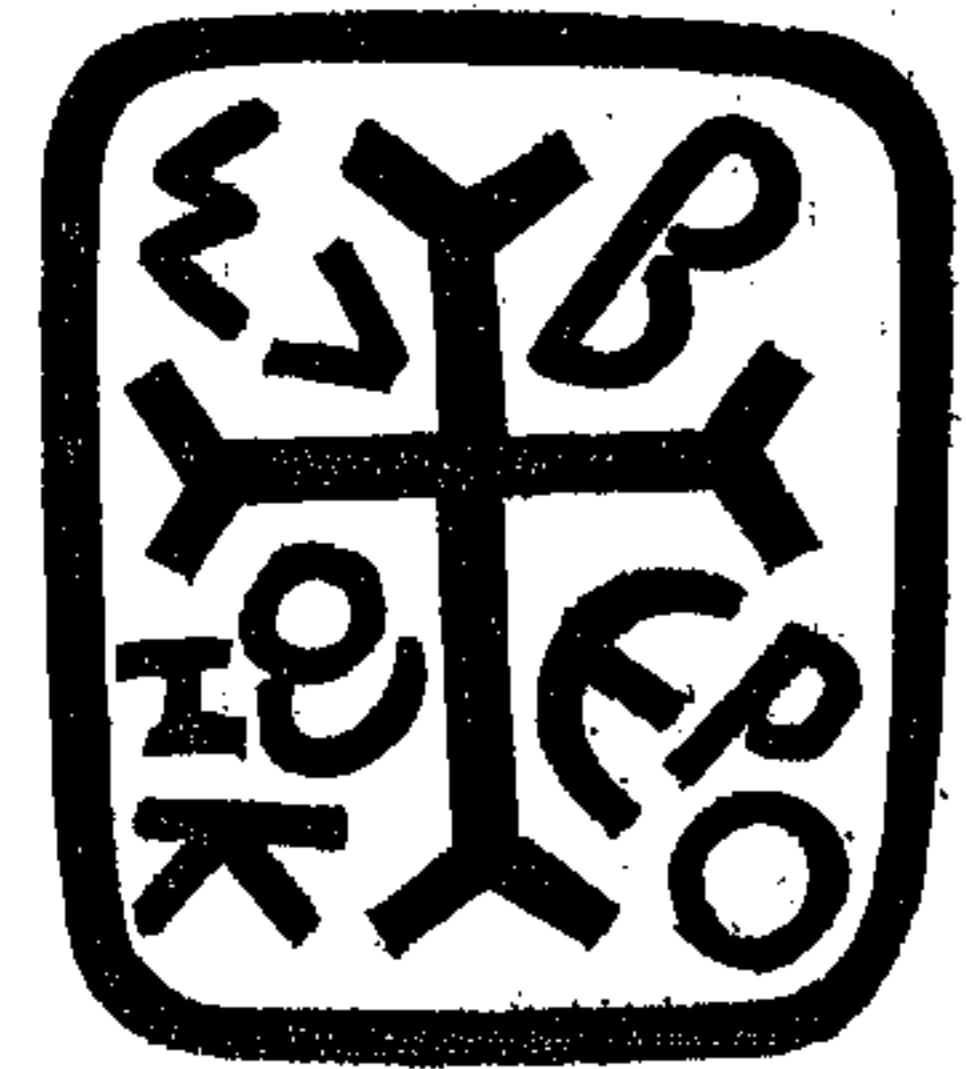
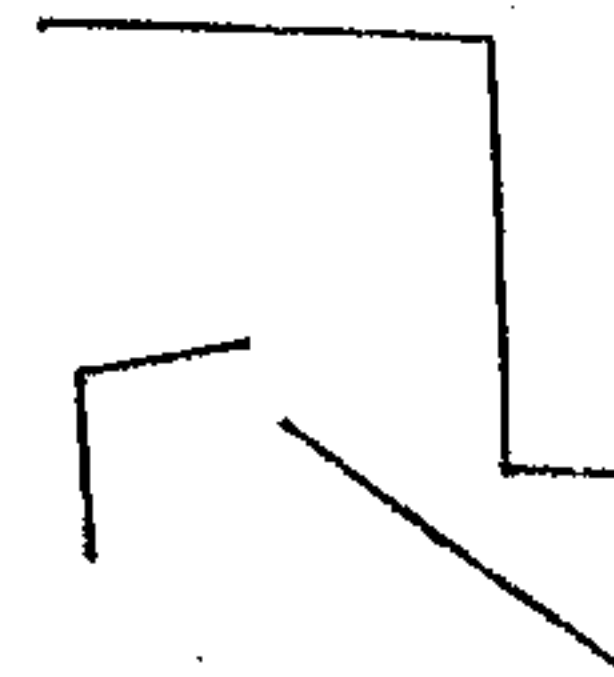
(2) σελ. 506 κ. ε. (3) ἀρ. 13 σ. 2.

φόρου ἀναγνώσεως τῆς ἐαυτοῦ λέγει ὅτι θὰ ἀπεδέχτο αὐτὴν ἀν ἐπὶ τῆς ὀρθείσης μικρᾶς ὀπτῆς πλίνθου δὲν ἀνεγινώσκετο καθ' ἑαυτὴν καὶ ἀπλοῦστα. Συβέρου οἶκος. «Ἡμεῖς,» λέγει, ἀρχόμενοι ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ, ὅπως δηλ. καὶ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα ἀναγινώσκονται, δίδομεν τὴν ἐξῆς κυκλικὴν καὶ συνεχῆ τῶν γραμμάτων σειρὰν, ἣν ἐπιθυμοῦμεν οἱ ἀναγνώσται ἡμῶν νὰ προσέξωσιν.

» Ἡ δίφθογγος OY ἐν τῇ λέξει ΣΥΒΕΡΟΥ ἐχωρίσθη τὸ μὲν O «δεξιὰ, τὸ δὲ Y ἀριστερὰ, προσεθέσαμεν δὲ μόνον τὴν κατάληξιν »OY ἐν τῇ τελευταίᾳ λέξει OIK[OY], ἧς τὸ τελευταῖον K εἶνε «κεκλιμένον.»

Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς θὰ παρακαλέσωμεν τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν ὀλίγον νὰ προσέξωσι καὶ θὰ ἴδωσιν ὅτι ὁ κ. Λαμπάκης ἀπατάται λέγων ὅτι ἀναγινώσκει κυκλικῶς καὶ συνεχῶς· διότι πρῶτον μὲν πηδᾷ ἀπὸ τοῦ τελευταίου πρὸς τὰ δεξιὰ O πρὸς τὴν δίφθογγον OY, ἧς βιαίως καὶ αὐθαιρέτως ἀποσπᾷ τὸ Y ἀπὸ τοῦ O εἰς ὃ ἀνήκει καὶ συνάπτει ἐκὸν ἄκον μετὰ τοῦ ἑτέρου τοῦ πρὸς τὰ δεξιὰ O, ἀφ' οὗ χωρίζουσιν αὐτὸ οὐρεὰ τε σκιδόντα, θάλασσα τε ἠχῆεσσα. Ἐπειτα δὲ νέον χωρισμὸν ποιούμενος τῆς δίφθογγου ἀναγινώσκει τὸ O αὐτῆς μετὰ τοῦ πρὸς τὰ ἀριστερὰ I βουστροφηδὸν χωρὶς νὰ προσαγάγῃ ἡμῖν ἕτερον παράδειγμα τοιαύτης γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως ἐν τοιούτοις χρόνοις.

Ἐνταῦθα ἄς ἐπιτραπῆ ἡμῖν νὰ ὀρίσωμεν διὰ γραμμῶν τὴν σειρὰν τῶν γραμμάτων, ἣν ἀκολουθεῖ ὁ κ. Λαμπάκης ἀναγινώσκων τὴν ἐπιγραφὴν, ἵνα γένηται παντὶ καταφανὲς τὸ αὐθαίρετον τῆς ἀναγνώσεώς του.



Ἡ κατὰ τὸ διάγραμμα λοιπὸν τοῦτο γινομένη ἀνάγνωσις καλεῖται κατὰ τὸν φίλτατον κ. Λαμπάκη κυκλικὴ καὶ συνεχῆς! Κυκλικῶς πως ἀναγινωσκόμενα τὰ γράμματα θὰ παρῆγον τὸ ἐξῆς ἐξάμβλωμα ΣΥΒΕΡΟΚΙΟΥ

Πλὴν ὅμως τῆς ἀπάτης ταύτης περιέπεσεν ὁ κ. Λαμπάκης καὶ εἰς ἑτέραν. Ἐν τῷ Δελτίῳ δηλ. τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος⁽¹⁾ λέγει «Ὁ τύπος τῆς ἐκφράσεως [Συβέρου οἶκος] ἐστὶν ἀρχαιότατος καὶ συνήθης τῇ γλώσσει τῶν πρώτων χριστιανῶν ἤδη ἐν αὐταῖς ταῖς ἐπιστολαῖς τῶν Ἀποστόλων» εὐρίσκωμεν παραλλήλους ἐκφράσεις «Στεφανᾶ οἶκος»⁽²⁾, «Φιλίππου οἶκος»⁽³⁾, «Ὀνησιφόρου οἶκος»⁽⁴⁾ ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ὄνομα «Συβέρους Severus καὶ Σεβῆρος ἦν κοινότατον μεταξύ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ τῶν πρώτων αἰώνων καὶ εἰς τῶν αὐτοκρατόρων (γράφ. δύο) τῆς Ῥώμης ἐκαλεῖτο ὡσαύτως Σευῆρος [Ἀλέξανδρος Σευῆρος ἀπὸ τοῦ 222—235] βασιλεύσας.» Ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος ἢ μᾶλλον τῶν αὐτοκρατόρων, Σεπτίμιου, καὶ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν ἄλλων δὲν εἶνε ΣΥΒΕΡΟΣ, ἀλλὰ ΣΕΒΗΡΟΣ ἢ ΣΕΥΗΡΟΣ ἢ ΣΕΟΥΗΡΟΣ, γιγνόμενα ἐκ τοῦ ἐπιθέτου severus. Ἄνθρωπος δὲ Σύβερος⁽⁵⁾ ὀνομαζόμενος οὐδαμοῦ τῆς γῆς φαίνεται ὑπάρξας καὶ μόνον διὰ τῆς μαγικῆς βιβλίου τοῦ κ. Λαμπάκη ἠδύναντο οἱ πολυπληθεῖς Σεβῆροι ἢ Σευῆροι ἢ Σεουῆροι νὰ γείνωσι Σύβεροι, διότι κατὰ τοὺς σήμερον φλογολογικοὺς καὶ ὀρθογραφικοὺς νόμους τοιαύτη μεταμόρφωσις εἶνε ἀδύνατος. Ἐπρεπε δὲ ὁ κ. Λαμπάκης πρὶν μεταμορφώσῃ τὸν ΣΕΒΗΡΟΝ ἢ ΣΕΥΗΡΟΝ ἢ ΣΕΟΥΗΡΟΝ εἰς ΣΥΒΕΡΟΝ ν' ἀναγνώσῃ τὰς διαφόρους περὶ τῶν τοιούτων πραγματείας τοῦ περὶ τὰ τοιαῦτα δεινοῦ κ. Γ. Κατζιδάκη. Ὅτι δὲ ἐλέγετο ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς

(1) σελ. 513.

(2) Ἀ. Κορινθ. α'. 16.—(3) Πράξ. κα'. 8.

(4) β'. Τιμόθ. δ'. 19.

(5) Τὸ ὄνομα εἶνε γνωστὸν μόνον ὡς ὄνομα πόλεως Ἰλλυρικῆς, ἣν ἀναφέρει Στέφανος ὁ Βυζάντιος.

χρόνοις Στεφανᾶ οἶκος, Φιλίππου οἶκος κτλ., ὅπως σήμερον καὶ πάντοτε καὶ πανταχοῦ, οὐδὲν ἔχει κοινὸν πρὸς τὸ ἡμέτερον ζήτημα· ἡ δὲ ἐπίνοια, δι' ἧς θέλει νὰ φέρῃ εἰς σγῆσιν τοὺς ἀπείρους ἐν τῷ κόσμῳ ὑπάρχοντας οἶκους πρὸς τὴν προκειμένην ἐπιγραφὴν, μᾶς ὑπομιμνήσκει τὴν παροιμίαν baculum in angulo pluit ergo.

Δὲν εἶνε δὲ καθ' ὅλα ὀρθὸν οὐδὲ τὸ λεγόμενον (1) ὑπὸ τοῦ κ. Λαμπάκη ὅτι «ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος σφραγίς τοῦ κ. Νίδερ βεβαίως δὲν ἀνήκει εἰς τὰς σφραγίδας τῶν φυλακτηρίων, διότι τὸ περιεχόμενον ταύτης δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸν τύπον τῶν φυλακτηρίων, ὅστις ἦν εὐχή τις, ὡς ΣΩΣΑΙΣ, ΦΥΛΑΞΑΙΣ, ἢ μυστηριώδη τινὰ γράμματα» διότι ἐκτὸς τούτου καὶ ἐξορκισμοὶ κατὰ τοῦ διαβόλου ἑμμετροὶ μάλιστα καὶ ἐνίοτε μετὰ λέξεων ἀρχαίων καὶ ποιητικῶν ἐπὶ φυλακτηρίων εὐρίσκονται ἢ ἄλλο τι σχετικὸν πρὸς τὴν ἐπ' αὐτῶν ἀποτετυπωμένην εἰκόνα.⁽²⁾

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἴδωμεν δὲ νῦν τίνες εἰσὶν οἱ λόγοι, ἐφ' οἷς ἐρειδόμενος ὁ κ. Λαμπάκης ἀπορρίπτει τὴν ἡμετέραν ἀνάγνωσιν καὶ ἐμμένει ἐν τῇ ἰδίᾳ πολλαχοῦ ὡς φαίνεται ἐσφαλμένη. «Ὁ κ. Ἡρεϊκότης, λέγει, ἀνέγνω «Σὺ βίου ἔρκος» ἀνάγνωσις, ἣτις φαίνεται μὲν πιθανὴ εἰς τὸν κ. Δραγάτσην, ἀλλὰ διὰ 4 λόγους οὐχὶ καὶ ἐπαρκῆς.

»Καὶ οἱ πέντε ὅμοιοι λόγοι τοῦ κ. Δραγάτση οὐδὲν ἰσχύουσιν πρὸ ἑτέρου πολὺ σπουδαιότερου ἐπιστημονικοῦ λόγου· ὅπως ὁ κ. Δραγάτσης εὐφυῶς ἀνέγνω ΣΕΒΟΥ ΚΥΡΙΟΝ, οὕτως

(1) ὅρ. Δελ. Ἱστ. Ἑ. Ἑ. Ἑ. σελ. 516.

(2) ὅρ. C. I. G. T. IV. 9065 ἔνθα φέρεται ἐπὶ μὲν τῆς προσθίας πλευρῆς φυλακτηρίου τινὸς ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή: Φεῦγ' ἀπ' ἐμ[ῆς] κραδίης, δαλομήχανε, φεῦγε τάχιστα, || φεῦγ' ἀπ' ἐμῶν μελέων, ὄφι, πῦρ, Βελιάρ κ[ακ]ορέ[ματα], || δράκων, θή[ρ]... λύσσα... || β[ά]σκων[ος] ὀφ[θαλμ]οῦ καὶ προτογόν[ου] [μέ]νος... || λυγ[ρό]ν; ἐ[π]ασσ[υτέρ]η[σι] κακ[ί]ης... καὶ θ[α]νάτ[οιο] || Χ[ριστό]ς θ[ε]ο[ῦ] κ[α]τέ[σ]ε φυγε[ί]ν ε[ί]ς λε[ί]μα θ[α]λάσσης || Ἐγέας σκοπέλων... ὡκε[α]ν[ο]το, || α[ί]ς ἐνοπ[υ]ρ[ε]το[ν], ἀτάσθα[λον] ἀλλ' [ὀ]πόε[ι]κα. Ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας, ἐν ἣ κατ-

»εὐφυῶς ὁ κ. Ἡρειώτης ἀνέγνω ΣΥ ΒΙΟΥ ΕΡΚΟ[ς]· ὁ λόγος
»ἔγκειται ἀλλαγῶς.

»Ἐκάστη ἐπιστήμη ἔχει ὠρισμένον κύκλον ὄρων, λέξεων, καὶ
»ἐκφράσεων· τὸ ἔρκος ἐνταῦθα ὁ κ. Ἡρειώτης τὸ ἐκλαμβάνει βε-
»βαίως ἀντὶ τοῦ προπύργιον, βοήθεια κτλ. Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ
»ὅμως οὐδέποτε οἱ ἀρχαῖοι Χριστιανοὶ θὰ ἔλεγον περὶ τοῦ Σταυ-
»ροῦ «ἔρκος βίου.» Ἐχομεν πλῆθος χριστιανικῶν ἐπιγραφῶν ἐπι-
»κλήσεων τοιούτων, ἐν οὐδεμιᾷ ὅμως εὐρηται ἡ λέξις ἔρκος, ἥτις
»εἶνε καθαρῶς Ὀμηρικῆ, ἀπαντῶσα συνήθως ἐν τῇ στερεοτύπῳ
»ἐκφράσει ἀποῖόν σε ἔπος φύγεν ἔρκος ὀδόντων;» καὶ ἐν ταῖς «ἔρκος
»Ἀχαιῶν,» «ἔρκος πολέμοιο.»

»Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἔχομεν τὰς γνωστὰς παραλλήλους
»χριστιανικὰς ἐκφράσεις. «Σύ μου δύναμις, Σύ μου ἀντίληψις,
»βοήθεια, ἐλπίς, καὶ τὸ πάντων συνηθέστατον, μετὰ τοῦ σημείου
»τοῦ Σταυροῦ «Σταυρὲ βοήθει τῷ σῶ δούλῳ ἢ τῷ σῶ ἱκέτῃ»
»λέξεις ὅλως συναισθητικῆς χριστιανικῆς, οὕτως ἐνῶ ἡ λέξις
»δύναμις εὐρηται 114 φορές ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ, τὸ ῥῆμα ἀν-
»τιλαμβάνεσθαι, ἐξ οὗ ἀντίληψις, τὸ ῥῆμα βοηθεῖν βοηθός καὶ
»βοήθεια 10, ἡ λ. ἐλπίς 52 καὶ οὕτω καθεξῆς,⁽¹⁾ ἡ λέξις «ἔρκος»
»εἶνε λέξις ὅλως ἀγνωστος ἐν τῇ Ὀρησκευτικῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ
»καὶ μάλιστα ἐπὶ σφραγίδων τοιούτων.

Ἐν ἄλλαις λέξεσι τὸ πλημμελὲς τῆς ἡμετέρας ἀναγνώσεως ἔγ-

ται ἡ εἰκὼν τοῦ Σωτῆρος ἐσταυρωμένου κ. ἀ. ἀναγινώσκονται τὰ ἐξῆς·
IC. XC. καὶ ἐκατέρωθεν τῶν εἰκόνων: π[ά]τ[ε]ρ, εἰς χεῖράς σου παρ[α]-
τί[θη]μι [τὸ] π[νεῦ]μά μου. Ἡ μήτηρ σου. Ὁ υἱός σου. Ἐπίσης ἀν-
τόθ. 9064: ἐξορκίζω σέ μ[ου?] ἀπαλλάσσειν, [εὐ]μενί[ζ]ο, ἵνα μὴ ποτε
καταλείπῃς τὸν τόπον σου, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Θεοῦ ζῶντος...
ὁ μ[έ]νον ἐπὶ τῷ τόπῳ ἰψήστ[ω] ἦσθηκε. Χρ. [ν]ικ[α]. ἐνθα ὄρ. ὑποση-
μείωσ. ἐκδότ. ἐπίσης ὄρ. 9066, ἐνθα μετὰ τῶν ἀναλόγων εἰκόνων φέ-
ρεται ἐπὶ μὲν τοῦ ἐτέρου μέρους τοῦ φυλακτηρίου: ἰδού, υἱός σου, ἐπὶ
δὲ τοῦ ἐτέρου: ἰδού, μήτηρ σου.

⁽¹⁾ Τοιαύτην στατιστικὴν καὶ πᾶς τις ἄλλος δύναται νὰ κάμῃ ἔχων
πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ λεξικά τῆς τε Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης.

καίται κατὰ τὸν κ. Λαμπάκη ἐν τούτῳ ὅτι τῆς λ. ἔρκος, ἥτις
εἶνε καθαρῶς Ὀμηρικῆ (ὀρθότερον θὰ ἔλεγε ποιητικῆ), οὐδαμῶς ἠδύ-
νατο νὰ γείνη χρῆσις ἐνθάδε καὶ ὅτι αὕτη ἐν τῇ Ὀρησκευτικῇ γλώσ-
σῃ τοῦ λαοῦ καὶ μάλιστα ἐπὶ σφραγίδων τοιούτων εἶνε ἀγνωστος.

Ἀλλὰ πρὸς ταῦτα παρατηροῦμεν ὅτι τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ κ.
Λαμπάκη ὅτι ἡ λ. ἔρκος ἐν τῇ Ὀρησκευτικῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ
εἶνε ἀγνωστος καὶ μάλιστα ἐπὶ σφραγίδων τοιούτων δὲν ἔπρεπε νὰ
ῤῥηθῆ, διότι ἡμεῖς ἀπεδέχθημεν τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος μικρὰν ὀπτὴν
πλίνθον φυλακτηρίου⁽¹⁾ οὐχὶ δὲ σφραγίδα· διότι σφραγὶς μετ' ἀνα-
γλύφων γραμμάτων, ἀναγλύφου τύπου τοῦ σταυροῦ καὶ κρασπέδου,
οἷα ἡ προκειμένη μικρὰ ὀπτὴ πλίνθος φέρει, ἀκριβῶς πρὸς σκοπὸν
τοιούτου, οἷον ὁ κ. Λαμπάκης λέγει ὅτι ἐχρησίμευεν ἡ περὶ ἧς ὁ
λόγος, ὡς ἀχρηστος εἶνε πάντῃ ἀδύνατος· πρῶτον καθόσον οἱ χα-
ρακτῆρες ἐν τοιαύταις σφραγίσιν πρέπει νὰ ἦνε ἐντετυπωμένοι καὶ
κατ' ἴδιον μάλιστα τρόπον οὐχὶ δὲ ἐκτετυπωμένοι, ἂν πρέπει οὗτοι
ἐπὶ τοῦ ἄρτου μετὰ τὴν ὀπτῆσιν αὐτοῦ νὰ φυλαχθῶσιν, ἀλλὰ
τοῦτο εἶνε ἀδύνατον, ἐχόντων τούτων ὅπως ἔχουσι, διὰ λόγους,
οὓς αὕτη ἡ πέτρα διδάσκει· ἔπειτα τὰ γράμματα ἔπρεπε νὰ ἦνε ἐκ
δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ ἀντιθέτως, ἵν' ἀποτυπούμενα κῆν-
ται κανονικῶς καὶ ἐν τάξει. ⁽²⁾ Ἐπὶ τοιούτων λοιπὸν φυλα-
κτηρίων δὲν ἦσαν ξέναί αἱ ποιητικαὶ λέξεις, ὡς ἡ ἀνωτέρω ἐν
ὑποσημειώσει παρατεθεῖσα ἐπιγραφή ἀποδεικνύει, ἐξελέγχουσα ἅμα

⁽¹⁾ Οὐδαμῶς ἐλαττώνει τὸ ὄρθον τῆς ἀναγνώσεως ἡμῶν ἂν τὴν μι-
κρὰν ταύτην ὀπτὴν πλίνθον ἀποδεχθῶμεν, ὅπερ εἶνε πολὺ πιθανόν, ὡς
τύποι· εἴτε προτύπωμα χρησιμεῖον πρὸς ἐκτύπωσιν μεταλλίνων φυλακτη-
ρίων. Γνωστὸν δηλαδὴ εἶνε ὅτι ἡ διὰ χωνεύσεως τῶν μετάλλων διά-
φορα ἀντικείμενα κατασκευάζοντες προπαρασκευάζουσιν ἐξ οἰασθῆποτε
ὕλης τὸν τύπον ἢ τὸ προτύπωμα ἐκείνου, ὃ θέλουσι νὰ κατασκευάσωσιν,
εἴτα τοῦτο ἐκτυποῦσιν εἰς τὸ κοινῶς τυπὸχρωμα ἢ κοκκινοχρωμα καλού-
μενον, ὅπερ ἰσχυρῶς συμπεπιεσμένον ἐμπεριέχεται ἐντὸς σιδηροῦ σκεύους,
σχηματίζοντες οὕτω τὸ κοινῶς λεγόμενον καλοῦπι, ἐν ᾧ ἐγγχεῖται εἴτα
τὸ τακτὸν μέταλλον, ὅπερ ἀκριβῶς λαμβάνει τοὺς χαρακτῆρας τοῦ προ-
τυπώματος.

⁽²⁾ Διὰ τοὺς αὐτοὺς ἀκριβῶς λόγους οὐδὲ προτύπωμα, ἂν ἤθελέ τις
δυσχυρισθῆ, σφραγίδος δύναται νὰ ἦνε.

καὶ τὸν δῆθεν ἐπιστημονικὸν λόγον τοῦ κ. Λαμπάκη, ὅστις γράφων φαίνεται ὅτι ἐλησμόνησε καὶ τὰς ἐπιγραφὰς τῶν φυλακτηρίων καὶ τὰς ποιητικωτάτας λέξεις καὶ φράσεις, ὧν βρίθουσι τὰ ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα, τὰς λαμπρὰς ἐκείνας ᾠδὰς τῶν κανόνων, τὸ ὑπὸ τοῦ Νόννου εἰς ποιητικὴν γλῶσσαν μεταβληθὲν Εὐαγγέλιον τοῦ Ἀποστόλου Ἰωάννου, τὰ Ὀμηρόκεντρα καὶ τὰς λοιπὰς Χριστιανικὰς ἐπιγραφὰς κτλ. κτλ., ἐνθα ἀπαντῶσι πλείσται ποιητικαὶ λέξεις οὐδεμίᾳ δὲ καταλληλοτέρᾳ τῆς λέξ. ἔρκος πρὸς δήλωσιν τοῦ πάντα τὸν βίον περιφράσσοντος καὶ φρουροῦντος σταυροῦ. Λανθάνει δὲ αὐτόν, ὡς φαίνεται, ὅτι οὐχὶ Θεολόγοι, ἀλλὰ φιλόλογοι ἐξέδωκαν τὰς πλείστας τῶν χριστιανικῶν ἐπιγραφῶν καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ, ὅτι «ἐκάστη ἐπισήμη ἔχει ὠρισμένον κύκλον ὄρων, λέξεων, καὶ ἐκφράσεων,» εἶνε ἀτυχεστάτοι, διότι οὐχὶ φιλόλογοι, ἀλλ' ἄνθρωποι ὀλίγον γινώσκοντες ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν δύνανται νὰ ἐλέγξωσι τὴν πλάνην του, νομίζοντος ἐπιστημονικὸν ὅ,τι ἀληθῶς πᾶν ἄλλο εἶνε ἢ τοιοῦτον. Δὲν πιστεύομεν δὲ ὅτι δύναται τις νὰ φέρῃ εἰς ἀντίρρησην τῆς ἡμετέρας ἀναγνώσεως ὅτι τὸ I εἶνε ἐν ἄλλῳ στίχῳ κεχωρισμένον ἀπὸ τοῦ B, διότι καὶ οἱ ὀλίγας μόνον ἐπιγραφὰς ἀναγνόντες γινώσκουσιν ὅτι ἐν ταύταις δὲν τηροῦνται οἱ περὶ τῶν συλλαβισμῶν κανόνες τῶν γραμματικῶν.⁽¹⁾

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων συνάγεται ὅτι οἱ λόγοι, οὗς οἱ κ.κ. Δραγάτης καὶ Λαμπάκης ἐπήνεγκον κατὰ τῆς ἡμετέρας ἀναγνώσεως καὶ ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἔπεα πτερόεντα, διὰ τοῦτο ἐμμένομεν εἰς τὴν ὑφ' ἡμῶν προταθείσαν ἀνάγνωσιν ΣΥ ΣΙΟΥ ΕΡΚΟ[ς], ἣν παρέχει ἡ φυσικὴ καὶ συνεχῆς σειρά τῶν γραμμάτων, ἀναγινωσκομένων ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ, ὅπως πᾶσα ἐπιγραφή Ἑλληνικὴ μὴ ἀρχαϊκὴ, βου-στροφηδὸν ἢ ἐπὶ τὰ λαϊὰ γεγραμμένη, καὶ οὐδαμῶς ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἡ μικρὰ αὕτη ὀπτὴ πλίνθος εἶνε φυλακτήριον⁽²⁾ ἢ, ὅπερ

(1) Οἷον ἐν Roehl I. A. 68 ἀνελέσθ-ω. 321 στ. 1 ἐπ-εἰ. στ. 3. Λανχάν-ειν. 322 στ. 1. μ-ηδέ. C. I. G. 8655 στ. 3 X-ἀρις. 8668 σεπ-τόν. κτλ. κτλ. κτλ.

(2) Γνωστὸν ὅτι οἱ Χριστιανοὶ ἔφερον φυλακτήρια καὶ ἐξ ὀπτῆς γῆς.

πολὺ πιθανόν, ὡς ἀνωτέρω ἐν ὑπόσημειώσει παρατηρήσαμεν, τύπος εἴτε προτύποιμα πρὸς κατασκευὴν μεταλλίνων φυλακτηρίων. Ἵπὲρ τῆς ἐκδοχῆς τῆς μικρᾶς ταύτης ὀπτῆς πλίνθου ὡς τοιοῦτου τινὸς συνηγοροῦσιν ἢ τε ἔννοια τῆς ἐπιγραφῆς καὶ ἡ καθόλου κατασκευὴ αὐτῆς, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Νίδλερ λεπτομερῶς γενομένης περιγραφῆς τῆς πλίνθου. Τὸ δὲ τρήμα, ὅπερ φαίνεται ὅτι αὕτη ὀπίσθεν ἐπὶ ἐξοχῆς τινος ἔφερε, πιθανῶς ἐχρησίμευεν, ἂν ταύτην ἀποδεχθῶμεν ὡς τύπον, πρὸς ἀνάρτησιν μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ τεχνίτου γενομένην χρῆσιν ἢ πρὸς εὐχερέστερον χειρισμὸν αὐτοῦ, ἂν δὲ φυλακτήριον, πρὸς ἀνάρτησιν ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ.

Περὶ τὸν ὅλως νομίζομεν διὰ μακρῶν νὰ εἴπωμεν, ἅτε λίαν γνωστὸν ὄν, ὅτι οἱ τοιοῦτοι τύποι εἴτε προτυπώματα ἐξ ἀγενοῦς ὕλης καὶ ποικιλοτρόπως κάτεσκευάζοντο, ὡς καὶ νῦν.

Π. Ν. ΠΡΕΙΩΤΗΣ.

Μετὰ χαρᾶς βλέπομεν ὅτι ὁ «Πλάτων» ὁσημέραι ἀξιοῦται τῆς εὐμενοῦς προσοχῆς τῶν ἐν τῇ πεφωτισμένῃ Εὐρώπῃ περὶ τὰ παιδαγωγικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ ἀσχολουμένων. Ἡ ἐν Λειψία ὑπὸ σπουδαίων ἀνδρῶν ἐκδιδομένη Zeitung für das höhere Unterrichtswesen ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 42 φύλλῳ αὐτῆς, ὡς καὶ τὸ Pädagogisches Archiv τὸ ἐκδιδομένον ἐν Stettin, ἐξαίρουσι τὴν σπουδαιότητα τοῦ ὀργάνου τοῦ Ἑλλ. Διδασκαλικοῦ Συλλόγου καὶ μετὰ ἀκραιφνοῦς φιλελληνισμοῦ χαιρετίζουσι τὰς Ἀθήνας τῆς σήμερον οὐχὶ ὡς ἐρείπιον ἀρχαίων μόνον ἀναμνήσεων, ἀλλὰ ὡς πόλιν ζωηρῶς παρακολουθοῦσαν τὰς προόδους τοῦ παρόντος αἰῶνος. Εἶτα δὲ μεταβαίνουν εἰς ἐπιθεώρησιν τοῦ περιεχομένου τοῦ «Πλάτωνος» καὶ σπουδαίας καὶ λόγου ἀξίας κρίνουσι τὰς ἐν αὐτῷ πραγματείας, τοῦ κ. Γ. Δέρβου τὴν ἱστορικὴν μελέτην περὶ τῶν αἰτίων τῆς ὑπὸ τῶν ἑσπερίων κρατῶν τῆς Εὐρώπης καταπολεμουμένης καθολικῆς Ἐκκλησίας, τοῦ κ. Ν. Χαλκιοπούλου τὴν περὶ Λοκρῶν τῶν Ὀπουνητίων, τοῦ κ. Ἐμ. Γαλιάνη τὰς διαφόρους αὐτοῦ

ἀνακοινώσεις και πραγματείας, τοῦ κ. Ι. Οικονομίδου τὴν φιλο-
λογικὴν διατριβὴν περὶ τοῦ Βυζαντινὸς ἢ Βυζαντινός, τοῦ κ. Βλ.
Σχορδέλη τὸ ἡμερολόγιον δημοδιδασκάλου ἤτοι παιδαγωγίαν ἐν
τῇ πράξει. Ἡ ἐφημερίς δὲ τῆς ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως ἐν Λειψία
ἐν διαφόροις αὐτῆς φύλλοις καταχωρίζει ἐν μεταφράσει ὁλόκληρα
τεμάχια ἐκ τοῦ Ἡμερολογίου διδασκάλου τοῦ κ. Βλ.
Σχορδέλη καὶ ἐκ τῶν πραγματειῶν τοῦ κ. Ἐμ. Γαλάνη ἐν ταῖς
στήλαις αὐτῆς, συνοδεύουσα αὐτὰ μετ' εὐμένεστάτων παρατηρή-
σεων. Ἐπειδὴ δὲ τῶν ἡμετέρων λογίων ἔργα σπανίως μεταφρά-
ζονται ὑπὸ τῶν ξένων, τὴν τιμὴν ταύτην θεωροῦμεν ἀντανακλω-
μένην εἰς τὸν Ἑλλ. διδασκαλικὸν Σύλλογον. Εὐφῆμου μνείας ὁ
«Πλάτων» ἠξιώθη πολλάκις καὶ ἐν τῷ περιοδικῷ Stettin, ἀνθ' ὧν
μεγίστας ὁμολογεῖ τὰς χάριτας ἢ διεύθυνσις τοῦ «Πλάτωνος».

Ἡ διεύθυνσις τοῦ «Πλάτωνος» πολλὰς ἐπίσης ὁμολογεῖ χάρι-
τας καὶ τῷ Lampe καθηγητῇ ἐν Ὀλάφ ἐπιτίμῳ μέλει τοῦ διδα-
σκαλικοῦ Συλλόγου, ἀνθ' ὧν ὑπὲρ τοῦ «Πλάτωνος» εἰργάσατο καὶ
ἐργάζεται.

Ἔργασίαι τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Τὸ Διοικητικὸν συμβούλιον τοῦ Διδ. Συλλόγου, ἐπόμενον τῇ ἀποφά-
σει τῆς κατὰ τὴν 4 Ἰουλίου 1884 γενομένης α'. εἰδικῆς συνελεύσεως τῶν
ἐταίρων αὐτοῦ, ἥτις ἀνέθηκεν αὐτῷ τὴν ἐκλογὴν ἐπιτροπειῶν πρὸς προ-
παρασκευὴν διαφόρων ζητημάτων τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, συναλθὼν τῇ
6 Ἰουλίου ἐξελέξατο τὰ ἀκόλουθα μέλη τῶν ἐπιτροπειῶν :

Ἐπὶ τῶν θρησκευτικῶν τοὺς κκ. Εὐγένιον Δεπάσταν ἀρχιμανδρίτην,
Διομ. Κυριακὸν καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Ἰγν. Μοσχάκην
καθηγητὴν.

Ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν τοὺς κκ. Κ. Γραμματικόπουλον καὶ Γ. Βορτσέλ-
λαν γυμνασιάρχας, Δ. Κυριακόπουλον, Θ. Παπαδημητριάδου, Γ.
Παπαθεοφίλου καὶ Γ. Καρβούνην καθηγητάς.

Ἐπὶ τῶν λατινικῶν τοὺς κκ. Π. Κωνσταντινίδην, Ν. Γεωργιάδην
καὶ Μ. Βιαγκίνην καθηγητάς.

Ἐπὶ τῶν φυσικο-μαθηματικῶν τοὺς κκ. Δ. Γεωργιάδην, Γ. Εὐστρα-

τιάδην, Χρ. Κακουργιώτην, Κ. Μπαλίκην, Δ. Παπαβασιλόπουλον, Π.
Κουδύλην καὶ Πονηρόπουλον καθηγητάς.

Ἐπὶ τῶν φιλοσοφικῶν τοὺς κκ. Ἐμ. Γαλάνην, Μ. Βρατσάνον καὶ
Στ. Λελέκον.

Ἐπὶ τῆς ἱστορίας καὶ γεωγραφίας τοὺς κκ. Ἄντ. Ἀντωνιάδην καὶ
Ἄθ. Παπαγεωργίου γυμνασιάρχας, Ἄθ. Σακελλάριον καὶ Ν. Σπαθὴν
καθηγητάς.

Καὶ ἐπὶ τῶν γαλλικῶν τοὺς κκ. Κ. Βαρβάτην, Ν. Κοντόπουλον,
Μ. Ἀγγελίδην καὶ Ἄνδ. Καπποδίστριαν καθηγητάς.

Τὴν ἐκλογὴν τοῦ διοικ. συμβουλίου ἀπεδέξαντο πάντα τὰ εἰρημένα
μέλη καὶ ὑπεσχέθησαν νὰ προπαρασκευάσωσι τὰ ζητήματα τῆς μέσης
ἐκπαιδεύσεως, τὰ ὑπὸ τοῦ συμβουλίου ὑποβληθέντα αὐταῖς, ἅτινά εἰσι τὰ
ἐπόμενα : τίνα τὰ διδακτέα μαθήματα ἐν τῇ μέσῃ ἐκπαιδεύσει ; πῶς
διδακτέα ταῦτα ; ὑποῖα τὰ διδακτέα βιβλία ; τὸ ποσὸν τῶν ὥρων καὶ
τῆς ὕλης τῶν μαθημάτων καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι ἀναφέρεται εἰς τὴν μέ-
σῃ ἐκπαίδευσιν. Τὸ δὲ διοικ. ἄμ. λαβὼν τὰς ἐκθέσεις τῶν ἐπιτροπειῶν
τούτων θέλει ὑποβάλει αὐτάς εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν τοῦ Συλλόγου
πρὸς συζήτησιν.

Οὐ μικρὰν μέριμναν κατέβαλε τὸ διοικ. συμβούλιον καὶ πρὸς καταρτισμὸν
καλοῦ ἀναγνώστηριου, οὐ ἔνεκα τὸ μὲν ἔδωκε τὰς ἐν τῷ προϋπολογισμῷ
τοῦ Συλλόγου ἀναγραφείσας δραχμὰς τριακοσίας εἰς τοὺς κ. κ. Μάρκον
Βιαγκίνην, Γ. Δέρβον καὶ Π. Ραζῆν, ἐκλεχθέντας ὅπως ἐξωραίσωσι τὸ
ἀναγνώστηριον, οἵτινες ἐκτὸς τοῦ εἰρημένου ποσοῦ συνέλεξαν παρὰ τῶν
ἐταίρων καὶ ἰκανὰ χρήματα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, τὸ δὲ ὡς ἐπὶ τὸ
πλεῖστον ἀντήλλαξε ἢ ἐγένετο συνδρομητῆς διαφόρων περιοδικῶν καὶ ἐ-
φημερίδων. Οὕτω δὲ λειτουργεῖ τὸ ἀναγνώστηριον περιέχον τὰ ἐξῆς

Περιοδικά.

Lehrproben und Lehrgänge aus der Praxis der Gymna-
sien und Realschulen von O. Frick und G. Richter. Halle.
Zeitschrift fuer das Gymnasial-wesen von Kern καὶ H.
Mueller. Berlin.

Pædagogisches Archiv von Krumme. Stettin.

Monatsschrift fuer das Turnwesen von Euler καὶ Eckler.
Berlin.

Revue- de Monde Latin. Paris.

Revue critique. Paris.

Revue de philologie. Paris.

Δελτίον τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐφημερίς Ἀρχαιολογική — Περνασσός — Τὸ παιδαγωγικὸν σχολεῖον. — Κήρυξ ἐκδιδόμενος ἐν Κων/πόλει — Διάπλασις τῶν παιδῶν.

Ἐφημερίδες.

Ὁ Διών — ἡ Ὠρα — ἡ Πρωία — ἡ Νέα Ἐφημερίς — οἱ Καιροί — ἡ Ἀνατολικὴ ἐπιθεώρησις — ὁ Φορολογούμενος Πατρῶν — ἡ Θεσσαλία — ὁ Ἀνατολικὸς ἀστὴρ — Ἐθνικὸν μεγαλεῖον — οἱ Σύλλογοι — ἡ Ἴρις — ἡ Σιών — ὁ Ἐκκλησιαστικὸς — ἡ Ἐφημερίς τῶν Παίδων — ὁ ἀστὴρ τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἡ Ἐφημερίς τῆς Κυβερνήσεως.

ὑπὸ τοῦ Διοικ. συμβουλίου ἠγοράσθησαν καὶ τινὰ βιβλία χρησιμώτατα εἰς τὴν μέσσην καὶ κατωτέραν ἐκπαίδευσιν ἦτοι :

Allgemeine Bestimmungen ueber das preussische Volksschul-Praparanden-und Seminar-Wesen von Ad. Liese 8 auflage 1885.

Das Realgymnasium von Dillmann 2 auflage 1884.

Vollständige Sammlung der in preussen gueltigen Pruefung-Verordnungen von Giebe 1881.

La Loi du 28 Mars 1882 sur l'enseignement primaire obligatoire par Ed. Detour bet 1884.

Ἀνωτέρα καὶ μέση ἐκπαίδευσις ὑπὸ Στεφάνου Μ. Παρίση. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐκδόθη κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ Κλάδου, ἀλλ' ἐξαντληθὲν καὶ δυσεύρετον καταστὰν ἀνεδημοσίευσεν ἐν ἐνὶ τόμῳ ὁ διεκπεραιωτὴς τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας Στ. Παρίσης, προσθέσας εἰς αὐτὸ καὶ πάντα τοὺς νόμους, τὰ βασιλικὰ διατάγματα καὶ τὰς ἐγκυκλίους τὰς μέχρι τοῦδε ἐκδοθείσας. Διὰ τὴν φιλόπονον ταύτην ἐργασίαν πολὺς ὀφείλεται ἔπαινος τῷ κ. Παρίση.

Ἀναγνώσματα ἐν τῷ Β' τούτῳ συλλογικῷ ἔτει ἐγένοντο μέχρι τοῦδε τὰ ἀκόλουθα :

5 Δεκεμβρίου 1884 ὁ κόσμος Ῥωμαίας τινοῦ γυναικὸς ὑπὸ τοῦ Ἐμμ. Γαλάνη.

15 Δεκεμβρίου 1884 περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς μητρικῆς γλώσσης ἐν τῷ δημοτικῷ σχολεῖῳ ὑπὸ τοῦ Α. Χαροκόπου.

29 Δεκεμβρίου 1884 περὶ Μοκρῶν τῶν Ὀπουντίων ὑπὸ τοῦ Ν. Χαλκιοπούλου.

30 Ἰανουαρίου 1885 ἐξεφωνήθη ὑπὸ τοῦ Γ. Ι. Δέρβου λόγος πανηγυρικὸς ἐπὶ τῇ ἐπιτελείῳ ἑορτῇ τοῦ Συλλόγου, ἐξετάσαντος τοὺς τρεῖς τῆς Ἐκκλησίας Ἱεράρχας ὡς παιδαγωγοὺς.

28 Φεβρουαρίου 1885 περὶ Κριτίου καὶ Θραυθυβίου ὑπὸ τοῦ κ. Ἄντ. Ἀντωνιάδου.

Τὸ Διοικ. Συμβούλιον ἐνέγραψεν ἐν μὲν τοῖς ἐπιτίμοις μέλεσι τοὺς κκ. Maennel καθηγητὴν ἐν Halle, Lampe καθηγητὴν ἐν Ohlau bei Breslau, Gustav Fried. Hertzberg καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου ἐν Halle καὶ Ἄνθιμον Ἀντωνόπουλον ἠγούμενον ἐν δὲ τοῖς τακτικοῖς μέλεσι τοὺς καθηγητὰς κκ. Π. Κονδύλην, Ἄνδ. Καπποδίστριαν, Κ. Ζησίου, τοὺς ἐλληνοδιδασκάλους κκ. Σπ. Παναγιωτόπουλον, Ἄθων. Λασπόπουλον, Γ. Βαλαβάνην καὶ τοὺς δημοδιδασκάλους κκ. Ἄν. Σκόθον, Γ. Καλορρίζικον, Ὁθ. Παπαδημητρίου, Σ. Πέπαν, Α. Ἀπαστολίδην, Ν. Μπιτσάκη, Χ. Κομποθέραν καὶ Α. Σπετσῆρον.

Δωρεαὶ βιβλίων.

Ὁ ἐκτελεστὴς τῆς περιουσίας τοῦ μακαρίτου ναυάρχου Νικοδήμου κ. Ν. Ἀναστασίου, ὁ πολλάκις πολλὰ δέγματα ἀγάπης πρὸς τὸν Διδ. Σύλλογον ἐπιδειξόμενος, ἀνήγγειλε, συνεδριάζοντας τοῦ διοικ. συμβουλίου τοῦ συλλόγου, τὴν χαρόποιαν ἀγγελίαν, ὅτι δωρεῖται εἰς τὸν Διδ. Σύλλογον τὴν βιβλιοθήκην τοῦ ναυάρχου, ἀπαρτιζομένην ἐξ ἑκατοντάδων δεδεμένων τόμων, σπουδαιοτάτων βιβλίων. Περὶ τῆς μεγίστης ταύτης δωρεᾶς ἐκ μέρους τοῦ κ. Ἀναστασίου καὶ τῆς ἀξίας αὐτῆς θέλουσι γραφῆ τὰ δέοντα.

Ξενοφῶν Ὑερᾶς. Δύο τόμοι τῆς στοιχειώδους ζωολογίας του.

Σπυρίδων Λάμπρος. Ἱστορικὰ Μελετήματα.

Νεοκλῆς Καζάκης. Φυσικὸν Δίκαιον καὶ πολιτικὴ ἐπιστήμη τόμ. Α'.

Θεοδόσιος Β. Βενιζέλος. Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. τόμ. Α'.

Νικόλαος Ι. Δημαρᾶς. Ἱστορία καὶ εἰσηγήσεις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου τόμ. Β'.

Ν. Δ. Φαρδύς. Διατριβὴ περὶ ἀτόνου καὶ ἀπνευματίστου γραφῆς τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης.

Ἀριστείδης Σπαθᾶκης. Vademecum ἦτοι ἔλεγχος τῆς τε κρίσεως τῶν κριτῶν τοῦ παιδαγωγοῦ μου τῆς παιδαγωγικῆς Χ. Παπαδοπούλου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τῆς ἐλλ. γραμματικῆς Π. Οἰκονόμου.

Γεώργιος Γεράκης. Ἐγχειρίδιον Ἀριθμητικῆς ἐκδ. 10. Μικρὰ στοιχειώδης γεωμετρίας ἐκδ. 6. Γραμματικὴ τῆς νέας ἐλλ. γλώσσης ἐκδ. 6.

Κ. Λευκαδίτης. Θεωρίαι τῶν Πανθειστῶν καὶ Δαρουο-ινιστῶν.

Κ. Βαρβάτης. Ἐγχειρίδιον τῶν Γαλλικῶν ἀνωμάλων ῥημάτων.

Παναγιώτης Κυριακός. Τὰ κατὰ τὴν ἑβδ. πρυτανείαν τοῦ ἐθνικοῦ πανεπιστημίου.

Κ. Κοντόπουλος. Ἀθωνασία τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης.

Βλάσιος Σχορδέλης. Ἡμερολόγιον Δημοδιδασκάλου ἦτοι ἡ παιδαγωγία ἐν τῇ πράξει.

Λόγοι ἐκφωνηθέντες κατὰ τὰς Θερινὰς ἐξετάσεις ἐντὸς τῆς τριετίας 1882—1884 ἐν τῷ ἐλλ. Παιδευτικῷ τῆς Σμύρνης.

Πρόβλημα Ζ'.

Σιτέμπορος πωλήσας 500 κοιλὰ σίτου (πρὸς 22 ὀκάδας ἕκαστον) ἀντὶ 1/80 τοῦ εἰκοσαδράχμου τὰ 362 δράμια καὶ 2/3 τοῦ δραμίου, πρῶτον μὲν συνεπλήρωσε διὰ τοῦ ἀντιτίμου κεφάλαιόν τι ἐν συνόλῳ ἐκ δραχ. 25,000, ὅπερ καὶ ἀνετόκισε πρὸς 9 τοῖς 0/0 διὰ 12 ἔτη, δεύτερον δ' ἐξώφλησε μετὰ τὴν λήξιν τῆς δωδεκαετίας δι' 126 δεκαφράγκων τοὺς 4 ὀφειλέτας του οὕτως, ὥστε ὁ β' ἔλαβε 2 δεκάφραγκα πλειότερα ἢ ὁ α', ὁ δὲ γ' 2 ἐπίσης δεκάφραγκα πλειότερα ἢ ὁ α' καὶ ὁ β' ὁμοῦ, καὶ ὁ δ' 2 δεκάφρ. περισσότερα ἢ καὶ οἱ τρεῖς ὁμοῦ.

Ἔρωτ. Πόσον ἦτο τὸ ἀντίτιμον τοῦ σίτου; — Πόσον ἐγένετο τὸ κεφάλαιον διὰ τοῦ ἀνατοκισμοῦ; — Πόσα δεκάφραγκα ἔλαβεν ἕκαστος τῶν ὀφειλετῶν;

Σημ. Τῷ α' λύτη δοθήσεται ἀντίτυπον τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Δαμαλά συνταχθείσης «Ἑρμηνείας εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην.»

Ν. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ.

Λύσις τοῦ Ε' προβλήματος.

Αἱ 5,070 Ἀγγλ. λίραι ἰσοδυναμοῦσι μὲ 48,600 φιορίνια, ἡ δὲ προμήθεια πρὸς 2 καὶ 3/1 τοῖς 0/00 (χιλίοις) εἶναι φιορίν. 133 καὶ 65/00. Τοῦ 5'.

3	6	7	8	9	
8	9	5	6	7	
6	7	8	9	5	35
9	5	6	7	8	
7	8	9	5	6	

35 35 35

Σημ. Ἐπιδέχεται καὶ ἑτέρας λύσεις. — Λύσιν ἐπιτυχῆ ἀμφοτέρων τῶν προβλ. ἀπέστειλε πρῶτος ὁ ἐν Παιραιῇ καθηγητῆς κ. Χρ. Δ. Γιαννόπουλος, δευτέρα δὲ ἡ κ. Ἀγλαΐα Δ. Σχορτσανίτου, τοῦ 5' δὲ προβλ. ἀπέστειλε λύσιν καὶ ὁ κ. Ἀρίστιπ. Δ. Σχορτσανίτης.



ΠΛΑΤΩΝ

ΕΤΟΣ Ζ'.

ΜΑΡΤΙΟΣ ΚΑΙ ΑΠΡΙΛΙΟΣ.

ΤΕΥΧ Ζ' ΚΑΙ Η'.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΠΕΡΙ

ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ

Ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ ἑορτῇ τοῦ Ἑλληνικοῦ Διδασκαλικοῦ Συλλόγου

τῇ 30 Ἰανουαρίου 1885

ΥΠΟ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. ΔΕΡΒΟΥ

Ἑφηγητοῦ.

Σεβαστῇ δηήγουρις!

Ὁ Διδασκαλικὸς Σύλλογος πανηγυρίζει κατ' ἔτος τὴν ἑορτὴν τῶν τριῶν τῆς Ἐκκλησίας ἱεραρχῶν, Βασιλείου τοῦ μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, θέλων ἡλίου φαεινότερον νὰ δείξῃ, ὅτι, ὡς ἐπαγγελλούμενος τὴν τε θρησκευτικὴν καὶ ἐθνικὴν ἀγωγὴν τῶν Ἑλληνοπαίδων, ἱερὸν ἔχει καθήκον ν' ἀναμιμνήσκηται ἐκείνων τῶν διαπρεπῶν καὶ ἐξόχων ἀνδρῶν, οἵτινες ἐγένοντο διαπρύσιοι κήρυκες καὶ διδάσκαλοι αὐτῆς. Ἄξιοι μνήμης εἶναι οἱ σεβάσμιοι καὶ γενναῖοι ἐκεῖνοι ἄνδρες, αἵτινες

ἐπιλάμπαντες, ὡς φαινοὶ ἀστέρες, ἐν ἐποχῇ δογματικῶν ζητήσεων καὶ φιλονεικιῶν, ἐν ἐποχῇ ἀπλῆς τηρήσεως τῶν ἐξωτερικῶν τύπων τῆς θρησκείας, ἐδίδαξαν τὸ ὑγιὲς τοῦ χριστιανισμοῦ πνεῦμα καὶ κατέδειξαν τὴν ἀσφαλῆ τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς ὁδόν. Ἄξιοι πολλῶν ἐπαίνων καὶ ἐγκωμίων εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ἄνδρες, αἵτινες ζήσαντες ἐν ἐποχῇ παρακμῆς τῆς ἀληθοῦς ἐλληνικῆς παιδείας καὶ ἀγωγῆς ἐγένοντο ἐνθερμοὶ ὑπερμαχοὶ καὶ ὑπερασπισταὶ αὐτῆς. Οὕτως ἐποιοῦν οἱ τρεῖς τῆς Ἐκκλησίας ἱεράρχαι συνειδότες, ὅτι τὰ ἦθη τῶν νέων τῆς ἐποχῆς αὐτῶν κατέπεσαν καὶ διεφθάρησαν, ἐπειδὴ ἡ θρησκευτικὴ καὶ ἐθνικὴ παιδεία καὶ ἀγωγή, οἱ φορεῖς οὗτοι τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ, δὲν ἐκαλλιεργοῦντο. Ἐν τῷ μέσῳ λοιπὸν τῆς ἠθικῆς ταύτης καταπτώσεως καὶ διαφθορᾶς τῶν νέων ἀναφανέντες ἐπελάβοντο λόγῳ τε καὶ ἔργῳ τῆς ἀληθοῦς θρησκευτικῆς καὶ ἐθνικῆς ἀγωγῆς αὐτῶν καὶ κατόρθωσαν, ὡς ἄριστοι παιδαγωγοὶ, μετὰ τὴν εὐεργεσίαν καὶ διαφύλαξιν αὐτῶν καὶ τὰ γένωνται αὐτοῖς πολλῶν ἀγαθῶν πρόξενοι καὶ αἰτίοι. Τοιοῦτον ἔσται τὸ θέμα, ὅπερ προτίθεμαι διὰ τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου νὰ σκιαγραφήσω, πεποιθὼς ὅτι εἶναι ἀντάξιον Συλλόγου προσαγορευομένου Παιδαγωγικοῦ διὸ ἐπικαλοῦμαι τὴν ὑμετέραν ἐπιείκειαν.

Ὁ σοφιστὴς καὶ διδάσκαλος τῶν τριῶν τῆς ἐκκλησίας ἱεραρχῶν, ὁ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ ὑπερμαχήσας τῆς ἀρχαίας ἐθνικῆς θρησκείας καὶ πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως ἐργασθεὶς πρὸς ἐκλάμπρυνσιν αὐτῆς Λιβάνιος τρανῶς μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ οἰκογενειακὸς καὶ ὁ σχολικὸς βίος τῶν νέων τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, ὁ θεμέλιος τοῦ κοινωνικοῦ καὶ πολιτικοῦ, ἐνόσσει. Αἵτιοι δὲ τοῦ νοσηροῦ οἰκογενειακοῦ καὶ σχολικοῦ βίου ἦσαν κυρίως οἱ πατέρες καὶ αἱ μητέρες. Οἱ πατέρες μηδαμῶς μεριμνῶντες περὶ τῆς διαπλάσεως καὶ μορφώσεως τοῦ τε ἠθους καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν παιδῶν κατέλαβον ἐν τῇ οἴκῳ τὴν τάξιν τῶν υἱῶν καὶ δὲν ἐτιμῶρουν αὐτοὺς οὔτε διὰ νηστειῶν, οὔτε δι' ἀποκληρώσεως, οὔδ' εἶχον νὰ ἐπαινώσῃ καὶ ψέγῳσιν αὐτοὺς, φοβούμενοι τὴν ὀργὴν αὐτῶν. Οὕτω δὲ οἱ υἱοὶ γενόμενοι πατέρες τῶν οἰκογενειῶν νήδου-

μον καθησθον ὕπνον, ἔρρεγγον, ἐμέθυον, ἐκώμαζον.⁽¹⁾ Πέμποντες τοὺς υἱοὺς αὐτῶν εἰς τὰ σχολεῖα συνεβούλευον αὐτοὺς νὰ μανθάνωσιν ὀλίγα ἑλληνικὰ καὶ ὀλίγα λατινικὰ, ὡς ἱκανὰ ἐφόδια, ἵνα ἀνέλθωσιν εἰς τὰ ὑπάτα τοῦ Κράτους ἀξιώματα, γινόμενοι ὑπάλληλοι καὶ ἀδρῶς μισθοδοτούμενοι ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου.⁽²⁾ Ἐπίσης ὁ σύγχρονος καὶ μαθητὴς τοῦ Λιβανίου ἱερός Χρυσόστομος λέγει, ὅτι οἱ πατέρες προέτρεπον τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ν' ἀποθησαυρίζωσιν ἐν τοῖς σχολείοις ἐκείνας μόνον τὰς γνώσεις, δι' ὧν ἠδύναντο καὶ μεγίστας νὰ καταλάβωσιν ἀρχὰς καὶ πολὺν ν' ἀποκτήσωσι πλοῦτον καὶ πλουσίαν νὰ λάβωσι γυναῖκα καὶ λαμπρὰν νὰ οἰκοδομήσωσιν οἰκίαν. Βεβαίως ἐν ταῖς γνώσεσι ταύταις ἐλογίζετο καὶ ἡ γνώσις τῆς λατινικῆς γλώσσης, ὡς γλώσσης κυρίως τῶν γραφείων τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους.⁽³⁾ Οὕτω δὲ

(1) Λιβάνιος «πρὸς τοὺς εἰς τὴν παιδείαν αὐτὸν ἀποσκόψαντας» ἐκδ. Reiske τόμ. Γ'. σελ. 442 «οὐ γὰρ ἔτι τοῖς παισὶν οἱ πατέρες ἀπειλοῦσιν, οὐδὲ εἰργουσι τῆς τραπέζης ἀμελοῦντας... οὐδὲ τούτους μὲν κολάζουσιν, ὡς ἐτέρῳ καταλείψουσι τὸν κλῆρον· ἀλλ' ἐπαινεῖν μὲν οὐκ ἔχουσι, ψέγειν δὲ οὐ τολμῶσι· καὶ δεδώκασι μὲν τὴν αὐτῶν τάξιν ἐκείνοις, τὴν δ' ἐκείνων αὐτοῖς· ὥστε οἱ μὲν ὀργίλον βλέπουσιν, οἱ δὲ ὑποπτῆσσοῦσι. Νέοι δὲ ταύτην παραλαβόντες τὴν ἐξουσίαν, καθεύδουσι, βέγγουσι, μεθύουσι, κωμάζουσι.»

(2) Λιβάνιος αὐτόθι σελ. 438. τόμ. Α'. σελ. 133. τόμ. Β'. σελ. 537, 539, 541.

(3) Χρυσόστομος «πρὸς τοὺς πολεμοῦντας τοῖς ἐπὶ τὸ μονάζειν ἐνάγουσιν» ἐκδ. Migne τόμ. Α'. σελ. 357 «οὐδὲ γὰρ ἄλλο τι τῶν πατέρων ἔστιν ἀκούσαι διαλεγομένων πρὸς τοὺς παῖδας, ὅταν αὐτοὺς παρακαλῶσιν ὑπὲρ τῆς τῶν λόγων σπουδῆς, ἀλλ' ἢ ταυτὶ τὰ ῥήματα· ὁ δεῖνα, φησί, ταπεινὸς καὶ ἐκ ταπεινῶν τὴν ἀπὸ τῶν λόγων κτησάμενος δύναμιν ἤρξε μεγίστας ἀρχὰς, πλοῦτον ἐκτήσατο πολὺν, γυναῖκα ἔλαβεν εὐπορον, οἰκίαν ὠκοδόμησε λαμπρὰν, φοβερός ἐστιν ἀπασί καὶ ἐπίδοξος. Πάλιν ἕτερος ὁ δεῖνα, φησί, τὴν Ἰταλῶν γλῶσσαν ἐκπαιδευθεὶς, ἐν τοῖς βασιλείοις ἐστὶ λαμπρὸς καὶ πάντα ἄγει καὶ φέρει τὰ ἔνδον. Καὶ ἕτερος ἕτερον δείκνυσι πάλιν, πάντως δὲ τοὺς ἐπὶ γῆς εὐδοκίμους.» πρβλ. καὶ Λιβάνιον τόμ. Α'. σελ. 187.

νάρκη τις πρὸς τὴν ὑγιᾶ καὶ ἀληθῆ παιδείᾳ κατέσχε τὰς ψυχὰς τῶν νέων, οἵτινες ἐπεζήτουν νὰ ἐκπαιδεύωνται μόνον ἐξωτερικῆν τινα παιδεύσειν Ἀλλὰ τίς ἢ ἀνάγκη τῆς υἰοῦς καὶ ἀληθοῦς παιδεύσεως, ὅταν οἱ νέοι ἰσχυροὺς εἶχον προστάτας καὶ κηδεμόνας τοὺς εὐνοῦχους τῶν αὐτοκρατόρων, οἵτινες προήγαγον αὐτοὺς εἰς τὰ ὑπατά τοῦ Κράτους ἀξιώματα ἀντὶ χρημάτων; (1) Διὰ τοῦτο ὁ ἔθνικὸς Λιβάνιος καταγανακτεῖ γράφων, ὅτι οἱ κατάπτυστοι καὶ μεθύοντες εὐνοῦχοι εἰς τοσοῦτον ἤκον ἀσελγείας, ὥστε τοὺς παχυγράφοις καὶ τοὺς γραφεῖς ἐνεκάθιζον εἰς τὸν θρόνον τῶν ὑπάρχων. (2)

Τὸ δὲ σχολεῖον τῆς ἐποχῆς ταύτης δὲν ἠδύνατο νὰ ἦναι μορφωτικὸν καὶ ἐκπαιδευτικόν. Οἱ μὲν τῶν διδασκάλων βλέποντες, ὅτι οἱ νέοι κακῶς ἐν τῷ οἴκῳ ἀνατρεφόμενοι καὶ παιδαγωγούμενοι ἐτύγγανον καὶ τῆς εὐνοίας καὶ θερμῆς ὑποστηρίξεως διεφθαρμένων ἀρχόντων τῆς πολιτείας, ἠναγκάζοντο μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιεικείας νὰ φέρωνται πρὸς αὐτοὺς. Ἐγίνωσκον ὅτι αἱ μητέρες τοὺς ἐν τοῖς σχολείοις τιμωρουμένους καὶ εἰς τὰς αἰκίας μετὰ δακρύων ἐπιστρέφοντας παῖδας ὑπεδέχοντο μετὰ πολλῆς στοργῆς εἰς τοὺς κόλπους, κατεῖχον καὶ περιέσφιγγον αὐτοὺς καὶ τὰ δάκρυα αὐτῶν ἀποξηραίνουσαι κατεφίλουν. (3) Ἐγίνωσκον, ὅτι οἱ εὐνοῦχοι, οἱ διέποντες τὰ τῆς πολιτείας, ὑπεσῆριζον τοὺς νέους συντελοῦντες οὐχὶ εἰς τὴν διαπαιδαγώγησιν, ἀλλ' εἰς τὴν διαφθορὰν καὶ καταστροφὴν αὐτῶν. Οἱ δὲ τῶν διδασκάλων, ἐπόμενοι τῷ πνεύματι τῆς ἐποχῆς, περιεποιούοντο καὶ ἐθεράπευον τοὺς νέους, μεριμνῶντες περὶ τῶν ἀτομικῶν συμφερόντων αὐτῶν· διότι καλῶς

(1) Χρυσόστομος ὁμιλία Ζ'. εἰς τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολὴν τόμ. ΙΑ'. σελ. 347.

(2) Λιβάνιος τόμ. Γ'. σελ. 438 «οἱ δὲ κατάπτυστοι καὶ μεθύοντες εὐνοῦχοι πρὸς τοσοῦτον ἤκον ἀσελγείας καὶ οὕτως ἐζύβρισαν, ὥστε τοὺς ὑπογραφέας ἄγοντες εἰς τὸν τῶν ὑπάρχων ἐγκαθίζουσι θρόνον» πρὸβλ. τόμ. Β'. σελ. 216 «οἱ μὲν ὅλως ἐπὶ τὸ γράφειν εἰς τάχος τοὺς αὐτῶν υἱεῖς ἔτρεψαν ἀμελήσαντες τοῦ τῆς διανοίας κάλλους.»

(3) Τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τῶν λόγων τοῦ Χρυσοστόμου τόμ. Β'. σελ. 81.

ἐγίνωσκον, ὅτι, ἐὰν μικρὸν δυσηρέστουν αὐτοὺς. Θὰ ἔμενον ἐστερημένοι μαθητῶν καὶ ἐπομένως θὰ ἔπασχον οὐ σμικρὰν ἀπώλειαν. (1) Ἄλλοι δὲ τῶν διδασκάλων καὶ σοφιστῶν εἶχον περὶ ἑαυτοὺς μαθητὰς, οἵτινες προκαταλαμβάνοντες πόλεις, ὁδοὺς, λιμένας, ὕψη ὄρεων, πεδιάδας, συνελάμβανον τοὺς κατὰ τὸ φθινόπωρον ἀφικνουμένους νέους νὰ σπουδάσωσι καὶ ἐπηύξανον τοὺς μαθητὰς αὐτῶν. Ἡ κακὴ αὕτη συνήθεια οὕσα ἐν χρήσει μάλιστα ἐν τῇ Ἀττικῇ ἐκαλεῖτο καὶ Ἀττικὸς νόμος. Τὸν νόμον τοῦτον κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ μόνος σχεδὸν ὁ μέγας Βασίλειος, ὅστις ἅμα ἀφικόμενος νέος εἰς Ἀθήνας δι' ἔρωτα παιδεύσεως δὲν περιέπεσεν εἰς τοιαῦτα δίκτυα, ὡς λέγει ὁ συσπουδαστῆς καὶ φίλος αὐτοῦ Γρηγόριος «μόνος σχεδὸν τῶν ἐπιδημούντων τὸν κοινὸν διέφυγε νόμον.» (2) Συνελόντι δ' εἰπεῖν καθολικὸν γνώρισμα τῆς ἐν τῷ οἴκῳ καὶ τῷ σχολείῳ ἀγωγῆς τῶν νέων κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἶναι ἡ κλίσις καὶ ῥοπὴ αὐτῶν εἰς τὴν εὐζωΐαν, εὐδαιμονίαν καὶ τὸν ὕλισμόν.

Τοιοῦτου ὄντος τοῦ οἴκου καὶ τοῦ σχολείου τῆς ἐποχῆς ταύτης οὐδόλως εἶναι παράδοξον, ὅτι χρηστοὶ τινες διδάσκαλοι καὶ παιδαγωγοί, φύλακες καὶ φρουροὶ τῆς ἀνθούσης ἡλικίας, κατεφρονούοντο, ἐλοιδοροῦοντο καὶ περιῦβρίζοντο ὑπὸ τῶν νέων. (3) Τοιοῦτου ὄντος τοῦ οἴκου καὶ τοῦ σχολείου τῆς ἐποχῆς ταύτης οὐδόλως εἶναι παράδοξον, ὅτι οἱ νέοι χρήματα λαμβάνοντες παρὰ τῶν γονέων πρὸς πληρωμὴν τῶν διδάκτρων τῶν διδασκόντων αὐτοὺς κατέτρωγον αὐτὰ εἰς πότους, κύβους καὶ λοιπὰς διασκεδάσεις καὶ οὐδὲ κατ' ὄψιν ἐφρόντιζον νὰ γνωρίσωσι τοὺς διδα-

(1) Λιβάνιος τόμ. Β'. σελ. 425.

(2) Γρηγόριος Ναζιανζηνὸς λόγος 43 κεφ. 15 καὶ 16.

(3) Οἱ νέοι εἰς τοσοῦτο προέβησαν ἀσεβείας κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ὥστε ποτε κρατοῦντες διὰ τῶν χειρῶν τάπητα τεταμένον ἐπὶ τῆς γῆς ἔθηκαν ἐντὸς αὐτοῦ παιδαγωγὸν καὶ μετὰ γελῶτων ἤρξαντο ἀναρρίπτοντες αὐτὸν εἰς τὰ ἄνω καὶ καταρρίπτοντες αὐτὸν εἰς τὰ κάτω, ὥστε ὁ παιδαγωγὸς ἔπαθε. Τοῦτο ἠνάγκασε τὸν ἔθνικὸν Λιβάνιον νὰ γράψῃ τὸν περὶ τοῦ τάπητος λόγον αὐτοῦ. Λιβάνιος τόμ. Γ'. σελ. 252.

σκάλους και καθηγητάς αὐτῶν. (1) Τοιούτου ὄντος τοῦ οἴκου και τοῦ σχολείου τῆς ἐποχῆς ταύτης οὐδόλως εἶναι παράδοξον, ὅτι οἱ νέοι και εἰς χρυσοχόους ἐβλασφήμουν και εἰς σκυτοτόμους ἠσέλγαινον και τέκτονας ἔπαιον και ὑφάντας ἐλάκτιζον και παντοπώλας ἐκακοποῖουν και ἐλαιοπώλας ἠπεῖλουν. (2) Τοιούτου ὄντος τέλος τοῦ οἴκου και τοῦ σχολείου τῆς ἐποχῆς ταύτης, οὐδόλως εἶναι παράδοξον, ὅτι οἱ λειτουργοὶ τῆς Θέμιδος και οἱ λειτουργοὶ τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου ἐδεκάζοντο, οἱ νόμοι ἐφθείροντο και κατεστρέφοντο, αἱ πόλεις πολλῆς ἔγεμον παρανομίας και ἀδικίας. (3)

Ἐν τῇ τοιαύτῃ λοιπὸν ἠθικῇ καταπτώσει και διαφθορᾷ τοῦ οἰκογενειακοῦ, σχολικοῦ, κοινωνικοῦ και πολιτικοῦ βίου ἐγεννήθησαν οἱ τρεῖς τῆς ἐκκλησίας ἱεράρχαι, τυχόντες πρῶτον ὑγιούς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς. Εὐσεβεῖς και ἐνάρετοι μητέρες διέπλασαν τό τε ἦθος και τὸν χαρακτήρα τῶν νέων, καταβαλοῦσαι ἐν αὐτοῖς τὰ ἀγαθὰ τοῦ Εὐαγγελίου σπέρματα, ἦτοι τὰ σπέρματα τῆς ἀληθοῦς ἀναπτύξεως και μορφώσεως· διὸ οἱ ἐθνικοὶ θαυμάζοντες τὴν πρὸς τὰ τέκνα στοργὴν τῶν μητέρων τούτων ἀνέκραζον «Βαβαί, οἶαι παρὰ χριστιανοῖς γυναῖκές εἰσι» (4) Τὰ σπέρματα ταῦτα καλλιεργήσαντες μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας διδάσκαλοι ἀρετῆς κατήρτισαν αὐτοὺς πράγματι μεμορφωμένους και τελείους ἀνδρας, ἐφαμίλλους τῶν πρώτων χριστιανῶν. Καθὼς οὗτοι οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ, οὕτω και ὁ μέγας Βασίλειος, ὁ θεολόγος Γρηγόριος και Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐπὶ γῆς διέτριβον, ἀλλ' ἐν οὐρανῷ ἐπολιτεύοντο, ἠγάπων πάντας και ὑπὸ πάντων ἐδιώκοντο, ἐπτώχευον και ἐπλούτιζον πολλοὺς, πάντων ὑστεροῦντο και ἐν πᾶσιν ἐπερίσσειον, ἐβλασφημοῦντο και ἐδικαιοῦντο, ἐλοιδοροῦντο και ἠυλό-

(1) Αὐτόθι τόμ. Α'. σελ. 197 και 198.

(2) Αὐτόθι τόμ. Γ'. σελ. 254.

(3) Χρυσόστομος τόμ. Α'. σελ. 361 και 328. Σωκράτους ἐκκλησ. ἱστορ. σ'. 3 και 4. Σωζομένου Η'. 3 και 6. Γρηγόριος Ναζιανζηνὸς τόμ. Α'. λόγ. 2 κεφ. 8. και λόγ. 21 κεφ. 9. Ἐπη εἰς ἑαυτὸν και περὶ ἐπισκόπων τόμ. Γ'. σελ. 1193 στίχ. 156 ἐκδ. Migne.

(4) Χρυσόστομος εἰς νεωτέραν χηρεύσασαν § 6'. τόμ. Α'. σελ. 601.

γουν, ὑβρίζοντο και ἐτίμων. Ἐἰ και οἱ μέγιστοι τῆς Ἐκκλησίας φωστῆρες ἔζων ἐν ἐποχῇ δογματικῶν ζητήσεων και φιλονεικιῶν, ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν τὰ θεῖα περιεπαίζοντο και ἐχλευάζοντο, (1) ἠγωνίζοντο ὅμως παντὶ σθένει νὰ ἐπαναφέρωσι και τὰ ἀγνὰ ἦθη τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας· διότι ἐλυποῦντο βλέποντες, ὅτι μόνον σχεδόντὰ σύμβολα αὐτῆς διεσώζοντο ἐν τῇ ἐποχῇ αὐτῶν. Ἦ νῦν Ἐκκλησία, ἀνακράζει ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ὁμοιάζει γυναικὶ ἐκπεσούσῃ τῆς παλαιᾶς εὐημερίας και κατεχούσῃ τὰ σύμβολα πολλαχοῦ μόνον τῆς ἀρχαίας εὐπραγίας ἐκείνης και ἐπιδεικνυμένη τὰς θήκας τῶν χρυσίων και τὰ κιβώτια, τὸν δὲ πλοῦτον ἀφηρημένη. Τὸ πάλαι, λέγει, συνήρχοντο ἅπαντες και ἔψαλλον κοινῇ. Τοῦτο ποιοσμεν και νῦν· ἀλλὰ τότε μὲν ἐν ἅπασι μία ψυχὴ ἦν και καρδία μία· νυνὶ δὲ οὐδὲ ἐν μιᾷ ψυχῇ τὴν ὁμόνοιαν ἐκείνην δύναται τις νὰ ἴδῃ, ἀλλὰ πολὺς ὁ πόλεμος πανταχοῦ. Εἰρήνην και νῦν πᾶσιν ὁ τῆς Ἐκκλησίας προεστῶς ἐπεύχεται, ἀλλὰ τῆς εἰρήνης ταύτης τὸ μὲν ὄνομα πανταχοῦ σχεδόν ἀκούομεν, τὸ δὲ πρᾶγμα οὐδαμοῦ βλέπομεν. (2)

Οὕτω λοιπὸν θρησκευτικῶς καταρτισθέντες οἱ μέγιστοι τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλοι ἐγένοντο εὐεργέται, προστάται και σωτῆρες τῶν νέων τῆς ἐποχῆς αὐτῶν· διότι βλέποντες, ὅτι ὁ ρόθς τῆς κακίας σφοδρῶς ἐξεχέετο εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν, ἐδίδαξαν τὰ μέσα, δι' ὧν οἱ παῖδες δύνανται θρησκευτικῶς νὰ ἐκπαιδεύωνται.

Κατ' αὐτοὺς εὐσεβεῖς και ἐνάρετοι γονεῖς και μάλιστα μητέρες, αἱ

(1) Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς λέγει ἐν τῷ λόγῳ 21 κεφ. 5, ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις «ὡσπερ τοὺς ἵππικους και τὰ θεάτρα, οὕτω δὴ και τὰ θεῖα ἔπαιζε» και ἐν ἐτέρῳ λόγῳ 22 κεφ. 8 λέγει ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ πόλει «ἡ σπουδάζει τὸ τὰ θεῖα παίζειν, ὡσπερ τι ἕτερον, και θάττον ἂν τι τῶν ἐπαινουμένων γελάσειεν, ἢ παρίδοι τι τῶν γελοίων ἀγέλαστον· ὥστε θαυμάσαιμι ἂν, εἰ μὴ καμὲ γελάσαι σήμερον τὸν ταῦτα λέγοντα, τὸν εὐσεβείας ἐπηλυὸν κήρυκα και μὴ πάντα γελᾶν, ἀλλ' ἔστιν ἃ και σπουδάζειν διδάσκοντα.»

(2) Χρυσόστομος τόμ. Γ. σελ. 312 και 313.

πολλῆς ἀπολαύουσαι σχολῆς ὀφείλουσι νὰ ἐπιμελῶνται τῆς ἐν οἴκῳ μορφώσεως καὶ διαπλάσεως τῶν παιδῶν, τειχίζοντες αὐτοὺς διὰ συμβουλῶν, παραινέσεων, φόβων καὶ ἀπειλῶν οὕτως, ὥστε ἡ ἐπιείκεια, ἡ σωφροσύνη, ἡ σεμνότης καὶ ἅπαντα αἱ ἄλλαι ἀρεταὶ νὰ ἐγγραχθῶσιν ἐπὶ τῶν ψυχῶν αὐτῶν.⁽¹⁾ Ἐὰν οἱ γονεῖς ἐπιθυμῶσιν, ἵνα οἱ παῖδες αὐτῶν κτήσωνται τὰς ἀρετὰς ταύτας ὀφείλουσι ν' ἀπομακρύνωσιν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν τὰς ἀναγώγους θεραπαινίδας, τοὺς ἀκολάστους ὑπηρέτας, τὰ θέατρα, τὰ μαλθακὰ καὶ διακεκλασμένα ἀκούσματα, τὰ συμπόσια καὶ τὰς μέθας καὶ ἅπαντα τὰ ἄλλα κακὰ.⁽²⁾ Οὕτω δὲ οἱ γονεῖς μορφοῦντες ἐν οἴκῳ τοὺς παῖδας ὀφείλουσιν ἔπειτα νὰ πέμπωσιν εἰς σχολεῖα διδασκάλων ἀρετῆς, οἵτινες θέλουσι μεριμνήσει, ὅπως μὴ ἡ πονηρία εἰσδύσῃ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν νεαρῶν παιδῶν. Ἄλλ' εἰς τὴν ῥύθμισιν καὶ διάπλασιν τῶν ψυχῶν τῶν παιδῶν δὲν συντελεῖ μόνον εὐσεβῆς οἶκος καὶ εὐσεβὲς σχολεῖον, ἀλλὰ καὶ ἐνάρετος πολιτεία. Οἱ νομοθέται δεινὴν πλανῶνται πλάνην νομίζοντες, ὅτι δύνανται νὰ παιδαγωγῶσι τοὺς πολίτας ἐπιβάλλοντες διαφόρους ποινάς. Τὸ σπουδαιότατον λοιπὸν μέλημα τῶν γονέων, διδασκάλων καὶ νομοθετῶν πρέπει νὰ ᾖ, πῶς ἡ φύσις τοῦ παιδὸς νὰ γίγνηται ἄβητος εἰς τὴν πονηρίαν.⁽³⁾

Ἐπειδὴ δ' ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ μεγίστη ὑπῆρχε κατάπτωσης καὶ χαλάρωσις ἠθῶν καὶ σπάνις χρηστῶν διδασκάλων οἱ τρεῖς τῆς ἐκκλησίας ἱεράρχαι συνεβούλευον τοὺς γονεῖς νὰ πέμπωσιν τοὺς παῖδας αὐτῶν εἰς τὰ ἐν μοναστηρίοις σχολεῖα, ἔνθα ἐπὶ τινα ἔτη ν' ἀσκῶνται ὑπὸ διδασκάλων ἀρετῆς, μετὰ τοῦτο νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς πατρίδας τῶν καὶ νὰ τρέπωνται εἰς διαφόρους τοῦ βίου ἐνεργείας. Οὕτω δὲ οἱ παῖδες ἔμελλον ν' ἀποβῶσι χρήσιμοι καὶ ὠφέλιμοι καὶ πατρὶ καὶ μητρὶ καὶ οἰκίᾳ καὶ πόλει καὶ ἔθνει.⁽⁴⁾

(1) Αὐτόθι τόμ. Δ'. σελ. 652 καὶ 659.

(2) Αὐτόθι σελ. 642.

(3) Αὐτ. τόμ. Α'. σελ. 381. Γρηγ. ὁ Ναζιανζηνὸς ἐν λόγῳ 40 κεφ. 17.

(4) Αὐτόθι σελ. 380 «ἀπαρτισθεὶς μὲν γὰρ (ὁ νέος ἐν τοῖς σχολείοις τῶν μοναστηρίων) κοινὸν ἔσται κέρδος καὶ πατρὶ καὶ μητρὶ καὶ οἰκίᾳ καὶ πόλει καὶ ἔθνει· ἀτελέστερος δὲ παραγενόμενος καταγέλαστος ἔσται καὶ ἐπονείδιστος καὶ ἑαυτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιβλαβής» ὅπερ δεικνύει, ὅτι οἱ παῖδες παιδαγωγούμενοι ἐν τοῖς μοναστηρίοις ἐπέστρεφον εἰς τὰς πατρίδας τῶν ὡς χρηστοὶ καὶ ἠθικοὶ πολῖται. πρβλ. Γρηγ. Ναζιανζ. λόγ. 40 κεφ. 18 καὶ λόγ. 37 κεφ. 9, 10, 11.

Ἐνεκὰ δὲ τῆς παρεχομένης ταύτης ἐν τοῖς σχολείοις τῶν μοναστηρίων ὠφελείας καὶ χρησιμότητος οἱ μεγάλοι τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλοι ἦσαν ὑπέρμαχοι καὶ ὑπερασπισταὶ αὐτῶν. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος πολλάκις ἠύχετο τὴν κατάργησιν τῶν μοναστηρίων, ἔὰν ἡ εὐνομία ἐβασίλευε τῶν πόλεων. ⁽¹⁾ Ἐνόσω ὅμως αὕτη δὲν ὑπῆρχε, καλῶς ἐποιοῦν παροτρύνοντες τοὺς νέους νὰ φοιτῶσιν εἰς τὰ ἐπὶ τῶν ὀρέων κείμενα μοναστήρια, ἔνθα δὲν ἐνεφώλευον ἐμπαθεῖς καὶ ἄγριοι καταστροφεῖς τῶν ἐθνικῶν ναῶν μοναχοὶ, ἀλλ' ἀριστοὶ ἔζων διδάσκαλοι, ἐνδεδυμένοι τὰ ἀληθῆ τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης ἱμάτια, οἵτινες παντὶ σθένει ἠγωνίζοντο ν' ἀναζωπυρῶσι τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα τῶν νέων καὶ νὰ διαπλάττωσι τὸ τε ἦθος καὶ τὸν χαρακτήρα αὐτῶν.

Πρὸς ἐπίτευξιν δὲ τούτων συντελοῦσι κατὰ τοὺς τρεῖς ἱεράρχας α) αἱ Ἅγιοι Γραφαὶ καὶ μάλιστα τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον.⁽²⁾ Διὰ τῶν ἁγ. Γραφ. καὶ μάλιστα τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου ὁ ἄνθρωπος καθαρίζεται ἀπὸ παντὸς ῥύπου κακίας, διαπλάττεται ἐσωτερικῶς καὶ γίγνεται ὑπέρτερος τοῦ ψυχικοῦ καὶ ὕλικοῦ ἀνθρώπου. Διὰ τῶν Ἁγίων Γραφῶν καὶ μάλιστα τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου ὁ ἐπὶ γῆς βίος τοῦ ἀνθρώπου φωτίζεται, καθίσταται μακάριος καὶ εὐδαίμων, διότι αὐταὶ συνδέουσι τὸν ἄνθρωπον διὰ τοῦ δεσμοῦ τῆς ἀγάπης τὸ μὲν μετὰ τοῦ

λεῖοις τῶν μοναστηρίων) κοινὸν ἔσται κέρδος καὶ πατρὶ καὶ μητρὶ καὶ οἰκίᾳ καὶ πόλει καὶ ἔθνει· ἀτελέστερος δὲ παραγενόμενος καταγέλαστος ἔσται καὶ ἐπονείδιστος καὶ ἑαυτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιβλαβής» ὅπερ δεικνύει, ὅτι οἱ παῖδες παιδαγωγούμενοι ἐν τοῖς μοναστηρίοις ἐπέστρεφον εἰς τὰς πατρίδας τῶν ὡς χρηστοὶ καὶ ἠθικοὶ πολῖται. πρβλ. Γρηγ. Ναζιανζ. λόγ. 40 κεφ. 18 καὶ λόγ. 37 κεφ. 9, 10, 11.

(1) Αὐτόθι σελ. 328 «ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς οὐχ ἦττον ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ πολὺ πλέον καὶ πολλάκις ἠύξαμην τῶν μοναστηρίων ἀναρθεῖναι τὴν χρεῖαν καὶ τοσαύτην ἐν ταῖς πόλεσι γενέσθαι τὴν εὐνομίαν, ὡς μηδένα δεηθῆναι ποτε τῆς εἰς τὴν ἔρημον καταφυγῆς· ἐπειδὴ δὲ τὰ ἄνω κάτω γέγονε καὶ αἱ μὲν πόλεις, ἔνθα δικαστήρια καὶ νόμοι πολλῆς γέμουσι παρανομίας καὶ ἀδικίας, ἡ δ' ἔρημία πολλῶ βρῦει τῷ τῆς φιλοσοφίας καρπῷ.....» (2) Αὐτόθι τόμ. Α'. 992. Γρηγ. Ναζιανζ. λόγ. 31 κεφ. 21 λόγ. 32 κεφ. 32 καὶ 21.

Θεοῦ, ὡς πατὴρ ἀυτοῦ, τὸ δὲ μετὰ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, ὡς μελῶν μεγάλης οικογενείας. Διὰ τῶν Ἀγίων Γραφῶν καὶ μάλιστα τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, αἴτινες τὴν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπην διδάσκουσιν, ὁ ἄνθρωπος ἀποβαίνει πράγματι μεμορφωμένος καὶ τέλειος, ἐπιδεικνύμενος ταύτην οὐχὶ διὰ λόγων, ἀλλὰ δι' ἔργων. Λίαν ἁρθῶς λέγει ὁ παιδαγωγὸς Palmer «ὁ ἀπλοῦς χριστιανὸς, ἐνῶ τὸ Εὐαγγέλιον κατενίκησε τὸν ἐγωϊσμὸν καὶ τὸν ὑλισμὸν, εἶναι πράγματι μεμορφωμένος ἄνθρωπος, ἐπειδὴ ὁ χριστιανισμὸς δίδει συμμετρίαν εἰς τὴν διάνοιαν, εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὰς πράξεις αὐτοῦ, ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτοῦ πᾶν ἀγροῦκον καὶ κοινὸν καὶ καθίστησιν ὥρατον τὸν ἐξωτερικὸν βίον αὐτοῦ.»⁽¹⁾

β') Ἡ φοίτησις τῶν παιδῶν εἰς τοὺς ναοὺς. Οἱ παῖδες ἐπισκεπτόμενοι τοὺς ναοὺς παιδαγωγοῦνται ὑπὸ τῶν ἐν πάσῃ λειτουργίᾳ ἀναγινωσκομένων τεμαχίων τῶν Ἀγίων Γραφῶν, ἰδίᾳ δὲ ὑπὸ τοῦ κηρύγματος, οὗ ὁ νοῦς καὶ οὐχὶ ἡ καλλιπέπεια δέον νὰ ἐπαινῆται καὶ θαυμάζεται.⁽²⁾ Καὶ ὅτε ποτε ὁ ἱερός Χρυσόστομος ἐχειροκροτήθη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ τὴν ῥητορικὴν εὐγλωττίαν του ὑπὸ τῶν χριστιανῶν, οἵτινες ἦσαν συνειθισμένοι νὰ χειροκροτῶσιν ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ ταῖς σχολαῖς τῶν ῥητόρων καὶ σοφιστῶν, ἀνεφώνησεν, ὅτι «οὐκ ἔστι θεᾶτρον ἡ Ἐκκλησία, ἵνα πρὸς τέρψιν ἀκούωμεν ὠφεληθέντας ἐντεθεὶν ἀπιέναι χρῆ, κερδάνοντάς τι πλέον καὶ μέγα, οὕτως ἀναχωρεῖν δεῖ· ἐπεὶ μάτην καὶ εἰκῆ παραγινόμεθα, εἰ πρὸς καιρὸν ψυχαγωγηθέντες οὕτως ἀναχωροῦμεν; ἔρημοι καὶ κενοὶ τῆς ἀπὸ τῶν λεγομένων ὠφελείας γενόμενοι. Τί μοι τῶν κρότων ὄφελος τούτων; τί δὲ τῶν ἐπαίνων καὶ τῶν θορύβων; Ἐπαινος ἐμὸς τὸ διὰ τῶν ἔργων ὑμᾶς ἐπιδειξάτω τὰ λεγόμενα ἅπαντα· τότε ἐγὼ ζηλωτὸς καὶ μακάριος, οὐχ ὅταν ἀποδέχησθε, ἀλλ' ὅταν ποιῆτε μετὰ προθυμίας ἀπάσης, ἅπερ ἂν ἀκούσητε παρ' ἡμῶν. Ἐκαστος τὸν πλησίον διορθοῦσθω· οἰκοδομεῖτε γὰρ εἰς τὸν ἕνα.»⁽³⁾

(1) Palmer Evang. pädag. S. 107.

(2) Χρυσόστομος εἰς τὴν ὁμιλίαν Α' εἰς τὴν Πεντηκοστήν.

(3) Αὐτόθι τόμ. Β' σελ. 38 πρὸς βλ. Λιβάνιον τόμ. Α' σελ. 2, 32, 168. Εὐνάπιον βίον σοφιστ. σελ. 96.

γ') Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ. Οὐδὲν δύναται τοσοῦτο νὰ ἐξεγείρη τὰς ψυχὰς τῶν παιδῶν, ν' ἀπαλλάξῃ αὐτὰς ἀπὸ τῶν δεσμῶν τοῦ σώματος καὶ ὑψώσῃ αὐτὰς ὑπεράνω τῶν γηίνων πραγμάτων, ὅσον κοινὸν καὶ ἑυθιμικῶς συντεταγμένον ἐκκλησιαστικὸν ῥῆσμα. Τὸ ψάλλειν ὠφελεῖ πολὺ, ἀγιάζει καὶ φωτίζει τὴν διάνοιαν τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν τὸ στόμα αὐτοῦ δὲν λαλῇ ἀπλῶς τὰ ῥήματα καὶ ὅταν ἡ διάνοια αὐτοῦ δὲν διατρίβῃ πανταχοῦ ἔξω πλανωμένη.⁽¹⁾ Οἱ δ' ἐθνικοὶ βλέποντες, ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ ἐπέδρα ἐπὶ τὰς ψυχὰς τῶν νέων, ἐμιμήσαντο τοὺς χριστιανούς καὶ ἤρξαντο ἐπιμελούμενοι αὐτῆς. Τοιοῦτοτρόπως ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐμορφοῦντο ἐν τῇ μουσικῇ ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ εὐφρεῖς νέοι δαπάνη τοῦ Κράτους, ὅπως χρησιμεύσωσιν εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ναοὺς.⁽²⁾

(1) Χρυσόστομος τόμ. Ε' σελ. 156 εἰς τὸν 41 ψαλμὸν.

(2) Ἰουλιανὸς Ἐκδικίῳ (ἐπιστολὴ 56) ἀξιὸν ἔστιν, εἴπερ ἄλλου τινός, καὶ τῆς ἱερᾶς ἐπιμεληθῆναι μουσικῆς. Ἐπιλεξάμενος οὖν ἐκ τοῦ δήμου τῶν Ἀλεξανδρέων εὖ γεγονότας μισρακίσκους ἀρτάβας ἐκάστῳ (σίτου) κέλευσον δύο τοῦ μηνὸς χορηγεῖσθαι ἔλαιόν τε ἐπ' αὐτῷ (καὶ σίτον) καὶ οἶνον· ἐσθῆτα δὲ παρέξουσιν οἱ τοῦ ταμείου προεστῶτες. Οὗτοι δὲ τέως ἐκ φωνῆς καταλεγέσθωσαν.....» ὥστε ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουλιανὸς ἐθεώρησεν ὡς ἐν τῶν μέσων πρὸς ἐκλάμπρυσιν καὶ ἀνύψωσιν τῆς ἐθνικῆς λατρείας καὶ τῆς μουσικῆς, ἣν ἐβλεπε λίαν ἐπιδρῶσαν ἐπὶ τοὺς χριστιανούς.

(ἀκολουθεῖ)

ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΥΠΟ Α. Κ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΥ

(Συνέχεια ἴδε φυλλάδιον Γ' καὶ Δ').

5. Καταβολὴ δικαιωμάτων. Τὰ μὲν δικαιώματα τῆς πρώτης ἐγγραφῆς εἰσὶ φιορ. 2,10 (δρ. 5,25) ὡς καὶ ἐν τοῖς γυμνασίοις, τὰ δὲ δίδακτρα ἀνέρχονται, ἀναλόγως τῆς σπουδαιότητος τοῦ σχολείου ἐξαρτωμένης ἐκ τε τῆς σημασίας τῆς πόλεως ἐνθα ὑπάρχει, ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς ειδικότητος τῶν καθηγητῶν καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν, εἰς 10—12 φιορίνια (30 δρ.) κατ' ἔτος διὰ τὰς τρεῖς πρώτας τάξεις καὶ εἰς 16—20 (40—50 δρ.) διὰ τὰς τρεῖς ἀνωτέρας. Ἡ ἀπὸ τῶν διδάκτρων ἀπαλλαγὴ γίνεται μετὰ τῶν αὐτῶν καὶ ἐν τοῖς γυμνασίοις διατυπώσεων.

6. Οἱ ὅροι τῆς ἐγγραφῆς τῶν τακτικῶν μαθητῶν εἰσὶν οἱ τῶν γυμνασίων, ἡ δὲ ἐγγραφή ἐκτάκτων μαθητῶν μόνον κατ' ἐξαιρέσιν ἐπιτρέπεται ὑπὸ τοῦ διδασκαλικοῦ συμβουλίου, ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι μαθηταὶ εἰσὶ μᾶλλον ἀκροαταὶ καὶ δὲν συμμετέχουσι τῶν ἐξετάσεων, οὐδὲ δίδεται αὐτοῖς ἐνδεικτικόν. Ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπιτρέπεται νὰ φοιτῶσι μαθηταὶ ὡς ἀπλοῖ ἀκροαταὶ ὀρισμένων τινῶν μαθημάτων, οἵτινες ἐφάπαξ πληρόνουσι δικαίωμά τι καὶ καταβάλλουσιν, ἐὰν φοιτῶσιν εἰς τὰς ἀσκήσεις τῆς ἰχνογραφίας ἢ τῆς χημείας, ἀνάλογα δίδακτρα· δύναται ὅμως τὸ διδασκαλικὸν συμβούλιον ἐν πάσῃ ὥρᾳ ν' ἀνακαλέσῃ τὴν δοθεῖσαν ταύτην ἄδειαν.

Καὶ ἐνταῦθα εἰσὶ δεκτοὶ μαθηταὶ ἰδιοδίδακτοι ἐγγεγραμμένοι καὶ μὴ, ὑποβάλλόμενοι εἰς τὰς αὐτὰς ὡς καὶ ἐν γυμνασίοις διατυπώσεις· δὲν ἐπιτρέπεται δὲ εἰς ἰδιοδίδακτον μαθητὴν νὰ προσέλθῃ εἰς τὰς ἀπολυτηρίου ἐξετάσεις εἰμὴ μετὰ τὴν αὐτοπρόσωπον φοίτησιν ἐν τῇ ἕκτῃ τάξει· ἀλλὰ καὶ τότε ἀκόμη, προκειμένου περὶ πρακτικῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μαθημάτων, ὧν ἡ κατ' οἶκον διδασκαλία

ἀποβαίνει δυσχερῆς εἰ μὴ ἀδύνατος, ὀφείλει τὸ διδασκαλικὸν συμβούλιον νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τοὺς τοιούτους μαθητὰς πλείονας περιορισμοὺς καὶ αὐστηροτέρας ἐξετάσεις ἢ εἰς τοὺς τακτικοὺς, διότι ἡ πείρα ἀπέδειξεν, ὅτι καὶ εἰς τὸν εὐφυέστερον ἰδιοδίδακτον μαθητὴν καὶ διὰ τῶν ἀφθονωτέρων διδακτικῶν μέσων δὲν εἶναι δυνατόν νὰ δοθῇ ἴση πρὸς τὴν ἐν τοῖς δημοσίοις τούτοις σχολείοις χορηγούμενην ἐκπαίδευσιν. Ἡ καταβολὴ τῶν δικαιωμάτων τῆς ἐγγραφῆς, τῶν διδάκτρων καὶ τῶν ἐξετάσεων παρὰ μαθητῶν ἰδιοδιδάκτων δὲν διαφέρει τῶν σχετικῶν καταβολῶν ἐν τοῖς γυμνασίοις.

7. Ἐξετάσεις καὶ βαθμολογία. Αἱ ἐν τοῖς γυμνασίοις ἰσχύουσαι διατάξεις περὶ ἐξετάσεων καὶ βαθμοφορίας διατηροῦνται καὶ ἐνταῦθα, ἐλίγαι δὲ μόνον ἐφαρμόζονται τροποποιήσεις αὐτῶν ἐν τῷ κανονισμῷ τῶν βιοτεχνικῶν σχολείων.

Διὰ τὰς ἐπὶ ἐπὶ προβιβασμῷ ἐξετάσεις δὲν ἀπαιτεῖται ἴδιον ἔργον χάριν τῶν ἐξετάσεων ἐκ τῶν μαθημάτων τῆς ἰχνογραφίας, ἀλλ' ὑποβάλλονται παρὰ τῶν μαθητῶν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸ λήγον σχολικὸν ἔτος ἐκτελεσθέντα σχέδια ἐν καταλλήλῳ φακέλλῳ. Ἐνῷ ἡ διὰ γεωμετρικῶν ἐργαλείων γινομένη ἰχνογραφία, ἕνεκα τῆς στενῆς σχέσεως αὐτῆς πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθηματικῶν καὶ τῶν μηχανικῶν τεχνῶν, ἔχει τὴν σπουδαιότητα κυρίου μαθήματος καὶ ἐπιδρᾷ ὁ παρὰ τοῦ μαθητοῦ ἀποκτηθεὶς βαθμὸς ἐπὶ τοῦ βαθμοῦ προόδου τοῦ ἐνδεικτικοῦ, οἱ βαθμοὶ τῆς καλλιτεχνικῆς ἤτοι ἐλευθέρας λεγομένης ἰχνογραφίας καὶ τῆς καλλιγραφίας δὲν ἐξασκοῦσι τοιαύτην ἐπιρροήν· μέτριος δὲ βαθμὸς ἐν τοῖς μαθήμασι τούτοις ληφθεὶς, δὲν συνεπάγεται, ἐὰν ἄλλως ὁ μαθητὴς εἰς τὰ λοιπὰ μαθήματα ἔλαβε καλὸν βαθμὸν, τὴν ὑποβίβασιν τοῦ βαθμοῦ προόδου.

Αἱ ἐπὶ προβιβασμῷ ἐξετάσεις τελοῦνται συνήθως κατὰ τὸ τέλος τῆς δευτέρας ἐξαμηνίας, αἱ δὲ δημόσιοι ἐξετάσεις παραλείπονται συνήθως εἰς τὰς τρεῖς τελευταίας τάξεις, ἀντ' αὐτῶν ὅμως ἐκτίθενται εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους τὰ πρακτικὰ ἔργα τῶν μαθητῶν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας πρὸς κοινὴν θέαν, ἀφοῦ βαθμολογηθῶσι· συμπε-

ριλαμβάνονται δ' ἐν τοῖς ἔργοις τούτοις τὰ σχεδιαγράφηματὰ τῆς ἐλευθέρας ἰχνογραφίας, τῆς γραμμογραφίας, τῆς περιγραφικῆς γεωμετρίας καὶ τῆς μηχανικῆς ἰχνογραφίας, τὰ καλλιγραφικὰ τετραδία, τὰ γύψινα προπλάσματα καὶ αἱ ἐν τῷ σχολείῳ κατασκευασθεῖσαι ὑπὸ τῶν μαθητῶν χημικαὶ σκευασίαι.

Αἱ ἐπὶ προβιβασμῶ ἐξετάσεις διαιροῦνται εἰς γραπτὰς καὶ προφορικὰς· καὶ αἱ μὲν γραπτὰ συνίστανται εἰς τὴν ἔκθεσιν ἰδεῶν ἐκ τῆς γερμανικῆς γλώσσης, τὴν λύσιν μαθηματικῶν προβλημάτων καὶ θεωρημάτων καὶ εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν θεμάτων ἐκ τῆς περιγραφικῆς γεωμετρίας, αἱ δὲ προφορικαὶ περιορίζονται εἰς τὰ ἱερὰ, τὰ μαθηματικὰ, τὴν φυσικὴν, τὴν χημείαν, τὴν γεωγραφίαν καὶ τὴν ἱστορίαν. Ἐκ τῆς φυσικῆς ἱστορίας δὲν ἐξετάζονται οἱ μαθηταί, ἀλλ' ἀρκεῖ ὁ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν μαθημάτων δοθεὶς αὐτοῖς παρὰ τῶν σχετικῶν καθηγητῶν βαθμός.

Ἐκτακτοὶ μαθηταὶ ἢ ἀκροαταὶ δὲν ὑποβάλλονται εἰς ἐξετάσεις, δίδεται δὲ μόνον αὐτοῖς ἐνδεικτικὸν φοιτήσεως καὶ ἀκροάσεως.

Αἱ δὲ ἀπολυτήριοι ἐξετάσεις δὲν εἰσὶν ὑποχρεωτικαὶ ἐν τοῖς βιοτεχνικοῖς σχολείοις, θεωρουμένης τῆς ἐν τῷ τέλει τῆς τελευταίας (ἀπὸ τοῦ 1883 ἐβδόμης) τάξεως γενομένης αὐστηρᾶς ἐξετάσεως ὡς τοιαύτης· διὸ τελεῖται αὕτη συνήθως μετὰ τὰς ἐξετάσεις τῶν λοιπῶν τάξεων καὶ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν βιοτεχνικῶν σχολείων καὶ σκοπεῖ νὰ καταδείξῃ, ὅτι οἱ ἐξετάζόμενοι οὐ μόνον ἀπέκτησαν τὰς ἐν τοῖς βιοτεχνικοῖς σχολείοις διδασκομένας γνώσεις, ἀλλὰ καὶ τὴν διὰ τὸν προβιβασμὸν αὐτῶν εἰς τὸ ἀμέσως ἀνώτερον ἐκπαιδευτήριον, ὅπερ εἶναι τὸ πολυτεχνεῖον, ἀπαιτούμενην ὠριμότητα. Ἄλλως δὲ γίνονται δεκτοὶ εἰς τὸ πολυτεχνεῖον μόνον οἱ τὸν πρῶτον βαθμὸν προόδου ἀποκτήσαντες, οἵτινες ἀμέσως προβιβάζονται εἰς τὰς εἰδικὰς τοῦ πολυτεχνείου σχολὰς· οἱ δὲ τὸν δεύτερον βαθμὸν προόδου λαβόντες ὀφείλουσι νὰ ἐξετασθῶσιν ὅπως εἰσέλθωσιν εἰς αὐτάς.

Ἡ διάρκεια τοῦ σχολαστικοῦ ἔτους τῶν βιοτεχνικῶν σχολείων δὲν διαφέρει τῆς τῶν γυμνασίων.

Γ'. ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ. (*)

1. Σκοπὸς αὐτῶν εἶναι ἡ παροχὴ εὐρυτέρων πρακτικῶν γνώσεων εἰς τοὺς ἄλλως ἀποκλειστικῶς μόνον περὶ τὰ θεωρητικὰ μαθήματα καὶ τὰς γλώσσας ἀσχολουμένους μαθητὰς τῶν γυμνασίων, ἡ παροχὴ ἀρκούσης παιδείσεως καὶ ἡ μετὰ τῶν ὠραίων τεχνῶν ἔξοικείωσις τῶν μαθητῶν ἐκείνων, οἵτινες ἀποφοιτῶντες ἐκ τῶν οἰούτων ἐκπαιδευτηρίων δὲν πρόκειται νὰ εἰσέλθωσιν εἰς ἀνώτερον ἐκπαιδευτήριον, οἷον πολυτεχνεῖον ἢ πανεπιστήμιον, προσέτι δὲ

(*) Μείζων ἢ ἐν Αὐστρίᾳ σημασία δίδεται ταῦν ἐν Γερμανίᾳ εἰς τὰ βιοτεχνικὰ γυμνάσια· ἰδίως δὲ ἐν τῷ μεγάλῳ δουκάτῳ τῆς Βαυαρίας καὶ τῷ βασιλείῳ τῆς Σαξονίας τὰ ἐκπαιδευτήρια ταῦτα ἀντικατέστησαν ἐντελῶς τὰ μέχρι τοῦδε κλασικὰ γυμνάσια καὶ ἐν μέρει τὰ βιοτεχνικὰ σχολεῖα, μόνον δὲ οἱ θεολόγοι καὶ φιλόλογοι φοιτῶσιν εἰς τὰ κλασικὰ γυμνάσια.

Κατὰ τὸν νέον Σαξονικὸν Νόμον τῆς 15 Φεβρουαρίου 1884 μεταρρυθμίζονται τὰ βιοτεχνικὰ σχολεῖα (Realschulen) Α' καὶ Β'. τὰς τάξεως καὶ ὀνομάζονται τὰ μὲν τῆς Α' τάξεως βιοτεχνικὰ γυμνάσια (Realgymnasien), περιλαμβάνοντα ἐννέα διαδοχικὰς τάξεις, τὰ δὲ τῆς Β' τάξεως καλοῦνται ἀπλῶς βιοτεχνικὰ σχολεῖα καὶ ἔχουσιν ἕξ τάξεις.

Πρὸς ἐγγραφὴν ἐν τῇ κατωτάτῃ τάξει ἀρκεῖ τὸ ἓν ἔτος συμπληρωμένον. Τὸ σχολικὸν ἔτος ἄρχεται μετὰ τὸ Πάσχα καὶ περατοῦται πρὸ τοῦ Πάσχα.

Παρατίθεμεν ἐνταῦθα τὸ πολλοῦ λόγου ἄξιον λεπτομερὲς καὶ ἠτιολογημένον πρόγραμμα τῶν νέων Σαξονικῶν βιοτεχνικῶν γυμνασίων ὡς τοῦτο συνοδεύει τὸ ἐκτελεστικὸν τοῦ ἀνωτέρω Νόμου Βασιλ. Διάταγμα τῆς 15 Φεβρουαρίου 1884.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

τῶν μαθημάτων ἐν τοῖς βιοτεχνικοῖς γυμνασίοις τῆς Σαξονίας.

§ 1. Ἀντικείμενα διδασκαλίας.— Ταῦτα ὑποδιαιροῦνται εἰς:
α'. Ἐπιστημονικοὺς κλάδους, οἵτινες συμπεριλαμβάνουσι τὰ ἱερὰ μα-

ἢ ἰκανοποίησις τῆς λίαν αἰσθητικῆς ἀνάγκης νὰ μὴ λαμβάνηται ἢ περὶ τοῦ μέλλοντος προορισμοῦ ἢ ἐπαγγέλματος τοῦ μαθητοῦ ἀπόφασις ἀπ' αὐτῆς τῆς τρυφερᾶς ἐτι παιδικῆς ἡλικίας, ὁπότεν δηλαδὴ μεταβαίνει ἐκ τῶν κυρίων σχολείων εἰς ἀνώτερον ἐκπαιδευτήριον, ἀλλὰ ν' ἀναβάλληται αὕτη μέχρις ὠριμωτέρας ἡλικίας καὶ ἀναπτύξεως τῶν κλίσεων αὐτοῦ. Εἰσὶ λοιπὸν ἐκπαιδευτήρια προπαιδευτικά, προετοιμάζοντα τοὺς φοιτητὰς αὐτῶν ἐξ ἴσου καὶ συγχρόνως διὰ τὴν πανεπιστημιακὴν καὶ διὰ τὴν ἐν πολυτεχνείοις διδασκαλίαν καὶ ἐπιτρέποντα εἰς τὸν ἐξ αὐτῶν ἀποφοιτῶντα καὶ ὠριμώτερον καταρτισθέντα μαθητὴν ν' ἀποφασίζῃ, ἐὰν θὰ ἐξακολουθήσῃ

θῆματα, τὴν γερμανικὴν, λατινικὴν, γαλλικὴν καὶ ἀγγλικὴν γλῶσσαν, ἀριθμητικὴν, μαθηματικά, φυσικὴν, χημείαν, φυσιογραφίαν ἐν γένει, ἱστορίαν καὶ γεωγραφίαν.

6'. Τέχνας καὶ Ἐμπειρίας, αἵτινες περιλαμβάνουσι τὴν ζωγραφικὴν, τὴν ἰχθυογραφίαν καὶ καλλιγραφίαν, τὴν ᾠδικὴν καὶ τὴν γυμναστικὴν.

Ἄπαντα τὰ ὑπ' ἀρ. α' καὶ β' ἀντικείμενα διδασκαλίας εἶναι ὑποχρεωτικά. Εἰδικὰ ἀντικείμενα διδασκαλίας εἰσὶν : ἡ στενογραφία διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν μεσαίων τάξεων καὶ ἡ ἐλευθέρη ἰχθυογραφία ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας δευτέρας τάξεως καὶ ἄνω.

§ 2. Ἡ διδασκαλία δὲν χορηγεῖται κατὰ κλάδους ἐπιστήμης, ἀλλὰ κατὰ τάξεις, ἵνα ἕκαστος μαθητῆς λαμβάνῃ μέρος εἰς ὅλα τὰ διδασκόμενα ἀντικείμενα τῆς τάξεώς του καὶ ὠφεληθῇ ἐξ αὐτῶν.

§ 3. Διάρκεια τῆς διδασκαλίας.—Ἡ διδασκαλία διανέμεται εἰς 9 ἔτη, ἀρχόμενα καὶ λήγοντα τὸ Πάσχα. Ὅθεν ἡ πλήρης διδασκαλία περιλαμβάνει 9 ἔτη, ἐξ ὧν 3 διὰ τῆς κατωτέρας τάξεως (Ἐκτὴν, Πέμπτην, Τετάρτην) 3 διὰ τὰς μεσαίας (κατωτέραν Τρίτην, ἀνωτέραν Τρίτην καὶ κατωτέραν Δευτέραν) καὶ 3 διὰ τὰς ἀνωτέρας τάξεις (ἀνωτέραν Δευτέραν, κατωτέραν Πρώτην καὶ ἀνωτέραν Πρώτην).

Ἐξόχως εὐφυεῖς καὶ ἐπιμελεῖς μαθηταὶ δύνανται, ἀλλὰ μόνον κατ' ἐξαιρέσειν, νὰ διανύσωσι ταχύτερον ἢ νὰ ὑπερπηδήσωσι τάξιν τινὰ, ἐνῶ οἱ ὀλιγώτερον ἀνεπτυγμένοι καὶ ἀμελεῖς θέλουσι διαμείνει ἐν τῇ αὐτῇ τάξει δύο ἔτη. Ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ ὁμῶς καὶ τῇ κατωτέρᾳ Πρώτῃ (τῇ 8ῃ καὶ 9ῃ) τάξει,

τὴν σειράν τῶν μαθημάτων εἴτε τῶν ἀνωτέρων γυμνασίων εἴτε τῶν ἀνωτέρων τάξεων τοῦ βιοτεχνικοῦ σχολείου. Ἐν ἄλλαις λέξεσι ἀναβάλλεται δι' αὐτῶν ἄνευ βλάβης τινὸς ἡ ὀριστικὴ ἀπόφασις περὶ τῆς διευθύνσεως τῶν σπουδῶν ἐπὶ τέσσαρα ἔτη, ὅτε κάλλιον ἤδη οἱ μαθηταὶ γινώσκουσι πρὸς ποῖον κλάδον ἐπιστήμης ἀνεπτύχθη ἐν ἑαυτοῖς ἡ ἔφεσις ἀφ' ἐτέρου δὲ προικίζονται ἤδη τοιοῦτοτρόπως

ἄρξεται ἕκαστος μαθητῆς νὰ διαμείνῃ ἐπὶ ἐν ὁλόκληρον ἔτος, καὶ μόνον τῇ ἀδείᾳ τοῦ ὑπουργείου δύναται τις καὶ πρὸ τοῦ τέλους τοῦ ἔτους νὰ ὑποβληθῇ εἰς ἐξετάσεις ἀπολυτηρίου.

§ 4. Ἐκάστη τῶν 9 τάξεων ἔχει χωριστὴν διδασκαλίαν.

Συγχωνεύσεις τῆς κατωτέρας καὶ ἀνωτέρας Δευτέρας, ὡς καὶ τῆς κατωτέρας καὶ ἀνωτέρας Πρώτης, ἐφ' ὅσον τὰ διδασκόμενα ἀντικείμενα ἐν γένει τὸ ἐπιτρέπουσι, τότε μόνον δύνανται νὰ γίνωσιν, ὅταν ὁ ὀλιγὸς ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν τῶν δύο ὁμοῦ τάξεων δὲν ὑπερβαίῃ τοὺς 30.

§ 5. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὡρῶν τῆς διδασκαλίας ὀρισθῆσεται ἐν τῇ § 46.

Κατὰ πᾶσαν Δευτέραν, Τρίτην, Πέμπτην καὶ Παρασκευὴν γίνεται διδασκαλία πρὸ καὶ μετὰ μεσημβρίας, κατὰ Τετάρτην δὲ καὶ Σάββατον μόνον πρὸ μεσημβρίας. Τὰ δυσκολώτερα καὶ σπουδαιότερα μαθήματα διδάσκονται κατὰ τὰς πρωϊνὰς ὥρας, τὸ δὲ μάθημα τῶν ἱερῶν τὴν πρώτην ἢ δευτέραν πρωϊνὴν ὥραν.

Αἱ παραδόσεις ἀρχοῦνται ἀκριβῶς 10 λεπτὰ μετὰ τὴν κρούσιν τοῦ κώδωνος, περατοῦνται δὲ ἅμα τῇ κρούσει αὐτοῦ. Ἡ πρώτη παράδοσις τῆς πρωΐας ἀρχίζει μετὰ προσευχῆς ἐν ταῖς κατωτέραις καὶ μεσαίαις τάξεσι.

§ 6. Ἱερά.—Πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἀπαραιτήτου ἐν τῷ μαθηματι τούτῳ ἐνότητος ἀνατίθεται ἡ διδασκαλία αὐτῶν εἰς ὡς οἶόν τε ὀλιγωτέρους διδασκάλους, διδάκτορας τῆς Θεολογίας, δίδεται δὲ προσοχὴ εἰς τὴν ἀρμονίαν τῶν ἀρχῶν τῆς θρησκείας ἐν περιπτώσει πλειοτέρων διδασκάλων.

§ 7. Ἐν τῇ διανομῇ τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας δύο τινὰ δέον νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν· πρῶτον πρέπει οἱ μαθηταὶ μέχρι τῆς ἀγίας μωρώσεως (τελετῆς ἐκκλησιαστικῆς, δι' ἧς ὁ νέος πολίτης γίνεται μέλος τῆς θρησκευτικῆς πόλεως, κατὰ τὸ δόγμα τῶν Γερμανῶν) καὶ ἐπειδὴ αὕτη γίνεται τὸ ἐνωρίτερον ἅμα τῇ περατῶσει τῆς Τετάρτης ἢ τῷ βραδύτερον ἅμα τῇ περατῶσει τῆς κατωτέρας ἢ ἀνωτέρας Τρίτης, ἤδη εἰς τὰς τά-

οὐ κατόπιν εἰς τὸ γυμνάσιον φοιτήσονται διὰ πλειοτέρων πρακτικῶν καὶ φυσικῶν γνώσεων, οἱ δὲ τὸ βιοτεχνικὸν σχολεῖον ἀκολουθήσονται διὰ τῶν εἰς ἕκαστον πεπαιδευμένον μέλος τῆς κοινῆς ἀπαραιτήτων γνώσεων ἐκ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων.

Ἡ ἰδέα τῆς τοιαύτης διαρρυθμίσεως τῶν σχολείων τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως ἐφέρετο ἐν Αὐστρίᾳ ἀπὸ τοῦ 1849, ἐπραγματοποιήθη

ξεῖς ταύτας νὰ ἀκούσωσι πλήρη διδασκαλίαν τῆς ἱστορίας τῆς ἀγίας Γραφῆς καὶ κατηγήσεως. Εἴτα δὲ νὰ ἐπιδιώκῃται, μετ' ἀποφυγῆς ξηρῶν ἐκστηρίξεων, ἡ θρησκευτικὴ ἐκπαίδευσις δι' ἀναγνώσεως τῶν ἀγ. Γραφῶν, διὰ βραχυτέρας θεμελιώσεως τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας καὶ διὰ διδασχῆς τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

Ὅθεν διαιρεῖται ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία ὡς ἑξῆς :

Ἑκτη τάξις, 3 ὥρας καθ' ἑβδομάδα. Ἱστορία τῆς παλαιᾶς Γραφῆς ἐξήγησις καὶ ἀποστήθις τοῦ πρώτου κεφαλαίου.

Πέμπτη τάξις, 3 ὥρ. καθ' ἑβδομάδα. Ἱστορία τῆς νέας Γραφῆς. Ἀποστήθις καὶ ἐξήγησις τοῦ δευτέρου κεφαλαίου.

Τετάρτη τάξις, 3 ὥρας ἑβδ.—Ἐπανάληψις τῆς ἱστορίας τῆς Γραφῆς, ἐξήγησις καὶ ἀποστήθις τοῦ 3ου, 4ου καὶ 5ου κεφαλαίου.

Κατωτέρα-ἀνωτέρα Τρίτη, 2 ὥρας ἑβδ.—Συνεχομένη ἐπανάληψις τῆς κατηγήσεως καὶ εἰσαγωγῆ εἰς τὴν Π. καὶ Ν. Γραφὴν καὶ εἰς τὴν γνῶσιν αὐτῆς τῆς Γραφῆς.

Κατωτέρα-ἀνωτέρα Δευτέρα, 2 ὥρ. ἑβδ.—Ἱστορία τῆς ἐκκλησίας, δηλαδὴ ἀρχαί τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας, διάδοσις αὐτῆς καὶ ἀναμόρφωσις, συνέχεια ἀναγνώσεως τῆς Γραφῆς.

Κατωτέρα-ἀνωτέρα Πρώτη, 2 ὥρ. ἑβδ.—Τὸ σύμβολον τῆς πίστεως καὶ διδασκαλίαν τῆς ἠθικῆς μετὰ προσαρμογῆς εἰς τὰ ἐν τῇ Ν. Γραφῇ καὶ εἰς τὰ Λουθηρανικὰ δόγματα, προπάντων εἰς τὸ Λυγονοστιανὸν σύμβολον τῆς πίστεως. Βραχεῖα διατριβὴ εἰς τὰ σπουδαιότερα σημεῖα τῆς νεωτέρας ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

§ 8. Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας.—Ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία σκοπεῖ τὴν διέγερσιν καὶ ζωπύρωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ πνεύματος καὶ τὴν ἐδραίωσιν εὐαγγελικῆς πίστεως. Ἐν συνόλῳ σκοπεῖ τὴν ἐπιτυχίαν πλουσίας γνῶσεως τοῦ περιεχομένου τῆς Ἀγ. Γραφῆς, πρὸ πάντων τῆς Νέας, μετὰ

δὲ τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1862 ἐν τῇ βοημικῇ πόλει Tabor, ἰδρυσάση πλήρες βιοτεχνικὸν σχολεῖον μετὰ μαθημάτων γυμνασίου.

2. Ἡ διεύθυνσις τῶν βιοτεχνικῶν γυμνασίων εἶναι ἡ τῶν λοιπῶν σχολείων τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως μετὰ τὴν διαφορὰν, ὅτι ἡ πολλαπλασίασις τῶν διδασκομένων μαθημάτων συνεπάγεται καὶ αὐξήσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν καθηγητῶν· ὑπάρχουσι δὲ συνήθως ὀκτὼ κατ' ἐλάχιστον ὄρον καθηγηταί.

τῆς ἱστορίας τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας, ὡς καὶ τῆς εὐαγγελικῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀρχῶν αὐτῆς.

§ 9. Γερμανικὴ γλῶσσα.—Ἡ γραμματικὴ διδασκαλία τῆς γερμανικῆς γλώσσης πρέπει νὰ γίνῃται ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν λατινικὴν καὶ νὰ σκοπῇ τὴν συμπλήρωσιν τῆς τελευταίας, ὅπως ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ξενικοὺς ιδιωτισμοὺς χρησιμεύσῃ ἡ μητρικὴ γλῶσσα πρὸς παράστασιν τῶν ἰδεῶν, διὸ ἀπαραίτητος εἶνε ἡ γνῶσις τῶν τῇ γερμανικῇ γλώσσῃ ἰδιαζόντων κανόνων. Ἡ ἐκμάθησις τούτων γίνεται εἰς μὲν τὰς κατωτέρας τάξεις δι' ἐξεγέρσεως τοῦ ὑπὲρ τῆς γλώσσης αἰσθήματος, εἰς δὲ τὰς μεσαίας καὶ ἀνωτέρας διὰ καλῶς ἐκλελεγμένων ἀναγνωσμάτων. Ἐν τῇ ἀναγνώσει κλασικῶν συγγραφέων τηρεῖται ἡ ἀρχὴ ὅτι, ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῶν ποιήσεων τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ τὸ φιλολογικὸν ἐνδιαφέρον ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου ὀφείλει ἀπολύτως νὰ ὑποχωρῇ εἰς τὴν αἰσθητικὴν· ὅθεν ἐν τῇ ἀναγνώσει ἰδίως τῆς δραματικῆς φιλολογίας, πρέπει νὰ ἀποφεύγῃται ἡ χρόνον καὶ ἐνδιαφέρον καταναλίσκουσα ἐκμάθησις τῶν τεμαχίων κατὰ φράσεις, ἀλλὰ τούναντίον νὰ δίδῃται τὸ τεμάχιον ὁλόκληρον εἰς κατ' ἰδίαν ἀνάγνωσιν καὶ μόνον τὰ δυσκολώτερα χωρία νὰ ἐπεξηγῶνται, ἐπιδιωκόμενης πρὸ πάντων τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ τεμαχίου· φευκτέα ἢ ἀποστήθις ἐκτενῶν ποιημάτων.

§ 10. Διανομὴ τῆς ὕλης.—Ἑκτη τάξις, 6 ὥρας ἑβδομαδιαίως. Γυμνασιακά ἀναγνώσεως. Ἀναδιήγησις ἀναγνωσθέντων ἢ προδιηγηθέντων. Ἀπαγγελία μικρῶν ποιημάτων καὶ μικρῶν πεζῶν τεμαχίων ἐκ τοῦ ἀναγνωσματοαρίου. Εἶδη λέξεων καὶ τάξεις λέξεων. Κλίσις ὀνομάτων καὶ ῥημάτων ἐκτὸς τῶν ἀνωμάτων, χρῆσις τῶν σπουδαιότερων συνδέσμων· διδασκαλία ἀπλῶν φράσεων ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν πεζὴν ἀνάγνωσιν, ἐξάσκησις εἰς τὴν ὀρθογραφίαν καὶ τοὺς κυρίους κανόνας τῆς στίξεως,

3. Πρόγραμμα. Ἡ διδασκαλία διεξάγεται ἐν ταῖς βιοτεχνικοῖς γυμνασίοις κατὰ τὸ ἰσχύον διὰ τὰ κατώτερα γυμνάσια πρόγραμμα, τροποποιημένον κατὰ τοῦτο, ὅτι παραλείπονται τὰ μαθήματα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ εἰσάγονται ὡς ὑποχρεωτικαὶ εὐρύτεραι γνώσεις τῶν μαθηματικῶν καὶ φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ ἡ ἔγγραφα. Οἱ μὲν βουλόμενοι νὰ εἰσέλθωσιν ἐκ τοῦ βιοτεχνικοῦ γυμνασίου εἰς

καθ' ἑβδομάδα γραπτὸν γύμνασμα, ἐναλλάξ θέματα (ἀποτύπωσις διηγήσεων, εὐκολοὶ περιγραφαὶ) ἢ καθ' ὑπαγόρευσιν γραφῆ.

Πέμπτη τάξις, 4 ὥρας ἑβδομαδιαίως. Συνέχεια γυμνασμάτων ἀναγνώσεως καὶ ἀναδιηγήσεως, ἐκμάθησις καὶ ἀπαγγελία ποιημάτων, σύνδεσις φράσεων καὶ παράθεσις συνδέσμων, ἀναφορικὸς λόγος, συμπλήρωσις τῶν κυρίων κανόνων τῆς ὀρθογραφίας καὶ στίξεως· αἱ προθέσεις ἐν σχέσει πρὸς τὴν πεζὴν ἀνάγνωσιν. Ἡ ἐκλογή τῶν τεμαχίων ἀναγνώσεως ἐνταῦθα ὡς καὶ ἐν τῇ ἕκτῃ τάξει, δεόν νὰ σχετίζεται πρὸς τὴν γεωγραφικὴν καὶ ἱστορικὴν διδακτικὴν ὕλην.

Τετάρτη τάξις, 3 ὥρας ἑβδομαδιαίως. Ἀνάγνωσις καὶ ἐξήγησις πεζῶν καὶ ποιητικῶν κειμένων. Ἐκμάθησις καὶ ἀπαγγελία ποιημάτων σχηματιζόντων μετὰ τῶν ἐν τῇ ἕκτῃ καὶ πέμπτῃ ἀπομνημονευθέντων συνεχῆ κανόνα τῆς ποιητικῆς ἀναγνώσεως, συναρμογὴ φράσεων καὶ ὑποτακτικοὶ σύνδεσμοι δευτερευουσῶν προτάσεων, συμπλήρωσις τῶν κανόνων τῆς ὀρθογραφίας καὶ στίξεως, ἐπέκτασις τῶν γραπτῶν θεμάτων ἀνὰ πᾶσαν τρίτην ἑβδομάδα· εἰς τὰς διηγήσεις καὶ περιγραφὰς προστίθενται ἐπιστολαὶ καὶ ὁμοια γυμνάσματα καὶ γραφῆ καθ' ὑπαγόρευσιν.

Κατωτέρα Τρίτη, 3 ὥρας ἑβδομαδ.— Ἀνάγνωσις καὶ ἀνάλυσις μικρῶν ἐπικῶν καὶ λυρικῶν ποιημάτων μετ' ἰδιαζούσης προσοχῆς εἰς τὴν στίξιν, βιογραφικαὶ σημειώσεις περὶ τῶν ποιητῶν, συνέχεια γυμνασμάτων ἐπὶ δευτερευουσῶν προτάσεων, πλάγιος ἐρωματικὸς λόγος, διδασκαλία παραγωγῆς λέξεων· γυμνάσματα εἰς σύνθεσιν εὐκόλων θεμάτων. Ἀνὰ 2 ἕως 3 ἑβδομάδας γραπτὴ ἐργασία.

Ἀνωτέρα Τρίτη, 3 ὥρας ἑβδ.— Ἀνάγνωσις καὶ ἐξήγησις κλασικῶν ποιητῶν, πρὸ πάντων τοῦ Goethe καὶ Schiller, τὰ κυριώτερα λυρικὰ προϊόντα τῶν ποιητῶν ἐκ τῶν πρὸς ἀπελευθέρωσιν πολέμων, πρὸς τοῦτοις δοκίμια στιχοουργίας καὶ τῶν κοινῶν μετρικῶν κανόνων. Ἐξέ-

ἀνώτερον γυμνάσιον, δύνανται δυνάμει ἐνδεικτικοῦ τῆς τρίτης τάξεως τοῦ βιοτεχνικοῦ γυμνασίου νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὴν τετάρτην τάξιν τοῦ γυμνασίου, οἱ δὲ ἐπιθυμοῦντες νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ ἀνώτερον βιοτεχνικὸν σχολεῖον, ὀφείλουσιν νὰ προσαγάγωσιν ἐνδεικτικὸν τῆς τετάρτης τάξεως τῶν βιοτεχνικῶν γυμνασίων. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἢ ἐν ταῖς σχολείοις τούτοις διδασκαλία ἀποτελεῖ ἐν ἀνεξάρτητον σύνολον,

τασις τῶν κυριωτέρων εἰδῶν τῶν ποιημάτων· ῥητορικὴ, ἐπανάληψις τῶν μερῶν τοῦ λόγου, ἡ περίοδος ἐν σχέσει πρὸς τὴν πεζὴν ἀνάγνωσιν. Ἀνὰ 4 ἑβδομάδας ἐν θέμα.

Κατωτέρα Δευτέρα, 3 ὥρας ἑβδ.— Ἀνάγνωσις καὶ ἐξήγησις μεγάλων ἐπικῶν ποιημάτων νεωτέρων κλασικῶν, μέρη μεταφράσεων Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσεΐας, ὡς καὶ λυρικῶν ποιημάτων, προσωδία καὶ μετρικὴ, ῥητορικὴ. Ἐπισκόπησις τῆς γερμανικῆς φιλολογίας ἀπὸ Λουθήρου ἕως Goethe. Σύνταξις πρὸ πάντων τοῦ ἐξηρημένου λόγου. Ἀνὰ 5 ἑβδομάδας ἐν θέμα.

Ἀνωτέρα Δευτέρα, 3 ὥρ. ἑβδ.— Εἰσαγωγή εἰς τὴν κλασικὴν φιλολογίαν τοῦ μεσαίωνος καὶ ἀνάγνωσις τῶν ἐξοχωτέρων ποιημάτων τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐν νεογερμανικῇ μεταφράσει. Ἱστορία τῆς φιλολογίας μέχρι τῆς Ἀναμορφώσεως, ἀπαγγελία, γυμνάσματα διὰ δημοσίων προφορικῶν ὁμιλιῶν. Κατὰ 6 ἑβδομάδας ἐν θέμα.

Κατωτέρα Πρώτη, 3 ὥρ. ἑβδ.— Ἀνάγνωσις καὶ ἀνάλυσις κλασικῶν δραμάτων ὡς καὶ τεμαχίων ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Λουθήρου Κλόπστοκ, Λέσσιγκ, Χέρδερ. Ἱστορία τῆς φιλολογίας ἀπὸ Λουθήρου μέχρι τῆς κλασικῆς περιόδου. Ἀπαγγελία, γυμνάσματα διὰ δημοσίων ὁμιλιῶν, γραπτὰ θέματα ὡς ἐν τῇ προηγουμένῃ τάξει.

Ἀνωτέρα Πρώτη, 3 ὥρ. ἑβδ.— Ἀνάγνωσις καὶ ἐξήγησις δραμάτων καὶ ἄλλων ἔργων νεωτέρων κλασικῶν. Ἱστορία τῆς φιλολογίας ἀπὸ τῆς κλασικῆς περιόδου (προπάντων Βιλάνδου, Goethe, Schiller) μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Ἀπαγγελία, γυμνάσματα κλπ. ὡς ἀνωτέρω. Ποιητικὰ δοκίμια.

§ 11. Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας.— Γνώσις τῆς γερμανικῆς γραμματικῆς ὀρθῆ, ἐπιδέξις καὶ μετὰ καλαιθρησίας χρῆσις τῆς γλώσσης ἐν τῷ ὁμιλεῖν καὶ τῷ γράφειν. Γνώσις τῆς ἱστορίας τῆς γερμανικῆς φιλολογίας

διὸ δύνανται οἱ ἐκ τῆς τελευταίας τάξεως ἀποφοιτοῦντες νὰ εἰσέλθωσιν ἰκανῶς κατηρτισμένοι εἰς τὸν πρακτικὸν βίον.

Ἐκτὸς δὲ τῶν τοιούτοτρόπως διωργανωμένων βιοτεχνικῶν γυμνασίων, ὑπάρχουσιν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1879 καὶ τέλεια βιοτεχνικὰ γυμνάσια, μέχρι τοῦδε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἰδιοσυντήρητα ἢ δημοσυντήρητα, μόνον δὲ ἐν Βιέννῃ, Πέστη καὶ Πράγῃ ὑπὸ τοῦ δη-

καὶ τῶν σπουδαιοτέρων προϊόντων τῆς καθ' ὅλου φιλολογίας.

§ 12. *Λατινικὴ γλῶσσα.*—Ἡ σπουδὴ τῆς λατινικῆς γλώσσης εἶναι καὶ εἰς τὰ βιοτεχνικὰ γυμνάσια οὐσιώδης φορεὺς τῆς εἰς τὰς γλώσσας μορφώσεως καὶ ἡ βᾶσις διὰ τὴν λοιπὴν διδασκαλίαν αὐτῶν. Ὅθεν πρὸ πάντων ἀσκηθήσεται τὸ γραμματικὸν μέρος καὶ οἱ συντακτικοὶ κανόνες μετ' ἐφαρμογῶν εἰς τὴν λατινικὴν φιλολογίαν.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς διδασκαλίας ἀπαιτεῖται ἡ κατ' ἰδίαν ἀνάγνωσις ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσιν· εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς πρώτης τάξεως μένει ἐλευθέρῃ ἢ ἐκλογῇ τοῦ πρὸς ἀνάγνωσιν συγγραφῆς, διὰ τὰς λοιπὰς τάξεις ὁ καθηγητὴς προδιαγράφει τὸν συγγραφέα.

§ 13. *Διανομή τῆς ὕλης.*—*Ἐκτη*, 8 ὥρ. ἐβδ.—Ὁμοίαι κλίσεις, κανόνες τοῦ γένους, παραθετικά, ἀπόλυτα καὶ τακτικὰ ἀριθμητικά, ἀντωνυμίαι, κανονικαὶ συζυγαὶ τῶν ἀποθετικῶν ῥημάτων, γυμνάσματα λέξεων, γυμνάσματα ἐξηγήσεως μετ' ἰδιαζούσης προσοχῆς εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ λόγου. Ἑβδομαδιαίως ἐν γραπτὸν γύμνασμα.

Πέμπτη, 8 ὥρ. ἐβδ.—Ἐπανάληψις καὶ συμπλήρωσις τῶν ὁμοίων τύπων, ἀνώμαλοι σχηματισμοὶ καὶ ἀνώμαλα ῥήματα· αἱ κυριώτεροι προθέσεις καὶ σύνδεσμοι. Ἀποστήθις λέξεων, συνέχεια τῶν γυμνασμάτων ἐξηγήσεως καὶ σχηματισμοῦ τοῦ λόγου, γυμνάσματα γραπτὰ ἢ αὐτοσχέδια καθ' ἑβδομάδα ἐναλλάξ.

Τετάρτη, 6 ὥρ. ἐβδ.—Ἀνώμαλα ῥήματα, χρόνοι καὶ ἐγκλίσεις, συντακτικοὶ κανόνες, ἀνάγνωσις χρηστομαθείας, γυμνάσματα ὡς ἐν τῇ προηγουμένῃ τάξει.

Κατωτέρα Τρίτη, 6 ὥρ. ἐβδ.—Ἐπανάληψις ὅλων τῶν τύπων, ὡς καὶ τῶν μαθημάτων τῆς τετάρτης τάξεως· διδασκαλία τῶν πτώσεων καὶ συνδέσμων. Ἀνάγνωσις Κορνηλίου Νέποτος ἢ χρηστομαθείας· γυμνάσματα ὡς ἀνωτέρω.

μοσίου συντηρούμενα, ἐκ τῶν ὁποίων μεταβαίνουσιν οἱ κατόπι ἀπολυτηρίων ἐξετάσεων ὄριμοι κριθέντες μαθηταὶ ἀμέσως εἴτε εἰς τὸ Πανεπιστήμιον εἴτε εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον.

Τὸ πρόγραμμα τῶν προπαιδευτικῶν οὕτως εἶπεν βιοτεχνικῶν γυμνασίων ἔχει ὡς ἔπεται:

Α'. τάξις· ἰερά (2), γερμανικὴ γλῶσσα (3), λατινικὰ (8), γεω-

Ἀνωτέρα Τρίτη, 6 ὥρ.—Χρῆσις τῶν ἀναφορικῶν ἀντωνυμιῶν καὶ τῆς ὑποτακτικῆς εἰς τοὺς ἀναφορικοὺς λόγους· ἐρωτηματικὸς λόγος. Ἀνάγνωσις Καίσαρος περὶ γαλατικοῦ πολέμου· γυμνάσματα ὡς ἀνωτέρω.

Κατωτέρα Δευτέρα, 5 ὥρ.—Ἐπανάληψις τῶν πτώσεων, σύνταξις ἀπαρεμφάτου καὶ μετοχῆς, κανόνες προσωδίας, συνέχεια ἀναγνώσεως Καίσαρος, ἀνάγνωσις Ὀβιδίου μεταμορφώσεων· γυμνάσματα ὡς ἀνωτέρω, σχετιζόμενα πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν.

Ἀνωτέρα Δευτέρα, 5 ὥρ.—Συμπλήρωσις συντάξεως, Γερουνδίων, Γερουνδίων καὶ Σουπίνων, ἀνάγνωσις Σαλλουστίου περὶ γιουγουρθικοῦ πολέμου καὶ Ὀβιδίου μεταμορφώσεων, γυμνάσματα κατὰ δεκαπενθημερίαν.

Πρώτη, 5 ὥρ.—Ἐδραίωσις καὶ ἐμβάθυνσις τῶν γραμματικῶν γνώσεων ἐν σχέσει πρὸς τὸν πεζὸν λόγον, τὰ ἀναγκαιότατα τῆς προσωδίας καὶ μετοχῆς ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν ποιημάτων.—Ἀνάγνωσις περιπέτων ἐκ τοῦ Κικέρωνος, Λιβίου, Βιργιλίου, Αἰνείαδος, εὐκάλων ᾠδῶν Ὀρατίου, γυμνάσματα ὡς ἀνωτέρω.

§ 14. *Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας.*—Γνώσις τῶν τύπων καὶ τῶν κανόνων τῆς συντάξεως καὶ κτήσις πλουσίου θησαυροῦ λέξεων, ὥστε νὰ δύναται ὁ μαθητὴς εὐχερῶς νὰ μεταφέρῃ θέμα γερμανικὸν εἰς τὸ λατινικὸν καὶ νὰ ἐξηγήσῃ χωρίον λατινικὸν μηκέτι ἀναγνωσθέν. Γνώσις τῶν σπουδαιοτέρων τῆς στιχουργίας καὶ οἰκειοποίησις ἀπρόσκοπτος τῶν ἰδεῶν τοῦ ἀναγνωστικομένου συγγραφῆς.

§ 15. *Νεώτεροι γλῶσσαι.*—Αἱ νεώτεροι γλῶσσαι (γαλλικὴ καὶ ἀγγλικὴ) παρέχουσιν οὐσιώδη στοιχεῖα μορφώσεως εἰς τὰ βιοτεχνικὰ γυμνάσια, δι' ἧς σκοπεῖται ἡ γνωριμία τῶν διανοητικῶν θησαυρῶν τῶν γειτόνων λαῶν· ἐπεὶ δὲ ὁμῶς πρόκειται περὶ ζώσων γλωσσῶν, πρέπει νὰ γίνῃται καὶ προφορικὴ χρῆσις αὐτῶν.

§ 16. *Γαλλικὴ γλῶσσα.*—*Διανομή τῆς ὕλης.*—*Πέμπτη*, 4 ὥρ. ἐβδ.

γραφία (3), μαθηματικά (3), γεωμετρία (2), ζωολογία (3), ἰχθυογραφία (4).

Β' τάξις· ἱερὰ (2), γερμανικὴ γλῶσσα (3), λατινικά (8), γεωγραφία (2), ἱστορία (2), μαθηματικά (3), γεωμετρία (2), βοτανικὴ (3), ὀρυκτολογία (2), καλλιγραφία (5).

Γ' τάξις· ἱερὰ (2), γερμανικὴ γλῶσσα (3), λατινικά (6), γεω-

—Κανόνες προφορᾶς, ἀνάγνωσις, ὀρθογραφία· τὰ ῥήματα ἀνοίῃ καὶ ἔτιθε καὶ τύποι τῆς πρώτης συζυγίας, γυμνάσματα ἐξηγήσεως. Ἀποστήθις λέξεων καὶ εὐκόλων φράσεων. Καθ' ἑβδομάδα γραπτὸν θέμα γραφῆ ἐκ τοῦ προχείρου ἢ καθ' ὑπαγόρευσιν.

Τετάρτη, 6 ὥρ.—Συνέχεια καὶ τέλος τῶν ὁμαλῶν τύπων, ἀνώμαλοι τύποι, ἀνώμαλα ῥήματα. Τινὰ ἐκ τῆς συντάξεως, ἀνάγνωσις χρηστομαθείας, ἀποστήθις λέξεων καὶ μικρῶν τεμαχίων, γυμνάσματα ὡς ἀνωτέρω.

Κατωτέρα Τρίτη, 4 ὥρ.—Ἐπανάληψις καὶ εὐρύνσεις τῶν τύπων ὡς καὶ τῶν κανόνων τῆς συντάξεως. Ἀνάγνωσις χρηστομαθείας. Ἀποστήθις λέξεων, μικρῶν ποιημάτων καὶ πεζῶν τεμαχίων. Γραπτὰ γυμνάσματα ὡς ἀνωτέρω.

Ἀνωτέρα Τρίτη, 4 ὥρ.—Θέσις τῶν λέξεων, χρόνοι καὶ ἐγκλίσεις. Ἀνάγνωσις πεζοῦ συγγραφέως (Charles XII τοῦ Βολταίρου ἢ Hommes illustres de l'antiquité ὑπὸ Rollin), ἀποστήθις, γυμνάσματα προφορικῶν διαλόγων καὶ γραπτὰ.

Κατωτέρα Δευτέρα, 4 ὥρ.—Χρῆσις τοῦ ἄρθρου, ἐπιθέτου, ἐπιρρήματος καὶ ἀντωνυμιῶν. Ἀνάγνωσις ἱστορικοῦ συγγραφέως (Thiers ἢ Michaud κλπ.), ἀποστήθις κλπ. ὡς ἀνωτέρω.

Ἀνωτέρα Δευτέρα, 4 ὥρ.—Τέλος συντάξεως καὶ ἐπανάληψις, στιχογραφία. Ἀνάγνωσις εἰς πεζὸν καὶ εἰς ποιητικὸν λόγον ἀρχαίων καὶ νέων συγγραφέων (Napoléon et la grande armée en 1812 ὑπὸ Ségur; Histoire de Cromwell ὑπὸ Villemain; Paul et Virginie ὑπὸ St. Pierre, Athalie ἢ Britannicus ὑπὸ Racine, le Village ὑπὸ Octave Feuillet κλπ.). Γραπτὰ γυμνάσματα ὡς ἀνωτέρω ἐν ταῦθα ἀντὶ τοῦ θέματος γίνεται ἐνίοτε γραπτὴ ἀναπαράστασις ἀντικειμένου ἐν τῇ γαλλικῇ γλῶσσῃ, προδιηγηθέντος ἢ προαναγνωσθέντος ὑπὸ τοῦ διδασκάλου.

γραφία (2), ἱστορία (2), μαθηματικά (3), γεωμετρία (2), ὀρυκτολογία (3), φυσικὴ (4), χημεία (2), ἑλληνικά (4), διὰ τοὺς εἰς τὸ γυμνάσιον μεταβαίνοντας, γαλλικὴ γλῶσσα (4), ἰχθυογραφία (6).

Δ' τάξις· ἱερὰ (2), γερμανικὴ γλῶσσα (3), λατινικά (6), γεωγραφία (2), ἱστορία (2), μαθηματικά (3), γεωμετρία (2), φυσικὴ (3), χημεία (6), ἑλληνικά, γαλλικά καὶ ἰχθυογραφία (ὡς ἐν τῇ τρίτῃ τάξει).

Πρώτη, 4 ὥρ.—Κατὰ τὴν διδασκαλίαν λαλεῖται ἀποκλειστικῶς ἡ γαλλικὴ γλῶσσα. Ἐδρασιῶσι τῶν γραμματικῶν γνώσεων, ἢ ἐκμάθησις τῶν συνωνύμων καὶ ἰδιωτισμῶν ἐν συναφείᾳ πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ προφορικὴν ἐξήγησιν γερμανικῆς πεζῆς συγγραφῆς, εἰς τὸ γαλλικόν. Συνέχεια ἀναγνώσεως ἐξόχων συγγραφέων (L'avare ἢ les femmes savantes ὑπὸ Molière, Le Cid ἢ Horace ὑπὸ Corneille, Sermons ὑπὸ Bossuet καὶ Massillon, Siècle de Louis XIV ὑπὸ Βολταίρου, La Révolution française ὑπὸ Miguet; Considérations ὑπὸ Montesquieu, ἐκλεκτοὶ λόγοι τοῦ Mirabeau κλπ. νεώτεροι λυρικοί). Ἐλεύθεραι ὁμιλίαι, ἱστορία τῆς γαλλικῆς φιλολογίας. Θέματα ἢ ἐκ τοῦ προχείρου γραφῆ κατὰ δεκαπενθήμερον ἐναλλάξ· ποιητικὰ δοκίμια εἰσὶν ἀντὶ τῶν θεμάτων.

§ 17. Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας.—Ὁ μαθητὴς ἐκμαθὼν τὴν γραμματικὴν, ὀφείλει νὰ ἐξηγῆ ἀπροσκόπτως πεζοὺς ἢ ποιητάς, νὰ ἐννοῇ τοὺς τὴν γαλλικὴν λαλοῦντας καὶ ν' ἀπαντᾷ εἰς ἀπευθυνομένην αὐτῷ γαλλιστὶ ἐρώτησιν, νὰ συνθέτῃ ἀμέσως γαλλιστὶ θέματα οἰαδήποτε καὶ νὰ γνώσκῃ τὴν κλασικὴν φιλολογίαν καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτῆς.

§ 18. Ἀγγλικὴ γλῶσσα.—*Κατωτέρα Τρίτη*, 3 ὥρ.—Κανόνες προφορᾶς, ἀνάγνωσις, ὀρθογραφία καὶ τὰ οὐσιώδη τῶν τύπων. Ἀποστήθις λέξεων καὶ μικρῶν πεζῶν καὶ ποιητικῶν τεμαχίων. Ἀνάγνωσις χρηστομαθείας. Καθ' ἑβδομάδα γραπτὸν γυμνάσμα.

Ἀνωτέρα Τρίτη, 3 ὥρ.—Συντάξις μετὰ εὐρύνσεως τῶν τύπων (ἄρθρα, οὐσιαστικά, ἐπίθετα, ἀριθμητικά). Ἀνάγνωσις χρηστομαθείας, γραπτὰ γυμνάσματα ὡς ἀνωτέρω.

Κατωτέρα Δευτέρα, 3 ὥρ.—Συνέχεια τῆς εὐρύνσεως τῶν τύπων καὶ συντάξεως (ἀντωνυμίαι, ἐπιρρήματα, προθέσεις, χρῆσις ἀμεταβάτων,

Τὸ δὲ πρόγραμμα τῶν τελείων βιοτεχνικῶν γυμνασίων, δι' ὧν κυρίως σκοπεῖται ὁ συνδυασμὸς ἀμφοτέρων τῶν σχολείων τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, τοῦ τε γυμνασίου καὶ τοῦ βιοτεχνικοῦ σχολείου, ἔχει ὡς ἑξῆς:

Α' τάξις· ἱερά (2), γερμανικὴ γλῶσσα (3), δευτέρα ἐθνικὴ ἢ ξένη γλῶσσα (2), λατινικά (7), γεωγραφία (3), ἱστορία (2), μα-

ἀπροσώπων, αὐτοπαθῶν καὶ βοηθητικῶν ῥημάτων). Ἀνάγνωσις εὐκόλου πεζοῦ συγγραφείου, γραπτὰ γυμνάσματα ὡς ἄνω.

Ἀνωτέρα Δευτέρα, 3 ὥρ.—Περὶ συντάξεως (ἀπαρέμφατος, γερούδιον, μετοχῆ, χρῆσις χρόνων καὶ ἐγκλίσεων, συζυγίαι). Ἀνάγνωσις ἐξοχωτέρων συγγραφεῶν πεζῶν καὶ ἐμμέτρων (Macaulay, History of England ἢ Lord Clive, Goldsmith, She stoops to conquer, Byron, The Prisoner of Chillon κλπ.) Γραπτὰ γυμνάσματα ὡς ἄνω.

Πρώτη, 3 ὥρ.—Ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ὁμιλεῖται ἡ ἀγγλικὴ γλῶσσα. Ἐδραίωνσι τῶν γραμματικῶν γνώσεων, ἐκμάθησις τῶν συνώνυμων καὶ ἰδιωτισμῶν ἐν συναφείᾳ πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν. Συνέχεια ἀνάγνωσις ἐξοχωτῶν συγγραφεῶν (Shakespeare κλπ. κλπ.). Τὰ σπουδαιότερα τῆς ἱστορίας τῆς φιλολογίας, δημόσιοι ὁμιλῆαι. Μικρὰ πρόχειρα θέματα κατὰ 15 ἡμέρας.

§ 19. Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας.—Γνώσις τῆς ἀγγλικῆς γραμματικῆς· εὐχερῆς μετάφρασις ἀντιλήψις ἐρωτήσεων εἰς ἀγγλικὴν γλῶσσαν καὶ ἀπόκρισις ἐπίσης ἀγγλιστί. Τέλος γνώσις τῆς κλασικῆς φιλολογίας καὶ τῆς ἱστορίας αὐτῆς.

§ 20. Γεωγραφία.—Ἡ γεωγραφικὴ διδασκαλία διαιρεῖται εἰς 2 σειρὰς μαθημάτων, ὧν ἡ πρώτη περιλαμβάνει τὰς 3 κατωτέρας τάξεις, ἡ δὲ δευτέρα, τὰς τάξεις ἀπὸ τῆς κατωτέρας Τρίτης ἕως ἀνωτέρας Δευτέρας· ἐν δὲ τῇ ἀνωτέρᾳ Δευτέρᾳ παύει ἡ διδασκαλία τῆς γεωγραφίας, ἀλλ' ὁ βαθμὸς τῶν γεωγραφικῶν γνώσεων, ὃν λαμβάνει ὁ μαθητὴς κατὰ τὸν προβιβασμὸν τοῦ εἰς τὴν Πρώτην, περιλαμβάνεται ἐν τῷ ἐνδεικτικῷ τῶν ἀπολυτηρίων ἐξετάσεων.

Εἰς τὴν ἀνάγνωσιν γεωγραφικῶν πινάκων καὶ σχεδίων τοιούτων ἐκ

θηματικῶν (3), φυσικὴ ἱστορία (2), ἰχνογραφία (4), καλλιγραφία (2).

Β' τάξις· ἱερά (2), γερμανικὴ γλῶσσα (3), δευτέρα ἐθνικὴ ἢ ξένη γλῶσσα (2), λατινικά (7), γεωγραφία (3), ἱστορία (2), μαθηματικά (3), φυσικὴ ἱστορία (3), ἰχνογραφία (4), καλλιγραφία (2).

Γ' τάξις· ἱερά (2), γερμανικὴ γλῶσσα (3), δευτέρα ἐθνικὴ ἢ

μνήμη δίδεται σημασία εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις, ἀποφεύγεται δὲ πᾶσα ὑπερβολὴ ἀποστηθίσεων.

§ 21. Διανομὴ τῆς ὕλης.—*Ἐκτη*, 2 ὥρ. ἐβδ.—Γεωγραφία τῆς πατρίδος· τῆς μὲν Σαξωνίας διεξοδικώτερον, τῆς δὲ Γερμανίας ἐν γενικῇ παραστάσει. Βλέμμα ἐπὶ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς ὅλης Γῆς.

Πέμπτη, 2 ὥρ.—Αἱ μὴ γερμανικαὶ χῶραι τῆς Εὐρώπης.

Τετάρτη, 2 ὥρ.—Αἱ λοιπὰ Ἡπειροὶ προηγουμένων τῶν ἀναγκαίων περιγραφῶν ἐκ τῆς φυσικῆς Γεωγραφίας.

Κατωτέρα Τρίτη, 2 ὥρ.—Γερμανία φυσικῶς καὶ πολιτικῶς, μετὰ στατιστικῶν πληροφοριῶν ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας.

Ἀνωτέρα Τρίτη, 2 ὥρ.—Τὰ ἐκτὸς τῆς Γερμανίας φυσικῶς καὶ πολιτικῶς, μαθηματικὴ γεωγραφία.

Κατωτέρα Δευτέρα, 2 ὥρ.—Αἱ λοιπὰ Ἡπειροὶ διεξοδικῶς.

Ἀνωτέρα Δευτέρα, 2 ὥρ.—Τέλος τῶν μαθημάτων τῆς προηγουμένης τάξεως. Ἐπανάληψις τῆς ὅλης Γεωγραφίας.

§ 22. Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας.—Γνώσις τῶν βάσεων τῆς μαθηματικῆς γεωγραφίας, τῶν τοπικῶν καὶ φυσικῶν περιστάσεων, ὡς καὶ τῆς πολιτικῆς διαιρέσεως τῆς γῆνιου ἐπιφανείας, πρὸ πάντων τῆς μέσης Εὐρώπης· γνώσις τῶν σπουδαιότερων προϊόντων τῶν χωρῶν καὶ τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας.

§ 23. Ἱστορία.—Ἡ διδασκαλία τῆς ἱστορίας εἰσάγεται διὰ προπαρασκευαστικῶν μαθημάτων ἐν τῇ Ἑκτῇ καὶ Πέμπτῃ τάξει. Ἡ συστηματικὴ διδασκαλία ἀρχεται ἐν τῇ Τετάρτῃ, καὶ διαιρεῖται, ὡς ἡ τῆς γεωγραφίας, εἰς δύο κύκλους. Ἐκτὸς τῆς διδαχῆς, περὶ ἧς κατωτέρω, σκοπεῖ ἡ τῆς ἱστορίας διδασκαλία πρὸ πάντων νὰ διεγείρῃ τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπην καὶ τὸ αἰσθημα τῆς νεολαίας πρὸς τὰς κατ' ὅλου ἀνθρωπίνους τάξεις, μακρὰν πάσης προώρου πολιτικῆς γρῶσεως. Φευκτεῖται πᾶσαι αἱ ἀποστηθίσεις.

ξένη γλώσσα (2), λατινικά (6), ελληνικά (4), γεωγραφία (3), ιστορία (2), μαθηματικά (3), φυσική ιστορία (3), φυσική (1), ιχθυογραφία (5).

Δ'. τάξις· ιερὰ (2), γερμανική γλώσσα (2), δευτέρα εθνική ἢ ξένη γλώσσα (2), λατινικά (6), ελληνικά (4), γεωγραφία (2), ιστο-

§ 24. Διατομή τῆς ὕλης.—Ἐκτη, 1 ὥρ. ἐβδ.—Ἀρχαία ιστορία ἐν εἰκόσιν ἢ διηγήμασιν.

Πέμπτη, 1 ὥρ.—Ἱστορικαὶ εἰκόνας καὶ βιογραφίαι ἐκ τῆς μέσης καὶ νέας καὶ προπάντων τῆς πατρῴας ιστορίας.

Τετάρτη, 2 ὥρ.—Ἀρχαία ιστορία.

Κατωτέρα Τρίτη, 2 ὥρ.—Μέση ιστορία (μεσαίων).

Ἀνωτέρα Τρίτη, 2 ὥρ.—Νεωτέρα ιστορία.

Κατωτέρα Δευτέρα, 2 ὥρ.—Ἀνατολικὴ ἑλληνικὴ καὶ ῥωμαϊκὴ ιστορία.

Ἀνωτέρα Δευτέρα, 2 ὥρ.—Ἱστορία μεσαίωνος.

Κατωτέρα Πρώτη, 2 ὥρ.—Νεωτέρα ιστορία ἀπὸ τῶν ἀνακαλύψεων μέχρι τῆς Βεστροφαικῆς εἰρήνης.

Ἀνωτέρα Πρώτη, 2 ὥρ.—Νέα καὶ νεωτάτη ιστορία.—Ἐν τῇ τάξει ταύτῃ ὡς καὶ ταῖς 3 προηγουμέναις παρεισάχεται ἡ ιστορία τοῦ πολιτικοῦ καὶ τῶν τεχνῶν.

§ 25. Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας.—Ἀσφαλὴς ἐπισκόπησις τῆς παγκοσμίου ιστορίας· γνώσις τῶν σπουδαιοτέρων καὶ μάλιστα τῶν ἐπιδρασάντων ἐπὶ τοῦ πολιτισμοῦ, ἱστορικῶν γεγονότων καὶ προσώπων, εἰδικὴ γνώσις τῆς πατρῴας ιστορίας. Ἐσωτερικὴ συνάφεια τῶν γεγονότων.

§ 26. Φυσιογραφικὰ ἐπιστήμια.—Ἡ διδασκαλία τῆς περιγραφῆς τῆς φύσεως ἀρχεῖται διὰ τῆς παρατηρήσεως καὶ περιγραφῆς ἀπλῶν ἀντικειμένων, τῆς ἐξάρσεως τῶν κυρίων χαρακτηριστικῶν διὰ παραβολῆς συγγενῶν σχημάτων καὶ τῆς διασαφήσεως τῶν μορφολογικῶν στοιχείων, γινομένης οὕτω προπαρασκευῆς εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ὅλου συστήματος. Ἡ τῆς παρατηρήσεως ὕλη δεῖον νὰ ἐκλέγηται προεσκεμμένως ἐπὶ τῇ βάσει εὐπροσίτων πρὸς θεῶν ἀντικειμένων καὶ νὰ περιορίζηται εἰς τὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα. Κυρίως ἡ διδασκαλία περατοῦται ἤδη ἐν τῇ κατωτέρῃ δευτέρῃ τάξει καὶ μόνον ὡς πρὸς τὴν ὀρυκτολογίαν γίνεται συμπλήρωσις τῆς διδασκαλίας ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσι διὰ τῆς χημικῆς

ρία (2), μαθηματικά (4), φυσικὴ ιστορία (3), φυσικὴ (2), ιχθυογραφία (5).

Ε'. τάξις· ιερὰ (2), γερμανικὴ γλώσσα (2), γαλλικά (2), λατινικά (5), ελληνικά (4), γεωγραφία (2), ιστορία (2), μαθηματικά (5), φυσικὴ ιστορία (2), φυσικὴ (3), ιχθυογραφία (5).

διδασκαλίας. Πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς σπουδαιότητος τοῦ μαθήματος, ὁ βαθμὸς ὃν ἔλαβεν ὁ μαθητὴς κατὰ τὸν προβιβασμὸν του εἰς τὴν ἀνωτέραν δευτέραν, περιλαμβάνεται εἰς τὸ ἀπολυτήριόν του.

§ 27. Διατομή τῆς ὕλης.—Ἐκτη, 2 ὥρ.—Κατὰ τὸ θέρος βοτανικὴ, μὲρφοσις εἰς τὰ βοτανικὰ στοιχεῖα διὰ παρατηρήσεως καὶ περιγραφῆς γνωστῶν ζώντων φυτῶν. Τὸν χειμῶνα ζωολογία, παρασάσεις ἐξ ὄλων τῶν τάξεων τῶν σπονδυλωτῶν ζῶων.

Πέμπτη, 2 ὥρ.—Τὸ θέρος βοτανικὴ, εὔρυνσις τῶν ἐν τῇ Ἐκτῇ μορφολογικῶν γνώσεων· εἰσαγωγὴ εἰς τὸ σύστημα τοῦ Λινναίου. Τὸν χειμῶνα ζωολογία, εὔρυνσις τῶν μαθημάτων τῆς Ἐκτῆς, συνομοταξίαι, ὁμοταξίαι, ὁμοιογένειαι, γένη, εἶδη, ποικιλίαι, παραλλαγῆαι.

Τετάρτη, 2 ὥρ.—Θέρος, ἐγκύμνασις προσδιορισμοῦ τῶν φυτῶν, ταξινομία, παραβολικὴ ἐπισκόπησις τῶν ὀργάνων τῶν φυτῶν. Χειμῶνα, βλέμμα ἐπὶ τῶν σπονδυλωτῶν, παραστάσεις ἐξ ὄλων τῶν τάξεων τῶν μὴ σπονδυλωτῶν.

Κατωτέρα Τρίτη, 2 ὥρ.—Θέρος, ὀρισμὸς φυτῶν, φυσικὸν σύστημα. Χειμῶνα, ἀνατομία καὶ βίος τοῦ ἀνθρώπου, συγκριτικὴ ἀνατομία τοῦ σώματος τῶν ζῶων.

Ἀνωτέρα Τρίτη, 2 ὥρ.—Θέρος, χρήσιμα φυτὰ, ἀνατομία καὶ φυσιολογία τῶν φυτῶν. Χειμῶνα, ὀρυκτολογία καὶ προπάντων κρυσταλλογραφία.

Κατωτέρα Δευτέρα 2 ὥρ.—Ὀρυκτολογία καὶ ζωολογία, ἐπαναλήψεις ἐκ τῆς ζωολογίας καὶ βοτανικῆς.

§ 28. Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας.—Πρακτικὴ ἐγκύμνασις ἐν τῷ παρατηρεῖν, συνοπτικὴ γνώσις τῆς βοτανικῆς, ζωολογίας, ἀνθρωπολογίας καὶ ὀρυκτολογίας. Βλέμμα ἐπὶ τῆς κατασκευῆς καὶ ἀναπτύξεως τοῦ γήινου ὄγκου.

§ 29. Φυσικὰ ἐπιστήμια.—Ἴνα ἐκτός τῆς ἀποκτίσεως τῶν ἀναγ-

ΣΤ'. τάξις' ιερά (2), γερμανική γλώσσα (2), γαλλικά (2), λατινικά (4), ελληνικά (4), γεωγραφία (2), ιστορία (2), μαθηματικά (4), φυσική (4), χημεία (1), ιχνογραφία (6).

Ζ'. τάξις' ιερά (2), γερμανική γλώσσα (2), γαλλικά (2), λατινικά (4), ελληνικά (3), γεωγραφία και ιστορία (2), μαθηματικά

καίων θετικῶν γνῶσεων συγχρόνως ὀδηγῶνται οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν κατανόησιν τῆς ἐπαγωγικῆς μεθόδου, προάγεται ἡ διδασκαλία τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν (φυσικῆς καὶ χημείας) δι' ἐπιμελῶς προπαρασκευασμένων πειραμάτων. Οἱ φυσικοὶ νόμοι διδάσκονται προπάντων εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις διὰ μαθηματικῶν ἀποδείξεων.

§ 30. Φυσική.—*Ανωτέρα Τρίτη*, 2 ὥρ.—Γενικὴ εἰσαγωγή εἰς τὴν φυσικὴν, ἰσορροπία καὶ κίνησις, πίεσις τῶν ὑγρῶν καὶ ἀερίων, περὶ θερμότητος, φωτὸς καὶ ἤχου μετὰ πειραμάτων.

Κατωτέρα Δευτέρα, 2 ὥρ.—Διδασκαλία τοῦ μαγνητισμοῦ καὶ τοῦ ἡλεκτρισμοῦ μετὰ πειραμάτων.

Ανωτέρα Δευτέρα, 2 ὥρ.—Θερμότης καὶ φῶς μετὰ πειραμάτων, μετεωρολογία.

Κατωτέρα πρώτη, 3 ὥρ.—Μηχανικὴ διὰ μαθηματικῶν ἀποδείξεων.

Ανωτέρα Πρώτη, 3 ὥρ.—Κίνησις τῶν σωμάτων, ἤχος καὶ φῶς, συμπληρωματικὴ ἐπανάληψις τῆς διδαχθείσης ὕλης. Στοιχεῖα ἀστρονομίας.

§ 31. Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας.—Ἀσφαλῆς γνῶσις τῶν σπουδαιότερων φαινόμενων καὶ νόμων τῆς φυσικῆς καὶ τῆς μηχανικῆς.

§ 32. Χημεία.—*Ανωτέρα Δευτέρα*, 2 ὥρ.—Εἰσαγωγή εἰς τὴν κατανόησιν χημικῶν ἀντιδράσεων, στοιχειομετρία, περιγραφή τῶν σπουδαιότερων στοιχείων καὶ τῶν ενώσεων αὐτῶν.

Κατωτέρα Πρώτη, 2 ὥρ.—Πειραματικὴ χημεία (ἀμέταλλα καὶ μέταλλα τῶν ἀλκαλίων) μετὰ βλέμματος εἰς τὴν ὄρυκτολογίαν καὶ βιομηχανίαν. Γυμνάσματα στοιχειομετρικὰ.

Ανωτέρα Πρώτη, 2 ὥρ.—Πειραματικὴ χημεία (τὰ λοιπὰ μέταλλα) μετ' ἀπόψεως εἰς τὴν ὄρυκτολογίαν καὶ τὴν τεχνικὴν ἐφαρμογὴν ὀργανικῆς χημείας συνοπτικῶς.

(5), φυσικὴ (5), χημεία (4), φιλοσοφικὴ προπαιδευτικὴ (2), περιγραφικὴ γεωμετρία (4), ιχνογραφία (6).

Η'. τάξις' ιερά (2), γερμανικὴ γλώσσα (3), γαλλικά (2), λατινικά (3), ελληνικά (3), γεωγραφία καὶ ιστορία (2), μαθηματικά (4), φυσικὴ (4), χημεία (6), φιλοσοφικὴ προπαιδευτικὴ (2), περιγραφικὴ γεωμετρία (6), ιχνογραφία (6).

§ 33. Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας.—Γνῶσις τῶν κυρίων χημικῶν νόμων, τῶν στοιχείων καὶ τῶν ενώσεων αὐτῶν καὶ τῶν ἐφαρμογῶν.

§ 34. Μαθηματικά.—Ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν μαθηματικῶν ἐγκτεταίνεται ὡς οὐσιῶδες, ἵνα οἱ μαθηταὶ παρὰ τὸ ἀφθονοῦν ποσὸν γνῶσεων καὶ τὴν ἱκανότητα τοῦ νὰ μεταχειρίζωνται ταύτας, ἀποκτῶσι καὶ ἐπαρκῆ ἀντίληψιν τῆς λογικῆς πείρας τῶν μαθηματικῶν καὶ διαυγῆ γνῶσιν τῶν μεθόδων αὐτῶν. Ἰδίως δὲ παρατηρητέον τὰ ἐξῆς: Ἡ διδασκαλία τῆς ἀριθμητικῆς ἔσται τότε μόνον καρποφόρος, ὅταν ὁ μαθητὴς οὐ μόνον τὰς διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν πράξεων ἀπαιτούμενας γνῶσεις μηχανικῶς κατέχει, ἀλλὰ καὶ εἰς μόνιμον νοερὰν ἰδιοκτησίαν του μετέβαλε. Ὅθεν διὰ μικρῶν ἀριθμῶν δέον εἰς ἕκαστον μάθημα νὰ γίνωνται ἐπ' ἀρκετὴν ὥραν κατὰ διάνοιαν ὑπολογισμοί· ἀλλὰ καὶ εἰς γραπτοὺς ὑπολογισμοὺς δέον οἱ μαθηταὶ νὰ ἐξασκῶνται καὶ νὰ λύωσι τὰ προβλήματα οὐχὶ κατὰ δεδομένους τύπους, ἀλλὰ διὰ κατακτῆσεως τῶν ἰδιοτήτων τῶν ἀριθμῶν, καὶ ἐνταῦθα πάλιν κατὰ διάνοιαν νὰ λογαριάζωσι, μόνον τὰ ἀναγκασιότατα γράφοντες.

Εἰς τὰ μαθηματικὰ δέον νὰ δίδηται σημασία οὐχὶ κυρίως εἰς τὸ ποσὸν τῶν γνῶσεων, ὅσον εἰς τὸ νὰ δεσπόζωσιν οἱ μαθηταὶ τῶν διδασκομένων. Πανταχοῦ δὲ, ἰδίως εἰς τὴν τριγωνομετρίαν καὶ ἀναλυτικὴν γεωμετρίαν, φευκτέα ἡ πληθώρα τῶν τύπων.

§ 35. Διακομὴ τῆς ὕλης.—*Ἑκτη*, 5 ὥρ. ἐβδ.—Στερεὰ γνῶσις τῶν 4 πράξεων. Τὸ δεκαδικὸν σύστημα εἰς νομίσματα, ὄγκους καὶ βάρη.

Πέμπτη, 4 ὥρ.—Προχώρησις εἰς τὸ δεκαδικὸν σύστημα (δεκαδικὰ κλάσματα) πράξεις διὰ κλασμάτων.

Τετάρτη, 5 ὥρ.—(Ἦτοι 3 ὥρ. ἀριθμητικῆ, 2 γεωμετρικὰ σχήματα). Συνέχεια κλασμάτων, μέθοδος τῶν τριῶν, στοιχειώδεις ἐπιπεδομετρικαὶ

Δ'. ΣΧΟΛΕΙΑ ΒΑΝΑΥΣΩΝ ΤΕΧΝΩΝ.

Ἐσχάτως ιδρύθησαν τοιαῦτα (Gewerbeschulen), εἰδικὰ προπαι-
 δευτήρια τῶν πολυτεχνείων ἀποτελοῦντα, παραρτήματα τῶν βιο-
 τεχνικῶν γυμνασίων, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ μαθηταὶ τοῦ δευτέρου ἔτους

καὶ στερεομετρικαὶ γνώσεις, εἰσαγωγή εἰς τὴν ἐπιπεδομετρίαν μέχρι τῶν
 ἐφαρμοσίμων θεωρημάτων.

Κατωτέρα Τρίτη, 6 ὥρ.—(2 ὥρ. ἀριθμητικὴ, 2 ὥρ. Ἀλγεβρα, 2 ὥρ.
 Γεωμετρία) ἐκατοστιαῖος ὑπολογισμὸς, τόκος καὶ ὑφαίρεσις μετὰ πρόβλη-
 μάτων ἐκ τοῦ κοινοῦ καὶ ἐμπορικοῦ βίου. Ἀλγεβρικαὶ ἐξισώσεις μὲ μίαν
 ἄγνωστον. Χρῆσις τῶν ἐφαρμοσίμων θεωρημάτων τετράγωνα καὶ πο-
 λύγωνα παράβολα ἐπιφανειῶν μέχρι τοῦ Πυθαγορείου θεωρήματος.

Ἀνωτέρα Τρίτη, 4 ὥρ.—Σύνθετοι ἀναγωγαί, δυνάμεις μετὰ θετικῶν
 ἐκθετῶν συνέχεια γυμνασμάτων πρὸς λύσιν γραμμικῶν, ἰδίως ὀνομαστι-
 κῶν ἐξισώσεων μὲ μίαν ἄγνωστον. Περαιτέρω ἀσκήσεις πρακτικῶν ὑπο-
 λογισμῶν τῆς ἀριθμητικῆς, μέτρησις ἐπιφανειῶν.

Κατωτέρα Δευτέρα, 5 ὥρ.—Δύναμις καὶ ρίζα, γραμμικὸν σύστη-
 μα, δευτεροβάθμιοι ἐξισώσεις μὲ μίαν ἄγνωστον, χρῆσις ἐξισώσεων, κυ-
 κλομετρία. Εὐκτατον ἵνα μία ὥρα καταναλισκῆται εἰς γεωμετρικὴν ἔγχο-
 γραφίαν (εὐθεῖαι γραμμαι, κύκλοι κλπ.).

Ἀνωτέρα Δευτέρα, 5 ὥρ.—Λογάριθμοι, ἀσύμμετροι καὶ συνδεδυασμέ-
 νοι ἀριθμοί. Θεωρία τῶν τετραγωνικῶν ἐξισώσεων, ἐπίπεδος τριγωνομετρία.

Κατωτέρα Πρώτη, 5 ὥρ.—Πρόοδοι, ἀνάτοκισμὸς καὶ ἐπιτόκιον, συν-
 δυασμοί, ἀνωτέρα στερεομετρία, σφαιρικὴ τριγωνομετρία.

Ἀνωτέρα Πρώτη, 5 ὥρ.—Ἐξισώσεις Βου καὶ Γου βαθμοῦ, θεώρημα
 διωνύμων, θεώρημα τοῦ ΜΟΙΝΙΕ, ἀτελεύτητοι σειραί, στοιχεῖα ἀναλυ-
 τικῆς γεωμετρίας μετὰ τῶν κωνικῶν τομῶν. Καθ' ὅλας τὰς τάξεις γίνε-
 ται διαγωνισμὸς κατὰ πᾶσαν τετάρτην ἑβδομάδα, διορθούμενος καὶ
 βαθμολογούμενος ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ.

§ 36. Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας.—Βεβαιότης καὶ ικανότης εἰς κοι-
 νοὺς ὑπολογισμοὺς. Εὐχερῆς λύσις ἀλγεβρικῶν προβλημάτων καὶ ἐξισώ-
 σεων, ἀκριβοῦς γνώσις τῶν γεωμετρικῶν θεωρημάτων καὶ λύσις νέων
 τριούτων.

δύνανται νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν πρώτην τάξιν ἐκείνων. Τὰ σχολεῖα
 ταῦτα ἐν Αὐστρίᾳ ἔχουσι τοπικὴν μᾶλλον σημασίαν, ἀντικαθιστῶντα
 εἰς τινὰς πόλεις τὰ βιοτεχνικὰ σχολεῖα ὡς ὀλιγοδάπανα, διότι συμ-
 πληροῦνται διὰ τῆς προσλήψεως ὀλίγων μόνον διδασκάλων εἰς τὸ
 προσωπικὸν τῶν βιοτεχνικῶν γυμνασίων καὶ ὡς παρέχοντα εἰς

§ 37. Περιγραφικὴ γεωμετρία.—Ἐπειδὴ ἡ παραστατικὴ γεωμε-
 τρία ἐπιδιώκει ὄν καὶ ἡ στερεομετρία σκοπὸν, δέον ἢ διδασκαλίᾳ ἀμφο-
 τέρων ν' ἀνατίθεται εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν καθηγητὴν.

§ 38. Διατομὴ τῆς ὕλης.—Ἀνωτέρα Δευτέρα, 2 ὥρ.—Παράστασις
 σημείων, ἐκτάσεων, περιορισμένων ἐπιφανειῶν καὶ σωμάτων ἐσχεδια-
 σμένων καὶ ἐσκιαγραφημένων κατὰ διαφόρους θέσεις· δίκτυα ἀπλῶν
 σωμάτων.

Κατωτέρα Πρώτη, 2 ὥρ.—Παράστασις ἀπεριορίστων ἐπιπέδων ἐπι-
 φανειῶν, τομαὶ πολυέδρων, κύλινδροι, κῶνοι καὶ σφαῖραι ἐν σχεδίοις
 καὶ σκιαγραφίαις, ἀπλᾶ περιπτώσεις διεισδύσεων, κωνικαὶ τομαί, μέρη
 μηχανῶν.

Ἀνωτέρα Πρώτη, 2 ὥρ.—Σκιῶν κατασκευὴ, στοιχεῖα προοπτικῆς.

§ 39. Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας.—Μόρφωσις τῆς ικανότητος πρὸς πη-
 ράστασιν γεωμετρικῶν σχημάτων, τεχνικὴ ἐπιδεξιότης πρὸς ἐκτέλεσιν σχε-
 δίων διὰ τοῦ διαβήτου.

§ 40. Ἰχνογραφία.—Ἡ διδασκαλία τῆς ἐλευθέρως λεγομένης
 ἰχνογραφίας περατοῦται εἰς τὴν κατωτέραν δευτέραν τάξιν, ἀλλ' ἐν
 ἀνάγκῃ ἐξακολουθεῖ καὶ περαιτέρω. Ἐνταῦθα ἐπιτρέπονται συν-
 δυασμοὶ τάξεων, ἐφ' ὧν ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν δὲν ὑπερβαίνει τοὺς
 τριάκοντα.

§ 41. Διατομὴ τῆς ὕλης.—Ἐκτη, 2 ὥρ.—Ἐξάσκησις ἐπὶ εὐθειῶν
 γραμμῶν διὰ παραδειγμάτων, ὡς καὶ ἐπὶ κύκλων καὶ τῶν.

Ἡεπτη, 2 ὥρ.—Συνέχεια, κοσμηματογραφία.

Τετάρτη, 2 ὥρ.—Φύλλα καὶ ἄνθη, συνδυασμοὶ καὶ κοσμήματα κατὰ
 τὴν φύσιν.

Κατωτέρα Τρίτη, 2 ὥρ.—Πλαστικὴ παράστασις γεωμετρικῶν σω-
 μῶν, νόμοι προοπτικῆς καὶ φωτισμοῦ.

τεχνίτας, ἐμπόρους καὶ βιομηχάνους ἐπαρκῆ αὐτοτελῆ ἐκπαίδευσιν. Ἴδου πρόγραμμα τοιοῦτου σχολείου τῶν βαναύσων τεχνῶν, ἀποτελοῦντος παράρτημα τοῦ βιοτεχνικοῦ σχολείου τῆς πόλεως Brunn.

A. τάξις ἱερὰ (2), γερμανικὴ γλῶσσα (3), γεωγραφία καὶ ιστο-

Ἀνωτέρα Τρίτη, 2 ὥρ.—Ἀντιγραφή ἐκμαγείων κοσμηματικοῦ χαρακτήρος ἐκ γυψίνων προπλασμάτων.

Κατωτέρα Δευτέρα, 2 ὥρ.—Τοπογραφικὰ σχέδια καὶ ὑποδείγματα.

Ἀνώτεραι τάξεις, 1 ὥρ.—(Εἰδικῶς). Ἀντιγραφή γυψίνων ἐκμαγείων γυμνάσματα, τοπιογραφία ἐκ καλῶν ὑποδειγμάτων ἢ ἀμέσως ἐκ τῆς φύσεως.

§ 42. Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας.—Μόρφωσις τῆς χειρὸς καὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ, οὕτως ὥστε ἄνευ μηχανικῶν βοηθημάτων ὀρθῶς καὶ μετὰ χάριτος νὰ ἱχνογραφῇ ἢ ζωγραφίξῃ ὁ μαθητής.

§ 43. Καλλιγραφία.—Ἡ Καλλιγραφία διδάσκεται μόνον εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν δύο κατωτέρων τάξεων, τῆς Ἑκτης δις καὶ τῆς Πέμπτης ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος. Ὁ γυμνασιάρχης ὅμως δύναται νὰ περιλάβῃ εἰς τὰς τάξεις ταύτας καὶ κακογράφους μαθητὰς τῶν ἄλλων τάξεων.

§ 44. Ὡδικὴ μουσική.—Ἡ μουσικὴ διδάσκεται εἰς ὅλους τοὺς μαθητὰς πρὸς μόρφωσιν τῆς φωνῆς καὶ ἐκμάθησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ᾠμάτων, εἰς μὲν τὰς τρεῖς κατωτέρας τάξεις δις τῆς ἐβδομάδος, εἰς δὲ τὰς λοιπὰς ἅπαξ.

§ 45. Γυμναστική.—Ἡ γυμναστικὴ διδάσκεται εἰς ἐκάστην τάξιν δις τῆς ἐβδομάδος. Ὁ γυμνασιάρχης κανονίζει πόσαι καὶ τίνας τάξεις θέλουσι γυμνάζεσθαι ὁμοῦ.

§ 46. Διανομὴ τῶν ὥρῶν.—Διὰ τὰ βιοτεχνικὰ γυμνάσια προκύπτει ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἢ ἐξῆς διανομὴ τῶν ὥρῶν τῶν μαθημάτων:

ρία (3), μαθηματικὰ (4), γεωμετρία (3), φυσικὴ (3), χημεία (4), οἰκοδομικὴ ὕλη (2), ἱχνογραφία (4), καλλιγραφία (2).

B. τάξις ἱερὰ (2), γερμανικὴ γλῶσσα (2), γεωγραφία καὶ ιστορία (3), μαθηματικὰ (3), γεωμετρία (2), φυσικὴ (3), χημεία (4),

	VI	V	IV	IIIβ	IIIα	IIβ	IIα	Iβ	Iα
Ἱερὰ	3	3	3	2	2	2	2	2	2
Γερμανικά	4	4	3	3	3	3	3	3	3
Λατινικά	8	8	6	6	6	5	5	5	5
Γαλλικά	—	4	6	4	4	4	4	4	4
Ἀγγλικά	—	—	—	3	3	3	3	3	3
Γεωγραφία	2	2	2	2	2	2	2	—	—
Ἱστορία	1	1	2	2	2	2	2	2	2
Μαθηματικὰ	5	4	5	6	4	5	5	5	5
Φυσικὴ Ἱστορία	2	2	2	2	2	2	—	—	—
Φυσικὴ	—	—	—	—	2	2	2	3	3
Χημεία	—	—	—	—	—	—	2	2	2
Καλλιγραφία	2	1	—	—	—	—	—	—	—
Ἱχνογραφία καὶ παρασ. γεωμετ.	2	2	2	2	2	2	2	2	2
							(3)	(3)	(3)
	29	31	31	32	32	32	32	31	31

Πρὸς δέ:

Μουσικὴ	2	2	2	1	1	1	1	1	1
Γυμναστικὴ	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Στενογραφία	—	—	—	1	1	1	—	—	—

§ 47. Τροποποιήσεις τοῦ κανονισμοῦ.—Ἐκτροπαί τοῦ κανονισμοῦ τούτου ὡς πρὸς μὲν τὸν σκοπὸν τῆς διδασκαλίας δὲν ἐπιτρέπονται ὡς πρὸς δὲ τὴν ὕλην τῆς διδασκαλίας καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὥρῶν ἐπιτρέπονται ἐφ' ὅσον ἀπαιτεῖ ἢ ἐκάστοτε κατάστασις τῶν τάξεων, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ γίνηται ὑπέρβασις τοῦ ἀνωτάτου ὅρου τῶν ὥρῶν. εἰς πᾶσαν δὲ ἰδιόζουσαν περίπτωσιν ζητεῖται ἡ συγκατάθεσις τοῦ ὑπουργείου.

§ 49. Βιβλία.—Ἐν πᾶσι τοῖς μαθήμασι πρέπει νὰ ὑπάρχωσι κείμενα ἵνα ἀποφεύγηται ἡ χρόνον καταναλίσκουσα καὶ ἐνίοτε ἐπιβλαβὴς ὑπαγό-

ἀρχιτεκτονική (4), μηχανική τεχνολογία (3), ιχνογραφία (5), καλλιγραφία (2).

1^η. τάξις ἑσρά (2), γερμανικὴ γλῶσσα (5), γεωγραφία καὶ ἰστορία

ρευσίς. Ἡ βιβλία εἶναι ἐκτετυπωμένα ἐπὶ καλοῦ χαρτοῦ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πολυτελῶς.

§ 50. Μέσα διδασκαλίας.—Ἐκαστὸν βιοτεχνικὸν γυμνάσιον κατέχει τὰ ἀναγκαῖα βοηθητικὰ μέσα τῆς διδασκαλίας αὐτοτελῆ ἀνήκουσι, δὲ ἐνταῦθα βιβλιοθήκαι πρὸς χρῆσιν τῶν διδασκάλων καὶ ἰδίων μελέτην τῶν μαθητῶν, συλλογαὶ χαρτῶν, σφαῖραι γήιναι, μαθηματικὰ καὶ φυσικὰ ἐργαλεῖα ὑποδείγματα, συλλογαὶ διὰ τὴν φυσικὴν ἱστορίαν καὶ γημεῖαν σχέδια καλλιγραφίας καὶ ἰχνογραφίας κλπ.

§ 51. Ἐπιτήρησις.—Οἱ μαθηταὶ τῶν βιοτεχνικῶν γυμνασίων ὑπόκεινται καὶ ἐκτὸς τοῦ σχολείου εἰς ἐποπτεῖαν, ἧς αἱ λεπτομέρειαι ὀρίζονται ἐν τῷ προγράμματι.

§ 52. Διόρθωσις γραπτῶν ἐργασιῶν.—Οἱ καθηγηταὶ ὀφείλουσιν εὐσυνειδήτως καὶ ἐπιμελῶς νὰ διορθῶνται τὰς ἐργασίας τῶν μαθητῶν. Οἱ γυμνασιάρχαι ἐποπτεύουσιν ἵνα ἐκτελῆται τὸ καθήκον τοῦτο, ἐπιθεωροῦντες δις τοῦ ἔτους τοῦλάχιστον τὰς γραπτὰς ἐργασίας καὶ καταγγέλλοντες τοὺς τυγόν ἐπανειλημμένως ἀμελεῖς δειχθέντας καθηγητάς.

Ὁ ἀκόλουθος πίναξ δεικνύει τὰς κατὰ τὸν κανονισμὸν γινομένης γραπτῆς ἐργασίας ἐκτὸς τῶν ἐξετάσεων.

Τάξις Ια, Γερμανικὰ, ἀνὰ πᾶσαν ἑκτὴν ἐβδομάδα ἐν θέμα. Λατινικὰ, θέματα ἢ ἐκ τοῦ προχείρου κατὰ δεκαπενθημερίαν ἐναλλάξ. Γαλλικὰ, ἐλεύθερα θέματα, γυμνάσματα ἢ ἐκ τοῦ προχείρου κατὰ δεκαπενθημερίαν. Ἀγγλικὰ, ταῦτα μὲ τὰ γαλλικὰ.

Τάξις Ιβ, ὁμοίως ὡς τὰ τῆς Ια τάξεως.

Τάξις Ιια, Γερμανικὰ, ἀνὰ πᾶσαν ἑκτὴν ἐβδομάδα ἐν θέμα. Λατινικὰ, θέματα ἢ ἐκ τοῦ προχείρου κατὰ δεκαπενθημερίαν ἐναλλάξ. Γαλλικὰ, γυμνάσματα ἢ ἐκ τοῦ προχείρου κατ' ἐβδομάδα, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀναπαράστασις διηγήσεων. Ἀγγλικὰ, γυμνάσματα ἢ ἐκ τοῦ προχείρου κατ' ἐβδομάδα ἐνίοτε ὑπαγόρευσις. Μαθηματικὰ, κατὰ δεκαπενθημερίαν ἐργασία κατ' οἶκον ἐκ τοῦ προχείρου, κατὰ τὰς περιστάσεις.

Τάξις Ιιβ, Γερμανικὰ, ἀνὰ πᾶσαν πέμπτην ἐβδομάδα ἐν θέμα. Λατι-

(3), μαθηματικὰ (4), γεωμετρία (6), φυσικὴ (2), γημεῖα (2), μηχανικὴ τεχνολογία (4), ἰχνογραφία (6).

νικὰ, θέματα ἢ ἐκ τοῦ προχείρου κατ' ἐβδομάδα ἐναλλάξ. Γαλλικὰ, γυμνάσματα ἢ ἐκ τοῦ προχείρου ἐνίοτε ὑπαγόρευσις. Ἀγγλικὰ, γυμνάσματα ἢ ἐκ τοῦ προχείρου κατ' ἐβδομάδα ἐνίοτε ὑπαγόρευσις. Μαθηματικὰ, ὡς τὰ τῆς Ιια τάξεως.

Τάξις ΙΙια, Γερμανικὰ, ἀνὰ 4 ἐβδομάδας ἐν θέμα. Τὰ λοιπὰ μαθήματα ὡς τὰ τῆς Ιιβ τάξεως.

Τάξις ΙΙιβ, Γερμανικὰ, ἀνὰ 3 ἐβδ. ἐργασία κατ' οἶκον. Τὰ λοιπὰ μαθήματα ὡς τὰ τῆς Ιιβ τάξεως.

Τάξις ΙV, Γερμανικὰ, ἀνὰ 3 ἐβδ. ἐργασία κατ' οἶκον. Τὰ λοιπὰ μαθήματα ὡς τὰ τῆς Ιιβ τάξεως.

Τάξις V, Γερμανικὰ, κατ' ἐβδ. ἐργασία κατ' οἶκον ἢ ὑπαγόρευσις. Λατινικὰ, ὡς τὰ τῆς Ιιβ τάξεως. Γαλλικὰ, ἐβδομαδιαίως γραπτὸν γυμνάσμα. Τὰ λοιπὰ μαθήματα ὡς ἐν τῇ Ιιβ τάξει.

Τάξις VI, Τὰ αὐτὰ τῆς V τάξεως μαθήματα.

(ἀκολουθεῖ)

ΒΡΑΧΕΑ ΤΙΝΑ

ΠΕΡΙ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ.

(Συνέχεια ἴδε τεύχος II, καὶ V.)

Αὐτὸς ὁ Strauss ὁ παλαιῶν ἡμᾶς, ὅπως ἀφήσωμεν αὐτὸν ἀνεγνώχλητον ἐν ταῖς δοξασίαις αὐτοῦ, αὐτὸς πρῶτος καταπολέμησε διὰ παντοίων συγγραφῶν, παντοίων μέσων καὶ πολλάκις ψευδῶν ἐπινοήσεων τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, καὶ σύμπαν δὲ τὸ στρατόπεδον τῶν ἐλευθεροφρόνων τῆς ἐπιστήμης καὶ ἠμιμαθείας ἐσπού-

δαζε και παντι σθενει σπουδαζει, όπως παραγκωνιση την μονην αληθινήν θρησκείαν και ταύτην αντικαταστήση δια της νεωτεριζούσης επισήμης ως της μονης πνευματικής τροφής. Ἄλλὰ ποίαν πνευματικὴν τροφήν δύναται νὰ παράσχωσιν αἱ υλιστικαὶ τῶν νεωτεριστῶν ἰδέαι, ποίαν παρηγορίαν δύναται νὰ εὔρη ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ Δαρουίνου, π. χ. τοῦ ἐξοστρακίζοντος τὸν Θεὸν ἐκ τοῦ κόσμου και τὰ πάντα εἰς τὴν τύχην ἀποδιδόντος, τοῦ ἀποπειρωμένου τὸν ἄνθρωπον ἐκ τοῦ πιθήκου γὰ παραγάγη και ἐπὶ τέλους παραινοῦντος νὰ φονεύωμεν τὰ ἀσθενῆ και καχεκτικὰ ἡμῶν τέκνα, ὅπως ἐξευγενίσωμεν τὴν τοῦ ἀνθρώπου γενεάν, τοῦ ἐν ἄλλοις λόγοις θέλοντος νὰ μεταβάλῃ τὴν ἀνθρωπότητα εἰς θηριοτροφεῖον, ἔνθα νὰ δύνηται ὁ ἄνθρωπος διὰ τηλικούτου ἀποτροπαίου δόγματος, νὰ βελτιώσῃ τὸ γένος του και προαγάγῃ τὴν εὐεξίαν τοῦ σώματός του; Καὶ δὲν εἶναι ἀπέναντι τοιούτων ἀποτροπαίων δογμάτων ἀπότομος ἀντίφασις, τὸ ὁμιλεῖν περὶ πνευματικῆς τροφῆς, ἀφοῦ ἀπαρνοῦνται καθ' ὅλου τὴν ὑπαρξιν πνεύματος ἐν τῷ ἀνθρώπῳ και τὴν γένεσιν ὑψηλοτέρων ἰδεῶν; Οὐδόλως λοιπὸν ἀποροῦμεν, ὅτι μεθ' ὅλην τὴν πνευματικὴν αὐτῶν τροφήν ἡ κοινωνία βαίνει κατὰ κρημνῶν, διότι προσεγγίζει ν' ἀπολέσῃ πᾶν ὅ,τι ὑψηλὸν και ἰδεῶδες μέχρι τοῦδε ἐκέκτητο, διότι ἡ διὰ τῶν υλιστικῶν ἰδεῶν καταφρόνησις παντὸς θεοῦ και ὑπερφυσικοῦ δύναται νὰ φέρῃ τὴν ἀποκτίνωσιν τοῦ ἀνθρώπου ἢς ἀποτέλεσμα φυσικὸν ἢ δυναμίτις και τὸ πετρέλαιον, ἢ διὰ κακουργημάτων δηλ. ἐξίσωσις πάσης ὑπεροχῆς και ἢ ὡς ἐκ τούτου ἀποσύνθεσις τῆς κοινωνίας. Ἐνεκα δὲ τῶν ἀνωτέρω λόγων ἀναγκαιοτάτη καθίσταται ἐπιστημονικὴ τις διασάφησις και συνδιαλλαγὴ τῶν ἀντιθέσεων. Ἄλλ' αὕτη πρέπει νὰ ἦναι τοιαύτης φύσεως, ὅπως ὁ χριστιανισμὸς μὴ νοθευθῇ και παραμορφωθῇ εἴτε διὰ τῆς προσλήψεως ἑτερογενῶν στοιχείων, εἴτε διὰ τῆς κολοβώσεως τῶν οὐσιωδῶν αὐτοῦ δογμάτων, δεόν δηλ. νὰ μὴ ἀφαιρεθῇ τὸ ἀληθὲς και οὐσιῶδες περιεχόμενον τῆς ὑπερφυσικότητος αὐτοῦ, και τοῦτο ἰδίως ἀποτελεῖ τὸ θέμα τῆς Ἀπολογητικῆς, ἣτις ἀποκρούουσα ἀφ' ἑνὸς τὰς ἐνστάσεις τῶν ἀντιφρονούντων, ἀφ' ἑτέρου πρὸς ἐδραίωσιν τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας ν' ἀνταποκρίνηται συγχρόνως εἰς τε τὰ δόγματα τοῦ χριστιανισμοῦ και τὰς σκέψεις και μελέτας τῶν ἀληθῶς ἐπιστημῶν· διότι ὅπως πᾶσα οὐχὶ ἀμέσως ἀποδεικνυομένη ἀλήθεια ἔχει ἀνάγκην συνδιαλλαγῆς μετὰ τῆς ἡμετέρας συνειδήσεως, ἵνα γίνῃ πιστευτὴ, οὕτω και ὁ χριστιανισμὸς δεῖται τοιαύτης συνδιαλλαγῆς· ὁ χριστιανισμὸς δηλ. ὡς θρησκεία ἐξ ἀποκαλύψεως, ὡς ἀποτελοῦσα σύστημα ὑπερφυσικῶς δοθὲν τῇ ἀνθρωπότητι, δεόν νὰ ἐντυπωθῇ τῇ ἡμετέρᾳ συνειδήσει και ἐν αὐτῇ νομιμοποιηθῇ· ἡ νομιμοποίησις δὲ αὕτη εὐρίσκει ἐν τῇ θεολογίᾳ, τῇ ἐπιστημονικῶς ἀντιπροσωπευούσῃ τὸν χριστιανισμὸν τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτῆς ἔκφρασιν και μάλιστα ἐν τῇ Ἀπολογητικῇ, ἣτις κατώρθωσε δι' ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν ν' ἀποδείξῃ αὐτὸν ὡς τὴν μονὴν ἀπόλυτον και ἀληθῆ θρησκείαν.

Δ'.

Ἄλλὰ δύναται ἐπιστήμη και πίστις νὰ ὑπάρξωσιν; Ἴδου τὸ οὐσιωδέστερον και σπουδαιότερον ζήτημα, ὅπερ προσέκρουσεν κατὰ τινὰς εἰς τὰς ἀνακαλύψεις τῶν νεωτέρων ἐπιστημῶν και ὅπερ εἶναι πέτρα σκανδάλου πολλοῖς φυσιοδίξαις και πᾶσι τοῖς ἐπιπολαίως ἐρευνῶσι τὴν σχέσιν τῶν δύο τούτων φαινομενικῶν ἀντιθέσεων.

Μετὰ παρρησίας δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, και παρακατιόντες θέλωμεν ἀποδείξει, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀπότομος ἀντίθεσις μεταξὺ πίστεως και ἐπιστήμης, ἡ δὲ ἐνστάσις τοῦ Strauss και τῶν ὁμοφρονούντων αὐτῷ εἶναι οὐ μόνον ἀνυπόστατος ἀλλὰ και λίαν ἐγωιστικὴ· διότι ἡ ἐπιστήμη ἐφ' ὅσον ἀποπειρᾶται νὰ ἐρευνήσῃ και ἀποκαλύψῃ τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων δὲν δύναται τὸ παράπαν ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς πίστεως δηλ. τῶν ἀρχῶν τῶν ἐρειδομένων ἐπὶ ὑποθέσεων, πολλάκις ὅλως φαντασιωδῶν, τοῖς νόμοις δὲ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας ἐπομένη ὑποχωρεῖ εἰς τὴν ἐνστάσιν τοῦ διατί; τῆς αἰτίας δηλ. ἐκάστου τῶν ὄντων· ἀφικνουμένη δὲ εἰς τι σημεῖον, ὅπου δὲν δύναται πλέον νὰ προχωρήσῃ ἢ μένει ὅλως ἐνεὸς και ἀδικαιολόγητος, ἢ παραδέχεται πρὸς ἐξήγησιν διαφόρων φαινομένων ἀρχικῶς και φαντασιώδεις ὑποθέσεις ἐπὶ τῆς πίστεως

μόνον ερειδομένας. Μέχρι τῆς σήμερον τοῦλάχιστον δὲν ὑπάρχει φιλοσοφικόν τι ἢ ὑλιστικὸν σύστημα, ὅπερ καίτοι ἀποτροπιαζόμενον τὰς ὑποθέσεις δὲν ἐγεννήθη ἐξ ὑποθέσεων ἢ δὲν τελευτᾷ εἰς τοιαύτας· αἱ ὑψίσται μάλιστα καὶ τελικαὶ βάσεις αὐτῶν στεροῦνται ἀποχρώσων ἀποδείξεων· ὁ Σπινόζας π. γ. ἐκ τῆς ἐννοίας τῆς οὐσίας ἀναχωρῶν, ὅπως ἐκείθεν τὸ σύστημα τοῦ κόσμου μαθηματικῶς συντάξῃ καὶ ἐξηγήσῃ δὲν ἔφθασεν εἰς τὴν ιδέαν ταύτην διὰ πειστικῆς ἀποδείξεως. Σύμπασα κατ' αὐτὸν ἢ διάταξις τῶν ὄντων ἀπαιτεῖ ἀρχικὴν τινα αἰτίαν καὶ ἀνεξάρτητον οὐσίαν, αὐδεμίαν ἔχουσαν ἐκτὸς αὐτῆς αἰτίαν, ἀλλ' ἐν αὐτῇ κεκτημένην ταύτην, ἑαυτῆς δηλ. οὐσαν αἰτίαν· τὴν οὐσίαν δὲ ταύτην καλεῖ Substantia. Ἄλλ' οὐδεμία λογικὴ ἀνάγκη πείθει ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν τοιαύτην τινα αἰτίαν, ὅπως ἀσυνειδήτον καὶ ἀπρόσωπον ἐνῶ τὸναντίον τοῖς λογικοῖς ἐπόμενοι νόμοις καὶ ὀρθῶς σκεπτόμενοι μένομεν ἐν τῷ σκότει τῆς ἀγνοίας ἐκ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς. Τί ἄλλο δὲ εἶναι αἱ βάσεις τοῦ πρακτικοῦ νοῦ, ἅς ὁ Κάντιος ἔθετο δηλ. ἡ ἀθανασία καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ ὑπαρξίς ἢ ἄρθρα πίστεως, ἅτινα ὁ ἴδιος πάλιν ἀπέρριψεν ἐν τῇ κριτικῇ τοῦ καθαροῦ νοῦ; αἱ ὑψίσται δὲ αὗται ιδέαι ἐν τῇ ἀνάγκῃ τοῦ ἡμετέρου λογικοῦ εἶναι ἢ πίστις αὐτοῦ τοῦ λογικοῦ κατὰ τὴν ιδίαν τοῦ Καντίου ἔκφρασις. Τὸ δὲ τοῦ Ἰγγέλου ἀπόλυτον τὸ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἀνατυπούμενον καὶ μετ' αὐτοῦ συνταυτιζόμενον παρέχει ἥττον ἢ τὸ τοῦ Σίρνοζα ἀποχρώσας ἀποδείξεις. Ὅσω δὲ αὐστηρῶς καὶ ἀνπροσάγηται τῆς ιδέας ταύτης ἢ ἀπόδειξις, γρήζει ἔτι μείζονος πίστεως ἢ ἀκατάληπτος αὐτοῦ ὑπόθεσις. Αὐτὸς ἤδη ὁ Strauss ὁ τόσω ἀποτόμως διαρρήξας τὰ ὄρια μεταξὺ πίστεως καὶ ἐπιστήμης καὶ ἐντονώτερον τὴν τούτων ἀντίφασιν διαπρυσίως κηρύξας καὶ πᾶσαν ἐν γένει πίστιν ἀποδιοπομπεύσας, δὲν ἠδυνήθη τὸ παράπαν ταύτην ν' ἀποφύγῃ, διότι ἐνῶ ἀφ' ἐνὸς ἀπορρίπτῃ τῆς ἀγ. Γραφῆς τὴν περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου διδασκαλίαν, ἀναγκάζεται ἀφ' ἐτέρου νὰ παραδεχθῇ καὶ πείσῃ ἡμᾶς νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀνὰ ἑκατομμύρια ἀνέθορον ἐκ τοῦ πηλοῦ τῆς θαλάσσης· ἀλλ' εἰς τὴν ἐνστασιν διατί ὁμοία τοῦ ἀνθρώπου δημιουρ-

γία δὲν συμβαίνει καὶ νῦν, ἀπαντᾷ αὐθαιρέτως ἰκαί· ἀλαθῆτως, ὅτι τοῦτο εἶναι πλέον ἀδύνατον· ἐνεκα τῶν ἀνομοίων περιστάσεων καὶ δυνάμεων, δι' ὧν διεκρίνετο ἡ τῆς ζωῆς ἐκείνης περίοδος. Δὲν διστάζει δὲ νὰ πιστεύσῃ ὅτι καὶ νῦν ἔτι παρόμοιον τι τοῦλάχιστον συμβαίνει ἐν τοῖς ἐντέροις τοῦ ἀνθρώπου, ἐνθα αὐτομάτως γεννᾶται ἡ ταινία. Ἄλλὰ ποία πρὸς Θεοῦ σχέσις ὑπάρχει μεταξὺ τῆς γεννήσεως τῆς ταινίας, τοῦ σκώληκος δηλ. τούτου καὶ τῆς ἀρχικῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τοῦ πηλοῦ τῆς θαλάσσης γεννήσεως; παραδέχεται δηλ. αὐτὸς ὁ καινώμενος ὡς μύστης καὶ ἀπαθὸς τῆς προόδου τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν τὴν αὐτόματον ἐν τῇ φύσει γέννησιν generatio spontanea, ἣν ἢ ἐπιστήμη διὰ τῶν πρακτικωτάτων καὶ ἀποτελεσματικῶν πειραμάτων τοῦ φυσιολόγου Pasteur καταδικάζεν εἰς αἰώνιον θάνατον ὡς ἀνύπαρκτον. Ὅτι λοιπὸν ἐν τῇ θεωρίᾳ ταύτῃ τοῦ Strauss ἐσμὲν λεύγας μακρὰν πάσης πειραματικῆς γνώσεως καὶ ἐπιστήμης οὐδεὶς ὁ δυνάμενος ν' ἀμφισβητήσῃ· διότι αἱ ποτὲ ὑπάρχουσαι κατ' αὐτὸν καὶ ἀνομοίως ἐνεργοῦσαι δυνάμεις κατὰ τὴν πρώτην τῆς γῆς περίοδον, ὡς οὐδαμῶς ταῖς αἰσθήσεσιν ἡμῶν ὑποπεσοῦσαι καὶ οὐδόλως δυνάμεναι ὡς ἐκ τούτου ν' ἀποδειχθῶσιν οὐδὲν ἄλλο εἶσιν, ἢ ἀπαύγασμα ἀνυποστάτου καὶ λίαν τολμηρᾶς, ἵνα μὴ εἶπω ὅπως ἀνοήτου εἰκασίας· πρέπει δὲ νὰ κέκτηται τις πολλῶ μείζονα καὶ τυφλὴν πίστιν, ὅπως παραδεχθῇ ὡς ἀληθῆ τὴν τοῦ Strauss ὑπόθεσιν, ἢ τὴν τῆς ἀγ. Γραφῆς ἀφήγησιν. Τὸ ζήτημα εἶναι ἀγ. ἢ τοῦ Strauss ὑπόθεσις εἶναι λογικώτερα τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἀφήγησεως; ἀλλὰ τίς ἐχέφρων καὶ λογικὸς δύναται νὰ εὔρη τὸν ἐλάχιστον λόγον, ὅπως πιστεύσῃ, ὅτι ἐκ τοῦ πηλοῦ τῆς θαλάσσης δίκην φυκίων ἀνεβλάστησε καὶ ἐγεννήθη τὸ ἀνθρώπινον γένος; πρέπει τις νὰ ἦναι Strauss δηλ. ἀμείλικτος τοῦ χριστιανισμοῦ ἐχθρὸς καὶ ἐπομένως καθ' ὀλοκληρίαν τετυφλωμένος, ὅπως παραδεχθῇ ὡς λογικὴν τὴν τοιαύτην αὐτοῦ πίστιν.

Ε΄.

Οὐχὶ δὲ μόνον τὰ τοῦ Strauss δόγματα ὡς ἀνωτέρω εἶπαμεν,

ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν φυσιοδιφῶν καταφεύγουσιν εἰς ὑποθέσεις καὶ πολλάκις ὅλως ἀνυποστάτους πρὸς ἐξήγησιν καὶ κατανόησιν τῶν ἐκτὸς τοῦ ἐδάφους τῆς πείρας κειμένων. Καίτοι δὲ λίαν ἀποχρώσας ἀποδείξεις ἐπάγουσι τινὲς ἐν ταῖς ἐμπειρικαῖς αὐτῶν ἐρευναῖς, ἀμέσως ὅμως ἅμα τῇ ὑπερβάσει τῶν διαγεγραμμένων αὐτοῖς ὀρίων ποιοῦσι μεθ' ὅλας αὐτῶν τὰς προόδους Ἰκάρειον πτήσιν, ὡς ἀναγκάζομενοι νὰ ἰδρῦσωσι ὀλόκληρον τὸ οἰκοδόμημα αὐτῶν ἐπὶ ἀορίστων ἰδανικῶν καὶ λίαν σαθρῶν ὑποθέσεων, ὡς θέλομεν παρακατιόντες ἀποδείξει ἐκ τῆς μαρτυρίας αὐτῶν τῶν ἡρώων τῆς ἐπιστήμης, τῶν σπουδαιότερων φυσιολόγων καὶ φυσιοδιφῶν.

Ἐν τοῖς πρώτοις ὁ μέγας φυσιολόγος τοῦ ἐν Βερολίῳ πανεπιστημίου Du Bois Reimond ἐστιγματίσθη διὰ δύο λόγων, (1) οὗς ἐξεφώνησε ἐνώπιον συνεδρίου φυσιοδιφῶν, τοὺς ὑπερπηδῶντας τὰ ἐσκαμμένα καὶ ἐπὶ οὐτιδανῶν ὑποθέσεων ἐρείδοντας τὰ ὑλιστικὰ αὐτῶν συστήματα, διεχάραξε δὲ εὐκρινῶς τὰ ὅρια, ἅτινα αἱ φυσικαὶ ἐπιστήμαι δὲν δύνανται ἀκινδύνως νὰ ὑπερβῶσι, ἀπαριθμήσας 7 ὡς τὰ σπουδαιότατα προβλήματα, ὧν τὰ πλεῖστα οὐδέποτε θὰ κατορθώσῃ ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς ἐπιστήμης νὰ λύσῃ. Δυσχυρίσθη ποτὲ ὁ Κάντιος, λέγει, ὁ Du Bois Reimond ὅτι ἐν ἐκάστη περὶ τῆς φύσεως διδασκαλίᾳ δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ καὶ ἐνυπάρξῃ ἐπιστημονικὴ ιδιότης, ὅταν προκύπτῃ ἐξ αὐτῆς καὶ ἡ μαθηματικὴ ἀλήθεια· ταύτην δὲ δυνάμεθα ν' ἀντικαταστήσωμεν διὰ τῆς μηχανικῆς τῶν ἀτόμων. Ἐὰν δὲ φαντασθῶμεν λέγει ὁ Reimond (2) πάσας τὰς μεταβολὰς τῶν σωμάτων λεπτομερῶς διαλελυμένας εἰς κινήσεις ἀτόμων, αἵτινες ἐκτελοῦνται διὰ τῶν κεντρικῶν σταθερῶν δυνάμεων, τότε ἡδυνάμεθα διὰ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν νὰ γνωρίσωμεν τὸ Σύμπαν. Βεβαίως δύναται τις νὰ φαντασθῇ βαθμίδα τινα τῆς φυσιογνωσίας, δι' ἧς πάντα τὰ τοῦ κόσμου φαινόμενα διὰ τε μαθηματικοῦ τινος τύπου ἡδύνατό τις νὰ παραστήσῃ καὶ διὰ τινος ἀπείρου συστήματος ὅλων

τῶν διαφορικῶν ἐξομοιώσεων, ἐξ ὧν ἡδύνατο νὰ προκύψῃ πάντοτε τόπος, διεύθυνσις κινήσεως καὶ παχύτης ἐκάστου ἀτόμου. Ἴδου δὲ τί λέγει ὁ μέγας ἀστρονόμος Laplace: (1) «Ἐὰν ἡδύνατο Πνεῦμά τι ἐν δεδομένην τινι στιγμῇ νὰ γνωρίσῃ πάσας τὰς δυνάμεις, τὰς τὴν φύσιν ζωογονούσας καὶ τὴν ἀμοιβαίαν τῶν ὄντων θέσιν, ἐξ ὧν αὕτη συνίσταται, ἐὰν δὲ πρὸς τούτοις τὸ Πνεῦμα τοῦτο ἦτο ἀρκούντως περιεκτικόν, ὅπως τὰ διδόμενα ταῦτα ὑποβάλλῃ εἰς ἀνάλυσιν, τότε ἤθελε κατανόησιν διὰ τοῦ αὐτοῦ τύπου τὰς κινήσεις τῶν τε μεγίστων σωμάτων καὶ τοῦ ἀπλουστάτου ἀτόμου· οὐδὲν ἂν ἦτο αὐτῷ ἀβέβαιον, καὶ τὸ μέλλον καὶ τὸ παρελθὸν ὑπέπιπτε ἂν τῷ βλέμματι αὐτοῦ. Ὁ ἀνθρώπινος νοῦς παρέχει διὰ τῆς τελειότητος, ἣν εὔρεν ἐν τῇ Ἀστρονομίᾳ ἀσθενῆ τινα εἰκόνα τοιοῦτου πνεύματος. Καὶ πράγματι, ὅπως ὁ ἀστρονόμος δι' ὑπολογισμῶν προλέγει τὴν ἡμέραν καθ' ἣν μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν θέλει ἀνατελεῖ κομήτης τις εἰς τὸν θόλον τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τοῦ βάθους τοῦ παγκοσμίου χώρου, οὕτως τὸ Πνεῦμα ἐκεῖνο ἐν τοῖς ὑπολογισμοῖς αὐτοῦ ἤθελε δυνηθῆναι ἀναγνώσῃ καὶ ὀρίσῃ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθ' ἣν ὁ ἐλληνικὸς σταυρὸς ἤθελε ἀπαστράφει ἐπὶ τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας, ἢ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἡ Ἀγγλία ἤθελε ἐξαντλήσῃ τὸν τελευταῖον γαιάνθρακά της. (2) Καὶ παρὰ τῷ Leibnitz εὐρίσκομεν τὸ ὑψηλὸν αὐτὸ τοῦ Laplace Πνεῦμα ἔτι μᾶλλον ἀνεπτυγμένον, καθόσον ἀπεικονίζει τὸ Πνεῦμα ἐκεῖνο περιβεβλημένον αἰσθητηρίοις ὀργάνοις καὶ τεχνικῇ δυνάμει ἀναλόγου τελειότητος.» Δύναται λοιπὸν τὸ αὐτὸ ἰδανικὸν πνεῦμα τοῦ Laplace καὶ τοῦ Leibnitz, τὸ παριστῶν τὴν ὑψίστην βαθμίδα τῆς γνώσεως ἡμῶν περὶ τῶν φυσικῶν πραγμάτων, δύναται ἐρωτᾶ ὁ Reimond νὰ λύσῃ τὰ αἰνιγματώδη προβλήματα περὶ ὧν κατωτέρω ὁ λόγος; Οὐχὶ δυσυχῶς λέγει ὁ αὐτός· οὐδόλως εἶναι χρεῖα νὰ εἰπωμεν, ὅτι τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα θέλει μείνει διὰ παντός ἀπομακρυσμένον τῆς τελείας ταύτης φυσιογνωσίας, οὐδὲ θέλει δυνηθῆναι νὰ λύσῃ τὰ αἰ-

(1) Über die Grenzen des Naturerkennens. Die sieben Welträthsel.

(2) Ἀὐτόθι σελ. 12 καὶ 13.

(1) Essai philosophique sur les Probabilités, p. 2.

(2) Über die Grenzen σελ. 14.

νίγματα τῆς ζωῆς καὶ τὰ διάφορα ἄλυτα ἔσκει προβλήματα τῆς φύσεως, ὡς μὴ δυνάμενον νὰ υπερπηδῆσῃ τὰ ἀνυπερέβλητα προσκόμματα καὶ τὰ ἔρια, ἅτινα ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ ὡς φραγμὸς ἐτέθησαν.

Ὅ,τι λοιπὸν τὸ τοῦ Λαπλάς πνεῦμα δὲν ἠδυνήθη νὰ διευκρινήσῃ, τοῦτο βεβαίως θέλει μένει τῷ ἡμετέρῳ πνεύματι ἀποκρυμμένον. Δύο εἶναι τὰ ἔρια πέραν τῶν ὁποίων ἀδυνατεῖ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα διὰ φυσικῆς ὁδοῦ νὰ υπερβῆ χωρὶς νὰ περιπέσῃ εἰς λαβύρινθον ἰδανικῶν υποθέσεων. Τὸ πρῶτον δηλ. εἶναι ἡ περὶ ἀτόμων θεωρία, καθ' ἣν τὸ Σύμπαν ἐπλάσθη καὶ συνίσταται ἐκ μικρῶν μορίων ἢτοι ἀτόμων αἰωνίων καὶ ἀδιαφθόρων, ὧν αἱ κεντρικαὶ δυνάμεις γεννῶσιν πᾶσαν κίνησιν. Ἀλλὰ τοιαύτη ἐκ φύσεως κατανόησις καὶ ἐξήγησις, ἣτις ἐπιπολαίως μέχρι τινος καὶ ὑπόσινων ἐξελαμβάνετο, ὡς ἱκανοποιούσα τὴν ἀνάγκην τῆς αἰτιότητος, εἶναι ὅλως ψευδῆς, ἅτε μὴ οὔσα σαφῆς καὶ λογικῆ· διότι ὑπὸ μὲν φυσικὴν ἔποψιν τὰ ἄτομα τὰ μικροσκοπικὰ καὶ μὴ διαιρετὰ μόρια, ἅτινα πολλῶν ἰδιοτήτων μετέχουσι καὶ κινουνται, εἶναι μόνον ἰδανικὰ καὶ κατὰ φαντασίαν μόνον ὑπαρκτὰ, ὑπὸ δὲ φιλοσοφικὴν τὰ ἄτομα δηλ. ἡ κατὰ συνθήκην μὴ μεριστὴ μάζα, ἐξ ἧς διὰ τοῦ κενοῦ χώρου γεννῶνται δυνάμεις καὶ πόρωθεν ἐνεργοῦσαι, οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν ἀκριβέστερον ἐξεταζόμενα, ἢ ἐν μηδενικόν· διότι ἐὰν τὸ μὴ περαιτέρω μεριστὸν ἄτομον, ἢ ἤρεμος καὶ ἀρ' ἐαυτῆς μὴ ἐνεργοῦσα ὕλη πραγματικὴν εἶχεν ὑπόστασιν δηλ. πράγματι ὑπῆρχεν, ἔπρεπε νὰ καταλάβῃ χωρὸν τινα ἔστω καὶ μικρόν, ἀλλὰ τότε μένει ἀκατανόητον, διὰ τὴν λόγον τοῦτο δὲν μερίζεται περαιτέρω· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ υποθέσει, ὅτι τοιαῦτα ἄτομα οὐ μόνον καταληπτὰ, ἀλλὰ καὶ δυνατὰ καὶ ὑπαρκτὰ εἰσιν, πάλιν γεννᾶται μείζων δυσκολία πρὸς ἐξήγησιν τῶν διαφόρων φαινομένων δηλ. τὸ ζήτημα πόθεν ἔλαβον τὴν πρώτην ὄθησιν καὶ κίνησιν, ἐξ ἧς διὰ τῶν πολλαπλῶν συνθέσεων καὶ ἀναλύσεων ἐγεννήθη ὁ κόσμος. Ὅ,τι δὲ ἡ περὶ ἀτόμων θεωρία εἶναι ὅλως ἐξ ὑποκειμένου καὶ αὐθαίρετος, οὐδ' αὐτὸς ὁ Büchner ὁ σπουδαιότερος τῶν Ὑλιστῶν, ὁ τοῦ πνεύματος καὶ ἀρχῆς τινος δημιουργικῆς καὶ ἐν γένει

τῆς θεότητος τὴν ὑπαρξιν ἀρνούμενος, διστάζει νὰ ὁμολογήσῃ ἐν τῷ πολυκρότῳ αὐτοῦ συγγράμματι Krafft und Stoff=(δύναμις καὶ ὕλη). Ἴδου δὲ πῶς περὶ τούτου ἀποφαίνεται. « Ἄτομα καλοῦμεν τὰ τελευταῖα τῆς ὕλης μόρια, ἅτινα θεωροῦμεν ἀπολύτως ἀδιαίρετα, ἀλλ' ἀληθῶς εἰπεῖν ἡ λέξις ἄτομον ἐκφράζει ἔννοιαν κατὰ συνθήκην καὶ ἐξ ὑποκειμένου αὐθαίρετως ἐκλαμβαγομένην ἐν τῷ πνεύματι ἡμῶν· ἀδύνατος δ' ὡς ἐκ τούτου ἀποβάλλει ἡ διαμόρφωσις ἀκριβῶς τῆς περὶ τοῦ ἀτόμου ἰδέας.» Ἀλλ' ἐὰν τὰ ἄτομα ταῦτα τοῦ Δημοκρίτου καὶ Λευκίππου, τῶν πατέρων τοῦ ὕλισμοῦ, εἶναι φαντασιώδη καὶ ἰδανικὰ ἐξ ὑποκειμένου καὶ ὅλως κατὰ συνθήκην λαμβανόμενα, ὡς ὁμολογεῖ αὐτὸς ὁ Büchner καὶ οὐδεὶς τῶν ὕλιστῶν ἀρνεῖται, ἐὰν ἡ τῶν ἀτόμων τούτων διαμόρφωσις εἶναι ὅλως αὐθαίρετος καὶ ὑπολείπεται τῆς ἀκριβείας, πῶς δύναται τὸ λογικὸν ἡμῶν νὰ ἐρεισθῇ ἐπὶ τοιαύτης σαθρᾶς καὶ ἀνυπόστατου βάσεως καὶ κανονίσῃ τὴν πίστιν, καὶ μορφώσῃ ἀκριβῆ καὶ ὠρισμένην ἰδέαν περὶ δημιουργίας τῆς ὕλης καὶ πάντων τῶν ὀργανικῶν σωμάτων, ἅτινα κινουσι τὸν θαυμασμόν καὶ τὴν ἐκπληξίν παντὸς ἐπιστήμονος; πρέπει νὰ ἤναί τις λίαν μωρὸς ἢ ὅλως τυφλὸς ἐκ φανατισμοῦ πρὸς τὸν ὕλισμόν, ὅπως ἀσπασθῇ τοιαύτην τινὰ σεσαθρωμένην καὶ αὐθαίρετον βάσιν τῆς δημιουργίας, ἣτις ἀντιστρατεύεται πρὸς τὸ λογικόν. Δικαιοῦται λοιπὸν πληρέστατα ἡ ὀρθόφρων φιλοσοφία νὰ ἀπορρίπτῃ καθ' ὀλακλήριαν τὴν θεωρίαν ταύτην τῶν ἀτόμων. Ἴδου δὲ τί λέγει ὁ φυσιολόγος Valentin: «Οὐδὲ τὰ ἰσχυρότερα τῶν μικροσκοπίων δύνανται νὰ δείξωσιν ἡμῖν τὴν μορφήν τὴν θέσιν τῶν ἀτόμων, ἢ καὶ τὰ συμπλέγματα, ἅτινα ταῦτα σχηματίζουσι συντιθέμενα.» Ἀλλὰ καὶ ἂν ταῦτα υποθέσωμεν οὐχὶ ὡς αὐθαίρετα, ἀλλ' ὡς ἀληθῆ καὶ ὑπαρκτὰ, πάλιν οὐδόλως ἐξηγεῖται ἡ διάφορος αὐτῶν σύνθεσις καὶ ἀποσύνθεσις, ἐξ ὧν τὰ διάφορα σώματα συνίστανται ἢ ἀποσυντίθενται, τούναντίον μάλιστα ἐσμὲν ἠναγκασμένοι, ὡς ἐν τῷ περὶ ἀτομικῆς κεφαλαίῳ ἀλλαχοῦ θέλομεν ἀποδείξει, νὰ παραδεχθῶμεν οὐχὶ τυχαίαν ἀλλὰ σκοπιμοτάτην τὴν συνδρομὴν τῶν ἀτόμων τούτων, ἐξ ὧν ὁ κόσμος παρήχθη. Ἡ σκοπιμότης δὲ αὕτη εἶναι ὅλως ἀνεξήγητος ἄνευ τῆς

παραδοχῆς ὑπερτέρας τινὸς δυνάμεως, ὑπερτέρας τῆς ὕλης καὶ ἐκτὸς αὐτῆς κειμένης, ἢ σκοπιμότης λέγω αὕτη ἄγει ἡμᾶς ἀναποδράστως εἰς τὴν πίστιν καὶ παραδοχὴν τῆς ὑπάρξεως τελειοτάτου Δημιουργοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ.

Οὐδεὶς ὁ ἐμβριθέστερον τὸ πρᾶγμα ἐξετάζων δύναται νὰ παραγνωρίσῃ τὰ ὑπερφυσικά κωλύματα, ἅτινα ἐνώπιόν ἡμῶν παρίστανται. Πᾶσα δὲ ἀπόπειρα πρὸς ὑπέρβασιν αὐτῶν ἔσχει θέλει προσκόπτει ἀπέναντι χάους δυσυπερβλήτου. Οἱ ἀρχατοὶ Ἰωνικοὶ φιλόσοφοι δὲν εὕρισκοντὸ εἰς μείζονα ἡμῶν ἀμηχανίαν ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ, μεθ' ὅλας δὲ τὰς προόδους τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν οὐδὲν ἠδυνήθησαν οἱ νεώτεροι βῆμα νὰ χωρήσωσι πρὸς λύσιν τούτου· διὸ ὀφείλομεν ν' ἀναγνωρίσωμεν ὅτι εὕρισκόμεθα ἐν ἀπελπισίᾳ πρὸ τοῦ ἀνυπερβλήτου ὁρίου τῆς φύσεως· διότι τὸ πνεῦμα ἐὰν ἤθελε συναντήσῃ τὴν ὕλην πρὸ τοῦ ἀπείρου χρόνου καὶ ἐν τῷ ἀπείρῳ χώρῳ ἤρεμον καὶ ἀνίσως διηρημένην, τότε δὲν ἤθελε δυνηθῆ νὰ κατανοήσῃ πόθεν ἢ ἀνίσως διαίρεσις, ἐὰν δὲ συνήντα αὐτὴν κινουμένην πάλιν ἤθελεν ἀγνοεῖ πόθεν ἢ κίνησις, ἥτις παρίσταται εἰς αὐτὸ ὡς ὅλως τυχαία τῆς ὕλης κατάστασις. Ἐν ἀμφοτέραις δὲ ταῖς περιπτώσεσι δὲν ικανοποιεῖται τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα καὶ τὸ αἰνίγμα μένει ἄλυτον. Τὸ ζήτημα δὲ περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς κινήσεως, ὅπερ ἀνέπτυξεν ὁ Ἀριστοτέλης συνταυτίζεται μετὰ τοῦ πρώτου αἰνίγματος περὶ τῆς οὐσίας τῆς ὕλης καὶ δυνάμεως, ὅπερ μένει καὶ θὰ μένη αἰνίγμα.

Ἀφοῦ λοιπὸν πάντα τὰ ἐν ὁρατῷ κόσμῳ αἷτια τῶν διαφορῶν φαινομένων, ὡς ὁ μέγας φυσιοδίφης Du Bois-Reymond ἀποφαίνεται, δὲν ἠδυνήθη ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ ἐρεῦνης νὰ ἐξακριβώσῃ καὶ οὐδεμίαν νὰ εὔρῃ ἐν τῇ διανοίᾳ του ἀνάπαυλαν, ἀναγκάζεται νὰ καταφεύγῃ εἰς ὑποθέσεις, αἵτινες χρήζουσιν ἐδραίας πίστεως. Τὰ ἀρχικά δὲ ταῦτα αἰνίγματα, ἅτινα διὰ φυσικῆς ὁδοῦ εἶναι ἄλυτα καὶ ἀκατάληπτα, ἐμπεριέχουσι πληθὺν ὄλην διαφορῶν ἄλλων μικροτέρων πλὴν οὐχὲ εὐκολωτέρων αἰνιγμάτων. διότι ἠδυνήθη ποτὲ ἡ ἐπιστήμη νὰ ἐξιχνιάσῃ καὶ ἐξηγήσῃ τὴν πηγὴν καὶ αἰτίαν τοῦ φωτός; ἢ τῶν

κυμάνσεων τοῦ αἰθέρος θεωρία τοῦ Μαλεμβραχίου, ἢ μᾶλλον ἐπικρατοῦσα καὶ πολλὰ ἐξηγοῦσα, μόνον τὸν τρόπον καὶ τὸ σχῆμα τῆς κινήσεως τοῦ φωτός διασαφηνίζει, οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν τούτου πηγὴν καὶ αἰτίαν· ὡσαύτως ὁ ἠλεκτρισμὸς καὶ μαγνητισμὸς ὡς πρὸς τὴν αἰτίαν καὶ πηγὴν αὐτῶν εἶναι ἀνεξήγητοι ἡμῖν δυνάμεις. ἐὰν δὲ τίθηται ἀρχικὴ τις ἢ ὕλικὴ αἰτία ὡς βάσις τῶν φαινομένων, τοῦτο οὐδὲν εἶναι ἢ ὑπόθεσις· ἢ μήπως ἡ θεωρία περὶ τῆς αἰωνιότητος τῆς ὕλης, μεθ' ἧς ἡ δύναμις κατ' αὐτοὺς αἰωνίως καὶ ἀναποσπάστως εἶναι συνδεδεμένη, εἶναι ἄλλο τι, ἢ ἀπλῆ ὑπόθεσις;

Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς ἀνυπερβλήτου ταύτης δυσκολίας ἐγείρεται ἐν τῇ ἀναπτύξει τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς βίου τοῦ ἀνθρώπου, νέον τι, ἀνυπερβλήτον κώλυμα, καὶ ἐξ ἴσου ἄλυτον ζήτημα, ὡς τὸ τῆς ὕλης καὶ δυνάμεως καὶ ἐπομένως ἀκατάλυτον. Τὸ νῆμα τῆς διανοίας ἡμῶν διαρρήγνυται καὶ ἡ περὶ τῆς φύσεως γνώσις ἡμῶν κατανατᾷ εἰς ἀπείρον χάσμα, ὅπερ δι' οὐδεμιᾶς κλίμακος δι' οὐδενὸς μέσου δύναται τις νὰ ὑπερπηδήσῃ. Ἐνταῦθα ἰστάμεθα ἐνεοὶ ἀπέναντι τοῦ ἐτέρου ὁρίου τῆς γνώσεως ἡμῶν· τὸ ἀκατάληπτον δὲ καὶ ἀνυπερβλήτον τοῦτο αἰνίγμα εἶναι ἡ συνελδήσις. «Περὶ τῆς συνειδήσεως δύνάμει ν' ἀποδείξω καὶ νὰ διίσχυρισθῶ, λέγει ὁ Reymond (1), ὅτι αὕτη οὐ μόνον νῦν ἐν τῇ σημερινῇ θέσει τῶν γνώσεών μας διὰ τῶν ὕλικῶν αὐτῆς ὄρων μένει ἀνεξήγητος, ὅπερ ἕκαστος ὁμολογεῖ, ἀλλὰ κατὰ τὴν φύσιν τοῦ πράγματος οὐδέποτε θέλει ἐξηγηθῆ καὶ κατανοηθῆ διὰ ὕλικῶν μέσων· ἡ δὲ ἀντίθετος τινῶν ιδέα, ὅτι δὲν πρέπει τις νὰ ἀπελπίζηται διὰ τὸ μέλλον καὶ ὅτι ἐν τῇ παρελεύσει τῶν ἑκατονταετηρίδων καὶ χιλιετηρίδων θέλει τοῦτο ἐπιτευχθῆ, ἀποτελεῖ τὴν δευτέραν πλάνην τῶν φυσιοδίφων, ἣν ἐρχομαι νὰ καταπολεμήσω· διότι οὔτε τὰ φαινόμενα τοῦ ἐγκεφάλου οὔτε ἡ πολύπλοκος τῶν νεύρων ἐργασία, οὔτε τὰ ἀπειρα πειράματα, ἅτινα ἡ ἐπιστήμη ἐπ' αὐτῶν ἐτέλεσεν ἠδυνήθησαν τὸ παράπαν νὰ διαλευκάνωσι τὸ ζήτημα καὶ δώσωσι τὴν

(1) Du - Bois - Reymond über die Grenzen des Naturerkennens σελ. 28.

ἐλαχίστην τούτου ἐξηγήσιν, οὐδεμία ἀνθρωπίνη κλειμαξ δύναται νὰ μᾶς ἀναγάγῃ εἰς τὴν ὑψηλὴν τῆς συνειδήσεως σφαῖραν. (1)
 Ὅποια νοητὴ σύνθεσις ὑπάρχει μεταξύ ὠρισμένων κινήσεων ὠρισμένων ἀτόμων ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ μου ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν ἀρχικῶν ἀορίστων, ἀλλὰ μὴ διαψευδομένων γεγονότων ἀφ' ἑτέρου, δευ-
 αίσθάνομαι πόνον, αἰσθάνομαι γαράν, γεύομαι τοῦ ἠδέος ὀσφραί-
 νομαι τῆς τοῦ ῥόδου ὀσμῆς, ἀκούω τὸν ἤχον κυμαδίου, βλέπω τὸ ἐρυθροῦν, ἐπομένως καὶ μεταξύ τῆς ἐκ τούτων προερχομένης βεβαιότητος, ὅτι ἐγὼ ὑπάρχω; Ἴσθαι ὅμως ἐν γένει καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἀκατάληπτον, ὅτι ποσόν τι ἄνθρακος, ὀξέος ὑδρογόνου ἀζώτου ὀξυγόνου καὶ ἄλλων ἀτόμων συνυπάρχει, ἀδιαφόρως πῶς δηλ. ταῦτα κείνται, κινεῦνται, πῶς ἐκείντο καὶ ἐκινεῦντο καὶ πῶς θὰ κινήθωσιν· οὐδὲ ὅπως δ' ἐκ τούτων δύναται τις νὰ διευκρινήσῃ πῶς ἐκ τῆς συνεργείας αὐτῶν δύναται νὰ γεννηθῇ ἡ συνειδήσις· εἴαν ὅμως ὁ τρόπος τῆς τοποθεσίας καὶ τῆς κινήσεως αὐτῶν δὲν ἦτο ἀδιάφορος, τότε ὄφειλεν ἕκαστος κατὰ τὸν τρόπον τῶν μονάδων νὰ θεωρήσῃ αὐτὰ μετὰ συνειδήσεως ὑπάρχοντα· ἀλλ' οὔτε δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἐξηγεῖται ἐν γένει ἡ συνειδήσις, οὔτε πρὸς διεκρί-
 νησιν τῆς συνειδήσεως τοῦ ἀτόμου ἀποκτῶμεν τὸ ἐλάχιστον τεκμήριον. Καὶ τοῦτο λοιπὸν εἶναι ἀκριβῶς τὸ δεύτερον ἀνυπερέβλη-
 τον ὄριον τῆς φυσιογνωσίας ἡμῶν. Πρὸς τε τὴν κατανόησιν λοι-
 πὸν τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ὕλης, ὡς καὶ τῆς συνειδήσεως ἡ ἀν-
 θρωπότης διὰ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν πρὸ 2 χιλ. ἐτῶν μεθ' ἡμᾶς τὰς ἀνακαλύψεις καὶ προόδους καὶ τὰς νέας ἐφευρέσεις οὐδὲ βῆμα ἠδυνήθη νὰ προχωρήσῃ. Οὐδὲ θέλει ποτὲ δυνηθῆ, προσθέ-
 τομέν, εἴαν δὲν ἀναγκασθῇ νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι δι' ὕλικῶν μόνον μέσων ἀδυνατεῖ νὰ κατανοήσῃ τὰ ὑπὲρ φύσιν.

Τὸ κυριώτερον τοῦ ὕλισμοῦ σφάλμα (2) εἶναι τὸ ἐξῆς, ὅτι μονο-
 μερῶς μόνον τὴν ὕλην ἐξετάζων παραρᾷ καθ' ὁλοκληρίαν τὴν μορ-
 φὴν ἢ τὸ εἶδος τῶν ὀργανικῶν ὄντων. Τὸ εἶδος δὲ καὶ ἡ μορφή

εἶναι ἢ κατ' ἐξοχὴν ἀποτελοῦσα τὸ ἰδιάζον τῶν ὀργανισμῶν· εἴτε φυτὸν εἴτε ζῶον εἴτε ἄνθρωπος ἀναλυόμενα εἰς τὰ ὕλικά καὶ ἀρ-
 χικά στοιχεῖα, ἐξ ὧν σύγκεινται παύουσι πλέον τοῦ νὰ ἦναι ζῶον
 φυτὸν ἢ ἄνθρωπος· τὴν ἀπλουστάτην δὲ ταύτην πλήν σπουδαιο-
 τάτην παρατήρησιν παραβλέπει ὅλως ὁ ὕλισμός ἐπιλαθόμενος, ὅτι
 ἡ ζῶσα μορφή εἶναι ἢ ἀποτελοῦσα τὴν οὐσίαν τοῦ ὀργανισμοῦ,
 καὶ τῆς ἕνεκεν διαφέρουσι τὰ ὀργανικά τῶν ἀνοργάνων· ἀφ' ἑτέ-
 ρου ὅμως δι' ἄλλων φράσεων ὁμολογεῖ αὐτὸ ὡς ἐξηγῶν τὴν δια-
 φορὰν τῆς ἀνοργάνου καὶ ὀργανικῆς φύσεως ἐκ τῆς διαφορῆς συν-
 θέσεως τῶν ἀρχικῶν στοιχείων. Ἀλλὰ τί ἕτερον εἶναι ἢ διάφορος
 αὕτη σύνθεσις ἢ ἡ διάφορος αὐτοῦ ζωτικῆ μορφή; Ἰδοὺ πῶς ἐκ-
 φράζεται περὶ τῆς διαφορᾶς τῆς ὀργανικῆς καὶ ἀνοργάνου φύσεως
 ὁ μέγας χημικὸς Liebig. «Ἡ χημεία δύναται ν' ἀναλύσῃ τὰ διά-
 φορα σώματα εἰς τὰ στοιχεῖα αὐτῶν, ἀλλὰ δὲν δύναται (3) τὴν
 κατάστασιν καὶ διάταξιν τῶν στοιχείων αὐτῶν νὰ κατανοήσῃ ἐπὶ
 ἐκείνης δὲ καὶ οὐχὶ ἐπὶ τούτων ἐρείδεται ἡ οὐσία τῶν ὄντων. τὰ
 αὐτὰ τρία στοιχεῖα ἄνθραξ, ὀξὺ καὶ ὕδωρ ἀποτελοῦσιν καὶ διὰ τῆς
 αὐτῆς ποσότητος τότε γλυκὺ γάλα καθὼς καὶ τὰ λάχανα ἢ τὸν
 βάμβακα· ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ Στρυχνίνη, ἡ Κινίνη, ἡ Τεΐνη καὶ
 Καφεΐνη πρὸς δὲ καὶ τὸ αἷμα διὰ τῆς χημικῆς ἀναλύσεως ἀπο-
 δείκνυνται ἐμπεριέχοντα ἄνθρακα ὀξυγόνον στοιχεῖα ὕδατος καὶ τὰ
 αὐτὰ ἐν γένει στοιχεῖα· ἡ αἰτία δὲ τῆς διαφορᾶς αὐτῶν προέρχεται
 ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῶν διατάξεως, ἀλλὰ πρὸς κατανόησιν ὅμως
 αὐτῆς πᾶσα ἀνάλυσις εἶναι ματαία. Ἐάν λοιπὸν ἐκ τούτου κατα-
 φαίνεται, ὅτι ἡ τυχαία μόνον σύνθεσις τῶν στοιχείων τούτων δὲν
 δύναται ποτὲ νὰ παραγάγῃ αὐτὰ, πόσον ἔτι ἀλογώτερος ἤθελεν εἶναι
 ὁ δυσχυρισμὸς οὗτος καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν γένεσιν τῶν ὑψηλοτέρων
 ὀργανικῶν ὄντων; Ἐκεῖνοι οἱ Dilettanten, οἵτινες ἐν τῷ περιπάτῳ
 αὐτῶν ἤκουσαν τῶν κωδῶνων ἠγούντων χωρὶς νὰ μάθωσι πόθεν
 οὔτοι κρέμανται, δύνανται νὰ πιστεύσωσιν, ὅτι ἐπειδὴ ὁ χημικὸς ἐκ
 τεύτλου ἢ ξύλου δύναται νὰ κατασκευάσῃ ζάχαριν, θέλει δυνηθῆ

(1) Du Bois Reymond αὐτόθι σελ. 37.

(2) Schopenhauers Die Welt als Willend Vorstellung II σελ. 313.

(3) Liebig. Vortrag über Organische und unorganische Natur.

πρὸς τούτοις νὰ πλάσῃ καὶ ὀργανικὰ ὄντα; Ἄλλ' οὔτε ἠδυνήθη μέχρι τοῦδε, οὔτε θὰ δυνήθῃ τὸ παράπαν ὁ χημικός, ἐξ ἀνθρακικοῦ ὀξέος, ἀμμωνιακοῦ, ὕδατος, φωσφόρου ἢ ἀσβέστου νὰ δημιουργήσῃ ὀργανικόν τι κύτταρον.»

Ἄλλὰ δὲν εἶναι μόνον ταῦτα τὰ ἀνυπέρβλητα προσκόμματα πρὸς κατανόησιν τοῦ Σύμπαντος· εἰς 7 ἀνάγει καθ' ὅλου τὰ προβλήματα ἢ αἰνίγματα, ἅτινα αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι δι' ὕλικῶν μέσων ἀδυνατοῦσιν νὰ ἐξηγήσωσιν τὰ ἐξῆς: α) τίς ἡ οὐσία τῆς ὕλης καὶ δυνάμεως, β) τίς ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, τὸ κατ' Ἀριστοτέλην τί τὸ κινεῖν, γ) πόθεν ἡ πρώτη γένεσις τῆς ζωῆς δηλ. πόθεν ἡ ζωὴ, δ) ὑπάρχει σκοπιμότης ἐν τῇ φύσει, δηλ. σκόπιμος τῆς φύσεως οἰκονομία, ε) πόθεν ἡ γένεσις τῆς αἰσθήσεως τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων; πῶς γεννᾶται ἡ συνείδησις καὶ πῶς αἱ ψυχικαὶ λειτουργίαι, ς) πῶς κατορθοῦται τὸ ὀρθῶς διανοεῖσθαι καὶ ποία ἡ μετ' αὐτοῦ συνδεομένη ἀρχὴ τῆς γλώσσης, ζ) ὑπάρχει ἐλευθέρη βούλησις ἢ ὄχι.

Καὶ βεβαίως τὸ δ' ζήτημα καὶ τὸ ς' δὲν εἶναι ὅλως ἀκατάληπτον καὶ ἀκατανόητον, ὑπάρχει δ' ἐλπίς νὰ διασαφηνισθῇ ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, τὰ ἄλλα ὅμως εἶναι ὅλως ἀνυπέρβλητα καὶ ἀδύνατα. ἰδοὺ δὲ αὐτολεξεῖ τί λέγει ὁ Reymond.⁽¹⁾ «Ἀπέναντι τῶν αἰνιγμάτων τούτων τοῦ κόσμου ὁ φυσιοδίφης πρὸ πολλοῦ εἴθισται μετ' ἀνδρικῆς αὐταπαρνήσεως νὰ ὁμολογῇ τὸ *ignoramus* (ἀγνοοῦμεν)· ἐν σχέσει δὲ πρὸς ἣν διανύει νικηφόρον ὁδόν, τὸ σιωπηρὸν αὐτοῦ συνειδὸς ἄγει αὐτὸν νὰ παραδεχθῇ ὅτι, ὅπου αὐτὸς νῦν δὲν κατορθοῖ νὰ ἐννοήσῃ θὰ δυνήθῃ κάπως ὑπὸ συνθήκας νὰ γνωρίσῃ, ἢ ἴσως καὶ οὐδέποτε. ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τὰ αἰνίγματα τῆς ὕλης καὶ δυνάμεως καὶ πῶς αὐτὰ δύνανται νὰ διανοῶνται, πρέπει ἀπαξ διὰ παντὸς νὰ ἀποφασίσῃ νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὸ σκληρὸν καὶ βαρὺ πλὴν ἀληθὲς λόγιον. *ignorabimus*» (θὰ ἀγνοῦμεν).

Καὶ ἐν τούτοις ἀπέναντι τοιαύτου λαβυρίνθου ὑποθέσεων, ἀπέ-

ναντι τηλικούτου κυκεῶνος γνώμων, ἀπέναντι τηλικαύτης ἀβεβαιότητος καὶ ἐντελοῦς ἀδυναμίας ἐκ μέρους τῆς ἐπιστήμης πρὸς λύσιν τῶν ὑψηλοτάτων αἰνιγμάτων ὁ ὑλιστικὸς φανατισμὸς ὤθησε τὸν πολὺν Haeckel ἐν τινι περὶ γενέσεως τῆς ζωῆς ὁμιλίᾳ αὐτοῦ, ὅπως προτείνῃ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ὑλιστικῶν αὐτοῦ θεωριῶν ἐπὶ παντὸς ἐπιστητοῦ καὶ δὴ ἐπὶ τε τῆς νομοθεσίας, τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν τοῖς σχολείοις. Ἐναντίον δὲ τῆς σκαιᾶς ταύτης καὶ καταχθονίου γνώμης τοῦ Haeckel ἀντεπεξῆλθεν ἐρρωμένως ὁ πολὺς Virchow κατακραυγάζων αὐτὸν ἐν τῇ ἐν Μονάχῳ συγκροτηθείσῃ συνελεύσει τῶν φυσιοδίφων δι' ἀναμφιλέκτων ἐπιχειρημάτων καὶ στιγματίσας τὸ ἀνυπόστατον τῶν θεωριῶν, ἅς ὡς δόγματα προτείνονται πρὸς πρακτικὴν ἐφαρμογὴν ἐν τοῖς σχολείοις.

Καθῆκον μὲν λέγει, εἶναι παντὸς φυσιοδίφου οὐ μόνον τὸ διδάσκειν τὰς ἀληθείας ἐκεῖνας, αἵτινες ἀπεδείχθησαν ὑπὸ τῶν μελετῶν καὶ πειραμάτων ὡς ἀνεμφίλεκτοι, ὅπως ἡ περὶ κινήσεως τῆς γῆς καὶ ἄλλαι τινὲς ἀστρονομικαὶ καὶ πειραματικαὶ ἀλήθειαι, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐργάζεται πρὸς ἐφαρμογὴν καὶ διδασκαλίαν αὐτῶν, ὅταν ὅμως εὐρισκόμεθα ὡς πρὸς τὴν λύσιν τῶν ὑψηλοτάτων προβλημάτων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῶν ὑποθέσεων μόνον, ὧν αἱ πλείους ἀπεδείχθησαν ἀνυπόστατοι καὶ ἀδύνατοι ἔχομεν τοῦναντίον τὸ καθῆκον πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα νὰ ἀπέχωμεν τῆς διαδόσεως καὶ διδασκαλίας αὐτῶν καὶ μάλιστα ἀφοῦ ὁσημέραι δύνανται νὰ ἀποδειχθῶσιν ὡς πεπλανημένοι καὶ ψευδεῖς. Ὁ κύριος Haeckel διισχυρίζεται, ὅτι ἡ Δαρβίνειος θεωρία μεθ' ὅλων αὐτῆς τῶν συνεπειῶν πρέπει νὰ εἰσαχθῇ ἐν ἅπασιν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν μέχρι τοῦδε θρησκευτικῶν δογμάτων καὶ φιλοσοφικῶν ιδεῶν· οὐδὲν δύναιμι νὰ κατανοήσω τοιαύτην πρότασιν, ἥτις ἐφαρμοζομένη ἤθελε προκαλέσει γενικὴν ἀναστάτῳσιν τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως καὶ διασαλεύσει ἐκ βάθρων τὰ θεμέλια τοῦ τε θρησκευτικοῦ καὶ ἠθικοῦ βίου· καὶ ἐὰν μὲν ἐπρόκειτο περὶ ἐπιστημονικῆς τινος ἀληθείας οὐδὲν ἤθελον διστάσει τοῦτο οὐδὲ φοβηθῆ

(1) Über die Grenzen des Naturerkenntnis σελ. 46.

τάς συνεπείας, προκειμένου ὁμως περὶ τῆς ὑποθέσεως τῆς αὐτομάτου γενέσεως, εἶναι λίαν ἀπρεπῆς καὶ ἀνεπιστημονικὴ ἢ πρότασις τοῦ κ. Haekei· διότι οὐ μόνον ἡ θεωρία αὕτη μέχρι τοῦδε τοῦλάχιστον ἀποδείκνυται ἀνυπόστατος, ἀλλὰ καὶ ἅπαντα τὰ πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος πειράματα ἐναυάγησαν, ὡς πειραματικῶς ἀπέδειξεν ὁ Pasteur καὶ πάντες ἡμεῖς ἐκ πείρας γνωρίζομεν, πᾶσα δ' ἐλπίς πρὸς ἀπόδειξιν τῆς αὐτομάτου γενέσεως τῆς ζωῆς ἐξέλιπεν, ἐπομένως οὐδεμία ἄλλη ὑπολείπεται λύσις ἢ ἡ παραδοχὴ τῆς δημιουργίας τῆς ζωῆς· προκειμένου δὲ περὶ τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος τῆς καταγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου, δυνάμεθα εὐθαρσῶς νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι αὕτη (ἢ λύσις) οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ πόθος μόνον τῆς ἐπιστήμης, ἣτις ἀπόδειξιν οὐδεμίαν ἀπογρῶσαν μέχρι τοῦδε προσήγαγεν, διότι ἐνῶ πρὸ 10 ἐτῶν ἐν τῇ ἀνευρέσει ἐκάστου προκατακλυσμιαίου κρανίου ἐν σπηλαίῳ τινι ἐχαίρομεν οἱ πλεῖστοι ἀναγνωρίζοντες ἐν αὐτῷ τεκμήρια πιθηκοειδῶν ὄντων τῶν ἀγρίων δηλ. προγόνων μας, ἐξ ὧν ἐγεννήθημεν, τὴν σήμερον ἀπεδείχθησαν ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης, ὅτι τὰ κρανία ἐκεῖνα ἀνήκον εἰς ἄτομα ἀνεπτυγμένης ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Πολλοὶ δὲ τῶν σήμερον ζώντων ἀνθρώπων θὰ ἐλογίζοντο εὐτυχεῖς, ἐὰν τὰ κρανία αὐτῶν ἦσαν ὅμοια κατὰ τε τὸ μέγεθος καὶ τὴν μορφήν τῶν προϊστορικῶν ἐκείνων τῶν ὑπὸ τινων μετ' ἀλλαλαγμοῦ χαρᾶς ἐκληφθέντων ὡς πιθηκοειδῶν. Ἰὰ καθ' ἐκάστην λοιπὸν ἀνακαλυπτόμενα τεκμήρια τῆς ἐπιστήμης πείθουσιν ἡμᾶς τὸ ἐναντίον, ὅτι ἀνέκαθεν μετὰ τὸ ἀνθρώπου καὶ πιθήκου ὑπῆρχε μέγα χάσμα, ὅπερ ἡ ἐπιστήμη ἀντὶ νὰ ἐξομκλύνῃ καὶ πληρώσῃ, ἔτι βαθύτερον διανοίγει καὶ ἐξογκώνει. Προκειμένου λοιπὸν περὶ τοιούτων ὑποθέσεων καὶ θεωριῶν, αἵτινες οὐδόλως ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ἔτυχον οὐ μόνον τοῦ κύρους τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ οὐδὲ καὶ τῆς πιθανότητος, ποῖον ἔχομεν δικαίωμα ἐὰν ἡμεῖς ὡς δεῖ εἰλικρινεῖς, νὰ διδάξωμεν τοὺς λαοὺς, καὶ μάλιστα τὴν ἀθάνατον νεότητά, ὅτι ἡ μὲν ζωὴ ἐκπηγάζει αὐτομάτως ἐκ τῆς ἀνοργάνου φύσεως, ὁ δὲ ἄνθρωπος αὐτομάτως προήχθη ἐκ τινος πιθακοειδοῦς ζώου, ὅτι ἐλευθερία βουλήσεως δὲν ὑπάρχει καὶ ἐπομένως οὐδεμίαν εὐθύνην ἔχει τῶν πράξεών του; Οὕτω δὲ βαίνων

καὶ μίαν πρὸς μίαν ἐκμηδενίζων τὰς τοῦ Haekei, θεωρίας ἐξορκίζει πάντας τοὺς φυσιοδίφας ἐν ὀνόματι τῆς ἐπιστήμης, ὅπως ἀπέχωσι τῆς αὐτῆς σκανδαλώδους πορείας.

Ἐκφραστικώταται δὲ καὶ λίαν ὑψηλαὶ εἶναι αἱ ἰδέαι καὶ ἑτέρου μεγάλου φυσιοδίφου⁽¹⁾ ὀνομαστοῦ γενομένου διὰ τῶν πολλῶν αὐτοῦ ἀνακαλύψεων. «Ματαίως ἐκζητεῖτε τὴν ζωὴν ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ θανάτου. Ἡ ὕλη, ἣν ψάυετε οὔτε αἰσθάνεται, οὔτε βλέπει, οὔτε σκέπτεται καὶ οὐδεμία τῆς ὕλης σύνθεσις δύναται νὰ δημιουργήσῃ τὴν διάνοιαν. Ἐφ' ὅσον δὲ ὁ σοφὸς εἰσδύει εἰς τὰ μυστήρια τῆς ἐπιστήμης, ἐπὶ τοσοῦτον ἡ καρδία αὐτοῦ πληροῦται πίστεως καὶ φωτιζομένη καταπλήσσεται πρὸ τοῦ ἐπιλάμποντος μεγαλείου τοῦ Θεοῦ φωτός.»

(ἀκολουθεῖ)

ΕΝΛΙΣΙΜΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΕΛΕΥΘ. ΤΡΙΑΝΤ. ΚΟΥΣΗ

ΠΕΡΙ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΙΑΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ

(Ἴδε συνέχ. εἰς σελ. 71 τεύχ. Γ' καὶ Δ', Τόμ. Ζ').

Τακτικά. πρῶτος, δεύτερος, τρίτος καὶ πλέον οὐ.

Σημ. α.) Τοῦ ἑνᾶς εἶδομεν τὸν μὲν σχηματισμὸν ἐν τοῖς εἰς α εἰς τῆς α'. κλίσεως, τὴν δὲ σύνταξιν αὐτοῦ τε καὶ τῶν λοιπῶν ἀριθμητικῶν καὶ ἐπιθέτων ἐν κδ'. (2) σημ. β'.) ὁμοίως καὶ τοῦ κανεῖνας. Τὸ θηλυκὸν τοῦ τε εἰνας καὶ τοῦ κανεῖνας ἅπαντ' ἐν ταῖς ἐπιρρηματικαῖς φράσεσι «μίαν» = ἅπαξ καὶ ποτέ, «καμμίαν» = οὐδέποτε κατ' ἔλλειψιν τοῦ «φοράν.» Ἐῶ εἰνας καὶ ἑνας ἐν τοῖς χωρίοις εἰς ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν) χρῶνται καὶ ἀντὶ τοῦ τις, ὡς περ

(1) Sir Hum.—Daviv. Ἴδε τὸ περὶ θρησκείας καὶ ἐπιστήμης περισπούδαστον καὶ μοναδικὸν ἐν τῇ γλώσσᾳ μας σύγγραμμα τοῦ κ. Ἰω. Σκαλτσούνη.

καὶ ἐν τῇ δημῳδαί τῷ ἕνας, ἕνα· «εἷνας ἄνθρωπος» ἄνθρωπός τις, un homme, ein Mensch· «εἷνας γυναῖκα» = γυνή τις, une femme, eine Frau, «ἕναν παιδίον» = παιδίον τι, un enfant, ein kind· καὶ παρ' ἀρχαίοις εὔρηται τίνα τοιαύτης τοῦ εἰς χρήσεως παραδείγματα· ἰδὲ λεξ. Passow ἐν λ. εἰς καὶ Σοφ. λεξ. Ellendt ἐν λ. εἰς.—Τοῦ δύο ἀπαντᾷ καὶ γενική τοῦ πληθυντ. δυονῶν· τὸ τρία καὶ τέσσερα σχηματίζεται οὕτω· γεν. τριῶν καὶ τριῶν· ὁ τύπος τριῶν εὔρηται καὶ ἐν ποιήματι Βυζαντιακῶ ἐπιγραφομένῳ «Ἀλεξ. Κομνηνοῦ ποίημα παραινέτ.» στ. 440 «μετὰ δὲ τὴν παραδρομὴν τῶν ἡμερῶν τῶν τριῶν» (Carm. gr. Wagn)· αὐτόθι «Θρῆνος περὶ Ταμυρλάγγου» σελ. 30. στ. 61 «δύο μηνῶν καὶ τριῶν» μετὰ τοῦ ἄρθρου τῶν ἢ τοῦν λέγεται καὶ τριωνῶν· αἰτ. τριοῖς (ἀντὶ τριοῦς, ὅπερ λέγεται ἐν Τριπόλει καὶ Κερασσοῦντι, ἔνθα καὶ ἡ ὀνομαστική τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ τριοῖ). Τεσσάρ' (ἐν Τριπόλει καὶ Κερασσοῦντι τέσσεροι), γεν. τεσσαρίων, αἰτ. τεσσάρς (ἐν Τριπόλει καὶ Κερασσοῦντι τέσσερους)· ἀπὸ τοῦ πέντε μέχρι τοῦ ἑκατὸν οὐ κλίνεται πλὴν τῶν συνθέτων δεκατρία, δεκατέσσαρα κτλ. ἀπὸ δὲ τοῦ διακόσια καὶ ἐφεξῆς κλίνεται οὕτως· ἄρσ. καὶ θηλ. διακόσι', γεν. διακοσίων, αἰτ. διακόσις καὶ διακοίσις (διακό(σ)ι(ου)ς), οὕτω καὶ τὰ λοιπά· τὸ μυρίοι τονιζόμενον μύριοι εὔρηται ἐν τῇ φράσει «χίλ' καὶ μύρι'» = ἄπειροι· «χίλια καὶ μύρια» = ἄπειρα· τοῦ χίλ' ἢ γεν. χιλίων, ἢ αἰτ. χιλίς.

Σημ. β'.) Τῶν ἀφηρημένων διεσώθη τὸ Τριάδα ἐν τῇ φράσει «αἶα Τριάδα» = ἁγία Τριάς· τὸ Τετράδ' (ἡ) (ἡ τετράς, ὄνομα ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος, ἐν τῇ δημ. τετράδη, Mittwoch), τὸ ἐβδομάδα = ἡ ἐβδομάς, γεν. ἐβδομαδῶν, καὶ τὸ χιλιάδα, αἰτ. χιλιάδαν, πλ. χιλιάδες, γεν. χιλιαδῶν τὸ χιλιάδες σημαίνει καὶ ἄπειροι, ὡπερ καὶ τὸ μυριάδες, καὶ συνημμένα ἀμφοτέρω πρὸς ἐπίτασιν «χιλιάδες καὶ μυριάδες.» Οὕτω καὶ παρ' ἀρχαίοις τὸ χιλιάδες· «μάλων χιλιάδας» (Θεόκρ. 16,91. Λουκ. Ἐρμότη. 56. Ο'. ἐξόδ. 26)· «χιλιάδας μυριάδων» (Ο'. Γενέσ. 24,60)· οὕτω καὶ τὸ μυριάδες· «μυριάδες ἀγαθῶν» (Ἑβρ. Φοίν. 837)· «μυριάδες ἀναρίθμητοι γυναικῶν» (Πλάτ. Νόμ. III, 698, D).—Τῶν δὲ τακτικῶν

πρὸς τοῖς παρατέθεισιν εὔρηται καὶ τὸ Πέφτ' (ἡ), (ὄνομα ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος, ἐν τῇ δημ. Πέφτη (πέμπτη), Donnerstag)· ἐν τοιαύτῃ δὲ χρήσει καὶ τὸ Δευτέρα (Montag) καὶ τὸ Τρίτ' (ἡ) (Dienstag)· τρίτα δὲ οὐδέτερον ὡς ὄνομα δηλοῖ τὸ μετὰ τὴν τρίτην ἡμέραν μνημόσυνον τοῦ τεθνεώτος· σαρακοστή (ἡ τεσσαρακονθήμερος νηστεία), Πεντηκοστή (ἡ τὴν πεντηκοστήν ἡμέραν μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου ἑορτή), καὶ τὸ σύνθετον μεσοπεντηκοστή (καὶ παρὰ τοῖς ἐκκλησ. συγγραφεῦσιν).

Σημ. γ'.) Τῶν τὸ πολλαπλάσιον σημαίνοντων διεσώθη τὸ ἀπλός (ἀντὶ ἀπλοῦς), διπλός, τριπλός, τρίδιπλος (ἰδὲ κς').)· Τὰ εἰς αἰσιος καὶ αἰσίων ἄρδην ἀπώλετο, ὡπερ καὶ τὰ εἰς αἰος χρονικά (δευτεραῖος, τριταῖος κτλ.) οὕτω καὶ τὰ εἰς ἀκίς ἐπιρρήματα, ἀνθ' ὧν χρῶνται τοῖς κατὰ περίφρασιν, δύο, τρία, τέσσερα, πέντε κτλ. φοράς· καὶ ἐν τῇ δημ. δύο, τρεῖς κτλ. φορές· ἀντὶ φορές λέγεται καὶ βολαῖς (ἰδὲ Κορ. εἰς Λίσ. σ. 441)· παρὰ δὲ Δουκαγγίῳ εὔρηται καὶ ἐξηφορῆς (ἐξάκίς), ἐσφαλμένον πάντως ἀντὶ ἕξη φορές, ὡπερ καὶ τὸ τοῦ αὐτοῦ ὑπὸ Lobeck path. el. I. σ. 183 μνημονευόμενον λιγόλιγο ἀντὶ λίγο λίγο· (παρ' ἡμῖν ἐλίγον ἐλίγον). Καὶ οὗτος δὲ τῆς περιφράσεως ὁ τρόπος, ὁ καὶ ταῖς νεωτέραις γλώσσαις κοινός, (Γαλλ. une fois, Γερμ. einmal, μπὲρ κερέν) ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἔχει τὰς ρίζας· τί δ' ἄλλο βούλεται δηλοῦν τὸ Πλουτάρχειον (6. Ἄντ. 68) «κατὰ φοράν ἡμικοτύλιον πίνειν»· Παρ' ἡμῖν τὸ μίαν καὶ καμμίαν λέγεται κατ' ἔλλειψιν τοῦ φοράν· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἄλλο· «ἄλλο κ' ἐφτιάγ' ἄτο»· ἄλλο (ἀντὶ ἄλλην), φοράν = ἄλλοτε οὐ ποιήσω τοῦτο, ἤτοι ἅπαξ μόνον ἐποίησα, δις ἢ τὸ δεύτερον οὐ ποιήσω. Τελευταῖον σημειούμεθα ὅτι τὰ ἑπτὰ φορές (ἐπτάκίς) δηλοῖ πολλάκις ἐπίτασιν, ἀντὶ ἀπειράκις· «ἑπτὰ φορές διαβαίνει ἄτον» = ἀπειράκις ὑπερτερεῖ, ὑπερβάλλει αὐτόν· οὕτω καὶ ἐν τῷ συνθέτῳ ἐπτάγλωσσος = ἄλλος. Ἡ αὐτὴ ἐπιτακτικὴ σημασία ὑποφαίνεται καὶ ἐν τισιν ἐκ τοῦ ἐπτά συνθέτοις ἐν τῇ ἀρχαίᾳ· ἐπτάπεκτος, ἐπταπέλεθρος, ἐπτάδουλος, ἐπτάμυχον (ἰδὲ Lob. Path. el. σ. 211)· ἄλλως εἰθίσται τὸ τρίς· οὕτω δ' εἴρη-

ται καὶ τὸ τρισκαίδεκα ἐν τῷ «ἀνὴρ τρισκαίδεκάπηγυς» (Θεοκρ. Ἄδ. 17).

Σημ. δ'.) Τὰ διανεμητικὰ ἐκφέρεται παρ' ἡμῖν, καθ' ἃ καὶ παρ' ἀρχαίοις, σύνδυο, σύντρια, σύν τέσσερα, σύν πέντε, σύν ἕξ, σύν δέκα, σύν δώδεκα, σύν δεκατρία, καὶ μετὰ τῆς ἀπό, ἀπὸ δύο, ἀπὸ τρία, ἀπὸ τέσσερα=ἀνά δύο, κατὰ τέσσαρας κτλ. ἐκ δὲ τοῦ καθ' ἓνα παρήκται τὸ καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ καὶ καινῇ Διαθήκῃ καὶ τοῖς μεταγενεστέροις καὶ τῇ δημῳδαὶ σύνηθες καθείς, ὅπερ ὁ Passow καθείς γράφει, ἀλλ' ὀρθότερον δοκεῖ μοι καθείς κατὰ τὸ οὐδεῖς, μηδεῖς, οὐθεῖς, μηθείς. Τὸ καθείς τοῦτο καὶ παρ' ἡμῖν εἰθισται λέγουσι καθέννας (καὶ ἐν τῇ δημῳδαὶ) καὶ κατὰ τμησιν κάθε ἓνας καὶ κάθε εἷνας, καὶ ἐν τῇ δημ. κάθε ἓνας· τοῦτο δὲ τὸ κάθε ὡς πρόθεσις ἐκληφθὲν (κατὰ) παρήγαγεν ἑτέρας διανεμητικὰς φράσεις «κάθε δύο ἡμέραις»=κατὰ δύο ἡμέρας· παρ' ἡμῖν δὲ ἐκ τοῦ τύπου καθέννας ἐπλάσθη ὁ τύπος κάθεν, ὅς εἰς τὸ κάθαν μεταποιηθεὶς πρὸ συμφώνου κεῖται ἀντὶ τοῦ ἐν τῇ δημῳδαὶ κάθε· «κάθαν δύο ἡμέραις», πρὸ φωνήεντος δὲ κάθα καὶ κάθαν· «κάθα ἓνας,» «κάθαν ἕξ ἡμέραις»· ἐν τῷ ΠΓ' καὶ ΙΔ' αἰῶνι ἀπαντᾷ ἐν τῇ δημῳδαὶ ὁ τύπος κάθα «ὁ κάθα εἷς νᾶ φήσει» (ἰδὲ Κορ. Ἄτ. τ. 2. σ. 210.

λα'.) Ἀντωνυμιαί. 1) Πρωτότυποι.

α'. προσώπου.

Ἐγώ.

ἡμ' καὶ μ'.

μέ, ἐμέν, καὶ ἐν χωρ. ἐμέναν.

ἐμεῖς.

ἐμου(ν) καὶ μου(ν).

ἐμᾶς, μασ(ε).

β'. προσώπου.

Ἐσύ.

ἡσ' καὶ σ'.

σε, καὶ ἐν χωρ. ἐσέναν.

ἐσεῖς.

ἐσου(ν) καὶ σου(ν).

ἐσᾶς, σασ(ε).

γ'. προσώπου.

ἀρσενικόν.

ἀτός, ἐκεῖνος,

ἀτ' καὶ ἀτουνοῦ καὶ τ'.

ἀτόν(ε) καὶ ἀτόναν καὶ ἀτόν.

θηλυκόν.

ἀτέ, ἐκεῖνε,

ἀτς.

ἀτέν, ἀτέναν καὶ τεν.

ἀρσ. πληθ. ἀτοίν. ὀηλ. ὄμνια τοῖς
ἀτου(ν)ε, ἀτου(ν)ων καὶ του(ν) ἄρσενι-
ἀτς, ἀτουνοῦσ(ου)ν, ἐν χωρ. ἀτου(ν)ς. κοῖς.

οὐδέτερον ἐνικ.

ἀτό, ἐκεῖνο.

ἀθε. ἀτο, καὶ το.

πληθ. ἀτά.

ὡς ἡ τοῦ ἀρσενικοῦ

ἀτά.

Σημ. α'.) Ἡ γεν. ἡμ' (ἡ καὶ ἰμ') παρήκται πιθανώτατα ἐκ τῆς ἐμοῦ τροπῆ τοῦ ε εἰς ἡ ἢ εἰ· τὸ δὲ ἡσ' πέπλασται κατ' ἀναλογίαν τοῦ ἡμ', καθάπερ τὸ ἐκείντερος κατ' ἀναλογίαν τοῦ ἡμέτερος (ἐμέτερος), περὶ οὗ ἐφεξῆς ἐροῦμεν καὶ τὸ ἐσέτερος=ὑμέτερος. Χρῶνται δὲ τῷ μὲν ἡμ' καὶ ἡσ' (ἀεὶ ἐπιτασσομένοις, ὡς περ καὶ τῷ μ' καὶ σ') εἰς σύμφωνον ληγουσῆς τῆς προηγουμένης λέξεως, ὁ ἀνθρωπος ἡμ', ὁ λόγος ἡσ', τῷ δὲ μ' καὶ σ', εἰς φωνήεν· οἶον, τὸ τὸ παιδί μ', τὰ ξύλα σ'. Τὸ ἐμέν, ἐσέν, ἐν τοῖς χωρίοις ἐμέναν, ἐσέναν, ἐν τῇ δημῳδαὶ ἐμένα, ἐσένα, καὶ προτασσόμενα καὶ ἐπιφερόμενα μετ' ἐμφάσεως λέγεται, τῷ δὲ με καὶ σε μετὰ τὸ ῥῆμα τίθεται ἀνευ ἐμφάσεως· οὕτω καὶ αἱ πληθ. αἰτ. ἐμᾶς, ἐσᾶς, ἀτουνοῦς μετ' ἐμφάσεως, αἱ δὲ μας, μασε, σας, σασε, ἀτους καὶ ἀτς τίθενται μετὰ τὸ ῥῆμα καὶ ἐγκλίνονται καὶ ἀνευ ἐμφάσεως ἐκφέρονται· χτυπῶ σε, χτυπᾶς με, τρώγ' ἀτο· οὕτω καὶ ἐν Χίῳ καὶ ἀλλαχοῦ ἴσως· οὕτω καὶ τὸ κοινότατον δημῳδες «πατεῖς με, πατῶ σε» λεγόμενον ἐπὶ συμπυκνώσεως πλήθους μεγάλου. Ταλαντεύεται ἡ χρῆσις παρὰ Βυζαντίοις ἐν τῇ ΙΕ'. ἑκατονταετηρίδι. Οὕτως ἐν ἐπιστολῇ τοῦ Βησσαρίωνος (Κωνσταντινούπολις Σκ. Βυζαντίου τ. 3. σ. 620) εὑρηται «καταγινώσκεται μας», «ἐκατηγόρου τον», «κατηγοροῦσί των», «νά τα δουλεύουν καὶ νά τα συντροφιᾶζουν», «νά το φυλάξωσι.» Τὸ ἐσέν καὶ ὁ πληθ. ἐσεῖς παρήκται ἐκ τῆς ὀνομαστικῆς ἐσύ· τοιοῦτοι δὲ τύποι καὶ ἀναλογίαι ἐν τῇ γλώσσῃ εἰσὶν οὐκ ἀριθμηταί. Ὁ τύπος ἐμέν, ἐσέν ἀπαντᾷ καὶ παρὰ Πτω-

χοπροδρόμω (βιβλ. 1, στ. 364, 365, 367 και βιβλ. 2. στ. 50Γ. Κορ. Ἀτ. τ. 1. σ. 13 και 32)· και ἐν τῷ τοῦ Μανόλη Σκλάβου ποιηματίῳ (1508) «ἡ συμφορὰ τῆς Κρήτης, ἐν ἧς γέγονεν τοῦ μεγάλου σεισμοῦ» ἐν Carm gr. Wagner σ. 55 στ. 78 «και δὲν ἀπόμεινεν ἐμέν» (στ. 181) «δὲν μ' ἔρρηξεν ἐμέν» (σελ. 114. στ. 73) «χαρά σ' ἐσέν.»

Σημ. 6'.) Ἐμεῖς μετὰ δασέος πνεύματος ἐκ τοῦ ἡμεῖς συστολῆ, ἧς παραδείγματ' οὐκ ὀλίγα παρεθέμεθα ἐν ζ'. 1. ἀλλ' εἴ τιμι ἐπέλθοι και ψιλούμενον αὐτὸ γράφειν, ὡς ἐκ τοῦ ἐμὲ παραχθέν, καθάπερ τὸ ἐσεῖς ἐκ τοῦ ἐσὲ ἢ ἐσύ, ἀντιλέγειν οὐκ ἔχω· οὕτως ἀστρόμητα και ἀτέκμαρτα ἐν πολλοῖς ἐγένετο τὰ τῆς ἡμετέρας γλώσσης ἐκ τῆς ποικίλης βαρβαρώσεως και διαφθορᾶς. Τὸ δημῶδες σεῖς ἐκ τοῦ σφεῖς παράγειν τινὲς βούλονται (ιδὲ Δαρβάρεως Γραμματικὴν ἀπλοελλ. σ. 89. Mullach Δημ. Ζῆν' σελ. 83 ἐν λ. ἐσεῖς, Μαυροφρύδου δοκίμ. τῆς ιστορ. τῆς γλώσσης πολλὴν κατὰ τῶν ἡμετέρων ὥτων καταντλοῦντες τὴν Ἰνδικὴν σοφίαν. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν τὸ σφεῖς ἐπὶ γ'. λέγεται προσώπου, τὸ δὲ σεῖς ἐπὶ β'., εἶτα τοῦ σφεῖς οὐδ' ἐώρκαται που ἴχνος ἐν τῇ γλώσσῃ πρὸ πολλῶν ἤδη ἐκρυέντος αἰώνων· ἀλλὰ οὐδὲ χρεῖα τοιούτων ἐξεζητημένων παραγωγῶν σχολαστικῆς ὄζουσῶν μικρονοίας και μικρολογίας· οὐδὲν ἀπλούστερον και πιθανώτερον τῆς ἐκ τοῦ σὺ παραγωγῆς αὐτοῦ. Τῷ ἐμουν(ε), ἐσουν(ε) και ἀτουν(ε) χρωῖνται συμφώνου ἡγουμένου (τὸ χαρτίν ἐμουν(ε)s, πλὴν τοῦ «ἀφ' ἑαυτοῦ ἐμουν, ἀφ' ἑαυτοῦ ἐσουν, ἀφ' ἑαυτοῦ ἀτουν, περὶ ὧν ῥηθήσεται ἐν τοῖς ἐπομένοις· τῷ δὲ μουν(ε), σουν(ε), τουν(ε), τουν(ε), φωνήεντος ἡγουμένου (τὰ παιδία μουν). Τὸ ἐμουν, ἐσουν, ἀτούν ἐστὶν ἀντὶ ἐμέν, ἐσέν, ἀτέν· περὶ δὲ τῆς τοῦ ω εἰς ου ἀμοιβῆς ἐρρήθη ἤδη ἐν κεφ. κγ'. (σημ. και ἐν ζ'.) 2.

Σημ. γ'.) Ἡ ἀτός ἐστὶν ἡ αὐτός ἐκ βαρβαρικῆς κολοβώσεως· κατ' ἀναλογίαν δὲ τῆς τῶν ἐνικῶν αἰτιατικῆς ἀτόναν ἐσχημάτισται και ἡ πληθ. ἀτουνούς.⁽¹⁾ Τὸ θηλυκὸν ἀτέ ἐστὶ κατὰ τὸ πῆχε, νύφε

(1) Τοιαύτης ψευδοῦς ἀναλογίας και ἀπέκτης γεννήματά ἐστὶ και τὰδε·

κτλ. ιδὲ ζ'. 1, ἀλλόκοτός ἐστὶν ἡ γενικὴ τῶν ἐνικῶν τοῦ οὐδέτερου ἄθε «τὴν ψὴν ἄθε», «τὰ ποδάρι' ἄθε·» οὐδὲν ἔχω περὶ αὐτοῦ εἰπεῖν.

2) Κτητικαί.

τ' ἐμόν, τ' ἐσόν, τ' ἀτουνοῦ, τ' ἐκεινοῦ.
τ' ἐμέτερον, τ' ἐσέτερον. τ' ἀτοινέτερον, τ' ἐκεινέτερον.

Σημ. Ἀλλόκοτός ἐστὶν ἡ προσθήκη τοῦ τ' ἐν ταῖς κτητικαῖς ἀντωνυμίαις και ταῖς ἀντὶ κτητικῶν γενικαῖς τῶν πρωτοτύπων· ἐν τῇ δημῶδει εὔρηται ἐνίοτε μετὰ τῶν πρωτοτύπων, οἷον, γιὰ τ' ἐμένα, γιὰ τ' ἐσένα, γιὰ τ' αὐτόνα· εὔρηται δὲ και ἐν ποιήμασι τῆς ΙΓ'. ἑκατονταετηρίδος· «δὲν κάμνει τοῦτο γιὰ τ' ἐμέ» (Mul-

διαπάνη (δαπάνη), διαφνίδ (δάφνη), διέσκαλος (δάσκαλος, διδάσκαλος), διέκρυ_ον (δάκρυον) κατὰ τὰ ἐκ τῆς διὰ σύνθετα, διαβαίνω, διέβολος κτλ., ἡ προφορὰ δ' αὐτῆ εὐφωνος και κομψῆ ἐκληφθεῖσα και ἐπὶ ἄλλων μετενήνεκται· οἷον, ἐλεη_μοσύνας (ἀντὶ ἐλεημοσύνας) ιδὲ κδ'. 2. γὰρ_διέκρος ἀντὶ τοῦ ἐν τῇ δημ. γὰρ_δαρος (ὄνος)· κριζόν' (κράνον), τυριζάννος (τύραννος), τυριζαννίαιμαι ἀντὶ τυραννέομαι=ταλαιπωροῦμαι· εἶτα δὲ και ἐπὶ ἄλλων. παλαι_ιος (παλαιός), ἀραι_ιος (ἀραιός), σεισμός (σεισμός), χρυσζίνημαν (χρυσόνημα). Τοιαῦτα πάντως και τὰδε· πλέ_ιον (πλέον), χρέ_ιος (χρέος), ἃ οὐκ ἂν τις εὐ φρονῶν εἴποι ἐκ τοῦ πλείον, χρεῖος κατὰ διαίρεσιν τῆς διφθόγγου γεγονέναι. Παρατιθέμεθα και τὰ τῆς δημῶδους περικαλῶ (παρακαλῶ), παρρησιάζομαι ἀντὶ παρρησιάζομαι (πάρειμι, και παρὰ μεταγενεστέροις παρρησιάζω), ὑστεροῦμαι (στεροῦμαι)· τοῦτο και παρὰ Φραντζῆ (χρον. βιβλ. δ'. κεφ. α'.) «ὑστεροῦμεθα» ἀντὶ στεροῦμεθα. Τοιαύτης ψευδοῦς ἀναλογίας και παρ' ἀρχαίοις ἐστὶν εὔρειν παραδείγματα· οἷον, τὸ ν ἐν τῷ τέλει τῶν οὐδέτε. ταυτό, τηλικούτο, τοσοῦτο, τοιοῦτο κατὰ τὰ εἰς ος-ον ἐπίθετα· ταῦτα γὰρ ἐν ἀρχῇ εἰς δ' ἔληγεν, ἀποβληθὲν ἔπειτα, κατὰ τὰ λατινικὰ aliud, quid, id (ιδὲ Koch griechische schulgrammatik, 1878. § 40,3*)· ἕτερα διακονῶ-διηκόνου, ὡσεὶ ἐκ δι-ακονῶ, διαιτῶ-διήτων, ὡσεὶ ἐκ δι-αιτῶ, παρανομῶ-παρηνόμουν, ὡσεὶ ἐκ παρ-ανομῶ· ἀνακωγῆ ἀντὶ ἀνοκωγῆ· ἐμποδῶν κατὰ τὸ ἐκποδῶν.

lach Δημ. Ζήν. διάλ. στ. 6) τὴν ἀρχὴν τοῦ τ ζητητέον ἴσως ἐν τῇ φράσει «μετ' ἐμένα» (μέ τ' ἐμένα), ἀφαιρεθέντος ἐκ τῆς προηγούμενης καὶ προστεθέντος τῇ ἐπομένῃ λέξει, οἷα πολλὰ τοιαῦτα ἐν δὲ τοῖς ἡμετέροις τ' ἐμόν, τ' ἐσόν, ἐν τῷ ἐνάθρωπῳ τὸ ἐμόν, τ' ἐμόν· ἰδὲ καὶ λς'.) ἐν λέξει ἀντίς· τὸ τῆς δημώδους ὁ Mullach (σ. 47) ἠγεῖται per paralogogen γεγενῆσθαι, οὐκ ὁρθῶς, οἶμαι. Τὸ ἀτινέτερον, ἐκινέτερον πέπλασται κατ' ἀναλογίαν τοῦ ἐμέτερον, ἐσέτερον. Παραθήσομαι δ' ἐνταῦθα καὶ φράσεις τινὰς σημειώσεως ἀξίας· «ς' τ' ἐμά», «ς' τ' ἐσά», «ς' τ' ἐκεινοῦ», «θ' τ' ἀτουνοῦ», «ς' τ' ἐμέτερα», «ς' τ' ἐσέτερα», «ς' τ' ἀτινέτερα», «ς' τ' ἐκινέτερα» καὶ ἄνευ τοῦ τ' (ἔπερ ἐξήλειπται, ὡσπερ ἐν τῷ σῆς (ς' τῆς), «ς' ἐμά», «ς' ἐσά» κτλ. αὗται ὁμοιαί εἰσι ταῖς ἀρχαίαις «ἐφ' ἡμέτερα» ('Οδ. 0, 88), «μνηστῆρας μὲν ἐπὶ σφέτερα σκίδνασθαι ἄνωχθι» ('Οδ. Α, 274), «ἐν ἡμετέρου» ('Ηρόδ. 1, 35, 2-7, 8, 6. 'Ηλιοδ. Αἰθ. 6, σ. 265)· «εἰς Ἄϊδα, εἰς Ἄϊδος» ('Ομ.), «χωροῦσιν οἴκαδε εἰς ἑαυτῶν» ('Αριστοφ. Λυσ. 1070)· «εἰς ἐμοῦ» (αὐτ. 1064), «ἄψ εἰς Αἰγύπτιο διίπετέος ποταμοῖο στῆσαι νέας» ('Οδ. Δ, 58)· «ἐς σεωυτοῦ» ('Ηρόδ. 1, 108, 2), «ἐς ἐωυτοῦ» (αὐτ. 4, 5, 2), ἦλθεν ἐς ἡμετέρου» ('Ομ. ὕμν. εἰς Ἑρμ. 370.⁽¹⁾) Ὁμοίως τοῖς προειρημένοις πέπλασται παρ' ἡμῖν καὶ ἕτερον κτητικὸν ἐκ τοῦ ἄλλος, ἀλλουνέτερος καὶ ἀλλοινέτερος, τὸ μὲν ἐκ τῆς γενικῆς ἀλλουνῶν (ἀντὶ ἀλλωνῶν), τὸ δὲ ἐξ ἀναλόγου ἀρρήτου ὀνομαστικῆς ἀλλοινοί.

3. Αὐτοπαθεῖς.

Τὸν ἑαυτό μ', τὸν ἑαυτό σ', τὸν ἑαυτὸν ἀτ'. τὸν ἑαυτὸν ἐμουν, τὸν ἑαυτὸν ἐσουν, τὸν ἑαυτὸν ἀτουν.

Σημ. α'.) Σημειωτέαι αἱ φράσεις «ἀφ' ἑαυτοῦ μ'», ἀφ' ἑαυτοῦ σ', «ἀφ' ἑαυτοῦ ἀτ'», «ἀφ' ἑαυτοῦ ἐμουν, ἀφ' ἑαυτοῦ ἐσουν», «ἀφ' ἑαυτοῦ ἀτουν.» Ὁμοιαί καὶ αἱ τῆς Γραφῆς «ἀπ' ἐμαυτοῦ,

(1) Παράβλεπε καὶ Herm. Froberger εἰς Λυσ. Ἑρατοσθ. 33. σελ. 44.

ἀπ' αὐτοῦ,» = οἰκοθεν, mea, tua, sua sponte.—«Ἐλα ς' τὸν ἑαυτό σ'» = τύνελθε· «ἔρθα ς' τὸν ἑαυτό μ'» = συνῆλθον· «ἔρθεν ς' τὸν ἑαυτὸν ἀτ'» = συνῆλθεν. Οὕτω καὶ παρ' ἀρχαίοις «ἐν ἑαυτῷ γίγνεσθαι» (Σοφ. Φιλ. 950. Ξενοφ. Κ. Ἄν. 1, 5, 17)· «ἐντὸς ἐωυτοῦ γίνεται» ('Ηρόδ. 1, 119)· «ἐνδον γενοῦ» (Αἰσχ. Χοηφ. 233)· «οὐκέτ' εἰμι ἐν ἐμαυτῇ» ('Αλκίφρ. 3, 1)· «οὐκέθ' αὐτῶν γίνονται» (Πλάτ. Φαιδρ. 250. Α.)· καὶ μετὰ τοῦ ἔρχομαι· «εἰς ἑαυτὸν ἐλθεῖν»· παρ' ἡμῖν καὶ «ἔρθεν ς' τὸν ἑαυτὸν ἀτ'», καὶ «ἔλα ς' τὸν νοῦ σ'», «ἔλα ς' τὰ λογικά σ'.»

Σημ. β'. Χρῶνται ἔστιν ὅτε καὶ τῇ ὀνομαστικῇ «ὁ ἑαυτὸς ἐμ'» τοῦ γελοίου χάριν, ὡσπερ καὶ παρ' ἀρχαίοις εὔρηται (Φερεκρ. ἐν Μετοίκ.) ἐμαυτός ('Ιδὲ Kühn. gr. § 169. Anm. 2).

4. Δεικτικά.

Ἄγουτος, ἀγοῦτε, ἀγοῦτο καὶ ἀοῦτος, ἀοῦτε, ἀοῦτο ἐν τοῖς χωρ. ἀβοῦτος, ἀβοῦτε, ἀβοῦτο. Ἐκείνος, ἐκείνε, ἐκείνο, καὶ ἀκείνος, ἀκείνε, ἀκείνο. Ἄτός, ἀτέ, ἀτά. Κλίνεται δ' οὕτως: ὄν. ἀγοῦτος, γεν. τ' ἀγουτουνοῦ (περὶ τοῦ τ' ἰδὲ 2, σημ.), αἰτ. ἀγοῦτον καὶ ἀγοῦτοναν· πλ. ἀγοῦτοιν (ἐκ τοῦ ἀγοῦτοινοί, ἰδὲ 1 σημ. γ'), αἰτ. ἀγουτουνοῦς· ὀηλ. ἀγοῦτε, γεν. τ' ἀγουτηνές, αἰτ. ἀγοῦτεν καὶ ἀγοῦτεναν· πληθυντικὰ ὁμοια τοῖς τοῦ ἀρσενικοῦ οὐδέτ. ἀγοῦτο, γεν. ἀγουτουνοῦ· πλ. ἀγοῦτα· γενικὴ καὶ τῶν τριῶν γενῶν ἀγουτουῶν (ἀντὶ ἀγουτωνῶν).—Ἡ δ' ἐκείνος κλίνεται οὕτως· ἀρσ. ὄν. ἐκείνος, γεν. τ' ἐκεινοῦ (ὁ τόνος κατεβιβάσθη ἐκ τῆς παραληγοῦσης εἰς τὴν λήγουσαν (τοῦτο καὶ ἐν τῇ δημ.), ὡσπερ καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἰδὲ κε'. σημ. α'), αἰτ. ἐκείνον καὶ ἐκείνοναν· πλ. ὄν. ἐκείν', αἰτ. ἐκεινοῦς· ὀηλ. ἐκείνε, γεν. τ' ἐκείνές, αἰτ. ἐκείνεν καὶ ἐκείνεναν· τὰ πλ. ὁμοια τοῖς τοῦ ἀρσ. οὐδ. ἐκείνο, γεν. τ' ἐκεινοῦ, πλ. ἐκείνα, γεν. καὶ τῶν τριῶν γενῶν ἐκείνων. Ἡ ἀκείνος ἐγένετο ἐκ τῆς ἐκείνος· χρῶνται δὲ ταύτῃ μὲν ἐπὶ τῆς πόρρω, ἐκείνη δ' ἐπὶ τῆς πλησίον δείξεως. Περὶ τῆς ἀτός ἐρρήθη τὰ δέοντα ἐν 1 σημ. α'. τοῦ κεφαλαίου τούτου.

δ. Ἀόριστοι καὶ ἀναφορικοί.

Κάτις· γεν. κάτινος, αἰτ. κάτιναν· πλ. κάτις, γεν. κάτινων· αἰτ. κάτ' οὐδ. κάτ', γεν. κάτινος· πλ. κάτ'. Κάποιος, γεν. κάποιου, αἰτ. κάποιον καὶ κάποιοναν· πλ. κάποι, γεν. κάποιων, αἰτ. κάποιους καὶ κάποιουνους· οὐδέτ. κάποιον, πλ. κάποια.

Ἰντιαν, γεν. ὄτινος καὶ ἰντινός, αἰτ. ὄτιναν καὶ ἰντιναν· πλ. ἰντινες, γεν. ὄτινων, οὐδ. ὄτι, γεν. ἰντινός καὶ ὄτινος· πλ. ἰντιναν.

Ὁ γίτινονον=ὁ δεῖνα· γεν. τοῦ γίτινονος· αἰτ. τὸν γίτιναν· οὐδ. τὸ γίτινονον· πλ. τὰ γίτινα. Ἄλλος, ἄλλε, ἄλλο, ἐν δὲ τοῖς χωρίοις καί, ἕτερον.

Καθένας καὶ κάθε ἕνας καὶ κάθε ἕνας· οὐδ. καθέναν, κάθε ἕναν καὶ κάθε ἕναν· ἰδὲ λ'. (σημ. δ').

Σημ. Τὸ κάτις συντέλλεται ἐκ τοῦ κᾶν, ὅπερ πολλάκις παρά τε ποιηταῖς καὶ τοῖς μεταγενεστέροις ἀντὶ τοῦ ἐλαττωτικοῦ καὶ κεῖται («ἄνδρα χρή... δοκεῖν πεσεῖν ἂν κᾶν ἀπὸ σμικροῦ κακοῦ» (Σοφ. Λί. 1078)· «ἀλλά μοι πάρες κᾶν σμικρὸν εἰπεῖν» (Σοφ. Ἡλ. 1482)· «κᾶν νεκρῷ χάρισαι τὰ σὰ χεῖλεα» (Θεόκρ. 23,41)· «ἐκεῖναι μὲν σοὶ κᾶν ἐν γῆ» (Λουκ. διάλ. θε. 5,2)· «σώφρων πᾶς καὶ παιδείας κᾶν μετρίως μεμυημένος» (Ἡρόδ. 1,38,13) καὶ τοῦ τις (κᾶν τις, κᾶ(ν) τι(ς)). Παρ' ἡμῖν τὸ κᾶν κεῖται ἔτι καὶ μετ' ἀριθμητικῶν ἀντὶ τοῦ περιπέου· «κᾶν πέντε»=πέντε περιπέου, Οὕτω καὶ παρὰ Βυζαντιακοῖς ἐν τῇ IB'. ἑκατονταετηρίδι· «κᾶν τέσσερα τὸν δίδουσιν εἰς τὸ τρανόν μου χροστίν.» (Πτωχοπρ. βιβλ. Α'. στ. 124· ἐν Κορ. Ἀτ. τ. 1. σ. 110). Ὁ τύπος κάτι καὶ ἐν τῇ δημῳδαί συνήθης ἐστίν· ὁ δὲ κάτις ἀπαντᾷ παρὰ Γεωργιλλᾶ «θανατικὸν τῆς Ῥόδου» (Κορ. Ἀτ. τ. 2. σ. 310) «κᾶν κᾶτις καὶ πουγγίν βαρὺ εἰς τὸ πλευρόν του» καὶ παρὰ Δημ. Ζήν. στ. 100· «μόν' ἡ φωνή σου ἢ σκληρὰ δὲ δείχνει κάτινά σε», ἔνθα ὁ Franz Lechner γράφει «κάτι νᾶσαι» ὀρθῶς, εἰ καὶ τῷ Mullach (gr. d. gr. vls. σ. 214, σημ. 1) οὐ δοκεῖ στ. 101· «γὰρ τὴν ἀγάπη κάτινος, γὰρ τὴν ἀγαπάει»· στ. 102· «πρῶτα δαγκάνει κᾶντίναν. (διορθωτέον, οἰμαι, κᾶντίναν) μικρὴ δαγματία» (διορθωτέον ἴσως δαγ-

καματία, ὅπερ καὶ ἐν τῇ δημῳδαί λέγεται καὶ εὐαρμωστεῖ τῷ μέτρῳ· οὕτω διορθοῖ καὶ ὁ Mullach (gr. d. gr. vls. σ. 213), ὅς καὶ τὸ κᾶντίναν διορθοῖ κάτιναν, οὐκ ἀπεικότως. Τὸ κάτινες εὐρηται καὶ ἐν μνημείῳ τῆς Κυπρίας διαλέκτου, πιθανῶς τοῦ IE' αἰῶνος, «ἐξέβησαν κάτινες.» (Κύπρ. Σακελλ. σ. 176· στ. 23). (ἀκολουθεῖ.)

ATHEN

HISTORISCH-TOPOGRAFISCH DARGESTELLT

Von

GUST. FRD. HERTZBERG

Professor der Geschichte an der universität

Halle Wittenberg.

Mit einem plane von Athen.

HALLE a/s 1885.

Τοιοῦτον τίτλον φέρει βιβλιάριον ἄρτι ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Hertzberg, τοῦ γνωστοῦ συγγραφέως τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Ὁ κ. Hertzberg διὰ τοῦ νέου τούτου ἔργου παρέχει σύντομον μὲν, ἀλλ' ἀκριβῆ ἱστορίαν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων ἐν 11 κεφαλαίοις. Ἐξετάζων κατὰ πρῶτον τὴν φυσικὴν κατάστασιν τῆς χώρας, ἐν ἣ ἐκτίσθησαν αἱ Ἀθηναί, ἀφηγεῖται εἰτα τὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως μέχρι τῆς ἐν Πλαταιαῖς μάχης, τὰ ἔργα ἅτινα κατόπιν ἐπετέλεσεν ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Κίμων, καὶ ἐν τῷ 4 καὶ 5 κεφ. ἐξιστορεῖ τὰ δημιουργήματα τοῦ Περικλέους περιγράφων τὰς ἐπὶ Περικλέους Ἀθήνας. Ἐν τῷ 6 κεφ. ἱστορεῖ τὰ ἀπὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου μέχρι τοῦ Λαμειακοῦ γενομένα, ἐν τῷ 7 τὰ ἀπὸ τοῦ Ἀντιπάτρου μέχρι τοῦ Σύλλα, ἐν τῷ 8 τὰ ἀπὸ τοῦ Σύλλα μέχρι τοῦ Ἀδριανοῦ, ἐν τῷ 9 τὰ ἀπὸ τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, ἐν τῷ 10 μεταβαίνει εἰς τὸν βυζαντινὸν μεσαῖωνα, καὶ ἐν τῷ 11 ἐξιστορεῖ τὰ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς, Φράγκους καὶ Ὀσμάνους, λεπτομερῶς ἀναγράφων τὰς καταστροφὰς, αἵτινες κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην ἐποχὴν ἐπηνέχθησαν ἐπὶ τὰ ἀθάνατα μνημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης.

EM. ΓΑΛΑΝΗΣ.

ΠΡΟΒΛΗΜΑ Η'.

Ἐρωτηθεὶς τις πόσα χρήματα ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ, ἀπήντησεν· «Ὅτι εἰς τὸ ποσὸν τῶν λιρῶν, ἃς ἐν τῷ βαλαντίῳ μου ἔχω, προστεθῆ τὸ τριπλάσιον, ὡς καὶ τὸ τετραπλάσιον αὐτῶν, εὐρεθήσεται ἄθροισμα 160». — Πόσας λίρας ἔφερε;

Θ'. Ποῖον εἶναι τὸ ποσὸν ἐκεῖνο, ὅπερ αὐξανόμενον ἐτησίως κατὰ τὸ $1/3$ αὐτοῦ, φέρει εἰς τὸ τέλος τοῦ γ' ἔτους ἄθροισμα δραχμῶν 43,200;

Ι'. Τί εἶναι τὸ γαλόνιον ἐν τῷ ἐμπορίῳ; — Μὲ πόσα δράμια ἰσοδυναμεῖ; — $25 \frac{1}{2}$ γαλόνια πόσας ὀκάδας ζυγίζουσι;

ΙΑ'. Τί εἶναι τὸ πούτιον (πούτ); — Τί ζυγίζει καθ' ἡμᾶς; — Καὶ πρὸς πόσα πούτια ἰσοδυναμοῦσι 5 ὀκάδες;

ΙΒ'. Ποῦ στηρίζονται αἱ κατὰ τόπους ἀστυνομικαὶ διατάξεις, αἱ τὴν τιμὴν τοῦ ἀρτοῦ ἐκάστοτε προσδιορίζουσαι; — Σημ. Ἐν α' λύτῃ δοθήσεται ἀντίτυπον τοῦ «Χρονογράφου.» Ν. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ.

Λύσις τοῦ Ζ' προβλήματος.

Τὸ ἀντίτιμον τοῦ σίτου ἦτο δρ. 2,717,82. — Τὸ κεφάλαιον διὰ τοῦ ἀνατοκισμοῦ ἐγένετο δρ. 70,316,61. — Καὶ οἱ δανεισταὶ ἐπληρώθησαν οὕτως ἦτοι ὁ α' ἔλαβε δεκάφραγμα 14, ὁ β' 16, ὁ γ' 32 καὶ ὁ δ' 64.

Ὅσοι τῶν κυρίων ἐταίρων καὶ συνδρομητῶν δὲν κατέβαλον εἰσέτι τὸ πρὸς τὸν Σύλλογον χρέος των παρακαλοῦνται ν' ἀποτίσωσιν αὐτὸ, διότι ὁ Σύλλογος ἔχει πολλὰς ἀνάγκας. Προειδοποιεῖ δὲ ὅτι θέλει διακόψει τὴν ἀποστολὴν τοῦ περιοδικοῦ τοῖς ἀρναυμένοις τὴν συνδρομὴν των.



ΠΛΑΤΩΝ

ΕΤΟΣ Ζ'.

ΜΑΙΟΣ ΚΑΙ ΙΟΥΝΙΟΣ. 1888.

ΤΕΥΧ. Θ'. ΚΑΙ Ι'.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΠΕΡΙ

ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ

ὑπὲρ τῆς ἐπετείας ἐορτῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Διδακταλικοῦ Συλλόγου
ΥΠΟ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. ΔΕΡΒΟΥ
Ἑφηγητοῦ.

(Συνέχ. ὄρα εἰς προηγ. φυλλάδια)

Καθὼς δὲ οἱ μέγιστοι τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλοι καὶ φωστῆρες τυχόντες ὑγιῶνς θρησκευτικῆς μορφώσεως ἐγένοντο διαπρύσιοι κήρυκες αὐτῆς, δι' ὧν ὑπεδείξαμεν μέσων, οὕτω γευσάμενοι καὶ ἔθνικῆς παιδείας καὶ ἀγωγῆς ὑπερεμάχησαν αὐτῆς καὶ ἐπειράθησαν νὰ ἐνσταλάξωσιν αὐτὴν εἰς τὰς ἀπαλὰς ψυχὰς τῶν νέων. Καὶ ἡ μὲν Ἀντιόχεια, ἡ μίᾶ τῶν πρωτεύουσῶν τοῦ πάλαι πεπολιτισμένου κόσμου, ἡ κεφαλὴ καὶ μήτηρ πασῶν τῶν πόλεων τῆς Ἀνατολῆς, τὸ κέντρον τῶν Σύρων, Ἑλλήνων, Ῥωμαίων, Ἑβραίων, Χριστιανῶν, Γνωστικῶν, ἡ ἐστὶα παντὸς ἐπιστημονι-

κοῦ καὶ ἐμπορικοῦ πνεύματος, εἶναι ὁ τόπος, ἐν ᾧ ὁ ἱερός Χρυσόστομος ἐδιδάχθη τὴν μὲν φιλοσοφίαν παρὰ τοῦ Ἀνδραγαθίου, τὴν δὲ ῥητορικὴν παρὰ τοῦ περιβοήτου ῥήτορος ἐθνικοῦ Λιβανίου, ὅστις μικρὸν πρὸ τοῦ Θανάτου ἐρωτώμενος ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν, τίς ἐμελλε νὰ γένηται διάδοχος αὐτοῦ ἐν τῇ ῥητορικῇ, εἶπεν· ὁ Ἰωάννης καὶ ὑπηρίσσετο τὸν Χρυσόστομον. (1) Αἱ δὲ Ἀθηναί, ἡ πόλις τῆς Ἀθηνᾶς, ἡ μήτηρ τοῦ Πλάτωνος καὶ Δημοσθένους καὶ τῆς ἄλλης πολυειδοῦς σοφίας, ἡ μὴ ἔχουσα μὲν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐποχῇ τὴν καλλονὴν καὶ τὴν ἀκμὴν τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, ἀλλὰ διασώζουσα τὴν ἱερὰν παρακαταθήκην τοῦ ἀρχαίου ἐπιστημονικοῦ βίου, εἶναι κυρίως ὁ τόπος, εἰς ὃν ὁ μέγας Βασίλειος καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος μετὰ σπουδῆς προσέδραμον, ὅπως ἀκούσωσι τῶν περιφήμων σοφιστῶν Ἰμερίου καὶ Προαιρεσίου, χωρὶς ἑμῶς ν' ἀμελήσωσι ν' ἀκροασθῶσι καὶ τοῦ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐθνικοῦ ῥήτορος Λιβανίου, παρ' ᾧ μαθητεύσαντες ἐξεπόνησαν ἄκρως τὴν ῥητορικὴν. (2)

Οἱ τρεῖς τῆς Ἐκκλησίας ἱεράρχαι ἐφοίτων εἰς τὰς ἐθνικὰς σχολὰς τῶν φιλοσόφων καὶ ῥητόρων ζηλοῦντες οὐχὶ τοὺς ἀρχαίους τοῦ χριστιανισμοῦ ἀπολογητὰς, Τατιανούς, Ἑρμείας καὶ τοὺς αὐτοῖς ὁμοφρονοῦντας, οἵτινες ἐδίδασκον, ὅτι τὰ συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων ἀγούσι πρὸς καταδίκην, ὅτι εὐίστασι λαβυρίνθοις, ὅτι οἱ ἀναγινώσκοντες αὐτὰ ὁμοιάζουσι τὸν πίθον τῶν Δαναΐδων, ὅτι ἡ φιλοσοφία εἰσήχθη εἰς τὸν κόσμον ὑπὸ τοῦ Διαβόλου καὶ ὅτι οἱ φιλόσοφοι ἀγνοοῦντες τὸν Θεὸν καὶ τὰ περὶ αὐτὸν διαλέ-

(1) Σωκράτης ἐκκλ. ἱστορ. Γ'. κεφ. 3. Σωζόμενος ἐκκλ. ἱστορ. Η'. κεφ. 2 «ὁ Ἰωάννης λέγειν καὶ παῖθαι δεινὸς καὶ τοὺς κατ' αὐτὸν ὑπερβύλλων ῥήτορας, ὡς καὶ ὁ Λιβάνιος ὁ Σύρος σοφιστὴς ἐμαρτύρησεν. Ἦνίκα γὰρ ἐμελλε τελευτᾶν, πυνθανομένων τῶν ἐπιτηδείων, τίς ἀντ' αὐτοῦ ἔσται, λέγεται Ἰωάννην εἰπεῖν, εἰ μὴ Χριστιανοὶ τοῦτον ἐσύλησαν.»

(2) Λιβάνιος τόμ. Α'. σελ. 581. Σωκράτης ἐκκλ. ἱστορ. Δ'. κεφ. 26. Γρηγόριος Ναζιανζηνὸς λόγος 43, κεφ. 14, ὅστις τὰς Ἀθῆνας καὶ χρυσᾶς ἀποκαλεῖ «Ἀθῆνας τὰς χρυσᾶς ὕψως ἐρῶν καὶ τῶν καλῶν προξένους, εἶπερ τινί.»

γονται πρὸς ἀλλήλους ὡσπερ τυφλὸς πρὸς κωφόν· (1) ἀλλὰ μιμούμενοι τοὺς διαπρεπεῖς καὶ ἐξόχους διδασκάλους καὶ ἀπολογητὰς τῆς Ἐκκλησίας Ἰουστίνους, Κλήμεντας, Ὠριγένας, οἵτινες ἐκήρυττον, ὅτι οἱ ποιηταί, οἱ φιλόσοφοι καὶ πάντες οἱ πρὸ Χριστοῦ ἀγαθὸν τι διδάξαντες εἶχον ἐν ἑαυτοῖς σπέρμα τι τοῦ Θεοῦ λόγου, ἐρωτίσθησαν ὑπ' αὐτοῦ, ὅτι, ὡς ὁ νόμος τοὺς Ἑβραίους, τοιοῦτοτρόπως ἡ φιλοσοφία τοὺς Ἕλληνας ἐπαιδαγώγει εἰς Χριστὸν, ὅτι ἡ καθόλου φιλοσοφία, μᾶλλον ἢ φιλοσοφία τῶν Ἑλλήνων, εἶναι ἡ ὑποβάθρα τῆς κατὰ Χριστὸν φιλοσοφίας καὶ ὅτι οἱ μετὰ λόγου βιώσαντες ἄνδρες δύνανται νὰ κληθῶσι χριστιανοί, καίπερ πρὸ Χριστοῦ ζήσαντες. (2) Οἱ τρεῖς δὲ τῆς Ἐκκλησίας ἱεράρχαι πιστοὶ ὄν-

(1) Τατιανὸς λόγος πρὸς Ἕλληνας κεφ. 29. Ἑρμείας «διασυρμὸς τῶν ἐξω φιλοσόφων.» Θεόφιλος ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας πρὸς Λυτόλυκον βιβλ. Γ'. κεφ. 3.

(2) Ἰουστίνος ἀπολογία Β'. 8 καὶ 13 «οὐκ ἀλλότριά ἐστι τὰ Πλάτωνος διδάγματα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' οὐκ ἔστι πάντῃ ὅμοια, ὡσπερ οὐδὲ τὰ τῶν ἄλλων, Στωϊκῶν τε καὶ ποιητῶν συγγραφῶν· ἕκαστος γάρ τις ἀπὸ μέρους τοῦ σπερματικοῦ θεοῦ λόγου τὸ συγγενὲς ὁρῶν καλῶς ἐφθέγγετο — ὅσα οὖν παρὰ πᾶσι καλῶς εἴρηται ἡμῶν τῶν χριστιανῶν ἐστὶ.» Τοῦ αὐτοῦ ἀπολογία Α'. 46 «οἱ μετὰ λόγου βιώσαντες χριστιανοὶ εἰσι, κἂν ἤθεοι ἐνομισθήσαν, οἷον ἐν Ἑλλήσιν μὲν Σωκράτης καὶ Ἡράκλειτος καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτοῖς. Ἐν βαρβάροις δὲ Ἀβραὰμ καὶ Ἀνανίας καὶ Ἀζαρίας καὶ Μισαὴλ καὶ Ἠλίας καὶ ἄλλοι, ὧν τὰς πράξεις ἢ τὰ ὀνόματα καταλέγειν μακρὸν εἶναι ἐπιστάμενοι τανῦν παραιτούμεθα. Ὡστε καὶ οἱ προγενόμενοι ἄνευ λόγου βιώσαντες ἄχρηστοι καὶ ἐχθροὶ τῷ Χριστῷ ἦσαν καὶ φονεῖς τῶν μετὰ λόγου βιούντων· οἱ δὲ μετὰ λόγου βιώσαντες καὶ βιῶντες χριστιανοὶ καὶ ἀφοβοὶ καὶ ἀτάραχοι ὑπάρχουσι.» Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς Στρωμ. βιβλ. Α'. κεφ. 5 § 28. «Ἦν μὲν οὖν πρὸ τῆς τοῦ Κυρίου παρουσίας εἰς δικαιοσύνην Ἑλλησιν ἀναγκαῖα φιλοσοφία, νυνὶ δὲ χρησίμη πρὸς θεοσέβειαν γίνεται, προπαιδεῖα τις οὕσα τοῖς τὴν πίστιν δι' ἀπαδείξιας καρποῦμενοις... Πάντων μὲν γὰρ αἴτιος τῶν καλῶν ὁ Θεός, ἀλλὰ τῶν μὲν κατὰ προηγούμενον ὡς τῆς τε διαθήκης τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς νέας, τῶν δὲ κατ' ἐπακολούθημα ὡς τῆς φιλοσοφίας. Ἰάχα δὲ καὶ προηγουμένως τοῖς Ἑλλήσιν ἐδόθη τότε πρὶν ἢ τὸν Κύριον καλέσαι καὶ τοὺς Ἕλληνας· ἐπαιδαγώγει γὰρ καὶ αὐτὴ τὸ ἐλληνικόν, ὡς ὁ νόμος τοὺς Ἑβραίους εἰς Χριστὸν. Προπαρασκευάζει τοίνυν ἡ φιλοσοφία προσδοκοῦσα τὸν ὑπὸ Χριστοῦ τελειούμενον.» Στρωμ.

τες ὁπαδοὶ τῶν φιλελευθέρων ἐκείνων ἀνδρῶν ἤρξαντο μελετῶντες καὶ σπουδάζοντες τὰ συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ πᾶν ἀγαθὸν καὶ χρήσιμον ὑηρεύοντες ἐν ἅπασι τοῖς συστήμασι τῶν φιλοσόφων· διὸ δύνανται νὰ κληθῶσιν ἐκλεκτικοὶ φιλόσοφοι, ὡς μὴ ἀκολουθήσαντες τυφλῶς οὐδὲν φιλοσοφικὸν σύστημα, οὔτε τὸ Πλατωνικόν, οὔτε τὸ Ἀριστοτελικόν, οὔτε τὸ Στωϊκόν, οὔτε τὸ Ἐπικούρειον. Καὶ οὐ μόνον τοῦτο ἐποίουν, ἀλλὰ καὶ τὸ κάλλος τοῦ ῥητορικοῦ λόγου ἐπεδίωκον καὶ τὸν τύπον καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἑλληνος ἔφερον, γινώσκοντες, ὅτι κάτοχοι ἀληθοῦς ἐλληνικῆς μορφώσεως εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες μετελάμβανον οὐ μόνον τῆς φιλοσοφίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ῥητορικῆς· διὸ ἡ Ἑλλάς ἐκαλεῖτο μήτηρ τῆς παιδείσεως καὶ τῶν λόγων.⁽¹⁾

Τοιοῦτον λοιπὸν ἔχοντες ἔρωτα πρὸς τὴν ἐλληνικὴν παιδείαν οἱ τρεῖς τῆς Ἐκκλησίας ἱεράρχαι ἠγωνίζοντο παντὶ σθένει νὰ ἐμπνεύσωσιν αὐτὸν εἰς τὰς ἀπαλὰς ψυχὰς τῶν νέων. Καὶ δὴ· συνεβούλευσάν αὐτοὺς νὰ σπουδάζωσι τοὺς Ἑλληνας συγγραφεῖς, ν' ἀντλῶσιν ἐξ αὐτῶν πᾶν ἀγαθὸν καὶ ὠφέλιμον, ἐπιδρῶν ἐπὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν, νὰ μὴ προσέχωσιν εἰς πάντα τὰ παρὰ τῶν ποιητῶν λεγόμενα, νὰ ζηλῶσι τοὺς λόγους ἢ τὰς πράξεις τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν,

βιβλ. Ζ'. κεφ. 3 § 20 «Φιλοσοφία δὲ ἡ Ἑλληνικὴ οἷον προκαθαίρει καὶ προεθίζει τὴν ψυχὴν εἰς παραδοχὴν πίστεως, ἐφ' ἣ τὴν γνῶσιν ἐποικοδομεῖ ἢ ἀλήθεια.» Στωμ. βιβλ. ε'. κεφ. 8 § 67 τὴν δὲ φιλοσοφίαν καὶ μᾶλλον Ἑλλήνων οἷον διαθήκη οἰκείαν αὐτοῖς δεδόσθαι ὑποβάθραν οὔσαν τῆς κατὰ Χριστὸν φιλοσοφίας.» Ὀριγένης κατὰ Κέλσου βιβλ. ε'. κεφ. 3.

(1) Οἱ νέοι ἠσχοῦντο ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν τὸ μὲν εἰς τὴν φιλοσοφίαν, τὸ δὲ εἰς τὴν ῥητορικὴν ἢ εἰς τοὺς λόγους. Μήτηρ δὲ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ῥητορικῆς ἢ τῶν λόγων ἦτο ἡ Ἑλλάς. Καὶ ὑπὸ μὲν τὴν λέξιν φιλοσοφία ἐνοοῦντο καὶ ἡ ἀστρονομία καὶ ἡ γεωμετρία καὶ ἡ ἰατρικὴ κτλ. ὑπὸ δὲ τὴν λέξιν ῥητορικὴ ἐνοεῖτο ἡ ἀσκησις τῶν νέων περὶ τὸ πῶς νὰ καταστῶσιν ἱκανοὶ ἐν τῷ λέγειν, ἐν τοῖς λόγοις, μελετῶντες καὶ σπουδάζοντες τοὺς ἀρχαίους ῥητορὰς. Λιβάνιος τὸμ. Α'. σελ. 375· τὸμ. Β'. σελ. 587· τὸμ. Γ'. σελ. 437 Γρηγόριος Νάζιανζηνός λόγος 13 κεφ. 23.

νὰ μὴ μιμῶνται τοὺς μοχθηροὺς ἀνδρας, οὓς οἱ ποιηταὶ περιγράφουσι καὶ νὰ φράσωσι τὰ ὅσα αὐτῶν. Οἱ δὲ νέοι ὀφείλουσι ν' ἀρύωνται τὰ ὠφέλιμα καὶ χρήσιμα οὐ μόνον ἐκ τῶν ποιητῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ῥητόρων, φιλοσόφων καὶ ἄλλων συγγραφέων καὶ μάλιστα ἐκεῖνα τὰ μέρη, ἐν οἷς οὗτοι ἐπήνεσαν τὴν ἀρετὴν καὶ κατέκριναν τὴν κακίαν. Μελετῶντες δὲ τοὺς ῥητορὰς συγγραφεῖς ὀφείλουσι νὰ ἐπιδιώκωσι οὐ μόνον τὸ ἡδὺ καὶ ἐπίχαρι τῶν ἐπιδεικτικῶν λόγων αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ν' ἀντλῶσιν ἐξ αὐτῶν πᾶν ὅ,τι ὠφελεῖ τὴν ψυχὴν αὐτῶν. Καθὼς αἱ μέλιτται τὸ μὲν χρήσιμον ἐκ τῶν ἀνθέων συλλέγουσι, τὸ δ' ἄχρηστον ἀφίνουσιν, οὕτω καὶ οἱ νέοι δέον τὸ μὲν χρήσιμον νὰ κομίζωνται, τὸ δὲ λοιπὸν ν' ἀφίνωσιν, ὥστε πολλὰ ὠφελήματα ἐκ τῶν ποιητῶν, ῥητόρων, φιλοσόφων καὶ ἄλλων συγγραφέων δύνανται νὰ προέλθωσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν νέων.⁽¹⁾ Ὡστε ἡ ἀττικὴ παιδείσις δέον ν' ἀποβλέπη κυρίως εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ ἤθους τῶν νέων, ὡς ὑποδήλοῖ καὶ Γρηγόριος ὁ Νάζιανζηνός ἐν τινὶ πρὸς Σταγειρίον ἐπιστολῇ γράφων «ἀττικὸς σὺ τὴν παιδείωσιν; ἀττικοὶ καὶ ἡμεῖς. Νέων προκαθέζη; πάσης ἡλικίας ἡμεῖς. Ὑποῖς πρὸς λόγον; ἡμεῖς πρὸς ἦθος.»⁽²⁾

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, οἱ τρεῖς τῆς Ἐκκλησίας ἱεράρχαι ἐπιλαβόμενοι τῆς τε θρησκευτικῆς καὶ ἐθνικῆς ἀγωγῆς τῶν νέων κατάρθωσαν οὐκ ὀλίγον ν' ἀναστείλωσι τὸν ῥοῦν τῆς κακίας αὐτῶν καὶ νὰ καταστήσωσιν αὐτοὺς μακροθύμους, ἐπιεικεῖς, σώφρονες, σεμνοὺς καὶ μάλιστα ἐλεήμονας πρὸς τοὺς πτωχοὺς, ξένους καὶ ἀσθενεῖς καὶ ἐνθέρμους ζηλωτὰς καὶ ἐραστὰς τῆς ἀρχαίας κλασικῆς φιλολογίας. Παρερχόμενος δὲ διὰ τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου τὰ ἀγαθὰ τῆς μακροθυμίας, ἐπιεικειᾶς, σωφροσύνης καὶ σεμνότητος, ὧν οἱ τρεῖς ἱεράρχαι ἐγένοντο τοῖς νέοις πρόξενοι καὶ αἵτιοι, περιορίζομαι νὰ μνημονεύσω τῶν δύο τελευταίων.

Ἡ ἐλεημοσύνη καλλιεργηθεῖσα ὑπὸ τῶν μεγάλων διδασκάλων καὶ φωστήρων τῆς Ἐκκλησίας τηλικούτους παρήγα-

(1) Βασίλειος παραίνεσις πρὸς τοὺς νέους.

(2) Γρηγόριος Νάζιανζηνός ἐπιστ. 188 πρὸς Σταγειρίον.

γεν ἀγλαοὺς καρπούς, ὥστε οἱ ἄνθρωποι ἄθροοι προστρέγοντες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν κατέθετον τῷ ταμείῳ αὐτῆς ἄφθονα χρήματα, ὅπως χρησιμεύωσιν εἰς ἔργα φιλανθρωπίας καὶ φιλαδελφίας· διὸ δικαίως ἡ Ἐκκλησία τῆς ἐποχῆς ἐκείνης προσηγορεύετο καὶ πανδοχείον καὶ κοινὸν οἶκημα καὶ ξενῶν. Καὶ ἐπειδὴ συκοφάνται καὶ σπερμολόγοι οὐκ ἐπαύοντο διαδίδοντες, ὅτι ἡ Ἐκκλησία γρηματίζεται, ὁ ἱερός Χρυσόστομος παρακαλεῖ τούτους νὰ κατασκευάσωσιν ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν ξενοδοχεῖα καὶ στήσωσιν ἐν αὐταῖς κλίνας, τραπέζας καὶ λυχνίας. Οὗτος δ' ὁ πατήρ λέγει «ἔστιν οἶκημα κοινὸν ἡ Ἐκκλησία, ὃν ξενῶνα καλοῦμεν· περιεργάζεσθε καὶ ὑμεῖς, καθέξεσθε παρὰ τὰς θύρας, τοὺς ἐρχομένους ὑποδέχεσθε· κἂν μὴ εἰς τὰς οἰκίας ὑμῶν βούλησθε, ἀλλ' ἐτέρως τὰ πρὸς τὰς χρείας αὐτοῖς χορηγοῦντες..... Ἄλλ' ἔχει δαπανήματα ἡ Ἐκκλησία, φησί, χρήματα ἔχει καὶ προσόδους. Εἰπέ μοι, ἀναλώματα δὲ οὐκ ἔχει; δαπάνην δὲ οὐκ ἔχει καθημερινήν; Ναι, φησί. Τί οὖν οὐ βοηθεῖς τῇ μετρίᾳ; Δισχύνομαι μὲν ταῦτα λέγων· πλὴν ἀλλ' οὐδὲν ἀναγκάζω. Εἰ τις νομίζει χρηματισμὸν εἶναι τὰ λεγόμενα, ποιήσει ἑαυτῷ ξενοδοχεῖον ἐπὶ τῆς οἰκίας· στήσον ἐκεῖ κλίνην, στήσον ἐκεῖ τραπέζαν καὶ λυχνίαν. Πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, οἱ μὲν στρατιῶται ἔλθοιεν, ἔχειν ὑμᾶς ἀποστεταγμένα οἰκήματα καὶ πολλὴν ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν καὶ πάντα παρέχειν αὐτοῖς, ἐπειδὴ τὸν πόλεμον ὑμῖν ἀμύνουσι τοῦτον τὸν αἰσθητόν· τοὺς δὲ ξένους μὴ ἔχειν, ὅπου καταμείνοιεν; Νίκησον τὴν Ἐκκλησίαν. Βούλει ἐντρέψαι ἡμᾶς; Τοῦτο ποιήσον· ὑπερβαλοῦ τῇ φιλοτιμίᾳ· ἔχε οἶκημα, ἐνθα Χριστὸς παραγίνεται· εἰπέ· τοῦτο τὸ κελλίον τοῦ Χριστοῦ· ἡ οἰκία αὕτη αὐτῷ ἀφώρισται. Κἂν καταγώγιον ἦ καὶ εὐτελές, οὐκ ἀπαξιοῖ γυμνὸς καὶ ξένος ὁ Χριστὸς περίεσι, μόνον σκέπης δεόμενος· κἂν τούτῳ πάρεχε· μὴ ὠμὸς ἔσο μηδὲ ἀπάνθρωπος, μηδὲ ἐν μὲν τοῖς βιωτικοῖς οὕτω σφοδρὸς ἔσο, ἐν δὲ τοῖς πνευματικοῖς ψυχρὸς.»⁽¹⁾ Αὐτὸς δὲ ὁ μέγας Βασίλειος ἐθεμελίωσε διὰ τῶν ἑαυτοῦ χρημάτων καὶ διὰ τῆς συνδρομῆς ἄλλων χριστιανῶν πρὸ τῶν θυρῶν

(1) Χρυσόστομος τόμ. Θ'. σελ. 319.

τῆς πόλεως Καισαρείας μέγιστον κατάστημα, ἐνθα ἐτρέφοντο καὶ ἐθεραπεύοντο πτωχοὶ καὶ ἀσθενεῖς, ὅπερ ὠμοίαζε καινὴν πόλιν, ὡς ἀναφέρει Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς γράφων «καλὸν φιλανθρωπία καὶ πτωχοτροφία καὶ τὸ τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας βοήθημα. Μικρὸν ἀπὸ τῆς πόλεως (Καισαρείας) πρόελθε καὶ θέασαι τὴν καινὴν πόλιν, τὸ τῆς εὐσεβείας ταμεῖον, τὸ κοινὸν τῶν ἐχόντων θησαύρισμα, εἰς ὃ τὰ περιττὰ τοῦ πλούτου, ἤδη δὲ καὶ τὰ ἀναγκαῖα ταῖς ἐκείνου (Βασιλείου) παραινέσεσιν ἀποτίθεται, σῆπτας ἀποσειόμενα καὶ κλέπτας οὐκ εὐφραίνοντα καὶ φθόνου πάλην καὶ καιροῦ φθορὰν διαφεύγοντα· ἐν ᾧ νόσος φιλοσοφεῖται καὶ συμφορὰ μακαρίζεται καὶ τὸ συμπαθὲς δοκιμάζεται.⁽¹⁾» Ἡ δὲ ψυχὴ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ ὑπὸ δεινοῦ διακατείχετο ἄλγους, βλέποντος ὅτι οἱ πτωχοὶ καὶ ἀσθενεῖς ἀπελαύνοντα πόλεων, ἀπελαύνοντα οἰκιῶν, ἀγορᾶς, συλλόγων, ὁδῶν, πανηγύρεων, συμποσίων, (ὡ τῷ πάθους!) αὐτοῦ τοῦ ὕδατος. Οὕτε πηγὰὶ ρέουσαι τούτοις κοιναὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, οὕτε ποταμοὶ πιστεύονται μηδὲν ἐφέλκεσθαι τοῦ μολύσματος· καὶ τὸ παραδοξότατον, ὡς ἄγῃ μὲν ἀπελαύνομεν, ὡς δὲ οὐδὲν λυποῦντας πάλιν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπιστρέφομεν, οὐκ οἶκησιν ἀπονέμουντες, οὐ τὰς ἀναγκαῖας τροφὰς, οὐ θεραπείαν τοῖς τραύμασιν, οὐ σκέπη τὴν νόσον εἰς δύναμιν περιστέλλοντες. Διὰ τοῦτο περιπλανῶνται νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἄποροι καὶ γυμνοὶ καὶ ἀνέστιοι, τὴν νόσον ἐπιδεικνύντες, τὰ ἀρχαῖα ἐκδιηγούμενοι, τὸν Πλάστην ἐπιβοῶμενοι, χρώμενοι τοῖς ἀλλήλων μέλεσιν ἀντὶ τῶν λειπόντων, σοφισταὶ μελῶν ἐλκόντων ἔλεον, ἄρτου τι μικρὸν αἰτοῦντες, ἢ ὄψου τι βραχύτατον, ἢ ῥάκος τι τρύγιον, βοήθημα τῆς αἰσχύνης, ἢ παραμυθίαν τοῖς ἔλκεσι⁽²⁾.» Καὶ ἐνῶ ταῦτα πάσχουσιν οἱ πτωχοὶ καὶ ἀσθενεῖς, «ἡμεῖς, λέγει ὁ Γρηγόριος, ἀνακεισόμεθα λαμπροὶ λαμπρῶς ἐπὶ στιβάδος ὑψηλῆς τε καὶ μετεώρου καὶ τῶν περιττῶν καὶ ἀψαύστων ἐπιβλημάτων, κἂν φωνῆς ἀκούσωμεν τῶν αἰτήσεων δυσχεραίνον-

(1) Λόγος 43 κεφ. 63.

(2) Λόγος 11 κεφ. 12.

τες. Δεῖ δὲ ἡμῖν τὸ μὲν ἕσχατος εὐωδεῖν ἄνθεσι, πολλάκις καὶ τῆς ὥρας ἕξω, τὴν δὲ τράπεζαν κατερράνθαι μύροις καὶ μύρων τοῖς εὐωδιστάτοις τε καὶ πολυτελεστάτοις, ἵνα καὶ μᾶλλον ἐκθηλυνώμεθα· παιδᾶς δὲ παρεστάνκι, τοὺς μὲν ἐν κόσμῳ καὶ ἐφεξῆς, ἀνέτους τὰς κόμας καὶ θηλυδρίας, καὶ τῆ κατὰ πρόσωπον κουρᾶ περιειργασμένους, πλεῖον ἢ ὅσον συμφέρει λίχνοις ὀφθαλμοῖς κεκοσμημένους· τοὺς δὲ τὰς κάλυκας ἐπ' ἄκρων δακτύλων ἔχοντας, ὡς οἷόν τε εὐπρεπέστατά τε ὁμοῦ καὶ ἀσφαλέστατα.»⁽¹⁾

Οὕτω δὲ οἱ τρεῖς ἱεράρχαι διὰ τοῦ λόγου καὶ τοῦ βίου αὐτῶν κατέστησαν τοὺς νέους ἐλεήμονας πρὸς τοὺς πτωχοὺς, ξένους καὶ ἀσθενεῖς καὶ κατήρτισαν αὐτοὺς πράγματι τελείους καὶ ἐναρέτους χριστιανοὺς οὓς, ὡς καλὰ πρότυπα, προβάλλει τοῖς ἐθνικοῖς καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουλιανὸς ὁ παραβάτης ἐν τινι πρὸς τὸν Ἀρσάκιον, ἀρχιερέα τῆς Γαλατίας, ἐπιστολῇ, ἐν ἣ προτρέπει αὐτὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐθνικοὺς ἱερεῖς νὰ γένωνται ζηλωταὶ καὶ μιμηταὶ ἐκείνων τῶν φιλοξένων καὶ φιλανθρώπων χριστιανῶν. Ἡ δ' ἐπιστολὴ αὐτοῦ ἔχει οὕτως· «οὐδὲ ἀποθλέπομεν, ὡς μάλιστα τὴν ἀθεότητα συνηύξησεν ἢ περὶ τοὺς ξένους φιλανθρωπία καὶ ἢ περὶ τὰς ταφὰς τῶν νεκρῶν προμήθεια καὶ ἢ πεπλασμένη σεμνότης κατὰ τὸν βίον; ὧν ἕκαστον οἶμαι χρῆναι παρ' ἡμῶν ἀληθῶς ἐπιτηδεύεσθαι. Καὶ τὸ οὐκ ἀπόχρη τὸ σὲ μόνον εἶναι τοιοῦτον, ἀλλὰ πάντας ἀπαξάπλῳς ὅσοι περὶ τὴν Γαλατίαν εἰσὶν ἱερεῖς· οὓς ἢ δυσώπησον ἢ πείσον εἶναι σπουδαίους, ἢ τῆς ἱερατικῆς λειτουργίας ἀπόστησον, εἰ μὴ προσέρχονται μετὰ γυναικῶν καὶ παιδῶν καὶ θεραπόντων τοῖς θεοῖς, ἀλλὰ ἀνέχονται τῶν οικετῶν ἢ υἱέων ἢ τῶν γαμετῶν ἀσεβούντων μὲν εἰς τοὺς θεοὺς, ἀθεότητα δὲ θεοσεβείας προτιμώντων. Ἔπειτα παραίνεσον ἱερέα μήτε θεάτρῳ παραβάλλειν μήτε ἐν καπηλείῳ πίνειν ἢ τέχνης τινὸς καὶ ἐργασίας αἰσχρᾶς καὶ ἐπονειδίστου προϊστάσθαι· καὶ τοὺς μὲν πειθομένους τίμα, τοὺς δὲ ἀπειθοῦντας ἐξώθει. Ξενοδοκεῖα καθ' ἑκάστην πόλιν κατάστησον πυνυκὰ, ἵν' ἀπολαύσῃσι οἱ ξένοι τῆς παρ' ἡμῶν φιλανθρωπίας, οὐ

(1) Λόγος 14 κεφ. 17.

τῶν ἡμετέρων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλων ὅστις ἂν ἐνδεηθῇ χρημάτων· Ὅθεν δὲ εὐπορήσεις, ἐπινενόηται μοι τέως. Ἐκάστου γὰρ ἐνιαυτοῦ τρισμυρίους μοδίους κατὰ πᾶσαν τὴν Γαλατίαν ἐκέλευσα δοθῆναι σίτου· καὶ ἑξακισμυρίους οἴνου ξέστας· ὧν τὸ μὲν πέμπτον εἰς τοὺς πένητας τοὺς τοῖς ἱερεῦσιν ὑπηρετούμενους ἀναλίσκεσθαι φημι χρῆναι, τὰ δὲ ἄλλα τοῖς ξένοις καὶ τοῖς μεταίτοισιν ἐπινέμεσθαι παρ' ἡμῶν. Αἰσχρὸν γάρ, εἰ τῶν μὲν Ἰουδαίων οὐδεὶς μεταίτει, τρέφουσι δὲ οἱ δυσσεβεῖς Γαλιλαῖοι (οἱ χριστιανοὶ) πρὸς τοῖς ἑαυτῶν καὶ τοὺς ἡμετέρους, οἱ δὲ ἡμέτεροι τῆς παρ' ἡμῶν ἐπικουρίας ἐνδεῶς φαίνονται.»⁽¹⁾

Ἄλλ' οὐ μόνον ἡ ἐλεημοσύνη καὶ αἱ συμπαρομαρτοῦσαι αὐτῇ ἀρεταί, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀληθῆς ἐλληνικὴ παιδεία καλλιεργηθεῖσα ὑπὸ τῶν τριῶν ἱεραρχῶν τηλικαῦτα ἀπέφερον ἐν τῇ ἐποχῇ αὐτῶν ἀγαθὰ, ὥστε οἱ παῖδες τῶν χριστιανῶν ἀποβαλόντες τὸ κατὰ τῶν ἐλληνικῶν γραμμῶν μίσος ἤρξαντο ἀποδεχόμενοι πᾶν ἀγαθὸν διδασχθὲν ἐν τῇ ἐλληνικῇ φιλοσοφίᾳ καὶ θαυμάζοντες πᾶν ὠραῖον

(1) Ἰουλιανὸς ἐπιστολὴ 49 Ἀρσακίῳ ἀρχιερεῖ Γαλατίας πρὸς βλ. καὶ Μισοπώγων αὐτοῦ σελ. 468 ἐκδ. Teubner. Σημειωτέον, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουλιανὸς μιμούμενος τοὺς χριστιανοὺς διέταξε τὴν ἰδρυσὴν οὐ μόνον φιλανθρωπικῶν καταστημάτων, ἀλλὰ καὶ σχολῶν καὶ διδασκαλειῶν, ἐν οἷς ἐξηγοῦντο καὶ ἐδιδάσκοντο τὰ δόγματα τοῦ ἐθνισμοῦ. Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς ἐν λόγῳ 4 κεφ. 111 λέγει αὐτοῦτο δὴ καὶ οὕτως διανοηθεῖς, διδασκαλεῖα μὲν ἰδρύσασθαι κατὰ πᾶσαν πόλιν ἑτοιμὸς ἦν, βήματα τε καὶ προεδρίας καὶ ὑφεδρίας, Ἑλληνικῶν τε δογμάτων ἀναγιώσεις καὶ ἀναπτύξεις, ὅσαι τε ἦθος ρυθμίζουσι καὶ ὅσαι τῆς ἐπικρύψεως· εὐχῶν τε τύπον ἐν μέρει καὶ τῆς τῶν ἀμαρτανόντων κατὰ μέτρον ἐπιτιμῆσεως· προτελείων τε καὶ τελειώσεως καὶ ὅσα τῆς ἡμετέρας σαφῶς ἐστὶν εὐταξίας ἔτι δὲ καταγωγία πῆξασθαι καὶ ξενῶνας, ἀγνευτήριζ τε καὶ παρθενῶνας καὶ φροντιστήρια καὶ τὴν εἰς τοὺς δεομένους φιλανθρωπία, τὴν τε ἄλλην ὀπίσση καὶ τὴν ἐν ταῖς ἐπιστολιμαίοις συνθήμασιν, οἷς ἡμεῖς ἐξ ἔθνους ὡς ἔθνος τοὺς γρήζοντας παραπέμπομεν· ὁ δὲ καὶ μάλιστα τῶν ἡμετέρων εἶχε θαυμάσια» πρὸς βλ. Σωζόμ. ἐκδ. ιστορ. Ε. 13.)

και μεγαλοπρεπές παρασταθὲν και ἐξεικονισθὲν οὐ μόνον ἐν τῷ ἑλλη-
 ληνικῷ λόγῳ, ἀλλὰ και τῇ τέχνῃ και τῷ μαρμάρῳ, χωρὶς ὅμως
 και νὰ λατρεύωσιν αὐτό. Ὅθεν ἡ πρὸς τοὺς θεοὺς τῶν Ἑλλήνων
 λατρεία ἔδει κατὰ τοὺς τρεῖς ιεράρχας νὰ καταπαύσῃ, ὡς διαφθεί-
 ρουσα και καταστρέφουσα τὰ ἀγνὰ και χρηστὰ ἦθη τῶν πολιτῶν.
 Καθὼς δὲ ἡ Πλατωνικὴ Φιλοσοφία ἐκήρυττεν, ὅτι ἡ θρησκεία τῶν
 Ἑλλήνων, ἡ ἐκ διαφόρων καταρτισθεῖσα μύθων τοῦ Ἡσιόδου,
 Ὀμήρου και ἄλλων ποιητῶν, ἔπρεπε νὰ καταπαύσῃ· διότι ἐδρα-
 ζομένη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπὶ τῆς ἀπάτης και τοῦ ψεύδους πα-
 ρεκώλυε τὴν μόρφωσιν χρηστῶν και ἠθικῶν πολιτῶν,⁽¹⁾ οὕτω και
 οἱ μέγιστοι διδάσκαλοι και φωστῆρες τῆς Ἐκκλησίας ἐδίδασκον
 τοὺς παῖδας τῶν χριστιανῶν, ὅτι πᾶσα ἔθνικὴ θρησκεία και μάλ-
 ιστα ἡ θρησκεία τῶν Ἑλλήνων, ἡ ἐκ διαφόρων ἀποτελεσθεῖσα
 ἀνηθικῶν μύθων, ἔπρεπε νὰ σιγήσῃ· διότι ἀδύνατον ἦτο νὰ ἐπι-
 δράσῃ ἠθικῶς θρησκεία, ἥτις παρίστα τοὺς θεοὺς, ὡς πρότυπα
 τῶν αἰσχροτέρων ἀνηθικότητων και τῶν ἀγριωτέρων παθῶν, θρη-
 σκεία, ἥτις ἐπέβαλε τὴν λατρείαν τοῦ θεοῦ ἐν μορφῇ ζώων.⁽²⁾ ὁ
 δ' αὐτοκράτωρ Ἰουλιανὸς βλέπων τοὺς χριστιανοὺς ἀπεχθανομέ-
 νους τοιαύτην θρησκείαν, ἣν αὐτὸς ἐζήτει νὰ καταστήσῃ πνευμα-
 τικωτέραν και λαμπροτέραν, ἀπεπειράθη ν' ἀποστερήσῃ αὐτοὺς
 πάσης ἐλλάδος φωνῆς και παντὸς ἑλληνος λόγου, ὡς κλέπτας
 ἀλλοτρίου καλοῦ, ἀπαγορεύσας αὐτοῖς νὰ φοιτῶσιν εἰς τὰ ἑλλη-
 νικὰ ἐκπαιδευτήρια και νὰ μεταλαμβάνωσι τῆς ἑλληνικῆς παι-
 δείας. Κατὰ τοῦ πραξικοπήματος ὅμως τούτου διεμαρτυρήθησαν

(1) Πόσον βλαβερόν και κινδυνώδες εἶναι, λέγει ὁ Πλάτων, νὰ διδά-
 σκωνται οἱ πολῖται ὑπὸ τῶν ποιητῶν, ὅτι θεοὶ πολεμοῦσι κατὰ τῶν
 θεῶν, ἐπιβουλεύουσι και μάχονται· διὰ τοῦτο ὁ Πλάτων ἐξορίζει
 ἀπὸ τῆς Πολιτείας τοὺς ποιητὰς και διδάσκει, ὅτι καθόλου οἱ μῦθοι
 εἶναι ψευδεῖς, εἰ και σπέρματ' ἔχουσιν ἀληθείας ἐγκρύπτονται ἐν αὐ-
 τοῖς «τοῦτο δὲ που ὡς τὸ ὄλον εἶπεν ψεῦδος, ἐτι δὲ και ἀληθῆ» Πλά-
 των πολιτεία Β'. κεφ. 17. πρὸβλ. και Ἰσοκράτην Βούσιρ. κεφ. 16.

(2) Γρηγόριος Ναζιανζηνὸς λόγος 28 κεφ. 15. λόγος 4 κεφ. 120.

ἐκεῖνοι οἱ ἄνδρες και μάλιστα Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς, κατα-
 κρίνας τὸν Ἰουλιανόν, ὅστις ἐφρόνει, ὅτι ὁ ἑλληνὸς λόγος και
 ἡ ἐλλάδος φωνή και γλῶσσα εἶναι ἀποκλειστικὸν κτῆμα τῆς ἑλ-
 ληνικῆς θρησκείας ἦτοι τῶν ὀπαδῶν τῆς ἑλληνικῆς και οὐχι
 τῆς χριστιανικῆς θρησκείας.⁽¹⁾ Τὸ δὲ χάσμα, ὅπερ ὁ αὐτοκράτωρ
 Ἰουλιανὸς ἤνοιγε μεταξὺ ἑλληνισμοῦ και χριστιανισμοῦ, προσεπά-
 θουν οἱ τρεῖς ιεράρχαι νὰ πληρώσωσι, καταδεικνύοντες, ὅτι ἑλ-
 ληνισμὸς και χριστιανισμὸς δὲν εἶναι πολέμιοι. Διὰ τοῦτο συνε-
 βούλευον τοὺς χριστιανοὺς νὰ διατίθενται εὐνοϊκῶς πρὸς τοὺς ἀσπα-
 ζομένους τὴν ἑλληνικὴν θρησκείαν, νὰ μὴ ζητῶσι νὰ ἐπιβάλωσι
 τὸν χριστιανισμὸν διὰ τῆς βίας, ἀλλὰ διὰ τῆς πειθοῦς, λόγου και
 προσηνείας, νὰ μὴ καταστρέφωσι τὰ συγγράμματα τῶν ἐθνικῶν
 και νὰ ὦσιν ἔτοιμοι ν' ἀδικηθῶσι και οὐχι ν' ἀδικήσωσι.⁽²⁾ Οὕτω
 δὲ οἱ τρεῖς ιεράρχαι προέτρεπον τοὺς χριστιανοὺς νὰ τρέφωσιν ἀγά-
 πην πρὸς τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν και νὰ διασώζωσι τοὺς ἀνεκτι-
 μήτους θησαυροὺς αὐτῆς.

Ἐκ πάντων λοιπὸν τῶν εἰρημένων, κύριοι, κατεδείχθη, ὅτι οἱ
 τρεῖς τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλοι, ὁ μέγας Βασίλειος, ὁ θεολόγος Γρη-
 γόριος και Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ἀναφανέντες ἐν ἐποχῇ κατα-
 πτώσεως τῶν ἠθῶν τῶν νέων, ἠγωνίσαντο, ὡς ἄριστοι παιδαγωγοί,
 ὅπως παιδαγωγήσωσι και διὰ πασῶν τῶν ἀρετῶν κοσμήσωσιν

(1) Αὐτόθι λόγος 4 κεφ. 5 «ὡς περ τῆς θρησκείας ἄντα τὸν ἑλληνα
 λόγον, ἀλλ' οὐ τῆς γλώσσης· και διὰ τοῦτο, ὡς ἀλλοτρίου καλοῦ φῶρας,
 τῶν λόγων ἡμᾶς ἀπήλασεν» και κεφ. 104 «τί μὴ και τούτων ἀπο-
 στερεῖτε ἡμᾶς και ἀπλῶς πάσης Ἑλλάδος φωνῆς.»

(2) Χρυσόστομος τόμ. Γ'. σελ. 38 «Ἐνώμεθα τοίνυν ποθεινοὶ και εὐ-
 νοϊκῆς διαθῶμεν πρὸς ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας. Τοῦτο δὲ ἔσται, ἐὰν μὴ κακῶς
 ποιεῖν, ἀλλὰ και κακῶς πάσχειν ὦμεν παρεσκευασμένοι.» Τόμ. Β'. σελ.
 537 «οὐδὲ γὰρ θέμις χριστιανοῖς, ἀνάγκη και βίη καταστρέφειν τὴν πλά-
 νην, ἀλλὰ και πειθοῖ και λόγῳ και προσηνείᾳ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἐργά-
 ζεσθαι σωτηρίαν.» «εἰ δὲ πού τι και εὐρεθείη διασωθὲν, παρὰ χριστιαν-
 οῖς τοῦτο σωζόμενον εὐροι τις ἂν· τοσοῦτον ἀπέχομεν βλάβην τινὰ παρὰ
 τῆς ἐκείνων ὑποπεύειν ἐπιβουλῆς.»

αυτούς. Εισργάσθησαν μετὰ πολλοῦ ζήλου καὶ ἐπιμελείας πρὸς καταρτισμὸν ὑγιῶς καὶ ἀληθοῦς κοινωνίας, καταδείξαντες, ὅτι τρεῖς εἶναι οἱ οὐσιωδέστατοι παράγοντες αὐτῆς, αἱ εὐσεβεῖς γονεῖς, οἱ ἐνάρετοι διδάσκαλοι καὶ οἱ καλοὶ νομοθέται, οἵτινες κοινῇ συμπράττοντες δύνανται νὰ τύχωσι τοῦ ἐπιζητουμένου σκοποῦ. Ἐξήγειραν τὸ φρόνημα τῶν νέων πρὸς ἀνάκτησιν τὸ μὲν τῆς ἀληθοῦς χριστιανικῆς ἠθικῆς, τὸ δὲ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς δόξης καὶ εὐκλείας, κατορθώσαντες, ὅπως ἑκάτερα ἀναδώσῃ νέαν καὶ λαμπροτέραν λάμπην. Ἐμύχθησαν ὑπὲρ τῆς καταπολεμήσεως ἐκείνων τῶν χριστιανῶν τῆς ἐποχῆς αὐτῶν, οἵτινες ἐμίσουν τὰ συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων καὶ μάλιστα τὴν φιλοσοφίαν αὐτῶν, ἀποδείξαντες, ὅτι οὐδεμία ὑφίσταται πραγματικὴ διαμάχη τῆς χριστιανικῆς πρὸς τὴν ἀληθῆ ἔθνικὴν μόρφωσιν. Ἐσπούδασαν νὰ συνδέσωσι χριστιανούς καὶ ἔθνικούς διὰ τοῦ δεσμοῦ τῆς ἐνότητος, ἀγάπης καὶ ἑμιονοίας καὶ κατέθηκάν οὕτω τὰ θεμέλια τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἔθνικῆς ἀγωγῆς τῶν νέων. Ἐπὶ τοιούτων δὲ στερεῶν θεμελίων καὶ ἡμεῖς οἱ διδάσκαλοι ἐποικοδομοῦντες ἀναλόγως τῶν σημερινῶν περιστάσεων καὶ ὑποδεικνύοντες, ὅτι ὁ καταρτισμὸς χρηστῆς κοινωνίας ἐξαρτᾶται οὐχὶ ἐκ τῆς διαστάσεως τῶν τριῶν οὐσιωδεστάτων παιδαγωγικῶν στοιχείων, τοῦ οἴκου, τοῦ σχολείου καὶ τῆς πολιτείας, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐνότητος, ἐνεργείας καὶ δραστηριότητος αὐτῶν, θέλομεν δυναθῆ νὰ ἐνσπείρωμεν εἰς τὰς ἀπαλὰς ψυχὰς τῶν νέων τὰ ἀγαθὰ σπέρματα τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἔθνικῆς μορφώσεως καὶ θέλομεν καταστήσει τοὺς ἑλληνόπαιδας χρηστοὺς καὶ ἀγαθοὺς, ὧν ἡ ἡμετέρα πατρίς, ὅπως δοξασθῇ, μεγίστην ἔχει ἀνάγκην.

ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΥΠΟ Α. Κ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΧΟΥ

(Συνέχεια ἴδε τεύχος Ζ' καὶ Η')

III. ΑΝΩΤΕΡΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ.

Αὕτη περιλαμβάνει τὴν ἐν πανεπιστημίῳ, πολυτεχνεῖοις καὶ εἰδικοῖς σχολείοις χορηγουμένην διδασκαλίαν· οὐ μόνον δὲ συμπληροῦται δι' αὐτῶν ἡ ἀνωτέρα καὶ τελειότερα παιδεύσεις, ἀλλὰ μορφοῦται καὶ ἡ πρὸς ἐξάσκησιν βιοποριστικοῦ τινος ἐπαγγέλματος ἀπαιτουμένη εἰδικότης· ἀνώτατοι δὲ σκοποὶ τῶν ἰδρυμάτων τούτων εἰσὶν ἡ καλλιέργεια τῆς ἐπιστήμης καὶ ἡ προαγωγή αὐτῆς δι' αὐτοτελοῦς καὶ ἀπὸ τῆς διδασκαλίας ἀνεξαρτήτου ἐρεῖνης.

Α. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ.

1. Σκοπὸς τῶν πανεπιστημίων εἶναι πρὸ παντὸς ἄλλου ἡ καλλιέργεια γνησίας ἐπιστημοσύνης καὶ ἡ δι' αὐτῆς διαμόρφωσις τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνθρώπου· εἶναι οὕτως εἰπεῖν φυτῶρια ὠρισμένων τινῶν ἐπαγγελμάτων, προαπαιτούντων γενικωτέραν ἐπιστημονικὴν καὶ δὴ φιλολογικὴν προπαρασκευὴν ἥτοι γνῶσιν τῆς λατινικῆς καὶ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης. Τὰ ἐπαγγέλματα ταῦτα εἰσὶ τὰ τῶν ἱερέων, τῶν καθηγητῶν τῆς μέσης καὶ ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως, τῶν νομικῶν καὶ τῶν ἰατρῶν.

2. Διαίκησις. Τὰ πανεπιστήμιά εἰσι σωματεῖα συνιστάμενα ἐκ τοῦ συλλόγου τῶν διδασκόντων καὶ ἐκ τῶν εἰς τὸ μητρώον ἐγγεγραμμένων φοιτητῶν τῶν διαφόρων σχολῶν, ἐν τισὶ δὲ πανεπιστημίῳ, ὡς τοῖς τῆς Βιέννης καὶ τῆς Πράγας, καὶ ἐκ τοῦ συλλόγου τῶν διδασκόντων.

Ὁ σύλλογος τῶν διδασκόντων πανεπιστημίου τινός, ἥτοι ἡ συνέλευσις τῶν μελῶν αὐτοῦ, ὑποδιαιρεῖται εἰς εἰδικωτέρους διδα-

κτικους συλλόγους τῶν τεσσάρων σχολῶν, περιλαμβάνει δὲ πάντας τοὺς τακτικούς καὶ ἐκτάκτους καθηγητάς, τοὺς ὑφηγητάς καὶ τοὺς διδασκάλους. Τὸ διδακτικὸν συμβούλιον σχολῆς τινος διοικεῖται ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῶν καθηγητῶν, ὅπερ συνίσταται ἐκ πάντων τῶν τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων καθηγητῶν, χωρὶς ὅμως νὰ ὑπερβαίῃ ὁ ἀριθμὸς τῶν τελευταίων τὸ ἥμισυ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πρώτων. Ἐν τῷ συμβουλίῳ τῶν καθηγητῶν ἔχουσι ἔδραν καὶ ψήφον συμβουλευτικὴν δύο ἀντιπρόσωποι τῶν ὑφηγητῶν τῆς οἰκείας σχολῆς, μόνον δὲ κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ κοσμητόρου καὶ τοῦ πρυτάνεως ἔχουσι καὶ ψήφον ἀποφασίζουσιν. Τὸ συμβούλιον τῶν καθηγητῶν ἐκλέγει ἐτησίως ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἴτε εἰσέτι ἐνεργῶν εἴτε ποτὲ διατελεσάντων τακτικῶν καθηγητῶν τὸν ἑαυτοῦ πρόεδρον, ὅστις φέρει τὸν τίτλον τοῦ κοσμητοροῦ τῶν καθηγητῶν τῆς οἰκείας σχολῆς. Ἐν Βιέννῃ δὲ καὶ Πράγᾳ ἀποτελεῖται ὑπὸ πάντων τῶν εἰς τὸ μητρώον ἐγγεγραμμένων διδασκῶν σχολῆς τινος συμβούλιον διδασκῶν, ἐκλέγον ἐτησίως τὸν κοσμητόρα τῶν διδασκῶν, ὅστις ἔχει ἔδραν καὶ ψήφον ἐν τῷ συμβουλίῳ τῶν καθηγητῶν. Διδάσκαλοι δὲ λέγονται οἱ μὴ ἐκπροσωποῦντες ἐπιστήμην, ἀλλὰ διδάσκοντες τέχνην τινὰ ἢ ἐμπειρίαν, οἷον ξένην ζῶσαν γλῶσσαν, διδασκομένην οὐχὶ ὑπὸ φιλολογικὴν ἔποψιν, ἀλλὰ χάριν πρακτικῆς ἐκμαθήσεως, γυμναστικῆν, ξιφασκίαν κ.τ.τ.

Ἐκ τῶν καθηγητῶν τῶν διαφόρων σχολῶν ἐκλέγεται ἡ ἀκαδημαϊκὴ σύγκλητος, συνισταμένη ἐκ τοῦ πρυτάνεως, τοῦ ἀντιπρυτάνεως, τῶν κοσμητόρων καὶ τῶν προκοσμητόρων (κοσμητόρων τοῦ παρελθόντος ἔτους) μετὰ τοῦ ἀρχιγραμματέως τοῦ πανεπιστημίου.

Ὁ πρύτανις ἐκλέγεται κατ' ἔτος ἐκ περιτροπῆς ἐξ ἄλλης σχολῆς ἐκ τοῦ συνόλου τῶν τακτικῶν καθηγητῶν ἢ τῶν ποτὲ τοιούτων ἐν τῷ σχετικῷ πανεπιστημίῳ διατελεσάντων, ἐν Βιέννῃ δὲ καὶ Πράγᾳ δύνανται νὰ ἐκλεχθῶσιν ὡς συγκλητικοὶ καὶ ἔξοχα μέλη ἐκ τοῦ διδακτορικοῦ συλλόγου, κατ' ἐξαίρεσιν δὲ καὶ πρυτάνεις. Ἐν Βιέννῃ καὶ Πράγᾳ οἱ σύλλογοι τῶν καθηγητῶν καὶ τῶν διδασκῶν τῆς σχολῆς, ἐξ ἧς πρόκειται νὰ ἐκλεχθῇ ὁ πρύ-

τανις, προτείνουσιν ἀνὰ δύο ἄτομα, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ ἀκαδημαϊκὴ σύγκλητος ἐκλέγει τὸν πρύτανιν. Εἰς δὲ τὰ λοιπὰ πανεπιστήμια τὰ συμβούλια τῶν καθηγητῶν τῶν διαφόρων σχολῶν ἐκλέγουσιν ἀνὰ τέσσαρα πρόσωπα, ὧν δύο ἀναγκαίως εἰσὶ τακτικοὶ καθηγηταί, οἱ δὲ ἕτεροι δύο δύνανται νὰ ὦσι καὶ ἔκτακτοι ἢ ὑφηγηταί· οἱ οὕτως ἐκλεχθέντες, ἰσὺ τὸν ἀριθμὸν, συνέρχονται ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἀποχωροῦντος πρυτάνεως καὶ ἐκλέγουσι τὸν νέον πρύτανιν. Ὁ ἐκλεχθεὶς πρύτανις ὡς καὶ οἱ ἐκλεχθέντες κοσμητόρες ἐγκρίνονται ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ὅπερ ἀποφασίζει, ὅταν δι' ἰσοψηφίαν ματαιωθῇ ἢ ἐκλογή ὠρισμένου προσώπου ὡς πρυτάνεως, ἐνῶ κατὰ τὴν αὐτὴν περίπτωσιν εἰς τὰς τῶν κοσμητόρων ἐκλογὰς ἡ ἀκαδημαϊκὴ σύγκλητος ἀποφασίζει μετὰ τῶν τὸν ἀνώτερον ἀριθμὸν ψήφων λαβόντων ὑποψηφίων.

Συνήθως οἱ φοιτηταὶ πανεπιστημίου ἢ σχολῆς τινος δὲν ἀποτελοῦσιν ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν σωματεῖόν τι, ὅθεν ἀπαγορεύεται αὐτοῖς ἡ συγκρότησις τακτικῶν συνεδριάσεων, ἢ ἐκλογή προέδρου ἢ ἀντιπροσώπων ἢ καὶ γραμματέων καὶ ἐπιμελητῶν. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως δὲν ἐμποδίζεται ὁ σχηματισμὸς συλλόγων ἢ ἐταιριῶν μετὰ τῶν φοιτητῶν, εἴτε χάριν στενωτέρου συνδέσμου τῶν ἐκ τῆς αὐτῆς πατρίδος προερχομένων φοιτητῶν, εἴτε χάριν ἐπιστημονικοῦ ἢ ἄλλου τινὸς οὐχὶ δὲ καὶ πολιτικοῦ σκοποῦ, ἐννοεῖται ὅμως, ὅτι διέπονται τὰ τῶν σωματείων τούτων ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ νόμου περὶ σωματείων καὶ ἐταιριῶν.

3. Διαιρέσις. Τὰ αὐστριακὰ πανεπιστήμια περιέχουσι τέσσαρας σχολὰς, οἷον τὴν καθολικὴν θεολογικὴν (τινὰ δὲ ἀντ' αὐτῆς ἔχουσιν ἀναλόγως τῆς ἐπικρατούσης τοῦ πληθυσμοῦ θρησκείας διαμαρτυρουμένην ἢ ὀρθόδοξον), τὴν νομικὴν καὶ τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν, τὴν ἰατροχειρουργικὴν καὶ τὴν φιλοσοφικὴν σχολήν. Ἐν τοῖς πανεπιστημίοις τῆς Lemberg καὶ τοῦ Innsbruck ἐλλείπει ἡ ἰατρικὴ σχολή, πρόκειται ὅμως κατ' αὐτὰς νὰ εἰσαχθῇ (1881).

4. Διδασκαλία. Εἰς τὰς διαφόρους σχολὰς περιλαμβάνονται ἐπιστήμαι ἀναγόμεναι εἰς αὐτὰς, μόνον δὲ εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σχολήν.

λὴν ἀνάγονται ἐκτὸς τῆς φιλοσοφίας, τῆς ἱστορίας, τῆς γεωγραφίας, τῆς ἀρχαιολογίας, τῆς φιλολογίας, τῆς γλωσσολογίας καὶ τῶν μαθηματικῶν καὶ αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι.

α'. Ἐλευθερία ἀκροάσεως. Οἱ φοιτηταὶ εἰσιν ἐλεύθεροι ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν παραδόσεων, τῆς σειράς αὐτῶν, τοῦ χρόνου καὶ τοῦ καθηγητοῦ, οὗτινος θέλουσι ν' ἀκροασθῶσι· περιορισμὸς δὲ τις τῆς ἐλευθερίας ταύτης ἀφορᾷ μόνον τοὺς ὄρους, ὑφ' οὓς δύνανται νὰ προσέλθωσιν εἰς τὰς αὐστηρὰς λεγομένας ἐπὶ διδασκαλίᾳ ἐξετάσεις. Μόνον λοιπὸν ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην δύναται νὰ γείνη λόγος περὶ διακρίσεως τῶν παραδόσεων εἰς ὑποχρεωτικὰς καὶ εἰς μὴ ὑποχρεωτικὰς ἢ τοὶ ἐλευθέρως, ἐφ' ὅσον τῶν μὲν πρώτων ἀκροῶνται ὑποχρεωτικῶς οἱ θέλοντες νὰ ὑποστῶσι τὰς ἀνωτέρω ἐξετάσεις φοιτηταὶ, ἐνῶ οἱ τῶν τελευταίων ἀκρόασις ἀπόκειται εἰς τὴν ἐλευθέραν αὐτῶν ἐκλογὴν. Ἐκτὸς τούτου ἀπαιτεῖται, ἵνα τις λάβῃ τὴν ἄδειαν νὰ προσέλθῃ εἰς τὰς διδασκαλικὰς ἐξετάσεις, ἀπόδειξις, πλειοετοῦς φοιτήσεως τοῦ πανεπιστημίου· καὶ διὰ μὲν τὴν θεολογικὴν διδασκαλικὴν ἐξέτασιν φοιτήσις τεσσάρων ἐτῶν, διὰ δὲ τὴν φιλοσοφικὴν τριῶν, διὰ τὴν ἰατρικὴν πέντε καὶ διὰ τὴν νομικὴν τεσσάρων ἐτῶν· ἡ αὕτη δὲ διάταξις ἰσχύει εἰς πάσας τὰς πρὸς ἀπόκτησιν σχετικοῦ τινος ἐπαγγέλματος ἀπαιτούμενας δημοσίας ἐξετάσεις. Ἐπιτρέπεται τοῖς αὐστριακοῖς φοιτηταῖς νὰ φοιτῶσι καὶ εἰς ἄλλοδαπὰ πανεπιστήμια, ὀφείλουσιν ὅμως μέρος τῶν ὠρισμένων ἐτῶν νὰ διανύσωσι ἐν αὐστριακῷ πανεπιστημίῳ, καὶ δὴ οἱ μὲν ὑποψήφιοι διδάκτορες τῆς φιλοσοφικῆς τοῦλάχιστον ἐν ἔτος, οἱ δὲ τῶν λοιπῶν σχολῶν τοῦλάχιστον δύο ἔτη.

Ἐκαστος τακτικὸς φοιτητὴς διατελεῖ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ μόνον ἐν μιᾷ σχολῇ φοιτητῆς, δύναται ὅμως κατὰ διαφόρους χρόνους καὶ εἰς διαφόρους σχολὰς νὰ ἐγγραφῇ, δὲν ἀπαγορεύεται δ' αὐτῷ ἡ ἀκρόασις καὶ ἄλλων ἐκτὸς τῶν τῆς σχολῆς τοῦ μαθημάτων. Ὁ ὑπὸ τῶν φοιτητῶν διανυόμενος ἀκαδημαϊκὸς χρόνος ὑποδιαιρεῖται εἰς ἑξαμηνίας· ἵνα δὲ ὑπολογισθῇ αὐτοῖς πλήρης τις ἑξαμηνία ἐν τῇ ἀκαδημαϊκῇ αὐτῶν θητείᾳ, ἀπαιτεῖται συνήθως ἡ ἐγγραφή καὶ φοιτήσις εἰς τὸσα μαθήματα, ὥστε νὰ συμπληρωθῶσι καθ'

ἑβδομάδα τοῦλάχιστον 10 ὥραι ἐκτὸς τῶν ὥρῶν τῶν ὑπὸ διδασκαλῶν διδασκομένων μαθημάτων.

Ἰδιωτικὴ διδασκαλία ἐν τοῖς μαθήμασι τοῦ πανεπιστημίου δὲν ἐπιτρέπεται καὶ ἰδιοδιδάκτους μαθητὰς δὲν ἔχει τὸ πανεπιστήμιον· ἰδιαιτέραι δὲ σπουδαὶ ἄνευ τῆς φοιτήσεως τῶν δημοσίων παραδόσεων δὲν δικαιούσι πρὸς ὑποβολὴν εἰς διδασκαλικὰς ἢ ἐπὶ ἐπαγγέλματι γινομένας ἐξετάσεις· μόνον δὲ εἰς τὰς τελευταίας ταύτας ἐξετάσεις τῶν νομικῶν καὶ τῶν πολιτικῶν ὑπαλλήλων ἐπιτρέπονται ἐν τισὶ περιστάσεσιν ἐξαιρέσεις, οὐχὶ ὅμως καὶ κατὰ τὰς ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ διδασκαλικὰς ἐξετάσεις.

β'. Ἐλευθερία διδασκαλίας. Ἡ δημοσία ἐν πανεπιστημίοις διδασκαλία ἐπιτρέπεται μόνον τοῖς καθηγηταῖς, ὑφηγηταῖς καὶ διδασκάλοις. Ἐκαστος καθηγητῆς διορίζεται μόνον δι' ὠρισμένον τι εἰδικὸν μάθημα, ἀπορρέον ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ εἰδικότητος, ἐπιτρέπεται δὲ αὐτῷ κατόπιν ἀπλῆς εἰδοποιήσεως τοῦ συμβουλίου τῶν καθηγητῶν νὰ ἐκτελῇ παραδόσεις καὶ περὶ ἄλλων μαθημάτων συγγενῶν τῆς σχολῆς αὐτοῦ. Ἐὰν ὅμως ἐπιθυμῇ νὰ διδάξῃ μαθήματα μὴ πρὸς τὸ εἰδικὸν ἑαυτοῦ μάθημα συγγενῆ ἢ εἰς ἄλλην σχολὴν ἀνήκοντα, ὀφείλει νὰ λάβῃ τὴν ἐπὶ τούτῳ ἄδειαν τοῦ ὑπουργείου. Ἀπαξ δὲ διορισθεὶς ὁ καθηγητῆς, δὲν δύναται πλέον νὰ ἐγκατασταθῇ ὡς ὑφηγητῆς ἑτέρου μαθήματος ἢ νὰ δώσῃ ἐξετάσεις διδασκαλικὰς ἐνώπιον ἑτέρας σχολῆς. Οἱ δὲ ὑφηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι περιορίζονται ἐν ταῖς παραδόσεσιν αὐτῶν εἰς τὸ μάθημα, δι' ὃ ἔλαβον τὴν ὑπουργικὴν ἄδειαν.

Δι' ἐν καὶ τὸ αὐτὸ μάθημα δύναται νὰ ὑπάρχωσι πλείοτεροι καθηγηταὶ καὶ ὑφηγηταὶ· μαθήματα δὲ, ὧν ἡ ἐξέτασις εἰς τὰς διδασκαλικὰς καὶ τὰς ἐπὶ ἐπαγγέλματι ἐξετάσεις εἶναι ὑποχρεωτικῆς, πρέπει ἀναγκαιῶς νὰ ἀντιπροσωπεύωνται ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ὑπὸ τινος καθηγητοῦ· εἴθην διορίζεται ἀμέσως ἀντικαταστάτης ἐν περιπτώσει χηρείας τῆς θέσεως. Ἄλλως ὅμως ὁ διορισμὸς τῶν καθηγητῶν γίνεται μόνον καθ' ὅσον παρουσιάζονται ἱκανοὶ ὑποψήφιοι. Ἐκάστη εἰδικὴ ἐπιστήμη δύναται νὰ ἀντιπροσωπευθῇ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ, ὅπου ἐν εὐρεθῇ ἀνὴρ, τεκμηριῶν ἕξοχον

πρὸς τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐπιστήμης ἐκείνης ἰκανότητα. Τοιοῦτοι ἔδρα λοιπὸν εἰς μόνον προσωρινὰ καὶ ἐξαροτῶνται ἀπὸ τῆς ὑπάρξεως καταλλήλου καὶ ἐπὶ τούτῳ καλουμένου σοφοῦ.

Ὡς πρὸς δὲ τὸ περιεχόμενον, τὴν ἔκτασιν καὶ διάρκειαν τῶν παραδόσεων ἐν πανεπιστημίῳ ἰσχύει, ὅτι οἱ διδάσκοντες ὑποχρεωτικὰ μαθηματὰ ὀφείλουσιν εἴτε ἐν τῷ ἔξαμηνίῳ εἴτε κατ' ἐξαιρέσειν ἐν τῷ ἔσσοῦς νὰ ἐξάντλήσωσι τοιοῦτοτρόπως τὸ θέμα αὐτῶν, ὥστε οἱ φοιτηταὶ νὰ δυνηθῶσι κατὰ τὰς ἐξετάσεις ν' ἀποδείξωσι τὴν τελείαν αὐτῶν ἐκπαίδευσιν καὶ νὰ συμπληρώσωσι τὴν ἀκρόασιν πάντων τῶν εἰδικῶν μαθημάτων τῆς σχολῆς αὐτῶν ἐν τῷ νομίμῳ τῆς ἀκαδημαϊκῆς θητείας χρόνῳ, χωρὶς νὰ κουράζωνται.

δ. Ὅροι ἐγγραφῆς φοιτητῶν. Ὑποδιαιροῦνται οἱ φοιτηταὶ τῶν πανεπιστημίων εἰς τακτικούς καὶ ἐκτάκτους.

α. Τακτικοὶ φοιτηταί. Οὐδεὶς ἐγγράφεται τακτικὸς φοιτητῆς εἰ μὴ ὑπέστη ἐν τινὶ δημοσίῳ γυμνασίῳ τὰς ἀπολυτηρίους ἐξετάσεις μὲ ἐπιτυχίαν τοῦλάχιστον πρώτου ἢ δευτέρου βαθμοῦ προόδου καὶ ἀπέδειξε τοιοῦτοτρόπως τὴν διὰ τὴν πανεπιστημιακὴν φοίτησιν ὠριμότητα αὐτοῦ. Ἡ παραδοχὴ τῶν τακτικῶν φοιτητῶν γίνεται ἐν ἀρχῇ τῆς χειμερινῆς ἢ τῆς θερινῆς ἑξαμηνίας διὰ τῆς εἰς τὸ μητρώον ἐγγραφῆς, δι' ἧς ὁ ἐγγραφόμενος γίνεται πολίτης ἀκαδημαϊκός, συμμετέχων τῶν τοῖς πολίταις τούτοις ἀνηκόντων δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων, καὶ δικαιούται μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν λοιπῶν ὅρων νὰ εἰσαχθῇ εἰς διδασκαρικὰς καὶ εἰς ἐκείνας τὰς ἐπὶ ἐπαγγέλματι (δημοσίας ἢ πρακτικὰς λεγομένας) ἐξετάσεις, ὅσαι προϋποθέτουσιν ἀκαδημαϊκὰς σπουδὰς. Ἡ εἰς τὸ μητρώον ἐγγραφὴ εἶναι ὑποχρεωτικὴ εἰς τε τοὺς ἀπολυτήριον ὠριμότητος λαβόντας τελιοφοίτους τῶν γυμνασίων, εἰς τοὺς ἐξ ἑτέρου πανεπιστημίου εἰς ἕτερον μεταβαίνοντας καὶ εἰς τοὺς εἰς τὸ αὐτὸ πανεπιστήμιον μετὰ διακοπὴν μακροτέραν τοῦ ἑξαμήνου πάλιν εἰσερχομένους.

β. Καὶ ὑπήκοοι ξένων κρατῶν δύνανται νὰ ἐγγραφῶσιν εἰς τὸ μητρώον αὐστριακοῦ πανεπιστημίου, ἐὰν κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ ἐγγρά-

φοντος κοσμήτορος ἔχωσι τὸν βαθμὸν τῆς καθόλου προπαιδείας, οἷος ἀπαιτεῖται καὶ παρ' αὐστριακοῦ φοιτητοῦ κατὰ τὴν ἐγγραφὴν ταύτην, ἢ ἐὰν προσελθόντες ἐξ ἀλλοδαποῦ πανεπιστημίου προσαγάγωσιν ἑπαρκῆς ἐνδεικτικὸν πανεπιστημιακῆς ἀκροάσεως. Ἀλλ' οὗτοι οὐδεὶς ἐγγράφεται εἰς τὸ μητρώον, δυνάμει ἐπιβεβλημένης ποινῆς ἀποκλεισθεὶς ἐξ ἀπάντων τῶν αὐστριακῶν ἢ τινος ἀλλοδαποῦ πανεπιστημίου· ἐὰν δέ τις, ἐγγραφεὶς ἤδη, φωραθῇ τοιοῦτος, ἀποβάλλεται πάραυτα τοῦ πανεπιστημίου. Ἀφ' ἑτέρου ὁμοίως ἐξήρηται ἐκ τῆς κρίσεως τοῦ συμβουλίου τῶν καθηγητῶν καὶ τῆς ἐγκρίσεως τῆς ἀκαδημαϊκῆς συγκλήτου ἢ παραδοχῆ φοιτητοῦ ἀποβληθέντος ἐξ ἑτέρου αὐστριακοῦ πανεπιστημίου. Τὴν ἀποβολὴν ἐκ τινος πανεπιστημίου ἐπὶ 1—4 ἑξάμηνια ἢ ἐς αἰεὶ ἐπιβάλλει ἢ ἀκαδημαϊκὴ σύγκλητος, ἀλλ' ὁ ἀποκλεισμὸς φοιτητῶν ἀπὸ πάντων τῶν αὐστριακῶν πανεπιστημίων δύναται ν' ἀποφασισθῇ μόνον ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς ἐκπαίδευσεως τῆ προτάσει τῆς ἀκαδημαϊκῆς συγκλήτου.

Ἐκάστος φοιτητῆς παρουσιάζεται πρὸς ἐγγραφὴν εἰς τὸ μητρώον εἴτε 3 ἡμέρας πρὸ τῆς ἐνάρξεως εἴτε 14 ἡμέρας μετὰ τὴν ἑναρξιν τῆς ἑξαμηνίας ἐνώπιον τοῦ κοσμήτορος τῆς οικείας σχολῆς, ὑποβάλλει αὐτῷ εἰς διπλοῦν ὡς τεκμήριον τῆς πανεπιστημιακῆς αὐτοῦ ὠριμότητος τὸ ἀπολυτήριον ἢ τὸ ἐνδεικτικὸν φοιτήσεως εἰς ἕτερον πανεπιστήμιον καὶ σημείωσιν παρ' αὐτοῦ γεγραμμένην καὶ ὑπογεγραμμένην περὶ τῆς ἡλικίας, προελεύσεως, θρησκείας, μέχρι τοῦδε φοιτήσεως εἰς κατώτερα σχολεῖα καὶ γυμνάσια, ὡς καὶ τῆς ἐπιθυμίας αὐτοῦ νὰ σπουδᾷ ἐπιστήμην τινὰ τῆς σχολῆς ταύτης· τὴν αὐτὴν σημείωσιν θέλουσι προσάγει καὶ οἱ κατὰ τὴν προηγουμένην ἑξαμηνίαν εἰς ἕτερον σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου ἐγγραφέντες.

Περὶ τῆς ὠριμότητος τοῦ αἰτούντος ἀποφαίνεται τὸ συμβούλιον τῶν καθηγητῶν τῆς σχολῆς, εἶναι δὲ ἡ ἀπόφασις αὕτη ἀνεκκλήτος. Μετὰ δὲ τὴν ἐγκρίσιν τῆς αἰτήσεως αὐτοῦ ὁ μὲν κοσμήτωρ κηρύττει δεκτὸν τὸν φοιτητὴν, ἐπιστρέφει αὐτῷ ἐν προσυπογεγραμμένον ἀντίτυπον τῆς ἀνωτέρω βιογραφικῆς σημειώσεως καὶ

ἐγγεῖρξιν αὐτῷ προσωρινὸν εἰσιτήριο, δυνάμει τοῦ ὑποίου ὁ φοιτητῆς δικαιούσται νὰ ἀποτίσῃ εἰς τὸ ταμείον τοῦ πανεπιστημίου τὸ δικαίωμα τῆς εἰς τὸ μητρώον ἐγγραφῆς μετὰ τοῦ χαρτοσήμου· λαβὼν δὲ παρὰ τοῦ ταμίου τὴν σχετικὴν διπλότυπον ἀπόδειξιν παρουσιάζεται εἰς τὴν πρυτανείαν πρὸς ἐγγραφὴν εἰς τὸ μητρώον. Μετὰ τινὰς δὲ ἡμέρας, καλούμενοι οἱ ἐγγραφέντες, παρέχουσι διὰ χειραφίας εἰς τὸν πρύτανιν τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι θέλουσι βιώσει κατὰ ἀρμόζει πολίτη ἀκαδημαϊκῶ κατὰ τοὺς ἀκαδημαϊκοὺς νόμους καὶ προσφέρει ὑπακοὴν καὶ σεβασμὸν εἰς τὰς ἀκαδημαϊκὰς ἀρχάς, μεθ' ὃ δίδεται αὐτοῖς τὸ ὀριστικὸν εἰσιτήριο. Συγχρόνως δὲ ἐφοδιάζεται ἕκαστος φοιτητῆς δι' ἑνὸς βιβλίου φοιτήσεως (δεδεμένου), ὅπερ θέλει χρησιμεύσει αὐτῷ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν πανεπιστημιακῶν αὐτοῦ σπουδῶν, καὶ ὅταν ἐξ ἑνὸς εἰς ἕτερον πανεπιστήμιον μεταβῆ, εἰς τε τὴν παρὰ τῶν καθηγητῶν ἰδιόχειρον ἐγγραφὴν τῶν μαθημάτων, ὧν τινων θέλει νὰ ἀκροασθῆ, εἰς τὴν μετὰ τὸ τέλος ἐκάστης ἐξαμηνίας παρὰ τῶν ἰδίων γινομένην βεβαίωσιν τῆς τακτικῆς φοιτήσεως καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ταμίου ἐξόφλησιν τῆς πληρωμῆς τῶν διδάκτρων, τέλος δὲ καὶ εἰς τὴν ἐπιτῆ βάσει τοῦ βιβλίου τούτου ἔκδοσιν τοῦ ἐνδεικτικοῦ ἀποφοιτήσεως ἢ τοῦ ἀποφοιτητηρίου.

Ἡ δὲ ἐγγραφὴ τῶν φοιτητῶν εἰς τὸν κατάλογον τῶν παραδόσεων τῶν διαφόρων καθηγητῶν, ὡς καὶ ἡ ἰδιόχειρος σημείωσις τῶν καθηγητῶν εἰς τὸ ἀνωτέρω βιβλίον, γίνεται καθ' ἑξαμηνίαν ἐντὸς τοῦ πρὸς ἐγγραφὴν εἰς τὸ μητρώον ὀριζομένου χρόνου. Μετὰ παρέλευσιν δὲ αὐτοῦ ὁ ταμίης μόνον ἐπιπροσαγωγῆς εἰδικῆς ἀδείας τοῦ πρυτάνεως, ὅτι ἐπιτρέπει τῷ σχετικῷ καθηγητῇ νὰ ἐγγράψῃ μετὰ τῶν ἀκροατῶν τοῦ τὸν καθυστερήσαντα, δύναται νὰ εἰσπράξῃ παρ' αὐτοῦ τὰ διδάκτρα. Καὶ αἱ περὶ τῶν τοιούτων καθυστερησάντων ἀποφάσεις τῆς ἀκαδημαϊκῆς συγκλήτου εἰσὶν ἀνεκκλητοί.

β'. Ἐκτακτοὶ ἀκροαταί. Οὗτοι δὲν ἐγγράφονται εἰς τὸ μητρώον· ἀλλ' οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἀκροασθῶσι μαθήματός τινος, χωρὶς νὰ κέκτηνται τὴν ὡς ἀνωτέρω πανεπιστημιακὴν ὠριμότητα, ὀφεί-

λοῦσι νὰ παρουσιασθῶσιν αὐτοπροσώπως εἰς τὸν κοσμήτορα τῆς οἰκείας σχολῆς καὶ νὰ ὑποβάλωσιν αὐτῷ βιογραφικὴν σημείωσιν μετ' αἰτήσεως δηλούσης τὰ μαθήματα, εἰς ἃ ζητοῦσιν νὰ φοιτήσωσιν. Οἱ τοιοῦτοι φοιτηταὶ δύνανται νὰ ἐγγραφῶσιν εἰς ἰδιαίτερον βιβλίον, ἐὰν ᾧσι τοῦλάχιστον δεκαεξαετείς καὶ κέκτηνται βαθμὸν διανοητικῆς μορφώσεως καθιστῶντα τὴν φοίτησιν τῶν παραδόσεων εὐκτέαν καὶ λυσιτελεῖ εἰς αὐτούς· ἀμφισβόλια δὲ περὶ τούτου δικάζονται ἀνεκκλητῶς ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῶν καθηγητῶν. Οἱ ἑκτακτοὶ ἀκροαταὶ λαμβάνουσιν ἀπόδειξιν ἐγγραφῆς, διαφέρουσαν τῶν εἰσιτηρίων τῶν τακτικῶν φοιτητῶν, ἐφοδιάζονται δὲ καὶ δι' ὁμοίου βιβλίου ἀκροάσεως, ἰσχύοντος ἐπὶ δύο μόνον ἐξαμηνίας.

Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐκτάκτων ἀκροατῶν ἀνήκουσι αἱ ἀκροαταὶ· α'. ἱερατικοὶ ἐκ τινος ἱερατικοῦ διδασκαλείου ἢ τάγματος μοναχικοῦ, μὴ ὑποστάντες τὴν γυμνασιακὴν ἀπολυτήριον ἐξετάσιν, πρὸ χειρισθέντες εἰς τινὰ ἱερατικὸν βαθμὸν καὶ ἀκολουθοῦντες ἄν τὰ μαθήματα τῆς θεολογικῆς σχολῆς.

ββ'. οἱ φαρμακοποιοί.

γγ'. οἱ μαθηταὶ τῶν γυμνασίων καὶ βιοτεχνικῶν γυμνασίων, οἵτινες κατὰ τὰς ἀπολυτηρίους ἐξετάσεις δὲν ἐπέτυχον τὴν ἀπαιτούμενην τῆς πανεπιστημιακῆς αὐτῶν ὠριμότητος διακήρυξιν καὶ οἵτινες οὐχ ἤττον ἐπιθυμοῦσι νὰ φοιτήσωσιν εἰς τινὰ μαθήματα τοῦ πανεπιστημίου. Οἱ τοιοῦτοι δύνανται μὲν γὰρ ἐγγραφῶσιν εἰς τινὰς παραδόσεις τῆς φιλοσοφικῆς, τῆς νομικῆς ἢ τῆς ἰατρικῆς σχολῆς, δὲν δύναται ὁμοῦς νὰ ἔχη σημασίαν ἡ ἐγγραφὴ αὕτη πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἀκαδημαϊκῆς ὀητείας· δὲν ἐπιτρέπεται αὐτοῖς νὰ ἐγγραφῶσιν εἰς δύο ἢ πλείωτερά, ἐκ τῶν μαθημάτων ἐκείνων, ὧν ἡ ἀκρόασις δύναται νὰ ἐνισχύσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν ἐλπίδα, ὅτι μόνον κατὰ τύπους ἐξωτερικοὺς δὲν ἀνήκουσιν εἰς τοὺς τακτικοὺς φοιτητὰς τῆς σχολῆς καὶ ὅτι θέλουσι κατορθώσει κατόπιν νὰ ὑπολογισθῆ ὑπὲρ αὐτῶν ἡ σχετικὴ ἐξαμηνία ἀφοῦ ὑποστῶσι νέας ἀπολυτηρίους ἐξετάσεις καὶ ἐπιτύχωσιν. Ὁ παραβαίνων τὴν διάταξιν ταύτην εἴτε ἀποκλείεται ἐκ τῆς φοιτήσεως τοῦ μαθήματος εἴτε καὶ ἀποβάλλεται τοῦ πανεπιστημίου.

γ'. *Μαλοὶ δὲ ἀκροαταὶ δύνανται ἐν παντὶ χρόνῳ νὰ προσέλθωσιν εἰς τὰς παραδόσεις τῆς ἀδείας τῶν σχετικῶν καθηγητῶν.*

β. *Καταβολὴ δικαιωμάτων.*

α'. *Δικαίωμα ἐγγραφῆς.* Καταβάλλονται φιορ. 2,10 (δρ. 5,25) ἔκτος τοῦ χαρτοσήμου διὰ πᾶσαν εἰς τὸ μητρώον ἐγγραφὴν. Κατὰ πᾶσαν δὲ μετάβασιν φοιτητοῦ τινος εἰς ἑτέραν σχολὴν τοῦ αὐτοῦ πανεπιστημίου ἢ ἑξαμηνιαίαν ἀνανέωσιν πληρόνεται μόνον τὸ τέλος τοῦ χαρτοσήμου.

β'. *Ἀποδείξεις ἀκροάσεων.* Αἱ διαβεβαιώσεις ἢτοι ἀποδείξεις ἀκροάσεως, ἅς οἱ καθηγηταὶ ἐγγράφουσιν εἰς τὸ βιβλίον φοιτήσεως τοῦ φοιτητοῦ, ὑπόκεινται καθ' ἑξαμηνίαν εἰς χαρτόσημον προσκολλώμενον εἰς τὴν θέσιν ἐκάστης ὑπογραφῆς τοῦ καθηγητοῦ.

γ'. *Δίδακτρα.* Ἐὰν μαθήματα ἐν πανεπιστημίοις παρέχονται εἴτε ἀντὶ διδάκτρων εἴτε δωρεάν (δημόσια).

Ἐκαστος τακτικὸς καθηγητῆς ὑποχρεοῦται νὰ παραδίδῃ καθ' ἐκάστην τρίτην ἑξαμηνίαν δωρεάν ἐν τι μάθημα μονόωρον ἢ δίωρον καθ' ἑβδομάδα περὶ μέρος τοῦ μαθήματος αὐτοῦ ἢ ἑτέρου τοιοῦτου, τοῦ ὁποίου τὴν παράδοσιν, εἰ δὲν ἦναι ὑποχρεωμένος ἐκ τοῦ διορισμοῦ, ἔλαβεν ὁμῶς τὴν ἀδείαν νὰ ἐκτελέσῃ. Ἐκτὸς τῶν μαθημάτων τούτων εἰς οὐδένα τῶν τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων καθηγητῶν καὶ ὑφηγητῶν ἐπιτρέπεται ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ ὑπουργείου τῆς ἐκπαιδεύσεως νὰ διδάσκωσι μάθημά τι δωρεάν.

Ἐὰν δὲ ἀντὶ διδάκτρων διδασκόμενα μαθήματα ὑπάγονται εἰς τὰς περὶ τούτου διατάξεις τοῦ νόμου, ὅστις ὥρισε τὸν ἐλάχιστον ὅρον τῶν παρὰ τοῦ καθηγητοῦ εἰσπρακτέων διδάκτρων ἐκάστου μαθήματος, χωρὶς ὁμῶς νὰ περιορίσῃ καὶ τὴν αὔξησιν αὐτῶν, περὶ τῆς ἀποφασίζει ὁ κοσμητὼρ. Ὁ ἐλάχιστος ὅρος διδάκτρων ἑξαμηνίας διὰ μάθημά τι ἀνέρχεται εἰς τσσακίς φιορ. 1,05 (δρ. 2,65) ὅσας ὥρας καθ' ἑβδομάδα διδάσκειται τὸ μάθημα. Ἐκαστος μισθοδοτούμενος καθηγητῆς ὑποχρεοῦται νὰ διδάξῃ ὠρισμένον ἀριθμὸν ὡρῶν (ὀριζόμενον συνήθως ἐν τῶν διορισμῶν αὐτοῦ), ἀντὶ τοῦ ἐλαχίστου ὅρου τῶν διδάκτρων· δι' ἄλλα δὲ μαθήματα παρ' αὐτοῦ διδασκόμενα δύναται νὰ ζητήσῃ καὶ μείζονα διδάκτρα. Εἰς τὸν πε-

ριορισμὸν δὲ τούτον ὑπάγονται καὶ οἱ ἐκτάκτοι καθηγηταί, ὅταν μισθοδοτῶνται· οἱ δὲ ἀμισθοὶ ἐκτάκτοι καθηγηταὶ ὡς καὶ οἱ ὑφηγηταὶ δύνανται νὰ διδάσκωσιν ἀντὶ οἰουδήποτε διδάκτρου.

Ἐκαστος φοιτητῆς, τακτικὸς, ἐκτάκτος ἢ ἀκροατῆς, ὑποχρεοῦται εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν διδάκτρων, εἰ μὴ ἀπηλλάγη νομίμως αὐτῶν.

Ἀπαλλάσσονται δὲ τῶν διδάκτρων μόνον οἱ πράγματι ἐνδεεῖς, περὶ ὧν ὑπάρχει γνωστὸν, ὅτι οὔτε αὐτοὶ, οὔτε αἱ γονεῖς αὐτῶν κατέχουσιν ἐπαρκῆ τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως· οἱ τοιοῦτοι δὲ ὀφείλουσι προσέτι νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι καθ' ὅλην τὴν εἰς τὰ γυμνάσια φοιτήσιν ἀπέδειξαν ἀρίστην διαγωγὴν καὶ ἠξιώθησαν ἀπολυτηρίου τοῦ πρώτου βαθμοῦ προόδου· γίνεται δὲ τότε ἡ ἀπαλλαγὴ εἴτε τοῦ ἡμίσεος εἴτε τοῦ ὅλου τῶν διδάκτρων. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀπορατισθῇ ἡ ἀπαλλαγὴ αὐτῶν, ὀφείλουσιν οὐχ ἥττον νὰ ἀποτίσωσι διδάκτρα διὰ τὰ μαθήματα τῆς πρώτης ἑξαμηνίας, ἀπαλλάσσονται δὲ μόνον τῶν τῆς δευτέρας καὶ ἐφεξῆς· ἡ ἀπὸ τῶν διδάκτρων ἀπαλλαγὴ αἰτρεταὶ ἢ δὲν χορηγεῖται ὅταν ἐκ τοῦ βίου τοῦ φοιτητοῦ ἢ τῶν γονεῶν αὐτοῦ τεκμαίρηται ὅτι ποιοῦσιν ἔξοδα περιττά. Εἰς ὑποτρόφους δὲ γίνεται τότε μόνον συγκατάβασις, εἰ δὲν ἀποδείξωσιν ὅτι δὲν ἐπαρκεῖ αὐτοῖς ἡ ὑποτροφία πρὸς συντήρησιν αὐτῶν.

Καὶ εἰς ἀλλοδαποὺς χορηγεῖται τοιοῦτο πρόνομιον ὑπὸ τοῦσιν αὐτοῦσ ὅρους, εἰ ἄλλως καὶ εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς πατρίδος αὐτῶν γίνωνται δεκτοὶ ἐνδεεῖς αὐστριακοὶ φοιτηταὶ ἄνευ διδάκτρων.

Ἡ ἀπαλλαγὴ τῶν διδάκτρων δὲν ἰσχύει, μεταβαλόντος τοῦ φοιτητοῦ εἰς ἕτερον πανεπιστήμιον ἢ ἀκροωμένου μαθημάτων ἑτέρας σχολῆς· προσέτι δὲ δὲν δύναται νὰ διαρκέσῃ ἡ ἀπαλλαγὴ πλεον τῶν τεσσάρων ἑξαμηνιῶν καὶ μόνον διὰ τὰ μαθήματα τῶν μισθοδοτούμενων καθηγητῶν, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου ἀπαιτεῖται συναίνεσις τῶν ἐκτάκτων καθηγητῶν καὶ τῶν ὑφηγητῶν πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν ὀφειλομένων αὐτοῖς διδάκτρων. Διὰ δὲ τοῦσ φοιτητοῦσ τῆς νομικῆς καὶ τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν ἐπικρατεῖ μείζον ἐπιείκεια ὡς πρὸς τὰ διδάκτρα, διότι ἀπαλλάσσονται τοῦ ἡμίσεος αὐτῶν οἱ ἐνδεεῖς καὶ μέχρι τοῦδε ἐπιμελῶς εἰς τὰ μαθήματα τῆς σχολῆς αὐτῶν φοι-

τήσαντες, καὶ χωρὶς νὰ φέρωσιν ἀπολυτήρια τοῦ πρώτου βαθμοῦ· ἔτι δὲ ἰσχύει ἡ ἀπαλλαγὴ αὕτη καὶ διὰ τὰ μαθήματα ἐτέρας σχολῆς, ὧν ἀκροῶνται. Ἐκαστος φοιτητῆς ἐξαίτεται παρὰ τοῦ συμβουλίου τῶν καθηγητῶν κατὰ τὴν πρώτην δεκαπενθημερίαν ἑξαμηνίας τινὸς τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν διδάκτρων, ἀποφασίζει δὲ ἡ σχολὴ ἀνεκκλήτως.

Τὰ δίδακτρα δὲν πληρῶνται τῷ καθηγητῇ ἢ διδάσκοντι ἀπ' εὐθείας, ἀλλὰ καταβάλλονται εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ πανεπιστημίου· καὶ οἱ μὲν ἕκτακτοι φοιτηταὶ προκαταβάλλουσιν αὐτὰ ἀμέσως κατὰ τὴν ἐγγραφὴν δι' ὀλόκληρον τὴν ἑξαμηνίαν, οἱ δὲ τακτικοὶ δύνανται εἴτε διὰ προκαταβολῆς νὰ πληρώσωσι τὸ ὅλον εἴτε μέρος μόνον αὐτοῦ, τὸ δὲ ἐπίλοιπον εἰς δόσεις κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἑξαμηνίας, πάντως ὁμῶς ὀφείλουσι νὰ ἔχωσι πληρωθῆ τὰ δίδακτρα τρεῖς ἡμέρας πρὸ τῆς λήξεως αὐτῆς.

Οὐδεὶς δὲ καθηγητῆς ἢ ὑφηγητῆς δύναται νὰ ἐγγράψῃ εἰς τὸ βιβλίον φοιτήσεως ἢ ἀκροάσεως ὅτι φοιτητῆς τις ἐφοίτησε τακτικῶς εἰς τὴν παράδοσίν του, εἰ μὴ ἀποδείξῃ οὗτος, ὅτι κατέβαλε τὰ οἰκεῖα δίδακτρα δι' ὅλα τὰ σημειωθέντα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ μαθήματα. Ἐὰν δὲ τις φοιτητῆς ἐντὸς τῆς ἀνωτέρω προθεσμίας δὲν πληρώσῃ τὰ ἑαυτοῦ δίδακτρα, θέλει ἐγγράφεισθαι κατὰ τὴν ἐπομένην ἑξαμηνίαν τότε μόνον, ἐὰν μετὰ τὴν πληρωμὴν τῶν ὀφειλεμένων διδάκτρων ἐγγραφῇ ἐκ νέου εἰς τὸ μάθημα τοῦτο καὶ προκαταβάλλῃ τὸ σχετικὸν δίδακτρον. Ἐπιστρέφονται τὰ δίδακτρα τῶν προκηρυχθέντων μὲν, μὴ διδασκόμενων δὲ μαθημάτων, ἐπίσης δὲ ὅταν, κωλυομένου ἢ ἀσθενούντος ἢ τὴν μὴ ἐξακολουθήσῃν ἀποφασίσαντος τοῦ διδάσκοντος, ἐπέλθῃ διακοπὴ τῶν μαθημάτων μείζων τῶν ὀκτῶ ἐβδομάδων.

Πληρόνεται δικαίωμα δι' ἕκαστον ἐνδεικτικὸν ἑξαμηνίας ἢ ἀποφοιτητήριον ἐκ φοιτητῶν 1,05 (δρ. 2,65) ἐκτὸς τοῦ χαρτοσήμου.

7. Ἐνδεικτικά. Διαρκούσης τῆς πανεπιστημιακῆς θητείας θέλει ἐπικυροῦσθαι μόνον ἡ ἀκρόασις τῶν παραδόσεων· ἀντὶ δὲ ἐνδεικτικοῦ ἀκροάσεως ἐγγράφεται κατὰ τὸ διάστημα τῶν τριῶν τελευταίων ἐβδομάδων τῆς ἑξαμηνίας ἰδιοχείρως ὑπὸ τοῦ σχετικοῦ

διδάσκοντος, ἐπικυροῦντος τοῦ κοσμητοῦ τὰς ὑπογράφας, ἂν ὁ φοιτητῆς ἐφοίτησεν εἰς τὸ μάθημα αὐτοῦ ἢ οὐ. Κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ὁ κοσμητὴρ ἐγγράφει εἰς ἰδιαιτέραν στήλην τοῦ ρηθέντος βιβλίου καὶ τὰς τυχόν ἐπιβληθείσας τῷ φοιτητῇ κατὰ τὴν λήγουσαν ἑξαμηνίαν πειθαρχικὰς ποινὰς. Ἐὰν δὲ φοιτητῆς τις παραμείψῃ νὰ παρουσιασθῇ αὐτοπροσώπως μετὰ τοῦ βιβλίου φοιτήσεως πρὸς ἐγγραφὴν τοῦ ἐλέγχου τῆς ἀκροάσεως, θεωρεῖται ὅτι ἀπεχώρησεν ἐκ τοῦ πανεπιστημίου κατὰ τὴν ἑξαμηνίαν ταύτην, ἥτις ἀπόλλυται ὡς πρὸς τὸν καταλογισμὸν τοῦ χρόνου τῆς φοιτήσεως αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ εἷς ἢ πλείονες καθηγηταὶ ἀρνηθῶσι τῷ φοιτητῇ τὴν περὶ ἀκροάσεως πιστοποίησιν, δύναται οὗτος νὰ ἀνενεχθῇ πρὸς τὸ συμβούλιον τῶν καθηγητῶν, ὅπερ ἀνεκκλήτως ἀποφασίζει. Πᾶν δὲ ἐνδεικτικὸν ζητούμενον παρὰ τοῦ φοιτητοῦ, ἵνα εἴτε ἀποδείξῃ τὴν ἐπιστημονικὴν του πρόοδον, πρὶν ἢ ἀποπερατώσῃ τὰς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ σπουδὰς, εἴτε ὅπως ἐπὶ τῇ βῆσει αὐτοῦ ἀποκτήσῃ ὑποτροφίαν τινα κτλ., ἀφίεται εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ἐκτίμησιν τοῦ διδάσκοντος, δὲν ἔχει ὁμῶς ἐπίσημον χαρακτήρα.

Οἱ τακτικοὶ φοιτηταὶ ὀφείλουσιν ὁσάκις ἀποχωροῦσι τοῦ πανεπιστημίου εἴτε διότι ἔληξαν αἱ ἐν αὐτῷ σπουδαὶ αὐτῶν, εἴτε διότι προτίθενται νὰ μεταβῶσιν εἰς ἕτερον πανεπιστήμιον, νὰ ἐφοδιάζωνται διὰ πανεπιστημιακοῦ ἐνδεικτικοῦ ἤτοι ἀποφοιτητηρίου, ὅπερ δὲν δύναται νὰ ἀρνηθῇ τινὶ τὸ συμβούλιον τῶν καθηγητῶν· οἱ δὲ ἀποπερατώσαντες τὴν τετραετὴ αὐτῶν θητείαν τῆς νομικῆς δύνανται νὰ ζητήσωσι καὶ λάβωσι τὸ νομικὸν λεγόμενον ἀπολυτήριον.

Τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος ἀρχεταὶ τὴν 1-10 Ὀκτωβρίου καὶ λήγει τέλος Ἰουλίου, αἱ δὲ μεταξὺ τῆς χειμερινῆς καὶ θερινῆς ἑξαμηνίας διακοπαὶ διαρκούσι δύο ἐβδομάδας, ἀρχομένης ἀπὸ τῆς Πέμπτης πρὸ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαίων τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου.

ΒΡΑΧΕΑ ΤΙΝΑ

ΠΕΡΙ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ.

(Συνέχ. ἔρα εἰς προηγ. φυλλάδιον)

5

Ἐξ ὅλων τῶν εἰρημένων ἀριόθως καταφαίνεται, ὅτι ἡ ἐπιστήμη καίτοι τὴν πίστιν ἀποκρούουσα καὶ ἐν πολλοῖς αὐτὴν καταπολεμοῦσα, οὐδόλως ταύτης καὶ τῶν ἐπιπιθανωτέρων ὑποθέσεων, ὡς ἀπεδείξαμεν, δύναται ν' ἀποσπασθῆ, τούναντίον μάλιστα ἐν ταῖς σπουδαιόταταις ἀρχαῖς καὶ βάσεσιν ἀκουσίως ἀπρίξ ἔχεται τῆς πίστεως καὶ τῶν ὑποθέσεων, ὥστε ἡ ἐπιστήμη εἶνε ὅλως ταύτης ἀχώριστος. Τοῦτο δὲ ἐπι σαφέστερον ἐξάγεται ἐκ τῶν αἰωνίων τοῦ πνεύματος ἡμῶν νόμων. Ομιλοῦντες δὲ περὶ τῶν νόμων τοῦ πνεύματος, οἵτινες τὴν πίστιν προάγουσιν, ἐννοοῦμεν τοιοῦτους νόμους, ἀπέναντι τῶν ὁποίων χωρεῖ ἐλευθέρως κρίσις, ἥτις τὴν πίστιν γεννᾷ ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου καταναγκασμοῦ.

Ἐάν δὲ ἡ ἡμετέρα διάνοια, τοῖς νόμοις τῆς αἰτιότητος ἐπομένη καὶ τὰς τῶν φαινομένων αἰτίας ἀνεγγεύουσα, οὐδόλως ἀφικνεῖται εἰς τὸ ποθοῦμενον ἀποτέλεσμα καὶ ἐάν πάσας τὰς ἐν τοῖς φαινομένοις ὑπαρχούσας αἰτίας καταμάθῃ, τότε ἀναρῶνται τὸ σπουδαιότερον καὶ κυριώτερον ζήτημα «πόθεν τὰ αἰτια ταῦτα, τὰ ἀμοιβαίως προκαλούμενα, ποῖα δὲ ἡ ἀρχικὴ βᾶσις πάντων τούτων τῶν αἰτίων; Ἡ ἀρχικὴ αὕτη αἰτία οὐ ζητητέα ἐν τῇ σφαίρᾳ τοῦ πεπερασμένου, ἄλλως τὸ αὐτὸ ζήτημα ἤθελε πάντοτε ἐγείρεσθαι. Καὶ ἐνταῦθα ἀκριβῶς εἶνε τὸ σημεῖον, ἐνθα ἡ ἡμετέρα διάνοια ἴσταται ἐπὶ τῶν ὁρίων τοῦ πεπερασμένου καὶ ἀπείρου. Μεταξὺ δὲ τούτων οὐδὲν ὑπάρχει τρίτον, ἐνῶ ἀμφοτέρω συνέρχονται ἢ συντυτίζονται. Ἀλλὰ πρέπει ὡς ἐκ τούτου νὰ διακόψωμεν ἐνταῦθα

τὸ νῆμα τοῦ συλλογισμοῦ ἡμῶν καὶ ἐν τῷ κύκλῳ τῶν ἐναλλασσόντων καὶ μεταβαλλομένων τοῦ κόσμου φαινομένων νὰ μείνωμεν ὅλως ἐνεοί; βεβαίως οὐδόλως βιαζόμεθα νὰ προχωρήσωμεν περαιτέρω, ἀλλὰ καὶ πάλιν οὐδόλως ἐσμὲν ἠναγκασμένοι ἐν τῇ στασιμότητι ταύτῃ ἀρκοῦμενοι νὰ μὴ ικανοποιήσωμεν τὸ ἑταστικὸν ἡμῶν πνεῦμα.

Ὁ νόμος τῆς αἰτιότητος ἀπαιτεῖ μείζονας ἐπεξηγήσεις καὶ διασαφήσεις, ὑπάρχει δ' ἐν ἡμῶν ἔμφυτος ὀρατὴ ὠθοῦσα ἡμᾶς εἰς σφαῖραν ὑψηλοτέραν καὶ διανοίγουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν. Ἐνῶ δὲ πρὸς τοῦτο ὠθοῦμεθα ὀρμεμφύτως καὶ βαινόμεν ἐκ τοῦ πεπερασμένου εἰς τὸ ἀπείρον, ἀναγκαζόμεθα ὑπὸ τοῦ λογικοῦ νὰ προσφύγωμεν καὶ ἄνευ μαθηματικῶν ἀποδείξεων εἰς τὴν πίστιν, ἥτις ἐνταῦθα ἔχει τὴν κατάλληλον αὐτῆς θέσιν, ὡς ἐλευθέρως καὶ ὡς ἐπὶ ἐσωτερικῶν λόγων ἐρειδομένη παραδοχὴ καὶ πεποίθησις πρὸς τὸ ἀπείρον· ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπιστήμη ὡς εἶδομεν, ἐπὶ πιθανότητων δηλοῦν ἐπὶ ὑποθέσεων ἐρείδεται αἰτινας πίστεως γρηζούσιν, οὐδεμίαν ὡς ἐκ τούτου ἀδιάλλακτον καὶ ἀπότομον ἀντίθεσιν ἀπαντῶμεν μετὰ ἀμφοτέρων πίστεως καὶ ἐπιστήμης. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ὅταν ἐπὶ τῇ βᾶσει τῆς μαρτυρίας τῆς συνειδήσεως ἔλθωμεν εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ ἀπείρου· βεβαίως ἡ ἐπίγνωσις αὕτη μάλιστα δὲν ἐπέργεται ἡμῶν μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας, διότι οὐδὲν ὑπεράνω τοῦ γώρου καὶ γρόνου, ὑπεράνω τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων προσαποκτάται ἐν τῷ πνεύματι ἡμῶν μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας, οὔτε δύναμεθα μετὰ μακρὰν σκέψιν ἀμέσως νὰ παραδεχθῶμεν. Καίτοι δὲ μετὰ τῆς συνειδήσεως ἀναποσπάτως συνδεδειμένοι, ἔχομεν ὅμως πλήρη τὴν ἐλευθερίαν τοῦτο ὡς ἀπείρον ἢ μὴ νὰ παραδεχθῶμεν. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ πίστις ἐπὶ τῆς ἀντιλήψεως ἐκείνης τῆς μαρτυρίας τῆς συνειδήσεως ἐρείδεται, διὰ τοῦτο αὕτη οὐδεμίαν ἀπότομον ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἀποτελεῖ. Πρὸς τούτοις ἡ πίστις δὲν ἐμπεριέχει γνώσεις τινὰς μόνον ὡς βᾶσις καὶ ὡς θεμέλια τοῦ οἰκοδομήματος αὐτῆς, ὅπως ἐν τῇ ἐπιστήμῃ συμβαίνει, ἀλλ' εἶναι ἔργον τῆς ὑψίστης ἡμῶν διανοίας, καὶ ἀπαύγασμα τοῦ ἡμετέρου πνεύματος· ἡ πίστις ἐν ἄλλοις λόγοις εἶναι βεβαιότης, ἥτις

καίτοι μὴ προκύπτουσα ἐξ ἀπλῆς λογικῆς σκέψεως, δὲν μορφοῦται ὁμῶς τυφλῶς, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει ἀνεγνωρισμένων ἐσωτερικῶν λόγων, οἵτινες τὴν τε βούλησιν καὶ διάνοιαν προδιαθέτουσι καὶ προετοιμάζουσι πρὸς κατανόησιν τῶν ὑπερφυσικῶν καὶ ὁμ. τοῦ ἀπείρου· ὅ,τι λοιπὸν εἶπομεν περὶ πίστεως ὑπὸ γενικὴν ἔποψιν ἐν τῇ κατωτάτῃ αὐτῆς βαθμίδι τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ ἐν τῇ ὑψίστῃ δηλ. περὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Αὕτη ἔχει τὴν αὐτὴν τῆς ψυχῆς πηγὴν, διαφέρει δὲ μόνον, καθ' ὅσον ἐπὶ τῆς θείας Ἀποκαλύψεως ἐρείδεται, ἥτις καὶ ἐπὶ τῆς πίστεως ἔχει ἀξίωσιν ἐφ' ὅσον ὡς τοιαύτη ἀναπτυσσομένη καὶ μορφουμένη νομιμοποιεῖται ἐν τῇ ἀμέσῳ μαρτυρίᾳ τῆς ἡμετέρας συνειδήσεως· ὡς ἐκ τούτου δὲ ἡ χριστιανικὴ πίστις εἶναι τὸ μόνον γνωστικὸν μέσον, τὸ ὄγον ἡμᾶς εἰς τὴν βεβαιότητα τῆς πεποιθήσεως περὶ τῶν ὑπερφυσικῶν πραγμάτων. Πρὸς ταύτην δὲ αὐδῶλως τὸ λογικὸν ἀντιστρατεύεται, διότι τὸ ὑγιὲς λογικὸν ἄγει ἡμᾶς εἰς τὴν πίστιν, τελειοποιεῖται δὲ καὶ καθαγιαίχεται ἐν τῇ πίστει ἐν ἣ ὡς ἐν πυρὶ καθαρίζεται.

Ἡ ἱστορία ἐλάλησεν ἤδη περὶ τούτου, πᾶσα δ' ἐκ τῆς πίστεως ἔκπτωσις καὶ χειραφέτησις σκληρῶς ἐτιμωρήθη· διότι ὅταν τὸ λογικὸν ἀποδιοπομπεύῃ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ τὴν πίστιν, ἐνῷ παραδέχεται αὐτὴν ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμασι τότε σοφιστεῦει, ἡ δὲ σοφιστεία εἶναι ἡ ἐξουδένωσις καὶ ἡ δολοφονία οὕτως εἶπεῖν, τοῦ πνεύματος. Μόνον ὁ ὑπερφιάλος ἐγωϊσμός τοῦ πεπερασμένου λογικοῦ, ὅτι πᾶ πάντα κατανοεῖ ἐνῷ πολλά αὐτῷ ὑπολείπονται πρὸς κατανόησιν καὶ ὅτι τὰ πάντα δύναται νὰ καταμετρήσῃ, καὶ τὰ μυστήρια τῆς τε φύσεως καὶ τοῦ Θεοῦ νὰ ἐξιχνιάσῃ, ἀντιστρατεύεται κατὰ τῆς πίστεως καὶ φέρει ἡμᾶς εἰς τὸ τέλμα τοῦ παχυλοῦ ὑλισμοῦ. Τοῦτο δὲ εἶναι αὐτόχρημα μωρία· διότι σύμπας ὁ τε ἠθικὸς καὶ θρησκευτικὸς βίος τῶν ἐθνῶν, τρέφεται ἐκ τῶν ναμάτων τῆς πίστεως καὶ τῆς Ἀποκαλύψεως. Πᾶν δ' ὅτι ὁ ἄνθρωπος εὔρεν ὡς ἀληθὲς ἐν τε τῇ φύσει καὶ τῇ ἱστορίᾳ ἐν ταῖς ἰδέαις τοῦ πνεύματος καὶ ἐν ταῖς νόμοις τοῦ κόσμου, τοῦτο οὐδῶλως εἶναι ξένον τῆς θρησκευτικῆς ἀληθείας, ἣν πᾶσα ἡ ἐπιστήμη δεόν νὰ ὑπηρετῇ, ὅπως φθάσῃ εἰς τὴν καθ' αὐτὸ ἀλήθειαν, τὴν ἀπόλυτον ἐπιστή-

μην, ἥτις ἀποκαλύπτεται ἐν τῷ χριστιανισμῷ διὰ τοῦ Θεανθρώπου Σωτῆρος. Δὲν πρέπει δὲ τὸ παράπαν νὰ πτωώμεθα, ὅτι πρὸς τὴν τοῦ Σωτῆρος ἀποκάλυψιν δεόμεθα καθαρᾶς καρδίας καὶ πίστεως· μήπως καὶ αὐτὸς ὁ φυσιοδίφης δὲν εὑρίσκειται εἰς τὴν ἀνάγκην, ὅπως ἀνωτέρω ἀπεδείξαμεν, πρὸς κατανόησιν πολλῶν φαινομένων, νὰ δώσῃ πίστιν εἰς γενικοὺς τινὰς νόμους τῆς φύσεως καὶ εἰς γενικὰς τινὰς ἀρχὰς ὅλως ὑποθετικάς, ἅς ἐφευρίσκει πρὸς ἀπόδειξιν τῶν δισχυρισμῶν του, ἐνῷ ἀκόμη δὲν δύναται κατὰ βάθος νὰ κατανοήσῃ, τί ἐστὶ νόμος τῆς φύσεως καὶ τίς ἔθηκεν αὐτούς; Ἴδου δὲ τί λέγει ὁ μέγας καὶ πολὺς Βίρχοβ «Τὰ φυσικὰ φαινόμενα ἐπανάγονται εἰς γενικὰς τινὰς ἀρχὰς, ὧν ἐλάχιστον μόνον μέρος δύναται θετικῶς νὰ ἐξακριβωθῇ καὶ ἀποδειχθῇ, ἐνῷ τὸ πλεῖστον αὐτῶν ἐρείδεται ἐπὶ τοιούτων ὑποθέσεων, ὧν ἡ διάρκεια εἰς τὸ μέλλον λίαν ἀμφίβολος εἶναι.» Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ τε Βίρχοβ καὶ ὁ μέγας τοῦ κόσμου χημικὸς Λεϊβιχ, πρὸς δὲ ὁ Du Bois Reymond καὶ πλείστοι ἕτεροι τῶν τῆς Εὐρώπης φυσιοδίφων οὐ μόνον καταρρίπτουσι τὰς ὑπερφιάλους τῶν Ἰλιστῶν ὑποθέσεις καὶ τοὺς ἄλλους αὐτῶν δισχυρισμοὺς, ἀλλ' εὐσυνειδήτως ὁμολογοῦσι τὸ ἀνεπαρκὲς τῶν τε ὑποθέσεων καὶ τὸ αἰνιγματῶδες καὶ ἀνεξήγητον τῶν οὐσιωδεστέρων φυσικῶν φαινομένων, πῶς δυνάμεθα ἡμεῖς οἱ μὴ φυσιοδίφαι νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὰ ὅλως ἀντίθετα καὶ πολλακίς ἀντιφατικὰ πρὸς ἀλλήλα παντοῖα αὐτῶν συστήματα, ἅτινα πόρρω ἀπέχοντα τοῦ νὰ λύσωσι τὸ αἰνίγμα τῆς ζωῆς καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας, ἐτι μᾶλλον ἐπισκοτιζοῦσιν αὐτά; Ἐν τηλικούτῳ δὲ κυκεῶνι συστημάτων ἀντιμαχομένων τίς εὐφρονῶν δὲν ἤθελε ὁμολογήσει μετὰ τοῦ De Bois Reymond καὶ Βίρχοβίου τὴν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἀδυναμίαν τοῦ ἐξηγήσασθαι ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ ὑπερφυσικὰ αὐτῶν ζητήματα, τίς λογικὸς ἄνθρωπος δὲν ἤθελεν ἀποδιοπομπεύσει τὰς τοιαύτας τῶν Ἰλιστῶν ἐρεσχελίας καὶ παραδεχθῇ εὐσυνειδήτως, ὅτι ἀνεῦ ἀνωτέρας καὶ ὑπερφυσικῆς δυνάμεως τῆς τὸ σύμπαν δημιουργησάσης, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐννοήσῃ τις τὰ μυστήρια τῆς φύσεως; Ποῦ λοιπὸν ἔγκειται ἡ ἀπότομος ἀντίφασις μετὰ τὴν πίστιν καὶ ἐπιστήμην;

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων ἀριδῆλως νομίζω ἀπεδείχθη, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀντίφασις καὶ μάλιστα ἀπότομος μεταξύ πίστεως καὶ ἐπιστήμης, διότι ἀμφότεραι ἢ τε πίστις καὶ ἐπιστήμη περὶ τὴν εὕρεσιν τῆς ἀληθείας ἀσχολούμεναι ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἐπιδιώκουσι σκοπὸν, τὴν διὰ τῆς ἀληθείας ἐλευθέρωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος καὶ τὴν διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς ἐκ τῶν δεσμῶν τῆς ὕλης, οὕτω δὲ ὁ ἄνθρωπος τῶν ἀτασθαλιῶν καὶ παθῶν αὐτοῦ ἀπαλλασσόμενος, τῶν ἐπισκοτιζόντων τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, καθίσταται ἀξίος τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοῦ προορισμοῦ, διότι ἀμφοτέρων τὸ κυριώτερον θέμα εἶναι νὰ ἀφαιρέσωσι τὴν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀνθρώπου ἐπικαθημένην παχέαν ἀγλήν, διανοιῶσι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ καὶ τὸν ἐπαναγάγωσιν ἐκ τοῦ σκότους εἰς τὸ φῶς. Καίτοι δὲ κοινὸς ὅτε σκοπὸς καὶ τὸ θέμα ἀμφοτέρων, διάφορος ὅμως εἶναι ἢ τε ἀφετηρία, ἐξ ἧς ὁρμῶνται καὶ τὰ μέσα, δι' ὧν πειρῶνται νὰ ἐπιτύχωσι τοῦ σκοποῦ. Ἡ μὲν πίστις λαμβάνει τὴν ἀφετηρίαν αὐτῆς ἐκ τῶν ἄνω, ἢ δὲ ἐπιστήμη ἐκ τῶν κάτω, καὶ τὰ μὲν μέσα ἐκείνης ἐρεῖδονται ἐπὶ τοῦ Θεοῦ, τὰ δὲ ταύτης ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου λόγου. Καὶ ἐνόσω μὲν οἱ τῆς ἐπιστήμης μύσται ἐν τῇ συνειδήσει τῶν στενῶν αὐτῆς ὁρίων δὲν ἀποπειρῶνται δι' ὅλως ἀθηριότητος καὶ προληπτικῶν ὑποθέσεων νὰ ὑπερβῶσι τὰ διαγεγραμμένα αὐτοῖς ὅρια, οὐ μόνον ἠδυνήθησαν ἐκ τῶν κάτω νὰ φθάσωσι πρὸς τὰ ἄνω, ἀλλὰ καὶ νὰ συνδυάσωσι τὴν πίστιν καὶ ἐπιστήμην καὶ νὰ σύχωσι τοῦ ὑψηλοῦ ἀμφοτέρων σκοποῦ τὸ ἄντικρυτον δὲ ὅσοι ἐκ τούτων εἴτε ἐκ προκαταλήψεως εἴτε ἐξ ἀμειλίχτου πρὸς τὸν χριστιανισμὸν πάθους εἴτε ἐκ συγχύσεως τοῦ καθαροῦ καὶ ἀγνοῦ χριστιανισμοῦ πρὸς τὸν παπισμὸν καὶ τὰς καταχρήσεις αὐτοῦ, ἠθέλησαν οὐ μόνον νὰ καταπολεμήσωσιν αὐτὸν ἀρνητικῶς, ἀλλὰ καὶ ὑπερπηδῶντες τὰ στενὰ τῆς ἐπιστήμης αὐτῶν ὅρια θετικῶς νὰ ιδρύσωσιν ὡς ἄλλοι Μωάμεθ καὶ Κομφούχιος νέαν θρησκείαν, οὗτοι περιέπεσον εἰς ἀδιέξοδον λαβύρινθον, εἰς πᾶμμέγιστον βόθρον καὶ εἰς τὰς γελοιωδέστατας τῶν ἀντιφάσεων, ὡς ὁ Strauß καὶ ὁ Haeckel καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ὧν τὸ ἀνυπόστατον καὶ τερατώδες τῶν δογμάτων ἐν τοῖς ἐμπροσθεν ἐδείξαμεν.

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ὁ ἐπιστήμων ἀδυνατεῖ διὰ τῆς πειραματικῆς δόξου νὰ ἀνακαλύψῃ ἔρεισμά τι, ἐφ' οὗ ἀσφαλῶς νὰ βαδίσῃ ὅσον ἀφορᾷ τὰ ὑπερφυσικά, ἐφ' ὅσον δὲν δύναται νὰ εἴπῃ « Ἴδού εὗρον ἔδαφος καὶ δύναμαι διὰ τῆς ἀκριβοῦς τῶν φυσιοδίφων μεθόδου ἅπαντα νὰ ἐξηγήσω τὰ φαινόμενα » καὶ ἐφ' ὅσον ἀδυνατεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὰ φαινόμενα τῆς συνειδήσεως, δικαιούται, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὑποχρεούται νὰ μὴ ἀποσκορακίζῃ καὶ μάλιστα ἄνευ λόγου ἐκ τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ τὴν θρησκείαν, ἣτις εἶναι τὸ σημεῖον καθ' ὃ αἱ ἐπιστήμαι δύνανται νὰ συμβιβασθῶσι μετὰ τοῦ χριστιανισμοῦ, καθὰ λέγει καὶ ὁ μέγας Βίργκοβ. (1)

« Οὐδεμίαν κεκτήμεθα ἐρεύνης μεθόδον, ἔλεγεν οὗτος ἐν τινι φυσιοδίφῳ συνελεύσει ἐν Stettin, δι' ἧς τί ἐν τῇ συνειδήσει συμβαίνει νὰ μάθωμεν· μὴ εὕρισκόμενοι δὲ τὸ παράπαν εἰς θεσιν τὰ φαινόμενα ταύτης νὰ ἀναλύσωμεν, πρέπει ἀνευθροιάστως νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ ἐφεύρωμεν λέξιν καὶ ἔννοιαν, δι' ἧς ἐπὶ τῇ βάσει φυσικῶν πειραμάτων ἐκφράζεται, τί ἐστὶ συνείδησις, πῶς αὕτη συμβαίνει καὶ ποίαν ἀρχὴν ἔχει. Τοῦτου ἕνεκεν πάντοτε δι' ἀσχυρίζομεν ὅτι εἶναι ὅλως ἀδίκον καὶ ἀπρεπές, νὰ μὴ ἀναγνωρίζωμεν ἰδιαζόντως τὰς τῆς συνειδήσεως ἐνεργείας, τὰς τὸν ὑψηλὸν βίον ἡμῶν διεπούσας καὶ χωρὶς νὰ θέλωμεν νὰ ὁμολογήσωμεν τὴν προσωπικὴν ἐκάστου ἀνάγκην τοῦ νὰ συνδέσωμεν τὰ τῆς συνειδήσεως μετ' αὐτουπάρκτου καὶ ἀνεξαρτητοῦ δυνάμεως, δηλ. τῆς ψυχῆς, νὰ μὴ ἐπιτρέπωμεν εἰς ἑαυτοὺς ἄνευ λόγου ἐπὶ τῇ βάσει ταύτῃ τὸν θρησκευτικὸν ἡμῶν βίον νὰ μορφώσωμεν συνωδῶ πρὸς τὴν συνείδησιν καὶ τὸ κίσθημα ἡμῶν. Καὶ τοῦτο πιστεύω εἶναι τὸ σημεῖον καθ' ὃ αἱ φυσικαὶ ἐπιστήμαι μετὰ τῆς ἐπικρατούσης χριστιανικῆς ἐκκλησίας συμβιβάζονται, ἀναγνωρίζουσαι, ὅτι ἐνταῦθα ὑπάρχει ἔδαφος, ὅπερ καίτοι εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐκάστου κρίσιν ἀριέμενον, εἶναι ὅμως ἄγιον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ καὶ οὐδὲν εἰς τὴν φυσικὴν ἐρευναν ἐκάστου ἐναπόκειται, ἐφ' ὅσον

(1) Bericht der Stettiner Versammlung p. 41.

δὲν εὐρεθῆ εἰσέτι ἢ τῶν πειραμάτων ὁδός, ἐφ' ὧν ἀσφαλῶς νὰ βαδίξῃ τις δύναται καὶ ἐφ' ὅσον οὐδόλως δικαιούται νὰ εἴπῃ κείνου εὐρον ἔδαφος καὶ ἔρεισμα καὶ δύναμις διὰ τῆς ἀκριβοῦς τῶν φυσιοδίφων μεθόδου ἅπαντα νὰ ἐξηγήσω τὰ φαινόμενα. Ταῦτα ὡς φυσιοδίφης δοξάζω καὶ ὁμολογῶ, νομίζω δὲ ὅτι εἶναι δίκαιον καὶ πρέπον ἕκαστος ἐπιστήμων νὰ μὴ ἀσπάζηται ἄνευ τοιαύτης βασιάνου τὸν ὕλισμόν. Αὕτη εἶναι ἡ ὁμολογία τῆς πίστεώς μου, ὡς ἐπιστήμονός, ἥτις ἐκ πραγματικῶν γεγονότων ἀπορρέουσα, φέρει πρακτικὸν καὶ ἀληθῆ χαρακτήρα ὑπὸ τὴν στενὴν τῆς λέξεως σημασίαν, ὡς οὐδέποτε ἀποπειρωμένου νὰ ὑπερπηδῆσω εἰς τὸ ἔδαφος ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν χωρεῖν.»

Παράγραφα ἐν τῇ ἀνω πραγματείᾳ.

Σελ. 152	στῆλ. 21	ἀντὶ	εὐσυνειδήτως	γράφ.	εὐσυνειδήτως
» 154	» 31	»	Ἀλεξανδρείας	»	Ἀλεξανδρεὺς
» 156	» 27	»	ἐπιμένετε	»	ἐπιμένητε
» 159	» 28	»	ἐπιπολέων	»	ἐπιπολαίων
» 231	» 14	»	ὑπάρξωσιν	»	συνυπάρξωσιν
» 237	» 29	»	ἀτομικῆς	»	ἀτομολογίας
» 245	» 7	»	ἦν	»	ἦς
» 245	ἐν Σημ.	»	ἐν τῇ γλώσσῃ	»	γλώσσῃ

Δύο διδάσκαλοι τῆς Μεγάλῃς τοῦ Γένους
(Πατριαρχ.) Σχολῆς.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ καὶ ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ.

I.

Ἀντώνιος Βυζάντιος.

Ὁ Ἀντώνιος ἦν Βυζάντιος τὴν πατρίδα, ἐγεννήθη δὲ περὶ τὰ τέλη τῆς δεκάτης ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος, ἠκροάσατο τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει διδασκάλους, ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους σχολῇ, διδάσκοντος Ἰακώβου τοῦ Ἀργείου, τὴν δὲ Λατινίδα παρὰ Νικολάφ τῷ Μαυροκορδάτῳ, ὡς ἐν ἰδιοχείρῳ αὐτοῦ ἀποσημειώσῃ μνημονεύει ἔχουσαν οὕτω:

« Ἰδιόχειρε ἀποσημειώσεις τοῦ αὐτοῦ [Ἀντωνίου]
αψγ' ἔτει φεβρουαρίου ιζ' ἡμέρας τῆς ῥητορικῆς τέχνης, ἐπὶ Ἰακώβου διδ(ασκάλου),
καὶ αψδ' ἔτει φεβρουαρίου ιη' θεοῦ συναυρουμένου πέρας ἐπιθέμεθα. Ἰστέον μέντοι, ὅτι ἀπὸ Ἰουλίου 1ης μέχρι 1ης τοῦ ὀκτωβρίου ἐκεχειρίας εἶχομεν καὶ παύσαν τοῦ ἀναγινώσκειν διὰ τὴν τότε τοῦ δήμου πρὸς τὸν κρατοῦντα ἀνταρσίαν» εἰς τὸ τέλος τοῦ περὶ ψυχῆς τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπομνήματος τοῦ Κορυδαλ(έως)
» Τῇ παναθειουργῷ Τριάδι δόξα ἔστω
» κράτος ἅμα τε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.
» δῶρον προνοίας, καὶ πόνος Ἀντωνίου.
Ἐν ἔτει αψε'. Πυανεψιῶνος τὴν πρώτην δεκάδα παραλλάξαντες.
» Ἐν τῇ ἀπαριθμήσει τῶν ὧν ἀνέγνω ὁ αὐτὸς λατινικῶν βιβλίων.
αψθ' ἔτει φεβρουαρίου ιγ' ἄρχισα τὴν λατινικὴν παρὰ τῷ ἐνδοξωτάτῳ, καὶ σοφοτάτῳ μεγάλῳ ἑρμηνεῖ τῆς κραταιᾶς βασιλείας, κυρίῳ Νικολάφ Μαυροκορδάτῳ, καὶ μεγάλῳ λογοθέτῃ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

Ἀντώνιος.»

(TOM. Z')

Ἐκ τῶν ἀνω ἰδιοχειρῶν ἀποσημειώσεων αὐτοῦ δὲν φαίνεται μοι ἀκριβῆς ἡ χρονολογία, ὅτι ἀπὸ τοῦ 1705 ἦν διδάσκαλος τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς ὁ Ἀντώνιος, ὅτε προσεφώνησε τὸν πατριάρχην Γάβριηλ γ', τὸν ἀπὸ Χαλκηδόνος, διότι καὶ ἐν τῷ δημοσιευμένῳ τεμαχίῳ τῆς προφωνήσεως αὐτῆς ἐν ᾧ λέγει «..... κοινὸν ἡμῖν προὔθηκε πρυτανεῖον τῶν λόγων καθηγητᾶς ἡμῖν τοὺς μηδένα πόνον ἀποσειομένους, ὅπως τι ὄφελος προπαιδείας γένοιτο, ἐπιστήσασα»⁽¹⁾ δὲν φαίνεται διδάσκαλος ἀλλὰ μαθητῆς. Φαίνεται δ' ὅτι ὁ Ἀντώνιος προσεφώνησε τὸν πατριάρχην ἐκ μέρους τῆς σχολῆς ἧς ὀψιότερον ἐγένετο διδάσκαλος κατὰ τῷ 1709 ὃν χρόνον τίθησι καὶ ὁ Κωνσταντῖος α', ὁ ἀπὸ Συναίου, ὡς διδάσκαλος⁽²⁾ ὁμοίως τῶν γραμματικῶν προϊσταμένου Ἰακώβου Μάνα τοῦ Ἀργείου καὶ οὐχὶ ὡς διάδοχος τούτου, ὅτε φαίνεται ὅτι καὶ λογοθέτης γενικοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας προσχειρίσθη, διότι κατὰ τὸ ἔτος 1710 εὐρίσκομεν τοῦ Ἀντωνίου ἐπιγράμματα τρία πρότασσόμενα τῆς «Δογματικῆς πανοπλίας» Εὐθυμίου τοῦ Ζυγαδηνοῦ τῆς ἐν Τεργοβίστῳ τῷ 1710 ἐκδοθείσης εἰς ἃ ὑπογράφεται «λογοθέτης γενικοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ διδάσκαλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολῆς»⁽³⁾. Φαίνεται δ' ὅτι ἐδίδαξε μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ συμβάντα κατὰ τῷ 1720, διότι ἐν τέλει τοῦ παρατιθεμένου καταλόγου τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀντωνίου ἐξ ἀνεκδότου χειρογράφου σημειοῦται ὅτι ἡ Χρηστοή-

(1) Μανουήλ Γεδεών χρονικά τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1883. σελ. 115.

(2) Κωνσταντῖου α', τοῦ ἀπὸ Συναίου συγγραφαὶ αἱ ἐλάσσονες (περὶ τῆς βυζαντινῆς πατριαρχ. σχολῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ διαπρεφ. καθηγητῶν) Κωνσταντινουπόλεως 1870. σελ. 354. Μνείαν ποιεῖται τοῦ Ἀντωνίου ὁ Κωνσταντῖος καὶ ἐν τῇ Κωνσταντιάδι παλαιᾷ τε καὶ νεωτέρῃ ἐκδόσει Βενετίας 1820. σελ. 112—3 σημ. α'. καὶ ἐκδοσις Κωνσταντινουπόλεως 1844 σ. 147. καὶ περιοδικόν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου κλ. τομ. 6'. σελ. 290.

(3) Μ. Γ. Γεδεών χρονικά τῆς Πατριαρχ. Ἀκαδ. σελ. 145.

θεια αὐτοῦ ἐσχεδιάσθη τὸν νοέμβριον α' φκ' κχθ' ὁ ἔτος φαίνεται καὶ ἐτελεύτησεν. Ἀπορῶν δὲ πῶς ὁ Δημήτριος Προκοπίου ὁ γράψας τὴν ἐπιτετμημένην ἀπαρίθμησιν τῶν λογίων Ἑλλήνων τὸν ἰούνιον τοῦ 1720 μνημονεύει τοῦτον ὡς τετελευτηκότα.

Ὡστε τὸ τοῦ Παρνίκα ὅτι ἠγήσατο τῆς σχολῆς μετὰ Ἰακώβου τὸν Ἀργεῖον τῷ 1721 δὲν φαίνεται ἀκριβές,⁽¹⁾ διότι προϊσταμένου Ἰακώβου τοῦ Ἀργείου ὁ Ἀντώνιος ἐδίδασκεν ἀναμφιβόλως τὰ γραμματικά, διότι ὡς διδάσκαλος τῶν γραμματικῶν μνημονεύεται ἐν τῇ ἐκδοθείσῃ συγγραφῇ αὐτοῦ,⁽²⁾ μέχρι τοῦ 1720 καθ' ὃ ἔτος φαίνεται θανών. Καισάριος δ' ὁ Δαπόντες ταυτίζει τὸν Ἀντωνίον μὲ Σπανδωνῆν τὸν Βυζάντιον μαθητὴν τοῦ ἐξ Ἀπορρήτων.⁽³⁾

Δημήτριος δ' ὁ Προκοπίου λέγει τάδε περὶ αὐτοῦ, «Ἀντώνιος Βυζάντιος, διδάσκαλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολῆς, ἀνὴρ ἐλλόγιμος, φιλόπρονος, φιλομαθῆς, δαήμων τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, πεπαιδευμένος τὴν τε θύραθεν φιλοσοφίαν, καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς ἱερὰν θεολογίαν· πολλῆς ἀν εἶη ὠφελείας πρόξενος τοῖς φιλολόγοις τῶν νέων τῇ προόδῳ τοῦ χρόνου εἰ μὴ γε κομιδῇ νέος ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο»⁽⁴⁾ καὶ ὁ Iken ἐν τῇ Leucothea καὶ ὁ Βενδότης εἰς τὴν προσθήκην εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοῦ Μελετίου Ἀθηνῶν παραφράζουσιν τὴν ἀνωτέρω περικοπὴν Δημητρίου τοῦ Προκοπίου.⁽⁵⁾ Τῶν μαθητῶν τῆς τοῦ Ἀντωνίου ἀπήγ-

(1) Παρνίκα Σχεδιάσμα περὶ τῆς ἐν τῷ Ἑλλ. ἔθνει καταστ. τῶν γραμμ. Κωνσταντινουπόλεως 1867. σ. 27.

(2) Ζαβήρα Νέα Ἑλλάς ἢ Ἑλληνικὸν Θέατρον σ. 178.

(3) Καισαρίου Δαπόντε Ἱστορικὸς Κατάλογος Κ. Σάθα Μεσαιων. βιβλιοθήκη τομ. γ'. σ. 190.

(4) Fabricii. Bibliotheca Graeca vol. XI. p. 545. 4^o 786. Κ. Σάθα Μεσαιωνικὴ βιβλιοθ. τομ. γ'. σελ. 491.

(5) Βενδότης. Προσθήκη εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν Μελετίου Ἀθηνῶν τομ. 4. σελ. 67 καὶ 222 Κ. Iken Leucothea vol. II. p. 164.

γειλε λόγον εἰς τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ, ὃν ἀνάξιον λόγου ὄντα παρὰλείπω· ἐπιγράφεται δὲ «λόγος ἐκφωνηθεὶς εἰς μνημόσυνον τοῦ αὐτοῦ, (Ἀντωνίου)» ἐν αὐτῷ δὲ ἀποκαλεῖ αὐτὸν «μυροθήκην τῶν χαρίτων» «ἐμφυγον ἀγαθμᾶ ἀρετῆς» «ἀκράδεισον στολισμένον» «περικαλλῆ ναόν» — οὐδεμίαν δὲ μαρτυρίαν περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ παρατίθησιν.

Ἐγραψε δ' ὁ Ἀντώνιος πολλά, ὧν ἀπαρίθμησις ὑπάρχει ἐν τινὶ παρ' ἐμοὶ ἀποκειμένῳ χειρογράφῳ ἐξ ὧν ἐδημοσιεύθη μόνον ἡ Χρηστοθήθεια αὐτοῦ περὶ ἧς τὸ μνημονευθέν χειρόγραφον λέγει τάδε:

«Χρηστοθήθεια συντεθεισα παρὰ τοῦ τιμιωτάτου, καὶ λογιωτάτου, ἀρίστου τε ἐν τε γραμματικῇ, καὶ φιλοσοφίᾳ, καὶ πάσῃ ἄλλῃ παιδείᾳ διδασκάλου τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς Ἀντωνίου τοῦ Βυζαντίου· μετὰ δὲ τὸν ἄνω τίτλον ἔπεται ἐν τῷ χειρογράφῳ τὸ ἐπίγραμμα τόδε:

Τοῦτο λοιπὸν τὸ σύγγραμμα, ἐτοῦτο τὸ βιβλίον,
λέγεται Χρηστοθήθεια, καλῶν ἠθῶν σχολαίων,
ὅτι χρηστότητα ἠθῶν αὐτὸ μᾶς ἐρμηνεύει
ὄλους μεγάλους καὶ μικροὺς ἀρίστα συμβουλεύει.

5. Αὐτὸ ἀπ' τῆν λατινικὴν διάλεκτον καὶ στάσιν
ἕνας τὸ ἐμπαφράσεν εἰς τῆν ἀπλὴν μας φράσιν,
Ἐπειτα ὁ Ἀντώνιος σχολῆς τῶν ἐγκυκλίων
τῆς Κωνσταντινουπόλεως διδάσκαλος καλλίων,
ἄλλα αὐτὸς προσθέτωντας, ἄλλα δὲ ἀφαιρῶντας.
10. Ἀκόσμητον καὶ ἀτελὲς τὸ πρῶτον ἀπλοῦν ὄντας
τὸ ἕκαμεν ἑλληνικόν, καὶ ὑπερβαίνειται,
ὅθεν καὶ παραδίδεται μάθημα κ' ἐξηγεῖται.

«Ἡ γὰρ πρῶτον τύποις ἐξεδόθη παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ, Ἐνετίησι αψπ'» ἡ ἐκδοσις αὕτη μνημονεύεται καὶ εἰς τὴν ἐν τῷ τέλει τοῦ προμνημονευθέντος χειρογράφου ἀπαρίθμησιν τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀντωνίου, προστέτει δὲ ὅτι συνετάχθη τῷ 1720, καὶ τύποις ἐξεδόθη Ἐνετίησι τῷ 1780. Τὴν ἐκδοσιν ταύτην μνημονεύει

καὶ ὁ Ζαβίρας ὡς ἰδίᾳ τυπωθεῖσαν⁽¹⁾ καὶ πρὸς τοῦτοις συμπεριληφθεῖσαν ἐν τῇ 6' ἐκδόσει τῆς φιλολογικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας τοῦ Ἰωάννου Πατούσα τυπωθείσης τῷ 1780.⁽²⁾ Ἀμαρτάνει δ' ὁ Κούμας λέγων ὅτι ὁ Ἀντώνιος κῆρμήνευσεν ἐκ τοῦ λατινικοῦ τὴν εἰς ὄλους μας γνωστὴν Χρηστοθήθειαν⁽³⁾ ὅπερ καὶ ἐν τῇ Χρυσάλλιδι Ἀθηνῶν ἐπαναλαμβάνεται⁽⁴⁾. Ἡ Χρηστοθήθεια μεθερμηνευθεῖσα εἰς στίχους ἀπλοῦς ὑπὸ τοῦ Καισαρίου Δαπόντε,⁽⁵⁾ ἐδημοσιεύθη Ἐνετίησι τῷ 1770 παρὰ Δημητρίῳ Θεοδοσίῳ,⁽⁶⁾ τὴν μεθερμηνεύσιν ὁμοίως ταύτης ὁ Δαπόντες ἐποιήσατο ἐκ χειρογράφου ὡς δημοσιεύθεισάν πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς Χρηστοθήθειας. Δανιὴλ δ' ὁ Κεραμεύς μετωχτεύσατο αὐτὴν εἰς στίχους ἰάμβους. Μεθερμηνεύθη δ' ἡ Χρηστοθήθεια καὶ σλαβωνιστὶ ἐκδοθεῖσα ἐν Βούδα τῷ 1801.⁽⁷⁾ Μυσίαν ποιούσι τῆς Χρηστοθήθειας καὶ ὁ Βενδότης καὶ ὁ Iken.⁽⁸⁾

Ἡ Χρηστοθήθεια πρὸς διακόσμησιν ἠθῶν τῶν νέων πάνυ λυσιτελής, ἐκ τῆς λατινίδος μὲν ποτε εἰς ἀπλὴν μετενεχθεῖσα φράσιν, κοσμηθεῖσα δὲ τῷ κάλλει τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτήρος καὶ ἐν τινὶ προσαυξήθεισα χάριν τῶν σπουδαίων ὑπὸ τοῦ ἐλλογιμωτάτου καὶ ἐν σπουδαίοις ἀρίστου κυρίου Ἀντωνίου, τοῦ Βυζαντίου. Ἡδὲ ἀκριβῶς διορθωθεῖσαν τὸ πρῶτον τύποις ἐξέδοτο αψπη. Ἐνετίησιν

(1) Ζαβίρα Νέα Ἑλλάς, ἡ ἑλληνικὸν θέατρον σελ. 178.

(2) Ζαβίρα Νέα Ἑλλάς ἡ ἑλληνικὸν θέατρον σελ. 329.

(3) Κούμας Ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων τομ. 16' σελ. 574.

(4) Χρυσάλλις Ἀθηνῶν τομ. 8' σ. 575.

(5) Καισαρίου Δαπόντε Ἱστορικὸς Κατάλογος Κ. Σ29α Μεσαιων. βιβλ. τομ. γ' σελ. 190. Ζαβίρα Νέα Ἑλλάς σελ. 392.

(6) William Martin Leake Recherche in Greece. London 1814 p. 89. Ζαβίρα Νέα Ἑλλάς ἡ ἑλληνικὸν θέατρον σ. 392. Βρετοῦ. Κατάλογος Νεοελληνικῆς φιλολογίας μέρ. α' σ. 90 ἀριθ. 253.

(7) Ἐρμῆς ὁ λόγιος Βιέννης ἔτος 1811. σ. 79. Δημητρακόπουλου. Προσθήκων καὶ διορθώσεως εἰς τὴν νεοελ. φιλ. Κ. Σ29α σ. 97. Ἐκ τῆς πρώτης ἐκδόσεως τοῦ 1780 ἀναμφιβόλως.

(8) Βενδότης. Προσθήκη εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν Μελετίου τομ. 4. σ. 67 καὶ 322. —Κ. Iken Leucothea τομ. 6'. p. 161.

1788 παρά Νικολάω Γλυκεῖ. 8^{ον} σ. 52.⁽¹⁾ Ἄυτη δ' εἰ καὶ ση-
μειοῦται ἐν τῷ τίτλῳ ὡς πρώτη ἐκδοσις, φαίνεται ὅμως ἐκ τῶν
εἰρημένων ὅτι εἶναι ἡ δευτέρα ἐκδοσις. Τὸ πρῶτον ἐξεδόθη τῷ 1792
παρὰ Νικολάω Γλυκεῖ Ἐνετίησι, σημειοῦται δ' ἐν αὐτῇ «δη ἀκρι-
βῶς διορθώθεισα τὸ πρῶτον τύποις ἐξεδόθη»,⁽²⁾ προσθέτει δ' ὁ
Λάμπρος ἐν τῷ 6'. αὐτοῦ καταλόγῳ τῶν σπανίων βιβλίων ὅτι
μετετυπώθη τὸ δεύτερον τῷ 1800,⁽³⁾ ἔστι δ' αὕτη ἡ τετάρτη ἐκ-
δοσις. Τὸ πέμπτον ἀνετυπώθη Ἐνετίησι παρὰ τῷ ἰδίῳ τυπογράφῳ
τῷ 1802 ἐν τῇ φιλολογικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ τοῦ Ἀθηναίου Ἰωάν-
νου Πατούσα, προσθέντος ὅτι ἡ ἐγκυκλοπαιδεία «ηὐξήθη ἐν τισὶν
εἰπέρ τὸ πρῶτον, ἅτε δὴ προστέθη τὸ ἄχρι νῦν ἀνέκδοτον φιλο-
πόνημα τοῦ κυρίου Ἀντωνίου Βυζαντίου καλούμενον Χρηστοθή-
θεια πρὸς παραίνεσιν ἡθῶν τῶν νέων». ⁽⁴⁾ Τὸ ἕκτον ἀνετυπώθη τῷ
1803 ἐνετίησι παρὰ Πάνῳ Θεοδοσίῳ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων, τὸ ἕβδο-
μον δὲ τῷ 1804 ἐν τῇ ἀνατυπώσει τῆς φιλολογικῆς Ἐγκυκλοπαι-
δείας τοῦ ἰδίου Ἰωάννου Πατούσα παρὰ Νικολάω τῷ Γλυκεῖ Ἐνε-
τίησι. τὸ ὄγδον παρὰ τῷ ἰδίῳ τυπογράφῳ τῷ 1805⁽⁵⁾ τὸ ἕνα-
τὸν τῷ 1810 παρὰ τῷ ἰδίῳ τυπογράφῳ Ἐνετίησι. καὶ δέκατον
τῷ 1815 Ἐνετίησι παρὰ τοῦ λογιωτάτου διδασκάλου Δαμασκη-
νοῦ ἱερομονάχου Παπαῖ Παναγιωτοπούλου.⁽⁶⁾

Ὁ Ζαβίρας μνημονεύει ὅτι ἡ Χρηστοθήθεια τοῦ Βυζαντίου συμ-

(1) Π. Λάμπρου. Κατάλογος 6'. σπανίων βιβλίων σ. 31. ἀρ. 89.

(2) Ἀπόκειται ἀντίτυπον τῆς ἐκδόσεως ταύτης ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις ἰθνηκῇ
βιβλιοθήκῃ.

(3) Π. Λάμπρου Κατάλογος 6'. σπανίων βιβλίων σελ. 31, ἀρ. 89. σημ.

(4) Βρετοῦ Κατάλογος νεοελληνικῆς μέρ. 6'. σελ. 136—7. ἀρ. 385.

(5) Λάμπρου. Κατάλογος σπανίων βιβλίων 6'. σελ. 31. ἀρ. 89. σημ.
καὶ σ. 52. ἀρ. 164. Βρετοῦ Κατάλογος νεοελλ. φιλολογ. μέρ. 6'. σελ.
137, ἀρ. 385, σημ.

(6) Ἀντων. Βυζαντίου χρηστοθήθεια ἐκδ. Καλογερά, Ἀθήναι 1881.
105. (ἐν Ἰνῶναις Μοναστήχοις Ἐρμανουήλ Χρυσολοῦ κατ. ἐν Βενετίᾳ
1815. ἡ Χρηστοθήθεια εὐρηται ἐν σελ. 101—158).

περιελήφθη ἐν τοῖς Μύθοις τοῦ Αἰσώπου ἔπειρ καὶ ὁ Πικρὸς ἀνα-
φέρει, ⁽¹⁾ εὐρηται δ' αὕτη ἐν νεωτέροις ἐκδόσεσι τῶν Αἰσωπέων
Μύθων. Τὰς πρὸ τῆς μεγάλης ἡμῶν ἐπαναστάσεως καὶ μετ' αὐτὴν
ἐκδόσεις, ἐν αἷς ἡ Χρηστοθήθεια συμπεριλαμβάνεται, διὰ τὸ δύσ-
κολον δὲν ἀπαριθμῶ. Ἰδίᾳ δὲ ἡ ἐν τῇ φιλολογικῇ ἐγκυκλοπαι-
δείᾳ τοῦ Ἰωάννου Πατούσα ἀγνοῶ, εἰάν ἀνεδημοσιεύθη.

Τῆς Χρηστοθήειας Ἀντωνίου τοῦ Βυζαντίου ἀπόκειται χειρό-
γραφον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικῆς σχολῆς, ἐκ
τοῦ τίτλου δ' αὐτοῦ φαίνεται ἀντιγραφείσα ἐκ τῆς πρώτης ἐκδό-
σεως τοῦ αψπ'. ὑπὸ τινὸς ἱεροδιακόνου Παχωμίου.⁽²⁾

Ἄπορον δὲ τί παθὼν ὁ νῦν ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν Νικηφόρος
Καλογεράς ἀνεδημοσίευσεν τὴν Χρηστοθήθειαν τοῦ Βυζαντίου, τὴν
ποσάκις ἐνετίησιν ἐκδοθεῖσαν, ἀνάγων τὸν σύγγραφέα εἰς τὴν δω-
δεκάτην ἑκατονταετηρίδα ἢ θετικώτερον ἀκμάσαντα κατὰ τῷ 1000
—1100 ἐπὶ τοῦ Ἀυτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ὑπὸ τὸν
τίτλον τὸν δε «Ἀντωνίου τοῦ Βυζαντίου συγγραφέως τῆς 16^{της}
ἑκατονταετηρίδος Χρηστοθήθεια, ἥτοι τρόπος τοῦ ἑλληνοπρεπῶς
φέρεσθαι ἐκδιδομένη χάριν τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας μετὰ καὶ εἰς
τὴν καθομιλημένην παραφράσεως ὑπὸ Ν. Καλογερά) ἐν Ἀθήναις
ἐκ τῶν καταστημάτων Ἀνδρέου Κορομηλά 1881. 4 βον. α'—β'·
1—108. Τὰ δὲ ἐν σελίδι 6'. λεγόμενα περὶ αὐτοῦ ὅτι καὶ ἕτερον
σύγγραμμα Μέλισσα καλούμενον συνεγράφατο ὁ Ἀντωνίος καὶ
λοιπὰ εἰσὶ σύγγυσις ὀνομάτων.

Τὴν Χρηστοθήθειαν ὁ Ἀντωνίος ἐκ τῆς ἀπλῆς μετωχτεύσατο
ἃ μὲν προσθεῖς ἃ δὲ ἀφελόμενος, καταγλαίσας δ' ἐκεῖνος τῷ κάλ-
λει τοῦ Ἑλληνικοῦ χαρακτήρος, καὶ μὲν καὶ κοσμήσας ποικίλην
τῇ προσθήκῃ τῶν νοημάτων εἰς φῶς ἤγαγε ὧσπερ οἱ ἐντυχόντες
τὸν ἄνδρα θαυμαζέτων· τῷ δὲ ὕψει τῆς φράσεως καὶ τῇ τοῦ λόγου
ιδέᾳ, καὶ δι' εὐφρήμου γλώττης ὅτι μάλιστα ἀγέτων.

(1) Ζαβίρας. Νέα Ἑλλὰς ἢ Ἑλληνικὸν Θέατρον σελ. 178. Κ. Πικρὸς
Leucothea Β. II. p. 141.

(2) Παπαδοπούλου Κεραμέως, Κατάλογος χειρογράφων τῆς ἐν Σμύρνῃ
Εὐαγγελικῆς Σχολῆς. Σμύρνη 1876, σελ. 31. γερ. Β. 5. 46—2.

Συνεγράφατο δ' ὁ Ἀντωνίος κατὰ τινα ἐν τέλει χειρογράφου τινος σημείωσιν καὶ τάδε:

«Συγγράμμα τοῦ αὐτοῦ Γυμνασιάρχου Ἀντωνίου.

Τὸ παρὸν πόνημα ἐπιγραφόμενον Χρηστοθήεια, σχεδιασθὲν ἐν ἔτει αψη', μηνὶ νοεμβρίῳ, ὃ καὶ πρῶτον τύποις ἐξεδόθη Ἐνετίησιν 1680 παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ.

Περὶ φιλίας οὗ ἢ ἐπιγραφῆ. Πῶς χρηστότερον τοῖς φίλοις, καὶ τοῦτο τυπωθὲν μετὰ τῆς Χρηστοθηείας καὶ περιεχόμενον ἐν τῷ ἐσχάτῳ κεφαλαίῳ αὐτῆς.⁽¹⁾

Ἀνθεῶν ὕλης ἠθικῆς εἰς διαφόρους ἠθικὰς ὑποθέσεις συμβαλλούσας ἐσόδους μονωδίας, παννυχίῳ πόνῳ σχεδιασθεῖς.

Ἀνθολογικόν οὗ μνείαν ποιεῖται εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἀνεγνωρισμένων αὐτῷ Ἑλληνικῶν βιβλίων, ἀριθμῷ 18.

Σημειώματα πρὸς τοὺς ἱεροκήρυκας χρήσιμα.

Φιλοχρηματιστής, ἢ φιλορρήμων, ἦτοι σύνοψις περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν κατὰ τὰ ῥήματα χρόνων, εἰς ἀπλὴν διάλεκτον ἐκτεθεῖσα κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν, ἐκδοθεῖσα ἐν ἔτει αψη' κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον.

Περὶ ἐγκλητικῶν, ἐγκληνομένων τε, καὶ συγκλητικῶν πρὸς τὸν αἰτήσαντα, ἔτει αψα' ἐν μεταγειτυϊῶνι.⁽²⁾

Περὶ μέτρων, ἔτει αψθ'.

Κατάλογος τῶν ὧν ἀνέγνω ὁ αὐτὸς Ἑλληνικῶν καὶ Λατινικῶν βιβλίων μετ' ἐπικρίσεως ἐκάστου συγγραφέως.

Ἐγκώμια εἰς Πατριάρχας.⁽³⁾

(1) Ὡς ἀνέκδοτον νομίζω ἐξέδωκεν ὁ ἀρχιμανδρίτης Κύριλλος Ἀθασιάδης τὴν διατριβὴν ταύτην τοῦ Ἀντωνίου ἐν τῷ «Νικηφόρου Καλλιόστου Σανθοπούλου Ἐρμηνεία εἰς τοὺς ἀναβαθμοὺς τῆς Ὀκταήχου κτλ. ἐν Ἱεροσολύμοις 1863. σ. να'—νε'. (Γεδεῶν Χρονικὰ τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας σ. 147.).

(2) Τῆς διατριβῆς ταύτης ἀπόκειται ἀντίγραφον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, γραφὴν ὁμῶς τῷ 1708 (Γεδεῶν Χρονικὰ τῆς Πατριαρ. ἀκαδημίας, σελ. 147. σημ.).

(3) Ἐκ τῶν ἐγκωμίων τούτων ἐν ὅπερ κατὰ Γεδεῶν ἐστὶ προσφώνη-

Ἐπιστολάς.»

Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Βυζαντίου τρεῖς περιλαμβάνονται ἐν τῷ προμνημονευθέντι ἀνεκδότῳ χειρογράφῳ ἢ μὲν πρὸς Κωνσταντῖνον Πρωταποστολάριον, ἢ δὲ πρὸς Κωνσταντῖνον Σουτζον καὶ ἢ τρίτη ἀνωνύμως· ἑτέρα δ' ἐπιστελλομένη πρὸς Χρῦσανθον τὸν Νοτράν (Ἀντωνίος γραμματικὸς) τὸν Μάρτιον τοῦ 1707 ἀπόκειται ἐν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει μετοχίῳ τοῦ Παναγίου Τάφου.⁽¹⁾

Πρὸς τούτοις τοῦ Βυζαντίου ἀπόκεινται καὶ τὰ ἐξῆς δύο χειρόγραφα συγγράμματα ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν Παλαιᾷ Φωκαίᾳ σχολῆς.

Θέματα εἰς τὴν γραμματικὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐξ Ἀπορρήτων συντεθέντα παρὰ τοῦ ἐντιμωτάτου, λογιωτάτου, ἀρίστου τε ἐν τε γραμματικῇ καὶ φιλοσοφίᾳ καὶ πάσῃ ἄλλῃ παιδείᾳ διδασκάλου τῆς Πατριαρχικῆς σχολῆς κυρίου Ἀντωνίου τοῦ Βυζαντίου.

Ἐπιστολιμαία γραμματικὴ διατριβὴ πρὸς τινα αὐτοῦ φίλον,⁽²⁾ τὰ δύο ταῦτα καὶ ὁ Γεδεῶν μνημονεύει ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς Πατριαρχ. ἀκαδημίας.⁽³⁾

2.

Χρῦσανθος ὁ Διτωλός

Χρῦσανθος ἱερομόναχος ὁ Διτωλός ἦν ἀδελφὸς Κοσμᾶ τοῦ Νεομάρτυρος, κατήγετο δ' ἐκ χωρίου Ταξιάρχης, τοῦ Ἀποκούρου τῆς ἐπαρχίας Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης, ἐπωνομάζετο δὲ Ἐσωχωρίτης, ἐκ σημειώματός τινος τοῦ μητροπολίτου Παροναξίας Νεοφύτου Λα-

σις, εἶναι γνωστὸν τῷ Γαβριὴλ γ'. τῷ ἀπὸ Χαλκηδόνος ὅπερ προσεφώνησε τῷ 1705 καὶ οὗτινος τεμύχιον ἐδημοσίευσεν ὑποσχόμενος τὴν δημοσίευσιν αὐτοῦ ὀλοκλήρου (χρονικὰ τῆς Πατριαρχ. ἀκαδημίας σελ. 115—6, καὶ σημ. ε'. σελ. 115).

(1) Σάββα Μεσαιων. βιβλιοθ. τομ. γ'. σελ. 521.

(2) Παπαδοπούλου Κεραμείως, ἐκθέσις Ἑλλ. χειρογρ. βιβλιοθ. Παλ. Φωκαίας σελ. 3. χειρ. 1. δ'. καὶ ζ'. καὶ σελ. 6. χειρ. 6'. 6'.

(3) Χρονικὰ τῆς Πατριαρχ. ἀκαδημίας σελ. 147 σημ.

χοδάρη μακθάνομεν ὅτι κ. . . . ὁ Χρῦσανθος ἐμαθήτευσεν καὶ πρό-
 τερον εἰς Ἰωάννινα παρὰ τῷ διδασκάλῳ Μπαλάνῳ· ὕστερον ἀπῆλ-
 θεν εἰς τὴν βασιλεύουσαν καὶ ἐμαθήτευσεν εἰς τὸν Θωρόθειον τὸν
 ἐκ Μιτυλήνης, καὶ τέλος τῆ ἀδεία τοῦ αὐτοῦ διδασκάλου Δωρο-
 θέου ἀπῆλθεν εἰς Κέρκυραν χάριν τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων
 παρὰ τῷ σοφωτάτῳ Νικηφόρῳ τῷ Θεοτόκῃ. Τέλος ἐπιστρέψας εἰς
 βασιλεύουσαν πρῶτον μὲν ἔγεινε διδάσκαλος τοῦ μακαρίτου μέγα
 διερμηνέως τῆς κραταιᾶς βασιλείας Νικολάου Σούτζου, καὶ ἐδί-
 δαξε τὸν υἱὸν τοῦ αὐτοῦ Νικολάου Γεώργιον. Ἐπὶ δὲ τῆς πρώτης
 Πατριαρχείας τοῦ αἰοδίμου κύρ Σαμουήλ ἔγεινε διδάσκαλος τῶν
 ἑλληνικῶν μαθημάτων τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει κοινῆς σχολῆς
 ἐν ἔτει ἀφογ'. [ὁ Γεδεών λέγει ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Μελετίου τοῦ
 ἀπὸ Λαρίσσης διωρίσθη σχολάρχης καὶ διδάσκαλος τῶν φιλοσοφι-
 κῶν διὰ συνοδικοῦ γράμματος τῷ 1769 τὴν 1ην Μαρτίου].⁽¹⁾ Διὰ
 τὰς καιρικὰς ἀταξίας καὶ φόβους τῶν τότε πολέμων λάθρα φυγὼν
 ἀπὸ βασιλεύουσαν ἦλθεν εἰς Ναξίαν καὶ ἄρχισε πρῶτον νὰ διδά-
 σκῃ τὴν Γραμμανικὴν τέχνην, ὕστερον δὲ τῆ προτροπῆ τοῦ διερ-
 μηνέως τῆς ἄσπρης θαλάσσης, ἔπειτα δ' αὐθέντου τῆς Οὐγγρο-
 βλαχίας κυρίου Νικολάου Πέτρου Μαυρογένους, τοῦ ἐκ τῆς νήσου
 Πάρου, ἐσύστησεν ἑλληνικὸν σχολεῖον εἰς τὴν Ναξίαν, σπουδῆ
 μὲν Νικολάου Μαυρομάτου, δαπάνη δὲ τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν,
 τῆ προτροπῆ δὲ τοῦ μακαρίου αὐθέντου οὗς Κύριος κατατάξοι ἐν
 χώρᾳ τῶν δικαίων.» Ἐκ ταύτης τῆς συντόμου, προστίθησιν ὁ
 αἰοδίμος Σοφοκλῆς Κ. ὁ ἐξ Οἰκονόμου, ἀλλὰ πολλῶν περιεκτικῆς
 σημειώσεως τοῦ μακαρίτου Νεοφύτου μακθάνομεν ἄλλα τε καὶ ὅτι
 ὁ Αἰτωλὸς Χρῦσανθος, ἐδίδαξεν ἐν τῇ κοινῇ τῆς Κωνσταντινουπό-
 λεως σχολῇ τῷ 1773, καὶ οὐχὶ τῷ 1770, ὡς ἔγραψεν ὁ αἰοδίμος
 Πατριάρχης Κωνσταντίας δ' α'.⁽²⁾ καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς συστάσεως

(1) Χρονικὰ τῆς Πατριαρχικῆς ἀκαδημίας σελ. 176.

(2) Συγγραφαὶ αἱ ἐλάσσονες. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1868. σελ. 360.
 καὶ σ. 114. Παρανίκια Σχεδιάσμα, κλ. σελ. 29. Τίθησι δὲ Κωνσταντίας
 ὁ ἀπὸ Σινζίου τὸν Χρῦσανθον μεταξὺ τῶν διδασκάλων τῆς νη' ἑκατον-

ἑλληνικῆς Σχολῆς ἐν Νάξῳ, καὶ τῆς ἐν αὐτῇ διδασκαλίας τοῦ
 Χρῦσανθου, περὶ ἧς ὁ λόγος Παρανίκιας⁽¹⁾ οὐδένα λόγον ἐποιή-
 σατο.»⁽²⁾

Λαμπρὰν ποιεῖται μνείαν τοῦ ἀνδρὸς Σέργιος ὁ Μαιφαιὸς ἐν τῇ
 ἐκκλησιαστικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ «Χρῦσανθος ἱερομόναχος Αἰτωλὸς,
 ἀδελφὸς τοῦ αἰοδίμου Κοσμᾶ, ἐπιστήμων πολυμαθῆς· πάντα δὲ
 ἀποδοὺς ὑπὲρ τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης τῶν ἀδελφῶν· καὶ ἑαυτὸν
 ἀπέδωκε τῇ χρείᾳ τῶν ἀδελφῶν· καὶ δὴ σχολεῖον κοινὸν ἐν Νάξῳ
 συστήσας ἀμισθὶ ἐδίδασκε λογικὰ, ἐπιστημονικὰ, τὸν εὐαγγελι-
 κὸν λόγον προθέμενος, δι' οὗ κατεκόσμη τὰ ἦθη, συνίστη τὰ ὀρθὰ
 δόγματα, ὑπερεκδικῶν τῆς ἀληθείας καὶ ἐκτίλλων τὰ πικρὰ ζι-
 ζάνια διὰ πάσης ὁμιλίας.»⁽³⁾ Καισάριος δ' ὁ Δαπόντες ἐν τῷ ἱστο-
 ρικῷ αὐτοῦ καταλόγῳ ἡμαρτημένως λέγει περὶ αὐτοῦ «Χρῦσανθος
 ἱερομόναχος, ἀδελφὸς αὐτοῦ τοῦ νεοφανοῦς ἀγίου. (Κοσμᾶ), ἐπι-
 στήμων, ζῆ καὶ κρατεῖ τὸ σχολεῖον τῆς Πάρου.»⁽⁴⁾ Διετέλει εἰς
 ἀλληλογραφίαν μετὰ Σεργίου τοῦ Μακραιῶ οὗ τεμάχιον ἐπιστο-
 λῆς ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Μεσαιωνικῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Κ. Σάθα⁽⁵⁾.
 Ἀπόκεινται δὲ καὶ ἄλλαι τοῦ Μακραιῶ ἐπιστολαὶ ἐν τῷ ἐν Κων-
 σταντινουπόλει Μετοχίῳ τοῦ Παναγίου Γάβρου χρονολογούμεναι,

ταετηρίδος μετὰ Ἰωακείμ τὸν Ἀντιπάριον. (Κωνσταντινίας Παλαιὰ τε
 καὶ νεωτέρα κλ. Βενετία 1820 σελ. 112—3 σημ. α'. καὶ ἐκδοσις Κων-
 σταντινουπόλεως 1844 σελ. 147. σημ. Διατριβὴ περὶ τῆς Μεγάλης τοῦ
 γένους Σχολῆς ἐν τῷ Περιοδικῷ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλήν. Φιλολ.
 Συλλόγου. Κωνσταντινούπολις 1864. том. 6'. σελ. 360.

(1) Παρανίκια. Σχεδιάσμα κλ. σελ. 173.

(2) Ν. Α. Μαυροκορδάτου Λόγος Νικοτιανῆς καὶ ἐπιστολὴ πρὸς Μη-
 τροφάνην τὸν διάκονον. Ἐκδ. Σ. Κ. τοῦ ἐξ Οἰκονόμων. Ἐν Βενετίᾳ
 1876. σελ. 31—2.

(3) Σεργίου Μακραιῶ Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία. Σάθα. Μεσαιωνικὴ βι-
 βλιοθήκη том. γ'. σελ. 277—8.

(4) Κ. Δαπόντε, ἱστορικὸς Κατάλογος Μεσαιωνικῆ βιβλιοθ. Κ. Σάθα.
 том. γ'. σ. 124.

(5) Νικολ. Μαυροκορδάτου Λόγος Νικοτιανῆς σελ. 31.

1775, 1779, 1780, 1785 και εἰς Νάξον ἐπιστελλόμεναι.⁽¹⁾ Καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Κοσμάς ἐπέστελλεν αὐτῷ. Μία δὲ τούτου ἐπιστολή τῷ ἀποθ'. εἰς Νάξον ἐπιστελλομένη ἐδημοσιεύθη.⁽²⁾

Προέστη δὲ τῆς ἐν Νάξῳ Σχολῆς μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ συνθέντα τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1875, ἀφήσας τὴν μικρὰν αὐτοῦ περιουσίαν εἰς τὴν μητροπόλιν Νάξου συνισταμένην ἐκ τριακοσίων γροσίων, ὅπως ἐκ τοῦ τόκου αὐτῶν ἐκπαιδεύονται δύο κατ' ἔτος παῖδες, δὲν ἐκτελεῖται ὅμως ἢ τοῦ ἀοιδίμου διδασκάλου Θέλησις. Τὴν δὲ βιβλιοθήκην αὐτοῦ ἐκληροδότησεν εἰς τὴν ἐν Νάξῳ σχολὴν⁽³⁾, ἧς ὁ κατάλογος ἐστὶ καταγεγραμμένος ἐν τῷ κώδικι τῆς Μητροπόλεως· ἐτάφη δὲ κατὰ τὴν ἐαυτοῦ ἐφῆσιν ἐν τῷ περιδῶλι τοῦ ναοῦ τοῦ μονιδρίου τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ τῆς σχολῆς καὶ ὁ τάφος τοῦ ἀοιδίμου διδασκάλου εὕρηται νῦν παρημελημένος ἀνασκαφείς, χρησιμεύων ἤδη εἰς κατοικίαν κονίχλων, τῶν ὁστέων αὐτοῦ παραριθθέντων.— Συγγραφή οὐδεμία ἡμῶν ἐστὶ γνωστὴ τοῦ Χρυσάνθου εἰμὴ λόγων τινῶν ἐξηγήσεις καὶ κανόνων ἐκκλησιαστικῶν, καὶ θεματογραφίαι. Τὰ ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ μνημονευόμενα δὲν εὕρισκονται διότι μετὰξὺ τῶν βιβλίων αὐτοῦ, τὰ πλεῖστα διηρπάγησαν.

(Ἐγγράφον Χρυσάνθου τοῦ Αἰτωλοῦ δι' οὗ κληροδοτεῖ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ πρὸς τὴν Μητροπόλιν Νάξου).

Ἴσον.

Ἀπὸ τῆς παρούσης ἑμολογίας γίνεται δῆλον, ὅτι οἱ ἐπίτροποι τῆς κυρίως μητροπόλεως οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι, ἔλαβον ἤδη δανειακῶς διὰ χρεῖαν καὶ ἀνάγκην τῆς αὐτῆς μητροπόλεως, δηλαδὴ τὴν οικοδομὴν παρὰ τοῦ σοφολογιωτάτου ἁγίου διδασκάλου τῆς ἐν Νάξῳ σχολῆς κυρίου κύρ Χρυσάνθου, γρόσια τὸν ἀριθμὸν τριακόσια λέγω νοῦμ. 300 ἐπὶ συμφωνίᾳ τοιαύτῃ νὰ δίδουν τὸν καθ' ἕκαστον χρόνον τῶν αὐτῶν τριακοσίων γροσίων, γρόσια εἴκοσι

(1) Κ. Σάββα Μεσαιων. βιβλιοθ. τομ. γ'. σ. σδ'.

(2) Κ. Σάββα Μεσαιων. βιβλιοθ. τομ. γ'. σελ. 540, 541, 542.

(3) Κ. Σάββα Νεοελληνικὴ Φιλολογία· σελ. 492.

τέσσαρα λέγω νοῦμ. 24 πρὸς ὀκτὼ τὰ ἑκατὸν καθὼς καὶ ἐσυμφώνησαν, τὸ ὅποιον αὐτὸ διάφορον λέγω τὰ 24 γρόσια ὑπόσχεσται οἱ ἐπίτροποι τῆς κυρίως μητροπόλεως τόσον· οἱ νῦν ἐπιτροπεύοντες ὅσον καὶ οἱ κατὰ καιρὸν γινόμενοι, νὰ τὰ δίδουν εἰς τοὺς ἐπιτρόπους τῆς σχολῆς, διὰ νὰ πληρόνεται δύο πτωχοὶ μαθηταὶ διὰ ψυχικὴν σωτηρίαν τοῦ διδασκάλου κύρ Χρυσάνθου, καὶ διὰ τὸ βέβαιον δίδουν τὸ ἐμβατήκιον τῆς κυρίας τριποδιότισσας,⁽¹⁾ καὶ τοῦ ἁγίου Θαλαλαίου,⁽²⁾ ὅτι οἱ ἐπίτροποι τῆς μητροπόλεως λαμβάνοντες αὐτὰ τὰ ἐμβατήκια νὰ δίδουν τὸ διάφορον εἰς τοὺς ἐπιτρόπους τῆς σχολῆς· ὅθεν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἐνυπόγραφον, τῆ ὑπογραφῇ καὶ βεβαιώσει τοῦ Πανιερωτάτου μητροπολίτου Παροναξίας κύρ νεοφύτου, καὶ μαρτυρίᾳ τῶν εὐγενεωτάτων ἐπιτρόπων καὶ ἐδόθη εἰς χεῖρας τοὺς.

Ἰσον. Σεπτεμβρίου 0.

Παροναξίας νεόφυτος ὑποβεβαιοὶ καὶ ὑπόσχεσται, καὶ μαρτυρεῖ γράψας τὸ παρὸν.

Ἀνδρόνικος πραδούνας βεβαιόνω ὡς ἐπίτροπος τῆς μητροπόλεως, ὑπόσχομαι.

Σπυρίδων κορφιάτης ἐπίτροπος τῆς μητροπόλεως, βεβαιόνω.

Μιχαὴλ νταμιράλες ἐπίτροπος τῆς μητροπόλεως, βεβαιόνω.

Παροναξίας νεόφυτος βεβαιόνω ὅτι ἴσον ἐστὶ.

Ἱεροθεὸς ἱεροδιάκονος τοῦ ἁγίου παροναξίας ἀντέγραψα τὰ παρόντα ἐκ τοῦ καθολικοῦ ἀσφαλῶς.⁽³⁾

[Διαθήκη Χρυσάνθου τοῦ Αἰτωλοῦ].

Ἴσον.

Κίς δόξαν πατρὸς, καὶ υἱοῦ, καὶ ἁγίου πνεύματος, τοῦ ἐνὸς καὶ ἑστέου, ἑστέου καὶ ἀχώριστου, ἑστέου καὶ ἁγίου, ἑστέου καὶ ἀκατάρακτου, ἑστέου καὶ ἀκατάρακτου, ἑστέου καὶ ἀκατάρακτου.

(1) Ἡ ἐν τῷ χωρίῳ Τριπόδες ἐκκλησία τῆς Παναξίας Τριποδιότισσας, τὸ κτῆμα ὅμως τοῦτο δὲν ἀνήκει νῦν εἰς τὴν μητροπόλιν Νάξου.

(2) Ἡ ἐν τῷ χωρίῳ Θαλένης ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Θαλαλαίου.

(3) Ἀρχαῖος κώδιξ μητροπόλεως Παροναξίας· τὰ ἐν τῷ ἐγγράφῳ αὐτῷ ἀπαντώμενα ἀμαρτήματα εἰσι βεβαίως τοῦ ἐν τῷ κώδικι τῆς μητροπόλεως ἀντιγράψαντος αὐτό.

μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ, τοῦ ποιητοῦ καὶ πλάστου, καὶ δεσπότου τῶν ἀπάντων.

† Ὅσα εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἀναφέρεται, καὶ δογματίζεται τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας τῆς ἀνατολικῆς, καὶ μητρὸς πάντων τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν βεβαίως εἰμι, καὶ ἐλπίζω εἰς αὐτὸν τὸν ἐν Τριάδι δοξαζόμενον Θεόν, ὅτι ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐξ ἀπαλῆς μου τῆς ἡλικίας στερεὸς εἰμι, καὶ ἀμετακίνητος. Εἰς ὅσα φρονεῖ καὶ δοξάζει βεβαιούμενος, ἀπὸ μὲν παρὰ τῶν θείων καὶ θεοπνεύστων γραφῶν, τῶν τε ἁγίων προφητῶν, καὶ τῶν Ἀποστόλων β', δὲ παρὰ τῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν ἐπτά συνόδων, καὶ παρὰ τῶν θεοσόφων ἐξηγήσεων καὶ ἐρμηνειῶν αὐτῶν τῶν θείων γραφῶν, τῶν ἀπὸ τῶν ἀποστολικῶν θρόνων καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ ὁσίων, καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν διαλαμψάντων· τούτοις, ὡς εἰς τὴν ἀρχὴν ἔφη, ὅσα εἰς τὴν ὀρθόδοξίαν ἀναφέρεται, ἀκλιπῶς τε καὶ ἀμετατρέπτως διέμεινα, καὶ λόγῳ καὶ διανοίᾳ, καὶ ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ τῆς πίστεως τῆς ἁγίας καὶ καθολικῆς ἡμῶν ἐκκλησίας διακείμαι μέχρι καὶ ἐσχάτης μου ἀναπνοῆς, καὶ οὔτε εἰς λατινικὸν δόγμα, οὔτε εἰς λουτερανικὸν, καὶ καλθινικὸν διεφθαρμένον τε καὶ ἐναντικὸν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐξέκλινα πώποτε· τὰ δὲ κατὰ τὸν βίον, καὶ τὴν διαγωγὴν, Θεὸς οἶδεν, ὅ τὰ πάντα εἰδῶς, καὶ οἱ πνευματικῶς μοι προσομιλήσαντες, καὶ διορθωσάμενοι, εἰμὴ τι τῶν εἰς μνήμην μὴ ἐλθόντων διέλαθεν, ἢ ἐξ ἄλλης τινος περιστάσεως· νῦν δὲ παρακαλῶ πάντας τοὺς ἀδελφούς καὶ ὁμοπίστους χριστιανούς συγγνώμην δοῦναί μοι, ἣν καὶ αὐτὸς πᾶσιν, ἐξ ὅλης μου ψυχῆς, καὶ καρδίας δίδωμι, παρακαλῶν εὐχεσθαι πάντας ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ ἐξιλεοῦσθαι τὸ θεῖον ὑπὲρ τῶν πολλῶν καὶ ἀριθμῆτων μου ἀμαρτιῶν· ἀληθῶς γὰρ καὶ βεβαίως ὁμολογῶ, ὅτι οὐδὲν ἀγαθὸν ἐνώπιον αὐτοῦ πεποίηκα, μηδὲ ἔργον μοναχικῆς πολιτείας· μοναχὸς λογιζόμενος τί ἐτέλεσα ὁ ταλαίπωρος· ὅσον δ' εἰς συνομιλίαν ἀδελφῶν καὶ ἐσκανδαλίσθην ὑπὸ αὐτῶν, διὰ περιστάσεις τινάς, ἅς τινὰς ὁ Θεὸς μόνον οἶδεν· νῦν δὲ καὶ τούτους ἀφίημι ἐξ ὅλης μου τῆς ψυχῆς καὶ καρδίας, εἰ τι κατ' ἐμοῦ ἐπλη-

μέλησαν, καὶ οὗτοι ὡσαύτως ἀφιέτωσάν μοι εἰς τι κατ' αὐτῶν ἐπλημμέλησα, καὶ πληρωθήτω ὁ τοῦ Χριστοῦ λόγος ὀριζόμενος, καὶ λέγοντος, ἄφετε, καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν· ταῦτα, ὡς ἐδυνήθη κατὰ τὸ παρὸν ἔγραψα, ἐρρωμένως τῷ νῦν, καὶ τῇ διανοίᾳ, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἀγγέλων, καὶ πάντων τῶν ἁγίων· περὶ δὲ τῶν ὅσα δεῖ μετὰ θάνατόν μου γενέσθαι, ἀκολουθίας δηλ. τὰς νομιζόμενας, καὶ λειτουργίας, καὶ ὅσα τοῖς ἐπερχομένοις βοηθεῖν δύναται, καὶ γὰρ ἔγραψα ἐν ἄλλῳ χάρτῃ· καὶ διὰ ζώσης φωνῆς παραδώσω, καὶ οἱ χριστιανοὶ ἀφ' ἑαυτῶν οἶδασι· προσέτι εὐρίσκονται μοι καὶ ἐξηγήσεις διαφόρων λόγων, καὶ κανόνων ἐκκλησιαστικῶν, καὶ θεματογραφίαι καὶ ἐννενήκοντα βιβλία, ὧν τὸν κατάλογον ἐγχειρίζω τοῖς ἐπιτρόποις τοῦ σχολείου τοῦ ἐν τῇ Ναξίᾳ, τὰ ὅποια νὰ ἦναι ἀναφαίρετα, καὶ νὰ ἦναι εἰς χρῆσιν τοῦ αἰεὶ εὐρισκομένου διδασκάλου τοῦ αὐτοῦ σχολείου, καὶ τῶν μαθητῶν· συγγενεῖς μου ὅποιοι ζῶσι, δὲν ἤξεύρω, πλην ὡς πτωχὸς δὲν ἔχω νὰ τοῖς ἀφήσω τίποτε, καὶ ἅς μὲ συγχωρήσουν· ἀφίνω εἰς τὸν ἅγιον Γεώργιον, ὅπου εἶναι τὸ σχολεῖον, εἰς τὸ ὅποσον θέλω καὶ νὰ μὲ θάψωσι, διὰ νὰ μνημονεύωμεν πάντοτε, πενήτηκοντα γρόσια· ὅσα ἱμάτια μοι εὐρεθῶσι μετὰ θάνατόν μου, νὰ τὰ δίδουν οἱ ἐπίτροποι τοῦ σχολείου εἰς τοὺς πτωχοὺς μαθητάς· ἀφπθ'· Φεβρουαρίου δ', ὁ ἐν ἱερομονάχοις ἐλάχιστος, διδάσκαλος τῆς Ναξίας, Χρῦσανθος ἐσωχωρίτης, ἐκ τῆς ἐπαρχίας Ναυπάκτου, καὶ Ἀρτίης, τοῦ καλουμένου Ἀποκούρου ἐκ χωρίου Ταξιάρχου.

Ὁ Παροναξίας Νεόφυτος βεβαιοῖ ὅτι ἴσον ἐστὶ τοῦ πρωτοτύπου. (1) Ἐπεταὶ ὁ κατάλογος τῶν βιβλίων τοῦ αἰοιδίμου διδασκάλου ἐπιβεβαιούμενος ὑπὸ τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ μητροπολίτου Παροναξίας Νεοφύτου ὃν παραλείπω.

Ἐγγραφον ἐν Σύρῳ κατὰ Μάρτιον 1885.

ΠΕΡΙΚΛΗΣ Γ. ΖΕΡΑΕΝΤΗΣ.

(1) Ἀρχαῖος κώδιξ μητροπόλεως Παροναξίας.

ΕΝΑΪΣΤΙΜΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΕΛΕΥΘ. ΤΡΙΑΝΤ. ΚΟΥΣΗ

ΠΕΡΙ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΙΑΣ ΔΙΑΔΕΚΤΟΥ

(Συνέχεια ἰδὲ προηγ. φυλλάδια)

Παρ' ἡμῶν δ' ἀπαντῶσι μόνοι οἱ παρατεθέντες τύποι, οἱ δ' ἐλλείποντες ἀναπληροῦνται ἐκ τοῦ κᾶποιος, ὅπερ ὁμοίως ἐκ τοῦ κᾶν καὶ ὅποιος συντεθειμένον ταυτόσημόν ἐστι τῷ κάτς = τῖς. Ὁμοίως τῷ κάτς συντέθειται καὶ τὸ κάμ. ποσος = ποσός, καὶ τὸ κᾶνεις (κᾶν — εἰς) = οὐδεις μὲν, μετ' ἀρνήσεως «κᾶνεις κ' ἔρθεν» = οὐδεις ἦλθε, τῖς δὲ, ἐν καταφάσει μετ' ἐρωτήσεως «ἐν' κᾶνεις;» = ἔστι τῖς; Περὶ τοῦ κᾶν, κᾶνεις, κάμ. ποσος κτλ. ἰδὲ τὰ τῷ Κόντῳ γεγραμμένα ἐν Σωκράτει τ. Δ. τεύχ. 0. σ. 479—483 καὶ Μαυροφρ. «Δοκίμ. ιστορ. Ἑλλ. γλ. σ. 623 καὶ Mullach Gr. d. gr. Vls. σ. 218. Ἐλλειπέστατον καὶ τὸ ἰντσαν (ἄστις), οὗ μόνοι οἱ παρατεθέντες τύποι εὔρηται. Ὅπως δὲ παρ' ἀρχαίοις τὰ ἀναφορικὰ προσελάμβανε τὸ ἀοριστῶδες ἐπίρρημα ἂν πρὸς ἐπίτασιν τῆς ἀοριστίας, οὕτω καὶ παρ' ἡμῶν τὰ μὴ ἐκ τοῦ κᾶν σύνθετα προσλαμβάνει τὸ καὶ ἂν ἢ κᾶ ἂν ὅποιος κᾶ ἂν, ἄσος κᾶ ἂν, ἰντσαν κᾶ ἂν, ὅτι κᾶ ἂν; ἐπιθετὰ περὶ τοῦ εἶντα ἢ ἦντα, ᾧ δοκεῖ μοι συγγενές πως εἶναι τὸ ἡμέτερον ἰντσαν ἢ ἦντσαν, (ἦντις-ἂν, ἦντσᾶν οὐδ' ἦντι-ἂν, ἦντιαν) εἰρημένα τῷ Κοραῖ ἐν Ἀτ. τ. 2. σ. 149. Ὁ τύπος ἄτιναν (ἀντὶ ὄτινα) Ὀμηρικὸς ἐστίν (Ἰλ. X. 430. Ὀδ. Θ. 204), οὐ μόντοι πάντη ἀλώβητος· τὸ δὲ ὄτινος Δωρικόν. Τέρας ἀποφώλιον τό, ὁ γίτινον, ὁ μάντεως δειτται.

6. Ἐρωτηματικά.

Τσί (ἢ αὐτὴ καὶ παρὰ τοῖς νῦν Λάκωσι. Mullach Gr. d. gr. Vls. σ. 98), πρὸ φωνήεντος τσ', ἐν τοῖς χωρίοις τῖς' γεν. τίνος, αἰτ. τίναν· πλ. τσί, γεν. τίνων· οὐδέτ. ντό, ᾧ καὶ ὡς ἀναφορικῶ χρῶνται· ἐστὶ δὲ τὸ ἄρθρον τὸ παρεφθαρμένον, ὃ ἐν

Ἐρωτηματικῶν πλειστάκις ὡς ἀναφορικῆ ἀντωνυμίᾳ εὔρηται (σ. 109. στ. 20) «τὰ σοῦχα γροικημένα» (στ. 16). «τὸ θέν' ἀποφρῶσιση.» ἰδὲ καὶ Mullach gr. d. gr. Vls. σ. 191. — Πέρας, ποῖον; πόσος, πόσον.

Σημ. Τὸ τσί ἐγένετο ἐκ τοῦ τῖς' ἐν δὲ τοῖς χωρίοις προσήρτηται ἐν τέλει καὶ τὸ ε, τῖς.

7. Ἀνταποδιδομένα.

Ἐρωτηματικά.	Ἀόριστοι.	Δεικτικά.	Ἀναφορικά.
τσί.	κᾶτς.	χρῶτος, ἐκείνος, ἄτος.	ἰντσαν.
πόσος	κάμ. ποσος.	ἄτόσος.	ἄσος.
πότος.	κᾶποιος.	αἰκος.	ὅποιος.

Σημ. Ἐν τῷ ἄτόσος καὶ αἰκος τὸ α πρόσκειται ὡς εὐφωνικόν· ἰδ. α'. 4. Ἡ λέξις τόσος ἐν τῇ φράσει «τόσα καὶ τόσα» ὁλοῦ ἀοριστίαν, ὥσπερ καὶ παρ' ἀρχαίοις «τόσα καὶ τόσα, τοῖα καὶ τοῖα, ἔθεν οἱ μὲν τοιοῦδε, οἱ δὲ τοιοῦδε γίνονται» (Πλάτ. Φαίδρ. σ. 271. D.), «χρήμασι τόσοις καὶ τόσοις» (Πλάτ. νόμ. 4. σ. 721 B.)· «ζημιούσθω· τόσῳ καὶ τόσῳ» (Πλάτ. Ἀξ. 370. B.). Ὑπάρχει παρ' ἡμῶν καὶ ὑποκοριστικὸς τῖς τύπος τοσοῦτζικος (ἢ δημῶδης, τοσοῦτζικος)· τοῦτο οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον τοσσίχος = τοσοῦτον μικρὸς (Ἠσύχ. Lob path σ. 235)· ἕτερα τοιαῦτα εἰς ἴσος ὑποκοριστικὰ καὶ τὰδε σύριχος (Θεοκ. IV. 29, ἐνθα ὁ σχολιαστὴς «ἐστὶν ὑποκοριστικὸν Διοδικῶς» ὁ δὲ Γρηγ. Κορίνθ. «Πύριχος, ὁ πυρρὸς λέγεται παρ' αὐτοῖς (τοῖς Δωριεῦσι)»· τοῦτο εἶποι ἂν ἢ δημῶδης ἐκλυούτζικος· ὀψίχα ἀντὶ ὀψὲ παρὰ Βυζαντίοις (Lob. Phryn. σ. 54)· ὀσσίχον ἀντὶ ὀσσόν «ὀσσίχον ἐστὶ τὸ τῦμμα καὶ ἀλίχον ἄνδρα δαμάσσει;» (Θεόκρ. 4, 55. Lob. path. σ. 336)· τοῦτο ἐν τῇ δημῶδει εἶποι τῖς ἂν τοσοῦτζικόν, ἐν δὲ τῇ λατινικῇ quantulum: Ὁ τύπος οὗτος ἀπαντᾷ καὶ ἐν τοῖσδε τοῖς κυρίοις ὀνόμασι· Σίμιχος, θηλ. Σιμίχη· καὶ Σίμιχος, Σιμίχη· Ἀμύντιχος, Θυώντιχος, Πύριχος, καὶ θηλυκὸν ἢ Πύριχος, πόλεως ὄνομα· Λεόντιχος καὶ Λεοντίσχος· Βοσπόριχος, Κόννιχος, Λάμπιχος, Μοίρι-

χος, Δάριχος, Πέλιχος, Σπρόμβιχος, Τύννιχος, Σπράτιχος, Σωπήριχος, Ύλλιχος, Όλύμπιχος και Όλυμπίσκος, Πάτριχος και Πατρίσκος, Φρόνιχος και Φρονίσκος, Μούνιχος και Μούνυχος, Μήτιχος, θηλ. Μητίχη Θεοδώριχος και Θευδέριχος, Καβίριχος, Όμολώιχος, Όνάπιχος, Σάμιχος, Τυνδάριχος κτλ. (ιδε Γρηγ. Κορ. d. dial. σ. 290). Καταλέγομεν νυν και έτερα παραδείγματα της δημώδους εις ούτικος και όλίγα ήμέτερα εις ουτικος μικρούτικος, παρ' ήμιν μικροουτικος, = μικύλλος (Μόσχ. 1.13, paululus, καλούτικος (άγαθος), ποσουτικος, παρ' ήμιν ποσουτικον, (ισοίχος), χονδρούτικος, παρ' ήμιν χοντροουτικος (υπόπαχυς, στρογγυλούτικος, παρ' ήμιν στρογγυλουτικος (υποστρόγγυλος), μεγαλούτικος (υπό τι μέγας), τρυφερούτσικος (υπομάλακος και υπάπαλος. Διολ. υπάπαλος «καλάμω υπαπάλω» (θεοκρ. 28,4), ένθα ο μιν Fritzsche γράφει «υπ' άπάλω» ο δε Hermann ειπάζει «υπ' άμπάλω» = (υπ' άμφιάλου) νοστιμούτικος (ήδύλος (α) κτλ. ταυτα δ' ο Mullach ουκ άπιθάνως (gr. d. gr. Vls. σ. 172) εκ' άων εις uccio Ιταλικών παράγει εύρηται δέ τα ταυτα παρ' ά πρώτω τω Πτωχοπρόδρομω. (Κοτ. Απ. τι 1. σ. 188).

λβ'.) Ρήματα.

Τούτων εξήλειπται ο εις μι τύπος, αλλά και τα λοιπά άμεταποίητα ου διαμένει, τινών μιν τών εις αω μεταποιηθέντων εις εω και τανάπαλιν, τών δε εις ζω έν τοις παθητικοις εις σκουμαι μεταβληθέντων ή ουμαι, τών εις ου εις ονω, ών τα παθητικά διεφύλαξε παρ' ήμιν τον γνήσιον τύπον ουμαι — ουμαι προσεγγοντο. δε και παις καταλήξεσιν αλλοιώσεις, αλλά μιν και χρόνοι μιν τινες άρδην άπώλοντο, έτεροι δε δια περιφράσεως εξηνέχθησαν. Και ταυτα μιν γενικώτερον περι ρήματος αρχόμεθα δ' ήδη και της τών καθ' έκαστα έρεύνης.

Χρόνοι. Ο ενεστώς τών παθητικών συχνότατα σχηματίζεται παρ' ήμιν δια της καταλήξεως σκουμαι, η εξαίρεσει του σ κουμαι,

(α) Ευνούτικος (υποζίζων), όμορφούτικος (καλός τις), όλιγούτικος, παρ' ήμιν ελιγούτικον, paululus, υπολιζων (Ιλ. 8,519).

η και της του κ ουμαι (χτίσκουμαι—χτίζω—κτίζομαι, λέχκουμαι—λέγω—λέγομαι, καθαρίουμαι—καθαρίζω—καθαρίζομαι). Έν τη παρ' αφορα ή γλώσσα κατεγράθησαν τω τύπω σκουμαι, ώσπερ έν τοις όνόμασι τω υποκοριστικω ι ο ν ι. Εξηλείφθησαν δε τών χρόνων ο ενεργητικός και παθητικός παρακείμενος (ουτος έν μόνη τη μετοχη έτηρήθη), ο υπερσυντέλικος, ο μέσος μέλλων και άόριστος (11). Περιφράζονται δ' ο μιν παρακείμενος και υπερσυντέλικος ο ενεργητικός έν τη δημώδει, παρ' ήμιν άρδην άπολωλότες, δια του έχω και είχον μετά τινος τύπου, όν οι μιν δι' ει γραφουσιν (έχω ειπει και έχω ειπει=είρηκα, είχον ιδει και είχον ιδει=ώπώπειν, έχω φάγει, γράφει, κάμει, κόψει, λούσει) οι δε δι' η (έχω γραφή, ειπη), πρώτους άορίστους υπολαμβάνοντες κατ' Αιολικήν τροπήν του αι εις η (γράφη=γράψαι) έτεροι δε πορρωτέρω ελαύνοντες το γραφή μετοχήν Αιολικήν εις αι εις έκλαμβάνουσι (γράψαις) κατ' αποβολήν του ς και τροπήν του αι εις η (ήτοι γραψας, γράψαις, γράψαι, γράψη. ω Ζεω της λεπτότητος τών φρενών) τεκμηρίοις χρώμενοι τοις τε αρχαιοις (έχω ποιήσας κτλ. και ταις νεωτέροις γλώσσαις, ένθα ο παρακείμενος μετά του έχω και της μετοχης περιφράζεται, ουδέποτε δε της άπαρεμφάτου. ich habe geschrieben, j'ai écrit. Παρατιθέμεθα δε μόνον ένταυθα παραδείγματα τινα μελλόντων περιφραζομένων μετά του θέλω. Τα παραδείγματα δ' ειληπτai εξ έπιστολης του Βησσαρίωνος παρ' Φραντζη άκμάσαντι κατά το 1465 (χρον. βιβλ. δ'. κεφ. κ'.) «θέλουσιν άπομένειν,» «θέλουσιν είσθαι,» «θέλω το κοιτάξειν (γράφε κυττάξειν),» «θέλω τους καταστήσειν,» «θέλετε ιδειν,» «θέλετε αποκαταστήσειν,» «θέλει είσθαι,» «θέλουσιν εχειν,» «θέλομέν το σκέψασθαι,» «θέλομεν ποιήσειν,» «θέλουν τα καταφρονήσειν,» «ουδέ στραφειν (γρ. στραφήν) θέλουν,» «θέλουν τιμήσειν,» «θέλουν τους αποστρέφασθαι,» «θέλουν βοηθηθειν (γρ. βοηθηθην),» «θέλω δυνηθειν» (γρ. δυνηθην),» «θέλουσι τους αποστραφειν (γρ. αποστραφήν),» «θέλησάς το δώσειν.» (α) Περι τών

(α) Και έν Βαρθολ. του Έδεσσηνου έλέγω Άγαρην. Πατρολογία.

διὰ περιφράσεως τῆς δημώδους γλώσσης μελλόντων τε καὶ παρακειμένων ἰδὲ καὶ Κορ. Ἀτ. τ. 1. σ. 101 καὶ 158.—Οἱ παθητικοὶ παρακείμενοι καὶ ὑπερσυντέλεικοι ἐν τῇ δημῳδαὶ περιφράζονται διὰ τοῦ αὐτοῦ ἔχω, εἶχον· παρ' ἡμῖν δὲ περιφράζεται ὁ παρ. καὶ ὑπερσ. τῶν παθητ. διὰ τοῦ εἶμαι, ἔμουν καὶ τῆς μετοχῆς τοῦ παρακειμένου· τοῦτο δὲ καὶ ἡ δημῳδὴ ποιεῖ (εἶμαι γραμμένος), ὁ δὲ τῶν ἐνεργητ. διὰ τοῦ ἔχω καὶ τῆς μετοχῆς τοῦ παρακειμένου τῶν παθητικῶν (ἔχω γραμμένον), καθάπερ καὶ ἡ δημῳδὴ· οὗτοι δ' οἱ τύποι ὅμοιοί εἰσι τοῖς τῶν νεωτέρων γλωσσῶν ich habe geschrieben, j'ai écrit, ich bin geschrieben⁽²⁾· Ὁ μέλλων περιφράζεται ἐν μὲν τῇ δημῳδαὶ διὰ τοῦ θέλω (θέλω τρώγει, θέλω φάγει, τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ διαρκοῦς, τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ στιγμιαίου), εὐρηται δὲ καὶ ἀντεστραμμένα (θέλει λέγω, θέλει εἶπω, ἐκ τοῦ θέλει νά [ἵνα] εἶπω) καὶ διὰ τοῦ θά (θέλω ἵνα, θέλω νά, θενά, θά) καὶ ὑποτακτικῆς τοῦ ἐνεστώτος ἢ ἀορίστου (θά τρώγω, θά φάγω)· παρ' ἡμῖν δὲ διὰ μόνου τοῦ θά καὶ μετὰ μόνου ἐνεστώτος (θά ἔργουμαι, θά τρώγω).—Ὁ τετελεσμένος μέλλων διὰ τοῦ θέλω ἔχει ἢ θά ἔχω καὶ τῆς μετοχῆς τοῦ παρακειμένου τῶν παθητικῶν κατ' αἰτιατικὴν (θέλω ἔχει γραμμένον, θά ἔχω γραμμένον· παρ' ἡμῖν μόνος ὁ δεῦτερος τύπος). Ὁ μέλλων καὶ ὁ ἀόριστος τῶν μέσων ἐξήλειπται ἐκφερόμενος διὰ τοῦ παθητικοῦ τύπου· θά λουσθῶ (παρ' ἡμῖν θά λούσκουμαι)=λούσωμαι· ἐλούσθηκα, (παρ' ἡμῖν ἐλούστα=ἐλούσθην)=ἐλουσάμην.

τόμ. 114. σελ. 1428 «θέλω νηστεῦσαι» καὶ «θέλω νηστεύσει.»

(1) Λείψανον μέσου ἑ'. ἀορ. ἐστὶ τὸ ἐγενόμην (ἐξομειώσει τοῦ ο τῷ ἡγουμένῳ ε ἀντὶ ἐγένομουν), ὅπερ ἡ δημ. ἔγεινα λέγει· ὁμοίως ἢ μετοχὴ γενόμενος=ᾠριμός (παρὰ Δωριεῦσι γενόμενος ἀντὶ γενόμενος (Ahrens dial. II. σ. 305)· α'. δὲ ἀορίστου λείψανον ὁ δεξάμενος (ὁ ἀνάδοχος), θηλ. ἢ δεξαμένη (ἡ ἀνάδοχος).

(2) Καὶ παρ' ἀρχαίοις «οἰά με βεβουλευκῶς ἔχει» (Σοφ. Φιλ. 600)· «τὰ ἐπιτήδεια πάντα εἶχον ἀνακεκομισμένοι·»· διαφορά τι τῶν ἡμετέρων· ὅμοια δὲ τὰ Λατινικὰ «comperitum habeo,» «cognitum, exploratum κτλ. habeo.»

Ῥημλίσεις. Διεσώθησαν ἢ ὀριστικῆ, κολοβοὶ τινες τύποι τῆς ὑποτακτικῆς, ἢ μετοχῆ τοῦ παρακειμένου τῶν παθητικῶν, καὶ τινῶν ἐνεστώτων ἐν τῇ δημῳδαὶ (λέγοντας, κάμνοντας, πρέγοντας) ἀκλίτων τοῖς Ἰταλικοῖς καὶ Γαλατικοῖς παρεμφερῶν, τύποι τινὲς τῆς προστακτικῆς, παρ' ἡμῖν δὲ καὶ ἀόριστός τις τῶν παθητικῶν ἐν τῇ ἀπαρεμφάτῳ εἰς ἦναι (γραφοῦναι, καῖναι, ὧν ὁ τύπος καὶ εἰς τοὺς τῶν ἐνεργητικῶν μετενέγκται (εἰπῆναι, γραψῆναι), προστακτικὴν τοῦ παρωχημένου ἐκφέρων· (εἰπῆναι=ἔχρησε εἶπεῖν, ἐν τῇ δημ. ὡς ἔλεγες)· διάφορος ὅλως ἢ χρῆσις αὕτη τῆς τῶν ἀρχαίων, παρ' οἷς αἱ ἀπαρέμφατοι ἀντὶ προστακτικῶν κείνται, ὁ Γρηγόρ. Κορίνθιος cl. dial. σ. 423) Ἰώνων ἔθος φησὶν «αἱ παραλήψεις τῶν ἀπαρεμφάτων ἀντὶ προστακτικῶν Ἰώνων εἰσίν·» πλείω δὲ περὶ τούτων ἰδὲ ἐν Kühn. Gr. § 474.—Ἡ εὐκτικὴ περιφράζεται διὰ τοῦ ἤθελα μετ' ἀπαρεμφάτου ἢ τοῦ θά μετὰ παρατατικοῦ (ἤθελα λέγει, θά ἔλεγα=λέγοιμι) ἢ καὶ διὰ τοῦ θά ἤθελα καὶ τῆς ἀπαρεμφάτου (θά ἤθελα εἶπει=εἶποιμι· παρ' ἡμῖν μόνος ὁ τύπος θά ἔλεγα.

Πρὸ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ῤημάτων παρατηρήσομεθα ἐνταῦθα παραδείγματα ἰκανὰ ἐκ πάντων τῶν εἰδῶν.

1.) ζω. 1. ἀγοράζω, α. ἀγοράσκουμαι· α. ἀγκαλιάζουμαι)=ἀγκυλίζουμαι· κβ. ματοκυλίσκουμαι (ἀποθ.)=κυλίουμαι ἐν τῷ αἵματι, θρηνηῶ γοερῶς· 1. κλαινίζω=ποιῶ τινα κλαίειν, κυρίως ἐπὶ τῶν μικρῶν παιδίων· 1. γλιμιτίζω=χρεμετίζω· 2. φράζω=φράσσω· β. φράγουμαι· (ἐν τῇ δημ. στουπόνω, στουπόνουμαι)· ὁ παθ. ἑ'. ἀορ. ἐφράγεν λέγεται ἐπὶ κραυγῶν τῶν μικρῶν παιδίων=ἐρράγη, διερράγη.⁽¹⁾—Ἀποφράζω, τὸ ὑναντίον τοῦ φράσσω=ἀνοίγω (παρ' ἀρχ.=κλείω)· παθ. ἀποφράγουμαι=διαλύουμαι ἐπὶ πλεγμάτων, καὶ μεταφορικῶς ἐπὶ ἀνθρώπων λάβρον ἢ σκαιὸν ἐκλυόντων στόμα καὶ ἐπὶ παιδίων κραυγαζόντων. 2. Ἀναλλάζω (ἀλλάσω τὰ ἱμάτια, ἐνδύουμαι τὰ κάλλιστα)· 1. Ἀλίζω, α'. ἀλίσκουμαι· ἀλυκίζω

(1) Τὸ ἐφράγη παρέφθηρται ἐκ τοῦ συνθέτου ἐπεφράγη (ἀποφράγουμαι), ὁ μεταφρ. καὶ ἐπὶ τῶν κραυγῶν τῶν παιδίων λέγεται.

(ὑφάλμυρός εἰμι ἐπὶ τῶν ἐδεσμάτων, ὑδάτων κτλ.). 1. Ἀντρέζω (οὐδέτερ. = γαμοῦμαι καὶ ἐνεργ. = ἐκδίδομαι πρὸς γάμον, ἐκδίδωμι θυγατέρα, ἀδελφήν). 1. Ἀμνιάζω (ἐν Ὄφει ἐκ τοῦ ἀμνός = τίκτω, ἐπὶ προσβάτων) «ἐμνιάσαν τὰ πρόβατα» = ἔτεκεν. α'. Ἀνθρωπίσκουμαι = ἀνθρωπίζομαι. 2. Ἀρπάζω, β. ἀρπάγουμαι. Ἀρπαράζω, μεταφορικῶς ἐπὶ τῶν θρασεῖα καὶ προπετεῖ γλώσση γρωμένων. 1. Ἀρτύζω (ἐπὶ ἐδεσμάτων, καθ' ἃ καὶ παρ' ἀρχαίοις τὸ ἀρτύω), α. Ἀρτύσκουμαι. 1. Αὐγατίζω, μεταφορ. ἐπὶ τῶν ἐκ δυστυχίας καὶ ἀφανείας ἀνακυπτόντων καὶ προαγομένων καὶ οἰονεῖ ἐπιλαμπόντων· ἡ λέξις πάντως ἐκ τοῦ αὐγάζω, ὃ ἀμετάβατον = λάμπειν εὔρηται ἐν τῇ πρὸς Κορινθ. Β'. τοῦ ἀποστόλ. Παύλου ἐπιστολῇ (4, 4) «εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου.» Ἰδὲ Κορ. Ἀτ. τ. 2. σ. 134. 1. Ἀφρίζω. 2. Μαρμαρίζω = λάμπω (ἐπὶ ἡλίου)· καὶ παρ' ἀρχαίοις μαρμαρίζω καὶ μαρμαίρω καὶ μαρμαρύσσω καὶ ἀμαρύσσω ἐπὶ ἀσέρον καὶ ἀσραπῆς καὶ χαλκοῦ καὶ χρυσοῦ κτλ. (Ἰλ. 12, 195. 16, 664, 17, 616. Εὐρ. Ἴων. 888. Ἡσιόδ. Θεογ. 699. Αἰσχ. ε. ε. 0. 401. Πινδ. ἀποσπ. 88, 2. Διόδ. 3, 12). 1. Βαπτίζω, α β. βαπτίσκουμαι. 2. Βαρσανίζω (βασανίζω, τρυγῶ· πόθεν τὸ ρ παρεισέφρησε; α β. βασανίουμαι. 1. Βαρυκωφίζω (οὐδέτ.) = βαρυηκοῶ· ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ «ποῖς ὡς βαρέως ἤκουσαν» (Ματθ. 13, 15)· παρὰ Σομαυέρα βαρυκούγω. 1. Ἀνηθάζω (ἀναθιθάζω)· α. ἀνηθάσκουμαι. Ἀερίζω (διαεσρώω, ἀνεμίζω), α ἀερίσκομαι. 1 Περιβαρυάζω = ὄχλον παρέχω· τινί· ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ (Βασ. 2, 13, 25) «μὴ καταβαρυνθῶμεν ἐπὶ σέ»· α Βαρυάζομαι = συλλαμβάνω· μετοχὴ βαρυασμένησα = ἐγκύμων· καὶ παρ' ἀρχαίοις «βαρυνομένη τὴν γαστέρα = ἐγκυμονοῦσα· ἐν τῇ δημ. βαρούμενη. 1 Προδατιάζω = κυμαίνομαι ἐπὶ θαλάσσης· παρὰ Δουκαγγίω εὔρηται «πρόβατα, τὰ κύματα τῆς θαλάσσης», ὃς παρατίθεται καὶ τὰ τοῦ Εὐσταθίου «ἡ γὰρ χυδαία γλώσσα ἐκ τοῦ «ἀνεμος ποιμαίνων ἄλλα . . ὠρμημένη ἐτόλμησεν αὐτὴ ἀσφαλῶς εἰπεῖν πρόβατα ἐν τοῖς ἀφροῖς κύματα» (Κορ. Ἀτ. τ. 3. σ. 314 ἐν λ. πρόβατα)· 1 Διαιβάζω (ἀναγινώσκω)· α διαιβάζομαι (μέσον διάμεσον; μεταπέμπομαι ἱερέα, ὅπως ἀναγινῶ τι

τῶν ἱερῶν ἐπ' ἐμοῦ πάσχοντος, καὶ χαρτοδιαιβάζομαι). 2 Βοῖζω (βομβέω· καὶ ἐπὶ τῶν ὄτων, ὡς περ καὶ παρ' ἀρχαίοις τὸ βομβεῖν «βομβεῦσι δ' ἀκοαί μοι» (Σαπφ. 2), ὅπερ ἐν Ἀνθολ. Λυρ. Bergk φέρεται «ἐπιρρόμβηιοι δ' ἀκουαί»). 1. Βράζω (μεταβατ. καὶ ἀμετάβατον)· παρ' ἀρχαίοις βράζειν καὶ βράσσειν καὶ ζεῖν· σημειωτέαι αἱ φράσεις «βράζ' τὸ αἷμαν ἄτ'» περὶ τῶν σφριγόντων νέων· «Αἰζηοί, νεανίσκοι, οἱ τῷ αἵματι ζέοντες» (Ἡσύχ.), «βράζ' ἡ χολή» καὶ παρ' ἀρχαίοις «ζέουσα χολή» (Πλάτ. Τίμ. 85, c.), «βράζ' ἄς τὰ φτεῖρας» = «σῆτος ζέων φθειρί» (Λουκ. ἐπισ. Κρόν. 2, 26), «σκωλήκων ζέσας» (Ἀλεξ. 59) καὶ παρ' ἡμῶν «βράζ' ἄς τὰ σκωλέκια»· «βράζ' ἡ θάλασσα» = ζεῖ θάλασσα (Ἡρόδ. 7, 188. Ὀππ. Ἀλιευτ. 3, 459) καὶ «βρασσομένη θάλασσα» (Ὀππ. Ἀλιευτ. 2, 637. Ἀνθολ. 10, 1), «βράζ' τὸ κρασίν» καὶ παρ' ἀρχ. «βράζει ὁ οἶνος.» 1. Ἐγνωρίζω, β ἐγνωρίομαι. 2. Γογγύζω. 1 Γεγορτιάζω (εγορτάζω, ἐσθίω κρέας τὴν πρὸ τῆς νηστείας ἡμέραν, μεθ' ἣν κρέως ἀπέχομαι). 1 Γυναικίζω (οὐδέτ.) = γαμῶ. 1 Γαρύζω (ἐκ τοῦ γηρούειν, γαρεύειν) = βραγγῶ, ἐν τῇ δημ. βραχνιάζω. 2 Γλοιάζω τὸ ἐν τῇ δημ. γλιστρῶ (ὀλισθαίνω), ἐκ τοῦ γλοιός, ἐξ οὗ παρ' ἀρχαίοις τὸ γλοιόω καὶ τὸ Σοφοκλείον (ἀποσπ. ἀδ. CV, 74 (863D)) γλοιός ἵππος, ὃ καὶ γλοιῆς λεγόμενον ἐρμηνεύεται ὑπὸ Ellendt (intelligam) de equo lapsui obnoxio (Ἀεξ. Σοφ. ἐν Δι. γλοιός)· τὸ δὲ παρ' ἀρχαίοις γλοιάζειν ἐρμηνεύεται ἐν Beek' anecd. σ. 233, 7 «τὸ τοῖς ὀμμασιν ἐπιμύοντα μύκτηρίζειν καὶ κακῶθιθεσθαι· οἱ δὲ διαγελαῖν» (ἴσως ἐκ τοῦ γελοιάζειν κατὰ Passov). 1 Διπλάζω = διπλάσιός εἰμι (ἀμεταβ.) καὶ διπλάσιον ποιῶ (μεταβ.)· οὕτω καὶ παρ' ἀρχαίοις· «διπλάζ' ἄτον ε' τὰ χρόνια = διπλάσιός εἰμι αὐτοῦ τὴν ἡλικίαν (Lob. Λι. στ. 268. σ. 162.). 1 Διακλύζω «καθαίρω σκευός τι, δι' ὕδατος ἀνακινουμένου πλυθὲν πρόνρον» καὶ παρ' ἀρχαίοις· καὶ παρὰ Κυπρίοις (Κύπρ. Σακελλ. σ. 271 ἐν λ. διακλύζω). 2 Κουδίζω = διὰ τοῦ ράμφους πλήττω ἢ ἐσθίω (ἰδὲ κέ.). 2 Σιώζω = δύναμαι βαστάζειν, φέρειν· ἐν Κύπρ. ταύτην σημαίνει ἡ λέξις σώννω (γράφε σώνω (Κύπρ. Σακελλ.), ἐν τῇ δημ. σώνω = φθάνω· παρ' ἀρχαίοις σωκεῖν «ἄγειν οὐκέτι

σώκῳ λύπης ἀντίρροπον ἄχθος» (Σοφ. Ἡλ. 118): οὐδὲν ἔχει κινὸν ἢ ἡμετέρα λέξις τῇ ἀρχαίᾳ σώζω, ἢ δηλοῦται διὰ τοῦ ἐγλυπόνω καὶ τοῦ Τουρκικοῦ κουρταρεύω (ἰδὲ Λεξ. Σοφ. Ellendt ἐν λ. σωκεῖν καὶ Ὅμηρ. Λεξ. Seiler ἐν λ. σώκος). Ὁ Curtius ταυτίζει ἀμφοτέρων τὰς ῥίζας (grundz. σ. 378). 1 Δανείζω, α δανείσκουμαι (μέσον). 1 Δοξάζω, α δοξάσκουμαι. 1 Συνταυλίζω (συνδαυλίζω). 1 Εἰκάζω. 1 Ἐλπίζω. 1 Ἐξουσιάζω (ἀρχω) καὶ ἐν τῇ δημιώδει καὶ παρ' ἀρχαίοις (Διον. Ἀλικ. ἀρχ. 9, 44. Καιν. Διαθήκη). 1 Ἐρίζω (ἀπτομαι τινος λόγοις, κερτομῶ, laccesso): α συνερίσκουμαι (συνερίζουμαι). 1 Ἡλιάζω θερμαίνω ἐν τῷ ἡλίῳ καὶ παρ' ἀρχαίοις, α ἡλιάσκουμαι. 2 Θαμάζω (θαυμάζω), α θαυμάσκουμαι (θαυμά μ. ἔχει, ἐκπλήττομαι): οὕτως εὐρίθται λεγόμενον τὸ θαυμάζομαι καὶ ἐν ποιηματίῳ ἐπιγραφομένῳ «περὶ τῆς ξενιτειᾶς» (Carm gr. Wagii. σ. 204 στ. 54) «κῆ ἔπου θεωροῦν καὶ περπετοῦν, θαυμάζονται καὶ λέγουν.» 1 Θερίζω, αβ θερίσκουμαι καὶ θερίουμαι. 2 Ἰσάζω, αβ ισάγουμαι (εὐτρεπίζουμαι). 1 Καθαρίζω, αβ καθαρῖουμαι. 2 Καπνίζω, αβ καπνίσκουμαι καὶ καπνῖουμαι. 1 Καλλιτερίζω ἀμετάβ. = ῥαίζω ἐπὶ ἀσθενῶν, βελτιοῦμαι ἐπὶ καιροῦ παρὰ Σουμανέρα τὸ μὲν καλητερίζω (γράφει καλλιτερίζω) ἐνεργητικόν, τὸ δὲ καλητερεύω (γράφει καλλιτερεύω) ἀμετάβητον, παρ' ᾧ καὶ ὁ τύπος καλοτερίζω ἀπαντᾷ (Κορ. Ἀτ. τ. 4. σ. 211). 1 Καλοκαιρίζω (διάγω που τὸ θέρος: συνήθης ἢ λέξις καὶ παρὰ Βυζαντινοῖς: ἰδὲ Λεξ. Passow). 1 Κακκανίζω ἐπὶ τῶν ὀρνίθων τῶν φλεγγομένων πρὸς τὸ τίχτειν. Ἀττικῶς κακκάζειν, ἕτερος τύπος κακκαβίζειν). 1 Γουργουρίζω (ἐπὶ τοῦ ἤχου τῆς γαστρῆς, βορβορίζειν καὶ κορκορυγείν, ἐξ οὗ παρέφθαρται καὶ τὸ ἡμέτερον). 1 Σκεντριάζω, β σκεντριάγουμαι (κεντρίζω). 2 Κραίζω. 1 Κρεμίζω ἐκ τοῦ κρημνίζω) = ῥίπτω, αβ κρεμίσκουμαι καὶ κρεμῖουμαι. 1 Χτενίζω (χτενίζω), αβ χτενῖουμαι.

(ἀκολουθεῖ)

ΥΠΟΔΕΙΞΙΜΑ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΠΑΙΔΑΣ.

(Συνέχ. ἴδε προηγ. φυλλάδιον).

Ἡ εἰσοδός μου εἰς τὸ σχολεῖον.

Πότε συνέβη τοῦτο; Χθὲς εἰσηλθὼν εἰς τὸ σχολεῖον (σειρὰ ἐννοιῶν).

1. Τί προηγήθη τῆς εἰσόδου μου;

Ἠγέρθη ἐγκαίρως. Ἡ μήτηρ μου μὲ ἐνέδυσεν ἐπιμελέστερον τοῦ συνήθους. Ἀφ' ἑκάμα τὴν προσευχὴν μου (προσευχήθη) καὶ προεγευμάτισα, ἐφέρθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου εἰς τὸ σχολεῖον.

2. Τί συνέβη ἐν τῷ σχολείῳ;

Ἐν αὐτῷ εὔρον πολλοὺς παῖδας. Εὐθὺς μετὰ τὴν κροῦσιν τοῦ κώδωνος εἰσηλθὼν ὁ διδάσκαλος. Μᾶς ἐχαιρέτισεν, ὑπηγόρευε τὸ πρόγραμμα τῶν μαθητῶν, τὰ ὀνόματα τῶν βιβλίων, τὰ ὅποια ἐχρειαζόμεθα καὶ ἀνέγνωσε τελευταῖον τὸν κανονισμόν. Ἐπειτα ἀπελύθημεν.

3. Τί συνέβη ὕστερον;

Ὅτε ἔφθασα εἰς τὸν οἶκον, διηγήθη ἅπαντα εἰς τοὺς γονεῖς μου.

Ὁ διδάσκαλος ἀπαιτεῖ παρὰ τοῦ μαθητοῦ μόνον τὰ κυριότατα γράμματα γεγραμμένα νὰ ἀναγνώσῃ: δεύτερος μαθητῆς ἀναγινώσκει ὕστερον τὰ μικροῖς γράμματα καὶ ὁ διδάσκαλος παρατηρεῖ, ὅτι τοῦτο εἶνε ἡ κυρία ἐκθεσις. Ἐπειτα ἀναγινώσκει μόνος τὴν ἐργασίαν βραδέως.

Τί δὲν εἶνε καλὸν ἐν τῷ ἔργῳ;

(Οἱ πλείστοι τῶν μαθητῶν θὰ προσκόψωσιν εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην).

Ὁ διδάσκαλος. Ἀνάγνωσον ἔτι ἀπᾶξ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν πρότασιν μόνος!—Τί λέγετε εἰς τὴν πρώτην;

Μαθ. «Ὅτι γῆς εἰσηλθὼν εἰς τὸ σχολεῖον.»

Διδ. Τί εἰς τὴν δευτέραν;

Μαθ. «Ὅτι ἐγκαίρως ἠγέρθη.»

Διδ. Ἀλλὰ τί συνέβη ἀληθῶς κατὰ πρῶτον, ἢ εἰσοδος ἢ ἡ ἔγερσις;

Μαθ. «Ἡ ἔγερσις.»

Διδ. Τί πρέπει λοιπὸν νὰ κάμωμεν;

Μαθ. «Πρέπει νὰ γράψωμεν κατὰ πρῶτον τὴν δευτέραν πρότασιν.»

Διδ. Ὁρθῶς. Ἀλλ' ὅμως τοῦτο δὲν ἔχει καλῶς, ἐπομένως θὰ προσπαθῆσω ἐγὼ νὰ μεταβάλλω τὰς προτάσεις κατ' ἄλλον τρόπον, — ὁ διδάσκαλος ἐξαλείφει τὴν δευτέραν καὶ τρίτην πρότασιν καὶ ἀντ' αὐτῶν γράφει «Σήμερον ἠγέρθη πολὺ πρῶτ' καὶ ὑπὸ τῆς μητρὸς μου ἐπιμελέστερον τοῦ συνήθους ἐνεδύθη. Πρέπει νὰ παραλείψωμεν καὶ τὴν λέξιν «τελευταῖον;»

Μαθ. «Μάλιστα, διότι δὲν ἦτο τὸ τελευταῖον, τὸ ὁποῖον ἔκαμεν ὁ διδάσκαλος, ὅτε ἀνέγνωσεν εἰς ἡμᾶς τὸν κανονισμόν, ἀλλὰ τὸ τελευταῖον ἦτο, ὅτι μᾶς ἀπέλυσεν.»

Τότε ἄς ἀπαλείψωμεν καὶ τὴν λέξιν «τελευταῖον.»

Τὴν ἔκθεσιν πρέπει νὰ αντιγράψητε εἰς τὸ καθαρὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ σας. Ἀλλὰ οὐχί, ὅπως τώρα τὴν βλέπετε ἐπὶ τοῦ πίνακος, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον: Ἐν τῇ πρώτῃ σειρᾷ γράφετε τὴν χρονολογίαν, ἢ δευτέρα μένει κενή, ἐν τῇ τρίτῃ γράφετε τὴν ἐπιγραφήν, ἢ τετάρτη μένει πάλιν κενή, ἐν τῇ πέμπτῃ τίθεται ἡ πρώτη ἐρώτησις.

Α. Πότε ἐγένετο τὸ συμβάν;

Ἐν τῇ ἕκτῃ.

Β. Ἀκολουθία ἐνοσιῶν.

Ἐν τῇ ἑβδόμῃ ὀλίγον ὀπίσω:

1. Τί προηγήθη τῆς εἰσοδοῦ μου;

Ἐν τῇ ὀγδόῃ:

2. Τί συνέβη ἐν τῷ σχολείῳ;

Ἐν τῇ ἑννάτῃ:

3. Τί συνέβη ὕστερον;

Ἐν τῇ δεκάτῃ ἀρχίσατε ἔμπροσθεν παρὰ τὸ περιθώριον καὶ γράφετε πᾶν ὅ,τι ἀνήκει εἰς τὴν κυρίαν ἔκθεσιν ἀπὸ τῆς λέξεως «γῆς» μέχρι τῆς λέξεως «γονεῖς» ἀνευ διακοπῆς.—

2. Βρονταὶ καὶ κεραυνοὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μαθήματος.

Σχ. ἐδ. ο. ν.

1. Πότε συνέβησαν βρονταὶ καὶ κεραυνοὶ;

2. Ἡ πρόοδος των

α' Ποῖα φαινόμενα προηγήθησαν τούτων;

β' Πῶς παρήλθεν ὁ κακὸς καιρὸς;

γ' Ποίαν μεταβολὴν ἐπήνεγκεν οὗτος;

Διεξαγωγή.

Σήμερον πρῶτ' διεκόπη τὸ μάθημα δια δυνατῶν βροντῶν καὶ ἀστραπῶν. Μέχρι τῆς ὥρας καθ' ἣν ἐπορευόμεθα εἰς τὸ σχολεῖον ἦτο πολλὴ ζέστη. Ἐν τῇ τάξει ὁ διδάσκαλος εἶχε κλείσει τὰ παραθυρόφυλλα καὶ εἶχεν ἀνοίξει τὴν θύραν. Τότε ἐξηφανίσθη ὁ ἥλιος, καὶ ἐγένετο σκότος. Ἠνεώξαμεν ὀλίγω τὰ παραθυρόφυλλα καὶ ἐβλέπομεν τὰ μαύρα νέφη ἐν τῷ οὐρανῷ. Ἡδὴ ἤστραψε καὶ ἐπηκολούθησε δυνατὴ βροντὴ. Ἠρχισε νὰ βρέχῃ ῥαγδαίως. Τότε ἐγένετο σκότος, ὥστε δὲν ἠδυνάμεθα πλέον νὰ γράψωμεν. Τέλος ἔπαυσεν ἡ βροχὴ. Ἐγένετο πάλιν αἰθρία. Ὁ κακὸς καιρὸς παρήλθεν. Ἠνεώξαμεν πάλιν τὰ παραθυρόφυλλα καὶ ἠύχαριστοῦμεθα, διότι ἦτο τόσῳ εὐχάριστος ἡ ὁρόσος.

3. Ἡ πρώτη χειμῶν.

Σχ. ἐδ. ο. ν.

1. Ποίας μεταβολᾶς ἔφερεν ὁ χειμῶν;

2. Πότε παρατήρησα τὰς πρώτας νεφίδας;

3. Ὅποιαν ὄψιν παρείχον αἱ ὕδρι καὶ
4. Τί ἐπραττον οἱ παῖδες ;
5. Ποῖον ἀποτέλεσμα ἔργε τοῦτο τὸ παιγνίδιον ;

ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ.

Ὁ χειμὼν ἐφθασεν ἤδη· αἱ ἡμέραι εἶναι σύντομοι, καὶ ὁ οὐρανὸς θολερὸς. Χθὲς μετὰ μεσημέριαν ἰστάμην εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἔβλεπον ἔξω. Ἐνταῦθα παρετήρησα μεταξὺ τῶν σταγόνων τῆς βροχῆς κάτι τι λευκόν. Αἱ νιφάδες, αἱ ὁποῖαι ἐπιπτον ἐπὶ τῆς γῆς, δὲν ἔμενον καὶ τοιαῦται, ἀλλὰ μετεβάλλοντο εἰς ὕδωρ. Ὅτε σήμερον τὴν πρωίαν ἐπορεύθην εἰς τὸ σχολεῖον, ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς εἶχεν ἐξαπλωθῆ λευκὸν στρώμα ἐκ χιόνος. Καὶ ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἐπαίζομεν, ἦτο ἐσκεπασμένος ὑπὸ χιόνος. Πολλοὶ παῖδες ἔκκμνον σφαίρας ἐκ ταύτης, καὶ ἐγὼ ἐδοκίμασα τὸ αὐτό. Αἱ χεῖρές μου ἔγειναν πολὺ ψυχραὶ καὶ σχεδὸν ἐπάγωσαν, ἀλλ' ἐθερμάνθησαν τώρα.

Ἡ ἑορτὴ τῶν γενεθλίων τοῦ βασιλέως.

1. Πότε γίνεται ἡ τελετὴ αὕτη ;
2. Ποῖαι προετοιμασίαι γίνονται ;
3. Τὰ καθ' ἕκαστα τῆς ἑορτῆς.

(ἀκολουθεῖ)

Ε. ΓΑΛΛΗΝΣ.

Ὁ διδάσκαλος τοῦ 14 αἰῶνος ἐν Ἰσπανίᾳ.

Ἡ θέσις τῶν διδασκάλων ἐν Ἰσπανίᾳ κατὰ τὸν 14 αἰῶνα οὐδαμῶς δύναται νὰ παραβληθῆ πρὸς τὴν νῦν τοῦ αἰῶνος τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐρρίκος ἐκ Τρανσταμάρης, βασιλεὺς τῆς Καστιλίας, ἐξέδωκε διάταγμα κατὰ τὸν 14 αἰῶνα, ὅπερ ἀνενεοῦτο ὑπὸ τῶν Ἰσπανῶν βασιλέων μέχρι Καρόλου τοῦ IV (1788—1808) ἔχον οὕτω:

Διατάσσομεν καὶ ποιούμεν γνωστὸν εἰς τοὺς ἡμετέρους δικαστάς, ὅτι οἱ κύριοι, οἵτινες διδάσκουσι τὰς πρώτας ἀρχὰς τῶν ἐπιστημῶν, δι' οὐδεμίαν αἰτίαν πρέπει νὰ συλλαμβάνωνται, ἢ δικαστικῶς νὰ ἐνοχλῶνται, καὶ οὔτε δημοσίᾳ νὰ φυλακίζητε αὐτοὺς ἀνευ προηγουμένης συγκαταθέσεως ἡμῶν. Μόνον ἐν φόνῳ δύνασθε νὰ φυλακίσητε, ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῶν οἴκῳ, ἀλλὰ τότε ὀφείλετε νὰ παραδώσητε αὐτοὺς εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει πρέπει νὰ καταδικάσητε, ἐπὶ ποινῇ χιλίων διπλῶν χρυσῶν γούλδων. Ὡσαύτως διατάσσομεν καὶ γνωστοποιούμεν τοῖς ἡμετέροις δικασταῖς ὅτι ἂν οἱ κοινοὶ τῶν γραμμάτων διδάσκαλοι ἔχουσι δίκην τινά, νὰ προτιμᾶται ἡ ὑπόθεσις των, καὶ οἱ δικασταὶ καὶ οἱ γραμματεῖς, χαιρετῶντες τὸν διδάσκαλον ὀφείλουσι νὰ ἐγείρωνται καὶ νὰ προχωρῶσι πρὸς αὐτοὺς τρία βήματα, νὰ δίδωσιν αὐτοῖς ἀκρόασιν καὶ νὰ ἀπονέμωσι δικαιοσύνην ἐπὶ ποινῇ χιλίων διπλῶν χρυσῶν γούλδων.

Ὡσαύτως διατάσσομεν καὶ οἱ καλούμενοι διδάσκαλοι τῶν πρώτων μαθημάτων νὰ δύνανται νὰ φέρωσιν ὅπλα πρὸς ἀμύνην καὶ προσβολὴν φανερά ἢ κρυφά, πρὸς φύλαξίν των· δύνανται νὰ ἔχωσι τέσσαρας δούλους ἢ εἰλωτας μετὰ ξιφῶν καὶ ἵππους ὡς οἱ εὐγενεῖς (Hidalgo) ἐπὶ ποινῇ χιλίων χρυσῶν γούλδων, ἅτινα ἤθελε πληρῶσει ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος ἢ ὁ δικαστὴς ὅστις ἤθελεν ἀντιστῆ ἢ ἐμποδίσῃ τὰ ἀνωτέρω διατεταγμένα. Ὡσαύτως ἂν διδάσκαλοι δὲν εἶναι πλέον εἰς κατάστασιν νὰ διδάξωσι μετὰ διδασκαλίαν χριστιανικὴν 40 ἐτῶν, ἢ θέλῃσις ἡμῶν εἶνε νὰ ἀπολαμβάνωσι πάντων τῶν ὠφελημάτων καὶ προνομίων ἅτινα ἔχουσιν οἱ δοῦκες, οἱ ἐλεύθεροι, καὶ οἱ κόμητες καὶ νὰ δίδηται αὐτοῖς πρὸς διατροφήν, οὐτιμὸς ἔχουσιν ἀνάγκην κατ' ἔτος, καὶ νὰ ζητῶσιν ἀπὸ τοῦ θησαυροφύλακος ἡμῶν τὸ ἀπαιτούμενον ποσόν.

(Zeitung für höh. Unterricht).

Ε. Γ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΙΓΝΙΔΙΩΝ ΔΙΑ ΜΙΚΡΑΣ ΣΦΑΙΡΑΣ
ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ.

(Συνέχεια ἴδε προηγ. φυλλάδιον).

Καὶ αὐταὶ ἀνεπτύχθησαν κατὰ τὴν πρόοδον τῆς παιδιᾶς ὅπως ἀφ' ἑαυτῶν, εὐθὺς δὴλον ὅτι ὡς ὁ μέχρι Σκύρου προτρέχων παίκτης τὴν σφαῖραν, ἀντὶ νὰ ρίπτῃ πλαγίως εἰς τοὺς ἐναντίους, ὁρθῶς ἔρριπτε πρὸς τὰ ἄνω, ὅπως αὐτὸς πάλιν δυνηθῆ νὰ τὴν λάβῃ. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἀμφότεραι αἱ μερίδες ὤρμων ἐπ' αὐτὴν ὅπως διαφιλονεικῆσωσι τὴν σφαῖραν, καὶ αὐτὴν ταύτην συναοπάσωσι· ὅστις τέλος κατώρθου τοῦτο, ἐγένετο ὁ ἐπόμενος Medicurreus.

Ἄν λάβωμεν ὑπ' ὄψει διὰ τῶν σωζομένων εἰδήσεων τὸν σχεδὸν ὅμοιον χαρακτήρα ἀμφοτέρων τῶν παιδιῶν, δὲν πρέπει πλέον νὰ παραξενευώμεθα, νομίζω, ἂν ὁ Ἀθήναιος λέγῃ ὅτι τὸ κατὰ τὴν σφαῖραν (ἀρπαστὴ) καλούμενον Ἀρπαστὸν καὶ Φενίνδα καλεῖται, καὶ ὅτι οὗτος τοῦτο ἀκριβῶς πρὸ πάντων ἐκτιμᾷ. Πράγματι ἀμφότεραι αἱ παιδιᾶι, ὡς νομίζω ὅτι ἀπέδειξα, εἶνε οὐσιαστικῶς αἱ αὐταί. Περὶ τούτου συμφωνεῖ καὶ ἰδιαζόντως ἢ ἄλλως παράξενος περίστασις ἂν καὶ ὁ Πολυδεύκης καὶ ὁ Εὐστάθιος κατὰ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν καθ' ἕκαστον ὀνομάτων παραλείπουσι τὸ τοῦ Ἀρπαστοῦ, ἐνῶ αὐτὸ ὡς ἐστὶν εἰκάσαι ἐξ ἄλλων χωρίων, ἀναμφισβότως γινώσκουσιν. Ὁ Ἀρτεμίδωρος καλεῖ τὴν παιδιᾶν ταύτην ἐν τοῖς ὄνειροκριτικοῖς του, 1,57 ῥητῶς Ἀρπαστὸν, ὁ δὲ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ὡς εἶδομεν, Φενίνδα, καίτοι ἀμφότεροι σχεδὸν ἦσαν σύγχρονοι.

Τέλος ἡ ταυτότης ἀμφοτέρων τῶν παιδιῶν στηρίζεται ἔτι καὶ ἐπὶ τῆς παρὰ Γαλανῷ ἐπνευλημμένως ἀπαντώσεως τριπλῆς διαιρέσεως τῶν ἀσκήσεων διὰ τῆς μικρᾶς σφαίρας εἰς εὐτόνια, ταχέα χωρὶς εὐτόνιας καὶ βίας καὶ σφοδρά (Γαλ. XI. σ. 139). Εἰς τὴν πρώτην τάξιν, ἣτις χαρακτηρίζεται ὡς

ἡσυχος καὶ ὀλίγον κοπιώδης ἀνήκουσιν εἰς παιδιᾶν μεταξὺ δύο, ἐκ τοῦ γένους *datatim* καὶ *expulsim* ludere. Εἰς τὴν δευτέραν, καθ' ἣν τὸ τρέχειν, εἶνε τὸ κύριον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ λαμβάνειν τὴν ρίπτομένην σφαῖραν, ἡ κόπωσις ἐκ τοῦ ρίπτειν ἦτο σχετικῶς μικρὰ, διότι μόνον εἰς ἐγκαίρως ἠδύνατο νὰ φθάσῃ εἰς τοῦτο, ἀνῆκεν ἡ Ἐπίσκυρος· καὶ εἰς τὴν τρίτην τέλος ἦτις ἐνεκα τοῦ ἀδιακόπως περιτρέχειν, τῆς συνεχοῦς βολῆς, καὶ τῆς μετὰ τούτου συνδεδεμένης πᾶλης προξενεῖ σπουδαῖον μέγαν κόπον, ἀνῆκεν τὸ ὑφ' ἡμῶν χαρακτηρισθὲν Φενίνδα-Ἀρπαστόν. Δὲν εἶνε δὲ τυχαῖον ἂν καὶ ἡ διαίρεσις τῶν τριῶν ἡλικιῶν μεταξὺ τῶν εἰρημένων παιδιῶν συνάδει πρὸς ταύτην τὴν τριπλῆν διαίρεσιν. Ἐὸ ἡσυχον πρῶτον εἶδος τῆς παιδιᾶς, λέγει ὁ Γαληνός, ἀρμόζει κυρίως εἰς παῖδας, καὶ ἀσθενεῖς γέροντας, ἡ Ἐπίσκυρος καλεῖται καὶ Ἐφηβική ἐπειδὴ ἐπαίξετο ὑπὸ τῶν ἐφήβων, καὶ περὶ τοῦ τρίτου λέγει Κλήμης ὁ Ἀλεξ. ὅτι οἱ ἄνδρες ἐπαίζον τοῦτο.

Κατὰ ταῦτα ἡ ἔρευνα ἡμῶν δύναται νὰ διαταχθῆ ἐν τῷ ἐπομένῳ πίνακι οὕτως:

(ἀκολουθεῖ)

E. F.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΙΓ'.

Μία Ἐνετικὴ λίτρα (χονδρὴ κοινῶς καλουμένη) μὲ πόσα δράμια ἰσοδυναμεῖ;

Πῶς δύναται τις νὰ τρέπη ἑνετικὰς λίτρας εἰς ὀκάδας καὶ τὰς ὀκάδας εἰς λίτρας, χωρὶς νὰ μεταχειρίζηται πολλὰς πράξεις; — 500 λίτραι σταφίδος πόσας ὀκάδας ἀποτελοῦσι; — 375 ὀκάδες πόσας λίτρας φέρουσι;

ΙΔ'.

Πατήρ τις ζήτησας παρὰ φίλου πληροφορίας περὶ τῆς προόδου τοῦ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἐμπορευομένου υἱοῦ του, ἔλαβε τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν. «Λι ἐργασίαι βαίνουσιν ἄριστα· μετὰ τρεῖς Ὀλυμπιά-

δας και τρεις ενικυτούς, ο Β.... ἔσεται κάτοχος τοῦ τριπλασίου τῶν χιλιάδων λιρῶν στερλινῶν, ἄς κατὰ τὸν παρελθόντα ἐνιαυτὸν ἐκέρδησε.» Τί εἶχεν ἄρα γε κερδήσει ὁ υἱός;

ΙΕ΄.

Λαμβάνων τις τὸ 1/3 τριῶν χιλιάδων, πέντε ἑκατοντάδων, ἑπτὰ δεκάδων καὶ πέντε μονάδων, προσθέτει αὐτὸ ὁμοῦ, καὶ τὸ εὐρεθὲν ἄθροισμα θεωρεῖ ὡς πολλαπλασιαστέον, τίνα ἀριθμὸν πρέπει νὰ θέσῃ πολλαπλασιαστήν, ἵνα εὖρη ὀλικὸν γινόμενον, συγκείμενον ἐκ ψηφίων ἕξ, ὧν ἕκαστον ν' ἀποτελεῖται ἐκ πέντε μονάδων;

Σημ. Τοῦ α΄ λύσοντι δωρηθήσεται ἀντίτυπον τοῦ «Νέου Περνασσού.»

N. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ.

Λύσεις προηγουμένων προβλημάτων.

Τοῦ Η΄ προβλήματος). Ὁ ἐρωτηθεὶς ἔφερε λίρας 20.—Τοῦ Θ΄.) Τὸ ποσό ἦτο δραχ. 27000.—Τοῦ Ι΄.) Τὸ γαλόνιον εἶναι μέτρον χωρητικότητος (Ἀγγλικόν), ἰσοδυναμεῖ δὲ μὲ 1070 δράμια καὶ 25 1/2 γαλόνια ζυγίζουσιν 68 ὀκάδ. καὶ 85 δράμια.—Τοῦ ΙΑ΄.) Τὸ πούτιον εἶναι μέτρον βάρους (Ρωσικόν), ζυγίζει 12 ὀκάδ. καὶ 220 δράμια. 5 ὀκάδ. δὲν ἀποτελοῦσιν οὔτε ἡμισυ πούτιον.—Τοῦ ΙΒ΄.) Αἱ κατὰ τόπους ἀρχαὶ, αἱ τὴν τιμὴν τοῦ ἄρτου προσδιορίζουσαι, στηρίζονται ἐπὶ τῆς τιμῆς τοῦ σίτου, ἧτοι γινώσκουσαι τὴν μέσσην τιμὴν τοῦ μέτρου, κατὰ τὸ ὅποιον πωλεῖται ὁ σῖτος, λαμβάνουσι τὸ ἡμισυ αὐτῆς, καὶ τὸ εὐρεθὲν ποσὸν προσδιορίζουσιν ὡς τιμὴν τοῦ ἄρτου.

Ἡμερησίων διόρθωσις.

Σελ. 174	στιχ. 13	ἀντὶ α΄	διότι	γραπτ.	αα΄	διότι
»	»	ὑποσημ. 2	»	157	»	181
»	177	»	1 στ.	2	»	Δημόκριτος
»	178	»	»	Tom. II	»	Tom. IV
»	182	»	17	»	Σεπτιμίου, καὶ	»
»	»	»	22	»	πρόσθετες γνωστοὺς μετὰ τὸ τοῦς σήμερον	
»	185	ὑποσημ.	»	3	ἀντὶ ἢ διὰ	γραπτ. αἱ διὰ
»	186	»	26	»	ΣΙΟΥ	» ΒΙΟΥ



ΠΛΑΤΩΝ

ΕΤΟΣ Ζ΄.	ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ.	ΤΕΥΧ. ΙΑ΄ ΚΑΙ ΙΒ΄.
	1885	

ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΥΠΟ Α. Κ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΥ

(Συνέχεια ἴδε εἰς προηγ. φυλλάδ.)

8. Προγενέστεροι εἰδικοὶ κανονισμοὶ τῶν διαφόρων σχολῶν τοῦ πανεπιστημίου, ἰσχύοντες ἐν μέρει καὶ σήμερον εἰσέτι.

Α΄. ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ.

Ἐκτὸς τῶν ἐν παντὶ αὐστριακῷ πανεπιστημίῳ ὑπαρχουσῶν θεολογικῶν σχολῶν ὑφίστανται τοιαῦται καὶ ἐν Olmütz καὶ Salzburg, αἵτινες ὡς ἐκεῖναι χρησιμεύουσιν ἐνταύτῳ καὶ ὡς ἐκπαιδευτήρια τῶν ἱερατικῶν σωματείων· ἐξαίρεσιν μόνον ποιεῖ ἡ θεολογικὴ σχολὴ τῆς Jansbruck, ἧς οἱ καθηγηταὶ εἰσι μέλη τοῦ

(TOM. Ζ΄.)

τάγματος τῶν Ἰησουϊτῶν καὶ ἡ ὁποία δὲν εὑρίσκεται εἰς τινὰ σχέσιν μεθ' ἑτέρου ιερατικοῦ σωματείου.

Παράλληλα τῶν θεολογικῶν σχολῶν εἰσὶ τὸ κεντρικὸν ιερατικὸν διδασκαλεῖον τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀρθοδόξου δόγματος καὶ τὸ Puzmanowia, ἴδρυμα ἐκπαιδευτικὸν τῶν ιερατικῶν σωματείων τῆς Οὐγγαρίας· ἀλλ' οἱ ἐξ αὐτῶν ἐξερχόμενοι ὀφείλουσι νὰ φοιτήσωσι τοῦλάχιστον ἐπὶ ἓν ἔτος εἰς τὴν θεολογικὴν σχολὴν πανεπιστημίου τινός, ὅπως ἀποκτήσωσι δίπλωμα διδάκτορος.

Ἡ θεολογικὴ διδασκαλία διανέμεται εἰς τέσσαρα ἀκαδημαϊκὰ ἔτη, ἐν οἷς διδάσκονται τὰ ἐξῆς μαθήματα· α'. γενικὸν μέρος τῆς δογματικῆς, εἰσαγωγή εἰς τὴν Ἀγ. Γραφήν, ἐξήγησις τοῦ κειμένου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐκ τῆς Vulgata, Ἑβραϊκὴ γλῶσσα. β'. εἰδικὸν μέρος τῆς δογματικῆς, ἐξήγησις τοῦ κειμένου τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐκ τῆς Vulgata ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς πίστεως, ἐρμηνεία τοῦ κειμένου (Urtext). γ'. ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῶν δογμάτων καὶ τοῦ ὀρησκευτικοῦ πολιτεύματος, ἠθικὴ θεολογία καὶ μυστήριον ἐξομολογήσεως· δ'. ποιμαντορικὴ θεολογία, λειτουργικὴ, ῥητορικὴ, κατηχητικὴ καὶ μεθοδολογία τῆς διδασκαλίας, ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον.

Κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη διεξάγεται ἡ Πατρολογία καὶ ἄλλα χρήσιμα τοῖς ἱερεῦσι μαθήματα.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν καθηγητῶν τῆς θεολογικῆς σχολῆς εἶναι μετὰξὺ 4 καὶ 6, διδάσκόντων λατινιστῶν, οἱ δὲ φοιτηταὶ δύνανται νὰ ἀκροῶνται καὶ ἑτέρων μαθημάτων, ὀφείλουσιν ὅμως τότε νὰ λάβωσι παρὰ τοῦ κοσμητόρου ἄδειαν ἐπὶ τούτῳ, ἐμφαινομένην ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς φοιτήσεως αὐτῶν.

Αἱ ἐξετάσεις τῶν ἀνωτέρω μαθημάτων γίνονται καθ' ἑξαμηνίαν ἢ κατ' ἔτος, σημειωμένου τοῦ ἀποτελέσματος αὐτῶν ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς φοιτήσεως καὶ ἐν τῷ ἀποφοιτητηρίῳ.

Ἐν Βιέννῃ ὑπάρχει ἀνώτερον ιερατικὸν ἐκπαιδευτήριον, ἐν τῷ ὁποίῳ διακρίνονται ἐπὶ τρία ἔτη 36 κληρικοί, διανύσαντες τὰ δύο πρῶτα ἔτη τῶν θεολογικῶν αὐτῶν σπουδῶν, οἵτινες ὀφείλουσι κατὰ τὸ διάστημα τῆς διαμονῆς ἐν τῷ ἐκπαιδευτηρίῳ τούτῳ, τῷ

ἐπικαλουμένῳ τοῦ Ἁγίου Λύγουστίνου, νὰ ἀποκτήσωσι τὸ διδακτορικὸν δίπλωμα· ἡ παραδοχὴ αὐτῶν γίνεται δι' αὐτοκρατορικοῦ Διατάγματος, ἐλευθύνεται δὲ τὸ ἐκπαιδευτήριον τοῦτο ὑπὸ τῶν ἱερέων τῆς Λύλης.

Β'. ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ.

Ἡ σειρά τῶν μαθημάτων τῆς σχολῆς ταύτης διαρκεῖ τέσσαρα ἔτη· διδάσκονται δὲ τὰ ἐξῆς ἀντικείμενα·

α'. Ἱστορία τοῦ γερμανικοῦ κράτους καὶ δικαίου (5), ῥωμαϊκὸν δίκαιον (εἰσηγήσεις) καὶ ἱστορία αὐτοῦ (8 ὥρ. τὴν πρώτην ἑξαμηνίαν), πανδέκται (12 ὥρ. τὴν δευτέραν ἑξαμηνίαν).

β'. Φιλοσοφία τοῦ δικαίου (5), ἐγκυκλοπαιδεία τῶν νομικῶν ἐπιστημῶν (4), κανονικὸν δίκαιον (4).

γ'. Αὐστριακὸν ἀστικὸν δίκαιον (8), πολιτικὰ ἐπιστήματα (Cameralia) ἤτοι ἐθνικὸν καὶ διοικητικὸν δίκαιον, πολιτικὴ οἰκονομία καὶ οἰκονομολογία (5), αὐστριακὸν ποινικὸν δίκαιον (5), ποινικὴ οἰκονομία (4).

δ'. Αὐστριακὴ πολιτικὴ οἰκονομία (10 ὥρ. τὴν πρώτην ἑξαμηνίαν καὶ 5 ὥρας τὴν δευτέραν), αὐστριακὸν ἐμπορικὸν δίκαιον (4), πολιτικὰ ἐπιστήματα (5), αὐστριακὴ στατιστικὴ (4).

Οἱ φοιτηταὶ ἀκολουθοῦσι τὰς ἀνωτέρω παραδόσεις, καθ' ἣν ἀνεγράφησαν σειράν, τροποποιήσεις δ' ἐπιτρέπονται μόνον τῇ συγκαταθέσει τοῦ κοσμητόρου. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ὑποχρεοῦνται νὰ φοιτήσωσιν ἐν τῇ φιλοσοφικῇ σχολῇ κατὰ τὰς τρεῖς πρώτας ἑξαμηνίας εἰς τι μάθημα φιλοσοφικόν, ἢτοι τὸ τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας, εἰς ἕτερον περὶ αὐστριακῆς ἱστορίας καὶ εἰς ἕτερον περὶ γενικῆς ἱστορίας· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ ἔτει συνιστᾶται αὐτοῖς καὶ ἡ ἀκρόασις τοῦ ἰδιωτικοῦ γερμανικοῦ δικαίου.

Προσέτι δὲ διδάσκονται ἐν τῇ αὐτῇ σχολῇ τὰ ἐξῆς μὴ ὑποχρεωτικὰ μαθήματα, ὅσον· διεθνὲς δίκαιον, μεταλλευτικὸν δίκαιον, νομολογία διοικητικὴ καὶ οἰκονομικὴ, στατιστικὴ ἄλλων εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, ἱατροδικαστικὴ καὶ δημοσίαι λογιστικὴ· συνιστῶν-

ται δὲ καὶ ἕτερα κοινωρικῆς σπουδαιότητος γενικά μαθήματα ἐξ ἄλλων σχολῶν καὶ ξένα γλώσσα.

Καταλογισμὸς τῶν ἑξαμηνιῶν. Ὀφείλουσιν οἱ φοιτηταὶ κατὰ τὸ διάστημα τῆς τετραετίας αὐτῶν νὰ φοιτήσωσιν εἰς τόσας παραδόσεις, ὥστε κατὰ τὴν πρώτην, δευτέραν, τρίτην, πέμπτην, ἕκτην καὶ ἑβδόμην ἑξαμηνίαν νὰ συμπληρώσωσιν ἑβδομαδιαίως 20 ὥρ., κατὰ δὲ τὴν τετάρτην καὶ ὀγδόην τοῦλάχιστον 12 ὥρας, εἰς τὰς ὁποίας συμπεριλαμβάνονται καὶ τὰ μαθήματα, ὧν ἀκροῶνται ἐν ἄλλαις σχολαῖς. Ἐὰν ὁμοῦς ὁ κοσμήτωρ εἰς τὸ τέλος τῆς ἑξαμηνίας παρατηρήσῃ, ὅτι ὁ νόμιμος ἀριθμὸς τῶν 12 ἢ 20 ὥρῶν δὲν συμπληρώθη, δὲν θέλει υπογράψῃ τὸ βιβλίον τῆς φοιτήσεως τοῦ φοιτητοῦ, εἰμὴ ἐὰν ἐφοίτησε κατὰ τὴν προηγουμένην ἑξαμηνίαν πλέον τῶν νομίμων ὥρῶν, ἀλλ' ἢ παρ' αὐτοῦ γινομένη ἐγκρισὶς ἀφίπνεται ἐκκρεμῆς μέχρις οὗ κατὰ τὴν προσεχῆ ἑξαμηνίαν συμπληρώσῃ ὁ φοιτητῆς δι' ἐπιμελεστέρως φοιτήσεως τὰς ἐλλειπούσας ὥρας.

Ἡ ἐγγραφή εἰς τὴν τῆς νομικῆς καὶ τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν σχολὴν συνήθως γίνεται ἐν ἀρχῇ τῆς χειμερινῆς ἑξαμηνίας· οὐχ ἥττον ὁμοῦς ἐπιτρέπεται τοῖς ἀπολυομένοις ἐκ τῶν γυμνασίων, ἐὰν ὑπέστησαν ἐπαναληπτικὴν ἀπολυτήριον ἐξέτασιν, νὰ ἀρχίσωσι τὰς νομικὰς αὐτῶν σπουδὰς τὴν θερινὴν ἑξαμηνίαν, ἀπόλλυται δὲ δι' αὐτοὺς ἡ θερινὴ αὕτη ἑξαμηνία καὶ ὀφείλουσιν νὰ φοιτήσωσιν εἰς τὸ πανεπιστήμιον ἐπὶ τέσσαρα ἔτη ἀρχόμενα ἀπὸ τῆς προσεχοῦς χειμερινῆς ἑξαμηνίας· ὅθεν ἐπιτρέπεται αὐτοῖς κατὰ τὴν πρώτην ταύτην ἑξαμηνίαν νὰ φοιτήσωσι κατὰ προτίμησιν εἰς γενικά μαθήματα ἄλλων σχολῶν καὶ εἰς τὴν ἰσορίαν τοῦ δικαίου. Περὶ τὸ τέλος τῆς τετάρτης ἑξαμηνίας (κατὰ μῆνα Ἰούνιον ἢ Ὀκτώβριον) υποβάλλονται πάντες οἱ φοιτηταὶ τῆς νομικῆς εἰς τὰς λεγομένας νομικοῖστορικὰς δημοσίας ἢ πρακτικὰς ἐξετάσεις (Staats-Prüfungen), οἱ δὲ παραλείποντες νὰ προσέλθωσι κατὰ τὴν προθεσμίαν ταύτην δὲν δύνανται νὰ ἐγγραφῶσιν εἰς τὰ μαθήματα τοῦ τρίτου ἔτους, εἰμὴ ἀφοῦ συμπληρώσωσι κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τὰ ἐλλείποντα μαθήματα τῶν δύο πρώτων ἐτῶν, ὅτε, ἀφοῦ ὑποστῶσι τὴν νομικοῖστορικὴν ἐξέτασιν ταύτην, ὑπολογίζονται ὑπὲρ αὐτῶν αἱ ἐπὶ πλέον

ὥραι ἀκροάσεως εἰς τὴν πέμπτην ἢ ἕκτην ἑξαμηνίαν, ἐφ' ὅσον δὲν παραβλάπτεται ἡ νόμιμος φοιτήσις ὑποχρεωτικῶν μαθημάτων τοῦ τρίτου ἔτους.

Ἰποψήφιοι δὲ ἀπορριφθέντες κατὰ τὴν νομικοῖστορικὴν ἐξέτασιν δύνανται μὲν νὰ ἐγγραφῶσιν εἰς τὰ μαθήματα τοῦ τρίτου ἔτους, δὲν ὑπολογίζεται ὁμοῦς αὐτοῖς τὸ ἔτος τοῦτο ἐν τῇ ἀκαδημαϊκῇ τετραετίᾳ, ἐφ' ὅσον δὲν ἐξητάσθησαν ἐκ νέου εἰς τὰ μαθήματα τῶν ἀνωτέρω ἐξετάσεων τοῦλάχιστον ἐντὸς τῆς χειμερινῆς ἑξαμηνίας τοῦ τρίτου ἔτους, ἀλλ' ὁμοῦς ἀπόλλυται αὐτοῖς τὸ ἔτος τοῦτο· ἐὰν δὲ κατὰ τὰς ἐπαναληπτικὰς ταύτας ἐξετάσεις καὶ πάλιν ἀπορριφθῶσιν ἀποκλείονται ἀπὸ τῆς ἐξακολουθήσεως τῶν νομικῶν αὐτῶν σπουδῶν. Ἐὰν τις ὑποψήφιος διακούσας πάντα τὰ ὑποχρεωτικὰ μαθήματα, τύχῃ οὐχ ἥττον ν' ἀπωλέσῃ μίαν ἢ δύο ἑξαμηνίας, ὑποχρεοῦται νὰ διανύσῃ ἰσαριθμοὺς ἑξαμηνίας ἐπὶ πλέον ἐν τῷ πανεπιστημίῳ· δὲν ἐπιβάλλεται μὲν αὐτῷ ἡ τῶν μαθημάτων σειρά ὑποχρεωτικῶς, ὀφείλει ὁμοῦς ἰδίως νὰ ἀκροασθῇ τῶν μαθημάτων εἰς ἃ ἔχει ἐλλείψεις ἐπὶ οὐχὶ ὀλιγωτέρας τῶν 12 ὥρας καθ' ἑβδομάδα.

Πάντες οἱ φοιτηταὶ τῆς νομικῆς λαμβάνουσι μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ἀκαδημαϊκῆς τετραετίας αὐτῶν τὸ λεγόμενον ἀπολυτήριον· ἐπὶ τούτῳ δὲ ὑποβάλλουσιν αἴτησιν πρὸ τῆς λήξεως τῆς τελευταίας ἑξαμηνίας εἰς τὸν κοσμήτορα, συνάπτοντες ἅπαντα τὰ ἐνδεικτικὰ αὐτῶν, οἷον γυμνασιακὸν ἀπολυτήριον, βιβλίον φοιτήσεως, ἐνδεικτικὸν νομικοῖστορικῆς ἐξετάσεως κτλ., ὁ δὲ κοσμήτωρ ἀποφασίζει περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἐν λόγῳ ἀπολυτηρίου. Πάντες οἱ ὑποψήφιοι, οἵτινες ἐπιθυμοῦσι νὰ υποβληθῶσιν εἰς τὰς δευτέρας πρακτικὰς ἢτοι διακανικὰς ἐξετάσεις (Conceptspraxis), ὑποχρεοῦνται νὰ προσαγάγωσι τοιοῦτο ἀπολυτήριον. Οἱ δὲ ἄλλοδαποὶ φοιτηταὶ δὲν ὑποχρεοῦνται μὲν εἰς τὰς δύο ταύτας πρακτικὰς ἐξετάσεις, οὔτε εἰς τὴν τήρησιν τῆς ἀνωτέρω σειράς τῆς ἀκροάσεως τῶν παραδόσεων· πλὴν ἂν κατὰ τὴν εἰς τὸ μητρῶον ἐγγραφὴν, ἐδήλωσαν οὗτοι ὅτι κατατάσσονται εἰς τὴν νομικὴν σχολὴν, ἵνα κατόπιν ἐπιδοθῶσιν εἰς δημοσίαν ὑπη-

ρεσίαν ἐν Αὐστρίᾳ ἢ ὅπως ἀποκτήσῃσι τὸ διδακτορικὸν δίπλωμα ἐν αὐστριακῷ πανεπιστημίῳ, τότε υποβάλλονται εἰς τὰς αὐτὰς ὡς καὶ οἱ ἡμεδαποὶ διατάξεις.

Ἐξετάσεις. Οἱ φοιτηταὶ τῆς νομικῆς καὶ τῆς τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν σχολῆς ὅσοι θέλουσι νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν αὐστριακὴν ὑπηρεσίαν χωρὶς νὰ λάβωσι δίπλωμα διδακτορικόν, ὀφείλουσι νὰ υποστῶσι τρεῖς αὐστηρὰς ἢ δημοσίας ἐξετάσεις, ἧτοι α') τὴν νομικοῖστορικὴν, β') τὴν δικανικὴν καὶ γ') τὴν πολιτειολογικὴν, ὧν ἀντικείμενά εἰσι τὰ ἑξῆς: 1. Ῥωμαϊκὸν δίκαιον, κανονικὸν δίκαιον, ἱστορία τοῦ γερμανικοῦ κράτους, ἱστορία τοῦ γερμανικοῦ δικαίου, αὐστριακὴ ἱστορία. 2. Αὐστριακὸν ἀστικὸν δίκαιον, αὐστριακὸν ἐμπορικὸν δίκαιον, αὐστριακὴ πολιτικὴ δικονομία, ἀστικὸν αὐστριακὸν ποινικὸν δίκαιον καὶ ποινικὴ δικονομία. 3. Αὐστριακὴ στατιστικὴ, πολιτικὴ οἰκονομία καὶ διοικητικὴ οἰκονομολογία.

Ἡ νομικοῖστορικὴ τελεῖται μετὰ τὴν τετάρτην ἑξαμηνίαν, ἡ δικανικὴ οὐχὶ πρὸ τῶν τελευταίων ἐβδομάδων τῆς ὀγδόης ἑξαμηνίας, ἡ δὲ πολιτειολογικὴ μόνον μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ἀκαδημαϊκῆς τετραετίας· τὴν δὲ νομικοῖστορικὴν ἐξέτασιν ὀφείλουσι νὰ υποστῶσι καὶ πάντες ὅσοι ἐπιθυμοῦσι νὰ λάβωσι διδακτορικὸν δίπλωμα. Ὑποψήφιοι ἀριστεύσαντες κατὰ τὰς δικανικὰς ἐξετάσεις ἐπὶ δύο τοῦλάχιστον ἐκ τῶν τεσσάρων κυρίων μαθημάτων καὶ προσαγαγόντες τὸ ἀπολυτήριο αὐτῶν, δύνανται ἤδη κατὰ τὰς τελευταίας 10 ἡμέρας τοῦ μηνὸς Ἰουλίου νὰ προσέλθωσιν εἰς τὰς πολιτειολογικὰς ἐξετάσεις. Αἱ δύο τελευταῖαι ἧτοι πρακτικαὶ ἐξετάσεις τελοῦνται ὑπὸ ἐπιτροπῆς, διοριζομένης ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ συνισταμένης ἐκ τοῦ προέδρου, ἐνὸς ἢ δύο ἀντικαταστατῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀναλόγου ἀριθμοῦ ἐξεταστῶν· αἱ ἐπιτροπαὶ αὗται ἀνανεοῦνται κατ' ἔτος.

Τῆς νομικοῖστορικῆς ἐξετάσεως τακτικὴ μὲν προθεσμία εἶναι ἡ 15—31 Ἰουλίου καὶ ἡ 3—20 Ὀκτωβρίου, ἑκτακτος δὲ ἡ τελευταία ἐβδομάς τῆς χειμερινῆς ἑξαμηνίας· αἱ δὲ δικανικαὶ καὶ πολιτειολογικαὶ ἐξετάσεις δύνανται νὰ τελεσθῶσι καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἐκτὸς τῶν διακοπῶν. Ἡ μὲν νομικοῖστορικὴ ἐξέτασις ὀφείλει νὰ γί-

γνηται ἐνώπιον τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ πανεπιστημίου, ἐν ᾧ εἶναι ἐγγεγραμμένος ὁ ὑποψήφιος, αἱ δὲ λοιπαὶ δύο ἐνώπιον τῆς ἐπιτροπῆς οἰουδήποτε ἄλλου παρ' αὐτοῦ ἐκλεγομένου πανεπιστημίου, ἀλλ' ἐν περιπτώσει ἀπορρίψεως ἢ ἐπαναλήψεως τελεῖται ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἐπιτροπῆς. Αἱ ἐξετάσεις αὗται γίνονται προφορικαὶ καὶ ἐγγραφοὶ, σημειοῦται δὲ ὡς ἀποτέλεσμα αὐτῶν ὁ βαθμὸς ἄριστα, ἱκανῶς καὶ οὐχὶ ἱκανῶς εἰς τὸ βιβλίον τῆς φοιτήσεως τοῦ ὑποψηφίου καὶ εἰς τὸ ἐκδοθῆσόμενον ἰδιαιτέρον ἐνδεικτικὸν ἢ ἀπολυτήριο (Absolutorium).

Ὁ βαθμὸς τοῦ διδάκτορος τῆς νομικῆς τῶν αὐστριακῶν πανεπιστημίων ἔχει τὴν ἰσχὺν τῶν ἐπιτυχῶς τελεσθεισῶν θεωρητικῶν δημοσίων ἐξετάσεων.

Καταβολὴ δικαιωμάτων. Δι' ἐκάστην τῶν τριῶν τούτων ἐξετάσεων ἢ τὴν ἐπανάληψιν αὐτῶν οἱ φοιτηταὶ υποχρεοῦνται νὰ προκαταβάλλωσι φιορ. 8,40 (φρ. 21)· ἐὰν δὲ προσέλθῃ τις ὡς ἰδιοδιδάκτος τοῦλάχιστον δύο ἔτη μετὰ τὴν ἀπολυτήριον αὐτοῦ ἐξέτασιν ἐν γυμνασίῳ, δυνάμενος νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἐπιμελῶς ἐφοίτησεν ἐπὶ τρεῖς ἑξαμηνίας εἰς τι πανεπιστήμιον καὶ ὅτι ἐδιδάχθη ἰδιαιτέρως παρὰ καθηγητοῦ τινος τοῦ πανεπιστημίου τὰ τοῦ νομικοῦ δικαίου, τῆς ἱστορίας τοῦ δικαίου, τοῦ κανονικοῦ δικαίου, τῆς αὐστριακῆς πολιτικῆς καὶ ποινικῆς δικονομίας καὶ τῆς πολιτικῆς δικονομίας μαθήματα, δύναται ὡσαύτως νὰ υποβληθῇ τῇ προηγουμένῃ ἀδείᾳ τοῦ ὑπουργείου εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐξετάσεις ἀπατίνων τὰ περιπλάσια σχετικὰ δικαιώματα, ἧτοι φιορίνια 25, 20 (φραγ. 13).

Γ. ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΧΟΛΗ.

Ἐκτὸς τῶν αὐστηρῶν δοκιμασιῶν (Rigurosae) πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ διδακτορικοῦ διπλώματος ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ δὲν ὑπάρχουσι πρακτικαὶ ἐξετάσεις, ὡς ἐν τῇ νομικῇ, γινόμεναι ἐπὶ σκοπῷ καταστάσεως τοῦ ὑποψηφίου εἰς τὴν αὐστριακὴν ὑπηρεσίαν. Ὅπως δὲ γίνωσι δεκτοὶ οἱ φοιτηταὶ τῆς ἰατρικῆς εἰς τὰς αὐστηρὰς δοκιμασίας ἀπαιτεῖται παρ' αὐτῶν φοίτησις πανεπιστημιακῶν μαθημάτων ἐπὶ πέντε ἔτη, ὧν τὸ πρῶτον ἐν τῇ φιλοσοφικῇ σχολῇ, τὰ δὲ τέσσαρα ἐπί-

λοιπα ἐν τῇ ἰατρικῇ· δύο δὲ ἐξ αὐτῶν ἐν ταῖς διαφόροις κλινικαῖς. Ὑποχρεωτικὰ δὲ μαθήματα τῶν φοιτητῶν τῆς ἰατρικῆς, ὧν ἄνευ δὲν δύνανται νὰ υποβληθῶσιν εἰς αὐστηρὰς ἐξετάσεις εἰσὶ: ζωολογία, βοτανικὴ, ὀρυκτολογία καὶ χημεία ἐν τῇ φιλοσοφικῇ σχολῇ, ἔτι δὲ ἐν τῇ ἰατρικῇ: ἀνατομία, φυσιολογία, γενικὴ παθολογία καὶ θεραπευτικὴ, εἰδικὴ νοσολογία, χειρουργικὴ παθολογία καὶ θεραπευτικὴ, θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ ὀφθαλμοϊατρικὴ, μαιευτικὴ, χειρουργικὴ ἐγχειριστικὴ, ἰατροδικαστικὴ, ἀστυνομικὴ ἰατρικὴ, φαρμακογνωσία, φαρμακολογία, παθολογικὴ, ἀνατομία ἐπιδημιολογία, κτηνίατρικὴ καὶ αἱ σχετικαὶ πρὸς τὰ μαθήματα ταῦτα πρακτικαὶ ἐξασκήσεις.

Ἐκτὸς δὲ τῶν μαθημάτων τούτων διδάσκονται ἐν διαφόροις πανεπιστημίαις διάφορα μαθήματα ἀναλόγως τῆς τελειότητος αὐτῶν· οὕτω π. χ. εἰς τὸ πρόγραμμα τῶν ἰατρικῶν σπουδῶν τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βιέννης περιλαμβάνονται 12 εἰδικαὶ ἐπιστήμαι μετὰ τῶν περὶ αὐτῶν γενικῶν καὶ εἰδικῶν παραδόσεων· α'. Ἀνατομία, περιγραφικὴ καὶ τοπογραφικὴ, αἰσθησιλογία, πρακτικὴ ἱστολογία, γενικὴ παθολογικὴ ἀνατομία, παθολογικο-ἀνατομικὴ διαγνωστικὴ· β'. Φυσιολογία, ἀνωτέρα ἀνατομία, ἰατρικὴ φυσικὴ· γ'. Ἰατρικὴ ἔλλα, φαρμακολογία καὶ συνταγολογία, φαρμακογνωσία, μικροσκοπικαὶ ἐξετάσεις φυτικῶν φαρμάκων, ὑγιεινὴ, ἠλεκτροθεραπευτικὴ, ὑδροθεραπευτικὴ, πρακτικὴ ὁμοιοπαθητικὴ, θεραπευτικὴ διὰ λουτρῶν καὶ διὰ πετυκνωμένου ἀέρος· δ'. Νοσολογία, εἰδικὴ νοσολογία, θεραπευτικὴ κλινικὴ, ἰατρικὴ σημειωτικὴ, ἰατρικὴ ὁδηγητικὴ, ἰσορία τῆς ἰατρικῆς καὶ ἐπιδημιολογίας, λαρυγγοσκόπησις καὶ ῥινοσκόπησις, ἀκρόασις (auscultatio) καὶ ἐπίκρουσις ἐν ἀσθενείαις τοῦ θώρακος, τῶν πνευμόνων καὶ τῆς καρδίας, κλινικὴ προπαιδευτικὴ, διαγνωστικαὶ ἀσκήσεις, κοιλιακὰ νοσήματα, νευρικὰ νοσήματα, εἰδικὴ παθολογία· ε'. Χειρουργικὴ, εἰδικὴ χειρουργικὴ νοσολογία, ἐγχειριστικὴ θεραπευτικὴ, ἐπιδημιολογία, νοσήματα τοῦ ὠτός, χειρουργικὴ ἐπὶ νοσημάτων τῶν παίδων· ς'. Ὀδοντοϊατρικὴ, ὠτιατρικὴ, ὀφθαλμοϊατρικὴ, γενικὴ καὶ εἰδικὴ παθολογία καὶ θεραπευτικὴ τῶν νοσημάτων τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἐγχειριστικὴ, θεωρία τοῦ

ὀφθαλμοσκοπίου καὶ τῶν ἀνωμάτων ὁράσεων· ζ'. Γυναικολογία καὶ παιδιατρικὴ, μαιευτικὴ, νοσήματα βρεφῶν, γυναικολογικὴ συμπτωματολογία καὶ ἐγχειριστικὴ, νοσήματα τῶν παίδων καὶ τροφῶν καὶ ἰατρικὴ τῶν παίδων· η'. Δερματικὰ νοσήματα, δερματολογία καὶ σύφιλις, διαγνωστικὴ τῶν συφιλιτικῶν καὶ μὴ συφιλιτικῶν δερματικῶν νοσημάτων· θ'. Ψυχιατρικὴ· ι'. Ἰατροδικαστικὴ, δικαστικὴ ἰατρικὴ, δικαστικαὶ πραγματογνωμοσύναι, μέτρα κατὰ τῆς νεκροφανείας, δαμαλισμός· ια'. Κτηνιατρικὴ· ιβ'. Παθολογικὴ χημεία μετ' ἀσκήσεων.

Ἐκάστη ἰατρικὴ σχολὴ κέκτηται παθολογικὰς, χειρουργικὰς καὶ μαιευτικὰς κλινικὰς, εἰδικὰς δὲ κλινικὰς τῶν νοσημάτων τῶν γυναικῶν, τῆς συφίλιδος, τῶν στήθικῶν νοσημάτων, τῶν νοσημάτων τοῦ λάρυγγος καὶ τῶν παίδων· ὡς βοηθητικὰ δὲ παραρτήματα τῆς ἰατρικῆς σχολῆς ὑφίστανται μουσεῖα τῆς ἀνατομίας τοῦ ἀνθρώπου, τῆς συγκριτικῆς καὶ παθολογικῆς ἀνατομίας, φαρμακολογικαὶ συλλογαὶ καὶ φυσιολογικὰ καὶ ἀνατομικο-παθολογικὰ ἐργαστήρια.

Ἡ σειρά τῶν ἀνωτέρω μαθημάτων, ἣν ἐπιθυμεῖ γὰρ πηρῆσθαι ὁ φοιτητῆς, δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὴ, οὔτε ὑποβάλλεται εἰς ἐξαμηνιαίαν ἢ ἐτησίαν ἐξετάσεις, περὶ δὲ τῶν αὐστηρῶν ἔτι διδακτορικῶν ἐξετάσεων ὡς καὶ περὶ τῶν προκαταρκτικῶν, κατόπιν γενήσεται λόγος ἐν τοῖς περὶ ἀποκτήσεως τοῦ διδακτορικοῦ βαθμοῦ.

Δ'. ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ.

Ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ διδάσκονται πᾶσαι αἱ πρὸς ἀπόκτησιν φιλοσοφικῆς παιδείας ἐν τῇ εὐρυτάτῃ σημασίᾳ ἀπαιτούμεναι ἐπιστήμαι, ὅλον·

Φιλοσοφία (θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ, λογικὴ, ψυχολογία, μεταφυσικὴ αἰσθητικὴ, παιδαγωγικὴ, ἱστορία τῆς φιλοσοφίας).

Ἱστορία (ἐν εὐρυτάτῃ ἐκτάσει: ἀρχαία, μέση καὶ νεωτέρα ἱστορία, αὐστριακὴ ἱστορία, χρονολογία, παλαιογραφία, διπλωματικὴ, ἱστορικαὶ πηγαι, ἔρευνα ἱστορικῶν πηγῶν, φυσικὴ καὶ μαθηματικὴ γεωγραφία).

Μαθηματικά πᾶσα ἢ σειρά τῶν ἀνωτέρων μαθηματικῶν, ἀστρονομία.

Φυσικαὶ ἐπιστῆμαι (φυσικὴ μετὰ μαθηματικῶν ἀποδείξεων, ἀνωτέρα ὀπτική, μετεωρολογία, ζωολογία, συγκριτικὴ ἀνατομία, βοτανικὴ, μορφολογία, ἀνατομία καὶ φυσιολογία τῶν φυτῶν, ὄρυκτολογία, γεωγνωσία, παλαιοντολογία, χημεία, ἀναλυτικὴ χημεία, ἱστορία τῆς χημείας).

Φιλολογία καὶ γλωσσολογία (κλασικὴ φιλολογία, ὅσον λατινικὴ καὶ ἑλληνικὴ, ἀνατολικαὶ γλώσσαι καὶ φιλολογία αὐτῶν, συγκριτικὴ γλωσσολογία, γερμανικὴ, σλαβικὴ, οὐγγρικὴ γλώσσα καὶ ἱστορία τῆς φιλολογίας αὐτῶν).

Ἀρχαιολογία καὶ καλλιτεχνία (ἀρχαία καὶ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχιτεκτονικὴ, νομισματολογία, πλαστικὴ, χριστιανικαὶ καὶ ἐθνικαὶ ἀρχαιοότητες, ἱστορία καὶ αἰσθητικὴ τῆς μουσικῆς καὶ ζωγραφικῆς).

Νεώτεροι γλώσσαι (αἱ τῆς αὐστριακῆς ἐπικρατείας καὶ ξένοι γλώσσαι).

Γυμναστικὴ, στενογραφία, μουσικὴ, ξιφασκία.

Ὡς βοηθητικὰ παραρτήματα τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν ὑπάρχουσι μουσεῖα ἀρχαιολογικὰ, νομισματικὰ συλλογαί, ἀστεροσκοπεῖα, σταθμοὶ μετεωρολογικοὶ καὶ τοῦ γῆινου μαγνητισμοῦ, μουσεῖα φυσικῶν ὀργάνων, χημεῖα, φυσιογραφικὰ μουσεῖα, βοτανικοὶ κήποι.

Υπάρχοντα δὲ εἰς τὰς φιλοσοφικὰς σχολὰς καὶ ἰδιαιτέρα ἐκπαιδευτήρια, ἤτοι διδασκαλεῖα πρὸς μὲν ὀφθαλμοὺς διδασκάλων τῶν γυμνασίων καὶ βιοτεχνικῶν σχολείων, διεπόμενα ὑπὸ ἰδιαιτέρων κανονισμῶν, περὶ ὧν κατωτέρω, ἔτι δὲ καὶ φαρμακευτικὰ σχολεῖα.

Οἱ φοιτηταὶ τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς εἰς οὐδένᾳ ὑπόκεινται περιορισμῶν ὅσον ἀφορᾷ τὴν σειράν τῶν ἀκροωμένων μαθημάτων καὶ τὸν χρόνον αὐτῶν, οὐδὲ ὑφίστανται ἄλλας ἢ τὰς αὐστηρὰς ἢ διδακτορικὰς ἐξετάσεις.

9. Πλὴν δὲ τῶν ὡς ἀνωτέρω εἶρηται ἀκαδημαϊκῶν παραρτημάτων, διδασκαλείων ἢ σχολείων ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς:

I. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΪΣΤΟΡΙΚΟΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΝ
ΗΤΟΙ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟΝ.

Ἐν αὐτῷ οἱ σπουδασταὶ τῆς φιλολογίας καὶ ἱστορίας μετὰ τὴν ἀπόκτησιν ἰκανῆς προπαιδεύσεως διδάσκονται δι' ἀσκήσεων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν καθηγητοῦ τοῦ πανεπιστημίου καὶ προετοιμάζονται, ὅπως ἐπαρκέσωσιν εἰς τὸ μέλλον αὐτῶν ὡς διδασκάλων τῆς φιλοσοφίας καὶ ἱστορίας ἐν ἀνωτέροις ἐκπαιδευτηρίοις ἐπάγγελμα.

Προΐστανται δὲ τοῦ μὲν φιλολογικοῦ τμήματος τοῦ φροντιστηρίου δύο καθηγηταί, οἱ τῆς λατινικῆς καὶ τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας, τοῦ δὲ ἱστορικοῦ ὡσαύτως δύο, οἱ τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς αὐστριακῆς ἱστορίας. Ἐκαστος φοιτητῆς τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς τοῦ φιλολογικοῦ τμήματος δύναται νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὰς ἀσκήσεις τοῦ φροντιστηρίου διὰ μεταφράσεων, ῥητορικῶν καὶ γραπτῶν ἀσκήσεων, ἀλλὰ τὰ μὴ τοιαῦτα ἕκτακτα μέλη πληρόνουν μικρὰν τινα συνδρομὴν δριζομένην ὑπὸ τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς, ἐνῶ τὰ τακτικὰ μέλη διορίζονται κατόπιν ἀπλῆς προσάγωγῆς ἀπολυτηρίου καὶ ἐνδεικτικοῦ φοιτήσεως εἰς τὸ πανεπιστήμιον καὶ προφορικῆς καὶ ἐγγράφου προεξετάσεως· οἱ δὲ ὑπότροφοι τοῦ πανεπιστημίου δι' ὑπουργικοῦ διατάγματός εἰσιν αὐτοδικαίως μέλη τοῦ φροντιστηρίου. Τῶν τοιούτων τακτικῶν μελῶν ἀξάνεται ἢ ὑποτροφία κατὰ 31 1/2 φιορ. κατ' ἔτος, παρεχομένης αὐτοῖς δωρεὰν τῆς ἐν τοῖς διδασκαλείοις διδασκαλίας.

II. ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΝ.

Σκοπὸς αὐτοῦ εἶναι ἡ διάπλασις νέων ἀνδρῶν εἰς τὴν ἐκ τῶν ἱστορικῶν πηγῶν ἔρευναν τῆς αὐστριακῆς ἱστορίας, ἵνα τοιοῦτοτρόπως ἀποκτήσωσι προσόντα καθηγητοῦ ἱστορίας, ἱστορικοῦ συγγραφέως ἢ ὑπαλλήλου ἐν ἀρχείοις, βιβλιοθήκαις, ἀρχαιολογικοῖς μουσείοις κτλ. Τὸ ἴδρυμα τοῦτο ὑπαγόμενον εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐκκλησιαστικῶν, διευθύνεται ὑπὸ διευθυντοῦ καθηγητοῦ τοῦ πανεπιστημίου καὶ διαιρεῖται εἰς ἓν ἔτος προπαι-

δευτικῶν καὶ δύο ἔτη εἰδικῶν σπουδῶν· εἰς μὲν τὰ μαθήματα τοῦ πρώτου ἔτους δύνανται νὰ φοιτήσωσιν ὅσοιδήποτε καὶ ἂν θελήσωσι φοιτηταὶ τοῦ πανεπιστημίου, ἀλλ' εἰς τὰ δύο τελευταῖα ὑποχρεοῦνται ἰδίως οἱ δι' ἐξετάσεως καὶ προσαγωγῆς ἐνδεικτικοῦ ὡς μέλη τοῦ διδασκαλείου τούτου ἐγκριθέντες· ἐκ τούτων δὲ ἕξ, διὰ διαγωνισμοῦ ἐκλεγόμενοι, λαμβάνουσιν ὑποτροφίαν ἀνά 620 φιαρ.

III. ΦΥΣΙΚΟΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΝ.

Ἐν αὐτῷ ἐκπαιδεύονται οἱ μέλλοντες διδάσκαλοι τῆς φυσικῆς, τῆς χημείας, τῆς φυσιολογίας καὶ τῶν συγγενῶν πειραματικῶν ἐπιστημῶν, ὅπως ἀποκτήσωσι τὰς εἰς λυσιτελεῖ διδασκαλίαν ἀναγκαίας φυσικὰς γνώσεις καὶ τὴν ἀπαιτουμένην εἰς τὰ πειράματα εὐχέρειαν· ἔτι δὲ καθοδηροῦνται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν εἰδικῶν καὶ αὐτοτελῶν ἐρευνῶν ἐκ τῆς φυσικῆς.

Τὸ διδασκαλεῖον τοῦτο ἐξαρτώμενον ἀμέσως ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῆς ἐκπαιδεύσεως διευθύνεται ὑπὸ τινος καθηγητοῦ ὡς διευθυντοῦ, ὅστις ἔχει ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ, ἓνα ἐπιμελητὴν διδάκτορα, ἓνα μηχανικόν, ἓνα βοηθὸν καὶ ἓνα ἢ δύο ὑπηρέτας.

Καὶ ἐνταῦθα ὑπάρχουσι τακτικοὶ καὶ ἔκτακτοι μαθηταί· καὶ εἰς μὲν τοὺς πρώτους μόνον ἡμεδαποὶ δύνανται νὰ γίνωσι δεκτοὶ, σπουδάζοντες ἐπὶ ἔτος εἰς τὸ πανεπιστήμιον ἢ τὸ πολυτεχνεῖον καὶ διανύσαντες ἱκανὰς περὶ φυσικῆς καὶ μαθηματικῶν σπουδὰς. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν περιορίζεται εἰς 12, ἢ δὲ ἐν τῷ διδασκαλείῳ διαμονὴ δὲν δύναται νὰ παραταθῆ πέραν τῶν τριῶν ἑξαμηνιῶν· ὡς ἔκτακτοι δὲ μαθηταὶ γίνονται δεκτοὶ ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ πάντες οἱ βουλόμενοι καὶ δυνάμενοι ὡς ἐκ τῶν γνώσεων αὐτῶν, ἐνῶ διὰ τοὺς τακτικοὺς ἀπαιτεῖται καὶ ἄδεια τοῦ ὑπουργείου. Μεταξὺ τούτων διανέμονται ἕξ ὑποτροφίαι ἀνά 84 φιορίνια κατ' ἔτος.

Μόνον οἱ τακτικοὶ μαθηταὶ δὲν πληρόνουσι δίδακτρα, οἱ δὲ ἔκτακτοι, πλην τῶν πρὸς τὸν διευθυντὴν πληρονομένων διδάκτρων ἀφείλουσιν ἰδίαις δαπάναις νὰ ἐκτελῶσι τὰς ἐρέυνας αὐτῶν, προσάγοντες ἐγγύησιν διὰ τῆς ἐμπιστευθείσας αὐτοῖς συσκευῆς, πρότυπα καὶ ἐργαλεῖα.

Πρῶτον διδάσκονται ἐνταῦθα διεξοδικῶς τὰ μαθήματα τῆς φυσικῆς κατὰ τὴν κλίμακα ὡς ἔγγιστα, ἥτις ἰσχύει εἰς τὰ ἀνώτερα γυμνάσια καὶ βιοτεχνικὰ σχολεῖα, μεθ' ἧς ἐπεκτείνεται ἡ διδασκαλία καὶ εἰς τὴν λύσιν ἐπιστημονικῶν ζητημάτων τῶσι θεωρητικῶν, ὅσῳ καὶ ἐμπράκτων διὰ πειραμάτων· ἡ θεωρητικὴ λύσις γίνεται ἔγγραφος καὶ περιέχει πρότασιν τοῦ ἐργαζομένου μαθητοῦ περὶ τῶν ἀναγκαίων νὰ ἐκτελεσθῶσι πειραμάτων. Δημοσιεύονται δὲ αἱ ἐκθέσεις αὗται ἐν ἰδίῳ τεύχει καθ' ἑξαμηνίαν καὶ βαθμολογοῦνται ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ εἰς τρόπον, ὥστε νὰ ἐμφαίνηται βᾶθμός τις προόδου ἐν τῷ μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν τριῶν ἑξαμηνιῶν ἐκδιδομένῳ ἐνδεικτικῷ. Ἐκ τῶν μαθητῶν τούτων διορίζονται ἰδίως οἱ σχετικοὶ διδάσκαλοι καὶ καθηγηταὶ τῶν γυμνασίων καὶ βιοτεχνικῶν σχολείων.

IV. ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ.

Σκοπὸς τοῦ φαρμακευτικοῦ σχολείου εἶναι ἡ ἐκπαίδευσις καὶ μόρφωσις φαρμακοποιῶν.

Διευθύνεται ὑπὸ τοῦ κοσμήτορος τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς, ὅστις μετὰ τῶν καθηγητῶν ταύτης καὶ τῶν τῆς ἰατρικῆς, οἵτινες διδάσκουσιν ἐν τῷ σχολείῳ τούτῳ σχετικὰ μαθήματα, ἀποτελεῖ τὸ συμβούλιον τῶν καθηγητῶν τοῦ φαρμακευτικοῦ σχολείου.

Ἡ σειρά τῶν φαρμακευτικῶν σπουδῶν διαρκεῖ δύο ἔτη, ἐν οἷς διανέμονται τὰ ὑποχρεωτικὰ μαθήματα ὡς ἔπεται·

Α'. ἔτος. Φυσικὴ (5 ὥρας καθ' ἑβδομάδα), ὀρυκτολογία (5), ζωολογία (5), βοτανικὴ (5), γενικὴ χημεία (6), ἀσκήσεις ἐν τῷ χημείῳ (20).

Β'. ἔτος. Γενικὴ χημεία (5), χημικὴ φαρμακοποιία (5), φαρμακογνωσία (3), φαρμακολογία (3), πρακτικαὶ ἀσκήσεις ἐν τῷ χημείῳ (20).

Ὅροι ἐγγραφῆς. Ὁ ἐπιθυμῶν νὰ γείνη δεκτὸς εἰς τὸ φαρμακευτικὸν σχολεῖον, ὅπως ἀποκτήσῃ δῖπλωμα φαρμακοποιοῦ, ὀφείλει νὰ ἦναι κάτοχος τῶν μαθημάτων τοῦ κατωτέρου γυμνασίου συμπεριλαμβανομένης τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, νὰ κατέχη ἐνδεικτι-

κόν επιτυχούς εξέτασεως τῆς τετάρτης γυμνασιακῆς τάξεως, νὰ ἐχρημάτισε βοηθὸς μετὰ ταῦτα ἐπὶ δύο ἔτη ἀνεγνωρισμένου φαρμακείου τῆς ἡμεδαπῆς καὶ νὰ προσαγάγῃ περὶ τούτου πεπιστωμένην ἀπόδειξιν. Δύναται τις νὰ ἀπαλλαγῇ τοῦ ὅρου τούτου τῆς ἐπὶ διετίαν ὑπηρεσίας ἐν φαρμακείῳ δι' αἰτήσεως πρὸς τὸν κοσμήτορα τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς καὶ ἀδείας τοῦ ὑπουργείου, ἐὰν ἀποδείξῃ, ὅτι ἀπέκτησεν ἕξοχον ἰκανότητα ἐν τῇ φαρμακευτικῇ πείρᾳ καὶ ὅτι διήνωσε δύο ἔτη εἰς ἀνώτερον γυμνάσιον, βιοτεχνικὸν σχολεῖον ἢ πολυτεχνεῖον.

Ἐξετάσεις. Δίδεται τοῖς μαθηταῖς τοῦ φαρμακευτικοῦ σχολείου τὸ δίπλωμα τοῦ φαρμακοποιοῦ (Magister), ὅταν ὑποστῶσιν ἐπιτυχῶς τρεῖς αὐστηρὰς δοκιμασίας, ὧν δύο εἰσὶ θεωρητικαί, μία δὲ πρακτικὴ· τὰ δὲ κατ' αὐτὰς ἐξεταστέα μαθήματά εἰσι τὰ ἑξῆς: α'. Φυσικὴ, ζωολογία, βοτανικὴ, ὄρυκτολογία. β'. Παρασκευὴ δύο φαρμακευτικῶν σκευασίων καὶ ἐκτελέσεις μιᾶς χημικῆς ἀναλύσεως. γ'. Φαρμακογνωστικὴ, γενικὴ χημεία, χημικὴ φαρμακοποιία καὶ φαρμακευτικαὶ διατάξεις. Ἡ μὲν πρώτη ἐξέτασις τελεῖται ἐν τῇ φιλοσοφικῇ, ἡ δὲ δευτέρα καὶ τρίτη ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ, ἡ διάρκεια δὲ τῆς πρώτης καὶ τρίτης ἐξετάσεως ὀρίζεται εἰς μίαν ὥραν καὶ ἡμίσειαν. Ἡ πρώτη ἐξέτασις δύναται νὰ δοθῇ κατὰ τὸ τέλος τοῦ πρώτου ἔτους μετὰ τὴν εἰς τὸν κοσμήτορα τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς προσαγωγὴν πάντων τῶν ἀναγκαίων ἐνδεικτικῶν ἀκροάσεως, ἡ δὲ δευτέρα τελεῖται κατὰ τὸν τελευταῖον μῆνα τοῦ δευτέρου ἔτους καὶ ἡ τρίτη ἀμέσως μετὰ τὸ τέλος αὐτοῦ. Εἰς τὴν δευτέραν καὶ τρίτην ἐξέτασιν οἱ ὑποψήφιοι γίνονται δεκτοί, ἀφοῦ ὑποβάλωσι δήλωσιν εἰς τὸν κοσμήτορα τῆς ἰατρικῆς σχολῆς καὶ πιστοποιητικὰ περὶ τῆς ἐπιμελοῦς ἀκροάσεως καὶ ἐπιτυχούς πρώτης ἐξετάσεως. Καὶ αἱ τρεῖς ἐξετάσεις ἀναγκαιῶς γίνονται ἐν τῷ αὐτῷ πανεπιστημίῳ, οἱ βαθμοὶ δὲ οὓς δύνανται νὰ ἀποκτήσωσιν οἱ ἐξετασθέντες εἶναι ἑξόχως ἰκανῶς, ἰκανῶς, μὴ ἰκανῶς. Ἡ ἐπανάληψις ἐξετάσεώς τινος μόνον ἅπαξ δύναται νὰ γίνῃ, ἐὰν ὁ ὑποψήφιος ἀπέτυχεν εἰς δύο ἢ πλείονερα ἀντικείμενα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπιτρέπεται καὶ δευτέρα ἐπανάληψις, ἐὰν ἡ ἀποτυχία λάβῃ χώραν

εἰς ἕν τι μόνον μάθημα· ὀρίζεται δὲ προθεσμία πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἐπανάληπτικῶν ἐξετάσεων μεταξύ δύο καὶ ἑξ μηνῶν. Οἱ ἐκ τῶν ἀνωτέρω τριῶν ἐξετάσεων ἐπιτυχῶς ἐξελλόντες λαμβάνουσι δίπλωμα φαρμακοποιοῦ.

Καταβολὴ δικαιωμάτων. Οἱ ὑποψήφιοι τῆς φαρμακευτικῆς ἀποτίνουσι τὰ αὐτὰ ὡς οἱ φοιτηταὶ τοῦ πανεπιστημίου δίδακτρα, ἐκάστη δὲ αὐστηρὰ ἐξέτασις στοιχίζει φιορ. 67, 72 (δρ. 169, 30), διὰ δὲ τὸ δίπλωμα καὶ τὴν ὀρκωμοσίαν καταβάλλονται φιορίνια 21 (δρ. 52, 50)· ἐννοεῖται δὲ, ὅτι εἰς πᾶσαν ἐπανάληπτικὴν ἐξέτασιν καταβάλλονται ἐκ νέου τὰ ἀνωτέρω δικαιώματα.

10. Περὶ ἀκαδημαϊκῶν βαθμῶν.

1. Ἐνεκα τῆς πληθύος τῶν μαθημάτων καὶ τοῦ ἐλέγχου, ἂν ὁ μέλλων νὰ διανύσῃ πλείονερα ἔτη ἐν τινι πανεπιστημίῳ ἢναι ἰκανὸς ἢ οὐ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς εἰδικὰς αὐτοῦ σπουδὰς, αἱ διδακτορικαὶ ἐξετάσεις τοῦ πανεπιστημίου ὑποδιηρέθησαν, χωρὶς ὅμως νὰ ὦσιν ἐνιαύσιοι· ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν οὕτω κατατεμνομένων ἐξετάσεων συμβάλλει εἰς τὸν τελικὸν βαθμὸν, ἂν ὀφείλῃ κατὰ τὰς ἐξετάσεις αὐτοῦ νὰ ἀποκτήσῃ ὁ μέλλων δίδακτωρ. Τούτου ἕνεκα ὠνομάσθησαν αἱ ἐξετάσεις αὗται διδακτορικαὶ ἢ αὐστηραὶ δοκιμασίαι (Rigorosa), μόνον δὲ ἐκ τοῦ συνόλου αὐτῶν καταρτίζεται ἡ περὶ τῆς ὀριμότητος τοῦ ὑποψηφίου ἀπόφασις τῆς οικείας σχολῆς.

Οὐδεὶς δύναται νὰ γίνῃ δίδακτωρ εἰ μὴ ὑποστῇ πάσας τὰς αὐστηρὰς δοκιμασίας· προκειμένου δὲ νὰ χορηγηθῇ δίπλωμα τιμῆς εἰς ἄνδρα ἑξόχου ἰκανότητος καὶ ἑξόχους ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἐπιστήμην προσενεγκόντα, ἀπαιτεῖται αὐτοκρατορικὴ ἔγκρισις.

2. Οὐδεμίαν αὐστηρὰν δοκιμασίαν δύναται νὰ διεξαχθῇ κατὰ τὴν τακτικὴν διάρκειαν τῶν πανεπιστημιακῶν σπουδῶν, οὐδὲ πρὶν ἢ ὁ ὑποψήφιος ἀποδείξῃ τὴν διὰ τὴν αὐστηρὰν δοκιμασίαν ἀπαιτουμένην φοίτησιν ὠρισμένων μαθημάτων.

3. Συνήθως αἱ αὐστηραὶ δοκιμασίαι καὶ ἡ ἀναγόρευσις τοῦ δίδακτορος γίνονται ἐν τῷ αὐτῷ πανεπιστημίῳ.

4. Μεταξύ τῶν διαφόρων αὐστηρῶν ἐξετάσεων πρέπει νὰ μεταλαβῆ χρονικόν τι διάστημα.

5. Αἱ αὐστηραὶ ἐξετάσεις τελοῦνται ὑπὸ τῶν τακτικῶν καθηγητῶν τῆς οικείας σχολῆς, εἰς δὲ τὴν ἰατρικὴν καὶ φιλοσοφικὴν σχολὴν λαμβάνουσι μέρος καὶ ἑκτακτοὶ ἐξετασται ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου ὀριζόμενοι.

6. Ἐκάστη αὐστηρὰ δοκιμασία ὀφείλει νὰ διαρκέσῃ δύο ὥρας, νὰ μὴ ἀπουσιάζῃ δὲ οὐδεὶς τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν ἐξεταστικὴν ἐπιτροπὴν.

7. Μετὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐκτέλεσιν τῶν αὐστηρῶν δοκιμασιῶν ὁ ὑποψήφιος ἀναγορεύεται διδάκτωρ, ὀρκίζεται (sponsio sollemnis) καὶ δίδεται αὐτῷ τὸ δίπλωμα.

8. Τὰ ἐνδεικτικὰ τῶν ὑποψηφίων, ἅτινα προσάγουσι πρὸς τῆς αὐστηρᾶς δοκιμασίας, μένουσι παρὰ τῷ κοσμητόρῳ, ἐφ' ὅσον ἐξακολουθοῦσιν αἱ διάφοροι αὐστηραὶ δοκιμασίαι μέχρι τῆς λήψεως τοῦ διδακτορικοῦ βαθμοῦ· ἐὰν δὲ τις ὑποψήφιος τρίς ἀπορριφθῆι, ἀπεκλείσθῃ διὰ παντός τοῦ δικαιώματος νὰ ὑποστῇ διδακτορικὰς ἐξετάσεις, ἐπιστρέφονται μὲν αὐτῷ τὰ ἀνωτέρω ἔγγραφα, καθόσον δύνανται καὶ ἀλλαγῶν ἐκτὸς τοῦ κράτους νὰ χρησιμεύσωσιν αὐτῷ, κοινοποιεῖται ὅμως εἰς ἅπαντα τὰ πανεπιστήμια τῆς αὐστριακῆς μοναρχίας ἢ ἀπόφασις τῆς οικείας σχολῆς ὅτι δὲν δύναται πλέον ὁ ὑποψήφιος οὗτος νὰ γίνῃ διδάκτωρ.

9. Ὁ ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ διὰ μόνης τῆς πράξεως τῆς ἀναγορεύσεως δὲν εἰσέρχεται αὐτεπαγγέλτως εἰς τὸ συμβούλιον τῶν διδασκόντων πανεπιστημίου τινός· ἀπαιτεῖται νὰ συνέγραψῃ.

10. Τὰ διδακτορικὰ δίπλωματα τῶν ἀπανταχοῦ τῆς Αὐστρίας πανεπιστημίων ἔχουσι τὴν αὐτὴν ἰσχὺν, μόνον δὲ οἱ διδάκτορες τῆς ἰατρικῆς, ἐξετασθέντες εἰς ἄλλο ἢ τὰ πανεπιστήμια τῆς Βιέννης καὶ τῆς Πράγας, ἐπαναλαμβάνουσι τὴν δευτέραν αὐστηρὰν ἢτοι πρακτικὴν δοκιμασίαν, προκειμένου νὰ λάβωσι τὴν ἄδειαν τῆς ἐξασκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος ἐν Βιέννῃ.

11. Ἀλλοδαποὶ θέλοντες νὰ ἀποκτήσωσι δίπλωμα διδάκτορος αὐστριακοῦ πανεπιστημίου ὑποχρεοῦνται εἰς τὴν τήρησιν τῶν αὐ-

τῶν ὡς οἱ ἡμεδαποὶ διατάξεων, οἱ δὲ διδάκτορες τῆς ἰατρικῆς ὀφείλουσι νὰ ὁμολογήσωσι πρὸς τῆς λήψεως τοῦ διπλώματος ἐγγράφως, ὅτι δὲν θέλουσιν ἐξασκήσει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἱατροῦ ἐν τῇ αὐστριακῇ ἐπικρατείᾳ, εἰ μὴ συμπληρώσωσι προηγουμένως τὰς νομίμους περὶ τούτου διατάξεις καὶ λάβωσι τὴν ἀπαιτουμένην ἄδειαν παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐσωτερικῶν.

11. Οἱ ἐπόμενοι μεῶτεροι εἰδηκοὶ κανονισμοί, οὓς ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ παρέχομεν ἐνταῦθα πρὸς διαφώτισιν τῶν ἀγνοουσῶν ἴσως αὐτοὺς Σχολῶν τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου, μαρτυροῦσι πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅποιαις βελτιώσεις καὶ τροποποιήσεις ἔκριναν ἀναγκαίας νὰ ἐπιφέρωσιν ἐν Αὐστρίᾳ εἰς τὸ σύστημα τῶν διδακτορικῶν ἐξετάσεων. Ἐλαβον δὲ τὴν πρωτοβουλίαν τούτων καὶ παρεδέχθησαν τὴν τοιαύτην αὐστηρότητα, διότι ὡς ἐκ τῆς εὐκολίας, μεθ' ἧς εἰς τινὰ τῶν πανεπιστημίων τῆς Γερμανίας ἐδίδοντο δίπλωματα διδακτορικὰ, εἶχεν ἐκπέσει οὐκ ὀλίγον τὸ ἀξίωμα τοῦτο· ἀφ' ἑτέρου δὲ ἠκολούθησαν πολλὰ γερμανικὰ πανεπιστήμια τὸ παράδειγμα τῶν αὐστριακῶν.

I.

Διατάγματα τῆς 15 Ἀπριλίου 1872 τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαίδευσεως ἀφορῶντα εἰς τὰς ἐξετάσεις τῶν διαφόρων πανεπιστημιακῶν Σχολῶν.

Α'.

Κανονισμὸς τῶν διδακτορικῶν ἐξετάσεων τῆς νομικῆς
καὶ τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν Σχολῆς.

§ 1. Πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ διδακτορικοῦ διπλώματος τῆς νομικῆς ἀπαιτεῖται δοκιμασία διὰ τριῶν αὐστηρῶν ἐξετάσεων (Aussagen). Γίνονται δεκτοὶ εἰς τὴν διδακτορικὴν ἐξέτασιν οἱ ὑποψήφιοι αἱ δυνάμενοι νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι ἐπεράτωσαν ὡς τακτικοὶ ἀκροαταὶ τὰς νομικὰς ἢ πολιτειολογικὰς αὐτῶν σπουδὰς, ἐφ' ὃ ὀφείλει ὁ ὑπο-

ψήφιος να καταθέση εις την κοσμητείαν της σχολής ταύτης τὰς τῶν ἀνωτέρω ἐξετάσεων σχετικὰς ἀποδείξεις.

§ 2. Δι' τρεῖς ὡς εἴρηται αὐστηραὶ ἐξετάσεις περιλαμβάνουσι τὰ ἑξῆς ἀντικείμενα:

I. Ῥωμαϊκόν, κανονικόν καὶ γερμανικόν δίκαιον.

II. Ἀστικόν νόμον, ἐμπορικόν δίκαιον, πολιτικὴν οἰκονομίαν καὶ αὐστριακόν ποινικόν νόμον.

III. Γενικόν καὶ αὐστριακόν δημόσιον δίκαιον, διεθνές δίκαιον καὶ πολιτικὴν οἰκονομίαν.

§ 3. Ἡ διαφορὰ τῆς θρησκείας τῶν υποψηφίων οὐδεμίαν ἐπιφέρει διάκρισιν τοῦ δικαιώματος ὡς καὶ τοῦ καθήκοντος πρὸς ὑποβολὴν εἰς αὐστηρὰς ἐξετάσεις ἐν τῷ κανονικῷ δικαίῳ καὶ πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ διδακτορικοῦ τίτλου.

§ 4. Δι' τρεῖς αὐστηραὶ ἐξετάσεις δύνανται νὰ δοθῶσι καθ' οἴανδήποτε σειρᾶν, ὀφείλουσιν ὁμῶς, πᾶσαι νὰ ἐκτελῶνται ἐν τῷ αὐτῷ πανεπιστημίῳ.

Μόνον εἰς ὀλίγας καὶ ἀξίας λόγου περιστάσεις ὁ ὑπουργὸς τῆς παιδείας δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν καὶ ἐν ἑτέρῳ πανεπιστημίῳ ἐξέτασιν τοῦ ἀπαξ ἐν τινὶ πανεπιστημίῳ ἐξετασθέντος, ἀφοῦ ἀκούσῃ καὶ τὴν γνώμην τῆς σχετικῆς νομικῆς σχολῆς.

§ 5. Δι' αὐστηραὶ ἐξετάσεις γίνονται δημοσίᾳ, ἐκάστης αὐτῶν διαρκούσης ἐπὶ δύο ὅλας ὥρας.

§ 6. Μεταξὺ δύο αὐστηρῶν ἐξετάσεων πρέπει νὰ μεσολαβήσῃ κατ' ἐλάχιστον ἕρον χρονικόν διάστημα τριῶν μηνῶν.

Ἐὰν ὁμῶς ὁ υποψήφιος ἐπιτύχῃ ἐν τῇ προηγουμένῃ αὐστηρᾷ ἐξετάσει πανψηφίαι, λαβὼν βαθμὸν προαγωγῆς, τότε ὁ κοσμήτωρ δύναται νὰ χορηγήσῃ αὐτῷ συντομωτέραν προθεσμίαν διὰ τὴν ἐπομένην αὐστηρὰν ἐξέτασιν.

§ 7. Ἡ ἐξεταστικὴ ἐπιτροπὴ συνίσταται εἰς ἐκάστην αὐστηρὰν ἐξέτασιν ἐκ τοῦ κοσμήτορος τῆς νομικῆς σχολῆς, ὃν κωλυόμενον ἀντικαθιστᾷ ὁ προκοσμήτωρ, ὅστις καὶ προεδρεύει, καὶ συνήθως ἐκ τεσσάρων τακτικῶν καθηγητῶν ὡς ἐξεταστῶν τῶν σχετικῶν ἐξεταστέων μαθημάτων.

§ 8. Ἐὰν ἐλλείψῃ καθηγητὴς τακτικὸς διὰ τι ἐξεταστέον μάθημα ἢ κωλύηται, καλεῖται ὁ ἑκτακτος καθηγητῆς, ὁ πράγματι διδάσκων τὸ προκείμενον μάθημα ἢ οὔτινος τὸ μάθημα εἶναι πρὸς αὐτὸ τὸ συγγενέστερον.

§ 9. Μὴ συμπληρουμένου τοῦ ὡς ἀνωτέρω διεγράφη ἀριθμοῦ τῶν τεσσάρων ἐξεταστῶν διὰ τῶν ὡς εἴρηται προσλαμβανομένων ἀντικαταστατῶν, δύναται ὁ κοσμήτωρ νὰ συμπληρώσῃ αὐτὸν ἐκ τῶν λοιπῶν τακτικῶν καθηγητῶν τῆς σχολῆς, ἀλλ' ἐξυπακούεται, ὅτι τὰ συμπληρωματικὰ ταῦτα μέλη τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς κέκτηνται μόνον τὸ δικαίωμα, οὐχὶ ὁμῶς καὶ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐξετάζωσιν.

Ἡ ἐκλογὴ τῶν ἀντικαταστατῶν γενήσεται δι' ἀποφάσεως τῆς νομικῆς σχολῆς ὑποβάλλεται δὲ αὕτη τῷ ὑπουργῷ τῆς παιδείας πρὸς ἔγκρισιν.

§ 10. Ἐὰν ὁμῶς, ὑπαρχόντων πλειόνων τακτικῶν καθηγητῶν τοῦ αὐτοῦ μαθήματος, ἤθελὲν ἐπέλθῃ ὑπέρβασις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τεσσάρων ἐξεταστῶν διὰ τῆς προσκλήσεως ἀπάντων ἐκείνων, ὀφείλουσιν οὗτοι ἐκ περιτροπῆς νὰ λαμβάνωσι μέρος εἰς τὰς σχετικὰς αὐστηρὰς ἐξετάσεις.

§ 11. Ὁ προεδρεύων κέκτηται πάντοτε τὸ δικαίωμα καὶ αὐτὸς νὰ ἐξετάζῃ, τότε δὲ μόνον ἔχει καὶ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ πρῶττη τοῦτο, ἐὰν τυγχάνῃ καθηγητῆς τοῦ ἐξεταστέου μαθήματος καὶ περιηλθῇ αὐτῷ ἢ σειρὰ τῆς ἐξετάσεως καθ' ἣν περίπτωσιν ὀρίζει ἡ § 10. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἐξεταστικὴ ἐπιτροπὴ σύγκειται μόνον ἐκ τριῶν ἑτέρων μελῶν ἐκτὸς τοῦ προέδρου, ὅστις τότε ἀπολαμβάνει τὰ διπλάσια ἐξέταστρα.

§ 12. Ἐκάστον μέλος τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς ὀφείλει νὰ παρευρίσκηται ἐν ταῖς αὐστηραῖς ἐξετάσεσιν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους. Προηγείται δὲ τῆς ψηφοφορίας καὶ τῆς συντάξεως τοῦ γενικοῦ ἀποτελέσματος συζήτησις περὶ τῶν καθ' ἕκαστα ἀποτελεσμάτων τῆς ἐξετάσεως.

Μετὰ ταῦτα γίνεται ἡ ψηφοφορία ἐκάστου μέλους τῆς ἐπιτροπῆς περὶ τοῦ γενικοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐξετάσεως, ὅπερ χαρακτη-

ρίζεται διὰ τῶν βαθμῶν ἄριστα, καλῶς ἢ ἐπαρκῶς καὶ ἀνεπαρκῶς, προκύπτει δὲ τὸ γενικὸν ἀποτέλεσμα κατὰ πλειονοψηφίαν· ἐάν δὲ ἐπέλθῃ ἰσοψηφία (ἐνδεχομένη ἐν τῇ ὑπὸ τῆς § 11 προβλεπομένη περιπτώσει), τότε λαμβάνεται ὡς ἀποτέλεσμα μεταξύ δύο ἀμφισβητουμένων βαθμῶν ὁ δυσμενέστερος.

§ 13. Ἐάν ὁ υποψήφιος λάβῃ ὡς γενικὸν ἀποτέλεσμα τὸν βαθμὸν ἀνεπαρκῶς, τότε δὲν δύναται νὰ προσέλθῃ εἰς νέαν, τουτέστιν εἰς τὴν ἐπομένην αὐστηρὰν ἐξέτασιν, ἀλλ' ὑποχρεοῦται εἰς ἐπανάληψιν τῆς αὐτῆς ἐξετάσεως καὶ τοῦτο οὐχὶ πρὸ τῆς παρελεύσεως προθεσμίας τριῶν μηνῶν. Ἐάν δὲ τότε ἐκ νέου ἀπορριφθῇ, ἐπιτρέπεται αὐτῷ μόνον μία εἰσέτι ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς αὐστηρᾶς ἐξετάσεως, οὐχὶ δὲ πρὸ τοῦ τέλους ἐνὸς ἔτους. Ἐάν δὲ ἐκ νέου ἀηλ. ἐκ τρίτου ἀπορριφθῇ, ἀποκλείεται ὁ υποψήφιος ἀπὸ τῆς ἀποκτήσεως τοῦ διδακτορικοῦ διπλώματος τῆς νομικῆς σχολῆς ἀπάντων τῶν πανεπιστημίων τῶν χωρῶν τῆς αὐστριακῆς αὐτακρατορίας. Ἐάν δὲ τοιοῦτος υποψήφιος ἀποκτήσῃ τὸ ἑαυτοῦ δίπλωμα ἐν τῷ ἐξωτερικῷ καὶ κατόπιν ἐπανέλθῃ εἰς Αὐστρίαν, ἀποκλείεται οὐχ ἥπτον τῶν δικαιωμάτων, ἅτινα συνεπάγεται ἄλλως τὸ διδακτορικὸν δίπλωμα τῆς νομικῆς σχολῆς.

§ 14. Ἀποτίνεται ὑφ' ἐκάστου υποψηφίου δι' ἐκάστην αὐστηρὰν ἐξέτασιν δικαίωμα φιορίνιων 60 (δραχμῶν 150). Ἐξ αὐτῶν ὁ μὲν πρόεδρος καὶ ἕκαστον μέλος τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς λαμβάνουσι λόγῳ ἐξετάστρων ἀνά φιορίνια 6, ἕτερα δὲ 5 φιορίνια παρέχονται τῷ ταμείῳ τοῦ πανεπιστημιακοῦ γραφείου, αὐτίκως μετέχουσι πάντες οἱ ὑπάλληλοι τῆς Πρυτανείας, οἷον οἱ γραμματεῖς, ὁ ταμίας καὶ οἱ κλητῆρες.

Δι' ἐκάστην ἐπανάληψιν αὐστηρᾶς τινος ἐξετάσεως ἀποτίνεται τὸ 1/3 τοῦ ἀνωτέρω δικαιώματος, ἦτοι φιορίνια 30· καὶ ἐξ αὐτῶν ἕκαστος τῶν ἐξεταστῶν λαμβάνει φιορίνια 6 λόγῳ ἐξετάστρων, δὲν πληρόνεται ὁμῶς καὶ πάλιν συνδρομὴ τις εἰς τὸ ἀνωτέρω τῶν πανεπιστημιακῶν ὑπαλλήλων ταμείον.

Τὸ ὑπόλοιπον ὄλων τῶν καταβληθέντων δικαιωμάτων διανέμε-

ται ἀνά ἴσα μερίδια εἰς πάντας τοὺς τακτικοὺς καθηγητὰς τῆς νομικῆς σχολῆς.

§ 15. Αἱ ἀποδοχαὶ ἐκάστου καθηγητοῦ ἐκ τῶν ἐξετάσεων ἀναφέρονται εἰς ὑπηρεσίαν διὰ τῆς προσωπικῆς παρουσίας αὐτοῦ ἐκτελεσθεῖσαν· δὲν δύναται λοιπὸν νὰ πληρωθῶσι εἰ μὴ ἐγένετο πρᾶγματι ἡ σχετικὴ ὑπηρεσία· ὅθεν δὲν πληρόνονται οἱ μὴ ἐμφανισθέντες καὶ μὴ ἐξετάσαντες ἐξετασταί. Καὶ ἐάν μὲν μέλος τι τῆς ἐπιτροπῆς ἐξ οἰασδῆποτε ἰσχυρᾶς αἰτίας ἐκωλύθῃ νὰ παρευρεθῇ εἰς τὴν ἐξέτασιν, ὀφείλει ὁ κοσμήτωρ νὰ ἀντικαταστήσῃ αὐτὸν κατὰ τὰς §§ 8—10· ἐάν δὲ τοῦτο δὲν εἶναι πλέον δυνατόν, ἀλλ' ἐφικτὴ εἰσέτι ἡ ἐκτέλεσις τῆς αὐστηρᾶς ἐξετάσεως διὰ τῶν ὑπολειπομένων μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, τότε τὸ διαθέσιμον ἐξεταστρὸν τοῦ σχετικοῦ ἐξεταστοῦ διανέμεται κατὰ τὸ τελευταῖον ἐδάφιον τῆς § 14.

§ 16. Καταργοῦνται αἱ γραπτὰ ἐξετάσεις, καθὼς καὶ αἱ γραπτὰ ἐναίσιμοι διατριβαὶ μεταξύ τῶν διδακτορικῶν ἐξετάσεων καὶ τῆς ἀναγορεύσεως, ἔτι δὲ καὶ αἱ δημόσιαι συζητήσεις (disputationes), αἵτινες εἰς τινὰ πανεπιστήμια μέχρι τοῦδε εἶχον διατηρηθῆ.

§ 17. Ἡ ἀναγορεύσις τελεῖται ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ πρυτάνεως, παρόντος καὶ τοῦ κοσμήτορος τῆς νομικῆς σχολῆς, ὑπὸ τακτικοῦ τινος καθηγητοῦ.

§ 18. Εἰσπράττεται παρὰ τῶν υποψηφίων δικαίωμα ἀναγορεύσεως φιορίνια 60, ἐξ ὧν ὁ πρύτανις ἀπολαμβάνει 15, ὁ κοσμήτωρ καὶ ὁ ἀναγορεύων ἀνά 5, τὸ δὲ ταμείον τῶν πανεπιστημιακῶν ὑπαλλήλων ὡσαύτως φιορίνια 5, ἐξ ὧν ὁμῶς θέλουσι κατὰβάλλεσθαι αἱ καὶ διὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ διπλώματος ἀπαντούμεναι δαπάναι.

Τὸ ὑπόλοιπον πάντων τῶν καταβαλλομένων δικαιωμάτων ἀναγορεύσεως διανέμεται μεταξύ πάντων τῶν τακτικῶν καθηγητῶν τῆς νομικῆς σχολῆς ἐπίσης.

§ 19. Ἐν τοῖς πανεπιστημίοις, ἅτινα μέχρι τοῦδε ἀναγορεύον δι' ἐπισήμου τελετῆς τοὺς διδάκτορας, ἐπιτρέπεται τοῖς υποψήφιοις νὰ ἐκλέξωσιν ἀντὶ τοῦ νεωτέρου ἀπλοῦ τὸν παλαιότερον ἐπί-

σημον τύποι της απαγορεύσεως· ἐννοεῖται δὲ ὅτι τὰ ἔξοδα της τοιαύτης απαγορεύσεως εἶναι μείζονα, δὲν μεταβάλλεται ὅμως ἡ ἀναλογία της τῶν συμμετόχων αὐτῶν ἀπολαβῆς.

§ 20. Αἱ εἰς τινὰ πανεπιστήμια εἰθισμέναι εἰσφοραὶ τῶν διδασκτόρων εἰς ταμεῖα γρηῶν τῶν διδασκτόρων μένουσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἄθικτοι.

§ 21. Ὁ κανονισμὸς οὗτος τῶν αὐστηρῶν ἐξετάσεων λαμβάνει ἰσχὺν ἀρχομένου τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1872—73, ὅσοι δὲ τῶν ὑποψηφίων ὑπέστησαν ἤδη μίαν ἐκ τῶν τριῶν αὐστηρῶν ἐξετάσεων, θέλουσιν ἐξακολουθήσει ἐξεταζόμενοι καὶ φορολογούμενοι κατὰ τὰς μέχρι τοῦδε διατάξεις· ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐφαρμοσθήσονται ἀνευ διακρίσεως αἱ διατάξεις τῶν § § 16—20 εἰς ἐκάστην ἀναγόμευσιν ἀπὸ τοῦδε γινομένην.

Β'.

Κανονισμὸς τῶν αὐστηρῶν ἐξετάσεων τῆς ἰατρικῆς Σχολῆς.

§ 1. Πρὸς ἀπέκτησιν τοῦ διδακτορικοῦ διπλώματος τῆς ἰατρικῆς καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ συνδεομένων δικαιωμάτων πρὸς ἐξάσκησιν τοῦ ἰατρικοῦ ἐπαγγέλματος ἀπαιτοῦνται τρεῖς αὐστηραὶ ἐξετάσεις (rigorosa).

§ 2. Οἱ ζητοῦντες νὰ γίνωσι δεκτοὶ εἰς μίαν τῶν ἀνωτέρω ἐξετάσεων ὑποψήφιοι προτείνουσι τοῦτο δι' ἀναφορᾶς πρὸς τὸν κοσμητὸρα τῆς ἰατρικῆς σχολῆς καὶ καταθέτουσιν ἐπὶ τούτῳ εἰς τὴν κοσμητείαν ταύτην τὰ ἑξῆς ἔγγραφα:

α'. Ἀποδεικτικὸν γεννήσεως ἢ βαπτίσεως.

β'. Ἀπολυτήριον γυμνασίου ἢ ἀποδεικτικὸν ἐπιτυχῶν ἐξετάσεων ἐν τινὶ πρὸς τὰ γυμνάσια ἰσοβαμίῳ ἐκπαιδευτικῷ καταστήματι· ἐὰν δὲ δὲν ἐξεπαιδεύθησαν ἐν αὐστριακῷ προπαιδευτηρίῳ, θέλουσι προσαγάγει ἐκεῖνας τὰς ἐγγράφους ἀποδείξεις, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων εἶχον ἐγγραφῇ τακτικοὶ ἀκροαταὶ ἰατρικῆς τινος σχολῆς ἐν πανεπιστημίῳ ἐκτὸς τῆς Αὐστρίας εὐρισκομένων.

γ'. Ἀποδείξεις ἀκροάσεως, δι' ὧν πιστοποιεῖται ὅτι τοῦλάχιστον

στον ἐπὶ τέσσαρα ἐξάμηνα ἐφοίτησεν ὡς τακτικοὶ ἀκροαταὶ τῆς ἰατρικῆς εἰς τὰς ἰατρικὰς παραδόσεις πανεπιστημίου τινός, προσέειπε δὲ, ὅτι ἔλαβον μέρος τοῦλάχιστον ἐπὶ δύο ἐξάμηνα εἰς τὰς πρακτικὰς ἀνατομικὰς ἐξασκήσεις.

δ'. Ἀπόδειξιν ἐκδοθείσαν παρὰ τῆς πρυτανείας περὶ τοῦ ὅτι διήνυσαν πενταετίαν ὄλην ὡς φοιτηταὶ τῆς ἰατρικῆς σχολῆς, ἐν τῇ ὁποίᾳ ῥητῶς γίνεται μνηεὶα ὅτι κατέβηκαν οἱ ὑποψήφιοι ἀποδείξεις φοιτήσεως τῆς μὲν παθολογικῆς καὶ τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς ἐπὶ τέσσαρα ἐξάμηνα, τῆς δὲ ὀφθαλμοιατρικῆς καὶ τῆς μαιευτικῆς κλινικῆς ἐπὶ ἓν τοῦλάχιστον ἐξάμηνον. Ἐλευτατῶν δὲ

ε'. Ἀπόδειξιν ὅτι ὑπέστησαν μετ' ἐπιτυχίας τὴν πρώτην αὐστηρὰν ἰατρικὴν ἐξέτασιν.

§ 3. Ἡ πρώτη αὐστηρὰ ἐξέτασις (Tentamen physicum) περιλαμβάνει τὴν φυσικὴν, γρημείαν, ἀνατομίαν καὶ φυσιολογίαν καὶ συνίσταται πρῶτον μὲν ἐκ δύο πρακτικῶν ἐξετάσεων, γινομένων ἐν ταῖς μαθήμασι τῆς ἀνατομίας καὶ τῆς φυσιολογίας, δεύτερον δὲ ἐκ τῆς θεωρητικῆς προφορικῆς ἐξετάσεως καὶ ἐπὶ τῶν τεσσάρων μαθημάτων τῆς προκειμένης αὐστηρᾶς ἐξετάσεως.

Ἡ δευτέρα αὐστηρὰ ἐξέτασις περιλαμβάνει τὴν γενικὴν παθολογίαν καὶ θεραπευτικὴν, τὴν παθολογικὴν ἀνατομίαν (παθολογικὴν ἱστολογίαν), τὴν φαρμακολογίαν (φαρμακοδυναμικὴν, τοξικολογίαν καὶ συνταγολογίαν) καὶ τὴν εἰδικὴν νοσολογίαν (εἰδικὴν παθολογίαν καὶ θεραπευτικὴν τῶν ἐσωτερικῶν νοσημάτων) καὶ συνίσταται πρῶτον μὲν ἐκ δύο πρακτικῶν ἐξετάσεων περὶ παθολογικῆς ἀνατομίας (τόσον ἐπὶ παρασκευασμάτων ὅσον καὶ ἐπὶ πτώματων) καὶ περὶ εἰδικῆς νοσολογίας (ἐν τῷ νοσοκομίῳ ἐπὶ τῆς κλίνης ἀσθενοῦς), δεύτερον δὲ ἐκ θεωρητικῶν προφορικῶν ἐξετάσεων καὶ ἐπὶ τῶν τεσσάρων ἀντικειμένων τῆς προκειμένης αὐστηρᾶς ἐξετάσεως.

Ἡ δὲ τρίτη αὐστηρὰ ἐξέτασις περιλαμβάνει τὴν χειρουργικὴν (εἰδικὴν παθολογίαν καὶ θεραπευτικὴν τῶν ἐξωτερικῶν ἀσθενειῶν), ὀφθαλμοιατρικὴν, γυναικολογίαν (μαιευτικὴν) καὶ τὴν ἰατροδικαστικὴν· συνίσταται δὲ πρῶτον μὲν ἐκ τριῶν πρακτικῶν ἐξετάσεων περὶ χειρουργικῆς (ἐπὶ τῆς κλίνης ἀσθενοῦς καὶ ἐπὶ πτώματος,

περὶ ὀφθαλμοιατρικῆς (ἐν τῷ νοσοκομείῳ) καὶ περὶ γυναικολογίας (ἐν τῷ μαιευτηρίῳ ἢ ἐπὶ πτώματος ἢ ἐπὶ ἀνδρικήλλου), δεύτερον δὲ ἐκ θεωρητικῶν προφορικῶν ἐξετάσεων καὶ ἐπὶ τῶν τεσσάρων ἀντικειμένων τῆς προκειμένης αὐστηρᾶς ἐξετάσεως.

§ 4. Ἐκάστη τῶν τριῶν τούτων αὐστηρῶν ἐξετάσεων ὀφείλει νὰ συντελεῖται ἐν τῷ αὐτῷ πανεπιστημίῳ.

Μόνον ἐν περιπτώσει ἀξία προσοχῆς δύναται ὑποψήφιός τις νὰ δώσῃ τὴν δευτέραν ἢ τρίτην τῶν αὐστηρῶν ἐξετάσεων ἐν ἑτέρῳ πανεπιστημίῳ, ὅτε ὁμοῦ απαιτεῖται γνωμοδότησις τῶν καθητῶν τῆς ἰατρικῆς σχολῆς ἐγκριμένη ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς παιδείας.

§ 5. Ἐκάστη τῶν τριῶν αὐστηρῶν ἐξετάσεων τελεῖται δημοσίᾳ· ἐπιτρέπεται δὲ τῷ προεδρεύοντι νὰ περιορίσῃ τὸ ἀκροατήριον μόνον εἰς ἰατροὺς ἢ φοιτητὰς τῆς ἰατρικῆς.

§ 6. Ἐν ἐκάστῃ αὐστηρᾷ ἐξετάσει ἡ ἐξεταστικὴ ἐπιτροπὴ συνίσταται: α'. ἐκ τοῦ προέδρου, β'. ἐκ τῶν τακτικῶν ἐξεταστῶν (ὄρα § 8), γ'. ἐκ τῶν ἀναλόγως τῶν περιστάσεων προσκαλουμένων ἐκτάκτων ἐξεταστῶν (§ 9) καὶ δ'. ἐκ τοῦ βασιλικοῦ ἐπιτρόπου· κατὰ δὲ τὴν δευτέραν καὶ τρίτην αὐστηρᾶν ἐξέτασιν: ε'. ἐξ ἑτέρου ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως διοριζομένου συνεξεταστοῦ.

§ 7. Ἡ προεδρεία ἐν ἐκάστῃ ἐξεταστικῇ ἐπιτροπῇ ἀνήκει τῷ κοσμήτορι τῆς ἰατρικῆς σχολῆς· ἐλλείποντος δὲ αὐτοῦ ἢ κωλυομένου ἢ ὡς ἐκ περιστάσεων κατ'ἀνάγκην ἐφαρμοζομένης τῆς ἐπιτροπῆς, ἀντικαθιστῶσιν αὐτὸν ὅτε προκοσμήτωρ καὶ καθ'ὅσον εἶναι ἀνάγκη εἰς οἱ δύο τακτικοὶ καθηγηταί, ὡς ἐπίσημοι ἀντικαταστάται αὐτοῦ ἐκλεγόμενοι ἐτησίως ὑπὸ τῶν καθηγητῶν τῆς ἰατρικῆς σχολῆς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς τοῦ κοσμήτορος.

Ὁ πρόεδρος αὐστηρᾶς τινος ἐξετάσεως ἔχει τὸ δικαίωμα, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐξετάζῃ.

(ἀκολουθεῖ)

Λ Ο Γ Ο Σ

ΝΕΟΚΛΕΟΥΣ ΚΑΖΑΖΗ

Ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Βαρβακείῳ

ΕΠΙ Τῆ ΕΠΕΤΕΙῶ ΤῆΣ ΚΕ'. ΜΑΡΤΙΟΥ

Ἐντολῇ τοῦ Διδακταλικοῦ Συλλόγου.

Ὅσακις ἐκλήθην ν' ἀνέλθω εἰς τὸ βῆμα ἐπὶ τῇ σημερινῇ ἑορτῇ, νὰ εἶπω τὸν λόγον τῆς ἡμέρας, νὰ στρέψω τὴν σκέψιν μου πρὸς τὸ παρελθόν, νὰ ἀναλύσω τὸ παρὸν, νὰ προσαγορεύσω τὸ μέλλον, πάντοτε κατελήφθην ὑπὸ δισταγμοῦ, πάντοτε ἐσκέφθην κατ' ἐμαυτὸν οὕτω περὶ τῆς ἑορτῆς ταύτης τῆς 25 Μαρτίου: Τίς ἡ χρεια λόγων, ὅταν τὰ πράγματα δὲν ἔρχονται εἰς ἐπίρρωσιν αὐτῶν, ὅταν τὸ παρὸν δὲν ἀνταποκρίνηται πρὸς τὸ μεγαλεῖον τοῦ παρελθόντος; Εἶναι τοσοῦτον μέγα τὸ παρελθόν τοῦτο, ἐπιβάλλεται ἐπὶ τοσοῦτον, ὑποχωρεῖ πρὸ αὐτοῦ ἐπὶ τοσοῦτον ἡ φιλαυτία καὶ ἡ αὐταρέσκεια τοῦ παρόντος, ὥστε καὶ ὁ μᾶλλον αἰσιόδοξος καὶ τυφλότερος θαυμαστής τοῦ παρόντος δὲν δύναται παρὰ ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ὑπεροχὴν αὐτοῦ, ἐπομένως ν' ἀποδειλιάσῃ πρὸ τοῦ πανηγυρισμοῦ τῆς ἡμέρας ταύτης. Πῶς δύναται τὸ παρὸν ἐπαξίως νὰ ἑορτάσῃ τὸ παρελθόν, ἀφοῦ ἐν τῇ τοιαύτῃ ἑορτῇ κατ' ἀνάγκην θέλει ὁμολογήσῃ τὴν σμικρότητα αὐτοῦ, ἀφοῦ ἐκάστη λέξις πανηγυρισμοῦ τῆς ἡμέρας ἔσται πικρὰ μομφὴ πρὸς ἑαυτὸ, ὁμολογία ἀνομοιότητος, χωρὶς ἔλεγχον πολλάκις συνειδότης, χωρὶς μετάνοιαν ἴσως; Ἐν τῇ ἀποθεάσει τῆς μεγάλης εἰκόνας τοῦ παρελθόντος τί ἄλλο τελεῖται κατ' οὐσίαν, παρὰ ἡ ὑποτίμησις τῆς ρωπογραφίας τοῦ παρόντος, ἐν τῇ ἐνθουσιῳδῇ ἐξιστορήσει τῶν πράξεων περιφανοῦς γενεᾶς τί ἄλλο ἐπέρχεται κατ' ἀναγκαῖον λόγον συμπέρασμα, ἢ ἡ ἔνδεια τῆς συγχρόνου νὰ συναγωνισθῇ, οὐχὶ περὶ τῆς ὑπεροχῆς, ἀλλὰ περὶ τῆς συνεχίσεως μόνον τῶν ἔργων ἐκείνων, ἅτινα σήμερον πανηγυρίζομεν καὶ εὐφημοῦμεν;

Εἶναι ἀληθῆ ταῦτα διὰ πᾶσαν ἄλλην περίστασιν ἴσως. Ἀλλὰ διὰ τὴν προκειμένην περίστασιν, διὰ τὸν ἡμέτερον Σύλλογον, ὅστις κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην πανηγυρίζει τὴν ἐθνικὴν ἑορτὴν τῆς 2ῆς Μαρτίου, δὲν ἐπιτρέπεται ὁ δισταγμὸς· καὶ δὲν ἐπιτρέπεται ἐπίσης δι' ἐκεῖνον, ἐφ' ὃν ἔπεσεν ὁ κληρὸς τῆς βαρείας ἐντολῆς τοῦ πανηγυρισμοῦ τῆς ἡμέρας.

Ἡ ἑορτὴ τῆς ἡμέρας ταύτης εἶναι καθῆκον διὰ τὸν Σύλλογον ἐκεῖνον, εἰς ὃν εἶναι ἀνατεθειμένον τὸ ἔργον τῆς διαπαιδαγωγήσεως τῆς ἑλληνικῆς νεότητος. Ποῖον μάθημα δύναται νὰ ᾖναι ἐθνικώτερον, παιδαγωγικώτερον, προσφορώτερον πρὸς τὴν μόρφωσιν τῆς ἑλληνικῆς νεότητος, ἢ τὸ μάθημα τῆς ἐθνικῆς ταύτης ἡμέρας; Πῶς δύνανται νὰ καταστῶσιν βραχώτερα, πραγματικώτερα τὰ διδάγματα τῆς ἀρετῆς, τῆς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀφοσιώσεως, τῆς θυσίας ὑπὲρ τῶν μεγάλων ἰδεῶν, ἢ διὰ τῆς ἑορτῆς καὶ τοῦ πανηγυρισμοῦ τῆς ἡμέρας ταύτης; Ἐν τίνι ἄλλῃ περιστάσει ἐν ἔθνος λαμβάνει πληρεστέραν ἑαυτοῦ ἀντίληψιν, ἢ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, καθ' ἃς συγκεντρῶνται ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἡ ἀνάμνησις πάσης τῆς οἰχομένης ἱστορικῆς δόξης, τῶν μεγάλων ἀγώνων, τῆς τραχείας ἐργασίας, τῆς ἀκαταπόνου πίστεως, τοῦ σκληροῦ μαρτυρίου τοῦ παρελθόντος, τὸ ὅποιον ἐπαναζῆ αὐθις ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἔθνους; σύγχρονον, ἀκμαῖον, τοιοῦτον, ὅποιον ἄλλοτε ἐμεγαλουργεῖ ὑπὸ τὴν πνοὴν τῶν μεγάλων ἰδεῶν, ὑπὸ τὴν ἐργασίαν τῶν γενναίων αἰσθημάτων; Δικαίως ἄρα εἰς ἡμᾶς ἀνήκει πρωτίστως ὁ πανηγυρισμὸς τῆς ἡμέρας ταύτης. Ἱερᾶς κλήσεως ὑποφῆται, ἡμεῖς εἰμεθα οἱ ἐντεταλμένοι νὰ τηρῶμεν ἀσβεστον τὸ πῦρ τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων, ἵν' ἀνάπτωμεν αὐτὸ εἰς τὰ στήθη τῆς ἑλληνικῆς νεότητος, μὲ τὴν παρόρμησιν ὑπὲρ τῶν γενναίων ἔργων, μὲ τὴν πρὸς αὐτὴν διδασκαλίαν τῆς πίστεως ἐν τῇ συνεχείᾳ τοῦ μεγάλου ἀγώνος τῆς προγονικῆς ἐργασίας, ὅστις ἐδημιούργησε τὸ ἱστορικὸν τῶν αἰώνων ἀριστούργημα, τὸ καλούμενον Ἑλλάς, καὶ τὸ ὅποιον εἶναι ὅ,τι μέγα καὶ εὐγενὲς γινώσκει ἡ ἀνθρωπότης, ἄνευ τοῦ ὁποίου αὕτη θὰ ἦτο περὶ, ἄτονος, ἐστερημένη ἐνδιαφέροντος, ἀγνοοῦσα ἐντελῶς τοὺς νόμους τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ

καλοῦ, οἵτινες ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τοῦτον κατ' ἐξοχὴν διετυπώθησαν καὶ ἐγονιμοποιήθησαν. Δυσχερὲς καθῆκον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου αἰσθάνεται ἑαυτὴν δειλὴν ἢ ἰσχυροτάτη βούλησις, ἀλλὰ τὸ ὅποιον ἀφ' ἑτέρου εἶναι ὁ δημιουργικώτατος παράγων πάσης ἐμπνεύσεως, πάσης σκέψεως, πάσης μεθόδου καὶ ἐργασίας. Ἐν τούτῳ νίκᾳ ἀνέγνωσε ποτὲ ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ τὸν μυστηριώδη τοῦτον χρησμὸν ὁ στρατιώτης ἱεροῦ ἀγώνος. Ἐν τούτῳ ἐργάζου' ἐπιφωνεῖ καθ' ἑκάστην εἰς τὴν συνειδήσιν ἡμῶν ἡ φωνὴ τῆς πατρίδος. Ἰπήκουσεν ἐκεῖνος καὶ ἐκέρδησε τὸ γέρας. Ἄς ἐργασθῶμεν καὶ ἡμεῖς, βέβαιοι ὄντες περὶ τῆς ἐπιτυχίας. Ἡ ἐργασία αὕτη εἶναι ἡ ἰσχύς τοῦ ἀτόμου, ἡ πίστις τοῦ ἔθνους, ἡ ἐμπνευσις τοῦ παρόντος, ἡ ἀποκάλυψις τοῦ μέλλοντος. Φέρει μεθ' ἑαυτῆς τὸν ἀγῶνα, τὴν δυσχέρειαν, τὴν θυσίαν, τὸ μαρτύριον· ἀλλὰ φέρει συγχρόνως τὴν νίκην, τὴν σωτηρίαν, τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος.

Καὶ πῶς ἠδυνάμην ν' ἀρνηθῶ ν' ἀναλάβω τὴν ἐντολὴν ταύτην; Ὅσον αὕτη καὶ ἂν ᾖναι ἐπίπονος, δὲν φέρει μεθ' ἑαυτῆς θεῖαν τινὰ ἐμπνευσιν, ὑπερφυᾶ ἀποκάλυψιν, τὴν ἐπίδρασιν τῶν ὁποίων οὐδεὶς δύναται νὰ διαφύγῃ, ἕσον καὶ ἂν ᾖναι ἀδιάφορος πρὸς τὰ μεγάλα αἰσθημάτων, πρὸς τὰ γενναῖα πάθη, πρὸς τὰς ἐξόχους ἰδέας, ὑπὸ τὴν εὐεργετικὴν τῶν ὁποίων ἐπίπνοιαν ζῆ, ἀναπτύσσεται, δημιουργεῖ τὸ ἄτομον, ἐν τε τῷ στενῷ αὐτοῦ κύκλῳ, καὶ ἐν τῷ εὐρυτέρῳ τῆς κοινωνίας καὶ τῆς πατρίδος; Πνεῦμα τῆς πατρίδος παράκλητον, τῶν μεγάλων ἰδεῶν ἀρχὴ ζωοποιὸς καὶ δημιουργικὴ, διὰ σοῦ λαμβάνει θάρρος ὁ ἄτολμος, τὴν πίστιν αὐτοῦ ὁ ἄπιστος, τὸν ἐνθουσιασμὸν ὁ σκεπτικὸς, τὴν πεποίθησιν ὁ ἀπαυδήσας! Σὺ εἶσαι ὁ καταυγάζων τὴν πορείαν τοῦ πεπλανημένου φάρου, τὸ πολιτικὸν τοῦ ναυαγήσαντος ἀστρόν. Ἐν ταῖς σκληραῖς ἡμέραις τῆς δοκιμασίας καὶ τῆς κρίσεως, τῆς πάλης καὶ τῆς ταλαιπωρίας, σὺ ἐμπνέεις τὸν ἔχοντα τὴν τόλμην νὰ προβῆ πρὸς τὰ ἐμπρός, ν' ἀγωνισθῆ, ἀδιαφορῶν ἂν θὰ νικήσῃ, ἢ ἂν θὰ πέσῃ. Τί εἶναι ἡ καταστροφή, ἡ ἐξόντωσις τοῦ ἀτόμου, ἐνώπιον τῆς σωτηρίας καὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ συνόλου; ὦ πατρίς, σὺ εἶσαι ἡ ἰδέα, ἡ ἐπιζῶσα τῶν ἀτόμων· διὰ σοῦ ταῦτα ζῶσι, ὀνήσαντα δὲ ἐπανευρίσκουσιν

αὐθις τὴν ζωὴν ἐν τῷ ἀπλήτῳ καὶ ζωηρόῳ φωτὶ τῆς ἱστορικῆς σου ἀθανασίας!

Ἐλαβον τὸν λόγον, ἀνέρχομαι ἐπὶ τοῦ βήματος τούτου, πιστεύων εἰς τὴν δύναμιν ταύτην τῆς πατρίδος. Εἶναι ὁ λόγος μου ὠχρὸς καὶ ἄτονος, ἀλλὰ διήκει δι' αὐτοῦ ἡ ἰσχυρὰ αὐτῆ δύναμις, ἡ παρέχουσα ζωὴν καὶ εἰς τὴν μάλλον νεκρὰν ὑπαρξίν, ὑφ' ἧς ἐμπνεόμενος λαμβάνει θάρρος καὶ πεποίθησιν καὶ ὁ ἀτολμότετος τῶν ἀνθρώπων. ἔχων τὴν πίσιν ταύτην, οὐδέποτε ὠπισθοχώρησα ἐν τῷ βίῳ· αὐτῆ ἔσαι ἀείποτε ἡ πέποιθής μου, διότι εἶναι ἡ πίστις καὶ ἡ ἐμπνευσις τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, ἡ ἱερὰ κιβωτὸς, ἐν ἧ ὀπισθώθη αὐτῆ κατὰ τὸ ναυάγιον τῶν αἰώνων, καὶ ὑφ' ἧς παρεδόθη εὐτολμος καὶ ἀκμαία εἰς πάλιν ἐν τῷ σταδίῳ νέας ἐθνικῆς παλιγγενεσίας.

Ἀποκαλυφθῶμεν, ἀδελφοί, πρὸ τῆς ἱερᾶς ταύτης ἡμέρας τῆς 25 Μαρτίου. Ἄν δὲν εἶναι ἡ μόνη ἡμέρα ἐν τῇ μακρᾷ τοῦ ἔθνους ἱστορίᾳ, ἀλλ' εἶναι ἡ ἡμέρα ἐκείνη, ἀφ' ἧς χρονολογεῖται ἡ νέα ἡμῶν ἱστορικὴ ζωὴ, ὑπὸ τοὺς οἰωνοὺς τῆς ὁποίας παρέστημεν καὶ πάλιν ἔθνος ἔχον αὐτόνομον συνειδήσιν, καὶ ἧτις εὐηγγελίσαστο εἰς τοὺς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ δουλείας καθημένους τὴν ἐθνικὴν ἐλευθερίαν, τὴν πολιτικὴν αὐτονομίαν, τὴν ἀνάστασιν τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως.

Τίς δώσει μοι πτέρυγας ὡσεὶ περιστερᾶς νὰ ἐπιπλεύσω ἐν μέσῳ τοῦ κατακλυσμοῦ τῶν αἰώνων, νὰ ἀνεύρω τὸν μίτον, τὸν συνδέοντα τὸ μεμακρυσμένον παρελθὸν τῆς ἑλληνικῆς δόξης μετὰ τῆς ἡμέρας ταύτης, ἧτις φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ ἐπαύριον τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, αἵτινες ἐκλείσαν ποτε τὴν Ἑλλάδα, καὶ τῶν ὁποίων τὸ φέγγος διατελεῖ μέχρι τῆς σήμερον ζωηρόν, ἀναλλοίωτον, γητευτικόν, ὡσεὶ εἶχεν ἐξέλθει πρὸ μικροῦ ἀπὸ τοῦ αἰωνίου καὶ ἀνεσπέρου φωτὸς τοῦ ἡλίου ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἔλαμψεν ἄλλοτε πλησιάρχῃ ἐπὶ τῶν θαυμασιῶν τούτων χωρῶν τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος! Ἡ εἰκοστὴ πέμπτη Μαρτίου ἀνήκει ἐξίσου εἰς τὸν σήμερινόν αἰῶνα, ὅσον ἀνήκει καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας ἐκείνους, καθ' οὓς παρέστησαν αἱ μεγαλειότεραι καὶ εὐγενέστεραι σκηναὶ μιᾶς τῶν λαμπροτάτων ἱστορικῶν περιόδων τῆς ἀνθρωπότητος. Οὐδ' ἡ ἐλάχιστη

ὑπάρχει διαφορὰ προσώπων, πραγμάτων, χαρακτήρων. Ὁ ἑλληνικὸς κόσμος ἀγωνίζεται ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς οἰωνοὺς καὶ τὸν αὐτὸν ἐπιδιώκει σκοπὸν, εἴτε ὑπὸ τὰ τεῖχη τῆς πολυβρύλητου Τροίας, εἴτε ἐπὶ τῆς πεδιάδος τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Σαλαμίνας, εἴτε παρὰ τὰ ρεῖθρα τοῦ Εὐρυμέδοντος, εἴτε περὶ τὰ τεῖχη τῆς Βαβυλώνας, εἴτε περὶ Χαιρώνειαν, εἴτε ἐπὶ τῶν τειχῶν τοῦ Βυζαντίου, εἴτε ἐπὶ τῶν ὄρεων τῆς Νέας Ἑλλάδος, ἐπὶ τῶν θαλασσῶν αὐτῆς, ἐν Μεσολογίῳ, ἐν Σάμῳ καὶ ἐν Ἐρεσσῷ. Ἐν ἀπάσῃ ταύτῃ τῇ μακρᾷ ἀλληλουχίᾳ τῶν αἰώνων καὶ τῶν ἀγώνων μία καὶ ἡ αὐτῆ πρωτοστατεῖ ἰδέα, εἰς καὶ ὁ αὐτὸς σκοπὸς, ἡ αὐτῆ ἐμπνευσις: ἡ διεκδικησις τῆς ἐθνικῆς ἀτομικότητος, τῆς πατρίδος, ἧς συμπέρασμα ἔσται εὐρύτερόν τι καὶ γενναιότερον σχέδιον τῆς ἱστορικῆς προνοίας, ἡ κατίσχυσις τοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τῆς βαρβαρότητος, καὶ ἡ διάδοσις αὐτοῦ εἰς κύκλους εὐρύτερους, ἐφ' ὧν εἶναι προωρισμένος νὰ ἀναπτυχθῇ καὶ νὰ ἐπιδράσῃ. Καὶ οἱ ἥρωες τῶν ἀγώνων τούτων, μεγάλοι, συμπαθεῖς, ἐνθουσιώδεις, θεοσιδεῖς, ἅπαντες φέρουσι τὸν αὐτὸν τύπον, ὅσον καὶ ἂν ἦναι μεγάλη ἡ διαχωρίζουσα αὐτοῦ ἀπόστασις τῶν αἰώνων. Ἡρωες τοῦ πνεύματος καὶ ἥρωες τῆς ἰσχύος, μυθικοὶ ἢ ἱστορικοὶ, θριαμβεύοντες ἢ πίπτοντες, δοξάζοντες ἢ δαξιάζομενοι, φαίνονται ἀδελφοί, οὐ μόνον κατὰ τόπον, ἀλλὰ καὶ κατὰ χρόνον. Ἡῖτε Προμηθεὺς λέγεται ὁ ἥρωες, εἴτε Ἀχιλλεὺς, εἴτε Κυναίγερρος, εἴτε Μηλιώνης, εἴτε Ὀδυσσεὺς, εἴτε Κανάρης, εἴτε Κολοκοτρώνης, παρίστανται πάντοτε ὡς τὰ αὐτὰ πρόσωπα, τὰ αὐτὰ ἔχοντες ιδεώδη, τὴν αὐτὴν ἀτομικὴν καὶ ἐθνικὴν ἰδιοφυίαν. Οὐδέποτε ἐξέλιπεν ἀπὸ τῆς γῆς ταύτης ἡ γονιμότης καθ' ἀπάσας τὰς σχέσεις τοῦ βίου, κοινωνικᾶς, πολιτικᾶς, ἐθνικᾶς. Ἡ γονιμότης δὲ αὐτῆ παρήγαγε τὸν ἔξοχον κόσμον, ὅστις εἴτε πρωταγωνιστῶν ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς σκηνῆς, εἴτε λανθανόντως δρών, εἶναι θαυμασιωτάτη ἀποκάλυψις μεγάλης ἰδέας, εἰς ἣν ποσαστα ἀφείλει ἡ ἀνθρωπότης ἐν τῇ ἐπιδιώξει τοῦ σκοποῦ αὐτῆς, ἐν τῇ πραγματώσει τῶν ὄρων ἐκείνων, δι' ὧν προάγεται καὶ εὐδοκίμει παραλλήλως τὸ τε ἄτομον καὶ ἡ κοινωμία.

Ἡ ἱστορικὴ ἐνότης τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἶναι μοναδικὸν φαινόμε-

νον, ἀρνησις τῶν καθεστηκότων ἱστορικῶν νόμων, μυστήριον πράγματι καὶ διὰ τὸν φιλόσοφον, καὶ διὰ τὸν ἱστοριοδίφην. Γέγραπται ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς: Ἦν εἰ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσει! ἢ δ' ἀνέκλητος αὕτη ἀπόφασις ἰσχύει ἐξ Ἰσου διὰ τὰ ἔθνη, ὅσον καὶ διὰ τὰ ἄτομα. Πάν ὅ,τι γεννᾶται, εἶναι προωρισμένον εἰς θάνατον, διότι ἐν τῷ σπέρματι τῆς ζωῆς ἐμφωλεύει ἐργαζόμενον τὸ σπέρμα τοῦ θανάτου. Οὕτως ἐξέλιπον λαοὶ, πολιτισμοὶ, ιδέαι, ὀρησκεῖαι, αἰσθήματα, πάθη ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου, ἀμνημόνευτα σήμερον καὶ ἀγνώστα, θαυμάσια ἐν τῷ πυθμένι τῆς αἰωνιότητος. Παρήλθον ἀπὸ τοῦ σταδίου τῆς ἱστορικῆς δράσεως, ὅσον καὶ ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν ἀνθρώπων, οἱ πρωτόγονοὶ καὶ μεγαλοῦργοι ἐκείνοι λαοὶ, οἵτινες ἐκαλοῦντο κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς αὐτῶν Ἰνδοὶ καὶ Ἀσσύριοι, Βαβυλώνιοι καὶ Αἰγύπτιοι, Χαλδαῖοι καὶ Καραγηδόσιοι. Ἦλθον καὶ παρήλθον εἶπον τὸν ἱστορικὸν αὐτῶν λόγον καὶ ἐξέλιπον. Καθὼς τὸ ἄτομον ἔχει ὠρισμένην χρονικὴν περίοδον ἀναπτύξεως, ἀκμῆς καὶ ἐργασίας, πέρα τῆς ὁποίας ἐκλείπει καὶ ἀποξηραίνεται ὁ χυμὸς τῆς ζωῆς αὐτοῦ, παρομοίως καὶ τὸ ἔθνος. Οὐδέποτε ἐπανέρχεται οἷς εἰς τὸν κόσμον ὁ ἀτομικὸς ἄνθρωπος ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἢ ὑπὸ παρόμοιον τύπον· οὕτω δὲ καὶ τὸ ἔθνος, κατὰ τινα ἀνωτέραν πρόνοιαν. Ἡ τοιαύτη αὐστηρὰ ἐνότης ἤθελεν ἐπενέγκει ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἀντὶ τῆς ποικιλίας τὴν μονοτονίαν, ἵνα ἐκλίπη ἐπὶ τέλος ἀπὸ τῆς συνειδήσεως τῆς ἀνθρωπότητος πᾶσα τάσις αὐτῆς πρὸς τι νέον καὶ τελειότερον. Μόνη ἡ Ἑλλάς ἐν ταῦτοις παρίστησιν ἐξαίρεσιν τοῦ καθολικοῦ τούτου κανόνος. Ὡς ὁ Ἰνδικὸς ἐκεῖνος Θεὸς, ὑφίσταται ποικίλας μεταμορφώσεις καὶ μεταβολὰς κατὰ τύπον, κατὰ τὸ ἐξωτερικόν, ἀλλὰ κατ' οὐσίαν, κατὰ τὸ ἐσωτερικόν, διατελεῖ αἰετοῦ ἢ αὐτῆ. Ὄταν ἐπῆλθεν ἐπὶ τῶν χωρῶν τούτων ὁ κατακλυσμὸς τοῦ Δευκαλίωνος, ἀνεφύησαν αὐτομάτως ἀπὸ τῆς γῆς νέοι ἄνδρες· ἀλλ' ἦσαν οἱ αὐτοὶ καὶ πάλιν, τὰ αὐτὰ ἔχοντες πάθη, τὰ αὐτὰ αἰσθήματα, τὸν αὐτὸν χαρακτήρα, ὡσεὶ ἦσαν φυσικὰ τέχνα τοῦ μόνου περισωθέντος ἐκ τῆς πανωλεθρίας ἐκείνης Ὀνητοῦ. Ἡ γῆ αὕτη ἐπέζησε μεγάλων καταστροφῶν, εἶδεν ἔθνων μεταναστεύσεις, φυλῶν διασταυρώσεις, ποικίλας ἀνα-

λύσεις καὶ συνθέσεις ἱστορικοῦ βίου. Ἡσθάνθη ἐκ περιτροπῆς τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον, παλαιόντα στοιχεῖα καταστροφῆς καὶ δημιουργίας. Τόσαῦτα ἄλλα γεωγραφικὰ ἐδάφη ἐξηντήθησαν μετὰ τὴν ἀνάδοσιν τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῶν· ἀλλὰ τὸ ἐλληνικὸν ἔδαφος διετέλεσε μέχρι τοῦδε γόνιμον, δημιουργικόν, οἶονεὶ περιφρονῶν τοὺς νόμους τῆς φύσεως καὶ τῆς ἱστορίας. Τὴν τοιαύτην τῆς ἐλληνικῆς χώρας ἰδιοφυίαν εἶχε διατυπώσει ἄλλοτε ὁ Πυθαγόρειος Ὀκελλος ὁ Λευκανός, προφητεύσας τὸ μέλλον αὐτῆς μετὰ Θαυμαστῆς βαθυνοίας, ἀξίας ὀπτασιαστοῦ μᾶλλον ἢ πολιτικοῦ φυσιοδίφου. Οὐδέποτε, λέγει, ἐπῆλθε παντελής καταστροφή τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας, ἥτις δὲν ἀρχεῖται ἀπὸ Ἰνάχου τοῦ Ἀργεῖου, καθὰ δοξάζουσιν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων. «Πολλάκις γὰρ ἤδη καὶ γέγονε καὶ ἐσεῖται βάρβαρος ἡ Ἑλλάς, οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων μόνον γινόμενα μετανάστατος, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτὰς τὰς φύσις.» Παράδοξος τῆς ἱστορικῆς εἰμαρμένης διάταξις. Ἀπηγγέλη πλέον ἢ ἕπαξ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Ἑλλάδος τὸ ἐπικήδειο Τετέλεσται! χωρὶς νὰ σκεφθῶσιν οἱ ἐπιφωνοῦντες τὸ ἀπαίσιον ἔπος, ἐχθροὶ ἢ φίλοι, ἀγαθοὶ ἢ κακόβουλοι, ὅτι ἀπὸ τῶν ἐρειπίων ἐκείνων τοῦ θανάτου εἶναι πεπρωμένον νὰ ἐξέλθῃ ἐν τάχει νέα ζωὴ, νέα δημιουργία, καὶ ὅτι ὑπὸ τὴν τέφραν τῆς ἐθνικῆς ἐξοντώσεως ὑπεθάλπεται λαυθάνόντως τὸ ἄσβεστον πῦρ, γονιμοποιὸς δύναμις, προωρισμένη ν' ἀνάψῃ τὴν πυρὰν νέου πολιτισμοῦ, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ νέας ζωῆς καὶ ἐλευθερίας!

Τίς ἡ δύνατος νὰ τὸ σκεφθῇ; καὶ δὲν θὰ ἦτο ὑπνοβάτης, ὀπτασιαστής, ὄνειροπόλος, δημιουργὸς τερατώδους χιμαίρας, ὁ πιεσῶν εἰς τὴν παλιγγενεσίαν τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς, εἰς τὴν ἀνάστασιν τῆς ἐλληνικῆς δυνάμεως, εἰς τὴν σύστασιν νέας πολιτείας, αὐτονόμου, κεκτημένης ἱστορικῆς συνείδησιν καὶ ὀντότητα; Καθ' ἣν στιγμήν τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος ἐξηφανίζετο μετὰ τοῦ τελευταίου Παιολόγου ὡς αὐτόνομος ἱστορικὴ ἀτομικότης, χωρὶς πιθανότητα ἐπαναβιώσεως, ὅποτε οἱ βάρβαροι ἐνετρύφων χαρμόσυνοι ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αὐτοῦ, ἢ δὲ ἐν τῷ μέλλοντι τύχη τοῦ ἀνεπίθετο εἰς τὴν τυμβωρύχον σκαπάνην τοῦ ἀρχαιοδίφου καὶ τοῦ περιέργου, ἂν τις παρί-

στατο αἰφνης, ἐν τῷ μέσῳ τῆς καταπλήξεως καὶ τῆς συμφορᾶς, καὶ ἀνεφώνει: Θάρρει, σὺ ὁ ἐκλεκτὸς λαὸς τῆς ἱστορίας! ἤρωςα τὸ ὠροσκόπιον τῶν αἰώνων, τὰ ἀπόκρυφα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, τὰ μὴ προσιτὰ εἰς τὸν πεπερασμένον ὀφθαλμὸν τῶν σοφῶν, καὶ εὔρον ἐκ νέου ἀνοιγομένην νέαν σελίδα, ἐξίσου λαμπρᾶν, ἐξίσου θαυμασίαν, καὶ ἀντελήφθην νέων πράξεων ἱστορικῆς ζωῆς καὶ δημιουργίας. Ἡπατήθητε θεοὶ καὶ ἄνθρωποι, θνητοὶ καὶ ἀθάνατοι, ἀπὸ αἰώνων κηρύττοντες ἐκλιποῦσαν τὴν Ἑλλάδα. Δὲν ἀπέθανεν ὁ μέγας Πᾶν, δὲν ἐμαράνθη ἡ δάφνη τοῦ Ἀπόλλωνος, δὲν ἐξέλιπεν ἡ σοφία τῆς Ἀθηνᾶς. Ἐφεύσθης μαντικὴ ἰέρεια τῶν Δελφῶν, δὲν ἀπέθανεν ἡ Ἑλλάς. Ἡρεμεῖ μὲν αὕτη ἀπὸ αἰώνων, ἐλάχιστη παρεσχούσα σημεῖα ζωῆς, φαίνεται δὲ νῦν νεκρὰ καὶ συντετριμμένη, ἀλλ' ὀλίγος θὰ παρέλθῃ χρόνος καὶ θὰ παραστῇ πάλιν ὑπὸ νέαν ἱστορικὴν μεταμόρφωσιν, ἐξίσου ὠραία, ἐξίσου εὐγενής, ἐξίσου ὑπερήφανος, ὅποια ἦτο, ὅτε ἐμάχετο ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἐσιῶν εἰς τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν καὶ ἐπὶ τῶν κυμάτων τῆς Σαλαμί- νος. Σὲ προσφωνῶ ἀπὸ τοῦδε, θὰ ζήσης Ἑλλάς, μάταιοι δὲ καὶ δυστυχεῖς εἰσθε σεῖς, οἱ θρηνοῦντες ἐπὶ τῷ ἐπελθόντι φαινομενικῷ θανάτῳ, μὴ αἰσθανόμενοι, ὅτι ὁ θάνατος οὗτος εἶναι ἡ ἀπαρχὴ νέας ἱστορικῆς ζωῆς καὶ δημιουργίας!

Ὅποια θὰ ἐδίδετο ἀποκρίσις εἰς τὸν ὀπτασιαστὴν τοῦτον τῆς ἱστορίας ὑπὸ τῶν θρηνοῦντων ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς πατρίδος; Φεῦ! οὔτε νὰ εἰρωνευθῇ, οὔτε νὰ ὀργισθῇ δύναται ὁ δοῦλος· ἐκλείπει τὸ μειδιάμα ἀπὸ τῶν χειλέων, ἡ ἔκρηξις τῆς ὀργῆς δὲν δύναται νὰ ἐκδηλωθῇ, διότι ὁ δοῦλος ὀφείλει ἀπὸ πάντων νὰ κρύπτῃ τὰ αἰσθήματα αὐτοῦ καὶ τὰ πάθη. Εἶναι τοσοῦτον ὑποκτος ὁ τύραννος, ἀνησυχῶν καὶ ἀγανακτῶν διὰ πᾶν νεῦμα, διὰ πᾶσαν κίνησιν, διὰ πάντα πόθον τοῦ δούλου. Ἄπελπις τότε ἤθελεν ἐξαφανισθῇ ὁ προφήτης, ἐνώπιον τῆς ψυχρᾶς ἀπιστίας τῶν ἀκουόντων, ἀλλ' ἡ χιμαιρικὴ ὀπτασία εἶναι πεπρωμένον νὰ λάβῃ ἀμέσως σάρακα καὶ ὑπόστασιν, ὁσημέραι καθισταμένη πραγματικότης, προσκαλοῦσα δὲ τὸν κόσμον εἰς νέαν ἱστορικὴν τῆς Ἑλλάδος ἀνέλιξιν καὶ παλιγγενεσίαν.

Κατεκτήθη ἡ Βασιλεύουσα· ἐξέλιπε τὸ τελευταῖον προπύργιον τῆς ἐλληνικῆς αὐτονομίας. Νῦν κελαινὴ καλύπτει τὴν πατρίδα τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ κάλλους. Ἄλλ' ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ κυφορεῖται ἡ ἡμέρα τοῦ μέλλοντος, ἡ νέα ἐθνικὴ δημιουργία. Ἢδὴ ἀπὸ τοῦ κρησφυγέτου τῶν ὀρέων ἀντηγεῖ μελαγχολικόν, περιπαθὲς τὸ ἄσμα τοῦ κλέφτου, προφητικὸν προανάκρουσμα μελλούσης ἐποποιίας, ἡ πρώτη ᾠδὴ τῆς ὑποφωσκούσης ἐλευθερίας. Ἐντὸς τῶν πόλεων ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ διδάσκαλος συντηροῦσι τὴν παράδοσιν τῆς ἐλληνικῆς πατρίδος καὶ περιθάλπουσι τὰ ζώπυρα τῆς ἀρχαίας παιδεί- σεως καὶ ἐπιστήμης. Λαυθάνουσα ἡ ἐνεργὸς ἡ διαμαρτύρησις δια- πνέει τὴν ψυχὴν, κρατύνει τὸν νοῦν καὶ τὸ φρόνημα πρὸς τὸν ἀρ- χόμενον ὅσον οὐπω ἀγῶνα. Πλανᾶται νοσταλγῶν τοῦ Αἰγαίου ὁ ναύτης, μελαγχολικὸς, περίλυπος, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ξένων χωρῶν καὶ τῶν ἀγνώστων ἀνθρώπων, ἀλλ' οὐδέποτε λησμονεῖ τὴν πα- τρίδα. Αὕτη εἶναι ὁ πόθος τοῦ, τὸ ὄνειρόν τοῦ, τὸ ἄσμα τοῦ. Ἄδει πάντοτε τὸ ἄσμα τῆς Ξενητεῖας, ἀπελπιν στόνον πολούσης καρ- δίας. Φεῦ! εἶναι Ξενητεῖα ἡ πατρίς, εἴτε παροῦσα, εἴτε ἀποῦσα, ὅταν ἦναι δούλη. Τοιοῦτοτρόπως ἐκδηλοῦται ὁσημέραι τὸ ἐθνικὸν φρόνημα διὰ τῆς δοκιμασίας μακρῶν αἰώνων. Δὲν ἐμαράνθησαν αἱ ἐλπίδες, δὲν ἐξέλιπον οἱ πόθοι, ὑποθάλλονται τὰ ἰδεώδη καὶ ἡ Ἑλλάς ἐξεγείρεται ἐπὶ τέλους ὡγρὰ ἔτι, λυσίκομος, μελαγχολικὴ, ἀλλὰ γενναία καὶ ἀπειλητικὴ, ἐπανερχομένη εἰς τὴν ζωὴν, διατυ- ποῦσα δὲ πάλιν τὸν λόγον αὐτῆς ἐν τῷ ἀγῶνι τῆς ἱστορίας.

Ὅταν νέα ἰδέα ἀποκαλύπτεται ἐν τῷ βίῳ ἑνὸς ἔθνους, λαμβάνει κατὰ πρῶτον σάρκα καὶ ὑπόστασιν παρά τινι προνομιούχῳ ἀτόμῳ. Τολμηρὸς ἀνὴρ, προφήτης τοῦ νέου κόσμου, δέχεται ἀπὸ τοῦ Σινῶ μυστηριώδους ἀποκαλύψεως τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, τὸν λόγον τοῦ μέλλοντος, ἵνα κηρύξῃ αὐτὸν τοῖς ἀνθρώποις. Ἄν νικήσῃ, ἀμέσως τὸ ἔργον ἐτελέσθη ἀνευ ἀγῶνος, ἀνευ ὀδύνης· ἀλλ' εἶναι σπανία ἡ τοιαύτη νίκη. Τὰ μεγάλα ἔργα τελοῦνται διὰ θυσιῶν, δι' ἀγῶνων, διὰ δοκιμασίας, δι' ἐγκαρτερήσεων. Πίπτει συνήθως ὁ προφήτης· θέλει ρεῦσει τὸ αἷμά του, πολύτιμον ὀλοκαύτωμα ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ἄλλ' ἐκ τοῦ αἵματος τούτου εἶναι πεπρωμένον νὰ

ἐξέλθωσι μετ' ὀλίγον οἱ δράκοντες τῆς ἀπολυτρώσεως, οἱ συνεχί-
σοντες τὸ ἔργον τοῦ, οἱ ἀγωνισθησόμενοι ὑπὲρ ἀποκαταστάσεως
τοῦ ἀρχομένου βίου ὑπὸ τοὺς οἰωνοὺς τῆς ἀποκαλυφθείσης νέας
ιδέας.

Ὡ Ῥήγα, σὺ ἦσο κατ' ἔξοχὴν ὁ προφήτης οὗτος τῆς ἑλληνι-
κῆς παλιγγενεσίας. Εὐγενής, γενναῖος, ἐμπλεὺς ἐνθουσιασμοῦ καὶ
πίστεως, πρῶτος συνέλαβες πλήρες καὶ διετύπωσας τὸ πρόγραμμα
τῆς νέας πατρίδος. Ὀρφεὺς ἱερός, ἐνέπνευσας ζωὴν εἰς τὸ ἔξοχον
κατασκευάσμα σου, ἡ δὲ φωνή σου ἀντήχησεν ἀπὸ περάτων μέχρι
περάτων τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, πανταχοῦ ὅπου ἐλαλεῖτο ἡ ἑλλη-
νικὴ γλῶσσα καὶ ἐπάλλετο ἡ καρδιά τοῦ ἔθνους ὑπὸ τὴν μυστη-
ριώδη πίστιν τῆς προσεγγιζούσης ἀναγεννήσεως. Μεγάλῃ, ἰσχυρᾷ
κραυγῇ :

« Καλλίτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωὴ,
παρὰ σαράντα χρόνια σκλαβιὰ καὶ φυλακή. »

Ἐξ ἀγνώστου, ταπεινοῦ τῆς Θεσσαλίας ἐξῆλθε χωρίου. Ἀπὸ
παλαιτάτου χρόνου ἔφερε τοῦτο τὴν ἀνάμνησιν σκοτεινῆς τυραν-
νίδος ἤκουσεν ὁ παῖς τοὺς θρήνους τῶν ἐν τῇ δουλείᾳ ἀδελφῶν
αὐτοῦ, ἀλλὰ συγχρόνως ἠκροάσθη μακρόθεν ἠχοῦσαν τὴν προσευχὴν
τῆς ἐλευθερίας ἀπὸ τῶν κρησφυγέτων τοῦ Πηλίου καὶ τῆς Ὀσσαίης.
Διετήρει ἔτι ἐν τοῖς στέρνοις αὐτῆς ἡ Θεσσαλία, ἡ πρώτη πατρίς
τῶν ἑλληνικῶν Θεῶν, ἀρκούσας ζωτικὰς ἰκμάδας, αἵτινες κατήρ-
χοντο πρὸς αὐτὴν ἀπὸ τοῦ μυστηριώδους Ὀλύμπου, ἵνα παρα-
γάγῃ τοσοῦτον ἔξοχον προσωπικότητα, οἷα ἦ τὸ ἡ μεγάλη προσω-
πικότης τοῦ Ῥήγα. Φέρων τὴν ὀδύνην τῆς δουλείας, ἀλλὰ τρέ-
φων ἐν ἑαυτῷ ἄσβεστον τὸ πάθος τῆς ἐκδικήσεως, ἀπῆλθεν εἰς τὰ
ξένα. Εὐλογημένη ἡ πορεία σου, νεαρὲ ἀπόστολε τῆς ἐγκυμονου-
μένης ιδέας ! Δὲν εἶναι γεγραμμένον νὰ ἐπανέλθῃς πλέον εἰς τὴν
γῆν τῶν πατέρων σου. Ὡς ὁ Μωϋσῆς, θὰ ταλαιπωρηθῇς εἰς τὰ
ξένα, ἐργαζόμενος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς
ἑλληνικῆς πατρίδος. θὰ ἴδῃς περὶ σὲ κόσμον ἀδιάφορον, μὴ δυνά-
μενον νὰ σὲ ἐννοήσῃ, σκώπτοντά σε ἴσως ὡς μάταιον καὶ ὄνειρο-

πόλον. Ὅπου στρέψῃς τὸ βλέμμα, θὰ ἴδῃς λαοὺς, ἔχοντας συνεί-
δησιν τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν ἀτομικότητος καὶ αὐτονομίας, εὐτυχεῖς
διαβιοῦντας, μὴ μεριμνῶντας περὶ τῆς τύχης αὐτῶν καὶ τῆς κε-
φαλῆς διὰ τὴν αὔριον. Οὐδεὶς ἀρνείται εἰς αὐτοὺς νὰ ἐκδηλώσω-
σιν ἐλεύθερον τὸ θρησκευτικὸν φρόνημά των, ν' ἀγαπήσωσι τοὺς
συγγενεῖς αὐτῶν καὶ τοὺς ὁμοεθνεῖς, νὰ ἐργασθῶσι μετ' ἀφοσιώ-
σεως ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος, νὰ παράσχωσι τὸν ὄβο-
λὸν τῆς ξενίας καὶ τῆς φιλανθρωπίας εἰς τὸν ἄπατριν—εἰς σὲ τὸν
ἴδιον, Ῥήγα. Ἀλλὰ σὺ ἴσως θὰ διστάσῃς νὰ εἴπῃς τὸ νομᾶ σου καὶ
τὴν καταγωγὴν σου, ἵνα μὴ κινήσῃς τὸν οἶκτον καὶ τὸν ἔλεον, ἔτι
μᾶλλον δὲ θ' ἀποφύγῃς νὰ ἐκμυστηρευθῇς τοὺς πόθους σου καὶ τὰ
ιδεώδη σου, ἵνα μὴ κηρυχθῇς μονομανῆς καὶ πκράφρων, καὶ θ' ἀ-
ποκρύψῃς τὴν ἐργασίαν σου, ἵνα μὴ καταδιωχθῇς ὡς ἐχθρὸς τῶν
καθεστώτων καὶ συνωμότης. Μόνος ἐν τῷ ἐρημητηρίῳ σου μὲ τὸ
χιμνικὸν εἶδωλον ἀμφιβόλου πατρίδος, γρηγορεῖς νύκτα καὶ ἡμέ-
ραν, ἀλχημιστῆς τῆς ἐλευθερίας, ζητῶν ν' ἀνακαλύψῃς τὴν φι-
λοσοφικὴν αὐτῆς λίθον. Ὡ! πόσον εἶναι οἱ πόθοι σου ἔξοχοι, γεν-
ναῖοι, μεγαλοῦργοί ! Ὅπόσον εἶναι φλογερὸν καὶ ἀκάθεκτον τὸ ἠφαι-
στειον τῆς ψυχῆς σου ! Πενέστης τῶν θετταλικῶν Φερῶν, αἰσθά-
νεσαι ἐν τούτοις ἐν τῇ μεγάλῃ ψυχῇ σου τὸ πῦρ τῆς ἐλευθερίας
τοσοῦτον ἀκμαῖον, ὡσεὶ ἦσο πολίτης τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμερῶν τῶν
Ἀθηναίων καὶ τῆς Ρώμης, τῆς Φλωρεντίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς,
ὡσεὶ συνέπραττες ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῶν δικαίων τοῦ ἀνθρώπου
καὶ τοῦ πολίτου μετὰ τῶν γενναίων ἀνδρῶν τῆς μεγάλης μεταβο-
λῆς, ἧτις κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα ἐτελεῖτο ἐν Παρισίοις ! Ὁ Μωϋσῆς
διὰ τῆς πίστεως εἶδε τὸν Θεὸν καὶ ἐλάλησε μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ
Σινᾶ, σὺ δὲ διὰ τῆς πίστεως εἶδες τελειότερον πάντων τὴν μαγι-
κὴν εἰκόνα τῆς πατρίδος ἐν τῷ μυστηριώδει οὐρανῷ τῶν αἰώνων,
τῆς πατρίδος, ὑπὲρ ἧς ἐμάχοντο μὲν οἱ ἄρματωλοὶ καὶ κλέφται
τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Πίνδου, ὑπὲρ ἧς ἐθαλασσομάχουν οἱ δελ-
φίνες τοῦ Αἰγαίου, ἀλλ' ἄνευ τελείας ἔτι αὐτῆς συνειδήσεως. Καὶ
ἐν τῇ πίστει ταύτῃ προσῆλθες πρὸς τὸν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκεί-
νην ἀντιπρόσωπον τῆς ἱστορίας— τὸν Βοναπάρτην, ἵν' ἀποκαλύ-

ψης εἰς αὐτὸν τὸ μυστήριόν σου, ἵνα ζητήσης παρ' αὐτοῦ ἐπικουρίαν ὑπὲρ τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ κατατρυχόντός σε ιδεώδους, τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς πατρίδος. Οὕτω τὸ ἰνδαλμά σου λαμβάνει ἡμέρα τῆ ἡμέρα σάρκα καὶ πραγματικότητα, ὑπέσταν, μὴ ὑποκειμένην πλέον εἰς ἀμφιβολίαν ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις τῆς πίσεως καὶ τῆς ἐργασίας πρὸς ἀνάστασιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ὑπὸ τὸ τριπλοῦν σύμβολον τῆς ἀδελφότητος, τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἐλευθερίας.

«Σ' Ἀνατολή καὶ Δύσι καὶ Νότο καὶ Βοριά,» πανταχοῦ, ὅπου τὸ ἐν διασπορᾷ ἔθνος δουλεύει, ἐργάζεται, ἢ ποθεῖ, πανταχοῦ ἀκούεται ἡ κραυγὴ τῆς ἐλληνικῆς Μασσαλιώτιδος:

« Δεῦτε παῖδες τῶν Ἑλλήνων. »

Τὸ πρόγραμμα τοῦ Ῥήγα ἦτο τὸ πρόγραμμα τῆς ὅλης Ἑλλάδος. Δὲν περιώριζεν ἐκεῖνος τὸ ἔθνος ἐντὸς στενῶν γεωγραφικῶν ὁρίων, ὅπως περιώρισεν αὐτὸ πλέον ἢ ἅπαξ στενὴ καὶ ἀποτετυφλωμένη ἐξωτερικὴ καὶ ἑσωτερικὴ πολιτικὴ ἐζήτει αὐτὸ ἐντὸς τῶν ἱστορικῶν αὐτοῦ ὁρίων, πανταχοῦ ὅπου ἐπρωταγωνίστησεν ἐν ταῖς διαφόροις περιόδοις τῆς ἱστορικῆς αὐτοῦ ἀποκαλύψεως, πανταχοῦ ὅπου ἐθριάμβευσεν ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα καὶ συνειδήσεις. Μεγαλοπραγμῶν αὐτός, διετύπωσε τὸ ἐθνικὸν πρόγραμμά του ἀξίως πρὸς τὸ παρελθὸν τοῦ ἔθνους, πρὸς τὰς προσερχομένας ὑπ' αὐτοῦ τῆ ἀνθρωπότητι ὑπηρεσίας, πρὸς τὴν ἱστορικὴν αὐτοῦ ἀτομικότητα. Πρώτην φορὰν ὁ ἐλληνικὸς κόσμος κατενόησε τέλειον τὰ δίκαιά του, καὶ ἔλαβε νέον θάρρος ὁ κλέφτης τῆς ἐλευθερίας ἐπὶ τῶν ἐλληνικῶν ὁρέων, καὶ ἔφαλε τρυφερώτερον ὁ πελαγοδρομῶν ναύτης τοῦ Αἰγαίου τὸ ἐνάλιον ἄσμα τῆς ἐλευθερίας, καὶ ὁ διδάσκαλος, ὑπὸ τὸν ἐνθουσιασμόν τῆς ποιήσεως τοῦ Ῥήγα καὶ τῶν συμβουλῶν τοῦ Κοραῆ, ἐδίδάχε μετὰ μείζονος πίστεως τὸν Δεκάλογον τῆς ἀρχομένης παλιγγενεσίας τοῦ ἔθνους.

Ἡ πρόγραφη, ἡ καταδίωξις, τὸ μαρτύριον εἶναι ὁ κληρὸς τῶν προδρόμων. Ὁ Ῥήγα, πρόδρομος τῆς ἐπαναστάσεως ὅπου καὶ ἀνκητὰ ἀποσυντεθειμένον τὸ σῶμά σου, ὑπὸ τὸ ὑγρὸν κύμα τοῦ Δου-

νάβεως, ἢ ἐπὶ ἀξένου ξένης γῆς, ἔστω εὐλογημένον! Τὸ πνεῦμά σου εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς Ἑλλάδος, ἡ διαθήκη σου εἶναι παρακαταθήκη τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως, τὰ τελευταῖα ἔπη σου οὐδέποτε ἐλησμονήθησαν, οὔτε θὰ λησμονηθῶσιν, ἐνόσω τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος πιστεύει—καὶ θὰ πιστεύῃ—εἰς τὴν πλήρη αὐτοῦ ἀνάστασιν καὶ ἐλευθερίαν.

Ἡ ἐλληνικὴ ἐπανάστασις εἶναι τι φαινόμενον, ὅπως ἰδιόρρυθμον καὶ μοναδικὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Ἐν τῇ ἀκαταπαύστῳ πρὸς τὴν πρόδον σταδιοδρομίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος ἡ ἐπανάστασις εἶναι ἀναγκαστικὰ ἐκδήλωσις. Ἡ ἀνθρωπότης λαμβάνει τελειότερας ἐκάστοτε μεταμορφώσεις, αὗται δὲ ἐπέρχονται συνήθως διὰ βιαίων κλονισμῶν καὶ συγκρούσεων. Αἱ ἐπαναστάσεις εἶναι δημιουργικοὶ παράγοντες τοῦ βίου τῶν λαῶν, ἐν τῇ μεταβολῇ ζητούντων νὰ κορέσωσι τὸν πόθον τῆς κτήσεως τοῦ τελείου καὶ τοῦ ιδεώδους. Ἐντεῦθεν ὁ φυσιοδίφης τῆς ἱστορίας δὲν ἀπορεῖ ἐπὶ τοῖς τοιούτοις φαινομένοις, προσπαθεῖ δὲ μόνον νὰ ἐρμηνεύσῃ τὸν λόγον αὐτῶν καὶ τὴν αἰτίαν καὶ εὐρίσκει ταύτην ἐν αὐτῇ τῇ φύσει τοῦ ἀνθρώπου, ἀνερχομένου ἐκάστοτε μίαν βαθμίδα τελειότητος ἐν τῇ κλίμακι τῶν αἰώνων.

Γινώσκομεν μέχρι τοῦδε ἐκ τῆς ἱστορίας ἐπαναστάσεις ὀρησκευτικὰς, φιλοσοφικὰς, κοινωνικὰς, πολιτικὰς. Ὄταν ὀρησκευτικὴ τις ἰδέα δὲν ἐπαρκῆ πλέον εἰς τὴν σύγχρονον ἠθικὴν συνειδήσιν ἑνὸς λαοῦ, ἀναπτύσσονται δὲ πρὸ αὐτοῦ νέοι ὀρίζοντες, ἐπέρχεται κατ' ἀνάγκην ὀρησκευτικὴ μεταβολή, καὶ διατυπύεται κατὰ τὰς νέας τάσεις καὶ ιδέας ὁ κώδικς τῆς ὀρησκευτικῆς αὐτοῦ πίστεως. Ὄταν φιλοσοφικόν τι σύστημα δὲν δύναται ν' ἀνταποκριθῇ πρὸς τὴν σύγχρονον σκέψιν ἑνὸς λαοῦ, δὲν δύναται νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰ νέα προβλήματα τοῦ φυσικοῦ καὶ ἠθικοῦ κόσμου, ἐπέρχεται φιλοσοφικὴ ἀνακαινίσις, ἀναπτύσσουσα νέας ιδέας ἐν τῇ ἐπιστήμῃ. Ὄταν ἐν τινι κοινωνίᾳ ἡ ἐπικρατοῦσα θεμελιώδης ἀρχὴ διατελῇ ἀντίθετος πρὸς τὸ ἐν τῇ συνειδήσει αὐτῆς ἀνεγνωρισμένον ἤδη νέον δίκαιον, ἐπέρχεται ἐξέγερσις, δημιουργοῦσα νέους κανόνας καὶ νόμους κοινωνικῆς τῶν ἀνθρώπων ἀμοιβαιότητος καὶ

ἀλληλεγγύης. Ὄταν ἔθνος τι διατελῆ ὑπὸ πολιτικὸν καθεστῶς, ὑπὸ κυβέρνησιν, ἰθαγενῆ ἢ ἀλλόφυλλον, ἧτις ἤδη ἐναπελείφθη στάσιμος πρὸ τῆς ἐπελθοῦσης ἐν τῇ ἐργασίᾳ τοῦ ἔθνους προόδου ἐπέρχεται πολιτικὴ μεταβολή, δημιουργοῦσα νέον καθεστῶς τάξεως καὶ ἐλευθερίας.

Τοιαύτας μέχρι τῆς σήμερον γινώσκει ἐπαναστάσεις ἡ ἱστορία, εἰδικόν τινα, μερικὸν μόνον σκοπὸν προτιθεμένας καὶ ἐπιδιωκούσας. Δύναται νὰ ταξινομηθῆ ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις εἰς ἓνα τῶν κλάδων τῶν ἐπαναστάσεων τούτων; Οὔτε ὀρησκειτικὴ ἦτο ἢ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις μόνον, οὔτε φιλοσοφικὴ, οὔτε κοινωνικὴ, οὔτε πολιτικὴ. Ἄπαντα ταῦτα τὰ εἶδη τῶν μεταβολῶν ἀντεπροσωπεύοντο ἐν αὐτῇ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, ἀλλ' ἦτο καὶ τι πλεον, μοναδικόν, ἀνήκουστον μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης. Οἱ νόμοι τῶν θεωρητικῶν τῆς ἱστορίας διεψεύδοντο, ἐτελειῶτό τι ἀκατάληπτον τέως, ἢ ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν μετὰστασις λαοῦ, πρὸ αἰώνων ἀκμάσαντος, θεωρηθέντος ὡς ἐκλελιπότης, ἤδη δὲ διατυπώντος νέας ἀξιώσεις. Ἐξέλιπον τὰ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀγωνισθέντα ἔθνη, ἐκλιπόντος τοῦ λόγου αὐτῶν: Ἡ Ἀσσυρία καὶ ἡ Αἴγυπτος, ἡ Καρχηδῶν καὶ ἡ Περσία, καὶ τσαῦτα ἄλλα κράτη, ὡς φθινοπωρινὰ φύλλα διεσκόρπισθησαν ὑπὸ τοῦ ἀνέμου τῆς ἱστορίας· περιπλανᾶται ἡ Ἰουδαία κατ' Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν, μηδαμοῦ εὐρίσκουσα στιγμιαίαν ἀναψυχὴν ὑπὸ τὴν ἐτυμηγορίαν ἀνεκκλήτου καταδίκης. Ἄλλ' ἡ Ἑλλάς διαψεύδει τὸν κοινὸν νόμον, καὶ ἐξεγείρεται αὐθις ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ἔνοπλος, στεφανηφόρος, ὠραία, ὁποῖα ἦτο ὁπότε ἠγωνίζετο εἰς τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν, ἢ ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῆς Σαλαμίνας, κηρύττουσα εἰς τὴν ὑψηλίον τὸν λόγον τῆς ἐθνικῆς αὐτῆς καὶ ἱστορικῆς παλιγγενεσίας.

Μεγάλῃ στιγμῇ τῆς μυσηριώδους ταύτης παραστάσεως, ἐνώπιον τῆς ὁποίας ἀνίκανος σταματᾷ ὁ κάλαμος τοῦ φιλοσόφου καὶ τοῦ ἱστοριογράφου, καὶ τῆς ὁποίας τὴν σημασίαν δύναται μόνον νὰ αἰσθανθῆ ἡ ψυχὴ τοῦ ποιητοῦ καὶ ἡ ἔμπνευσις τοῦ φιλοπάτριδος. Ἡ Ἑλλάς ἠγέρθη· ἡ δὲ ἐλευθερία πλέκει στέφανον ἀπὸ τῶν θαλερῶν ἀνθέων τῶν Θερμοπυλῶν, τῶν βλαστησάντων ἀπὸ τῆς ἰερᾶς τέφρας τῶν

Τριακοσίων, ἵνα στέψη δι' αὐτῶν τοὺς προμάχους τῆς πατρίδος, τοὺς μάρτυρας τοῦ Μεσολογγίου, τοὺς ἥρωας τῆς Κλείσοβας, τοὺς νικητὰς τῆς Γραβιᾶς καὶ τῶν Τρικόρφων.

Ἐλθετε, Σοφισταὶ τῆς διπλωματίας, στενοὶ τὴν καρδίαν, περιορισμένοι τὸν νοῦν, οἱ διαμαρτυρηθέντες ἐν τῇ πρώτῃ στιγμῇ τῆς ἐξεγέρσεως ταύτης, ὡς ἱεροσύλου ἀρνήσεως τῶν διεθνῶν νόμων, οὓς ἐθέσατε ἐν πονηροῖς συνεδρίοις, ἀποκηρύξαντες πᾶσαν ἐν τῷ μέλλοντι ἐκδήλωσιν ἐθνικοῦ φρονήματος ὡς στάσιν κατὰ τῶν καθεστώτων, ὡς σατανικὴν ὑπαγόρευσιν τοῦ πονηροῦ δαίμονος τῶν ἐπαναστάσεων. Μάτην ἀνηγορεύσατε ἐν τῇ καισαρικῇ παρὰ τὸν Δούναβιν μητροπόλει τὸ ἱερὸν δίκαιον τῆς μοναρχίας ὡς τὸ μέλλον δίκαιον τῆς ἱστορίας. Ἡ Ἑλλάς παρασκευάζεται ν' ἀποδείξῃ διὰ θαυμασίων πραγμάτων, δι' ἐπιφανῶν παραδειγμάτων, κατὰ πρόσον τὸ ἱερὸν δίκαιον τῶν λαῶν εἶναι ἀνώτερον τοῦ δικαίου τῆς μοναρχίας. Δὲν φέρει ἀνεγνωρισμένους περγαμηνὰς τοῦ συγχρόνου βίου, νίκας ἐν διπλωματικοῖς συνεδρίοις, ἢ ἐν στρατιωτικοῖς ἀγῶσιν· ἀλλ' οὐδεὶς δύναται ν' ἀμφισβητήσῃ αὐτῇ τὴν μεγάλην ἐκείνην ἱστορικὴν περγαμηνήν, ἐφ' ἧς εἶναι ἀναγεγραμμένον τὸ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τραγικὸν μαρτύριον τοῦ Προμηθέως, μέχρι τῶν μοναδικῶν ὑπὲρ δικαίου καὶ ἐθνικῆς αὐτονομίας ἀγώνων τῶν μεγάλων, τῶν κλασικῶν αὐτῆς ἡμερῶν ἡρώων. Μάτην θέλετε καταδικάσαι τὸν ἀγῶνα αὐτῆς· μάτην θέλετε κλείσει τὰ γραφεῖά σας εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ μαχομένου ὑπὲρ πίστεως, πατρίδος καὶ ἐλευθερίας λαοῦ. Ὅ,τι εἶναι γεγραμμένον νὰ εἴπῃ τὸν ἱστορικὸν αὐτοῦ λόγον, οὐδεὶς δύναται νὰ παρακωλύσῃ, οἷονδ' ἄποτε καὶ ἂν φέρῃ ὄνομα ἢ τίτλον, οἷαδ' ἄποτε καὶ ἂν διαθέτῃ ἠθικὰ ἢ ὑλικὰ μέσα. Ἀπεκηρύξατε τὴν Ἑλλάδα, κατεδιώξατε τοὺς προμάχους αὐτῆς· κατελίπετε αὐτὴν ἔρμαιον τῆς ὀηριωδίας καὶ τῆς βαρβαρότητος. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ στήθους αὐτῆς θέλει ἐξέλθῃ βαρεῖα κραυγὴ ἐλευθερίας, τυραννομάχος ἀλαλαγμὸς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας, ἣν καὶ σεῖς θέλετε ἀναγνωρίσει ἐπὶ τέλους.

Ἐν ταῖς βουλαῖς τῆς ἱστορικῆς προνοίας ἡ Ἑλλάς ἦτο πρῶ-

ρισμένη να πραγματοποιήσῃ τὸ θαυμασίον ἐκεῖνο δίστιχον τῆς ἀρχαίας Ἀνθολογίας:

Κ' ἦν με φάγῃς ἐπὶ ῥίζαν, ὅμως ἔτι καρποφορήσω,
ὅσον ἐπισπεισάι, σοι, τράγε, θυομένω.

Τίς διηγήσεται τὴν ἐποποιίαν τῆς Ἐπαναστάσεως; Τίς ὁ ἐκλεκτός τῆς Μούσης καὶ τῆς εὐγλωττίας, ὁ δυνάμενος κατάλληλως ν' ἀποτυπώσῃ τὴν μεγάλην αὐτῆς εἰκόνα, νὰ παραστήσῃ τὸ μυστήριον τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς καὶ τῆς σημασίας;

Ὀλίγαι ἱστορικαὶ εἰκόνες παρέχουσι τοσαύτην ποικιλίαν, ἀλλ' ἅμα καὶ τοσοῦτον κάλλος, τοσαύτην ποίησιν, ἔσῃν ἢ εἰκὼν τῆς ἐπαναστάσεως. Εἶναι ἡ ἐποποιία τοῦ Ὀμήρου, ἀναζήσασα διὰ θαυμασίας μαγικῆς δυνάμεως μετὰ τοὺς Ἀχιλλεῖς αὐτῆς καὶ τοὺς Ὀδυσσεῖς, μετὰ τὰ πάθη καὶ τὰ ἐλατήρια, ἅτινα ἐκίνουν τὰ ποιητικὰ δημιουργήματα τοῦ ἀομιμάτου ῥαψωδοῦ τῆς Ἰωνίας. Ἀλλ' ὅχι ὑπάρχουσι σκηναὶ τραγικοῦ μεγαλείου, ἀφοσιώσεως, πίστεως, μαρτυρίου, αἵτινες μάτην θέλουσιν ἀναζητηθῆ ἔντος τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν, πρωτότυποι, μεγαλοπρεπεῖς, αἵτινες θὰ ἐθεωροῦντο μυθικαὶ ἤδη, ἂν δὲν ἐπέζων μέχρι τῆς χθὲς οἱ ἀγωνισταὶ καὶ οἱ μάρτυρες. Ἐδῶ ὁ πατριάρχης τοῦ γένους κλίνει τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τὸν πέλεκυν τοῦ δημίου, καὶ μετ' αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρόκριτοι τοῦ γένους, χωρὶς κραυγὴ δειλίας νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ στήθους αὐτῶν. Ἐκεῖ ἡ Χίος, ἡ Κασσάνδρα, αἱ Κυθωνίαι, τὰ Ψαρρὰ ἀποτίνουσι τὸν τραγικὸν τῆς παλιγγενεσίας φόρον· μακρότερον παριστᾷ ἡ σκηνὴ τὴν Δέσπων τοῦ Σουλίου, σύρουσαν τὸν ἐπιθάνατον χορὸν τῆς ἐλευθερίας· καὶ περαιτέρω τὸ Μεσολόγγιον, ἐκλείπον ὑπὸ τὰ καπνίζοντα αὐτοῦ ἐρείπια, ἀλλὰ προσφέρον ἀνάστασιν καὶ ζωὴν εἰς τὰ ἐρείπια τῆς πατρίδος.

Ἡ ἀνταπόδοσις δὲν βραδύνει. Ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ θανάτου, ἀπὸ τῶν δακρύων τῆς ἀπελπισίας θὰ ἀναβλαστήσῃ ὁ δαίμων τῆς ἐκδικήσεως, ὁ ἐξοπλίσων τὸν βραχίονα τῶν ἀπεσταλμένων. Καταχρόνιος εὐχαρίστησις! αὕτη θὰ ἐμπνεύσῃ τοὺς πυρπολητὰς τῶν ναυαρχίδων, τοὺς ἀλωτὰς τῶν φρουρίων, τοὺς ἐρημωτὰς τῶν πόλεων, τοὺς καταστροφεῖς τῶν στρατοπέδων. Εἶναι γεγραμμένον ἐν

τῆ βίβλῳ τῆς ἱστορίας, ἐν τῇ πάλῃ τῶν λαῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, νὰ κατακτῶσι διὰ τοῦ πυρός καὶ τοῦ σιδήρου, διὰ τοῦ αἵματος καὶ τοῦ μαρτυρίου τὰ δίκαια τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν ἀκμῆς καὶ εὐημερίας. Εὐλογημένη ἡ χεὶρ τοῦ Κανάρη, δεδοξασμένον τὸ ἔξρος τοῦ Μπότσαρη, ἡγιασμένον τὸ ὄλοκαύτωμα τοῦ Διάκου! Ποτὲ νὰ μὴ ξηρανθῶσι τὰ δάκρυα τῶν μητέρων, τῶν γηρῶν, τῶν ὄρφανῶν, νὰ μὴ ἐκλίπωσι τὰ ἴγνη τοῦ γυθέντος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας αἵματος! Ἀπὸ τῶν δακρύων τούτων καὶ τοῦ αἵματος ἀνεξωσθη νήθη καὶ ἐτρέφῃ πάλιν τὸ δένδρον τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας, ἵνα σκιάσῃ ὑπὸ τὴν εὐεργετικὴν αὐτοῦ σκιάν τοὺς ἐργάτας τῆς εὐνομίας, τῆς ἐθνικῆς προόδου καὶ εὐημερίας!

Ἐν τῇ μεγάλῃ ἡμέρᾳ, ἧς τὴν ἀμφιτετηρίδα ἐορτάζομεν σήμερον, συγκεντοῦται ἅπασα αὕτη ἡ μεγάλη ἐποποιία, εἰς τὴν ἀνέλιξιν τῆς ὁποίας ὀφείλομεν τὸ ἐνεστῶς, νέον κόσμον αὐτονομίας, νέον βίον ἀνεξαρτήτου ἐθνικῆς ἐνεργείας. Ἡ 20ῆ Μαρτίου εἶναι ἡ ἀποθέωσις τῆς γιγαντιαίας ἐργασίας τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας, τῆς τελεσθείσης ὑπὸ τοὺς αἰωνοὺς τῶν μεγάλων ιδεῶν, αἵτινες οἱ αὐτῆς ἔσχον σάρκα καὶ πραγματώσιν. Ἀλλὰ τὸ ἔργον δὲν ἐτελέσθη ἔτι πλήρες, ἄξιον τῆς μεγάλης σκέψεως, ἧτις ἐπρωτοστάτησεν ἐν τῇ ἀναγεννήσει τοῦ ἔθνους, εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ὁποίας ὀφείλομεν τὴν ἰσχυρὰν ἐκρηξίν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰ τρόπαια τῶν κατ' αὐτὴν πρωταγωνιστησάντων, ἧτις ἐπιβάλλει ἡμῖν τὴν ἐργασίαν τοῦ παρόντος καὶ ἧτις ὑπισχνεῖται τοὺς πόθους καὶ τὰς προσδοκίας τοῦ μέλλοντος. Μέγα, τεράστιον ἔργον, οἷον ἡ ἀναγέννησις ἑνὸς λαοῦ, ἡ δημιουργία καὶ ἡ διοργάνωσις εὐκόσμου πολιτικῆς κοινωνίας, συνειδυίας τὰς ὑποχρεώσεις πρὸς τε ἑαυτὴν καὶ πρὸς τὴν ἱστορίαν, δὲν τελεῖται ἐν διαστήματι ὀλιγίστου χρόνου, ἔσον ζωτικὰ καὶ εὐχυμα καὶ ἂν ἐγκλείῃ ἐν ἑαυτῷ τὸ ἔθνος στοιχεῖα ἀναπτύξεως καὶ δημιουργίας. Οὐδέποτε δικαιούται λαός τις νὰ ἐμπιστευθῇ ἑαυτὸν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐνέργειαν τοῦ χρόνου, πρὸς ἀποπεράτωσιν ἐν κανονικῇ καὶ ἡρέμῳ ἀναπτύξει τοῦ ἔργου, τοῦ ὁποίου μετὰ τοσαύτης κατῆρξάτο ὀρμῆς, ἔσης καὶ πίστεως, εἰς ἃς δυνάμεις ὀφείλεται ἡ

ὑπερνίκησις παντός ἐναντίου προσκόμματος καὶ ἡ ἐπιτυχία τῶν πόθων, ὧν ἡ πραγμάτωσις εἶναι τὸ πρόβλημα τοῦ παρόντος ἀλλὰ καὶ ἡ προσδοκία τοῦ μέλλοντος.

Καθ' ὃν χρόνον τὸ ἐν σπαργάνοις ἔτι διατελοῦν ἔθνος ἀνέμενε τὸν παράκλητον τῆς κοινωνικῆς αὐτοῦ διοργανώσεως καὶ ἐργασίας, ἐν τῷ μέσῳ τῶν προσδοκιῶν τῶν αισιοδόξων, ἐκηρύσσεται οὐχ ἥττον ἢ ἀναγέννησις αὐτοῦ ἄσκοπον πολιτικὸν σφάλμα τῆς εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς, ἐπιτρεψάσης γὰρ τελεσθῆναι τὸ ἱστορικὸν τοῦτο θαῦμα, ἡ ἀναγέννησις λαοῦ τελέσαντος ἄπαξ τὸν ἐκπολιτιστικὸν αὐτοῦ προορισμόν, μὴ ἔχοντος ἄρα ἐν τῷ μέλλοντι τὸν προσήκοντα λόγον νέας ἐθνικῆς ὑπάρξεως. Παρὰ τὸν ἄρχοντα πᾶσι φιλελληνισμὸν τοῦ Βύρωνος, τοῦ Σατωβριάνδου καὶ τῶν λοιπῶν ἱεραποστόλων καὶ προφητῶν τῆς ἐλληνικῆς ἀναγεννήσεως, ἀνεπτύσσεται νέα Σχολὴ ἀπαισιοδοξούντων περὶ τῆς πραγματικῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος, διαμφισβητούντων τὰς ἐθνικὰς αὐτῆς περιγαιηνὰς, ὑποστηρίζόντων τὸν φυλετικὸν αὐτῆς ἐκμηδενισμόν, διὰ τῆς ἐπικουρίας ὑπόπτων χειρογράφων. Μέχρι τῆς στιγμῆς δὲ ταύτης δὲν ἐξέλιπον οἱ ἀρνούμενοι πᾶν αὐτῆς ἐπὶ ἐλληνικῶν χωρῶν δίκαιον διὰ τῆς ἐπικλήσεως πλαστογραφημένων καὶ κακῆ τῆ πίστει συντεταγμένων στατιστικῶν δεδομένων περὶ τῆς ἐξοντώσεως τοῦ ἐλληνικοῦ στοιχείου ἐν χώραις ἐλληνικαῖς, ἐνθα ἄλλοτε τοσοῦτον εὐδοκίμως ἐπρωταγωνίστησε καὶ διεκρίθη καὶ ἀφ' ὧν ἐξῆλλε, διαχύσαν τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν ἡμέρωσιν ἀπανταχοῦ τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἐπιβαλὼν τὴν ἀνεξίτηλον σφραγίδα τῆς ἐθνικῆς καὶ ἐκπολιτευτικῆς αὐτοῦ ὑπεροχῆς καὶ ἐργασίας.

Γινώσκετε τίνι τρόπῳ ἀπεκρίθη μέχρι τοῦδε ἡ Ἑλλάς εἰς τὰς ψευδοπροφητείας τῶν σκεπτικῶν, τῶν μοχθηρῶν, τῶν ἀπαισιοδόξων περὶ τῆς ἐθνικῆς καὶ ἱστορικῆς αὐτῆς βιωσιμότητος. Ἡκιστα διανοοῦμαι γὰρ ἐξάρω τὸ ἐνεστὸς, παραβάλλων αὐτὸ πρὸς τὸ παρελθόν, ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἐξαίσιον καὶ ἀπαράμιλλον, μοναδικὸν δὲ ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς ἱστορίας. Ἄλλ' ἡ μέχρι τοῦδε γενομένη ἐργασία μαρτυρεῖ ἐπαρκῶς περὶ τῶν τελεσθεισῶν προόδων ἐν τῷ χρονικῷ διαστήματι τῆς μετὰ τὴν ἀναγέννησιν ἱστορικῆς περιόδου.

Ἐπλανήθη πολλάκις τὸ ἔθνος, ἐξετροχιάσθη τῆς εὐθείας ὁδοῦ, παρεγνώρισε τὸν προορισμόν του, ἐπελάθετο τῶν καθηκόντων του. Ἄλλ' ἐν συνόλῳ οὐδέποτε ἐγκατέλιπε τὴν ἀσπίδά του, οὐδέποτε ἀπεκαρτέρησεν ἐν τῷ ἀγῶνι δυσχεροῦς βίου, αἰείποτε δ' ὑπῆρξε πρόθυμον γὰρ θυσιάσει τὰ θετικὰ συμφέροντα τῆς σήμερον ὑπὲρ τῶν καθολικῶν ἀλλ' ἀδήλων προσδοκιῶν τῆς ὑστεραίας.

Τοιοῦτον ἦτο καὶ εἶναι τὸ πρόγραμμα τοῦ ἔθνους, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν δυσχεροτάτων περιπετειῶν αὐτοῦ. Τὸ ἔθνος θέλει γὰρ ζῆσθαι καὶ θᾶ ζῆσθαι τοιαῦτα ἐκήρυξε πρὸ μικροῦ χρόνου ἐπίσημος φωνὴ ἀπὸ τοῦ ἐθνικωτάτου τῶν βημάτων, ἐξ ὀνόματος τῆς ἐπισήμου Ἑλλάδος. Τὸ ἔθνος θέλει γὰρ ζῆσθαι οὐδέποτε ἐδίστασεν ὁ ἐλληνικὸς λαὸς περὶ τούτου, διότι αὕτη εἶναι ἡ συνείδησις αὐτοῦ, μετὰ πίστεως διατυπούμενη κατὰ τῶν δυσπίστων καὶ τῶν ἀπαισιοδόξων. Τὸ παρελθόν, τοῦ ὁποῦ περιφανῆς ἐκδήλωσις εἶναι ἡ ἐορτὴ τῆς 25ης Μαρτίου, ἐγγυᾶται περὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος. Σύννοιδε τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος, ὅπου ἂν διατελῆ, οἷα σδῆποτε καὶ ἂν ὑφίσταται περιπετείας, οἷα σδῆποτε ἀγῶνα καὶ ἂν διεξάγῃ κατ' ἐσωτερικῶν ἢ ἐξωτερικῶν προσκομμάτων, ὅτι ἱεραὶ εἶναι αἱ ὑποχρεώσεις του, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται εἰς αὐτὸ γὰρ ἀρκεσθῆναι ἐπὶ τῷ ὑπάρχοντι, πρὶν ἢ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον τοῦ παρελθόντος, πρὶν ἢ πραγματωθῆναι τελεία ἡ ἐθνικὴ ἐνότης, οἷα ἐξεπροσώπει κατ' ἀρχὴν ὁ ἐπὶ τῆς πλατείας τοῦ ἁγίου Ρωμανοῦ πεσὼν αὐτοκράτωρ, οἷα ἀμυδρῶς ἠσθάνθησαν οἱ ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων, ἢ ἐπὶ τῶν κυμάτων τῶν θαλασσῶν, κατὰ σκοτεινῆς τυραννίδος μαχόμενοι πρόδρομοι τῆς ἐλληνικῆς παλιγγενεσίας, οἷα διετύπωσεν ἡ φωτεινὴ διάνοια τοῦ Ρήγα ἐν Πανελληνίῳ προγράμματι, ἐκήρυξαν δ' ἐπισήμως, ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ ἀγῶνος, οἱ παραστάται καὶ αἱ συνελεύσεις τοῦ γένους.

Τὸ πρόγραμμα τοῦτο δὲν εἶναι μόνον ἀπλῆ ὑπαγόρευσις θερμῆς φιλοπατρίας, μεγαλόφρονος ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀφοσιώσεως ὑπὲρ τῶν ἰδεῶν ἐκείνων, ὧν τὴν πραγμάτωσιν ἀνέλαβεν, ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν τῆς ποιήσεως μᾶλλον ἢ τῆς θετικῆς βεβαιότητος καὶ τοῦ ψυχροῦ ὑπολογισμοῦ, ἢ ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ ἀγῶνος ἐλληνικῆ γενεᾶ. Δὲν

ἀρκοῦσι μόνον ἐπικλήσεις τῶν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος θανόντων, ἔμμουσαι ἀναδρομαὶ εἰς τὸ παρελθόν, ὄρκοι περὶ συνεχίσεως τοῦ μεγάλου ἔργου τοῦ 1821, ζητωκραυγαί, ἀπειλαὶ ἢ κατάραι. Ἡ ἥρωϊκὴ, ἢ ποιητικὴ περίοδος τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους παρήλθεν ἀνεπιστρεπτει, ἀντ' αὐτῆς δὲ διατρέχομεν σήμερον τὴν θετικὴν, τὴν πραγματικὴν περίοδον τῆς ἱστορικῆς αὐτοῦ ἀνεξίξεως. Ἦδη δὲν ἐξαρκοῦσι πλέον αἱ κλασικαὶ ἀναμνήσεις τῆς ἀρχαιότητος, οὔτε ὁ ἥρωϊσμός καὶ οἱ προσωπικοὶ ἀγῶνες τῶν ὀρεσιβίων τῆς πίστεως καὶ πατρίδος προμάχων, οὔτε αἱ φιλελληνικαὶ παρορμήσεις τῆς ποιήσεως καὶ τῆς εὐγλωττίας, οὔτε τὰ ἱστορικὰ δίκαια μόνον, οὔτε τὰ ἔθνικα ἰδεώδη. Ἐν περιόδῳ θετικῇ ἀπαιτεῖται κατ' ἐξοχὴν καὶ ἡ θετικὴ ἐργασία. Ἄν σήμερον ἔζη ὁ Ρήγας, δὲν ἤθελε διατυπώσῃ τὸ πρόγραμμά του, συνωμοτῶν καὶ περιπλανώμενος ἐν γῆ ξένη, ἐπικαλούμενος τῶν ἀλλοφύλων τὴν συνδρομὴν ἤθελε καταναλώσῃ τὰς δυνάμεις του, ἀγωνιζόμενος καὶ παλαιῶν ἐνταῦθα, ἐν τῷ κέντρῳ τούτῳ τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος, ὑπὲρ τῆς εὐνομίας, τῆς τάξεως, τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς διοργανώσεως τοῦ τόπου. Τοιαύτη εἶναι ἡ ἀποστολὴ τοῦ ἐνεστῶτος. Γινώσκω, ὅτι ἡ ἀποστολὴ αὕτη δύναται νὰ κριθῇ ἐπαχθὴς ὑπὸ τῶν ἀνυπομόνων, τῶν μηδέποτε δυναμένων νὰ εὐχαριστηθῶσιν, ἐξ ἰδιοσυγκασίας, ἐπὶ τῷ καθεστῶτι· ἀλλὰ τοιαύτη εἶναι ἡ ἀποστολὴ τῶν ἔθνων. Ἡ πολιτικὴ ἐργασία ἐνὸς λαοῦ πρέπει νὰ ἦναι θετικὴ μᾶλλον, ὑπολογιστικὴ ἐργασία. Εἶναι δ' ἐπιβεβλημένον εἰς ἅπαντα τὰ μέλη τοῦ ἔθνους νὰ συντελέσωσιν εἰς τοῦτο ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, παρέχοντα τὴν συνδρομὴν αὐτῶν πρὸς ἐπίτευξιν τῶν μέσων ἐκείνων, δι' ὧν καὶ μόνον δύνανται νὰ πληρωθῶσιν αἱ παραδόσεις τοῦ παρελθόντος, ἀλλ' ἅμα τὰ ἰδεώδη καὶ οἱ πόθοι τοῦ ἐνεστῶτος.

Πρὸς τὴν μεγάλην ταύτην ἐργασίαν καὶ τελείωσιν τοῦ ἔργου τῆς ἐπαναστάσεως εἶναι πρὸ παντὸς μέτοχος, κύριοι, καὶ ὁ ἡμέτερος Σύλλογος. Ταπεινοὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἔθνικῆς παιδείσεως Λεῦται, εἴμεθα ἐντεταλμένοι εἰς τὴν φρούρησιν τῶν μεγάλων τοῦ γένους ἀγαθῶν, εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ ἐκπαίδευσιν καὶ χειραφεσίαν. Μέγας κληρὸς ἀληθῶς, βαρείας ἐπιβάλλων ὑπο-

χρεώσεις, ἀλλ' ἐκ τῆς εἰλικρινοῦς τοῦ ὁποίου ἐκτελέσεως ἐξήρτηται τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τοῦ ἔθνους, ἡ ἐξύψωσις αὐτοῦ, ἡ ἀνακαίνισις τοῦ πνεύματος καὶ ἡ ἀποκάθαρσις τῆς καρδίας. Ἄλλ' ἡ ἔθνικὴ ἐκπαίδευσις δὲν εἶναι μόνον ἡ βαθεῖα ἢ ἡ εἰδικὴ κατανόησις πολλῶν ἢ ὀλίγων πραγμάτων· ἀφορᾷ πρὸ παντὸς εἰς τὴν καθωράισιν τοῦ ἤθους, εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ φρονήματος, εἰς τὴν ἀτομικὴν, τὴν οἰκογενειακὴν, τὴν κοινωνικὴν, τὴν πολιτικὴν ἀνατροφὴν καὶ χρηστότητα, τὸ σύνολον τῶν ὁποίων δημιουργεῖ τὸ κράτος τῶν ἔθνων καὶ παρέχει ἀνέλιξιν εἰς τὴν πραγμάτωσιν τῶν μεγάλων ἐκείνων ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων, ἀνεὺ τῶν ὁποίων εἶναι νεκρὰ τὰ ἔθνη, ἐκλειπόντων τῶν χαρακτήρων, σβεννυμένης τῆς πίστεως, ἵνα βασιλεύσῃ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἠθικῆς ἐρημίας ἢ φιλαυτία, ἢ ἰδιοτέλεια καὶ ἡ ἀδιαφορία.

Μὰ τὸ μέγα, τὸ περιφανὲς παρελθόν σου, Ἑλλάς, ἱερὰ κιβωτός, ἣτις τοσάκις περιέσωσας ἀπὸ τοῦ καταποντισμοῦ ἔθνη καὶ πολιτείας, λαοὺς καὶ πολιτισμοὺς, τῆς ὁποίας ἡ ἱστορικὴ ἐμφάνεια χαρακτηρίζει τὸν μέγιστον τῶν θριάμβων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος!

Ἰπὸ τοὺς σεπτοὺς οἰωνοὺς σου οὐδέποτε θέλομεν λησμονήσῃ τὰ ὑψηλὰ διδάγματα, τὰ ὁποῖα ἐκάστη σελίς τοῦ βίου σου κηρύττει, καὶ εἰς τὴν πραγμάτωσιν τῶν ὁποίων ὑποσχόμεθα νὰ ἐργασθῶμεν μεθ' ὄλου τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τῆς ἀφοσιώσεως, κατὰ παντὸς προσκόμιματος, κατὰ πάσης δοκιμασίας.

Ἰπὸ τοὺς οἰωνοὺς τούτους ὑποσχόμεθα, κατὰ τὴν μεγάλην ταύτην ἡμέραν, νὰ τηρήσωμεν ἀκράδαντον καὶ ἀλώβητον τὴν φυλετικὴν ἡμῶν ἐνότητα, νὰ διεκδικήσωμεν πλήρη τὴν ἔθνικὴν καὶ πολιτικὴν ἀναγέννησιν τῆς πατρίδος.

Δὲν θὰ σὲ ἐγκαταλίπωμεν, ὦ Μακεδονίαι! Σὺ ἔδωκας εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος τὸν Ἀριστοτέλη, τὸν μέγιστον τῶν σοφῶν, καὶ τὸν Ἀλέξανδρον, τὸν μέγιστον τῶν ἡγεμόνων, τὸν διατυπώσαντα τὸν μικρόκοσμον τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ τὸν διαδόσαντα τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ κατ' Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν δ' αὐ-

τοῦ φωτίσαντα καὶ ἐξελληνίσαντα λαοὺς βαρβάρους τέως καὶ ἀπολιτίστους.

Δὲν θὰ σὲ ἐγκαταλίπωμεν, ὦ Ἡπειρος! Σὺ ἐκ τῶν πρώτων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐχρησιμοδότησας διὰ τοῦ Μαντείου τῆς Δωδώνης εἰς τοὺς λαοὺς αὐτῆς, ἀπὸ τῶν κορυφῶν δὲ τῆς Πίνδου καὶ τῶν ἀκρωρείων τοῦ Σουλίου ἐτόνισας τὰ προανακρούσματα τῆς ἐλληνικῆς παλλιγγενεσίας

Δὲν θὰ σὲ ἐγκαταλίπωμεν, ὦ Θράκη! Σὲ, ἥτις τοσάκις παρέστης μάρτυς τῶν μεγάλων μαρτυρίων τοῦ γένους, ἐλληνικῆ καὶ ὑπερήφανος, ἥτις διὰ τοῦ Βυζαντίου διετήρησας τὸν πολιτισμὸν καὶ διετύπωσας τὰς ἀρχὰς τῆς εὐνομίας ἐπὶ ὀλόκληρον χιλιετηρίδα, ἥτις παρέστης μετὰ πίστεως καὶ ἀφροσιώσεως εἰς τὸν θάνατον τοῦ Ἀυτοκράτορος καὶ εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ Πατριάρχου τοῦ γένους.

Δὲν θὰ σὲ ἐγκαταλίπωμεν, ἀδάμαστος Κρήτη, ἀκατάβλητος ἐν τῷ ἔργῳ ἡμῶν, ἐπὶ τῶν ὁρέων τῆς ὁποίας οὐδέποτε ἀπηύδησαν αἱ Κορύμβαντες, λικνίζοντες τὸν Θεὸν τῆς Ἐλευθερίας καὶ σᾶς, θελικτικαὶ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου, καὶ σᾶς, χαρίεσσαι παραλίαι τῆς Μικρασίας, ὅπου ὁ Ἑλληνισμὸς τοσάκις ἐγαλουχήθη καὶ ἐκαρποφόρησε τελεσφόρως.

Ὅπου ἀκούεται ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα, ὅπου ἐργάζεται ἡ ἐλληνικὴ διάνοια, ὅπου πάλλεται ἡ ἐλληνικὴ καρδιά, πανταχοῦ εἶναι Ἑλλάς. Ἑλλάς ζῶσα, διανοουμένη, ἐργαζομένη, πρόθυμος νὰ ἐπανλάβῃ, ἅμα δοθῇ τὸ πρόσταγμα, τὸ διακοπὴν ἔργον τοῦ 1821.

Ἀδελφοί, γρηγορῶμεν καὶ ἐργαζώμεθα. Ἐκάσῃ στιγμῇ, ἐκάσῃ ὥρᾳ, ἐκάστῃ ἡμέρᾳ δύνανται νὰ φέρωσι τὸν παρήγορον χρησμὸν τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας, νὰ τονίσωσι καὶ πάλιν τὸ ἐγερτήριον ἄσμα αἱ σάλπιγγες τῆς ἐλευθερίας:

«ὦ παῖδες Ἑλλήνων, ἔτε,
ἐλευθεροῦτε πατρίδ', ἐλευθεροῦτε δὲ
παῖδας, γυναῖκας, θεῶν τε πατρῶων ἔδη,
θῆκας τε πραγόνων· νῦν ὑπὲρ πάντων ἀγών.»

ΕΝΑΙΣΙΜΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΕΛΕΥΘ. ΤΡΙΑΝΤ. ΚΟΥΣΗ

ΠΕΡΙ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΙΑΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ

(Συνέχεια ἴδε προηγ. φυλλῶδια).

1. Χτίζω, ἀβ χτίσκουμαι καὶ χτίουμαι· α Λάσκουμαι ἐν τοῖς χωρίοις=βαδίζω ἐκ τοῦ ἡλάσκω). 2. Λαγμάζω=ἀσθμαίνω, ἐν τῇ δημῶδει λαγανιάζω. 2. Μεταγγίζω=ἐξ ἐνὸς ἀγγείου εἰς ἕτερον χέω· καὶ παρ' ἀρχαίοις ἀφηρημένον μετάγγισμαν, παρ' ἀρχαίοις μετάγγισμός· 1. Χολομανίζω=δεινοπαθῶ· ἡ λέξις καὶ παρὰ Σομανέρα, παρ' ὧ καὶ ἕτερος τύπος χολομανῶ· (Κοτ. Ἀτ. τ. 4. σ. 686)· 2. Πασχίζω=προσπαθῶ· ἐν Ἐρωτοκρίτῳ πάσχω (σ. 69 στ. 23) «ἄς πάσχη... νὰ τα χόνη» ἐν Κρήτῃ δὲ καὶ νῦν καὶ πάσχω καὶ πασχίζω. 1. Ταγίζω, α ταγίσκουμαι=παρέχω τὴν τροφήν τῷ ζῳῷ· εὐρηται ἡ λέξις καὶ ἐν γλωσσαρίοις «πρόβατον γεγευμένον πόας, πρόβατον ταγισμένον βότανα» «οἱ δὲ τῶν Ῥωμαίων λαοὶ τῇ νυκτὶ ἐπότισαν καὶ ἐτάγισαν τὰ ἄλογα αὐτῶν (Θεοφάνης) «ταγίσσατε τὰ ἄλογα» (Δουκάγγιος)· ἡ λέξις παρῆκται παρὰ τὸ ταγή=σύνταξις, ἐξ ἧς τὸ παρ' ἡμῖν τε καὶ ἐν τῇ δημῶδει καὶ παρὰ τοῖς Τούρκοις οὐ μόνον ἐπὶ ζῳῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων λεγόμενον ταγίνι=praebendarium· παρ' ἀρχαίοις δ' ἅπαντ' ἄριστρον καὶ ταγιστήριον=mensura annonae praebendariae ad equos· α Συλλογίσκουμαι καὶ συλλογιόυμαι. 2. Μοιριάζω (διανέμω)· β. μοιριάουμαι (παθητικὸν καὶ μέσον=ἐν ἀλλήλοις)· παρ' ἀρχαίοις μοιραν· τὸ δὲ μέσον μοιρασθαι ὡσπερ καὶ παρ' ἡμῖν· «ἐμοιράσαντο δ' ὄξυκάρδιοι κτήμαθ', ὥστ' ἴσον λαχεῖν» (Αἰσχ. ἐ. ἐ. Θήβ. 907)· 2. Μυρίζω (ῥίζω), α μυρίσκουμαι (ὀσφραίνουμαι)· 2. δαγκλάζω (κραυγάζω μετὰ θρήνων, ἐπὶ τῶν βρεφῶν)· ἡ λέξις, εἰ μὴ πεποιήται, παραφθορά ἐστὶ τοῦ κλαγκάζειν, ὃ παρὰ Ζωναρά (442) καὶ Ψελλῶ

(ἐκδ. Tittm. CXV. σ. 44) λέγεται γλαγκάζει Lob. path. el. 1. σ. 513).—2. Μονάζω=μονήν παρέχω, ξενίζω τινά ἐν τῇ οἰκίᾳ νύκτα μίαν· «μονάζω τὰ στέφανα»=οὐ συγκοιμῶμαι τῇ γυναικὶ τὴν νύκτα τῆς στέφειας· 1. Φτυλακίζω, ἐπὶ ζώων καὶ πτηνῶν φονευομένων καὶ σπαρασσόντων, ἐπὶ ταχέων παλμῶν τῆς καρδίας ἐξ αἰφνηδίου φόβου· Ἐν Κύπρῳ ὑπάρχει ἡ λέξις φτερακίζω (ἐκ τοῦ πτερυγίζω)· τοῦ Κυπρίου παραφθορὰ φαίνεται ὃν τὸ ἡμέτερον. 2. Ρουχαλίζω καὶ ρουχνίζω, ἐν τῇ δημῳδαί ροχαλίζω, παρ' Ἀπτικοῖς βέγκω, παρ' Ἰωσι βέγγω· ρογκιάω καὶ ρογγάζω παρ' Ἠσυχίῳ· ρογγαλίζειν=ὕλακτεῖν (Γλώσσ. εἰς Θεόκρ. 6,30), ἐκ ταύτης δὲ τό,τε ἡμέτερον ρουχαλίζω καὶ τὸ τῆς δημῳδούς ροχαλίζω· τῆς αὐτῆς ἐστὶ ρίζης τό,τε ρογγάζειν καὶ ρογγιάζειν (Ἠσύχιος), ἐξ οὗ παρέφθαρται τὸ ἡμέτερον ρουχνίζω. 1. Τουντουνίζω (ρίγῶν πάλλομαι, τὸ παρ' ἀρχαίοις τάρταρίζω). 2. Πουλάζω (ἴσως ἐκ τοῦ ἐπουλόω)=καταπραυνόμαι· «ἐπούλαξαν τὰ πόνια μ'» =κατεπραυνόθησαν αἱ ἀλγηδόνες μου. 1. Ὀμοιάζω, ἀμετάβ. καὶ ἐν τῇ δημῳδαί, καὶ ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ «Γαλιλαῖος εἶ, καὶ ἡ λαλιά σου ὁμοιάζει» (Μάρκ. 14, 70). Μερμηγκιάζω=αἰμωδιῶ· καὶ παρ' ἀρχαίοις μυρμηκιῶ· ὁ Σομανέρας ἔχει μερμηγκιάζω, ὁ ὁ Κοραῆς (Ἀτ. τ. 4. σ. 344) οὐκ ὀρθῶς διορθοῖ μυρμηγκιάζω. 1. Νοίζω=αἰσθάνομαι· ἡ λέξις εὐρηταὶ καὶ παρὰ Σομανέρας, παρ' ὧ καὶ τὸ νοῶ (Κορ. Ἀτ. τ. 4. σ. 351)· παρὰ Δημητρίῳ Ζήνῳ στ. 82 τὸ ἀνανοοῦμαι· «δαγκάνω τον 'ς τὸ δάκτυλο καὶ δὲν ἀνανοῶται» ἐν τῇ δημ. νοιώθω· οἱ ἀρχαῖοι ἐχρῶντο οὕτω τῷ αἰσθάνομαι· «οὐκ ἤσθοντο προσιόντων τῶν πολεμίων» (Ξεν. Ἑλλ. 4. 2,19), ἀλλὰ καὶ τὸ νοῶ ταῦτόν ποῦ δηλοῖ ἐν ταῖς φράσεσι «τὸν δὲ ἰδὼν ἐνόησεν» (Ἰλ. 11, 599)· «ὄξυ νοεῖν» (Ἰλ. 3, 374. 5, 680 κτλ.) » acriter animadvertere· «τὸ δὲ νήπιοι οὐκ ἐνόησαν, ὡς... ὀλέθρου πείρατα ἐφήπτο» (Ὀδ. 22,32). 2. Ὀνειδίζω· α. Ὀργίσκουμαι (ὀργίζομαι)· ἡ μετοχὴ ὀργισμένος=κακός, κατάρατος· οὕτως εὐρηταὶ καὶ παρὰ Δημ. Ζήν. (παρ. βάτραχ. στ. 324) ἡ λέξις «καὶ ὑπνοῦ ἐδεήθηκα, κῆ αὐτοὶ οἱ ὀργισμένοι (οἱ βάτραχοι, γράφε ὀργισμένοι)» ὀρθότατα ἐρμηνευομένη ὑπὸ Mullaoh exsecratus;

exsecrabilis. 1. Ὀρφανίζω· α ὀρφανίσκουμαι. 2. Παίζω, α παίχκουμαι. 1. Ποτίζω, αβ ποτίσκουμαι καὶ ποτίουμαι. 1. Μεθύζω (μεταβάτ.=μεθύσκω, καὶ ἀμετάβατον=μεθύσκομαι)· α μεθύουμαι. 2. Μαλάζω (μαλάσσω), β μαλάχκουμαι καὶ μαλάουμαι. 1. Λούζω (λούω), α λούσκουμαι. 1. Ξύζω (ξύω), αβ ξύσκουμαι καὶ ξύουμαι. 2. Λιμάζω (λιμώττω). α Παθιάσκουμαι (παθιάνομαι; ἐπὶ τῶν μικρῶν παιδίων, ὅταν ἀπαύστως θρηνηῶσιν οὐδαμῶς καταπραυνόμενα). 1. Σκεπάζω (καλύπτω)· αβ σκεπάσκουμαι καὶ σκεπάουμαι (παθητικὸν καὶ μέσον)· καὶ παρ' ἀρχαίοις ἡ λέξις καὶ ἐν τῇ δημῳδαί συνήθως. 2. Σπάζω (σφάζω καὶ σφάττω)· α σπάγουμαι. 2. Ρουφίζω (ροφᾶω καὶ ροφέω) ἐν τῇ δημ. ρουφῶ, παρ' Ἰωσι ρυφέω, ἐξ οὗ τὸ ἡμέτερόν τε καὶ τὸ τῆς δημῳδούς τροπῇ τοῦ υ εἰς ου· παρ' Ἠσυχίῳ δ' εὐρηταὶ καὶ ἡ λέξις ρούδοτος=ρόφημα (C. Grundr. σ. 295)· ῥηματικὰ παρ' ἡμῖν ρούφιγμαν, ρουφιχτός (ρόφημα, ροφητός)· συγγενὲς τῷ ἑλληνικῷ ροφῶ ἐστὶ καὶ τὸ λατινικὸν sorbeo, ἐξ οὗ sorbitio (ρόφημα), δ καὶ παρ' ἡμῖν σερπέτ' καὶ παρὰ Τούρκους cherbet καὶ παρὰ Γαλάταις sorbet (ὕδρὸμελι). 2. Σείζω (σεῖω) αβ σεῖσκουμαι καὶ σεῖουμαι. 2. Στάζω (οὐδέτερον). 2. Καταστάζω (ἀμετάβ. ἐπὶ οἰκοδομημάτων καὶ ἐνδυμάτων διαβρόχων). 1. Στεβάζω (στεγάζω)· β στεβάουμαι. 1. Ἀποστεβάζω (ἀποστεγάζω)· β ἀποστεβάουμαι. 2. Στενάζω. 2. Ἀναστενάζω. 2. Στοιβάζω «στοιβάζω ξύλα, ψωμιά» καὶ παρ' ἀρχαίοις «στοιβάζω ξύλα ἐπὶ τὸ πῦρ» (λευϊτικὸν 1, 7)· «στοιβάζειν ἄρτους ἐπὶ τῆς τραπέζης» (Ἐπιφάν. τ. 1. σ. 272 C)· ἀφηρημένον στοῖβα (στοιβή)=πλήθος, σωρός· οὕτω καὶ παρ' Εὐσταθίῳ «στοιβή λίθων.» Παρ' Ἠσυχίῳ φέρεται καὶ στοῖβη· β στοιβάσκουμαι. 1. Στολίζω, αβ στολίσκουμαι καὶ στολίουμαι. 2. Σιουρίζω (συρίζω)· 1. (ἀ)σπαλίζω=κλείω, ἐν τῇ δημ. σφαλνῶ καὶ σφαλῶ· κατὰ Σκαρλ. Βυζάντιον (Λεξ. ν. Ἑλλ. ἐν λ. σφαλνῶ ἐκ τοῦ «Ἀσφαλίζω (τὸ ὅποιον εἰς τὸ γλωσσάριον τοῦ Κυρίλλου εὐρίσκεται καὶ χωρὶς τοῦ ἀρκτικοῦ α «Μύω, τὸ σφαλίζω)»· ἀλλὰ τὸ σφαλίζειν τῶν Βυζαντιακῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων οὐκ ἐκ τοῦ ἀσφαλίζω ἐστίν, ἀλλ' ἐκ τοῦ σφαλός (ποδοκάκη τις), (ΤΟΜ. Ζ')

ἐσήμκινε ἀεὶ πρῶτον δεῖν, εἶτα δὲ καὶ κλείειν· (ιδεὶ Λεξ. Passow ἐν λ. σφραγίζω)· ἀβ (ἀ)σπαλίουμαι· 1. Ἀποσκεπάζω=ἀποκαλύπτω, β ἀποσκεπάρουμαι=ἀποσκεπάζομαι, παρ' ἀρχαίοις ἀποσκέπομαι, ἀποσκεπάζομαι καὶ ἀποκαλύπτομαι· ἔτι=ἀποκαλύπτομαι τὴν κεφαλὴν· οὕτω καὶ παρὰ Βυζαντίοις· «ἀποσκεπάζονται τοὺς» «ἄς τοὺς ἀποσκεπάζονται» (Φραντζή γρον. βιβλ. δ'. κεφ. κ'. ἐπιστ. Βησσαρίωνος). 2. Σφραγίζω, ἀβ σφραγίσκουμαι· 2. Ἀποσφραγίζω, ἀβ ἀποσφραγίσκουμαι· 1. Σκίζω, ἀβ σκίουμαι· 1. Κατασκίζω, ἀβ κατασκίουμαι· 1. Τυριαννίζω (τυριάζω), β τυριαννίουμαι· 2. Ὑβρίζω, α ὑβρίσκουμαι· 2. Ταράζω, (ταράσσω), β ταράγουμαι· 2. Προστάζω (προστάσσω)· 2. Τινάζω, β τινάγουμαι (τινάσσω)· 2. Ἀποτινάζω (ἀποτινάσσω), β ἀποτινάγουμαι· 2. Ὑλάζω (ὕλαω, ὕλακτέω, ὕλακάω, ὕλακτιάω, ὕλάσκω καὶ ὕλάσσω)· ὁ ἀόρ. ὕλαξα· αὐτὸς εὐρηται καὶ παρὰ Δίωσι Κασσίω 63, 28 καὶ Δίωσι Χρυσός. 9, 290· «ὕλαξή.» 2. Χαράζω (χαράσσω)· α Φαντάσκουμαι (ἀλαζονεύομαι, ὑπερκίρομαι)· οὕτω καὶ παρ' Ἡροδότῳ 7, 10, 3) «τὰ ὑπερέχοντα δένδρα ὁ θεὸς οὐκ ἐφ' φαντάζεσθαι.» 2. Φωτάζω (λάμπω)· οὕτω καὶ παρ' ἀρχαίοις τὸ φωτίζω (Θεοφρ. ἀποσπ. 3, 30). 1. Χαρίζω (δαυροῦμαι), β χαρίσκουμαι· οὕτως εὐρηται καὶ ἐν τῇ δημῳδαί τὸ χαρίζω, παρ' ἀρχαίοις δὲ τὸ χαρίζεσθαι· «ζωὴν χαρισάμενος,» «ἀδῶρα χαρίζεσθαι» (Ὀδ. 24, 283)· «χαρισάμενος ὑμῖν πάντα τὰ παραπτώματα» (Παύλ. ἐπιστ. π. Κολ. 2, 13). 2. Χειμάζω (διαχειμάζω)· καὶ παρ' ἀρχαίοις περὶ χειμάζειν» (Ξενοφ. οἰκ. 5, 9)· «ἐν τοιούτοις ἱματίοις χειμάζειν» (Ἰσοκρ. 7, 34. σ. 150)· «Μαρδόνιος περὶ τὴν Θεσσαλίαν ἐχειμάζει» (Ἡρόδ. 8, 133. Ξεν. Ἑλλ. 1, 2, 15). 1. Χιονίζω (ἀπρόσωπον)· καὶ παρ' ἀρχαίοις τὸ χιονίζεσθαι· «εἰ ἐχιόνιζε» (Ἡρόδ. 2, 22, 2)· β Χιονίουμαι· 2. Χιονοπίζω=λευκαίνω· οὕτω καὶ παρ' Ἡσυχ. τὸ χιονίζω· 1. Χορτάζω (μεταβ. καὶ ἀμετάβ.)· οὕτω καὶ παρ' ἀρχαίοις «πόθεν τούτους δυνήσεται τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρημίας;» (Εὐαγγ. Μάρκ. 8, 4)· «χορτάζειν τοὺς καλουμένους» (Πλουτ. ἠθ. σ. 616, Β.)· «βολβοὺς ἐμαυτὸν χορτάσων» (Εὐθουλ. παρ' Ἀθην. σ. 63, D)· ιδεὶ καὶ

Sturz. d. Mac. dial. σ. 200. 1. Χωρίζω, ἀβ χωρίσκουμαι καὶ χωρίουμαι· καὶ περὶ γυναικὸς χωρίζομένης τοῦ ἀνδρὸς καὶ τανάπαλιν· οὕτω καὶ παρ' ἀρχαίοις (Ἰσ. 8, 36, σ. 73). 1. Ὠριάζω (ἐκ τοῦ ὄρα· φυλάττω· «ὄραν τινὸς ἔχειν, ποιεῖσθαι» (Ἡρόδ. 1, 4, 9, 8)· τὸ ὄρα παρ' ἀρχαίοις ἐν τοῖς συνθέτοις ὀλίγως, πυλωρός, θυρωρός, οὐδενόσωρος, κηπουρός κτλ. ιδεὶ Curt. grundz. σ. 346. 1. Μελανίζω καὶ μελανιάζω ἐπὶ τῶν χειλέων καὶ τοῦ προσώπου μελανιζόντων· ἐκ ρίγους ἢ ἐξ ἀσθενείας· καὶ παρ' ἀρχαίοις εὐρηται τὸ μελανίζεσθαι ἀμετάβητον (Ἀθην. 7, σ. 312 Γ'), ὁμοίως καὶ τὸ μελανεῖν (μέλανα γίνεσθαι), οὐ μεταβ. τὸ μελαίνειν καὶ μελανοῦν· β Μεσημερνιάουμαι (ἐκ τοῦ ἐπιθέτου μεσημερινός, ὁ καὶ ιδεὶ ἐν κε')· παρ' ἀρχαίοις λέγεται μεσημβριάζειν καὶ διὰ περιφράσεως «κὰν μεσημβρινὸς ἔγρη» (Ἀριστοφ. Σφ. 774). 1. Κορδυλιάζω· ιδεὶ λέξιν κορδύλ' ἐν κε'). 2. Κοχλακίζω, ἐν τῇ δημ. κοχλακίζω, παρ' ἀρχαίοις κοχλάζω, ἀλλ' ὑπάρχει καὶ γραφή κοχλάζω· ἐπὶ ὕδατος βράσσοντος, ὡς καὶ παρ' ἀρχαίοις· μεταφορικῶς δὲ καὶ ἐπὶ τῶν δάκρυσι τηχομένων.

Σημ. Τὰ εἰς ιζω ποιεῖ τὰ παθητικὰ εἰς ίσκουμαι καὶ τινάσκουμαι, τὰ δὲ εἰς άζω, άσκουμαι καὶ άσουμαι, ἐνθα μεταξὺ α καὶ ου παρεντίθεται πολλάκις καὶ τὸ γ' άγουμαι. Τούτων τὰ μὲν τῷ 1 ἐπισημανθέντα ἔχει τὸν πρῶτον ἀόριστον τῶν ἐνεργητικῶν εἰς σ, τὰ δὲ διὰ τοῦ 2 εἰς ξ· τῶν δὲ παθητικῶν τὰ μὲν τῷ α, τὸν πρῶτον ἔχει ἀόριστον, τὰ δὲ τῷ β, τὸν δεύτερον, τὰ δὲ τῷ αβ, ἀμφοτέρους, περὶ ὧν ἐν τοῖς ἐξῆς ἀκριβέστερα ἐροῦμεν. Ἐνταῦθα δὲ σημειούμεθα μέλλοντάς τινας τῶν Δωριέων εἰς ξ ἐργαζήται, ἐγδικαζήται, δοκιμαζόντι, ἐργαζόνται καὶ ἀορίστους ἐδίκασα, ἐγέλαξα, ἐχώριξα κτλ., περὶ ὧν ἐπιθεὶ Kühn. Gr. § 251, 8 καὶ § 33 ξ und σ καὶ Curt. das Verbum d. gr. Spr. τ. 2. καὶ Mullach gr. d. gr. Uls. σ. 264, 8 καὶ Anm. Τούτων πολλὰ καὶ ἐν τῷ παρακειμένῳ ἀορίστῳ τηρεῖ τὸ ν καθάπερ καὶ παρ' ἡμῖν.

2) Τὰ ἄφωνον π, β, γ, κ, τ, χ, φ, θ, φτ (ἀντὶ πτ) χαρᾶκτῆρα ἔχοντα.

Τρίβω, α τρίβουμαι· φεύω ἢ φέβω (φεύγω)· Πάγω (ἐκ τοῦ

ὑπάγω) = ἀπέρχομαι· ἐν τῇ δημ. παγαίνω καὶ πήγαίνω. Καὶ παρ' ἀρχαίοις οὕτω που τὸ ὑπάγειν «ὑπαγ', ὦ, ὑπαγ' ὦ» (Εὐρ. Κύκλ. 52). «ὑπαγε, τί μέλλεις;» (Ἀριστοφ. Νεφ. 1298) «ὑπαγ' εἰς τοῦμπροσθεν» (Εὐπ. παρ' Ἀμμ. σ. 140). «ὑπάγεθ' ὑμεῖς τῆς ὁδοῦ» (Ἀριστοφ. βάτρ. 174) οὕτω καὶ τὸ «κοιλία ὑπάγουσα» (Ἱπποκρ. σ. 396, 26) καὶ παρ' ἡμῖν «πάγ' ἡ κοιλία μ'» = ρυτίσκουμαι. — Ἀλιμέγω (ἐκ τοῦ ἀλμέγω κατὰ μετάθεσιν ἀντὶ ἀμέλγω)· ἐν τῇ δημ. ἀρμέγω· ἀ ἀλιμέγκουμαι· μεταφορικῶς λέγεται δπως καὶ παρ' ἀρχαίοις «ἀλιμέγω ἔναν, ποῦ ζουμίζ'» = (ἀμέλγω τινὰ ἔχοντα ζωμόν = πλούσιον)· καὶ παρ' Ἀριστοφάνει (Ἱππ. 326) ἀμέλγεις τῶν ξένων τοὺς καρπίμους· α ῤέγκουμαι (ἐρεύγομαι)· ἐν τῇ δημ. ρεύγομαι λατ. erugere, ructare· τὸ ε ἐν τῷ ἑλληνικῷ προστεθειμένον, ρυγ οὔσης τῆς ρίζης (ιδὲ Curt. Grundz. σ. 181)· ἀλλ' οὐκ ἂν εἶποι τις παρ' ἡμῖν τε καὶ ἐν τῇ δημῶδει τὴν ἀρχαιοτάτην τετηρεῖσθαι ρίζαν· ἐκ παραφθορᾶς γὰρ καὶ κολοβώσεως τοῦ χρηστοῦ ἐρεύγομαι ταῦτα γέγονεν, ὡσπερ πλεῖσθ' ἕτερα· λέγω, α λέγκουμαι· ἀντιλέγω. Ἀνοίγω, ὅ ἀνοίγουμαι· σπίγγω (σφίγγω), ὅ σπίγκουμαι· δέχω (διώκω)· ἐλέπω (βλέπω), ἐλέπκουμαι· λάμπω· πρέπω (ἀπρόσ.), ἀλείφω, α ἀλείφκουμαι· λείχω· γλύφω, α γλύφκουμαι· βρέχω, ὅ βρέχουμαι· α δέχκουμαι (δέχομαι), ὅ σέπουμαι (σήπομαι)· βέχω (βήσσω), ἐν τῇ δημ. βήχω· βάφω, α βάφκουμαι· ἔρχουμαι· ἔχω· τρέχω, κατατρέχω, α κατατρέχκουμαι = ἐπηρεάζειν τινί, ἀδικεῖν, βλάπτειν, διώκειν, κατηγορεῖν, διασύρειν· οὕτω καὶ παρ' ἀρχαίοις «τῶν μάντεων κατατρέχειν» (Διογ. Λαέρτ. 2, 135)· «κατὰ τῆς μοναρχίας κατατρέχειν» (Δι. Κάσσ. 36, 27)· «τοῖς δυνάσταις κατατρέχειν» (Διον. Ἀλιχ. π. συνθ. σ. 401)· «τὴν Σπάρτην οὕτω καταδραμεῖν» (Πλάτ. νόμ. 7. 806, 6)· «Πολλὰ τὸν Καίσαρα κατέδραμε» (Δ. Κάσσ. 50, 2)· καὶ ἐν τῇ δημῶδει τό, τε ἐνεργητ. καὶ τὸ παθητικόν. Δίγω (δίδωμι), α δώγκουμαι· ὅ σμίγουμαι (ἐπιμίγνυμαι). Κρύβω καὶ κρύπτω (κρύπτω), α κρύφκουμαι· ὁ τύπος κρύβω καὶ παρατατικὸς ἔκρυβον καὶ ἔκρυφον, καὶ ἐν τοῖς συνθέτοις ἐγκρύβω, ἀποκρύβω ἀπαντᾷ παρὰ μεταγενεστέροις (Κοῖντ. Σμυρν., Νονν.

Πανοπολ.), (ιδὲ Lob. Phryg. σ. 317 καὶ ἐξ. καὶ Lob. Αἰ. σ. 448 καὶ ἐξ.). Συγκρύβω, α συγκρύφκουμαι = συγκαλύπτω· τέφρα τὴν ἀνθρακίαν, ἵνα τὸ πῦρ διατηρηθῇ· τρώγω, πλέκω, α πλέγκουμαι· ἀλέθω, α ἀλέσκουμαι· παρ' ἀρχαίοις ἀλεῖν καὶ τὸ οὐ δόκιμον ἀλήθειν (ιδὲ Lob. Phryg. σ. 151 καὶ Sturz d. Maced. dial. σ. 145). Κλώθω, α κλώσκουμαι, οὗ ἐνεργητικὸς τύπος εὔρηται παρ' Ἡσυχίῳ «κλώσκων, ἐπικλώθων» (Curt. d. Verbum σ. 286, 5). Κνέθω, α κνέσκουμαι· ἄφτω (ἄπτω), α ἄφκουμαι· στράπτω (ἀστράπτω), καὶ παρ' ἀρχαίοις στράπτω (Σοφ. Οἰδ. ἐ. Κ. στ. 1515) «στράψαντα χεῖρὸς τῆς ἀνικῆτου βέλη» ἐκ διορθώσεως τοῦ Pierson ἀντὶ τοῦ ἐν χειρόγρ. φερομένου στρέψαντα, ὃ γε μὴν ὡς ἀνάπτυκον ὁ Forster διορθοῖ σκήψαντα· «στράπτειν νόω, σοφίῃ» (Ἀνθολ. 8, 23, 2. 125, 3)· λέγεται δὲ παρ' ἡμῖν ἐπὶ ἀστραπῆς καὶ ἐπὶ τῶν στιλπνῶν μετάλλων καὶ λίθων (ἀργύρου, σιδήρου, χαλκοῦ, χρυσοῦ, ἀδαμάντων κτλ.), μεταφ. δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ κάλλους· «στράπτ' ἔς τ' ὀμμάτια μ'» = φαίνεται μοι καλλίστη· καὶ παρ' ἀρχαίοις «ἀστράπτειν κάλλος» (Μελεάγρ. ἐπίγρ. 38)· «στράπτει τ' ὀμμάτια μ'» = σπινθηροβολοῦσιν οἱ ἔμοι ὀφθαλμοὶ (ἐπὶ τῶν κολαφιζομένων καὶ ἐπὶ τῶν μετὰ πόθου προσδοκόντων τὴν πρόσοδόν τινος)· «στράπτω σ' ἔναν πάτζαν» = ἐπὶ κόρρης πατάσσω σε, κατὰ κόρρης τύπτω, κολαφίζω, κόνδυλον δίδωμι, ἐντρέβω· κονδύλω παίω σε, κονδύλω καθικνοῦμαι σου· βλάπτω, α βλάφκουμαι· θάφτω, α θάφκουμαι· κλέβω καὶ κλέπτω (κλέπτω) α κλέφκουμαι. Κόφτω (κόπτω) ὅ κόφκουμαι· ἀποκόπτω = ἀπογαλακτίζω καὶ παρέχω τινὶ ἔργον τι «κατ' ἀποκοπὴν» ἢ «ἀποκοπὴν» (ιδὲ τὴν λέξ. ἐν κδ'. 2. α') = ἐργοδοτῶ καὶ ἐργολαβῶ· ὅ ἀποκόφκουμαι (ἀπροσ «ἀποκόφκεται με» = ἐξαμβλίσκω· ἐν τῇ δημῶδει ἀποβάλλω). Προκόφτω (ἐπιδίδωμι· καὶ παρὰ μεταγενεστέροις τὸ προκόπτειν εὔρηται ταῦτὸν σημαῖνον «ἐν παιδείᾳ προκόπτειν» (Διόδ.) «ἐν τοῖς μαθήμασι» (Λουκ. Ἑβρ. 63. ιδὲ καὶ Εἰσαγ. ὑποσ. 18.). Νίφτω (νίπτω), νίφκουμαι. Χερνίφτω (τὸ ἐνεργητ. χερνίπτω παρὰ Λυκόφρ. 184, τὸ δὲ παθητικὸν χερνίπτομαι συνηθέστατον παρὰ ποιηταῖς ἐπὶ ταῖς θυσίαις· ιδὲ Passow

Λεξ. ἐν λ. γερνίπτω)· ράπτω (ράπτω) αβ ράφκουμαι· σκάπτω (σκάπτω), αβ σκάφκουμαι· γράπτω (γράφω) και γράφω, αβ γράφκουμαι.

Σημ. Καὶ τούτων τὰ παθητικά λήγει εἰς σ κ ο υ μ α ι ἢ ἐξαιρέσει τοῦ σ εἰς κ ο υ μ α ι· τὸ τ και θ πρὸ τοῦ σκουμαι ἢ κουμαι ἐκπίπτει, τὰ δὲ πρὸ τοῦ κ ψιλὰ και μέσα σύμφωνα δασύνεται, πλην τοῦ ἐλέπκουμαι· ὁμοίως και πρὸ τοῦ τ (κλέπτω, κρύπτω κτλ.)· ὀλίγα δὲ τινα σχηματίζεται ὁμαλῶς ἄνευ τοῦ σ κ ο υ μ α ι· ἀνοίγουμαι, σέπουμεαι βρέχουμεαι, ἔρχουμεαι, σμίγουμαι.

3) Δ. βάλλω, α βάλλκουμαι· ἐβγάλλω, α ἐβγάλλκουμαι· μεταβάλλω· οὐδέτερον, = ὑποτροπιάζειν ἐπὶ νόσων· και μεταβατικὸν «ἐμετάβαλεν (ἢ νόσος) ἀτόν.» Συμβάλλω (ἐμβάλλω ἔριν)· και παρ' ἀρχαίοις συμβάλλειν ἄνδρας φίλους» (Ξενοφ. Κ. Π. Β, 1, 32). Στείλλω (στέλλω), ἐκ τοῦ ἀορίστου ἔστειλα παρεσχηματισμένον· ὅθεν και γραπτέον, οἶμαι, στείλω· α στείλκουμαι· σφάλλω = ἄμαρτάνω (ἄδω)· ψάλλκουμαι.

Σημ. Ἐὰ παθητικά τούτων λήγει εἰς κ ο υ μ α ι.

4. ν. Πρωτότυπα και παράγωγα εἰς ἴνω, αἴνω, ἄνω και αἶνω.

Ἀδρύνω (οὐδέτ. = ὄριμὸν γίνομαι· ἐπὶ ἐλαίου, βουτύρου κτλ. = ταγγίζω, ὅπερ ἡ δημῶδης ταγγιάζω λέγει)· βαθύνω· ἀνηθαίνω, κατηθαίνω· α ἀνηθάσκουμεαι, κατηθάσκουμεαι (ἀναβιβάζουμεαι, καταβιβάζουμεαι)· διαθαίνω· ἐβγαίνω (ἐκθαίνω), ἐμπαίνω (ἐμβαίνω)· βαρύνω· γίνουμεαι (γίγουμεαι)· ἀπογίνουμεαι (ἀποβάλλω τὴν οὐσίαν)· γλυκαίνω· δάκνω. Δειλαίνουμεαι = περιδεῶς ἔχω, ὀκνῶ· οὕτως εὐρηται παρ' ἀρχαίοις τὸ δειλαίνω (Ἀριστ. ἠθ. Νικ. 2, 6, 19. — Ὡ, 13. Πλουτ. ἠθ. σ. 1046 F.), τὸ δὲ μέσον παρὰ Λουκιανῷ (ὠκύπ 133) «δειλαίνουμεαι δὲ πολλὰ μεταστῆσαι πόδα.» Γλύνω ἐκ τοῦ ἐκλύνω ἀντὶ ἐκλύω 1) = πιέζων, συνθλίβων κτείνω, οἶον φθειρας, φύλλους κτλ. 2) = θλίβω, πιέζω πὴν ῥίνα, χεῖρά, πόδα, δάκτυλον, κεφαλὴν κτλ. 3) = διαλύω τι ἐν ὕδατι (ἢ και ἐκτὸς ὕδατος λεπτύνω) διὰ τριβῆς, οἶον ἄλας, πηκτὸν γάλα, φασηόλους κτλ. βεβρασμένους· παθ. α γλύσκουμεαι. — Λαφρύνω (ἐλαφρύνω παρὰ μεταγενεστέροις) και ἐλαφρόνω· ἐξ ἀρρήτου ἐλαφρόνω = κου-

φίζω και κουφίζουμεαι· ἐν τῇ δημ. ἐλαφρόνω. Κάμνω = ἐργάζουμεαι· οὕτω και παρ' ἀρχαίοις «νήσον εὐκτιμένην ἐκάμοντο» (Ὀδ. 9, 130) = εἰργάσθησαν, ἐγεώργησαν, ὥσπερ και παρ' ἡμῶν «κάμνω τὸ χωράφ' = γεωργῶ τὸν ἀγρὸν. Κλίνω α κλίσκουμεαι (προσπίπτω, ταπεινοῦμαι). Κρίνω, α κρίσκουμεαι· ἠγύνω (πρόφ. uschύνω), αβ ἠγύσκουμεαι και ἠγύσουμαι (ἐκχέω)· τὸ ἐκχύνω παρὰ τοῖς Ὀ. «κχύνω διάκρυα» = «δάκρυα ἐκχεῖται» (Πλάτ. συμπ. 215 E). Μεταλαμβάνω (κοινωνῶ τῶν ἀχράντων μυστηρίων· και τοῦτο ἡ Ἐκκλησία διεφύλαξεν, ἄλλο δὲ τῶν συνθέτων οὐδὲν διεσώθη, οὐδὲν διεσώθη, οὐδὲ τὸ ἀπλοῦν)· λαχαίνω (συναντῶ, ἐκ τοῦ λαγγάνω· ἕτερον τὸ παρ' ἀρχαίοις λαχαίνειν = σκάπτειν). Λφίνω (ἀφίημι). Μαλακύνω και μαλακόνω. Μαθαίνω, ἐν τῇ δημ. μαθαίνω (μανθάνω)· μαθίουμεαι (ἐκ τοῦ μαθίζω = διδάσκω) = γνωστός γίνομαι· ἕτερος τύπος μαθεύουμεαι. Ξεραίνω, α ξεραίνουμεαι (ξηραίνω)· «νῆ ξεραίνεσαι και νῆ μαραίνεσαι» ἐπὶ ἀρῶς· μαραίνω — μαραίνουμεαι. Μένω, ἀναμένω, ἀπόμένω, περμένω (περιμένω), ὑπομένω. Παθαίνω (πάσχω), ἐν τῇ δημ. παθαίνω· ἕτερον τὸ παρ' ἀρχαίοις παθαίνω· παχύνω (ἀμετάβ.)· πίνω· πλατύνω. Πλεθύνω (ἀμετάβ.)· και παρ' ἀρχαίοις ἀμετάβατον και μεταβατικὸν τὸ πληθύνειν «ἐν αὐτῷ ἐπλήθυνε τὸ φιλοργήματον» (Ἡρόδ. 3, 8, 14)· «ταῖς γυναιξὶ τὸ γάλα πληθύνεται» (Ἀριστ. ἰστ. ζ. 7, 11. Γεωπ. 1, 10, 7), παρ' ἡμῶν «πλεθύν' τὸ γάλαν,» ἀμετάβατον δὲ πληθύνω· «ἐπεὶ ἀν πληθύνεσθαι ἀρχηται ὁ Νεῖλος» (Ἡρόδ. 2, 93, ἐνθα και γραφὴ πλήθεσθαι φέρεται, ὁ δὲ Dindorf διορθοῖ πληθύνεσθαι)· «αἶδε πληθούουσι δὴ» (Δισχ. Χρηφ. 1057) = τῷ ἡμετέρῳ «πληθύννε» = πολλὰ γίνονται· «ἀκολασίας και νόσων πλεθουουσῶν ἐν τῇ πόλει» (Πλάτ. πολ. 3. σ. 405 A), παρ' ἡμῶν «ἐπλήθυναν τὰ ἀρρώστιας» ἐν τῇ δημῶδει πληθαίνω. Πλύνω, α πλύσκουμεαι· ἀποπλύνω. Τυχαίνω (συναντῶ, ἐντυγχάνω)· συντσαίνω (ἐκ τοῦ συντυγχάνω = διαλέγομαι). Ὑφαίνω, α ὑφάσκουμεαι· α φαίνουμεαι. Ψεφτάνω (φθάνω) = ἐξικνοῦμαι· προφτάνω (προφθάνω). Χαλάνω, αβ χαλάσκουμεαι και χαλάουμεαι (φθείρω), ἐν τῇ δημῶδει χαλνῶ· ἐκ τοῦ ἀρχαίου χαλῆν, ὃ εὐρηται και χαλαίνειν παρ' Ἡσιόδ. (ἀσπ. 308),

σημαίνοντος τὸ χαλαρὸν γίγνεσθαι, τὸ ἀμβλύνεσθαι, ἐκ τούτου δὲ ραδίως καὶ τὸ διαφθεῖρειν ἐσήμαινεν, ὃ καὶ συνημμένον τῷ χαλαρῷ ὡς συνώνυμον εὔρηται παρὰ Πλάτωνι «χαλαῖται τοῖς ἀνθρώποις καὶ διαφθείρεται τὰ πολλὰ ἐν τῷ βίῳ» (Νόμ. 2, 653, 6). Χολοσκάνω, ὡσπερ καὶ ἐν τῇ δημῳδαίᾳ=δεινοπαθεῖν· ἰδὲ καὶ λέξιν χολομανίζω· δένω, α δέσκουμαι (δέω)· ψένω (ἔψω), ἐν τῇ δημῳδαίᾳ ψήνω· αβ ψέσκουμαι καὶ ψέουμαι. Λύνω, α λύουμαι· δείκνω (δείκνυμι), ἐν τῇ δημ. δείχνω, α δείχκουμαι· κρεμάνω (κρεμάννυμι), ἐν τῇ δημ. κρεμνῶ, αβ κρεμάσκουμαι καὶ κρεμάουμαι· παρ' ἀρχαίοις πλὴν τοῦ κρεμάννυμι ἀπαντᾷ καὶ κρεμάω ('Ανακρ. 29, 17), παρὰ δὲ Βυζαντιακοῖς καὶ κρεμάζω· ἀποκρεμάσκουμαι=ἀναρτῶμαι ἐκ τινος. Βζίνω (σβέννυμι), αβ βζίσκουμαι καὶ βζίουμαι· ἐν τῇ δημ. σβέννω καὶ σβήνω. Βυζάνω, α βυζάνω, α βυζάσκουμαι (θηλάζω), ἐν τῇ δημῳδαίᾳ βυζαίνω, ὅπερ καὶ κατὰ Βυζάντιον (Λεξ. ν. ἑλλ.) καὶ Roscher (C. st. 3. σ. 132) ἐκ τοῦ μυζάω παρήκται· ἡ λέξις καὶ παρὰ Βυζαντίοις «ἐὰν μοσχάριον βυζάξῃ ὄνον» Νομοκ.) Χάνω· παθητ. α χάμαι, ἐν Τριπόλει χάουμαι, ἐν τῇ δημ. χάνομαι=ἀπόλλυμι· ὁ Mullach ἐν ταῖς εἰς Δημ. Ζῆν. σημειώσεσι σελ. 86 ἐν λ. ἀλήθεια καὶ 113 ἐν λ. χαθῆ παρατίθεται τύπον χάζω, ἀγνωστον ἡμῖν· τὸ ἀρχαῖον χάζω πάντῃ διάφορον ἐστὶ τοῦ ἡμετέρου χάνω· ἰδὲ καὶ Δουκάγγ. τ. 2. σ. 1783. Ἐνταῦθα καταλεχτέα καὶ ἀπαντα τὰ εἰς ὄνω, (φανερῶν, χρυσῶν κτλ.) ἰδὲ 8 σημ..

Σημ. Καὶ τούτων τὰ παθητικὰ λήγει εἰς σκουμαι, κουμαι καὶ ουμαι, τῶν δὲ ἐν ὧ παρατιθεμένων εἰς κουμαι, πλὴν τοῦ χαίρουμαι.

5. ρ. Παίρω, α παίρκουμαι· ἐν τῇ δημῳδαίᾳ παίρνω=λαμβάνω ἐκ τοῦ ἐπαίρω ἢ ἀπαίρω· παρὰ Φραντζῆ (χρον. βιβλ. δ'. κεφ. α.) ἀναγινώσκειται «ἀπῆρεν αὐτά.» (1) Φτείρκουμαι· ἀόρ. ἐφτεῖρκα ἐκ τοῦ πτείρω. ('Αρχαῖδ. σ. 68, 19 καὶ Σουίδ.) ἀντὶ πταίρω, παρ' Ἀτ-

τικοῖς πτάρνυμαι· Φτερνίζω, α φτερνίσκουμαι (ἐκ τοῦ πτερνίζω)=πτύρω, ἐπὶ ἵππων. Φτύρω, ἀόρ. ἔφτυρα=διώκειν τινὰ μετ' ἀπειλῆς καὶ φόβου, φόβον ἐμποιεῖν· ἐκ τοῦ πτύρω. Ἐγδέρω (ἐκδέρω), α ἐγδέρκουμαι. Σπείρω, α σπείρκουμαι καὶ σπάρκουμαι· ὑποφέρω, ὑποφέρκουμαι (ἀνεκτός εἰμι). 6 Χάρομαι (χαίρω). Σύρω, α σύρκουμαι=1) σύρω· 2) ὑποφέρω, ἀνέχομαι, πάσχω.

6) ἄω. Ἀγαπῶ, α ἀγαπίουμαι· βουτῶ=δύουμαι, καὶ ἐν τῇ δημῳδαίᾳ τύπος δὲ βουτίζω, ὃν ἔχει ὁ Mullach (Δημ. Ζῆν. σ. 91 ἐν λ. βουτίζω) οὐκ ἤκουσται· καὶ ἐν τῷ ποιήματι (στ. 135 ἀντὶ ἐβ οὐ τι ξε γραπτέον ἐβ οὐ τη ξε ν ἐκ τοῦ βουτῶ, ὡσπερ ἐρωτῶ—ἐρώτηξα, πετῶ—ἐπέταξα, φυσῶ—ἐφύσηξα, παρέφθαρται δ' ἡ λέξις ἐκ τοῦ βυθιάω, ὃ κεῖται παρὰ Νικάνδρ. Θηρ. στ. 506 ἀντὶ βυθίζομαι. Γερῶ (γηράσκω (γηράσκω)· τὸ γηρῶ παρὰ μεταγενεστέροις. Γελῶ, α γελάσκουμαι· πλὴν τῆς κυρίας σημασίας ἔχει καὶ τὴν τοῦ ἀπατῶ, παρακρούομαι, ὡσπερ καὶ ἐν τῇ δημῳδαίᾳ περγελῶ καὶ ἀποργελῶ (περιγελῶ)· ἀκονῶ, ἀκονίουμαι, (ἀκονῶ)· ἀπαντῶ· βοῶ, καταβοῶ· βλαστημῶ, α βλαστημίουμαι (βλασφημῶ), γεννῶ, γεννίουμαι· διψῶ· ἐρευνῶ, ἐρευνίουμαι· ρωτῶ, α ρωτίουμαι (ἐρωτῶ· ζῶ (ζῆς, ζῆτε)· κολουμπῶ (κολυμβῶ)· μεθῶ (μεθύω)· κακολογῶ (καὶ παρ' ἀρχαίοις), οὗ ἀντίθετον καλολογῶ, ὃ χρῆται ὁ Εὐστάθιος· ὁμολογῶ (ὁμολογέω), α ὁμολογίουμαι· κυβερνῶ, κυβερνίουμαι (πορίζομαι τὰ πρὸς τὸ ζῆν)· μασῶ (μασῶμαι), α μασίουμαι· μετρῶ, α μετρίουμαι (μετρέω), δηλοῖ καὶ τὸ ἀριθμεῖν, καθάπερ καὶ ἐν τῇ δημῳδαίᾳ, καὶ παρ' ἀρχαίοις ἐνιαχοῦ «κύματα μετρεῖν» (Θεοκρ. 16, 60)· «κράατα μετρεῖν» ('Ανθολ. 4, 3 56) καὶ Ἀλκαῖος κατὰ Φώτιον σ. 264, 13. ἰδὲ καὶ Κορ. Ἀτ. τ. 2. σ. 206 ἐν λέξ. κακομετρῶ.—Κακομετρῶ, α κακομετρίουμαι καὶ παρὰ Λουκ. ('Ερμ. 56).

(ἀκσλ.αυθεῖ)

(1) Ἄλλ' ἐν Βαρθολομαίῳ Ἐδουίνῳ Πατρολ. τ. 114. σ. 1433 ἐπάρειν· «ἤλθον πρὸς τοῦ ἐπάρειν σε.»

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΙΓΝΙΔΙΩΝ ΔΙΑ ΜΙΚΡΑΣ ΣΦΑΙΡΑΣ
ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ.

(Συνέχειν ἴδου προηγούμεν. φυλλ. 38.).

Ἡ μικρὰ Σφαῖρα.

εἶδος σφαίρας	1. μικρότερ. σχ. (σφοδρά μικρά)	2. μείζον σχῆμα (ὀλίγω μείζον τοῦδε)	3. μείζον τοῦδε ἀρπαστόν	
γένος παιδιᾶς	dadatum ludere	expulsatum ludere	raptim ludere	
εἶδος παιδιᾶς	?	ἀπόραξις	ἐπίσκυρος ἢ ἐφηβική	φενίνδα ἢ ἀρπαστόν
χαρακτήρ	εὐτόνον, πρῶτον, μαλακόν		ταχὺ χωρὶς εὐτονίας	σφοδρά βιαίως καὶ σὺν τάχει
παιζομένη	ὑπὸ γερόντων καὶ παιδῶν		ἐφήβων	ἀνδρῶν

1. Ἡ Ἐπίσκυρος.

§ 1. Οἱ παῖκται διαιροῦνται εἰς δύο ἴσα μέρη καὶ ἀντιπαρά-
τάσσονται ὅσον βολῆς. Ὅπισθεν ἀμφοτέρων ὡς ἐν τῷ μέσῳ χαράσ-
σεται δι' ἀπλῶν λίθων ἀνά μία γραμμὴ, ἐπὶ τῆς μέσης τῶν ἁπλοῶν
κατατίθεται ἡ σφαῖρα.

§ 2. Ὁ κληρὸς ἀπορασίξει ἑποῖα μερὶς θὰ ρίψη. Αὕτη τάσσε-
ται τότε ἐπὶ τῆς μέσης γραμμῆς καὶ ὁ εἰς τὴν σφαῖραν πλησίον

ἰσταμένος παίκτης λαμβάνη αὐτὴν ἵνα τὴν ρίψη ὑπὲρ τὴν ἐναντίαν
μερίδα, ἣτις καλύπτει τὸ ὄπισθεν τῆς ὀριον.

§ 3. Αὕτη σπεύδει πρὸς τὴν ριφθεῖσαν σφαῖραν, ἵνα τὴν κρα-
τήσῃ, καὶ μένει ἰσταμένη ἐν γραμμῇ ἐκεῖ ὅπου τοῦτο συνέβη.

§ 4. Ὁ εὐτυχὴς ὅστις κρατήσῃ τὴν σφαῖραν, ρίπτει αὐτὴν ἐν-
τεθεν ὑπὲρ τὴν ἐναντίαν μερίδα, ἣτις ἀπὸ τοῦ Σκύρου ἀποχωρεῖ,
ὅπως ἐγκαίρως δυνήσῃ νὰ ἀποκρούσῃ πρὸς τὰ ὀπίσω τὴν σφαῖραν.

§ 5. Ἐνταῦθα δὲν ἀπαιτεῖται νὰ ληφθῇ ἡ σφαῖρα, καὶ δὲν βλά-
πτει, ἂν μένει χαμαί, ἕπερ ἄλλως εὐκόλως δύναται νὰ ἐμποδισθῇ
ἂν διὰ τοῦ ποδὸς ὠθήσωσιν αὐτὴν πρὸς τὰ ὀπίσω πέραν τῆς μέ-
σης γραμμῆς.

§ 6. Ἐὰν ἡ σφαῖρα ὑπερφαλαγγίσῃ ἐχθρικὸν ὄριον, τότε ἡ
μερὶς αὕτη μετὰ τοῦ ὀρίου ἀπόλλυσι τὴν παιδιάν. Δι' ὅσους τότε
μεταβάλλονται, ἡ παιδιὰ ἀρχίζει ἐκ νέου καὶ ἡ πλειονότης τῶν
κερδισασῶν κρίνει περὶ τῆς τελικῆς νίκης.

2. Ἡ Φενίνδα—Ἀρπαστόν.

§ 1. Ὁ τόπος τῆς παιδιᾶς εἶνε ὁ αὐτός, ὡς ἐν Ἐπίσκυρῳ, ἀλλ'
ἐλλείπουσι τὰ δύο ἐκ τῶν ὀπισθεν ὄρια. Δύο μερίδες, μεταξύ δὲ
αὐτῶν ἐν τῷ μέσῳ ὁ Σκύρος, ἐφ' οὗ κείται ἡ σφαῖρα.

§ 2. Ὁ κληρὸς ὀρίζει τὴν μέλλουσαν νὰ ἀρχίσῃ πρῶτον μερίδα.

§ 3. Αὕτη προαποστέλλει τὸν ἰκανώτατόν τῆς παίκτην (ὡς me-
dicurcus), ὅστις ἀναλαμβάνει τὴν σφαῖραν, ἵνα ρίψη αὐτὴν ὑπὸ
τὴν κλησιν ὠρισμένου τινὸς προσώπου, ἐκ τῆς ἀντιθέτου μερίδος,
μεταχειριζόμενος πᾶν τὸ δυνατόν διὰ νὰ τὴν λάβῃ ἄλλος ἄλλως
διάφορος, μετ' ὃ ὀρουμαίως ἐπ' ἀνέρχεται εἰς τοὺς ἰδικούς του. Ἢδὲ
τρέχει ὁ λήπτης τῆς σφαίρας μέχρι τοῦ Σκύρου καὶ ἀποδίδει κατὰ
τὸν αὐτὸν τρόπον τὴν σφαῖραν ἢ ρίπτει αὐτὴν καὶ καθέτως πρὸς
τὰ ἄνω, διὰ νὰ τὴν λάβῃ ὁ ἴδιος.

§ 4. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὀρμῶσιν ἐπ' αὐτὴν ἀμφοτέραι αἱ
μερίδες, καὶ ζητοῦσι νὰ τῷ ἀφαρπάσωσι τὴν σφαῖραν, ἐνθα ἐπα-
κολουθεῖ γενικὸς συνωθισμὸς καὶ πᾶλη.

§ 5. Ὁ ἐν τῇ πάλῃ ταύτῃ κάτοχος τῆς σφαίρας γενόμενος ῥίπτει αὐτὴν μακρὰν, ὥστε ἡ ἄλλη μερὶς νὰ δυσκολευθῇ νὰ λάβῃ αὐτὴν ἐγκαίρως.

§ 6. Ἐν τότε ἡ σφαῖρα πέσῃ χαμαὶ, ἡ παιδίᾳ θεωρεῖται ἀπολεσθεῖσα. Ἀλλάσσουν τότε τὰς θέσεις καὶ ἐκ νέου ἄρχονται τοῦ παιγνιδίου. Αἱ κερδίσασαι μερίδες ἀριθμοῦνται, καὶ ἡ περισσοτέρας φορὰς κερδίσασα εἶνε ἡ νικήτρια.

Ε. Γ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΚΤΙΣΕΩΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΥΠΟ ΤΩΝ ΑΡΑΒΩΝ
ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΩΣ ΑΥΤΗΣ

Μετὰ τοπογραφικοῦ χάρτου

ὑπὸ

ΜΑΡΓΑΡΙΤΟΥ Γ. ΔΗΜΙΤΣΑ

καθηγητοῦ.

Εἶνε ἐκ τῶν ὀλίγων καὶ σπανίων ἔργων ἕσα ἡ ἡμετέρα πενιχρὰ φιλολογία μέχρι τοῦδε παρήγαγεν. Ὁ λόγιος καὶ ἀκάματος συγγραφεὺς κ. Δήμιτσας γνωστὸς καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων σπουδαίων αὐτοῦ ἔργων, διὰ τοῦ προκειμένου παρέχει τεκμήριον σαφές τῆς μεγίστης αὐτοῦ φιλοπονίας καὶ τῆς ἐξειδικιασμένης αὐτοῦ ἰκανότητος περὶ τὴν ἔρευναν καὶ σπουδὴν τῆς ἀρχαιότητος.

Τὸ σύγγραμμα τοῦ κ. Δήμιτσα λαμπρῶς ἐκτετυπωμένον καὶ ἐξ ἑκταχοσίων περίπου σελίδων συνιστάμενον διαιρεῖται εἰς τρία κύρια μέρη, ὧν ἕκαστον ὑποδιαιρεῖται εἰς τμήματα, καὶ ταῦτα πάλιν εἰς κεφάλαια.

Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ μέρει ὁ συγγραφεὺς ποιεῖται λόγον περὶ τῆς τοπογραφίας τῆς πόλεως, περὶ τῶν κατοίκων αὐτῆς καὶ τῆς γλώσσης, περὶ τῶν διαφόρων ἐπισήμων οἰκοδομημάτων, περὶ ἱερῶν καὶ ὀρησκευτικῶν, περὶ τῆς Ἀλεξανδρινῆς θεολατρίας καὶ τῆς διαδόσεως αὐτῆς εἰς τὴν Αἴγυπτον, περὶ ἀναθηματικῶν ἔργων, περὶ ἐμπορίας καὶ ναυτιλίας, περὶ παιδευτικῶν καὶ διδακτικῶν οἰκοδομημάτων, περὶ ἐπιστημονικῶν ἰδρυμάτων, περὶ φιλολογίας ἐν γένει καὶ ποιήσεως, ἅτινα ἐν τῇ ἐστία τῶν γραμμάτων ἐκαλλιεργοῦντο, καὶ περὶ θεολογικῶν. Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ μέρει πραγματεύεται τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τῆς Ἀλεξανδρείας ποιούμενος λόγον ἐκτενῆ περὶ πασῶν ἐν γένει τῶν πολιτικῶν μεταβολῶν, ἃς ὑπέστη κατὰ τὴν περίοδον τῶν αἰῶνων ἡ μεγάλη ἐκείνη τοῦ Ἀλεξάνδρου πόλις. Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ μέρει πραγματεύεται τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν ἐν περιλήψει καὶ ἀρχαιολογικῶς, περιγράφων τὰ ὑπολειφθέντα μνημεῖα, καὶ νομίσματα. Πάντα δὲ ταῦτα διεξέρχεται μετὰ πολλῆς ἀκριβείας ὁ συγγραφεὺς, οὐδὲν ἀφίνων ἀμάρτυρον, οὐδὲν ἀσαφές, ἔχων ὑπ' ὄψει πάντας τοὺς τε Ἑλληνας καὶ Λατίνους συγγραφεῖς τοὺς περὶ αὐτῆς γράψαντας, ὡς καὶ τοὺς νεωτέρους, ὧν μέγας ὁ ἀριθμὸς.

Καθόλου δὲ τὸ βιβλίον σπουδαιότατον ὄν, συνιστᾶται εἰς πάντα λόγιον καὶ φιλόμουσον Ἑλληνα, ἰδίᾳ δὲ νομίζομεν ὅτι εἶνε ἄξιον τῆς προσοχῆς τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Πανεπιστημίου, ἅτινα καλὸν εἶναι ὅπως ἔλθωσιν ἀρωγοὶ εἰς τὰς πολλὰς δαπάνας, εἰς ἃς ὑπεβλήθη ὁ συγγραφεὺς.

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

ΜΕΤΑ ΚΡΙΤΙΚΩΝ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ

ὑπὸ Α. Π.

Ὁ ὑπὸ τὰ Α. Π. ἀρχικὰ στοιχεῖα πρό τινος ἐκδοῦς τὸ ἐν λόγῳ βιβλίον, εἶνε ὁ καὶ περὶ τὸ αὐτὸ θέμα δηλ. τὴν Ἀντιγόνην τοῦ Σοφοκλέους ἐνασχοληθεὶς καὶ αὐτὴν ἐπεξεργασθεὶς λόγιος κ. Πάλλης, ὅστις, καίπερ τὸν κερδῶν ἰατροῦ Ἑρμῆν ἐν ἀπωτάτῃ χώρᾳ, δὲν ἀπαξιοῖ οὐχ ἦντον. νὰ θυσιάσῃ καὶ πρὸς τὸν λόγιον, συμβάλλων οὕτω οὐ μικρὸν εἰς τὴν διαλεύκανσιν τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν κειμένων, περὶ ἃ κατὰ τὸ πλεῖστον οἱ χαλκέντεροι τοῦ παρελθόντος καὶ παρόντος αἰῶνος φιλόλογοι τῆς Εὐρώπης ἐνησχολήθησαν. Ὁ κ. Πάλλης μετ' ἀξιεπαίνου ζήλου ἐπελάβετο τῆς διορθώσεως τοῦ κειμένου τῆς Ἀντιγόνης βάσιν ἔχων τὸν Λαυρεντιανὸν κώδικα, ὅστις θεωρεῖται τὸ ἀρχέτυπον πάντων τῶν μέχρι ἡμῶν διασωθέντων χειρογράφων. Δὲν εἶνε δὲ ἐκ τῶν κοινῶν καὶ τετριμμένων ἢ ἐργασία αὐτῆ τοῦ λογίου ἀνδρός, ἀλλ' ἐπίπονος καὶ χαλεπὴ, ἣν ὁ ἐκδότης μετὰ μεγίστης εὐσυνειδησίας ἐπεράτωσεν. Οὐδεμίαν τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων ἐκδόσεων παρέλιπεν ὁ κ. Πάλλης, ἀλλὰ πάσας πρὸ αὐτοῦ ἔχων, ἐρρύθμισε κείμενον λογικῶς ἐκ τῶν ἀρίστων τῶν μέχρι τοῦδε κειμένων τῆς Ἀντιγόνης.

Πολλὰς τῶν διορθώσεων παρεδέξατο, ὡς αὐτὸς ὁ ἐκδότης λέγει, ἐκ τῆς ἀγγλικῆς ἐκδόσεως τοῦ Βλαΐδου, «Sophokles With English notes by the Rev. F. H. M. Blaydes London 1859,» ἣν νομίζει τὴν ἀρίστην, πλείστας δὲ αὐτὸς ἐν τῷ κειμένῳ ἐποίησεν, ἀρίστας μὲν τινάς, ἄλλας δὲ τολμηράς μὲν, μὴ ἐκτρεπομένας ὅμως τῶν παλαιογραφικῶν καὶ συντακτικῶν ὀρίων, ἃ καλῶς ὁ κ. Πάλλης γινώσκει νὰ μὴ ὑπερπηδῇ.

Καθόλου δὲ ἡ ἐκδοσις αὕτη τοῦ λογίου ἐμπόρου εἶνε ἀρίστη καὶ διὰ τὸ κείμενον αὐτῆς, καὶ διὰ τὰ πολλὰ κριτικὰ ὑπομνήματα, ἃ ἐν τέλει τοῦ βιβλίου προσέθηκεν ὁ ἐκδότης. Θὰ ὠμολογοῦντο δὲ πολλαὶ αἱ χάριτες τῷ κ. Πάλλῃ, ἂν τὴν ἐκδοσὶν τοῦ ταύτην συνεπλήρου καὶ δι' ἐρμηνευτικῶν σημειώσεων πρὸς χρῆσιν τῆς σπουδαζούσης νεότητος. Ἡ ἐκδοσις τοῦ κειμένου τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων κριτικῶς ἀποκεκαθαρμένου καὶ δι' ἐξηγητικῶν σημειώσεων πεπλουτισμένου ἤθελεν εἶσθαι χρησιμωτάτη παρ' ἡμῖν, ἐνθα πολλοὶ γευσάμενοι ἤδη τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης ἐπιθυμοῦσι μὲν νὰ ἀναγνώσωσι τὰ κείμενα αὐτὰ τοῦ προγονικοῦ αὐτῶν Θησαυροῦ, δὲν δύνανται ὁμῶς ἕνεκά τῶν πολλῶν προσκομμάτων, ἅτινα πολλοῦ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων ἀπαντῶσιν.

Τὸ βιβλίον συνιστᾶται πᾶσι τοῖς περὶ τὴν φιλολογίαν ἀσχολούμενοις, ὡς ἄξιον πολλῆς σπουδῆς καὶ μελέτης.

Ε. Γ.

Ἔργασίαι τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Ἀντὶ τοῦ παραιτηθέντος Δημητρίου Κονδύλη διαρίσθη εἰδικὸς γραμματεὺς τοῦ Διδακταλικοῦ Συλλόγου ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου αὐτοῦ ὁ Κωνσταντῖνος Παπασιωτηρίου.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ.

ΠΡΟΒΛΗΜΑ 15'.

Τί είναι τὸ χιλιόγραμμον; — Μὲ τί ἰσοδυναμεῖ; — Εἰς τί ὑπο-
 διαιρεῖται; — Πῶς μετατρέπονται τὰ χιλιόγραμματα εἰς ὀκάδας καὶ
 αἱ ὀκάδες εἰς χιλιόγραμματα; — Λι ὀκάδες καὶ τὰ δράμια πῶς τρέ-
 πονται εἰς χιλιόγραμματα;

12'.

Δύο συνέταιροι συνεφώνησαν νὰ ἐκποιήσωσιν 60 ὀκάδας μετά-
 ξης ὡς ἐξῆς· ὁ μὲν εἰς νὰ πωλήσῃ τὸ ἐκ 30 ὀκάδων μερίδιόν του
 ἀντὶ 100 δραχμῶν τὰς 3 ὀκάδας, ὁ δὲ ἀντὶ 100 δραχμῶν τὰς 2
 ὀκάδας. Ἀσθενήσαντος ὁμῶς τοῦ ἑνὸς, ἀνέλαβε τὴν πώλησιν καὶ
 τῶν ἐτέρων ὀκάδων ὁ ἄλλος συνέταιρος, πωλῶν συνηνωμένως 5
 ὀκάδας ἀντὶ δραχ. 200.

Πόσαι πωλήσεις ἔπρεπε νὰ γίνωσι κατὰ τὴν πρώτην συμφω-
 νίαν; — Πόσαι δὲ κατόπιν; — Πρὸς πόσον πρέπει νὰ πωληθῇ ἐκάστη
 ὀκά, ἵνα εἰσπραχθῇ ποσὸν ἐκ δραχμῶν 2,500 καὶ οὐχὶ 2,400; —
 Πόθεν προέρχεται ἡ διαφορά τῶν 100 δραχμῶν;

Τῷ α'. λύτη δοθήσεται ἀντίτυπον τῆς «Ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων», συγ-
 γραφείσης ὑπὸ Γ. Κωνσταντινίδου.

N. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Ἀδελφὸς προηγουμένων προβλημάτων.

Τοῦ 117) Μία Ἑνετικὴ λίτρα ἰσοδυναμεῖ μὲ 150 δράμια, ἥτοι $\frac{150}{1000} = \frac{3}{20}$.
 — Αἱ μὲν λίτραι τρέπονται εἰς ὀκάδας, ἐὰν πολλαπλασιασθῶσιν αὐταὶ
 ἐπὶ 3 καὶ τὸ γινόμενον διαρεθῇ διὰ 8. — 500 λίτραι ἀποτελοῦσιν $187\frac{1}{2}$
 ὀκάδας καὶ 375 ὀκάδες φέρουσι 1000 λίτρας. — Τοῦ 118) ὁ υἱὸς ἐκέρ-
 δησεν 9,000 λίρας στερλίνας. — Τοῦ 119) τὸν 777.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Ζ'. ΤΟΜΟΥ.